Csanki Ferenc

1886-ban a tatai fazekascéh tagja.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság történetének. Komárom 1964.
11.o.

Csanky Gábor

Tatai fazekas volt. A Temető utcában lakott

Körmendi Géza. A tatai fazekasság története. Komárom, 1964
13. o.

Csanki Gábor

1886-ban a tatai fanekes-céh Tagja

Körmendi Géza: A tatai fanekesség története, Komárom 1964.

11.o.

Csanki István

Tatar fazekasmester. Később postásnak ment.
A Tanoda téren lakott.

Kömendi Géza. A tatarfazekasság története. Komárom, 1964.
13.o.

Csanki János

1886-ban a tatai farkas-cél tagja.

Körmendi Géza: A tatai farkasság története, Komárom, 1964.

11.o.

(Szurok) Csanki Lajos

Tatai házszámos volt.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.
15.o.

Csánki J.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1891.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarn 1800 bis 1945. Ungarn Jahrbuch Mainz 1970 10 1 149 1

Csanki József

áll. kő- és agyagipari szakisk. igazgató-tanár

Székelyudvarhely

Értimisk. 1910/11. 6 l.

Ismeretlen:

Derékon alól látható,
melynek csak fekete tollas
bajusza s barkoja barna,
Kendő; dolmány s fekete ba
Mind a Kettőnek szine vil
jelvény szintja s bal vállá
monogrammos pajzszsa
dúl ki. A háttérben j

Elefántcsont m
Vétetett: Wolf~~ol~~ Jos
Ara 3 frt.

Csankó János, népi iparművén

L: Kathy László

I. r. a. Paripák és kovsik a fogathajtó VB-n 7.

Esti Hirlap,

Bp. 1978. aug. 24.

ék kucsma van kékcsikú barna beléssel;
e barna, s arcza s bajusza leberetvált.
aljában palettat és hat ecsetet tart. Ingre
szét áll s ujai felgyűrvék. A gombly-

s: 66 Jm.
dik megbízás alapján) Árvétetett)
Landsinger Zsigmond. (1893. február 3-án. (131/92)

ptérben 705 s. a. van. (131/97)
Kiállításra engedvetett át, (39/96) hon-
vissza (416/96.)

-án, az elszámolást elfogadva 1894. VII. 10-én

Csanky Viktor

l. Kalmüeml

74.l.

~~Ctout öskori állati VIII. 107~~

Ø Csánky Viktor

l. 1878

Gereczenajtár

308-h.

Csanki Sándorné

Tatai tarkázó ásszony volt.

Kösmendi Géza: A tatai fazekasság kötetnete. Komárom, 1964

15.o.

Csanki Sándor

1886-ban a tatai farekas-cék tagja.

Körmendi Géza: A tatai farekasság története. Komárom, 1964

11. o.

Csanki Sándor

Tatai házszámos volt.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964

15.o

Ifj. Csanki Sándor

1886-ban a tatai fazekas-céh tagja.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.
11.o.

Csanky Péter

1886-ban a tatai fazeros-cèh tagja.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története, Komárom, 1964.

11.o.

Gaszki Péter

1886-ban a tatai fanekes-céh tagja.

Körmendi Géza: A tatai fanekasság története. Komárom, 1964. 11.o.

Csánki József

zobrász

a zalatnai állami

kőfaragó és kőcsiszoló

ipari szakiskola igaz-

gatója 1902 – 1904 –

ben. 15. l. 17. l.

Az intézet értesítője

Könyvtáramban

Zalatna alatt.

Könyvtáramban

PIUMINI IN CAMOSCIO
PER CIPRIA

DISCHI TRANCIATI DI SPUGNA MARINA
PER FILTRI D'ARIA E PER LIQUIDI
ecc.

Ich begrüsse Si

Ein/ N. I Ursprungs

Csánky József

Nobrány

1887-89

Éimiszk 1930. 82. l.

Csanki Lajos (Srokera)

Tatai fazekasmester. A Fazekas utcában lakott.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.

13.o.

Csanky Lajos

1886-ban a tatai fazekas-céh tagja.

Könnendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.
11. o.

Csanki László

1886-ban a tatai fazekas-céh tagja.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.
11.o.

Csanki Lánló

Tatai farekesmester. A Farekas utcában lakott.

Körmendi Géza: A Tatai farekasság története. Komárom, 1964.

13.o.

Csanki Mihály

1886-ban a tatai fazekas-céh tagja.

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964

11.o.

Csanki Miklós

Tatai fazekasmester. A Tanoda téren lakott.

Körmendi Géza: A Tatai fazekasság története. Komárom, 1964.
13. o.

Csánky Endit

Nyomott függönyei magas művészi színvonalat képviselnek.

Bakay Erzsébet: Lakástextil-kiállítás; Ipari Művészet, 1972/5. sz. 26. l.

Gáuky Judit

Lenvárznai szerepelnek az Iparmüvészeti Múzeum „Latás-textil" c. Kiállitásán

Népszava 1972 julius 14
2. old.

Csánky Judit

a Lakástextil kiállításon élénk lenvásnon tervei szere-peluek.
(Lenfonóipari Váll.)

Horváth Teréz: Lakástextil-kiállítás az Iparművészeti Múzeumban.
Népszava, 1972. Júl. 14.

megirva

Csánky Miklós

tatai farehas

l.

Ezredéveskiáll

XIII cs. 20. l.

A XVIII. sebeli tatai
Csanki – farehas di-
nasztia lenárma-
zottja. Az 1896. évi
orsz. kiáll. Jason a
tatai farehasok
kiállításán szerepelt
farehaszpárt tárgyakkal.

686. KANNA ÉS LÁBAS, porcellán, s
Porzellan, mit Streublumen. Wi

687. OVÁLIS CUKORTARTÓ FED
dose mit Deckel und Blumende

688. KÉT CSÉSZE ALJJAL, porcell
mit Untertassen, Porzellan, mit

689. KÉT TOJÁSTARTÓ, porcellán
behälter, Porzellan, mit Reliefg

690. FATÖRZSÖN ÜLŐ MADÁR, s
stamm sitzend, farbiges Porzell

691. TRIPOSZOS SÓTARTÓ, por
Wien, 1826.

692. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, rá
század m. f. — Schale mit Un
(Der Henkel fehlt.) Wien, zw.

693. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, a
SÁG — EMLÉKE felirattal. E
terchenkränze und Aufschrift.

694. PÓLYÁSBABA, szines porcell
század m. f. — Wickelkind, fa
Meissen, zw. H. XVIII. Jh.

a és fekete alap, arany diszitéssel. Bécs, 1825. —
und schwarzer Fond, mit Golddekor. Wien, 1825.

rágokkal és házakkal. Japán, XVIII. sz. — Schale
men und Gebäude. Japan, XVIII. Jh.

irágos diszitéssel. Herend, 1860 k. — Zwei kleine
kor. Herend, um 1860.

ngol, 1850 k. — Schale und Untertasse, Porzellan,

ebelmuster" diszitéssel. Bécs, XVIII. század v. —
uster. Wien, E. XVIII. Jh.

t virágos diszitéssel és madárral. Kina. — Zwei
umendekor und Vogel. China.

n szines tájkép és virágos ág madarakkal. Japán,
rseitig, mit Landschaftbild. Japan.

IX. sz. — Sitzender Chinese mit Fisch, Porzellan.

ecés testén domboru koszoru, födelén sas. Berlin,
zellan, auf der gerippten Leibung Reliefkranz und

Csanky
Magdi

Dreams on Canvas

A future teacher, Magdi Csanky's father is a teamster on the local state farm, and Magdi frequently accompanies him on his rounds. The women working in the fields captured Magdi's imagination, inspiring her drawing The Sowers

Hungarian Review
1962 VII.

had their universally liked teacher in mind. "We cooperate, we'll manage to work together all right," they said. "But we want teacher Kemendi for our chairman. Then we'll be glad to join."

That was how teacher Kemendi became the conductor of the new choir, "singing" with the voices of the tractor and the combine harvester. He now "conducts" a 7,000 acre farm.

The figures of these farms do not always convey much to the outsider. We could easily cite the average crop yields, showing the growth compared to "individual" times, but the list would be too long. We would have to explain that every one of the 580 families in the village now owns a cow; yet the yield from the communal herd is so great that the cooperative farm dairy sends more milk to town than do the members from their cows kept on the household plots—though there are 600 cows on private plots and only 300 in the common stables. Another interesting

Three members of the coop's construction gang

peasants, for instance, who grew old in harness. In the poor, land-hungry village of Sármellék it was a misfortune to grow old. The children, themselves having to provide bread for so many hungry mouths, could hardly wait for the old people to give up the ghost. Before the great change to cooperation, the old

This, of course, is a matter of interest not only to the Biztos Jövő, but to the neighbouring villages as well. For it is not all the same for them whether they grow 19 cwt. of sunflower seed or 420 cwt. of beets per acre, instead of the sedge that the land has so far produced for the stables.

Ferenc Baktai

Poland, the G. D. R., Czechoslovakia, Rumania, England, Austria, Italy and the G. F. R., will compete in the international vaulting competitions.

László O. Nagy

NEWS

In the current, 1961—62, school year more than 130,000 children are being looked after at day care centres, after school hours. This figure exceeds the number in 1960—61 by 20,000.

*

Sixty-six new works were issued in a total number of 600,000 copies for this year's book week.

*

On the occasion of the first anniversary of Yuri Gagarin's flight into space his popular book *Journey into Space* was published in a Hungarian translation by the Táncsics Publishers.

*

The DIMÁVAG Machine Manufacturing Works exports its products to twenty-seven countries. This year among the new countries to place orders with the Hungarian factory are Italy, Holland and Ghana.

*

Since 1945 Hungarian book publishers have had 15,000 foreign works translated and printed in a total of one hundred million copies. Most of the books translated were by American, British, French, Chinese, Bulgarian, Polish, Soviet, German and Italian authors.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 JAN 14
Pestmegyei Hirlap

Csankó Miklós
1021

A TÉLI PART

olymár

Turista klubdélután

A Solymári PEMÜ termé-
etbarát szakosztálya most
rtotta évadnyitó klubdél-
ánját, melyen részt vett
őke István, a Pest megyei
rmészetbarát Szövetség fő-
kára is. *Albert Ferenc* szak-
ztályvezető ismertette a ta-
ly alakult szakosztály ered-
ényeit. Sokrétű munkát vé-
ztek, így valamennyi köz-
nti túrán ott voltak, s a Tár-
dalmi Erdei Szolgálat tag-
iként is tevékenykedtek. Az
múlt évihez hasonlóan, gaz-
g lesz az idei program, sőt
ilföldi túrákkal bővül.
Az összejövetelt diavetítés-
l egybekötött élménybeszá-
oló színesítette.

Négy 13-as

A va ... dulóban négy
arab ... kadt,
yen
nt.
ta
én
m

SF

A Kerék

Két mérkőzés 109

A kézilabdázóknál mozgalmas az élet. Igen sok csapatunk szerepel fővárosi teremtornákon, s a Kerék utcától a Péceli útig pezsgő vasárnap volt. Nézzük először mi történt Óbudán, a Kerék utcai iskolában.

Dunakeszi VSE—Salgótarjáni Építők 4:12 (18:4)

DVSE: Gergye — Szabó (4), Zsiga (4), Valentin (8), Czipó (6), Tejnóra, Szénási (6). Cse- ... Gákovics, Merkl (2), Var- ... hász (1), Fábián (8).

... ből kiesett

1021

1978.IX.16.Petőfi,1o.oo /KJné/
Szombat délelőtt

- Gondoltak már arra, hogy egy-egy kirándulásról nem fényképeket, hanem hagnképeket készithetnek ? csakhogy ezeket az ismerősök nem tudnák olyan gyorsan átnézni, mint a fotókat. Most egy kirakodó vásáron készült hangos fotóitxx mutatja be Murai Lászlo

- Zsákbamacskát tessék, Helló

- No ugye arany csillag ugy megegyeztünk.

- Milyen célból vásárolnak még az emberek teknőt ?

- Még mindig kell süzni, sütni, addig vagyunk boldogok mig ezt veszik

- disznótorhoz ugye ?

- Igen, igen

- Hány teknőt adott el ?

- Nem nagyon hány, még ez az egy van ma csak

- Egész nyugodtan tessék csak bevallani, 7o db-ot adtunk el

- Ne mondjon már ilyet ! Ne tessék elhinni ! Nem kell az áru senkinek sem kérem

- Tessék mondani ez lesz az ünneplős kalap ?

- Igen. Találok, igen tetszem benne a mamának, azt mondja sokkal fiatalabb vagyok mint tudja a fene mikor. Nem szereti az asszony, hogy már igy nézek ki, hátha egy kalap segit rajtam.

-Nem szabad hagyni száritani a tésztát, mert akkor törik

- Én eddig ugy tudtam, hogy a legfinomabb cérnametéltet csak kézzel lehet vágni gyönyörüen

- Nem uram. Tetszik látni, hogy van hozzá mostmár sokkal praktikusabb szerszám, nem kell az asszonyoknak késsel kinlódni, mert ezzel gyönyörüen hajszál vékonyan lehet vágni.

- És veszik?

- Veszik

- Jó étvágyat a kolbászhoz !
- Köszönöm szépen

/.

- Mennyire tartja ?
- 24-ért
- Hogy hozták a tehenet ?
- Autóval, ehun van e
- Ja ilyen nagy teherautóval. Bérelték ?
- Persze fizetünk érte a tsz-nek óránként 4o forintot
- Ha meg lesz a bolt, akkor megéri
- De ha nem lesz meg, akkor vissza kell vinni megint csak meg kell fizetni. De nem érdekes ám azért.
- Itt egy traktor után kötöttek egy szekeret
- A traktor nem eladó ?
- Nem, ez csak a tanyába van nálunk.
- Magáé a csikó ?
- Igen, vagyis az anyjáé
- El lehet még adni ?
- Nem
- Mi lesz mostmár vele ?
- Tartsuk addig mig gazdája nem kerül. Most itt a jó anya, de nem merem befedeztetni, mert nem lehet a csikót eladni.
- Lószerszám készitőknek megy- e még a bolt ?
- Bács megyében még igen
- Itt ezen a vásáron adott már el szerszámot ?
- Nem, itt már annyira kevés a ló Pest alatt,
- ami van azt is itt az állatvásárba eladni hozták. Milyen drága még a lószerszám ?
- Az tetszik tudni különböző. Pl. van 28oo-tól 5-6 ezerig és attól függ mennyi sallang meg miegymás kell hozzá
- Két lovat is kiszolgál egy szerszám ugye ?
- No, á szó sem lehet róla. Mostmár a bőrök nem olyan jók ám mint régen. Még akkor sem. Szóval 4-5 évig, 6-ig attól függ hogy használják.

- Tudják- e hogy szép lószerszámokat Sümegen akkor is láthatnak, ha ott éppen nincs vásár.
A Nyereg Muzeumot Holakovszky István kereste fel.

- Kevesen tudják, hogy Sümegen egy olyan kiállitás is van, amit nem nagyon hirdetnek, csak egy kis tábla van a vár felé vezető utom a következő szöveggel: Az országos Lótenyésztési Felügyelőség és a Mezőgazdasági Muzeum nyereg és lószerszám kiállitása

- amelynek vezetője Sátori Endre, akivel együtt járjuk most végig ezt a nagyon érdekes gyüjteményt.

- Az első garnitura, amit a falon függve látunk az teljesen uj ötvös szerszám garnitura, lóra sem volt illesztve, hagyományos magyar fogatolás az az öt lónak olyan stilusba történő befogását jelenti, hogy elől 3 ló fut a kocsi előtt, hátul pedig 2 ló, ilyen fogatolásra alkalmas ez a szerszám, amit itt a falon látunk. Az előállitója Csankó szijártó mester, aki Szekszárdon tudomásom szerint még ma is müködik.
Sok olyan vendég van, aki azt hiszi, hogy ez a mult század végén már kihalt mesterség.

- Következnek a nyergek.

- Néhány nyereg érdekesség. Talán leginkább a hortobágyi csikós patracra szeretném a figyelmet felhivni, amit az egész világon már csak a hortobágyi csikósok használnak. A fő érdekessége az, hogy heveder nélkül kerül a ló hátára és a felülő csikós gyakorlatilag a saját ülésével tartja a nyerget a ló és saját feneke között magyarán megmondva.

- Bőrből van ez ?

- Filc bőr diszitéssel és vászon bevonattal

- Nem ugy mint az acélvázas réz kápás utazó nyereg

- Igen, ez inkább a századfordulónak volt a használati nyerge, óriási utakat tettek meg az akkori lovas katonák ezekkel a nyergekkel szerelt lovakon és alkalmas mindenféle utipoggyász felszerelésére, sátorlap, köpeny és patkótáska egyéb dolgoknak a hordozására is.

- Hogyan került ide ez a diszes mongol nyereg ?

- Kádár János elvtárs egyik mongóliai látogatása alkalmával kapott ajándékba egy mongol lovat teljes nyereg és kantár felszereléssel, ez a ló hosszu időn keresztül az alagi diplomata iskállónál állt, természetesen a nyereg is

odakerült vele együtt, viszont amikor elhullott a ló akkor a nyerget megkaptuk mi, hogy mint külföldi érdekességet is tudjuk egyes darabokat bemutatni.

- De látom itt egész kis nyeregtörténeti kiállitás van

- A nyereg története nagyon hosszu időre nyulik vissza, hiszen amikor először felült az ember a lóra mindjárt keresete a lehetőséget, hogy azon kényelmesebben érezze magát és ne a puszta szőrén lovagolva legyen kényszeritve arra, hogy hoszabb utakat megtegyen.
A praktikusság, a kényelme keresése különböző felszerelési tárgyakat alakitott ki, amit aztán a későbbiek folyamán szinte egész népmüvészeti szintre fejlesztett a lovas magyarság.

Nagyon érdekes ez az ugynevezett nyereg, ami gyakorlatilag magában az a nyereg, amit lóra téve használtak, de a szellemes összeállitását bizonyitja az, hogy nyers bőrből hasitott szijakkal kötözték egymáshoz a különböző formáju farggott fadarabokat, ez egy bizonyos rugózást biztositott az egész felszerelésnek és tette kényelmesebbé a lovasnak a használatát, a lónak pedig a hátára való felfekvését a nyeregnek.

- És ahogy a századokba távolodtunk ugy egyre cifrábbá vált a nyereg

- Cifrábbá, mert ahogy szerette a magyar ember a jó lovat és szép lovat ugyanugy adott arra is, hogy a felszerelése nem akarom azt mondani, hogy minél csicsásabb legyen, de minél mutatósabb legyen, mert hiszen ez egy bizonyos rangot adott a lovas embernek a jó ló mellett.

- Hosszan sorolhatnánk még a többiek érdekes kiállitott tárgyat, de talán mindenki megáll azelőtt a néhány ló szobor előtt ami itt látható.

- Az első szobor Imperiált mintázza a világhirüvé vált magyar telivér mén szobra ez. 1960-ban született, hatéves koráig versenyzett és ma is az egyik legkeresettebb ménje a magyar telivér tenyésztésnek..Ivadékai kitünően örökölték az Imperiálnak óriási versenyző képességét, külföldön is nagyon keresettek.
A második szobor Obaját mintázza, azt az arab mént, ami a századforduló táján került be Magyarországra Szaud Arábiából és egy olyan óriási tenyésztési leisztungot produkált, hogy amai napig is élő törzset képviselnek az utódai.

A harmadik szobor pedig a magyar telivér tenyésztésnek a gyöngyszemét ábrázolja Kincsemet, amely az egyedüli olyan versenyló volt, hogy 54 versenyből 54-et tudott meg-

nyerni, jóllehet sokkal kedvezőtlenebb körülmények között kellett versenyeznie, mint teszem azt a mai versenylovaknak, amikor párházott autóval szállitják egyik versenyről a másik verseny helyére.

- A sümegi kiállitás iránt érdeklődőknek tolmácsolnom kell a múzeum istállójában lakó lovak kérését ! Mivel ebédjüket szük mén baráti körben szeretik elkölteni dél és félhárom között nem szivesen fogadnak látogatókat !

A SZEPESI ÉS SÁROSI TÁBLAKÉPFESTÉSZET 1460-IG

A magyar tudományos irodalomnak bőven van pótolnivalója. Sok minden történik is az utóbbi években ezen a téren, pedig a szerzők nem számithatnak anyagi eredményre, még szélesebb körü érdeklődésre sem. Valami, éppen nem tudományos szenzációnak kell beesusznia az anyagba, hogy a kutató hirt-nevet szerezzen, vagy — amint mondani szokás, műve és személye az érdeklődés középpontjába kerüljön. Néhány héttel ezelőtt például közérdeklődés kisérte az Orczy-házban talált pár évtizedes csontleletnek a sorsát, természetesen csak addig, amig ugy látszott, hogy bünügyi titok lappang az eset mögött. De vajjon hányan törődnek azzal, hogy néhány nagytudásu, lelkes kutató fáradságos, tehetséges és önzetlen munkával *éppen mostanában szerzi vissza szellemi tulajdonjogunkat sok olyan kulturemlékre, amelyeket már-már végleg eldisputáltak tőlünk a külföldi kutatók.*

Ebbe a lelkes gárdába tartozik dr. *Csánky* Miklós, az ifju és nagyon rokonszenves művészettörténész is. Most jelent meg a *szepesi és sárosi táblaképfestészet tárgyaló műve.* Az 50 oldalas, 30 nehezen felkutatott remek képes reprodukcióval gazdagitott tanulmány felöleli a *XIV. és XV. század egész idevágó emlékanyagát* és meggyőző módon tárja fel a tudományos igazságot. De téved, aki azt hiszi, hogy *Csánky* Miklós kutatása eredményeihez tudálékos elvontsággal, száraz fejtegetésekkel vezet el bennünket. Ez a fiatal tudós olyan hévvel merül el tárgyában, ugy átérzi a középkor szellemiségének hatalmasan feszülő erejét, hogy mondanivalóit is szenvedély füti át. Stilusa csupa szinesség, polemikus él és izgalmas érdekesség.

„A középkor művészetének képzeletben páratlan, krisztusi hitében oly egységes és zárt világa egyre tisztábban bontakozik ki előttünk. A valóság keresésének és művészi átérzésének e szinte metafizikus küzdelmét a név szerint ismert titánok mellett a névtelennek százai vivják meg. Az igy kialakult keresztény művészi közösség ereje kelti életre a régi magyar művészet gazdag világát, ad lendületet egyéni formanyelvének kialakitására és teszi a magyarságot az egyetemes európai művészi kultura részesévé".

Ilyen lelkesen átérzett szavakban tárja elénk *Csánky* Miklós a helyszint, a kort, a korábbi tudományos eredményeket, a később támadt kételyeket, hogy végül megállapitsa felvidéki késő-gótikus festészetünknek a középeurópai művészetben elfoglalt helyét és rangját. Közben néhány nagyon érdekes felfedezést tesz, felkutatja az elveszettnek hitt oltárképeket és sokszor kalandos körülmények között szerez meg egy-egy fényképmásolatot. De a kötet ezekről az izgalmas, nem egyszer veszélyes fegyverténvekről szerényen hallgat. Pedig nem ártana, ha a közönség arról is tudomást szerezne, mennyi érdekes minden történik addig, amig egy ilyen kitünő tudományos munka megjelenhetik. Annyi bizonyos, hogy büszkék lehetünk erre a fiatal, bátor és izzóan tehetséges tudós-nemzedékre.

(m. v.)

Ujra árverést tüztek ki a Király Szinház épületére

A legutóbb tartott árverésen nem tettek ajánlatot a Király Szinház épületére, a Csengery-utca 28. sz. ház azonban, amely szintén a Király Szinházhoz tartozik, 47.796 pengőért elkelt. Most ujra árverést tüztek ki ugy a *Király Szinház* épületére, mint a Csengery-utcai házra, miután az utóbbira tartott árverés *Vas* Magda utóajánlata következtében nem emelkedett jogerőre. Az árverést ugy a Király Szinház épületére, mint a Csengery-utcai házra a *Magyar Általános Ingatlanbank* kérte 118.614.68 pengő követelése behajtására. Ez a követelés a vagyonbukott Unió Szinházüzemi és Szinházépitő Rt.-gal, a szinházépület és a melléképület tulajdonosával szemben áll fenn. Az árverés kitüzéséhez 37.700 pengő követeléssel az *Otium Ingatlanforgalmi rt.*, 63.775.80 pengő követeléssel *Barna* Bertalan, 68.228 pengő követeléssel *Csathó* Kálmán iró, az Unió volt csődtömeggondnoka, 8160 pengő követeléssel *Jakab* Árpád és 4800 pengő követeléssel dr. *Bánóczi* László csatlakozott. A telekkönyvi hatóság az árverést *augusztus 26-án délután 5 órára tüzte ki* a központi járásbiróságon a telekkönyvi hatóság hivatalos helyiségében. A kikiáltási ár *252.325 pengő* lesz. Az utóajánlati árverést a telekkönyvi hatóság ugyanarra a napra, de egy órával korábbi időpontra tüzte ki s azt is a központi járásbiróságon a telekkönyvi hatóság hivatalos helyiségében tartják meg a legutóbbi árverési vételár, 47.796.04 pengő, mint kikiáltási ár mellett.

Szinház, művészet

TURANDOT A SZEGEDI SZABADTÉRI SZINPADON

Szeged, julius 30.

Puccini kemény és kegyetlen kinai császárleányának egzotikus szinekben lobogó története a legszigorubb szemmel nézve stilusos műsorszáma-e a Dóm-téri játékoknak — ez talán lehet vita tárgya. Mégis, hogy a *Turandot* a Játékok egyik legnagyobb sikerét jelenti, senki sem tagadhatja, aki az előadást látta. Nem hisszük, hogy van Európának szinháza, amely a nagy olasz mester operáját ilyen lélegzetelállitóan szép és gazdag köntösben hozta volna szinre, mint amit *Nádasdy* rendező elgondolása és *Fülöp* Zoltán tervezői képzelete adott a szombat-esti szegedi bemutató szinpadára.

Az élettől bucsuzó, halálosan beteg *Puccini* utolsó befejezetlen műve a *Turandot* s lehetetlen megindulás nélkül hallgatnunk az életnek, a fiatalságnak és a szerelemnek azt a mámoros és mégis átszellemülten tiszta, diadalmas erejü himnuszát, amely a zenekar hangjaiból szerteárad s mindenható szerelmét, amely halálraszánt hőssé keményiti az idegen herceget, aki inkább a halált, mint szerelmese elárulását választja s aki végül a hercegnő gőgös fejét is meghajlásra kényszeriti... A haldokló *Puccininak* tragikusan fiatal, romantikus lelke ihletett meg rendezőt és tervezőt és „ezt szerettük volna visszaadni, bezárni" — mondja szerényen *Nádasdy* Kálmán — és nem tudja, milyen nagy öröm az, ha el tudjuk hinni a művésznőnek, hogy ő is hisz abban, amit csinál. Ez a gyönyörü megszállottság és a drága, ragyogó anyagokkal való rendelkezés korlátlan szabadságának könnyü kijegecedése érződik a szinpadi képekből, az arannyal himzett vörös és sárga zászló lenge erdejéből, a lampionok tömegéből. Káprázatos, keleti mesevilág ez. Megértjük azt a kijelentést, amelyet az előadáson hallottunk és amit a legnagyobb dicséretnek szánt a kimondója: „Amerikai méretek..." Megértjük, de mégis tiltakozni szerettünk volna ellene, mert minden külső hatás mellett mélyen költői elgondolás a *Nádasdy* Kálmáné, amelyből hadd emeljünk ki egy megragadó mozzanatot:

Liunak, a kis rabszolgalánynak holttestét — aki inkább megöli magát, semhogy Turandotnak elárulja az idegen hercegnő nevét s ezzel a hercegnő kezébe adja a neki titokban drága életet — hosszu menetben viszik le a szinpadról. A zenekar az áldozatos szerelem motivumát hozza, a menet csöndes távolodóban egyre halkabban énekel, viszik a könnyü kis testet le a szinpadról, egyre tovább, egyre messzebb... A szinpad homályba süllyedt, a fény követi a menetet, ki a térbe, ki az utra. A néző elfelejti a Dómteret, az Alföldet, a különös, idegenül szines, idegen ritmusra lépő menetet követi szemével, a lelkével, amint elhal a kórus hangja, vele egyidőben kialszik a fény. Ennél nagyobb dicsérettel, hogy jelenünk sivár körülményei közül és fantáziatlan szinhelyéről ilyen tökéletes illuzióval ragad át bennünket a rendező a Kelet misztikus mesevilágába, nem is adózhatunk *Nádasdy* Kálmánnak.

Fleischer Antal zenekara tökéletesen hangzott. Örvendeztünk a Dóm-tér valóban kifogástalan akusztikájának, amelyben a leghalkabb, sóhajszerü hang sem veszett el. Különösen a vonósok hangzottak megvesztegető bájjal. A vendégprimadonna, Gina *Cigna* hangjának, aki a főpróbáról való váratlan elmaradásával nagy izgalomba döntötte hiveit és a rendezőséget, a róma-szegedi autóut nem ártott. Kitünő diszpozicióban énekelte és játszotta végig nehéz szerepét és megérdemelten nagy ünneplésben volt része. Partnere: Giacomo *Breviario* muzikális, fényeshangu Kalaf. Alakitásában azonban több a rutin, mint a szenvedély, az átélés elhitető erejét néha hiányoltuk benne. Dora *Doria* bájos, gyöngéd Liu. Hangja kulturáltabb, mint amilyen értékes. Néhány nagyon szép magas pianisszimót hozott.

A mieink közül *Székely* Mihály Timurja erőteljes széphangu alakitás, külön élvezet, tökéletes szövegkiejtése. *Lendvay* Andor Ping nagykancellár szerepében ezuttal is felülmulhatatlan alakitással lepte meg a Dóm-tér közönségét. Nemesveretü, melegen bugó baritonja megtöltötte a teret, hangjának modulációja, csodálatos technikai rutinja nagyszerüen érvényesült a kitünő akusztikáju szabad szinpadon.

A művészetük legjavát nyujtó szereplők sorában meg kell emlékeznünk *Petry* Katóról, akinek gyönyörüen csengő szopránja sok helyütt versenyre kelt a vendégművésznők csodálatos orgánumával. Játéka csupa lendület, éneke csupa tüzes, fiatalos báj. Pang marsall szerepében *Szügyi* Kálmán, Pong főpohárnok mester jelmezében *Somló* József nyujtott minden dicséretet megérdemlő alakitást. Különösen *Somló* hangja érvényesült jól az óriási arányu szinpadon, amelynek játéktechnikai követelményeit nagyszerüen átérezte mind a két művész. Szerepeikben kifogástalanok voltak még *Egerszegi* Gitta és *Jámbor* László. Az operaház kórusa remekelt.

Az előadás technikai szépségei közül elsősorban a szemkápráztató diszleteket kell dicsérettel elhalmoznunk. *Vargha* Mátyás szárnyaló fantáziája és lendületes művészi ihlete a szinek és formák olyan halmazatát tárta a nézőközönség elé, hogy elfáradt, megrészegült tőle a szem. Tökéletesen visszaadta a fojtott szenvedélyektől izzó, festői Kelet minden illuzióját.

Amikor az előadás megkezdődött és kigyultak a reflektorok, a több mint hatezer főnyi közönség egyetlen csodálkozó és meglepett morajlásban olvadt össze. A diszletek hatását fokozták a legraffináltabb fényeffektusok és világitási trükkök. Művészi teljesitmény volt, amit ezen a téren *Kornay* János produkált.

A Turandot diszbemutatóját a szegedi szabadtéri játékok egyik főattrakciójának szánta a rendezőség. El kell ismernünk, hogy ez a terv tökéletesen sikerült. A szombat esti előadás olyan volt, amelynél tökéletesebbet szabadtéri szinpadról már nem lehet nyujtani.

(—)

1938 tipusu hálózati és telepes rádiókészülékek
nagy választékban!
Márkás alkatrészek,
csövek, hangszórók
legelőnyösebben!
Barta és Társa
VI., Podmaniczky-utca 39.
Fióküzlet: VII., Rákóczi-ut 30.

Kulisszatitkok

— Kölcseynek, a Himnusz költőjének, centenáriumát két részben ünnepli meg a magyar nemzet. Az u. n. Himnusz-ünnepség augusztus 19-én este lesz az ügetőversenypályán, a másik ünnepséget augusztus 24-én rendezik, a költő halálának évfordulóján és ekkor leplezik le azt az emléktáblát, amelyet Beck Ödön Fülöp szobrászművész készitett. A tábla négy alakot ábrázol, akik a Himnuszt imádkozzák. A négy alak közül az egyik öreg magyar parasztot, a másik magyar uriasszonyt, a harmadik parasztleánykát és a negyedik egy ifjut ábrázol, aki a pestmegyei tisztviselőknek Preszly főispán által tervezett egyenruháját viseli. A tábla felső részén tölgyfalüzérben Kölcsey arcképe látható, amelyet a Tudományos Akadémián lévő hiteles fénykép után készült metszetek alapján mintázott meg Beck Ödön. A tábla és alakjai szimbolikusan ábrázolják, hogy különféle korok és az egész nemzet egyesülnek a magyar Himnuszban.

— Szombaton, augusztus 6-án külön hajót inditanak a Ferenc József-rakparti hajóállomásról este fél 8 órakor, amelyen magyar művészek szórakoztatják a résztvevő közönséget magyar nótákkal. Közreműködnek a hajókiránduláson Jámbor Ila, Kovács Mária, Seregélyes Éva, urai Uray Margit, Badics Gyula, vitéz Mák Péter, Selymesy Rezső, H. Tóth Sándor és Várkonyi István. A rendezőség a nótahajón a műsoron kivül tombolát és szépségversenyt is rendez és a szünetekben tánclehetőség is lesz. Részvételi dij 2 pengő, elővételben 1.60 P. Jegyek elővételben igényelhetők 11—24—06 telefonszámon.

— A M. Kir. Operaház felkéri bérlői közül azokat, akik bármi ok miatt az operaházi évkönyvet még nem kapták meg, hogy bérletjegyük felmutatása mellett az Operaház irodájában (Hajós-utcai művészbejárat, 1. em.) minden délelőtt 9 és 1 óra között átvehetik.

— Vittorio Mussolini, a duce fia, aki csütörtök óta a német fővárosban tartózkodik, a Tobis-filmgyár studiójában a német filmgyártást tanulmányozza. A fiatal Mussolini, miután elvégezte magántermészetü látogatásait és feleségével motorcsónak-kirándulást tett Berlin környékén, azonnal hozzáfogott berlini uticélja megvalósitásához és érintkezésbe lépett a berlini filmkörökkel. A birodalmi filmkamarában fogadás is volt Vittoria Mussolini tiszteletére. Vittorio Mussolini a jövő hét szerdájáig marad Berlinben, azután Münchenbe megy és onnan magavezette repülőgépén tér vissza Olaszországba.

— Csak nemrégen fedezték fel Bordy Bellát a magyar film számára és máris ujra felvevőgép elé áll. Mindössze két hete, hogy Bordy Bela befejezte első filmszereplését Pásztor Béla uj népszinművében, a Piros bugyellárisban és tegnap aláirta uj szerződését, amelyben az Uz Bence készülő filmváltozatának női főszerepére kötelezte el magát. Bordy Bella Jávor Pál partnere lesz a megfilmesitett Nyirő-regényben, amelyet Csepreghy Jenő rendez. A film többi főszerepeit Szeleczky Zita, Mály Gerő, Hosszú Zoltán és Greguss Zoltán játsszák. Ezenkivül szerepelnek még benne őzek, rókák, szarvasok és — egy medve is, amelyet Nyirő József küldött Erdélyből Budapestre. A medve már meg is érkezett, a kispesti cirkuszban szállásolták el, ott várja az ünnepélyes pillanatot, amikor „filmsztár" lesz belőle.

— A Szigeti Szabad Szinpadon vasárnap este is a Szentivánéji álom kerül szinre. Az eddigi sikerek arra késztették az igazgatóságot, hogy a Shakespeare vigjátékot továbbra is műsorán tartsa. Ezért jövő héten augusztus 5-én, 6-án és 7-én (péntek, szombat, vasárnap) ismét szinre kerül a vigjáték, mely a jövő héten a huszadik előadását éri meg. Ez aztán siker.

— Összel Budapestre látogat Bernard Heinze, a sidney vezető rádió, az Australian Broadcasting igazgatója, aki kiváló muzsikus és dirigens. Európában több hangversenyt fog vezényelni, Budapesten a Schnabel-koncertet, Heinze európai körutján művészeket szerződtet hatalmas rádióvállalata részére. Széll György karmestert és Virovai Róbertet, a fiatal hegedüművészt elviszi magával. Tárgyalt Dobrovennel is, akit tizenkét estélyre szerződtetne. Énekest is keres a magyarok közül, akit négy-öt estén keresztül akar felléptetni azzal az elgondolással, hogy a magyar népzenével megismerteti az ausztráliai közönséget.

— A hagyományos Anna-napi bál, annyi romantikus szerelmes történet kiindulópontja most egy magyar filmben is helyet kapott. Fedák Sári uj filmjében, amely az Érik a buzakalász... cimet viseli, tudvalevően, egy nagyszabásu Anna-nap is szerepel. A film rendezője igen nagy tömegeket mozgatott meg, hogy ez a bál minél szinesebb, minél nagyvonalubb lehessen a felvevőgép előtt. Érdekes véletlenképen, a felvételek dátumai ugy estek össze, hogy a film Anna-bálját tényleg Anna-nap tartották meg. Ennek azután az lett a következménye, hogy a gavallér producer az egész együttest vendégül látta és amikor már régen vége volt a felvételeknek, csendes muzsikaszó mellett Fedák Sári, Erdélyi Mici, Egry Mária, Petheő Attila és a többi főszereplők tovább ünnepelték az Anna-napot a kulisszabálon.

— A Fészek-klub képzőművészcsereakciójának Olaszországra való kiterjesztése ügyében Korcsmáros Nándor, az akció vezetője, megbeszéléseket folytatott a külfölddel való kapcsolatok ápolásával megbizott olasz intézet vezetőivel. Az olasz intézet vezetősége örömmel fogadta a kezdeményezést, amely főképen Budapest, Varsó, Belgrád és Róma között épül ki. A megbeszélések eredményeképen valószinünek látszik, hogy már a közeljövőben meg is indulhat a képzőművészcsere Magyarország és Olaszország között.

— Vicente Escudaro, a nemrégen tragikus körülmények között elhunyt Argentina partnere és impresszáriója, tizenhat tagu társulatával összel európai turnéra indul. Budapestre is ellátogat a balett Carmitával, a madridi Operaház első volt táncosnőjével. Bemutatják többek között Manuel de Falla „L' amour sorcier" (Bübájos szerelem) cimü balettjét, amelyet 1936 novemberében játszottak először a párisi Operaházban. Akkor Argentina táncolta a főszerepet és Carmita alakitotta a második női főszerepet. Most Carmita átvette Argentina elárvult örökét. A társulat saját diszleteivel érkezik Budapestre, de csak egy napig marad nálunk, innen Keletre folytatják utjukat. Bukarestet, Istambult és Athént látogatják meg.

— A szinházak közül elsőnek a Terézkörúti Szinpad nyitja meg kapuit egy francia vigjátékkal, amelynek cime „Megsértődött a minisztérium". A vigjáték női főszerepét Muráti Lili játssza, aki ebben a szindarabban táncol és énekel először szinpadon. A többi főszerepet Ráday Imre, Köpeczy Bócz Lajos, Pártos Gusztáv és Peti Sándor játsszák.

— A Nemzetközi Idegenforgalmi Szövetség (Conseil Centrale Du Tourisme International) a napokban tartott luzerni tanácskozása alkalmából 50 nemzetközi plakát közül a Konecsny György iparművész által készitett és az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal kiadásában megjelent plakátnak juttatta a Fuad egyiptomi király által alapitott vándordijat, mely egy diszes aranyserleg. Másodizben éri ez a dicsőség hazánkat, minthogy két évvel ezelőtt is az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal kiadásában megjelent plakát nyerte el a nemzetközi vándordijat. A győzelem annál is figyelemreméltóbb, mert mig külföldi államok gazdag anyagi felkészültséggel állitják elő a külföldi propaganda e hatásos eszközét, addig a magyar idegenforgalom kormányzati szerve szerény anyagiakkal érte el ezt a nagy nemzetközi elismerést.

— Az Erzsébetvárosi Szinház nagysikerü operettje, a „Legyen ugy, mint régen", a jövő héten érkezik el 50-ik előadásához. A főszerepeket továbbra is Jávor Pál, Honthy Hanna, Somogyi Nusi és Rátkai Márton játsszák.

— A belgrádi kórházban hosszas halálvivódás után kedden meghalt Horvát Vladen, ismert jugoszláv regényiró. A regényirót a mult héten sulyos autószerencsétlenség érte, kórházba szállitották, mütétet hajtottak rajta végre, de nem tudták megmenteni az életnek.

— Az angol rádió külön hirdetésekkel és sajtóközleményekkel figyelmeztette kilenc millió előfizetőjét, a hét legnagyobb zenei eseménye, a klasszikus zongorairodalom legnehezebb és legnagyszerübb alkotásának, Beethoven Hammerklavier szonátájának előadására, amelyet Kentner Lajos magyar zongoramüvész csütörtökön interpretált.

— Ujházy György Árpádházi Margit életéről szóló misztériumának szereposztásáról most tárgyalnak. Eredeti terv szerint Bajor Gizit szerették megnyerni a női főszerepre, a müvésznő egyelőre azonban nem adott végleges választ. Szó van arról, hogyha Bajor nem vállalja, Bulla Elmával játszatják el a nehéz és nagy müvészi teljesitményt igénylő szerepet.

Uj filmek

FINOM URIHÁZ a *Royal Apollóban* és a *Corsóban*. Ez a film a téli „nagy szezon"-ban is megállná a helyét, sőt vezető helyet foglalna el a nevettető filmek sorában. Harsogó kacagás kisérte elejétől végig fordulatos, kedves, mulatságos jeleneteit, amelyeknek főhősei az elkényeztetett gazdag lány, a milliomos papa és az álcsavargó hires iró és az együgyü gazdag mama valóságos kacagórohamokra késztették a közönséget. A főszereplők Constance *Bennett*, Brian *Aherne* és Billy *Burke* remek alakitást nyujtanak. Pompás *A csirketolvajok* cimü rajzos trükkfilm is. A hiradóban *Imrédy* Béla miniszterelnök olaszországi utjának jeleneteit és az angol király és felesége párisi látogatását mutatták be.

KI AZ A — RIMAC?

Ősi és gyermeki ösztön minden emberben a szórakozás utáni vágy. Ezért telnek meg a város körengetegei mulatság után vágyó publikummal, amikor este kigyulnak a lámpák. Mégis egyetlenegy olyan hely van, ahol öreg és fiatal egyaránt kedvére kimulathatja magát és *ez a cirkusz*, amely izgalmas produkcióival, pompás muzsikájával, remek akrobata- és zsonglőrszámaival, különböző állat-mutatványaival és az emberi vakmerőség fantasztikus ötleteivel káprázatja el minden este nézőközönségét. A *Fővárosi Nagycirkusz* éppen ezért vonz minden estelt házat, mert ügyesen tudja összeállitani müsorát. A hétfőn megindulo augusztusi programja keretébe ismét világattrakciót illeszt be, *Rimac és 24 tagu társulata* lesz az augusztus 1-én megindulo müsor nagy szenzációja.

— Két filmben szerepeltünk a Paramountnál és *egyenesen Hollywoodból jövünk Európába* — mondotta a szombat déli sajtóbemutatkozáson Dorita *Rimac*, a fekete cubai spanyol szépség, aki hugával, a csengőhangu *Juanitával* sztárja az együttesnek. *A tiz kubai zenészből és 14 táncosnőből álló társulat* egyik fele már megérkezett Budapestre, a többieket *kisebb autószerencsétlenség érte a Dolomitokban*, de vasárnap reggelre már ők is itt lesznek. Eredeti kubai kosztümökben táncolunk és énekelünk, remélve, hogy a nagyigényü pesti publikum örülni fog szereplésünknek.

A pompásnak igérkező augusztusi müsorban egyébként *Fényes* György igazgató továbbra is fellépteti *Trubka kapitányt és idomitott tigriseit*, mert olyan nagy érdeklődés nyilvánult meg az életveszélyes és vakmerő mutatvány iránt, hogy a közönség nem engedi el a bengáliai mutatványt. A többi érdekes és uj attrakcióval együtt tehát ismét érdekes látványosságban és szórakozásban lesz része Budapest cirkuszkedvelő közönségének.

— Leövey Leó meghalt. Gyász érte a Vigszinházat és általában az egész magyar szinmüvészetet: *Leövey* Leó, a szinház kiváló tagja ma reggel váratlanul elhunyt. Rövid ideig volt beteg, mintegy tiz nappal ezelőtt meghült, tüdőgyulladást kapott és az orvosok leggondosabb ápolása sem tudta megmenteni. Pályáját Kolozsvárott kezdte ötven évvel ezelőtt. Végigküzdötte a magyar vidéki szinészet kálváriáját és mindenütt, ahol fellépett, szerették és becsülték. A Vigszinházhoz pár évvel ezelőtt került, tulajdonképen akkor, amikor a kolozsvári társulattól nyugdijaztatását kérte. Ezek az évek voltak müvészetének fénypontjai. 69 éves volt. Temetése hétfőn délután lesz.

— Ide gyere rózsám — huszonötödször. A Royal Szinház nyári darabja, Dénes és Kamjonkay operettje „Ide gyere rózsám" már a 25-ik előadáshoz érkezett el. A cigányzene és a jazz élethalálharca körül bonyolódó mese elsőrangu dalbetétekkel, a szinház kitünő szereposztásában ez alkalommal is táblás házat vonzott. A jubileumi előadásnak két uj szereplője volt. Az Abbáziában vendégszereplő *Dénes* György helyét *Kertész* Dezső, *Köpeczy-Boócz*-ét pedig *Horthy* Sándor foglalta el. Külön ki kell emelnünk ez alkalommal is kitünő *Feleky* Camill pompás kabinetalakitását. Nagy tapsot kapott *Szücs* László kedves melódiáju dalbetétje: „Egy könnyben, egy dalban...", amelyet meg is kellett ismételnie. Egy-két jubileumot feltétlenül jósolhatunk a darabnak.

— Svéd Sándor holnap, hétfőn a Bajazzókat énekli az Állatkertben. Utána hangversenyt ad.

A Középeurópai Kupa-elődöntő és a vizisportok erőpróbái kemény küzdelmet igérnek

A hétvég érdekes izgalmas sportesményei vasárnap olyan erőpróbákra állitják ki a különböző versenyágak legjobbjait, amelyek joggal számithatnak a közönség felfokozott érdeklődésére.

A Középeurópai Kupa elődöntő csatája mellett, az oxfordi nyolcas és a legjobb magyar együttesek találkozója, továbbá a III. ker. TVE Budapest bajnoki uszóversenye külön-külön leköthetné még a nyári évad derekán is fővárosunk sport iránt érdeklődő közönségét. De a vidéknek is kijut az eseményekből. A balatoni yachtverseny és a vasárnap délutáni futballdöntő, országos viszonylatban is, figyelmet érdemel.

Kétgólos győzelem kell a továbbjutáshoz

Az elmult huszonnégy óra jelentette az első izgalommentes nyugodt napot a Ferencváros részére a soron következő Középeurópai Kupa-elődöntő előtt. Elképzelhettünk volna szerencsésebb előkészületi programot is, mint ezt az itéletet váró, nyomasztó hangulatu hetet. *Korányi* Lajos vasárnap tehát nem öltheti fel a zöld-fehér dresszt, de a KK-bizottság itéletét az MLSz-egyesbiró *négy héttel megtoldotta és még 100 pengős pénzbirsággal sujtotta a kitünő hátvédet.* Azt azonban az itéletben is el kellett ismerni, hogy *Korányi* Lajos 10 esztendős játékos pályája során *egyszer sem volt büntetve* s a vád tárgyát képező tettlegességet a román játékos durva modora és sértő kijelentése hivta ki.

A Ferencváros csapata csak a mérkőzés időpontjára, vasárnap délután negyed hat órára jön be pestkörnyéki üdülőtáborából, ahol *idegileg is igyekszik felkészülni a sorsdöntő erőpróbára.* A zöld-fehérek csapata vasárnap a következő lesz: *Háda — Tátrai, Polgár — Magda, Sárosi III., Lázár — Táncos, Kis,* dr. *Sárosi, Toldi, Kemény.* A Ferencváros ebben az összeállitásban is elsőrangu játékerőt képvisel és eséllyel indul a torinói egygólos hátrány kiegyenlitésére és a továbbjutás biztositására. A zöld-fehérek a revansmérkőzést saját otthonukban, az Üllői-uti FTC-pályán vivják meg. Igy tehát a hazai pálya előnye is számitásba vehető és ez alkalommal is számithatunk arra, hogy *a szükséges kétgólos győzelem nem marad el és a magyar bajnokcsapat ott lesz a Középeurópai Kupa idei döntőjében is.*

A Juventus csapatában is változások lesznek. *Gabetto*, a kitünő center a torinói meccsen karját törte, viszont az előzőleg már Kladnóban megsérült *Bellini* helyén is tartalék szerepel. A Juventus vasárnap délután a következő összeállitásban lép pályára: *Amoretti — Foni, Rava — Depetrini, Monti, Varglien I. — Varglien II., Buscaglia, De Pilippis, Tomasi, Busodini.*

A *Ferencváros—Juventus* Középeurópai Kupa mérkőzést a cseh *Vogel* vezeti, aki már a Hungária—Juventus mérkőzésen is kifogástalan tárgyilagossággal töltötte be szerepét.

*

Érdekes labdarugó esemény szinhelye lesz vasárnap délután Salgótarján is, ahol a *vidéki bajnoki döntő revanstalálkozóját vivja meg a Tatabányai SC* és a *Salgótarjáni SE* csapata. A győztes szerephez jut a soronkövetkező Nemzeti Bajnokságban.

Az uszó Európabajnokságok főpróbája

A margitszigeti nemzeti sportuszodában vasárnap délután bonyolitja le *a III. ker. TVE Budapest-bajnoki uszóversenyét, amely a London—Wembley-i Európabajnokságok főpróbája lesz.* Valamennyi válogatott versenyzőnk elindul ezen az érdekes versenyen, amelyen választ kell kapnunk arra a kérdésre: *javultak-e esélyeink az uszó Európa-bajnokságok előestéjén?*

— Nagy gonddal készitettük elő — mondotta *Kercsegi* Gusztáv, a III. ker. TVE lelkes intézője — az idei uszóévadnak ezt a fontos erőpróbáját. Dr. Csik Ferenc a 100 méteres gyorsuszásban beigazolhatja, hogy most elérkezett a formajavulása. Az egyesület elnöksége értékes tiszteletdijat ajánlott fel a *100 méteres gyorsuszás főversenyre*, amelyben *Csik* ellenfelei *Zólyomi, Kőrösi, Maróti* és *Tuskó* lesznek..

A Budapest bajnoki versenyszámokon kivül vizipólómérkőzés is szerepel a programon. Az *MTK* vivja meg a *III. ker. TVE csapatával* első osztályu bajnoki találkozóját. A verseny pontosan 6 órakor kezdődik.

*

Szombaton délután bonyolitották le a III. ker. TVE verseny első részét, amelyen a következő érdekesebb eredmények voltak: 50 m-es ifjusági gyorsuszás: 1. *Elmer* MAC 26.8 mp. — 100 m-es ifj. hátuszás: 1. *Szuchi* MAC 1:20.8 p. — 100 m-es női gyorsuszás, meghivási verseny: 1. *Ács* BSE 1:11.6 p (50 m-en 31.8 mp). 2. *Sándor* FTC 1:17.6 p. — 200 m-es melluszás, meghivásos: 1. *Szigeti* Varga BSE 3:16.8 p (100 m-en 1:30.8 p). — I. osztályu vizipóló bajnoki mérkőzés: *UTE—FTC* 6:1 (2:0). Góldobók: *Németh* (4), v. *Halasy* (2) illetve *Hohl.*

Páhok nyerte a Balaton-átuszást

A hosszutávu balatoni verseny mezőnye ugyan *nem uszott 140 kilométert.* mint a 19 éves Jenny *Kammersgard*, akinek Keleti-tengeri bravurjáról a Nemzeti Ujság részlesen beszámolt, de *Páhok, Vojtek* és *Molnár* Vera 14 kilométeres balatonfüred—siófoki uszása is kimagasló teljesitmény. Szombaton délelőtt bonyolitotta le a Magyar Uszó Egyesület a *hagyományos Balaton-átuszás* idei versenyét. Nagy nézősereg gyülekezett össze 11 órára a balatonfüredi inditáshoz, amelyet ez alkalommal bensőséges ünnepség előzött meg. *Schubert* József, a MUSZ társelnöke üdvözölte a megjelent előkelőségeket és méltatta néhai *Wlassics* Tibor érdemeit és az elhunyt nagy balatoni sportbarát emlékének egy perces néma gyászszünettel adózott a közönség. A folyamőrség zenekara eljátszotta a Himnuszt, majd Schubert József üdvözölte *Brewitz* német uszóvezért is, akinek átnyujtotta a MUE ezüstplakettjét. *Brewitz* megköszönte a barátságos fogadtatást és kijelentette, hogy *irigyli Magyarországot a Balatonért és pompás sportlehetőségeiért.* A zenekar a Rákóczi-indulóra zenditett rá, mikor eldördült a starter pisztolylövése és a mezőny nekiindult a leghosszabbtávu hazai uszóversenynek.

Az első 500 m-en *Vojtek* vezetett, 1000 m-nél *Páhok* behozta előnyét, 3000 m-nél a két uszó együtt haladt, s rendkivül erős küzdelmet folytatott egymással. 4500 m-nél *Páhok* már 100 méterrel vezetett Vojtek előtt, akit 400 m-el hátrább Onodi követett. 7 km-nél Vojtek vezetett 40 m-rel Páhok előtt. 10 km-nél Páhok behozta ellenfele előnyét, mindjobban felnyomult, mig Vojtek fokozatosan leszakadt.

Eredmény: 1. *Páhok* István MTK 3 óra 45 p 40 mp 800 méterrel győzött. 2. *Vojtek* BSE 4 óra 00 p 46 mp. 3. Onodi MUE 4 óra 39 p 04 mp. A hölgyek csoportjában nagy meglepetésre pompás idővel *Molnár* Vera legyőzte *Bábel* Zsófit, a mult évi bajnokot. Eredmény: 1. *Molnár* Vera MUE 4 óra 44 p 43 mp, több mint 800 m-el győzött. 2. *Bábel* FTC 5 óra 09 p 32 mp. 3. *Zákonyi* FTC 5 óra 30 p 43 mp. 4. *Loidl* MUE 5 óra 49 p 23 mp. A teljes mezőny célba érkezett.

A nyolcasban nagyobb erőt képviselnek az oxfordiak

A Magyar Evezős Szövetség XLIII-ik nemzetközi evezősversenyét szombaton és vasárnap bonyolitja le. Az első versenynapon szombaton nagyszámu érdeklődő közönség gyült egybe a Margitsziget melletti pesti dunaág két partján. A szigeten a résztvevő nemzetek zászlai diszitették a nézőteret, a diszsátorban foglalt helyet dr. *Mikecz* Ödön igazságügyminiszter, dr. *Prém* Lóránt miniszteri tanácsos, az OTT elnökhelyettese, dr. *Pöhl* Sándor Ujpest város polgármestere és dr. *Perczel* György, az Evezős Szövetség elnökének vezetésével a szövetség teljes vezetősége.

A szombati versenynapon igen sok érdekes küzdelem volt. A legnagyobb érdeklődéssel a két szenior négyes számot várták, amelyekben az oxfordi *Trinity Colledge* négyesei is indultak. Az idegen hajóban és ugylátszik szokatlan vizen evező angol diákok gyengén szerepeltek. A *kormányos négyesben a negyedik*, a kormányos nélküli *négyesben a ugyancsak erősen lemaradva a harmadik helyre kerültek.* Itt a részletes eredmény a következő volt: Kormányos négyes: 1. *Ujpesti EE* (Bodor, Dunai, Ladányi, Nyilassi v. ev., Gally Kornél korm.) 6 p 39 mp., 2. Pannonia EC 6 p 42 mp., ötnegyed hosszal, 3. Hungária EE féllégszekrénnyel, 4. Oxford Trinity College hosszakkal. Küzdelem az első 1000 m-en a 3 pesti csapat között volt. 1000 m-nél a Hungária volt az élen, de az igen erős végküzdelemben az Ujpest fiataljai megelőzték nagynevü ellenfeleiket. A kormányos nélküli négyesben: 1. *Pannonia.* 2. *Hungária.* 3. *Oxford.*

A nap legszebb küzdelmét a junior nyolcasok versenye hozta, amelyben a *Pannonia nyolcasa győzött* igen erős küzdelem után egyharmad hosszal a MAC nyolcasa előtt.

Német szinek győzelmét hozta a junior kormányos négyes és az ujonc egyes. Előbbiben a bécsi Ruderclub „Donau" győzött a Duna EE előtt, mig az utóbbiban a bécsi Ruderclub „Lia" skiffistája Kröhling Rudolf lett az első a BSzKRT szineket viselő Máté György előtt.

Az ujoncszámokban igen jól szerepelt az Ujpesti EE, amely a végeredményben 5 győzelmet könyvelhetett el.

Vasárnap a nyolcasban jobban szerepelhetnek az oxfordiak.

△ **Ujszerü elgondolást valósit meg Jugoszlávia a sportpropaganda terén.** Belgrádi jelentés szerint a jugoszláv testnevelésügyi minisztérium fontos lépésre szánta el magát. Egy régebbi rendelet ugyanis a jugoszláv sportolók külföldi szereplését meglehetősen korlátozta. Nevezetesen: a rendelkezés tiltja, hogy bármilyen jugoszláv sportegylet a külföldi és belföldi sajtóban reklámközleményeket közöltessen. Igy a külföld nem nagyon értesülhetett az ottani sportolók képességeiről. Ezt a hibát akarja kiküszöbölni a minisztérium azzal, hogy *a nagyobb külföldi városokban ugynevezett „sportkonzulátusokat" létesit.* Ezeknek lesz a feladata, hogy a jugoszláv csapatok és egyéni sportolók képességeit és a róluk szóló érdekességeket a propaganda céljaira bocsássák. A rendelkezés a konzulátusok működéséről ugy szól, hogy *a propagandának nem szabad a megengedett mértéken tulmennie, nehogy a külföld esetleg tulzott várakozást tanusitson.* A sportkonzulátusok a külképviseletekkel összhangban fognak működni. Mindenütt *sportattasék* lesznek, félhivatalos megbizatással. Az attasék csakis a minisztérium utján rendelkezésükre bocsátott anyagot használhatják fel.

Vasárnapi sportprogram

Labdarugás.

A Középeurópai Kupa középdöntőjének második fordulója. Budapesten: Ferencváros—Juventus, Üllői-ut, negyed 6 óra, vezeti: Vogel (Csehszlovákia). (Hétfőn Prágában lesz a másik meccs, a Slavia és a Genova között a magyar Hertzka vezetése mellett).

Salgótarján: TSC—SSE, a vidéki bajnokság döntője (második meccs), vezeti: Klein.

Érdekesebb barátságos mérkőzések: Kispest—SzNSE, Kispest, fél 10 óra. — Nemzeti—Testvériség, Tatai-ut, 10 óra. — GSE—Ganz, Simor-utca, fél 11 óra. — FTC—Váci Remény, Üllői-ut, negyed 4 óra. — ZSE—Haladás, Szombathely, 5 óra. — Erzsébet FC—Függetlenség, Erzsébet-utca, 9 óra.

Külföld: Breslauban a német kerületek közötti torna döntője Ostmark és Niedersachsen között.

Atletika.

Székesfehérvárott az északnyugati kerület bajnokságainak napja. — Szolnokon Vasutas Liga—MOVE válogatott mérkőzés. — Debrecenben keleti kerületi válogató és női országos verseny. — Szegeden az SzTK országos vándordijas versenye. — Kassán az északi kerület válogatottja mérkőzik Szlovenszkó ellen. — Budapesten a Népligetben rendez az FTC 15 km.-es gyaloglóversenyt.

Uszás.

A III. ker. TVE versenyének második napja a margitszigeti nyitott versenyuszodában délután 6 órától. — Görömbölytapolcán kerületközi uszóverseny és Vidék—Budapest vizipólómérkőzés. — Győrött ETO—MTK barátságos vizipólómérkőzés.

Tenniisz.

A Kispesti AC versenyének döntői a kispesti tenniszpályákon. — Győrött a GyTEE versenye. — Berlinben a Davis Cup európai szezóndöntőjének utolsó napja (Henkel—Pallada, Metaxa—Puncec). — Sátoraljaujhelyen a SAC megyei versenye.

Evezés.

A budapesti nagyregatta második versenynapja a Margitsziget melletti pesti Dunaágban, fél 5 óra.

Ökölvivás.

A BTK versenye a Lapterjesztők Bérkocsis-utcai helyiségében este 8 órától.

Motor.

A KAMC salakpályaversenye Szolnokon.

15 napos nyaralás
Olaszországban

ABBAZIA, LAUBANA, VELENCE-LIDO, SAN-REMO vagy CORTINA D'AMPEZZO-ban augusztus 13-tól 28-ig.

Részvételi díj: 170.— P-től.

Jelentkezés:
CHRISTOPHOROS
a Nemzeti Ujság és Uj Nemzedék utazási és menetjegyirodája Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. sz. Telefon: 18—78—52 és 18—95—33.

MDK

Csantaváry Károly

képzőmüv. fáisk. hallg.

Budiparrajzisk 1933-34. 4o 1.

Csantavéri Károly

rajztanár (?) IV. c.

tanári szak

Ferk pzomfoiskevk

1935-36. 72. l.

MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
1926 ápr. hó 9. n.

Csantavéri Károly

III. E.

tanári stab

Ferk pzomfoiskèvk

1933-34. 45. C

felkérem, hogy a visegrádi Sa-
állitásoknak Kertész K. Róbert
tes által vezetett helyszini
, (csütörtök) résztvenni mél-

gati pályaudvarról a 9. óra
. oszt.
0. október 3.
Elnökhelyettes megbizásából :

Dr. Szőnyi Ott

előadó.

Csantavári Károly

V. évés fest. szakos hallg.

Ferk pzomfoiskevk

1936/37. 76. l.

55 —

~~Van Laamen~~

254 a. Lamen, Jacob van der (festő 1584 – 1620): Társalgási jelenet. Fa, olaj; 42×53 cm.

Gerevich: PA, 243 l.
Van Laanen

—

Gerevich: Az Ujság 1916 jul 20, 3 lap.
Van Laamen.

—

Bonay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyűjtő, V – 1931, 8 l.

Csantavéri Karól

l.

Budiparrajzis T.

1934-35. 31 l.

Kiadom Borbély József
min. főszámtanácsos
úrnak azzal, hogy a benti
nyugta ellenében a Ma-
gyar Film Irodának
a fényképjavadalom terhére
745 P 90 f-t kifizetni
szíveskedjék. Budapest,
1939. aug. 7.

Kerevi
elnök

111/28

Csantavári Károly

1931/32 – 1932/33
1933-34, 1934-35, 1935-36
1936-37.

Ferkepszőmfőiskérk

1932-33. 72.1.

IIIIII

Csányi

Kiállít

M. 932. XII. 18.

Ké

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . .Hely: . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

MDK

Csányi

Szakó E.: Iparmüvészeti kiáll. Aradon. Magyar Iparmüvészet 1905. 211.l.

Csányi ?, graf. MDK

az ex-libris ujabb magyar mestere.

Czakó Elemér: Az Iparmüv.Muz. ex-libris kiállitása.
Magyar Iparmüvészet. ? 128-134.l.

Csányi szobrász

Ő készítette a zalaegerszegi Kossuth-szobrot, hasonló botrányos „rolonzsűri" segítségével, mint ami kaposvárott Kopits János hozzásegítette a Kossuth-szobor megbízáshoz.

Szilli Gula: A kaposvári Kossuth-szobor avatása

Somogy, 1987. 4. sz. 90. l.

Csányi András

szobrász

1903

Élmisk 1930. 82. l.

23.38090

Csányi Árpád

A Békésmegyei Jókai Szinházban bemutatott, -Darvas: "Szakadék" c. darabjának- előadásához tervezett diszletei "maximálisan kiaknázták a darabban rejlő érzelmi hatást" -irja a kritika.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. ápr. 11.
XIV. évf. 15. sz. 9. lap

Csányi Árpád díszletterverő

A grúziai Rusztaviban előadott
Bánk bán díszleteit ferverte

Ridag gábor: A grúz Bánk Bán

Néptava 1971 V. 23

Csányi Árpád

Eugene O'Neill: "Hosszu ut az éjszakába" c. darabjának -a szolnoki Szigligeti Szinházban bemutatott- előadásához tervezett szinpadképeit igen magasra értékeli Csik István -a darabról szóló- kritikájában.

Film Szinház Muzsika Bp. 197o. febr. 7.
XIV. évf. 6. sz. 5-6. lap

Csányi Árpád

Barta András: "A modern szinházhoz sok ut vezet" c. interjujában, -melyet Marton Endre rendezővel folytat- kiemeli a müvész diszleteit Csehov: "Ivanov" c. darabjában.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. dec. 5.
XIV. évf. 49. sz. 9-1o. lap

MDK

Csáki Árpád, díszlettervező

A Rómeó és Júlia előadásaihoz
(Nemzeti Színház) a díszleteket tervezte.

Dessi Tamás: Rómeó és Júlia 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. március 2.

Csányi Árpád, díszlettervező

„... a előadás rendezője Csányi Árpád díszlettervezővel ... nem hény szerített rá a fiatal grúz színházra magyaros stílust."

Molnár G. Péter: Színházi utazás 11.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 1.

MDK

Csáki Árpád, díszlettervező

Shakespeare tragédiáihoz
(Nemzeti Színház) a díszlete-
ket tervezte.

Kéry László: Romeo és Julia 7.

Népszabadság Bp. 1971. márc. 3.

Csányi Árpád

A Katona József Szinházban "Álszentek összeesküvése" c. Bulgakov-darab bemutató előadásáról szóló kritikájában Hámori Ottó kiemeli a müvész által tervezett szinpadképeket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1970. nov. 28.
XIV. évf. 48. sz. 6-7. lap

Csányi Árpád, díszletterező MDK

A debreceni Csányi Árpád tervezte vendégként a remek díszletet.

Cs. J.: Új Karvas-darab bemutatója Békéscsabán 8

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1964. dec. 9. [Vidéki]

Csányi Árpád diszlettervező M.D.K.

Diszletek :Az ember tragédiájához.

"Fidélio"hoz

"Traviátá"hoz

"Carmen"hez

Vajna Éva:Csányi Árpád és Wegenast Róbert diszle
tervezők kiállitása

Magyar Nemzet 1963. julius 6. 4.1.

/ .

MDK

Csányi Árpád

Vajna É.: Csányi Á. és Wegenast R. diszlettervezők kiáll. Magyar Nemzet 1963. jul. 6. 4.l.

Csanyi Árpád
grafikus

M.D.K.

A Madách szinházban kiállitotta szinpadképeit.

Orbán Ottó: Díszletterező-művészek kiállitásán
Élet és Irodalom, 1963. julius 6-8 lap

Csányi Árpád diszlettervező M.D.K.

1954-ben diplomázott az Ipamrművészeti Főiskola

A Debreceni Csokonai Szinház diszlettervező-

je.

Vajna Éva: Csányi Árpád és Wegenast Robert

diszlettervező kiállitása.

Magyar Nemzet 1963. julius 6. 4.l.

Csányi Árpád M.D.K.

A debreceni előadás diszlete

Gábor István: Háboru és Béke két vidéki szinházban

Magyar Nemzet 1964. október 23. 4.1.

M.L.N.

Csányi Árpád M.D.K.

A III. Richárd díszlete

Három színházi este Debrecenben

Magyar Nemzet 1964. április 24. 4.l.

CSÁNYI ÁRPÁD.

SZÍNRŐL	SZÍNRE
	74.0.
	106.0.
	50.0.
	44.0.
	84.0.
	98.0.

ig gondolkozom s majd meglátom.
vérem 3 katonai szolgálata révén,

ajd kérni fogok Öntől, esetleg,
t irásnak átvétele és megőrzése,
é. Ez sem bizonyos, majd meglátom

a körül sikerül-e elfelejteni, a tudat
at, nagy kérdés és amellett azt
-e. -
at, békességet, egészséget,
arság és az emberiség jövőjében.
indennel, ami van, célja van vala-

Csány Károly

műemléki munkája a lisznyói rotundáról

Erdei Ferenc: A lisznyói rotunda
helyreállítása = Műemlékvédelmi Szalo.
1992. 1. 31-38. p. ill

kenntnissen abgeteilt; nichtsde
der vollends entwickelten Ku
Selbständigkeit absprechen kö
Gesamttätigkeit menschlicher F
zu entäußern vermag, und des
außer dem Dogma steht, ja hä
leicht, Böhm in seinen diesfäll
folgen; man könnte bei einen
Gedächtnis, an der eigenen Erf
Äusserungen die ganze moderne
ler keinen kirchlichen Glauben
Summen für einzelne modern
man sich ferner, daß Böhm gr
gar keiner Beziehung zur Relig
verehrte, Rembrandt's, dessen
sagen gemeine Auffassung zei
durchdrungenen Geiste eines
Ohne tiefer auf den Urgrund
doch am Ort sein, einen Blick

Csányi

Művével szerepelt a Független Művészek Társ.-nak kiáll.-án.

8.O.U.930.X.5.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

H. Barta Lajos színművéhez
(Katona József Színház)
a díszleteket Tervezte.

Pándi Pál: Kiáltás 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 19.

Csányi

Olajképekkel nerepel a „Műterem" a oport kiállításán

Magyarság 1937 X. 12

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Kiskázban bemutatott műhöz a díszleteket tervezte.

Pándi Pál: Az Édent bezártak 7

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967 máj. 30.

MDK

Csányi Árpád, dínlettervező

Kerekes Imre Debrecenben bemutatott tragikomédiájához a dínleteket tervezte.

P.P.: Komédia és tragédia 7

Népszabadság Bp, 1967. okt. 25.

Csányi Árpád

H. Barta Lajos: Kiáltás c.
drámája díszleteit tervezte a
Katona József minházban
(~~[illegible]~~ emlitve)

Nyomva 1967 III. 15 2 old.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban bemutatott Gáspár Margit- szindarabhoz, "Ha elmondod letagadom" c. előadáshoz tervezett -a kritika által igen komolyan értékelt szinpadképeket.

Csik István: "Ha elmondod letagadom" c. Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. jan. 2o. XI. évf. 3. sz. 7-8. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A Katona József Szinházban bemutatott: H.Barta Lajos: "Kiáltás" c. drámájához tervezett szinpadképeket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. márc. 17.
XI. évf. 11. sz. 4. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban bemutatott Mozart Don Juanjához tervezett szinpadképeit Fábián Imre -azonos cimü- kritikájában kieme li.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. márc. 1o.
XI. évf. 1o. sz. 15. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A békéscsabai Jókai Szinházban/ bemutatott Schiller: "Stuart Mária" c. müvének előadásához tervezett szinpadképeiről / elismeréssel ir Csik István -azonos cimü- kritikájában.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. márc. 3.
XI. évf. 9. sz. 6. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban bemutatott "Az öreg hölgy látogatása" c. Dürrenmatt-daraghoz tervezett diszleteket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. ápr∫. 14.
XI. évf. 15. sz. 22. lap

Csányi Árpád

Calderon: Hunnel c. vigjátékának dinleteit tervezte a gyulai várban (emlitve)

Néprava 1967 VIII. 4 2 old.

Csányi Árpád

Komlós: hédent bekártál..
dokabjának dívleteit tekvekte
a Nemzeti kintár Gon (emlitve)

Négyszava 1967 VI 20. 2 old.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház "Lear király" előadásához tervezett szinpadképeit a lap kiemeli.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. márc. 8.
13. évf. lo. sz. 6. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Csányi Árpád

Szinpadképeit kiemeli Kürti László: "A vezérkari főnök" c. kritikájában, melyet Száraz György dokumentum drámájáról irt.
Nemzeti Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. márc. 1.
13. évf. 9. sz. 6-7. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Csányi Árpád

Tersánszky Józsi Jenő: "A kegyelmes asszony portréja" c. szindarabjához tervezett szinpadképeket.
Katona József Szinház előadása.

Képes Családi Lapok, Bp. 1969. febr. 1.
13. évf. 5. sz. 5. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Csányi Árpád

Don Pedro Calderon de la Barca: "Huncut kisértet" c. müvének előadásához tervezett "elmés diszletét" Geszti Pál kritikájában kiemeli.
Katona József Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. május 17.
13. évf. 2o. sz. 6. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Szinház Shakespeare-előadásához a díszletet tervezte.

Bernáth László: Athéni Timon

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. okt. 13.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Molnár Béla színművének
debreceni előadásához a
díszletet tervezte.

Koltai Tamás. Anna-napra 7.

Népszabadság, Bp. 1969. ápr. 11

09

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Az Athéni Timonhoz tervezte

a díszleteket.

(f.f.): Bukfenc és halálugrás 2

ESTI HIRLAP, B 1969.okt.6.

Csányi Árpád, díszlettervező –

MDK

6' Neill művéhez a díszleteket tervezte. (Debreceni Csokonai Színház.)

– : Amerikai Élektra Debrecenben 2

ESTI HIRLAP Bp. 1967 szept. 22.

Csányi Árpád, dínlettervező MDK

A III Richárdhoz tervezte a dínleteket. (Debreceni hiuház.)

Bernáth Lánló: Brecht meghódította Debrecent 2

ESTI HIRLAP, bp. 1964. ápr. 14.

M.D.K.

Csányi Árpád

Sándor Iván:"III. Richárd" cimmel ir a Debreceni Csokonai Szinház előadásáról, melynek szinpadképét a müvész tervezte.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1964. ápr. 17.
VIII. évf. 16. sz. 9. lap

Csányi Árpád, díszlettervező MDK

A debreceni Csokonai színház Katona-előadásához a díszleteket tervezte.

M. G. P.: A mai Bánk bán 8

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1965. okt. 7

M.D.K.

Csányi Árpád

Demeter Imre: "Debrecen: Peer Gyint" címmel ir
kritikát a debreceni Csokonai Szinház előadásá
ról és kiemeli a művész által tervezett szinpad
képeket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. márc. 19.
IX. évf. 12. sz. lo. lap

Csányi Árpád, díszletterve: MDK

A Debrecenben bemutatott Brecht–Weill műhöz a díszleteket tervezte.

F. M.: Mahagonny 8.

NÉPSZABADSÁG, 13/11. 1966. jún. 8

Csányi Árpád M.D.K.

Művei a kiállitáson

/g.i./ Husz év szinpadképei

Magyar Nemzet 1965. május 22. 4.l.

MDK

Csáki Árpád, díszlettervező

Csehov drámáihoz a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

Koltai Tamás: Ivanov

7

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 26.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Csehov művéhez a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

Fenyik Flóra: Ivanov

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 22.

MDK

Csányi Árpád, dínle Hervező

A békéscsabai Shakespeare-előadáshoz

a dínleteket tervezte.

Bernáth Lánló: Richárd élveboncolása 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 28.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Endre, magyar királyfi c. Madách-darab előadásához a díszleteket tervezte.

(h. m.): Universitas - siker

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. dec. 19.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Bulgakov drámájához a díszleteket tervezte. (Katona József Színház.)

Molnár G. Péter: Álszentek ömeeskü vése 7.

Népszabadság, Bp. 1970. dec. 1.

Csányi Árpád, díszlettervező MDH

Mint vendég tervezte meg a békéscsabai előadáshoz Gerhalmi Imre: Alkuvélkül c. darabjának díszleteit.

Bernáth László: Új színházban új darab 2

ESTI HIRLAP Bp. 1966. ápr. 18.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Budai Parkszínházban bemutatott revüoperett hez a színpadképet tervezte.

Bársony Éva: Éjféli randevú a Budai Parkszínpadon 2

Esti Hírlap, Bp. 1968. júl. 3.

Csányi Árpád dinlettekvező

Erkel: Hunyadi 1. operájának dinlettekvecíeki nivó díjat kapott a hův. bizottáriumtól. (eml.)

Nagymaros 1968 I. 14n. 10 old.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A gyulai Várszínházban bemutatott Goldoni-vígjátékhoz a díszleteket tervezte. Megoldásai remekek.

Koltai Tamás: A fogadósné

Népszabadság, 1968. aug. 8.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Goldoni: A fogadósné c. komédiájának gyulai előadásához a díszleteket tervezi.

Gyulai nyár, 1968

— : „Új" Madách-dráma 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 9.

Csányi Árpád, dinlettervező MTSH

A Békéscsabán bemutatásra kerülő

Csezhalmi: Alku nélkül c.

nincdarabhoz tervezte a dinle-

teket.

— : Kis hiradó 2

ESTI HIRLAP, szp. 1966. apr. 6.

M.D.K.

Csányi Árpád

Illés Jenő: "Szinház" c. rovatban Csehov: "Sirály" c. darabjáról közölt kritikájában kiemeli a művész szinpadképterveit/a Déryné Szinház előadásához készitett. amelyeket/

Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. ápr. 15.
X. évf. 15. sz. 14-15. lap

.K.D.V

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban Brecht - Weill: "Mahagonny" c. opera előadásához tervezett diszleteket.

Fábián Imre a május 13.-i 19. sz. példányban ir fenti előadásról, kiemelve a szinpadképeket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. ápr 8.
X. évf. 14. sz. 22. lap
" " 19. " 2o. "

M.D.K.

Csányi Árpád

Várkonyi András: "Békéscsaba: Alku nélkül" cimmel ir Cserhalmi Imre darabjáról kritikát, amelyben megdicséri a müvész által tervezett szinpadképeket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. május 13.
X. évf. 19. sz. 8. lap

MDK.

Csányi Árpád

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1965 máj.22.lap -

M.D.K

Csányi Árpád
Tervező

Carmen" - terveit mutatta
"be a tárlaton.

Révész Ilsuzsa: Húsz év szinpadképei
Művészet, 1965. szeptember - 39 lap.

MDK

Csámpai Árpád, dirlettervező

A Katona József Színházban bemutatott Zorin-színműhöz a díszleteket tervezte.

(f. f.): Varsói melódia

ESTI HIRLAP, Bp., 1963. okt. 4.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező-

A Bánk bán felújítására kérnül a Nemzeti Színház. A díszleteket Csányi Árpád tervezi.

— : Bánk bán 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. jan. 31.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Szinház felújítás á hoz
a díszleteket tervezte.

Molnár G. Péter: Bánk bán — 1970 7.

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 14.

MDK

Csámyi Árpád, díszlettervező

A Bánk bán új előadásához tervezte meg a díszleteket.
(Nemzeti Színház.)

Deszi Tamás: Új Bánk bán 2.

EST I HIRLAP Bp. 1970. febr. 23.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

b. Bánk bán új előadásához

a díszletchet tervezte

(Nemzeti Színház)

Bernáth László: Nem kell katonát javítgatni

2

ESTI HIRLAP Bp. 1970. febr. 17.

M.D.K.

Csányi Árpád

Jékely Zoltán: "Fejedelmi vendég" c. verses vigjátékának előad ásához tervezett diszleteit igen komolyan értékeli Létay Vera: "Családi képek Erdélyből" c. kritikájában, mely a Gyulai Várszinházban bemutatott szindarabról szól.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juli. 26.
XIII. évf. 3o. sz. ∅ 9. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A békéscsabai Jókai Szinház előadásához tervezett szinpadképeit a kritika kiemeli. Demeter Imre: "Mit szabad hát Kristóf?"cimmel ir "Kristóf ezt nem szabad" c. Barangadarabról.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. május 24.
XIII. évf. 21. sz. 8. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Molnár Géza:"Anna-ünnep" c. darabjáról ir kritikát Demeter Imre: "Ünnepi tabló" cimmel, s megemliti a diszlettervező müvész szinpadképeit, melyeket a debreceni Csokonai Szinház előadásához készitett.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. május 1o.
XIII. évf. 19. sz. 9. lap

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Bulgakov művéhez a díszleteket tervezte. (Katona József Színház.)

Harangozó Márta: Álszentek összecskűvése

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. nov. 23.

Csányi Árpád

Jékely Zoltán: "Fejedelmi vendég" c. művének a Gyulai-Várszinházban rendezett előadásához tervezett diszleteket, amelyeknek egy részét bemutatja a lap.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. juli. 5.
XIII. évf. 27. sz. 6. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Létay Vera: "A brechti Timon" c. kritikájában kiemeli a művész diszleteit, melyeket az Athéni Timon előadásához tervezett.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 25.
XIII. évf. 43. sz. 9. lap

Csányi Árpád, díszlettervező

MDK

A gyulai Várszínház előadásához a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: A trónkereső 7.

lépszabadság, [Bp. 1970. júl.] 21.

MDK

Csányi Árpád, díszlet- és jelmeztervező

Németh Kázló Gyán c. regényének egyszereplős szinpadi változatához tervezte a szinpadképet.

Dersi Tamás: sikerrel nyitott a Huszonötödik Szinház 2,

ESTI HIRLAP, B:i. 1970. okt. 16.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Németh László: Gyász c. művéhez tervezte a díszleteket s a jelmezeket (A „25. színház").

– : Megnyílt a „25. színház" 8.

Népszabadság, Bp. 1970. okt. 15.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Németh László regényének (Gyán) színpadi átdolgozásához tervezte a színpadképet. (Huszonötödik Szinház.)

Molnár G. Péter: Gyán és öröm

M. 8.

Népszabadság, Bp. 1970. okt. 18.

Csányi Árpád

díszlettervezőnek köszönhető (a jelmeztervező és a koreográfus mellett) a Behár-Szedő: Éjféli randevú c. revüoperett ősbemutatójának látványossága.

Éjféli randevú (Ridey Gábor)
(Irodalom - Művészet)

Magyar Hírlap, 1968 július 2. 9. l.

Csányi Árpád

diszleteivel adták elő Goldoni Fogadósné
c. vígjátékát a gyulai várban.

Mirandolina fogadója a gyulai várban (Rideg Géza)

Magyar Hírlap, 1968 július 27 9. l.

Csányi Árpád

Medgyesházán született 1929 november 23-án, diplomatervező, Jászai díjas. Az Iparművészeti Főiskola szinpadi szakán szerzett oklevelet 1954-ben.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

90 l.

Csónyi Árpád

Két esztendeig a Fővárosi Operettszínház díszlettervezője lett. 1956-ban Debrecenbe szerződött, s ott mindmáig a Csokonai Színház díszleteit tervezi.

Hont Ferenc – Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

90.

Csányi Árpád

Olykor fővárosi színházak részére is dolgozik; ő tervezte többek között az Egyetemi Kinpad számos előadásának szinpadképét.

Hont Ferenc - Staud Géza: Kinházi kislexikon, Budapest, 1969.

90 f.

Csányi Árpád

Fontosabb tervezései: Hugo: A király-kipasszony lovagja; Shakespeare: Ahogy tetszik; Verdi: Aída; Ibsen: Peer Gynt; Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969

901.

MDK

Csányi Árpád, dínlettervező

Nagy sikert ért el Leningrádban a Varsói melódiákhoz készült dín-leteivel.

Molnár G. Péter: Törőcsik elragadta a leningrádi közönséget is 7.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 1.

M.D.K.

Csányi Árpád

Létay Vera: "Vidám portrék" cimmel ir a Katona József Szinházban bemutatott-Tersánszky J. Jenő: "A kegyelmes asszony portréja" c. szindarabról, s kiemeli a müvésznek az előadáshoz tervezett szinpadképeit.

Szinház c. rovat
Élet és Irodalom, Bp. 1969. febr. 1.
XIII. évf. 5. sz. 8. lap

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Dobozy Imre új drámáról hoz a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

Dersi Tamás: Eljött a tavasz 2

ESTI HIRLAP! Bp. 1968. okt. 31.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Katona József Színházban bemutatott Leonyid Zorin műhöz szinpadot tervezett.

Bernáth László: Varsói melódia 2

ESTI HIRLAP

Bp. 1968. okt. 28.

Csányi Árpád, díszlettervező

MDK

A Mokrár-színműhöz kérülette a díszleteket. (Dérynné Színház.)

M.G.P.: Liliom itt, Liliom ott

7.

Népszabadság

Bp. 1968. nov. 22.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Déry Szín Ház előadásához a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: Édes Anna 7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 25.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A vezérkari főnök c. drámához a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

Pálmai Pál: Kiaknázatlan tartalék 7.

Népszabadság, Bp. 1969. márc. 7.

M.D.K.

Csányi Árpád

Csik István: "A fogadósné" a Gyulai Várszinházban" cimmel ir az előadásról szóló kritikájában a müvész diszleteiről, melyek "hamisitatlan itáliai vendégfogadóvá varázsolták a Várszinház szinpadát."

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. aug. 3.
31. sz. 6. lap

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

A Katona József Színházban bemutatott Tersánszky J. Jenő-vígjátékhoz a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: A kegyelmes asszony portréja 7

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 31.

MDK

Csányi Árpád, din Cellervező

A Mikronkoj-hírpad műsorában a dinletehet tervezte.

-y-y: Tessék továbbmenni 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jan. 15.

M.D.K.

Csányi Árpád

Csik István: "Kárász Márton esete" c. kritikájában kiemeli a müvész kifejező szinpadképeit, amelyek Sós György darabjának debreceni előadásához készültek.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. febr. 3.
5. sz. 14. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Fábián Imre: "Tannhäuser" cimmel ir a debreceni Wagner-premierről, melynek diszleteit tervezte a müvész.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. febr. 17.
7. sz. lo. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

/n.j./ sign.-val közölt, -Dandin György a Déryné Szinházban- c. kritika elismeréssel ir a müvész diszleteiről.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. május 18. 2o. sz. 29. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Leonyid Zorin: "Varsói legenda" c. darabjához tervezett szinpadképeit kiemeli kritikájában Csik István.
Katona József Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. nov. 2.
44. sz. 11-12. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Dobozy Imre: "Eljött a tavasz" c. drámájához tervezett diszleteket.
A Nemzeti Szinházban a dráma előkészületeiről /gách/ sign.-val számol be a lap.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. szept. 28.
39. sz. 11. lap

M.D.K.

Csányi Árpád diszlettervező

A Nemzeti Szinház uj tagja lett a müvész az uj évadra. Előtte a debreceni Csokonai Szinház tagja volt.

„Évadvégi kérdéseink szini azgatókhoz" közl. Film Szinház Muzsika, Bp. 1968. juni. 15. 24. sz.9. lap

MDK

Csáki Árpád, díszlettervező

A Katona József Színház előadásához a színpadképet tervezte.

M. Sz. P.: Varsói melódia 8

Népszabadság, Bp. 1968. nov. 17.

Csányi Árpád M.D.K.

Az előadás diszlete

Gábor István: Peer Gynt
Ibsen drámája a debreceni Csokonai Szinházban

Magyar Nemzet 1965. március 23. 4.l.

Csányi Árpád M.D.K.

Az előadás díszletei

Szász István: A bánk bán Debrecenben

Magyar Nemzet 1965. október 10. 11. 1.

Cedányi Árpád M.D.K.

Az előadás elmaradt.

Urdea Istvánt: A Tűk bán Petrecenben

M.D.K.

Csányi Arpád

D.L.:Két este Debrecenben cimmel ir kritikát Amilcare Ponchielli: "Gioconda" c. operájának előadásáról, amelynek diszleteit tervezte a müvész.

Film Szinház Muzsia, Bp. 1965. juni 18. IX. évf. 25. sz. 11. lap

.

M.D.K.

Csányi Árpád

Diszlettervei szerepelnek az elmult husz év szinpadképeiből rendezett kiállitáson, amelyet a Szinházmüvészeti Szövetség a MÉMOSZ székházában nyitott meg.

N.J.: Egy kiállitás képei c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. juni 11. IX. évf. 24. sz. 13. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A Debreceni Csokonai Szinházban szinrekerülő -Arbuzov:- "Az elveszett fiu" c. szinmü diszleteit tervezte.

"Aktuális" c. rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965 május 28. IX. évf. 22. sz. 23. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A Hungária Kamaraszinház Debrecenben bemutatja Camoletti "Leszállás Párizsban" c. vigjátékát. Az előadás szinpadképeit tervezi a müvész.

A "Krónika" c. rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. dec. 1o.
IX. évf. 5o. sz. 23. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A Debéreceni Csokonai Szinház "Bánk bán" előadásához készitett szinpadképterveket.

Dalos László: "Áldott a hon, melynek szolgálni fog" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. szept.17.
IX. évf. 38. sz. 11. lap

G

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház "Tévedések vigjátéka" c. előadásához tervezett diszleteiről a kritika elsőnek emlékezik meg: "..egyszerü, mégis ötletes, shakespeare-i, mégis mai szemhez szóló diszletet tervezett. Ez a szinpadkép egészében és részleteiben folyvást együtt "játszik" a szereplőkkel.."-mondja többek között igen nagy elismeréssel.

Dalos László: Debrecen: Tévedések vigjátéka c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. május 30. II. évf. 22. sz. 16. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

Az Aida debreceni bemutatójához tervezett "..szuggesztiv erejü.." szinpadképeket.
A szinpadképek egyikét bemutatja a lap fénykép-reprodukción.

Fábián Imre: Aida c. kritikája
Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. dec. 7. VI. évf.
49. sz. 29. lap.

M.D.K.

Csányi Árpád

Shakespeare: „Ahogy tetszik" c. darabjának előadásához tervezett díszleteit a kritika megdicséri. Debreceni szinház előadása.

Sándor Iván: Szinházi esték vidéken c. Film Szinház Muzsika. Bp. 1962. okt. 12. VI. évf. 41. sz. 26-28. lap.

M.D.K.

Csányi Árpád

Gribojedov: "Az ész bajjal jár" c. vigjáték debreceni előadásához tervez diszleteket.

- - - - - - -

Fenti vigjáték debreceni előadásához tervezett sikeres diszleteket.

- - - - - - -

Nagy Judit: Diploma előtt c. közleménye Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. márc. 3. V. évf. 9. sz. 14-15. l. --- Nagy Judit: Gribojedov: Az ész bajjal jár c. kritikája. Bp. 1961. ápr. 14. V. évf. 15. sz. 12-13. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A szolnoki Szinház előadásában bemutatott Goldoni: "A fogadósné" c. komédiájához tervezett "...szines, latin vidámságot, életszeretetet teremtő..." szinpadképeket.

/nagy/: Szolnoki szines c. beszámoló a szolnoki szinházi előadásokról.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. május 5. V. évf. 18. sz. 27. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

Puccini: Gianni Schicchi c. egyfelvonásos operájához "...hangulatteremtő, jól sikerült diszleteket.." tervezett.
Az operát Debrecenben, a Csokonai Szinház mutatta be.

Fábián Imre: Puccini bemutató Debrecenben c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 196. junius 23. V. évf. 25. sz. 20-21. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban bemutatott Puccini: "Köpeny" és "Gianni Schicchi" c. operáihoz tervezett szinpadképeket.
A szöveg mellett fényképreprodukció a "Köpeny" diszlettervéről.

E z e n a h é t e n . . . c. rovat közleménye. Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. junius 2. V. évf. 22. sz. 2. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban Verdi operájának, a Traviata-nak premierjére készitett diszletterveit a kritika mgdicséri.

Fábián Imre: Traviata c. kritikája
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. nov. 3. V. évf. 44. sz. 19-20. l.

Csányi Árpád, díszlettervező

7 Dk

Az újjáépített debreceni színházban bemutatott Shakespeare-játékok díszleteit tervezte.

M. Gy. P.: Ahogy tetszik

8.

NÉPSZABADSÁG 1962. szept. 29.

M.D.K.

Csányi Árpád

Beethoven: Fidelio-jának szinpadképeit tervezte.

Fábián Imre: "A Fidelió Debrecenben".
Film Szinház Muzsika. 1960. IV. évf. 3. sz. 13. l.
Január 15.

M.D.K.

Csányi Árpád

Názim Hikmet: Legenda a szerelemről c. szinmünek a debreceni Csokonai Szinházban bemutatott előadásához tervezett -a kritika által elismert- "megkapóan szép diszletei és jelmezei sokhelyütt az "Ezeregyéjszaka" meséit idézték."

/Lux/: Nazim Hikmet bemutató Debrecenben c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1957. nov. 8. I. évf. 26. sz. 28. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

Ben Jonson „Volpone" premierjére tervezett diszleteket.
A darab a debreceni Szinházban került bemutatásra.

. - .

A debreceni Rigoletto előadás diszleteit tervezte.

. - .

Lux László: 2 Premier vidéken. c. beszámolója.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. okt. 31. II. évf.
44. sz. 23. l.
A Rigoletto Debrecenben c. kritika.
Bp. 1958. dec. 12. II. évf. 50. sz. 22. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház diszlettervezője két hetes tanulmányutra a Lengyel Köztársaságba utazott.

Hirek rovat közleménye.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. január 17. II. évf. 3. sz. 34. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház müvész/-együttese/ a Fővárosi Operettszinházban Flotov: "Márta"-jával mutatkozott be. Erre az előadásra tervezett diszleteket Csányi Árpád, melyeket a kritika elismeréssel emlit meg.

V.J.: A debreceniek Budapesten c. kritikája Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. márc. 21. II. évf. 12. sz. 16. 1.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház Carmen előadásához készitett diszletterveket, amelyek "..jól jellemző,sajátos délszaki hangulatot teremtenek.." - irja többek között a kritika.

/-ni-/: A Carmen Debrecenben. c kritika Film Szinház Muzsika. Bp. 1958. május 9. II. évf. 19. sz. 19. l.

M. D. K

CSÁNYI Árpád díszlettervező

Az előadás díszlete

Gábor István: Opera- és balettbemutató Debrecenben

Magyar Nemzet 1962. junius 1. 4. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház Kamaraszinházában bemutatott-Nagy Endre: "A miniszterelnök" c.-szatirikus vigjátékához készitett diszletterveket.

N.J.:Nagy Endre szatira Debrecenben c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. dec. 2. IV. évf. 49. sz. 21. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

Verdi debreceni Othello előadásához készitett diszletterveket. A kritika igen dicsérő elismeréssel ir róla.

"A szinpadképek hatása...lenyügöző."- mondja a beszámoló.

/-i/:Verdi Otellója Debrecenben c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1957. május 17. I. évf. 1. sz. 8. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

A Hamlet Szolnokon c. kritika szerint a darab diszletei és a jelmezek „harmoniája több mint figyelemre méltó."

/d.i./: A Hamlet Szolnokn c. kritika. IV. évf./ Film Szinház Muzsika. Bp. 1960. okt. 21./43. sz. 16. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

Sós György: "Tékozló fiatalok" c. darabjához készitett szinpadképeket.
A Blaha Lujza Szinház bemutató előadása.

/a.i./:"Tékozló fiatalok" c.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. márc.16. IX. évf.
11. sz. 14. l.

Csányi Árpád diszlettervező M.D.K.

Az előadás diszlete

Sós Endre: Tizennyolcéves
László Anna drámája a debreceni Hungária Kamaraszínháuban
Magyar Nemzet 1963. április 24.1.

M.D.K.

Csanyi Árpád
ipárművész

Debrecenben a III. Richárdol
tisztelei díszítik.

Révész Emma: Szinpadtervező művészetünk a...
Művészet, 1964. dec. – 31 lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinház "Denevér" előadásához tervezett diszleteit a kritika megdicséri.

D.L.:Debreceni Anziksz.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. febr. 13. III. évf. 7. sz. 10. l.

MDK

Csányi Árpád (díszlettervező)

Tervezte a díszleteket Az Ember Tragédiája a Debreceni Csokonai Színházban 1959. áprilisára tervezett bemutatásához. (Díszlettervei: Paradicsom, Bizánc, Párizs - repr. Szöveg a Tartalom-ból.)

Berényi Gábor: Az Ember Tragédiája a Debreceni Csokonai Színházban. Alföld, Debrecen, 1959. 2. sz. [2.], 79., 80., 81., 83. l.

Csányi Árpád, díszlettervező –

A Békéscsabán bemutatott Görgey-
nimmühöz a díszleteket tervezte.

S. Gy.: Lilla és a kísértetek 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 14.

Csányi Árpád

Gyula város Tanácsa által alapitott dijat azoknak adományozta, akik tehetségükkel hozzájárultak a várjátékok sikeréhez.
Az 1971- évi jutalmat a müvész nyerte el szinpadképeivel.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. aug. 7.
32. sz. 24. lap.

Csányi Árpád

Madách Imre: "Csák végnapjai" c. müve, Keresztury Dezső átdolgozásában került szinre a Nemzeti Szinházban.
Nagy Judit: "Indulat és józanság" cimmel közölt kritikájában külön, részletesen foglalkozik a müvész diszleteivel. Kitünően érzékelteti a Csákot körülvevő világot, "ahogy a tér szükül, sötétedik a főszereplő Don Quijote-i álmai körül..."

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. okt. 23.
43. sz. 8-9. lap.

Csányi Árpád

"Diszletei pontosan és hatásosan közvetitik az előadás szellemét, jókedő eszességét"-irja H.O.:"A buborék" cimmel, a Katona József Szinházban bemutatott Anouilh- komédiájáról.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. dec. 4.
49. sz. 8. lap.

Csányi Árpád

"Kitünően játszható diszlete, rendkivül lényegre törő, minden sallangtól mentes játékot teremtett... a kimondott szó erejét támasztotta alá", -irja a müvész munkájáról Csik István: Ven dégség" c. kritikájában a békéscsabai szinház előadásáról.
A "Vendégség" c. drámát Páskándi Géza, romániai magyar iró irta.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. nov. 27.
48. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

Demeter Imre: "Játékosan, jókedvüen" cimmel ir a József Attila Szinházban bemutatott "Figaró házassága" c. előadásról, amelyhez a szinpadképeket tervezte a müvész, akinek munkájáról elismeréssel nyilatkozik a kritika.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. nov. 13. 46. sz. 14-15. lap.

Csányi Árpád

A Nemzeti Szinházban bemutatott-„Amphitryon" c. Molière- vigjáték díszleteit tervezte a müvész.
Létay Vera: "A keserü Molière" c. kritikájában kiemeli a müvész munkáját.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 27.
XVI. évf. 22. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

A gyulai vár udvarán rendezett szabadtéri szinpadon bemutatott előadáshoz tervezett szinpadképeket, -mint Bátki Mihály: "Erdély biborkora" c. kritikájában irja: "már jónéhányszor áttervezte a várudvart, a bemutatott drámák szükséglete szerint."
Áprily Lajos: "A biboros" c. drámájának ősbemutatója .

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 22.
XVI. évf. 3o. sz. 12. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Szinházban előadott Molière - művekhez a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: Amphitryon - Kényeskedők 7.

Népszabadság, Bp. 1972. máj. 5.

Csányi Árpád, díszlettervező-

A gyulai szabadtéri játék díszleteit tervezte.

—: Bíboros a várudvaron 8.

EST/HIRLAP, Bu. 1972. júl. 8.

Csányi Árpád, díszlettervező

A gyulai várban előadott Áprily-drámához a díszleteket tervezte.

Spiró György: A bíboros

7.

Népszabadság, Bp. 1972. júl. 20.

Csányi Árpád, dinlettervező

A dinleteket terveste.
(Kémyeskedők. Amphitryon)

Fenyik Flóra: Két Molière a Nemzeti ben

2.

EST/HIRLAP, [illegible].1972. máj. 3.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Szinház Neil Simon-előadásához a díszleteket tervezte.

[Koltai Tamás] : Az utolsó hősszerelmes 7

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 21.

Csányi Árpád, színlelterező

A Katona József Színházban bemutatott Neil Simon-mű előadásához tervezte a színleteket.

Barabás Tamás: Az utolsó hősnagylmes 2.

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. jan. 17.

Csányi Árpád, díszlettervező

Pirandello művéhez (Katona József Színház) a díszleteket tervezte.

Harangozó Márta: Ahogy szeretsz

2.

EST/ HIRLAP, Bp. 1972. márc. 7

Csányi Árpád, díszlettervező

A Shakespeare-dráma békéscsabai előadásához a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: IV. Henrik

7.

Népszabadság, Bp. 1972. febr. 2.

Csányi Árpád, díszlettervező

A katona József Szín Házban bemutatott

Pirandello-műhöz tervezte a díszleteket.

Koltai Tamás: Ahogy szeretsz 7.

Népszabadság, Bp. 1972. márc. 10.

Csányi Árpád

A gruziai Rusztaviban rendezték meg a „Bánk Bán"-t. Az előadás díszlettervezője volt a művész.
Kalmár Éva: "Fesztivál után" cimmel beszámol a Szovjetunióban bemutatott magyar drámák előadásáról és kiemeli a művész szinpadképeit.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. május 8.
XV. évf. 19. sz. 6. lap

Csányi Árpád

A Nemzeti Szinházban mutatták be Csehov: "Ivanov" c. müvét.
Demeter Imre: "Ivanov - Utolsó tét" c. kritikájában "tehetséges alkotás"ként emliti meg a müvész diszleteit, melyeket a Csehov előadáshoz tervezett.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. január 3o.
XV. évf. 5. sz. 4. lap

Csányi Árpád

Shakespeare: II.Richárd-ját a Békés megyei Jókai Szinház mutatta be.
Az előadás diszleteit a müvész tervezte,- közli a lap.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. január 16.
XV. évf. 3. sz. 2. lap

Csányi Árpád

Kós Károly: "Az országépitő" c. regényéből készült szindarabhoz tervezett diszleteit kiemeli Bátki Mihály: "Gyula Gyulán" c. kritikájában, mely a gyulai Várszinház előadásáról szól.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juli. 31.
XV. évf. 31. sz. 12. lap

Csányi Árpád, díszlettervező

Kós Károly drámájának gyulai előadásához a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: István Király 7.

Népszabadság, Bp. 1971. júl. 16.

Csányi Árpád, dinlettervező

A Nemzeti Szinházban előadott Madách-keresztury-műhöz a dinleteket tervezte.

Dersi Tamás: Csák végnapjai 2

ESTI HIRLAP, Bn. 1971. nov. 2.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Szinházban bemutatott

mű díszleteit tervezte.

Koltai Tamás: Csák végnapjai 7.

Népszabadság, Bp. 1971. nov. 2.

Csányi Árpád, díszlettervező

A József Attila kiskor előadásához

a díszleteket terveste.

Molnár G. Péter: Figaró házassága 7.

Népszabadság, Bn. 1971. nov. 10.

Vámosi Árpád, díszlettervező

-tervezte Csehov Ivanovjának díszle-
it a Nemzeti Színházban

Posonyi László: Színházi krónika
Vigília, 1971. márc. 193.l.

Gányi Árpád

invenciózus záródisletét dicséri a bíráló Örkény István: Tóték c. drámájának dunabogdányi előadásán.

A magyar stagione (Tótékkal Dunabogdányban) – Lehotay-Horváth György

Magyar Hírlap, 1969. február 13. 7. l

Csányi Árpád

nagyvonalú és hatásos díszletet tervezett Száraz György: A vezérkari főnök c. drámájának bemutatójára (Nemzeti Szinház)

A vezérkari főnök (Szombathelyi Erwin)

Magyar Hirlap, 1969. február 23. 9. l.

Csányi Árpád

dícséri a bírálat Calderon de la Barca: „Hűtlenül kísérlet" c. darabjának bemutatójáról írt bírálatában (Katona József Színház)

Hűtlenül kísérlet (Papp Artúr)

Magyar Hírlap, 1969. május 12. 6. l.

Csányi Árpád

diszletét dicséri a bíráló Angel Baranga: Kristóf ezt nem szabad" c. darabjának előadásán (Bérésmeggei Jókai Színház)

Színház, koncert, táslat, pódium (Rideg Gábor)

Magyar Hírlap, 1969. május 6. 9. l.

M.D.K.

Csányi Árpád

Malcolm Williamson: "Havannai emberünk" c. darabjának premierjéhez tervezett szinpadképe it kiemeli Fábián Imre a darab cimét viselő kritikájában.
A debreceni Csokonai Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. május 19.
XI. évf. 2o. sz. 12. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Komlós János: "Az Édent bezárták" c. darabjának előadásához tervezett díszleteit kiemeli Illés Jenő-a darab címét viselő- kritikájában.
A Nemzeti Szinházban bemutatott darab Majakovszkij Buffo misztériumának változata.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. május 26.
XI. évf. 21. sz. 4-5. lap

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Az Universitas Együttes játékához,
A pokol nyolcadik köréhez a
díszleteket tervezte.

Bársony Éva: Egyórás pokoli jelenet 2

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jan. 3

M.D.K.

Csányi Árpád

A Gyulai Szabadtéri Játékok "Huncut kisértet" c. Calderon-mü előadásához tervezett díszleteket.

Vécsey György: "Huncut kisértet" c. kritikája.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. aug. 4.
XI. évf. 31. sz. 4-5. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

Csik István: "Amerikai Elektra" c. kritikájában igen magasra értékeli a müvésznek a darabhoz tervezett diszleteit.
Debreceni Csokonai Szinház előadása.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. szept. 29.
XI. évf. 39. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban bemutatott "Kapaszkodj Malvin, jön a kanyar" c. darab előadásához tervezett diszleteit kiemeli Barta András a darab cimével közölt kritikájában.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. nov. lo.
XI. évf. 45. sz. 6-7. lap

M.D.K.

Csányi Árpád

A debreceni Csokonai Szinházban bemutatott Erkel "Hunyadi László"-jának előadásához tervezett szinpadképeket.

/f.i./: "Két Hunyadi-előadás" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. okt. 2o.
XI. évf. 42. sz. 6. lap

MDK

Csáky Árpád, díszlettervező

Kiállít.

→: Díszlet- és jelmeztervkiállítás a Madách Színházban 7.

Népszabadság, Bp., 1967. dec. 29.

MDK

Csányi Árpád, dínlettervező

Az Egyetemi Színpadon bemutatott
művekhez tervezte a ∃ dínleteket.

(bé): A pokol nyolcadik köre 2

ESTI HIRLAP, Ap. 1967. dec. 4.

MDK

Csányi Árpád

Kiállitási hir

Esti Hirlap 1967 dec.23.

MDK

Csányi Árpád

Iparm.Főisk. Szinpadtervező Főtanszak. I.éves hallgatók munkaközössége. Diszletek a Bánk bánhoz.

Ifjuségi képszöm. és iparm.kiáll. M.Szal, 1950.jun.

~~6~~ 7 l.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti hírhár előadásához

a díszletet tervezte.

Tencsik Flóra: A nép ellensége

2.

Esti Hirlap, Bp. 1978. szept. 25.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Békéscsabai Jókai Színház előadásáról

a díszleteket tervezte

7.

Tamás Erzsi-Rezés szatíra vagy mesejáték?

Népszabadság, Bp. 1980 jan 30.

Csányi Árpád, díszlettervező

a pécsi színház előadásának a

díszleteit tervezte

Zappe László. Kamaszok és lázadók 11

Nénszabadság, Bp. 1980 febr. 3.

Csányi Árpád, dinlettervező

a Madách kiszkos

előadásában a dinlekhet tervete

Barabás Tamás: Régi idők hosszlabdája 2.

Esti Hirlap, ap. 1979. nov. 26

Csányi Árpád, dúletterrező

a Fővárosi Művelődési Ház előadásának

a dúletest termezte

Hajdu Rófis Gábor: Dániel az övéi közt. 7

Népszabadság, 8 n. 1979 nov. 2

Csányi Árpád, díszlettervező

a József Attila színház előadásához

a díszleteket tervezte.

Haraszti Emil: Őrült Gréta 11.

Népszabadság, Bp. 1978 nov. 25

Csányi Árpád, díntettervező

L: Bakó József

Zappe Lánló. A csapodár madárka 7

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 17.

Csányi Árpád, díszlettervező

Az Ódry Színpad
előadásához a
színpad képét tervezte.

2.

–: (kristóf): Cherbourgi esernyők

Esti Hírlap, Bp. 1979. okt. 12.

Csányi Árpád, dúlettervező

a Tác-gorsiumi előadás dúlettit

tervezte.

Bernáth László: A kolona nopsütésben 2.

Esti Hirlap, Bp. 1979 júl. 23

Csányi Arpád

Módos Péter: "Metszetek a pokolból, amelyet XX. századnak hivnak" cimmel ir Arnold Weskert: "A konyha" c. darabjának előadásáról, melyet a Nemzeti Szinházban mutattak be.
A kritika igen nagy elismeréssel ir a müvész "bravuros diszleteiről.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 16.
XXIII. évf. 24. sz. 13. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező.

a Margitszigeti kikpad elő adásaihoz a díszletket tervezte.

Fodor Lajos: Nyitány a szigeten 2

Esti Hirlap, Bp. 1977. jül. 8.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Margitszigeti Kínpad előadásához a díszleteket tervezte.

Kristóf Károly: Olasz Santuzza, brazil Turiddu, ... 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977. júl. 5.

10 c

Csányi Árpád, díszlettervező

a díszletekről készült.

Bernáth László: Goethe Faustja a Nemzeti műsorán

Esti Hírlap, Bp. 1977. ápr. 27.

Csányi Árpád

Páskándi Géza: "Egy ember, aki megunta a bőrét" c. vigjátékát a veszprémi Petőfi Szinház mutatta be.
Szekrényesy Julia: "Kaland-kényszer" cimmel ir a darabról , melyhez a szinpadképeket Csányi Árpád, a jelmezeket Hruby Mária tervezte.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. nov. 20.
XX. évf. 47. sz. 13. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Peer Gynt előadásához a díszleteket tervezte.

Futaky Hajna: Pécsi színházi esték

449-454

Jelenkor, Pécs, 1977. május

xx/5.

Csányi Árpád

A Gyulai Várszinház idei első előadásán mutatták be Keresztury Dezső: "Nehéz méltóság c. tragédiáját.
Szekrényesy Julia: "Zrinyi-sors" cimmel közölt kritikájában kiemeli Csányi Árpád szinpadképeit és Schäffer Judit jelmezeit.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli. lo.
XX. évf. 28. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

Lászlóffy Csaba: "Nappali virrasztás" c. történelmi kamaradrámáját mutatták be a Gyulai Várszinházban.
A "stilszerü és praktikus" szinpadképeket Csányi Árpád tervezte, az igen találó jelmezek Schäffer Judit munkáját dicsérik, Szekrényesy Julia irja kritikájában: "Történelmi tábortüzek" cimmel.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli. 31.
XX. évf. 31. sz. 13. lap.

Csányi Árpád, dinlettervező

A Nem élhetek muzsikaszó nélkül dinleteit tervezte.

— : Kamaraszínház a Lágymányoson 2.

Esti Hirlap, Bp. 1976. dec. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

Az elmúlt négy év díszlet- és jelmeztervéiből készült válogatás Prága és Bécs után Egerbe került. „Az utolsó utáni éjszaka" c. Filizó Liai dráma Maróti Lajos művének színpadképét tervezte, valamint Schiller „Don Carlos"-hoz készült tervet, – a kecskeméti Katona József Színház előadása – egy Krisztus-korpusszal terzi szorongatóan sejtelmessé. (említve)

Csík István: Scenographia Hungarica.

Színház, 1976. nov. 45–46. old.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Csongor és Tünde díszleteit tervezte.
(Nemzeti Színház.)

Taxner Ernő: Színházi levél Budapestről 695-700

J. Jelenkor, Pécs 1976. júl.-aug. XIX/7-8

Csányi Árpád, díszlettervező

a veszprémi színház előadásához

a díszleteket tervezte.

Havas Ervin: Miért kell áthúzni Molière-t? 7.

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 19.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Sz. Lágymányosi Kamaraszínháza előadásához a díszleteket tervezte.

Fenczik Flóra: Nem élhetek muzsikáló nélkül 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977 jan. 10.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nem élhetek muzsikaszó nélkül c. előadás díszletét tervezte (Nemzeti Színház)

Hajdu Rózsi Gábor: Nyugtalanító siker

Szabadság, Bp. 1977 jan. 19.

7.

Csányi Árpád, dinlettervező

Az Örkény-komédia előadásához a dinleteket tervezte. (Nemzeti Színház)

H.R.G.: Kulcskeresők 6.

Népszabadság, Bp. 1977 jan. 15.

60

Csányi Árpád, díszlettervező

A Kulcskeresők díszleteit tervezte.

–: Örkény-bemutató a Nemzeti Színházban 7.

Népszabadság, Bp. 1977. jan. 8.

Csányi Árpád

Goethe: "Faust" c. alkotásának a Nemzeti Szinházban bemutatott előadásához a szinpadképeket Csányi Árpád, a jelmezeket Schäffer Judit tervezte.

Szekrényesy Julia: "A szellemidézés szomorusága" cimmel ismerteti az előadást és mond véleményt a két müvész munkájáról.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 3o.
XXI. évf. 18. sz. 13. lap.

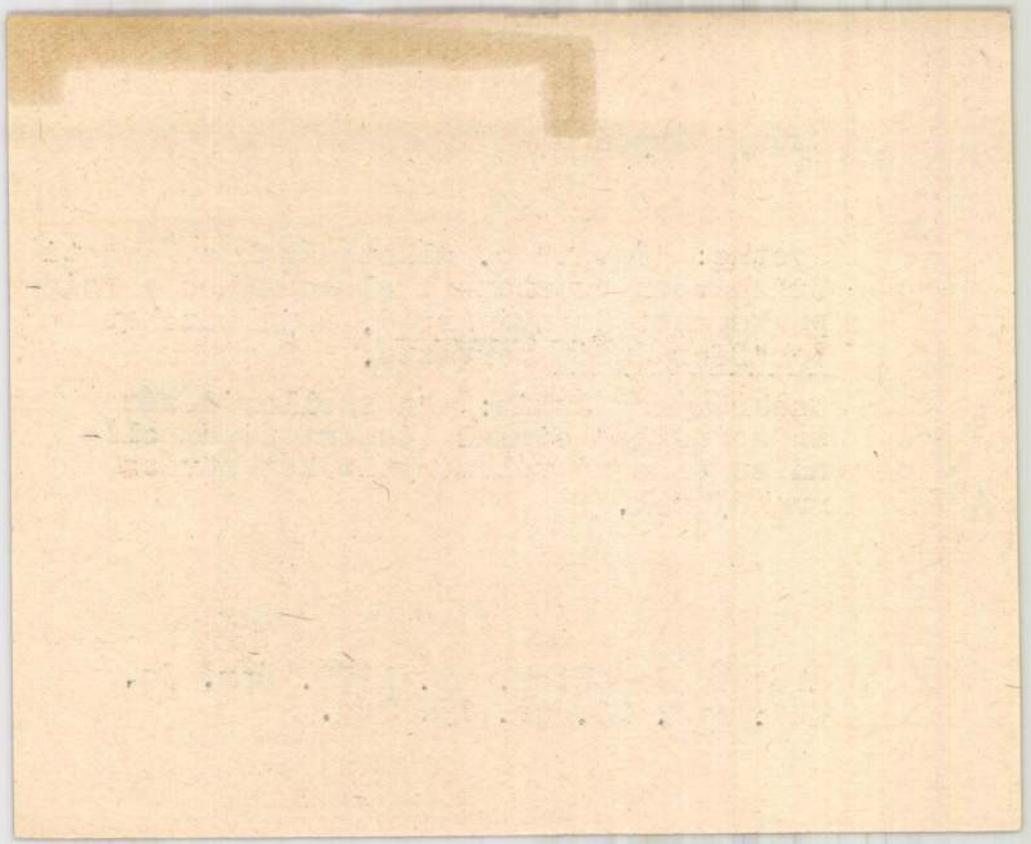

Csányi Árpád, dinlettervező

A dinleteket tervezte

↓

Rajk Hudrás: Nemzeti Szinház: Magyar Elektr
— karmyóné

Népszava, Bp. 1975. dec. 21.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Vázsmajori kabaltéri kiapad
előadásához a díszleteket tervezte.

— Elázott a Próbababa 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1976. júl. 10.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Próbababa előadásához a díszletek tervezte.

Fenyik flóra: .... és a Vánamajorban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. júl. 12.

Csányi Árpád, díszlettervező

[Nehéz méltóság × Dániel az övéi között]

A gyulai Várszínház ihletet adó környezetében — mindkét előadás díszleteit *Csányi Árpád*, jelmezeit *Schäffer Judit* tervezte — az idei nyáron két új jelentős magyar dráma születésének lehettünk tanúi.

Ézsiás Erzsébet

Ézsiás Erzsébet, Gyulai Várszínház, 1976.

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. júl. 24.

Szalay Árpád, díszlettervező

A díszleteket tervezte

↓

– Zenés komédiával nyit a Városmajori Szabad Színpad 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jún. 15.

Csámpi Árpád, dinletterező

L. Márk Tivadar

— Elhadnyitó ...

6,

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 3.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Gyulai Várszínház előadásához a díszleteket tervezte

E. Jehér Pál: Történelmi ~~[illegible]~~ kérdések – mai válaszok 7.

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 24.

Csányi Árpád, díszlettervező

Az Operettszínház Zehár-
előadásához a díszleteket
tervezte.

Kristóf Károly: ~~Az~~ Kájjá éledő Cigány-
szerelem 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. máj. 18.

Czányi Árpád, díszlettervező

Az Operettszínház bemutatójára a díszleteket tervezte.

Kristóf Károly: Cigányszerelem 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. máj. 29.

Csányi Árpád

A Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze lett az 1978. évben kitüntetett művészek közül: Kokas Ignác, Kurucz D. István, Martyn Ferenc festőművészek és Vilt Tibor szobrászművész.
A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze: Csányi Árpád diszlettervező, Dargay Attila rajzfilmrendező, Gábor Marianne festőművész, Hajnal Gabriella gobelintervező művész, Németh István belsőépitész, Németh János kerámikusművész, Németh József fotóművész, Szilvásy Nándor grafikusművész, Vasas Károly szobrászművész.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. ápr. 8.
XXII. évf. 14. sz. 8. lap.

Csányi Árpád, Jászai-díjás díszlettervező. (Medgyesegyháza)

Csányi Árpád díszlettervei művészi tevékenységének hazai és külföldi állomásait egyaránt tükrözik. Láthatjuk például a Bánk bán debreceni, budapesti és tbiliszi bemutatójának vázlatait, jól mutatva, hogy a hagyományos művészi megfogalmazás eszközeivel is lehet helyhez és időhöz kötötten újszerűségre törekedni. Jelképes kifejezésmódjával rendkívül megkapó Visnyevszkij Optimista tragédiájának színpadi díszletterve, de megtaláljuk a tartalmi újszerűségre való törekvés kitűnő példáit is Csányi Árpád díszletterveiben. Elsősorban Brecht: Kurázsi mama című műve tudatosan szikár és csökönyösen kemény színpadi kereteinek megfogalmazására, s Goethe Faustjának az emberi értelem fokozatos kitárulkozását jól megragadó megformálására gondolunk.

dr. Takács László: Békés megyei képzőművészek kiállítása Battonyán.

Békés Megyei Népújság, 1977. okt. 9.

Csányi Árpád

A Kulcskeresők díszlete

Csik István: Csányi Árpád
Művészet, 1978. április - 16.old.

Csányi Árpád, dinlettenező

a József Attila kinkéz előadásához a

dinleteket kenezte

Tarján Tamás: Csurka István: Nagytakarítás

Csányi Árpád

A József Attila Szinházban Csurka István „Nagytakarítás" című darabjához fotómontázspannót tervezett.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16. lap.

Csányi Árpád

Csányi Árpád tervezői munkájának legfrissebb alkotása a Veszprémi Színház „Faust" előadásához alkotott színpadképe

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16. kép.

Csányi Árpád

Csányi Árpád és több fiatal tervező megpróbálta kiemelni a díszletet a látvány és a szinpadi dekoráció világából és az előadás integráns részévé tenni.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16 lap.

Csányi Árpád

Csányi Árpád a Fővárosi Operett-
szinháznál töltött tanulóévek u-
tán Debrecenbe, a Csokonai Szin-
házhoz szerződött.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16 lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti Színház előadásainak a

díszleteit tervezte

Zappe László: Shakespeare: Téli rege. 28

Kritika, Bp. 1978 máj. 78/3.

Csányi Árpád, díszlettervező

Csokonai: Az özvegy Karnyóné c. darabjának.

díszletit tervezte.

-: Egervári esték 78. 2

Csli Hirlap, Bp. 1978 jún. 9.

Gáingi Árpád

Gáingi Árpád 1968-ban a Nemzeti Szinházhoz került. Alapvető torvczői elképzelését itt következetesen érvényesítette.

Csik István: Gáingi Árpád.
Művészet, 1978. április - 16. la.

Csányi Árpád

Csányi Árpád mestere Oláh Gusztáv volt, aki rendkívüli hatást gyakorolt növendékeire. Nemcsak stílust tanult a mestertől, hanem szemlélelet és alkotói követhetetlenséget is.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16. lap.

Csányi Árpád

Egyre jobban érvényesült munkásságában az a törekvés, hogy teret, mozgási és játékteret biztosítson a színészeknek.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16. lap.

Csányi Árpád

Csányi Árpád a Lear király esetében már nem „díszletet" tervezett, a szó hagyományos értelmében, hanem szinpadi teret, játékteret.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16 lap.

Csáky Árpád

Csáky Árpád és Rusz József közös munkája az Amerikai Elektra és a Lear király. A rendező és a tervező közös munkája eredményes.

Csík István: Csáky Árpád.
Művészet, 1978. április – 16 lap.

Gányi Árpád

A „Kulcskeresők" szimpadián a lakótelepek egyforma dobozrendszerét észlelteti Gányi.

Gik István: Gányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16. lap.

Gáinyi Árpád

A „Különc" ainni Illyés Gyula mű díszletei szabályos bieder-meier szobát, osztrák-barokk palotavészletet varázsoltak elénk.

Gík István: Gáinyi Árpád.
Művészet, 1978. április - 16. lap.

Csányi Árpád

Az utolsó utáni éjszaka "szimpad
"képe az alapvető szerkezeti épít-
ményt a dinamikusan mozgó
képek egymásba jatszó formái fog-
ták érzelmi, hangulati keretbe.

Csik István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április - 16. lap.

Csányi Árpád

Csányi Árpád Kecskeméten
Ruszt József-fel dolgozott együtt.
A közös munka során sikerült
a rendkívül összetett shakespeari
világot térben is áttekinhet ően
világosan elhelyezni.

Csik István Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április - 16. lap.

Csányi Árpád

Csányi Árpád díszletei szerepelnek az Athéni Tunion és Bánkban előadásokon. Ekorszakban készült a békéscsabai shakespeare-i királydrámák előadása is.

Csík István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április - 16. lap.

Csányi Árpád

„Diszletes a Fiedelihoz"

(repro)

Csik István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április – 16. lap

Csányi Árpád

Csányi Árpád 1954-ben szerez-
te meg a diplomát az Iparmű-
vészeti Főiskolán.

Cséh István: Csányi Árpád.
Művészet, 1978. április—16. lap.

Csámyi Árpád, díszlettervező

L.: fóth Ernő

— : Kitüntetések 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 2.

Csányi Árpád, dinlettervező

A Csongor és Tünde dinleteit tervezte. (Nemzeti Szinház.)

Morvay István: Tisztelettel, de ábrázat és meg-
~~[illegible]~~ hatódottság nélkül 2,

EST 1 HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 12.

Csányi Árpád, díszlettervező

Uj étte

A Fővárosi Tanács idei tervében fontos helyet foglal el Budapest kereskedelmi és szolgáltatóipari ellátásának javítása.

A zuglói Ors vezér téren 10 ezer négyzetméter alapterületű nagyáruházat építenek: a kőbánya—kispesti vasútállomásnál, valamint a kispesti Határ útnál egy-egy ABC-áruházat hoznak tető alá. A VIII. kerületben,

a József körút és a Népszínház utca sarkán ezer

Bernáth [illegible] Csongor a tiben Nemre 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 17.

Csányi Árpád, díszlettervező

Gyulán!

[illegible] Kiállítást is terveznek *Csányi Árpád* díszletterveiből és *Schäffer Judit* jelmezeiből.

(—k)

(—k): Új történelmi drámák a Gyulai Várszínházban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 27.

Csányi Árpád díszlettervező

a Nemzeti Színházban bemutatott, Magyar Elektra – Az özvegy Karnóné díszleteit tervezte.

Barta András: Magyar Elektra – Az özvegy Karnyóné.

Magyar Nemzet, 1975. dec. 9.

Csányi Árpád, díszletterv

A Nemzeti Színház előadása

Nagyon egyszerű színpadi tér billen a néző felé; kötélfonadék a mesefa, mögötte, mintegy kimetszett rugalmas korong, Csongor gyakori alvásainak, a várakozásoknak, a kisebb játékoknak tere; szétfutó kötélzet jelzi a határokat, águk-boguk között nőnek a gondolatok és a cselekedetek. A díszletet *Csányi Árpád* tervezte. (A legutóbbi, 1932-es nemzeti színházi bemutató rendezője *Marton Endre* volt, Bakó József színpadi konstrukciójában Hincz Gyula gyönyörű meserajzait vetítették.) Sík Ferenc rendezői gondolataihoz kiválóan alkalmas ez a színpadi tér, s benne a szereplőkön *Schäffer Judit* népművészeti rajzú és ihletettségű jelmezei.

Tamási István: Csongor és Tünde

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. máj. 12.

7.

Csányi Árpád

Csányi Árpád színpadterve
Maróti Lajos Az utolsó utáni éjszaka *c. drámájához*
(Nemzeti Színház, 1972., rend.: Marton Endre)

Juha Lukala (Finnország) színpadterve
Bertolt Brecht Galilei élete *c. drámájához*
(Turun Kaupunginteatteri, Turku, 1974., Långbacka – fotó Szabó-Jilek) ▷

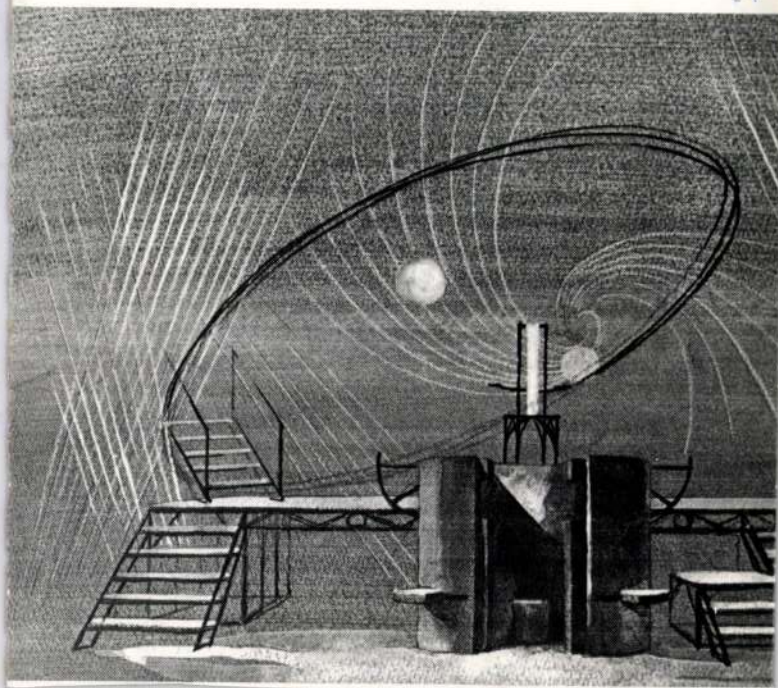

sta városkép

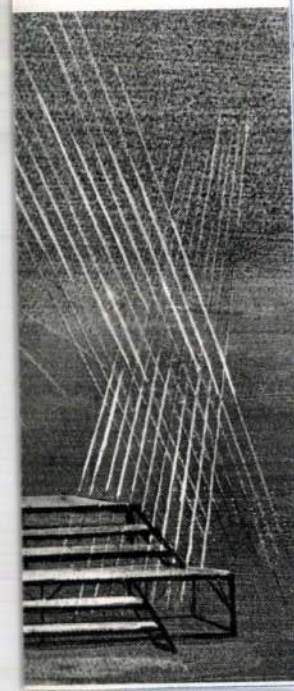

e fonódik össze: képzőművésze-
eké, formatervezőké, költőké, ze-
Ma már nem elégedhetünk meg
goly kiváló együttesekkel sem.
gészének művészi megfogalma-
plex feladat, mely magasszintű
kat követel.
ajátos természetű művészi alkotó-
gya. Nem egyszerre, hanem foko-
lakul ki. Az integrált környezet
re, hogy valamennyi művészeti ág
es tevékenység hatékonyságát
művészetek szintézisének proble-
megvilágíthatja napjaink művészi
.

város a sivatagban. Képét három
omponens határozza meg, az épí-
esítmények, a szobrászat és a
Az épületek, a szobrok, a fák,
kertek, a medencék együttese
funkcionális, hanem a képi egy-
iztosítja. A kultúrház előtti tér a
ő udvaraként, félenteriőr jellegű

Csányi Árpád

A Nemzeti Szinház diszlettervezője, akit a Jászai Mari-dij I. fokozatával tüntették ki, -közli a lap: „Dijak, kitüntetések - 1976" cimmel.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. ápr. 3.
XX. évf. 14. sz. 8. lap.

Csanyi Árpád

A művész kipreselli napjainak szenikai tö rekvéseit a Prágai Quadriennalen.

Belitska-Scholtz Hedvig: P.Q'75
Művészet,1976. julius - 22. oldal.

Csanyi Árpád

„Szimpadtero"

Belitska-Scholtz Hedvig: PQ'75

Művészet, 1976. július – 21 oldal.

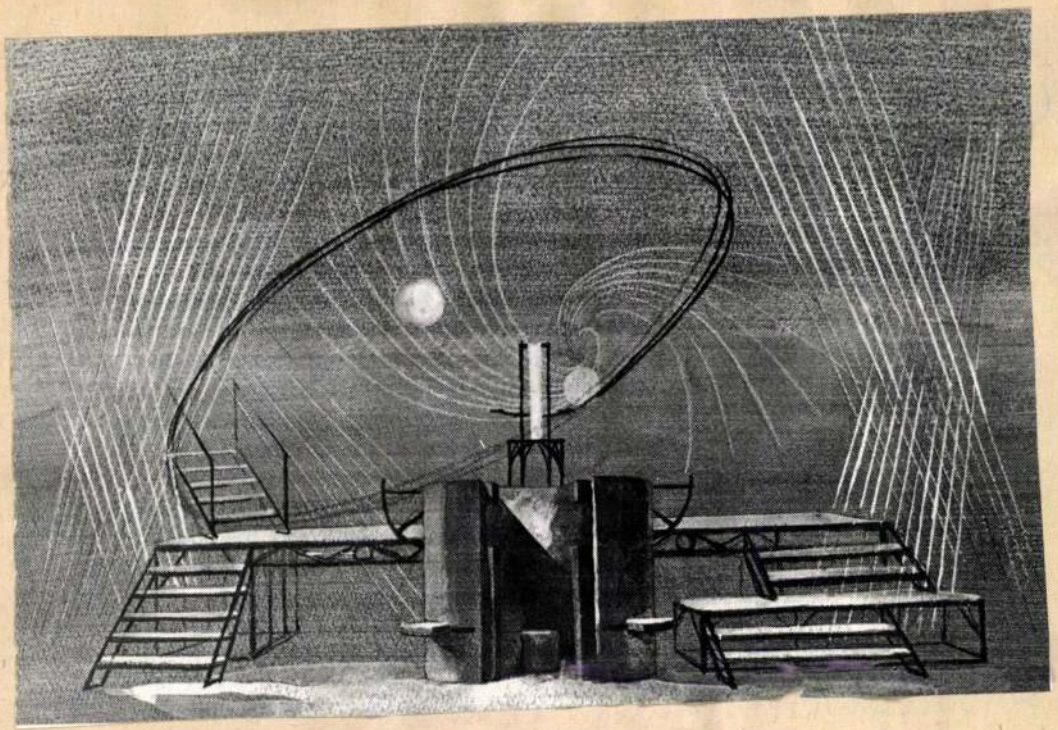

Csányi Árpád

A Nemzeti Szinház a Budavári Palota Királypincéjében mutatta be Kocsis István monodrámáját "Árva Bethlen Kata" cimmel. A szinpadképeket és a jelmezeket a müvész tervezte az előadáshoz.
Ugyancsak Csányi Árpád tervezte a diszleteket G.B. Shaw: "A szonettek fekete hölgye" c. darabhoz, mely szintén a Nemzeti Szinház fenti szinpadán került szinre.
Szekrényesy Julia: "Harcos Bethlen Kata" c. kritikája.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 13. XIX. évf. 37. sz. 13. lap.

Csányi Árpád, „díszlettervező"

Nemzetközi

a vásárközpontban 10 nemzetközi bemutatót, három szakvásárt és hét szakkiállítást rendeznek.

Áprilisban kezdődik a program, egyszerre három nemzetközi seregszemle: a protenvita

y bécsi jelentés szerint
triában az elmúlt év-
,6 százalékkal növeke-
a munkanélküliek szá-
dén az év elején a dol-
lakosság 2,1 százalé-
lt munkanélküli

A
holla
egysé
márc
gyako

— : Nemzetközi . . . . 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1976. jan. 8.

Csányi Árpád, díszlettervező

Szabó Magda műveken a

díszleteket tervezte.

Kristóf Károly: Drámapróba a Nemzetiben 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jan. 27.

Csányi Árpád, díszletterveső

A Nemzeti Szinház bemutatójára
a díszletet tervezte.

Bernáth Tünló: Az a nép fényes nap 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 fél. r. 18.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Magyar. Elektra és a Kamyóné

díszleteit tervezte.

8. Tehér Pál: Két klasszikus a Nemzeti
színházban 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. dec. 5.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Magyar Elektra díszleteit

tervezte. (Nemzeti Szinház.)

— : Törőcsik Mari két arca 2.

EST! HIRLAP,

Bp. 1975. nov. Bp. 1975. nov. 28.

Csányi Árpád

Neil Simon: "Az utolsó hősszerelmes" c. vigjátékához tervezett szinpadképeit elismeréssel méltatja /d.i./ "Két vigjátékról" c. kritikájában, a Katona József Szinházban bemutatott előadást ismertetve.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. jan. 22. XVI. évf. 4. sz. 8. lap.

Csányi Árpád

Shakespeare: „IV. Henrik" c. dárámáját Békéscsabán mutatták be.
A "nagyszerü, kitünően játszható diszletépitmény" és a jelmezek a müvész munkája.
Cs. I.: "Békéscsaba: IV. Henrik" cimmel ismerteti az előadást.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. jan. 15.
XVI. évf. 3. sz. 11. lsp.

Csányi Árpád

Luigi Pirandello: "Ahogy szeretsz" c. drámájának előadásához tervezett szinpadképeit Kürti László: "Dráma és kabaré" c. kritikájában méltatja. A játékra és a szereplők mozgására kitünő lehetőséget biztositó, kastélybelsőt ábrázoló képét külön kiemeli. A darabot a Katona József Szinház mutatta be.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. márc. 11. XVI. évf. 11. sz. 14-15. lap.

Csányi Árpád

"Bemutatók Kecskeméten és Pécsett" cimmel Demeter Imre számol be a kecskeméti Katona József Szinház Hamlet előadásáról. A müvész "izgalmasan szép, a fényhatásokat és jelzéseket remekül kihasználó szinpad"-képét a kritika elismeréssel méltatja.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. febr. 26. XVI. évf. 9. sz. 10-11. lap.

Csányi Árpád

Két Molière komédia bemutatására készül a Nemzeti Szinház.
Gách Marianne: "Mi közünk ma a klasszikusokhoz?" cimmel megemliti az előadás számára készülő diszleteket.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. ápr. 22.
XVI. évf. 17. sz. 6-7. lap.

Csányi Árpád

Csokonai Vitéz Mihály alkotásait felhasználva és alakjait felvonultatva, "érzelmes komédiá"-t irt Görgei Gábor: "Lilla és a kisértetek" cimmel.
Csik István: Magyar bemutató Békéscsabán" cimmel ir az előadásról és kiemeli a művész szinpadképeit, melyeket emlékezetes módon oldott meg.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. juni. lo.
XVI. évf. 24. sz. 6. lap.

Csányi Árpád

Aurel Baranga: "Közérdek" c. "vérfagyasztó komédiáját" A Békés megyei Jókai Szinhában, Békéscsabán mutatták be.
A hangulatos és jó játéklehetőséget biztositó diszleteket és Vágvölgyi Ilona kitünő jelmezeit kiemeli Csik István: "Szinházi esték vidéken c. ismertetésében.

Film Szinház Muszika, Bp. 1972. május 2o.
XVI. évf. 21. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

Vagyim Korosztiljov: "A kőszobor léptei" c. drámáját a József Attila Szinház mutatta be.
A szinpadképeket Csányi Árpád, a jelmezeket Jánoskuti Márta tervezte, mint a lap közli: "Lapzárta után" cimmel.

---

az 51. sz. 4. lapján Dalos László kiemeli a müvész diszleteit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. dec. 9.
XVI. évf. 5o. sz. 2. lap.

Csányi Árpád

Páskándi Géza: Apáczai Cseri János c.
drámáját a Békéscsabai Jókai Szinház mutatta be.
A müvész remek szinpadképei követik a szerző szuggesztiv, puritán stilusát.
Demeter Imre kritikájában hangsulyozza a diszlet könnyedségét, mely„az ellentét erejével visszahangozza a sulyos szöveget."

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. dec. 2.
XVI. évf. 49. sz. 5. lap.

Csányi Árpád

Pedro Calderon de la Barca verses szinjátékát "Az élet álom" c. müvét -Jékely Zoltán költői forditásában- mutatta be a kecskeméti Katona József Szinház. Csányi Árpád kitünően tervezett szinpadképe és Poós Éva nemes méltóságot sugárzó kosztümjei egyaránt hozzájárultak az előadás sikeréhez,-irja D.L.: "Az élet álom" cimmel.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. nov. 18. XVI. évf. 47. sz. 15. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Magyar Elektra és Az ördög kamrajáné játékterét tervezte. (Nemzeti kinkázi.

Taxner Ernő: Kinkázi levél Budapestről
157 – 156.

JELENKOR, Pécs, 1976. február

XIX./2

Csányi Árpád

Maróti Lajos: "Az utolsó utáni éjszaka" c. -Giordano Brunoról szóló drámáját mutatta be a Nemzeti Szinház.
Hámori Ottó részletesen ismerteti az előadást és igen nagy elismeréssel nyilatkozik a müvész diszleteiről."Nagyvonalu egyszerüség jellemzi az előadást," s ugyanezt mondja a szerencsés kézzel megformált szinpadképekről is.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. nov. 11.
XVI. évf. 46. sz. 3-4. lap.

Csányi Árpád

"Békéscsaba: "Magyar Elektra" cimmel közli a lap "Szinházi Bemutatók" c. rovata Cs.I. kritikáját, a Békésmegyei Jókai Szinházban bemutatott előadásról.
Bornemissza Péter: "Magyar Elektra" c. müvéhez „nagyszerü keretet teremtő, a helyszinek légkörét, hangulatát idéző" szinpadképek -Csányi Árpád munkája- kitünő hátteret adtak a játéknak.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. okt. 28.
XVI. évf. 44. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

Geszti Pál a Gyulai Várszinház idei első előadásáról számol be: "A biboros" cimmel.
Áprily Lajos müvének bemutatójához a művész frappáns diszletmegoldásait elismeréssel méltatja a kritika. Kiemeli leleményességét és kitünő stilusérzékét.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. juli. 29.
XVI. évf. 31. sz. 4. lap.

Csányi Árpád

"Sarkantyus Isten" cimmel Létay Vera ir Németh László: „VII. Gergely" c. drámájáról. A Nemzeti Szinház előadásához a müvész készitett nagyszabásu, szép diszleteket, amelyekben "patétikusan zengő történelem óra folyik," -mint a kritika méltatja.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. febr 1.
XIX. évf. 5. sz. 13. lap.

Garnyi Árpád

Varga Mátyás nehmai követője a művész.

Bauer Jenő: Varga Mátyás.
Művészet, 1975.augusztus - 24.oldal

Csányi Árpád

Létay Vera: "Vidéki ország vagyunk?" c. szinházi kritikájában igen nagyra értékeli a művész diszleteit: szinpadának egyetlen diszét, a szinpadtér mennyezetén vasrácsok közé ékelt, megfeszitett Krisztus-szobrot.
A kecskeméti Katona József Szinház, Don Carlos előadása.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. dec. 14.
XVIII. évf. 5o. sz. 13. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Don Carlos díszleteit (kecskeméti kiadás) tervezte. (Tévé-közvetítés)

(morvay): Tv – noten

2.

ESTI. HIRLAP, B. 1975. jan. 3.

Csányi Árpád, díszlettervező

A kecskeméti kiskunsz előadásá-
hoz a díszleteket tervezte.

Hajdú Rátis Gábor: Vasdenes 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 5.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Színház előadásához

a díszleteket tervezte.

Szalontay Mihály: Katona Bánk bánja

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 1.

Gámyi Árpád, díulettervező

A díuletek tervezője.

↓

Pándi Pál: A Bánkbán felújítázáról.

M.7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 30.

Szántó Árpád, díszlettervező

A kecskeméti O'Neill-előadás
díszleteit tervezte.

Koltai Tamás: Boldogtalan hold

F.

NÉPSZABADSÁG, B.p. 1975. máj. 13.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Színház előadásához a díszleteket tervezte.

Hegedüs Tibor: VII. Gergely 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 13.

Csányi Árpád, díszlettervező

A kecskeméti Shakespeare-előadás díszleteit tervezte.

Koltai Tamás: János Király 7.

NÉPSZABADSÁG, B.p. 1975. jan. 24.

Csányi Árpád, díszlettervező

Németh László darabjához a díszleteket tervezte. (Nemzeti Szín-ház.)

Koltai Tamás: VII. Gergely

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. jan. 28.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Budapesten vendégszereplő Runtari Színház előadásához a díszleteket tervezte.

Molnár G. Péter: A Bánk bán grúzul 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. okt. 8.

Csányi Árpád, díszlettervező –

Schiller drámájának kecskeméti előadásához a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: Don Carlos 7.

NÉPSZABADSÁG, Br. 1974. okt. 16.

Csányi Árpád, dinlettervező

A grúz előadáshoz a dinleteket tervezte.

– bel –: Bánk bán Tbilisi mellől

2.

ESTI HIRLAP, Bjv. 1974. okt. 1.

Gámyi Árpád, díszlettervező

A rusztavai színház előadásához a díszleteket tervezte.

↓

Bernáth László: A Bánk bán grúzul

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. okt. 8.

Csányi Árpád, díszletervező.

A Troilus és Cressida díszleteit tervezte. (Közvetítés Keszkemétről.)

-bel-: TV — noten

2.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. okt. 9.

Csányi Árpád, dinlettervező

A Bánk bán dinleteit tervezte.
(Nemzeti Színház.)

Taxner Ernő: Színházi levél Budapestről
738–741.

Jelenkor, Pécs, 1975. augusztus XVIII/8.

Gáznyi Árpad, díszlettervező

A Pillangókisasszony új díszleteit tervezte

Kristóf Károly: Próbaczere a Szigeten 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. júl. 4.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Pillangókisasszony díszleteit tervezte

Kristóf Károly: Nagasaki a Margit-szigeten 2.

EST I HIRLAP, Bp. 1975. júl. 14.

Csányi Árpád, díszlettervező

A monodráma díszleteit és jelmezeit tervezte. (A budai Vár királypincéjében van a előadás.)

↓

(f.f.): Árva Bethlen Kata 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. aug. 27.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Színház vendégjátékához
a díszleteket és a
jelmezeket tervezte.

E. fehér Pál: Két egyfelvonásos a budai Várban 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. szept. 5.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Shaw-egyfelvonásos díszleteit
tervezte. (Királypince.)

Mossay István: Ásva Bethlen Kata 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 2.

Csányi Árpád, díszlettervező

A „monodráma" díszleteit és jelmezeit tervezte. (Budavári Palota Királypincéje.)

Morvay István: Árva Bethlen Katu 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 2.

Csányi Árpád, díszlettervező

A díszleteket tervezte

↓

– : A Pillangó kisasszony a margitszigeti szinpadon

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. máj. 8.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Pillangó kisasszony díszleteit tervezte

↓

A. J.: Két operaest a Margitszigeten 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 13.

Csányi Árpád

A várszinházban mutatták be Devecseri Gábor: "Odüsszeusz szerelémei" c. müvét. Az előadáshoz tervezett szinpadképeit "remek játszótársként" emliti Máriássy Judit: "Odüsszeusz hazatért" c. kritikájában.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 8.
XVII. évf. 36. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

A diszlettervező művész bravurja, hogy a "tizenhét képből álló darab remek ritmusban pereg"-irja Máriássy Judit: "Prózai opera" cimmel, Darvas József: Hunyadi c. drámájáról, melyet a gyulai Várszinházban mutattak be.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juli. 14.
XVII. évf. 28. sz. 12. lap.

Csányi Árpád

Rendkivül hatásos és beszédes szinpadképeit kiemeli Almási Miklós: "Dózsa vagy és Dózsa" c. kritikájában, mely Illyés Gyula: Testvérek c. drámájáról szól.
Nemzeti Szinházban mutatták be a darabot.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. május 5.
XVII. évf. 18. sz. 13. lap.

Csányi Árpád

A felszabadulás után munkába lépő díszlettervező nemzedék az államosított szinházakban lényegesen nagyobb lehetőségekhez jutott. Az új díszlettervező generáció-tagja többek között Csányi Árpád – a legkülönbözőbb stílusirányzatot képviseli.

A szinház világtörténete / 2

1097 old.

Csányi Árpád
diszletterező

A Szép Heléna dekorációit
Csányi Árpád készítette.

Kamocsay Ferenc: Szép Heléna
Vörösmarty, 1974. március 30 - 10 oldal.

Csányi Árpád, dinlettervező

A nagyszerű halál c. dráma dinleteit tervezte.

↓

– : Gyulai premier 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. júl. 9.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Gyulai Várszínház előadásához a díszleteket tervezte.

B. G.: A zöldnadrágos lomg 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. júl. ~~25.~~ 25.

Csányi Árpád, díszlettervező

Kárai György drámájához a díszleteket tervezte.
(Szulai Vásni ukáz.)

E. Fehér Pál: A nagyszerű halál 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. júl. 17.

Csányi Árpád

"Reneszánsz pannója kiváltképpen emlékezetes marad artisztikus voltával"-irja B.I.: "Sok hühó semmiért" cimmel a Békéscsabán szinre hozott Shakespeare előadásról, kiemelve a művész diszletterveit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. juni 13.
XIV. évf. 24. sz. 14. lap

Csányi Árpád

Sas György: "Tüzön át, kerten át" c. kritikájában ir a Katona József Szinházban bemutatott "Mindent a kertbe" c. Albee-drámájának előadásáról, s kiemeli a müvésznek a darabhoz tervezett szinpadképeit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 197o. május 16.
XIV. évf. 2o. sz. 5. lap

Csáky Árpád, díszlettervező

Az Ibsen-mű díszleteit tervezte.
(Kutona József felvétele.)

Koltai Tamás: A nép ellensége 7.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 20.

Csáki Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Színház előadásaihoz a díszleteket tervezte.

Koltai Tamás: Héja Heléna M.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Szép Helénához a díszleteket tervezte.

Kristóf Károly: Operett a Nemzetiben

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 12.

Csámyi Árpád, díszlettervező

Az Ibsen-mű díszleteit tervezte.
(Katona József Színház.)

Barabás Tamás: A nép ellensége

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 11.

Szányi Árpád, díszlettervező

Peter Wein művéhez a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

Bernáth hánló: Hölderlin 2.

EST! HIRLAP, Bp. 1974. jan. 19.

Csányi Árpád díszlettervező,

a Budavári Palota Királypincéjében

előadott „egyszárnyú madarak" c.

Illés Endre mesejáték díszleteinek

alkotója

Mátrai-Betegh Béla: Egyszárnyú madarak.

Magyar Nemzet, 1974. szept. 1.

Csámpi Árpád, dinlektervező

A Békés megyei jókai színház előadásához a dinleteket tervezte.

Koltai Tamás: Mesebeli játszó

11.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 30.

Csányi Árpád, díszlettervező

Vagyim Korontiljov: A kőszobor léptei c. drámájához a díszleteket tervezte.

Barabás Tamás: A kőszobor léptei 2.

ESTI HIRLAP, Bu 1972. dec. 14.

Csányi Árpád, díszletter vező

Vagyim Korontiljov darabjához a díszleteket tervezte. (József Attila Színház.)

M. G. P.: A Kőszobor léptei 7.

Népszabadság, Bp. 1972. dec. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

Páskándi Géza drámájának
békéscsabai előadásához a díszle-
teket tervezte.

Koltai Tamás: Apáczai Csere János 7.

Népszabadság, Bp 1972. dec. 29.

Csányi Árpád

A Lear király diszletének makettje

Csik István: Csányi Árpád
Müvészet, 1978. április - 16.old.

Csányi Árpád

jelmezeiből nyílt kiállítás gyulán, az Erkel F. Művelődési Központban.

Magyar Hírlap 1977/161/13

Csányi Árpád, dinletter vező

Példaképpen megemlítve.

Molnár G. Péter: Az „ábigazított" Bánk bán 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1976. ápr. 30.

Csányi Árpád

Díszlet- és jelmeztervek láthatók az egyi Gárdonyi béza színházban, melyen szerepelnek a művész művei is.

Népújság, /Heves/, 1976. júl. 15.

Csányi Árpád

Marton Endre rendezte, a díszleteket *Csányi Árpád*, a jelmezeket *Schäffer Judit* tervezte, a zenét *Durkó Zsolt* szerezte. Csányi Árpád színpadképe igen jó: ez a börtönszerű vár valóban a sötét középkor bevonulását jelzi a szabad pusztai élet után.

Szabó Magda: "Az a szép fényes nap" c. drámáját a Nemzeti Szinházban mutatták be.
Szekrényesy Julia "Az a szép véres nap" cimmel Ismerteti az előadást, kiemeli a szinpadképtervező Csányi Árpád munkáját és megemliti Schäffer Judit kosztümterveit.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 6.
XX. évf. lo. sz. 12. lap.

Gányi Árpád, dinlettervező

A Nemzeti kinház előadásához a dinleteket tervezte

Havas Ervin: Az a szép, fényes nap 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. febr. 27.

Csányi Árpád, dinletterverő

L.: Tóth Ernő

— : — és művészeti díjuzok 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. ápr. 3.

Csányi Árpád, díszlettervező

A József Attila Színház előadásához

a díszleteket tervezte.

[Kolbay Tamás?] Cyrano de Bergerac 4.

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 15.

Csáki Árpád, díszlettervező

Maróti Lajos drámájához a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

E. Fehér Pál: Az utolsó utáni éjszaka 7.

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 17.

Szalay Árpád, díszlettervező

A kecskeméti Calderon-előadáshoz
a díszleteket tervezte.

Spiró György: Az élet álom

7.

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 17.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Shakespeare-előadás díszleteit tervezte.

[Koltai Tamás]: V. Henrik Békésmegyében 7.

Népszabadság, 1973. febr. 3.

Csányi Árpád

A Békéscsabán bemutatott,-Páskándi Géza drámájának- előadásához tervezett szinpadképeit elismeréssel méltatja Bátki Mihály:„Vetni vagy vettetni" c. kritikájában, mely a "Tornyot választok" c. szindarabról szól.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. dec. 16.
XVI. évf. 51. sz. 12. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Színház Dózsa-előadására (Illyés Gyula: Testvérek) a díszleteket tervezte.

—: A versenyló halála szinpadon 2.

ESTI HIRLAP! Bp 1973. márc. 31.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Madách Színház Brecht-felújításához a díszletehet tervezte.

Bernáth Lászlós: Kurázsi mama 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. márc. 24.

Csányi Árpád, díszlettervező

Illyés Gyula drámájához a díszleteket tervezte. (Nemzeti Színház.)

Fenczik Flóra: Testvérek 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. ápr. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Testvérek c. darab díszleteit tervezte.

— : Illyés-bemutató a Nemzeti Színházban

8,

Népszabadság, Bp 1973. ápr. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Békéscsabán bemutatott műjátékok díszleteit tervezte.

M.: Mennyei boldogság

Népszabadság, 1973. május 16.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Madách Színház Brecht-Bekényítá-
sához a díszletehet tervezte.

M. G. P.: Kurázsi mama 7.

Nérszabadság, Bp 1973. máj. 9.

MDK

Csányi Árpád, díszlettervező

Jékely Zoltán nak a Gyulai Vásárház-ban bemutatott verses játékához tervezte a nimpadképet.

Koltai Tamás: A fejedelmi vendég 7

Népszabadság, Bp. 1969. júl. 18.

Csányi Árpád, díszlettervező

Devecseri Gábor költői játékához
a díszleteket tervezte.
(Vácszínház.)

Tamás István: Odüsszeusz szerelmei
7.

Népszabadság, Bp 1973. aug. 31.

Csányi Árpád, díszlettervező

Darvas József művének előadásához a díszleteket tervezte. (Gyula. Várszínház)

Koltai Tamás: Hunyadi 7.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 13.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Szinház előadásához a díszletehet tervezte.

Koltai Tamás: A múlt nyáron történt 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1974. ápr. 24.

Gányi Árpád, a Nemzeti Színház díszletterveznöje.

Az idei könyvhétre megjelent a Scenographia Hungarica c. könyv, a mai magyar színházi díszlet- és jelmeztervezés művészi eredményeiről kíván áttekintést adni az utóbbi mintegy másfél évtized~~ről~~ alapján. – Gányi Árpád díszletterveiről reprodukciókat is közöl a könyv. 1956–1968.-ig a debreceni Csokonai Színház tagja volt.

Magyari Vilmos: Scenographia Hungarica.

Hajdúbihari Napló, 1973. jún. 10.

Csányi Árpád, „díszlettervező"

Párkándi Géza okmányának

Békéscsabán való előadásához

a díszleteket tervezte.

Annus József: Apáczai tornyot választ

94-96.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. február XXVII/2.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Békés megyei Jókai Színház
előadásához a díszleteket
tervezte.

Bányai Gábor: Magyar Elektra 7.

Népszabadság, Bn 1973 okt. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

A lónak vélt menyasszony c. komédiához a díszleteket tervezte.

—: Megkezdődött a vidéki színházak budapesti seregszemléje

9.

Népszabadság, Bp 1973. okt. 16.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti kiírás előadásánál

a díszleteit tervezte.

Kollai Tamás; szent vagy eretnek? 7

Nirszabadság, 8 p. 1980. ápr. 23.

Csányi Árpád, dínlettemező

a gyulai Vaszinkór előadásának

a dínleteit tenezte

(Kabó M: Az a nép fényes nap)

Deák Attila: A „nyitás" jól sikerült 45-51

Új Aurora, Békéscsaba, 1981. ápr. 1981/1

Csányi Árpád, dúlettervező

a margitmigeli dőadás dúleteit

kerezte.

Todor Lajos: A víg özvegy a Margitmigeten 2

Esti Hírlap, Bp. 1980 júl. 5.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti Színház előadás
díszleteit tervezte.

(pálffy): Musical a Tavon 2.
Esti Hírlap, Bp. 1980. jún. 20.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti kínhár előadásának

a díszleteit tervezte.

Mamay István: Késcie őrbemutató 2.

Esti Hírlap, Bn. 1980. márc. 21.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Gyulai Várszínkör színpadára

tervezte a díszleteket.

Deák Attila. A Nemzeti Gyulán 2

Esti Hírlap, Bp. 1980. jún. 23.

Csányi Árpád, dinlettemező

a székesfehérvári bánya-tói előadás

dinlettit tervezte

Zappe Lajtó: Csongol és Tünde – tűzzel, vízzel... 7.

Népszabadság, Bp. 1981 júl. 1.

Csányi Árpád, díszlettervező

Fehérvári víziszínház

Viziszínpadot avatnak június 24-én Székesfehérváron. A város határában levő bányatavon a Vörösmarty Színház több üzem segítségével építette a cölöpökön álló állandó pódiumot; a nézőtér a parton kapott helyet. Elsőként Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde című művének, rock-musical változatát mutatják be. A darabot Moravetz Levente rendezi, a zene Bolba Lajos munkája. A díszleteket pedig Csányi Árpád tervezi. A két főszereplő Szakácsi Sándor és Herczeg Csilla lesz.

– Fehérvári víziszínház

2.

Esti Hírlap, Bp. 1981. jún 8.

Csányi Árpád, [díszlettervező]

a Rigoletto előadásának (Margitsiget)

a díszleteit tervezte.

Fodor Lajos: Rigoletto a Margitsigeten 2

Esti Hírlap, Bp. 1981 júl. 6

Csányi Árpád, dívlettemező

a Nemzeti kínkór előadásának

a dívlettet tenezte

Zappe Lánló: A Szuzai menyegző 7

Nipszabadság. Bp. 1981 ápr. 17

Csányi Árpád, díszlettervező

Scarnicci – Tarabusi: Kaviár és lencse c. darabjáho díszleteket készítette

Pályi András: Pécsi kinházi estét 351-356

Jelenkor, Pécs, 1982 ápr. XXV/4.

Csányi Árpád, dinletterező

a Nemzeti Kinkór előadásának

a dinletteit tervezte.

Tencsik Ilona A szuzai meryegző 2

Esti Hirlap, Bp. 1981 ápr. 6.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti Színház előadásának

a díszleteit tervezte

(fazekas.) A kuzai menyegző . . . 2

Esti Hirlap, Bp. 1931 ápr. 3

Csányi Árpád, díszletkerező

a Radnóti Miklós kúpad előadásának

a díszleteit tervezte

Barabás Tamás: A közvádló 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980 okt. 29.

Csányi Árnád, dúlletterező

- a József Attila kinkór előadásának

a dúlteit Tereszte

Bernáth Lóvló: A koronatani 2

Esti Hírlap, Bp. 1980 dec. 18.

Csányi tónád, dúlettenező

az Operettnúnkán előadásával a

dúlelett tervezte

Fodor Lajos: Chicago

2.

Esti Hírlap, Bp. 1980. dec. 30.

Csányi Árpád, díszlettervező

L: Kézdi Lóránt

Fenesik Flóra. Szcenográfia '80

2.

Esti Hírlap, Bn. 1980 okt. 2.

Csányi Árpád díszlettervező

□ A SZCENOGRÁFIA '80 kiállításon (Budavári Palota „E"-épület holnap a Nemzeti Színház három tervezőművészével találkozhat és beszélgethet a közönség: Schäffer Judittal, Csányi Árpáddal és Székely Lászlóval öt órakor.

– A szcenográfia '80

2

Esti Hírlap, Bp. 1980 okt. 7

Csányi Árpád, díszlettervező

a budapesti előadás díszletét tervezte

Zappa László Chicago hánomszor 7

Népszabadság, Bp. 1981. márc. 13.

Csányi Árpád, díszlettervező

Brecht: Dobok és trombiták c. színdarabjához
a díszletet tervezte. (Pécsi előadás)

Pálfy Mária: Pécsi színházi esték 549-554

Jelenkor, Pécs, 1982. június XXV/6

Csányi Árpád, díszlettervező

a Madách Színház előadásának a

díszletét követte

2.

Barabás Tamás: Haumann Péter jutalomjátéka.

Esti Hírlap, Bp. 1981 o.k.t. 6.

Csányi Árpád, dínlettenező

az előadás dínleteit tenezte

Barabás Tamás: A medikus a Nemzetiben 2.

Esti Hirlap, Bp. 1981. dec. 16.

Csányi Árpád, dívlett erveső

a Jutalomjáték előadásának a

dívletit tervezte (Egyetemi kirgsad)

(m-y): Illyés Gyula, Szabó Magda, Shakespeare 2.

Esti Hírlap Br. 1981 szept. 14.

Csányi Árpád, díszlettervező

a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház

Balázs József: Bátori ádvent c. darabjánál

elvételeit tervezte

Szekrényesy Júlia: Kinek az oltára 13

Élet és Irodalom Bp. 198 4. jan. 20. XXVIII/3

Csányi Árpád, dinletterező

a Nemzeti Kiskuz. A velencei halmás

előadásokor a dinletetet kevesbe

Kottai Tomás: A velencei zsidó 12

Élet és Irodalom Bp. 1986. Okt. 4. XXX/14

Csányi Árpád, díszlettervező"

Németh Lóló: Galilei c. darabjának a díszletét tervezte – a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Szín Ház-ban.

Deák Attila: „És négis mozog..." 28.

Új Tükör B p. 1986. jan. 19. XXIII/3

Csányi Árpád, dívlettervező

a Velencei kalmár előadásához

a dívletekel tervezte (Nemzeti kiírtuk)

28-29.

Barabás Tamás: Vígjátékba keretezett tragikus alak

Új Tükör, Bp. 1986. ápr-13 XXVI/15

Csányi Árpád, dinletterező

a Sok kühó semmiért gyűri előadásának

a dinletet tervezte.

–: Heti ajánlat

3

Új Tükör Bp. 1986. dec. 7.

XXIII/49

CSÁNYI ÁRPÁD

egy munkája repr. ld.Jánoskuti Márta

A Mücsarnok "szinpada"
UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.19.sz.24-25.o.

SZERZŐDÉS

ányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

ΓA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

. . . . . .

ételekkel:

letesen:

CSÁNYI ÁRPÁD diszlettervező

Az előadás diszlete Cs.Á. munkája, a korabeli német művészettől megihletve ...

Köröspataki Kiss Sándor: Változatok az igazság szeretetre
Husz János a Nemzetiben
UJ TÜKÖR 1980./XVII/15.sz.28.o.

CSÁNYI Árpád dinlettevező

Troilus és Cressida.
Bp. Kiscelli Romtemplom, 1992

ld. Zappe László: Népszabadság 1992.
nov. 14. 15.

585. KODOŇOVÁ, Mária: Beckovský výtvarný okruh v neskorej gotike. = Ars, 1984, 1. 51-79., ill. G R

586. KOMJÁTHY, Attila: Kirchen der Oberen Theissgegend, 1. Bp. : Corvina, 1984 43 p., 40 t. ill.

587. KOPPÁNY Tibor: A középdunántúli reneszánsz építészet. = Ars Hungarica, 12, 1984, 2. 183-232., ill.

KOVALOVSZKY Júlis: A feldebrői templom régészeti kutatása. →221/5.

588. KOZÁK Károly: Korai sokszögzáródású templomok megjelenése az ország középső és nyugati részén. = Magyar Műemlékvédelem, 9 (1984) 73-114., ill. G

589. KRALOVÁNSZKY, Alán: Baukunsthistorische Angeben zur Frage des Auftauchens des vierapsidalen Kirchentyps in Ungarn. = Folia Archaeologica, 35 (1984) 111-138., ill. H

590. KRESÁNEK, Peter: Kotesová, kúria. = Pamiatky príroda, 13, 1984, 4. 22., ill.

591. KRIZANOVÁ, Eva: Kastiel' v Parízovciach. = Monumentorum tutela, 11 (1984) 41-77., ill. F G R

592. KUSNIEROVÁ, Edita: Pamiatková obnova zrúcanián gotického kostola Lucke. = Pamiatky príroda, 13, 1984,3. 17-19., ill.

593. Kuthan, Jiri: Die mittelalterliche Baukunst der Zisterzienser in Böhmen und Mähren. Berlin : Deutsche Kunstverlag, 1982 rec. MAROSI, Ernő = Acta Historiae Artium, 30, 1984, 3-4. 375-378.

594. MAGYAR Kálmán: Nagyecsed-Sárvár nemzetségi központ kutatása 1985-1977. = Communicationes Archaeologicae Hungariae, 1984 147-186., ill. G

595. MAROSOVIC, Tomoslav: Regionalizam u renos-rednjovjekovnoi arhitekturi Dalmacije. = Starohrvatske

Csámpi Stópád

Prágai quadriennále

M. Nemzet.
1987. VI. 10.

CSÁNYI Árpád dipl. (1929. nov. 23. -)

SzL 1994 132.

dr.MAROSI Ernő igazgató részé

Kérem Igazgató Urat, s
hogy 1994 szpeptemberétől
sak három évig az ELTE Kö
tő szakon. Hozzájárulása
munkahelyi javaslatot kés

Bp., 1994. III. 26.

CSÁNYI ÁRPÁD

SZÍNRŐL SZÍNRE

44.0.

üzemhek a munklehetőségét elve
semmi máshoz nem értek, ebben
kal erősebb a saját arányszámg
désre számithatnék és innen el
hova, nem lesz miből és mert s
és anyagi áldozatai győztek me
magyar viszonyok között semmi
mint éppen csak ezt az egyet.
tönkrement a mi szakmánkban. I
nem lévén lehetséges jutni, cs
lehetne egyetlen lehetőségünk,
pályázni, már nem egészen ép f
kilátás és lehetőség. Hogy meg
munka lehetőségét egyelőre, az
metlen kivonatokból nem tudom

M.D.K

~~Galyi~~ Árpádné
textiltervező
Csomyi

Munkáit már önálló kiállitáson
is bemutatta.

Urbach Zrussa: A textilstudió
Művészet, 1961. október. – 13 l.

M.D.K.

Csányi Árpádné

Iparmüvész kiállit a Csók galeriában.

Iparmüvészeti kisérletek.

Magyar Nemzet 1961. jàn.14. 4.old.

MDK

Csányi Arpádné

Csányi Arpádné /szőnyeg/ résztvett a IV.Orszg. Iparm.Kiáll.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitas.Műcsarnok. Budapest 1959.Dec. 18 - 1960. Jan. 31 Kat.

M. D. A

CSÁNYI Árpádné textiltervező

Részvétel a kiállitáson

(v. ... a) Fiatal iparművészek kiállitása

Magyar Nemzet 1961. szept. 5. 4. l.

Csányi Árpádné, iparművész, textilművész

A Csók Galériában mutatta be kitaranyagait, szőnyegeit, gobelinjeit. Szép a napraforgós gobelin.

Péter Imre: Két iparművészeti kiállításról 8. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. január 28.

Csáky Árpádné, iparművész

Iparművészeti kiállítás nyílik a Csók Galéri-
ában jan. 6-án Kiss Rózsa Ilona, Perc János,
Bódy Irén és Csáky Árpádné alkotásaiból.

— : Hír

10. l

Népszabadság, 1961. jan. 5.

M.D.K.

CSÁNYI Árpádné textiltervező

Kiállítása a Csók I. Galériában

Magyar Nemzet 1961. (XVII.) jún. 4. 4. e

de. D. K

CSÁNYI Árpádné textilrestaurátor

Gobelin, falikárpit

Dusha Mária: Iparművészeti törekvések két kiállításon

Magyar Nemzet 1961. (XVII.) jún. 14. 4. l.

Csányi Árpádné
gobelinművész

M.D.K

Hólmbert c. falszőnyege, butortextiljei, szövött
" szőnyegei, gobelinje, — Méltatás.

Koós Jn dit: Csányi Árpádné szövött textiljeiről.
Mélvészet, 1961. ápriliis – 30 lap

MDK

Csányi Árpádné iparmüvész

Gobelin, repr.

Kiss Kocz I., Percz J., Bódy I., Csányi Árpádné iparm, kiáll. Csók I. Gal. Budapest. 1961. jan.

Csányi Árpádné

MDK

Népművelési Minisztérium 1958-as ösztöndíjasa

Műterem 1958 I. évf. I.sz. 46 o.

M.D.K.

Csányi Árpádné.

Iparmüvésznő kiállitja müveit a Csók Galériában

Napló.
Magyar Nemzet 1961. jan.1. 4.oldal.

MDK

Csányi Árpádné

szőnyeg

4. Orsz. Iparm. kiáll. Miec. 1959. dec.

MDK

Csányi Árpádné, szőnyeg

4. Orsz. iparm. kiáll. Műcs. 1959.

M.D.K.

Csányi Árpádné

Iparművésznő kiállitja müveit a Csók Galériában.

Négy iparművész a Csók Galériában.

Magyar Nemzet 1961. juni 9. 4. old.

Cs

Gányi Árpádné
Iparmúvész

M.D.K

Szőrött textil anyagával
vesz részt a kiállításon.

Lancz Sándor: Az Iparmúvészeti Vállalat komplex studió...
Élet és Irodalom, 1961. szept 9 – 10 l.

Csányi Árpádné - Ip.m.főisk.hallg.
textiltervek

Ernst Múzeum. I. iparművészeti kiállítása. 1952.
15 l.

Somos

Fekvé
rész
ről s
re és
Külse
nyos
csar
szu.

réss
temp
zato
rony
bádo
tén
öt l

MOK

Csányi Árpádné
iparművész

szövött fentiliái a Csók Galériá-
ban.

(Lavas) Két iparművészeti kiállítás

Népszava 89 évf 9 sz 1961 jan 11 én 2 l.

Csányi Árpádné, iparművész

MDY

Jan. 6-án Kiállítása nyílik a
Csók Galériában

—: Ma hallottuk

2. l

ESTI HIRLAP, bp. 1961. jan. 5.

Csányi Árpádné

Textiltervekkel nerepelt.

Bútor és lakásművészeti kiállítás, Bp. 1956.

Csányi Árpád, díszlettervező

DÍJAK, KITÜNTETÉSEK – 1986

Magyarország felszabadulásának 41. évfordulója alkalmából a Minisztertanács magas kitüntetésben részesítette a művészeti élet jeles képviselőit.

A Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze

ALMÁSI ÉVA *színművész*, BÉRES FERENC *népdalénekes*, CSÁNYI ÁRPÁD *díszlettervező*, DÖMÖLKY JÁNOS, a Magyar Televízió *filmrendezője*, GÁTI JÓZSEF *színművész*, ILLÉS GYULA *szobrászművész*, KASS JÁNOS *grafikusművész*, KEVEHÁZI GÁBOR *magántáncos*, PETRESS ZSUZSA *színművész*, REDŐ FERENC *festőművész*, SZÉKELY GÁBOR, a Katona József Színház *igazgató-rendezője*, SZOKOLAY SÁNDOR *zeneszerző*.

A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze

BLASKÓ PÉTER *színművész*, CSALA ZSUZSA *színművész*, CSERHALMI GYÖRGY *színművész*, CZIGÁNY TAMÁS *filmrendező*, DECSÉNYI JÁNOS *zeneszerző*, DEMJÁN ÉVA *előadóművész*, DRAHOTA ANDREA *színművész*, FEHÉR GYÖRGY, a Magyar Televízió *filmrendezője*, GYURKÓ HENRIK *bábszínész*, HEGEDÜS ISTVÁN *karikaturista*, HORKAI JÁNOS *színművész*, HORVÁTH ZOLTÁN, a *Fővárosi Operettszínház művészeti vezetője*, IGLÓDI ISTVÁN, *a József Attila Színház főrendezője*, JANZER FRIGYES *szobrászművész*, JORDÁN TAMÁS *színművész*, KALÓ FLÓRIÁN *színművész*, KASZÁS ILDIKÓ *táncművész, a Magyar Állami Operaház balettmestere*, KIRÁLY LEVENTE *színművész*, KOCSIS SÁNDOR, a Magyar Televízió *operatőre*, KÓ PÁL *szobrászművész*, LÖCSEI JENŐ *magántáncos*, LUGOSSY LÁSZLÓ *filmrendező*, MATUZ ISTVÁN *fuvolaművész*, ONCZAY CSABA *csellóművész*, PÁKOZDI JÁNOS *színművész*, PÁSZTOR GÁBOR *képgrafikus*, PEGE ALADÁR *gordonművész*, POLGÁR LÁSZLÓ *magánénekes*, RÉVÉSZ LÁSZLÓ *karnagy*, RICHLY ZSOLT *rajzfilmrendező*, SIMON ALBERT *karmester*, SZEGEDI ERIKA *színművész*, SZEMETHY IMRE *képgrafikus*, SZENES ZSUZSA *iparművész*, TÓTH ISTVÁN *fotóművész*, WÜRTZ ÁDÁM *grafikusművész*, ZOLNAY PÁL *filmrendező*.

A művelődési miniszter a következő díjakat adományozta:

Jászai Mari-díj

EPERJES KÁROLY *színművész*, GALLAY JUDIT, *a Fővárosi Operettszínház magánénekese*, GÁSPÁR SÁNDOR *színművész*, GÁTI OSZKÁR *színművész*, HERNÁDI JUDIT *színművész*, KÓS LAJOS, *a Pécsi Nemzeti Színház Bóbita Bábszínházának művészeti vezetője*, KUBIK ANNA *színművész*, LÁZÁR KATALIN *színművész*, Ó. SZABÓ ISTVÁN *színművész*, REVICZKY GÁBOR *színművész*, SALLAI MIHÁLY *artista*, SUNYOVSZKY SZILVIA *színművész*, STRAUB DEZSŐ *színművész*, SZAKÁCS GYÖNGYVÉR *jelmeztervező*, SZERSÉN GYULA *színművész*, TIBOLDI MÁRIA *színművész*.

Liszt Ferenc-díj

BUDAPESTI RÉZFÚVÓS EGYÜTTES (Farkas István, Magyari Imre, Palotai István, Petz Pál, Szalai László), BERKES KÁLMÁN *klarinétművész*, DRAHOS BÉLA *fuvolaművész*, KOVÁCS KATI *előadóművész*, LADÁNYI ANDREA *magántáncos*, SZENTHELYI MIKLÓS *hegedűművész*.

Erkel Ferenc-díj

CSEMICZKY MIKLÓS *zeneszerző*, ERKEL TIBOR *zenei rendező*, FÖLDES IMRE *zeneesztéta*, RUITNER SÁNDOR *zenei szerkesztő*, VÁRKONYI MÁTYÁS *zeneszerző*.

Balázs Béla-díj

BÖSZÖRMÉNYI GÉZA *filmrendező*, DRÉGELYNÉ VITZ ÉVA *jelmeztervező*, FÖLDESSY MARGIT, *a Pannónia Filmstúdió színművésze*, KARDOS SÁNDOR *operatőr*, LÉTAY VERA, *a Filmvilág főszerkesztője*, MARKOVICS FERENC, *a MAFILM állófotósa*, RÁK JÓZSEF *operatőr-rendező*, RÓNA PÉTER *filmrendező*, SZABÓ ATTILA *animációs filmrendező*, SZABÓ SZABOLCS *rajzfilmrendező*, SZEREDÁS ANDRÁS *szinkrondramaturg*, SZOMJAS GYÖRGY *filmrendező*.

Munkácsy Mihály-díj

CZIRÁKI LAJOS *festőművész*, GYÖRFI SÁNDOR *szobrászművész*, HIDEG GYÖRGYNÉ TANKÓ JUDIT *iparművész*, JANÁKY VIKTOR *keramikusművész*, KOVALOVSZKY MÁRTA *művészettörténész*, LELKES PÉTER *ipari formatervező*, LÉVAI SÁNDOR *díszlettervező*, MÓRÉ MIKLÓS *restaurátor*, NÁDLER ISTVÁN *festőművész*, SZÉCHENYI LENKE *textiltervező iparművész*, TAKÁCS ERZSÉBET *szobrászművész*, VÁLI DEZSŐ *festőművész*.

Ybl Miklós-díj

Az építésügyi és városfejlesztési miniszter a következő építészeket tüntette ki:

BÁN FERENC, HEGEDÜS PÉTER és CSOMAY ZSÓFIA, FÜZESSÉRY ZOLTÁN és HEINRICH FERENC, KASZÁS KÁROLY, PÁLFY SÁNDOR, PALOTÁS LAJOS, V. PÁZMÁNDI MARGIT, DR. SZENTKIRÁLYI ZOLTÁN, SZIGETVÁRI GYÖRGY, DR. JAKLICS ERVIN és DR. HERCZEGH KÁROLY.

József Attila-díj

BELLA ISTVÁN *költő. Új nyelvi alakokat teremtő lírája és irodalomszervezői tevékenysége elismeréseként.*

DR. BÉCSY TAMÁS *kritikus, irodalomtörténész, az ELTE BTK egyetemi tanára. Kimagasló drámaelméleti munkássága elismeréseként.*

BODOR ÁDÁM *író. A mai magyar novellairás terén stílusteremtő tevékenysége elismeréseként.*

ESTERHÁZY PÉTER *író. A hazai prózaírás megújításáért, különösen A szív segédigéi című megragadó kisregényéért.*

KARIG SÁRA *műfordító, az Európa Kiadó szerkesztője. A világirodalom műveinek magas szintű fordításaiért és kimagasló szerkesztői munkássága elismeréseként.*

TARJÁN TAMÁS *kritikus, irodalomtörténész. Kimagasló színházi és könyvkritikusi tevékenysége, valamint irodalomtörténeti munkássága elismeréseként.*

TÓTH BÉLA *író, könyvtárigazgató. Tényeket feltáró realista prózája és művelődéspolitikai tevékenysége elismeréseként.*

VATHY ZSUZSA *író. A mindennapi élet eseményeit friss szemlélettel bemutató prózai műveiért.*

Rózsa Ferenc-díj

A Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának elnöke a következő újságírókat tüntette ki:

BARACS DÉNES, *a Magyar Távirati Iroda külpolitikai főszerkesztőségének helyettes vezetője*; BENEDEK MIKLÓS, *az Észak-Magyarország főmunkatársa*; DR. BOKOR LÁSZLÓ, *a Mafilm Híradó- és Dokumentumfilm Stúdiójának vezetője*; EÖTVÖS PÁL, *a Népszabadság főszerkesztő-helyettese*; GYULAI ISTVÁN, *a Világgazdaság főszerkesztője*; HÁRI SÁNDOR, *a Zalai Hírlap főszerkesztő-helyettese*; KESERŰ ERNŐ, *a Magyar Nemzet főszerkesztő-helyettese*; PINTÉR DEZSŐ, *a Magyar Hírlap rovatvezetője*, SÁNDOR ISTVÁN, *a Magyar Televízió híradófőosztályának főszerkesztő-helyettese*; SZÉL JÚLIA, *a Magyar Rádió politikai adások főszerkesztőségének főmunkatársa*.

8.

XXX/14

Negyvennégy után természetszerűen ott marad, ahol addig is állt: balra besorolva; forró közösségre remél lelni. Sokan mégis azt hitték: lelkes önkéntessége csak bölcs fifika. Elfelejteni akarták makacs radikalizmusát, a híres Marosvásárhelyi Találkozót, amelynek előadója volt, fasizmusiszonyát (*„Mindenütt rothadás-szagot / döghalált szimatolgatok, / borzongok egyre jobban. / Mindennap új ijedelem / vakítja rebbenő szemem, / ahogy villámként lobban.*) — talán mert nem hitték, hogy aki tökéletesen tud mallarméul és thomasdylanul, aki világirodalmi diplomata és hűséget — és erdélyi ő abban is, hogy pazarlón szorgalmas költő volt, és — élete utolsó szakaszában, az ötvenes évek szenvedve kritikus és önbíráló újragondolásában — főként ennenmagához zsugori szerkesztő.

E század egyik legtöbbet tudó magyar írója ritkán volt képes ki- és fölszabadulni műveltsége, szemérmessége, aggályossága nyűgeiből. Mindig tökéletes verset írt, de nem mindig volt költő; attól óvakodott, amit sebzetten, fuldokolva sóvárgott: a mámoros önfeledtségtől.

Bodor Pál

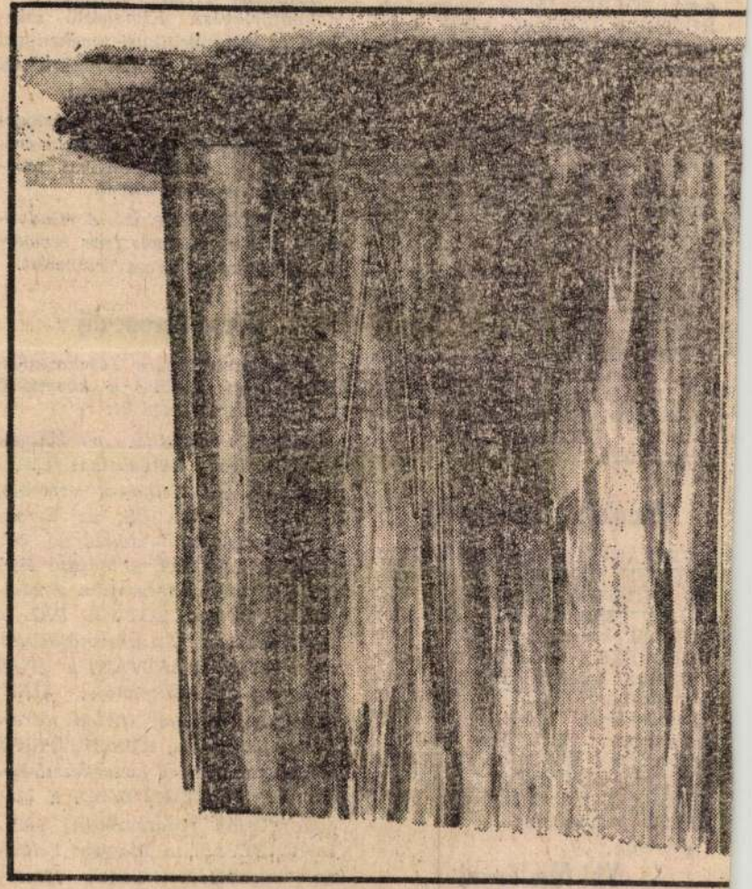

Jorie Johnson (USA) rajza

...ni? Hiszen az ilyen ...z nemcsak idő, hanem ..., nem is kevés!

...pp sem tartanám he... a több mint negy... előtt megjelent ma... neti munkákat újra... csak azért sem, ...alában a XIX. szá... árgyalják az esemé... nkák szemlélete, ter... - de nem kevés ada... ...aladott. Újranyomás ...i kellett volna a hi... egy évszázad törté... déseket pedig korri... ...ír mindenáron újra... ...lna szó, én is elsősor... később Bánlaky — ...két kötetes, alapos és ...unkáját javasolnám. ...gyezni, hogy az emlí... ...az egyes szerzők *egyé*... ...sai, az efféle munkák ...révei és hátrányával. ...látszott a *közös* ... a különféle korok legkiválóbb hadtörténészeinek bevonásával készüljön el a szintézisre törekvő mű.

— Mit ért azon, hogy túlhaladott volt a régi hadtörténetek szemlélete? Tekinthetjük ezt ideológiai meghaladásnak? Hiszen a csaták csaták maradnak, a győzelmek győzelmek, sőt a vereségek is vereségek, függetlenül attól, hogy marxista vagy nem marxista szemüvegen át szemléljük őket.

— Az események végeredménye nem változik meg attól, hogy milyen jellegű hadtörténeti munkáról ...van szó. De az eseményeket elő... kerülnek elő, számos történelmi mozzanatot kell átértelmezni.

— Ezek szerint a mostani munkát sem tekinthetjük objektív összefoglalásnak? Csak felkészültebb, magasabb szintű, de — igaz, más oldalról — ugyancsak elkötelezett számvetésnek?

— A mű objektivitásra törekszik és a magyar hadtörténetírás jelenlegi színvonalát tükrözi. Vegyük például Magyarország második világháborús szereplésének — vagy a 2. magyar hadsereg történetének — a megítélését. A jelzett rész szerzője, Tóth Sándor, szakítva az elmúlt évtizedek hagyományaival, a legújabb kutatási eredmények felhasználásával mutatja be a hadsereg emberfeletti erőfeszítéseit, harcát. Visszaadja a magyar katonák becsületét és méltóságát. Végre nem háborús bűnösökként szerepelteti őket, de nem is vágóhídra hajszolt nincstelenekként jelennek meg. Múltunk egészének a vállalása kötelezővé teszi az események elfogulatlan — s főleg *hamisításoktól mentes* — elemzését. A kötet egyik nagy értékének tartom, hogy eltűnnek belőle a legendák és a hősök. Helyüket válóságos események és hiteles történelmi figurák veszik át.

— A szakma vezető kutatói vettek részt a munka megírásában. A fejezetek színvonala mégis — vagy éppen emiatt — erősen ingadozó. Az előbb mondta, hogy a megelőző hadtörténetek egyéni vállalkozások voltak. Valon nem lett volna célszerű, ha a jelen művet is egységesebbé teszik azzal, hogy „közösebben" szerkesztik és írják? Vagy kevesebben?

— Nem hiszem, hogy ezt a munkát kevesebb szerzővel el lehetett

Csányi Árpád díszlettervei

SZÍNHÁZI ESTÉK

Liliomfi

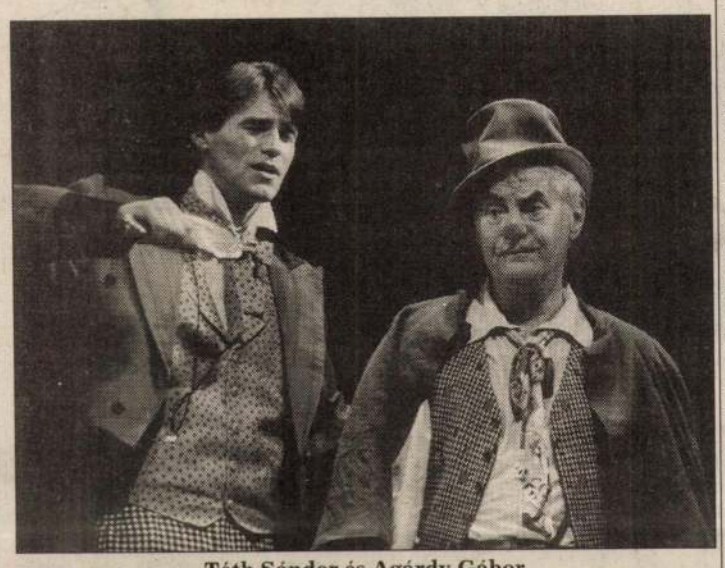

Tóth Sándor és Agárdy Gábor

Évadnyitóul évad végi bemutatóját kínálta a Nemzeti Színház. A direkció utolsó szezonjának kezdete úgy hat, mintha máris a végén tartanánk. Nem túlzottan nagy igényű, meglehetősen stílusos, kedvesen rossz előadásban emelte a színház játékrendjére *Szigligeti Ede* hervadhatatlan társadalmi vígjátéknak titulált népszínművét zenés vígjátékként a komáromi Jókai Színház igazgatójának, *Beke Sándornak* dicséretesen ötlettelen rendezésében. A túlötletességek évadjain, amikor Don Carlosból orthopädiai rövüt csinálnak, és más klasszikusokkal is megszenvedtetik a rendezők csiholt találékonyságát, igencsak méltánylandó Beke önmérséklete. Önmutogatás helyett a társulat erőit mutatja be.

144 év alatt a Liliomfi seregnyi átdolgozást átvészelt. Operett lett belőle a '30-as években, a színjátszás hőskora előtti tisztelgés az '50-esekben. A mostani szövegmódosítások nem jelentékenyek. Kivévén a befejezést, általában ezzel legelégedetlenebbek a színházak. Nehezményezik, hogy Liliomfi elhagyja a deszkákat, visszatér birtokos nemesnek. Művészet helyett beleül örökségébe. Gyászos időkben sütött ki drámairodalmunk legvidámabb darabja: 1849. karácsonyának hetében vigasztalt Világos után. A III. felvonás tizennyolcadik jelenetében Szigligeti kilenc replikával kibonyolítja a cselszövést, megoldja a befejezést. A kilenc replikában megkapják a főbb szereplők történetük csattanóját, és a játszók a maguk hatásos mondatát. Szigligeti a hajdani kartáncos és gyenge színész, de nagy színházi ember színpadismerete tündöklik itt. A búcsúzkodó alkudozás a zárókép kötelező megdicsőülésébe fanyar ízeket lop bele csalódáscsípte bölcsességgel. Érdemes volna egyszer eljátszani az eredeti befejezéssel. Így is az Ablonczy-éra legjobb előadása.

Orbán György színészhangra méretezett betétdalai helyénvalóak. *Gombár Judit* jelmezei takarosak. *Csányi Árpád* díszletei takarékosak.

Sörös Sándor (Gyuri pincér) egészséges kedélye, jóízű humora, a tréfát komolyan fölfogó valóságérzéke, *Fonyó István* (Schwartz) a bölcs zenebohóc *Grockra* emlékeztető, rendíthetetlenül komoly arcával, *Tahi József* (ifjú Schwartz) bolondos hangsúlyaival és lendületes bolondériáival kiemelendő, valamint *Kiss László* villanásnyi manógrimasza a fellengően elnevezett Nemzeti Sziniakadémia növendékei közül, vagyis a színház stúdiójaként működő statisztakarámból.

A címszerepben a jó kiállású *Tóth Sándorral* próbálkozik a vezetés. Néhány tragikus fiaskó után vígjátéki szerepében oldottabb, megnyerőbb. Igazi szerepkörére valószínűleg majd zakóban talál rá. A történelmi jelmezeket kényszeredetten viseli. A hölgyek – *Moór, Csomor Csilla, Juhász Judit, Dániel Vali* – ezúttal nem jeleskedtek. A magyar vígjátékmodor hagyományaiból válogat *Ferenczy Csongor* (professzor Szilvai – a szerepet megipszilonosítja a színlap), valamint *Agárdy*, ennek a leleményarzenálnak történelmi szertárosa. Szüntelenül árasztja vásott eszközeit, a legközhelyesebbet is átlelkesítve komédiáshitével, mulattatási elszántságával. A végső tapsnál eljátssza ráadásként a zsinórra kötött engedelmes kalap ősi tréfáját; szemmel követi a szemfüles ügyelő leküldte vasfüggönyt, lehasalva búcsúzik a nagyérdeműtől.

Fájó szívvel nézzük *Bessenyei* (Kányai fogadós) kínlódó kedvességét, feszengő könnyedségét. A méltó, nagy szerep helyett újra egy foglalkoztatottsági strigula.

A játszók feje fölött vászontetős jármű. Ezt hívták hajdan ekhónak. A nomád színjátszás idejének komédiásai azonban nem hintón, csupán parasztszekéren közlekedtek. A bútorok között is nagy a zűrzavar. A századvégen Herczeg Ferenc parlamenti felszólalásban szóvá tette, hogy három szereplő a '30-as és '40-es évek divatja szerint jelenik meg a Liliomfiban, a negyedi férfiszereplő pedig az 1899-i angol divatban.

Ma már egy kis melléfogásért nem interpellál senki.

M. G. P.

KORTÁRS

Ízelítő az októberi számból

Negyvenegy magyar költő másfél száz versére írtam zenét. Csokonai így ír: „Hát a mi nyelvünk ebben az állapotjában is szebb és alkalmatosabb nyelv a legkipiperézettebb német nyelvnél... Van ebben erős és gyenge kifejezés, van numerus és hármónia, van sok termékeny radix és sok törzsökszó, amely fáradatlan mívelés által egy olyan rakott és ékes kert felől nyújt reménységet, amilyen a nyelveknek paradicsoma lehet." (Farkas Ferenc)

A tartalomból: Havazás Bethániában – Szepesi Attila, Baka István, Csengery Kristóf versei – Rott József: Szennyes gúnyák szaga – Álmokat gyűjtöttem – Kiss Gy. Csaba: Hol tévesztettünk utat? Esterházy Péter: Kosztolányi Dezsőről – Albert Pál: Ezüstkorunk könyvespolca – Handke és a szlovének.

A távolságtartó

Hogy is fogjak hozzá illő köszöntéséhez?

Talán így: Sükösd Mihály (sz: Bp. 1933, an: Szücs Ida) magyar író, kritikus, újságíró, két gyermek apja, húsznál biztosan több könyv (regény, elbeszélés, tanulmány esszé, színdarab), rengeteg előszó és számtalan újságcikk szerzője. Az ELTE bölcsészkarán magyar–könyvtár, illetve filozófia–angol szakot végzett, tanulmányait történetesen éppen 1956-ban fejezte be, utána a Budapesti Műszaki Egyetemen volt lektor, könyvtáros, tudományos munkatárs, tudományos titkár. 1964 óta pedig, tehát csaknem harminc esztendeje a Valóság című folyóirat egyik szerkesztője. Azóta onnan telefonál, ott sakkozik és vitatkozik.

Vagy így: Személyesen először a Szovjet Irodalom című folyóirat szerkesztőségében találkoztunk. Cikket hozott Solohovról. A lap moszkvai szerkesztője csak az első mondatát kifogásolta, amelyben a szerző valami olyasmit állított, hogy a forradalom vérrel jár. Később a Blaha Lujza téri sajtóház éttermében láthattam szinte naponta, amint Kőrösi Józseffel ebédelt. És tájékozódott. Pontosan tudta, kitől mit érdemes megkérdezni. És hogy mit mivel esznek levitézlett főszerkesztőhelyettesek. De amióta szerkesztőségünk elköltözött onnan, Sükösd csak egy telefonhang és az azt követően faxon érkező cikk.

Leginkább persze így: Mindig valahol magasan képzeltem, nagyjából az Úristen mellett, de az is lehet, hogy a helyén, amint két ujja közé fogja a világot, kissé eltartja magától, és tanulmányozza. Másik kezébe olykor nagyítót vesz, és elmélyed valamely apróbb részletben. Tüzetes vizsgálat alá von egy szellemi áramlatot, egy történelmi fordulópontot, egy írót, egy miniszterelnököt, egy ideológust, egy forradalmárt, egy utópistát, egy realistát. A szemrevételezést kivétel nélkül boncolás követi. Éles pengével gondosan szétválasztja a világ összekeveredett dolgait, szépen elrendezi az alkatrészeket. Gyakran modellt rak össze a szétszerelt alkatrészekből, s a könnyebb áttekinthetőség végett azt elemzi tovább. S mindezt elegánsan, biztos formaérzékkel. Úgy tesz, mintha csakis az objektív, tárgyi igazság keresése vezérelné, kutató szemét, valamint tollát (írógépét) csakis az anyag természete irányítaná. Holott a tárgyilagosság számára forma, stílus. Meggyőződésem szerint mindig esszét ír. Lehet az regény, elbeszélés, tanulmány, recenzió vagy sportjegyzet. Állítom ezt annak ellenére, vagy talán éppen azért, mert olvastam tőle az alábbi mondatot: „Pályafutásom kezdetén az esszé polgári bomlásterméknek minősült, ma a Miki egér ollózó pályaképírója is esszéistának hirdeti magát." Sükösd mindig kísérletet tesz, ajánlatot nyújt a valóság megértésére. Érdeklődése hihetetlenül tágas, ismereteinek tárháza valószínűleg kimeríthetetlen. Gyakran emlegeti, hogy nem igazán szakembere valamely területnek, amelyhez éppen hozzászól, de ez főképp azt jelenti, hogy mást is tud arról, mint amit egy igazi szakembernek tudnia illik. Emberi, kulturális szerepe szempontjából képes szemlélni bármely tárgyat.

Az, hogy hatvanéves, csak számtani igazság lehet. Valójában kortalan. Noha csaknem mindig a maga korát, pontosabban a huszadik századot vizsgálja. De fiatalosan rugalmas szellemmel és aggastyánhoz illő bölcsességgel. Szóval távolságot tartva.

Z. L.

Az iskola nem válhat kiszolgáltatottá

Horn Gábor az SZDSZ oktatási programjáról

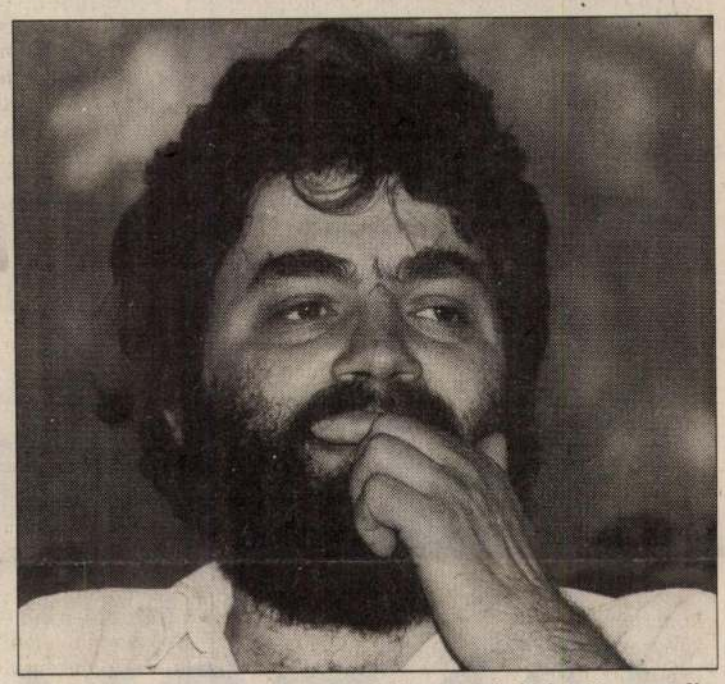

„Csakis a fokozatos és folyamatos fejlesztés útja járható" – mondja Horn Gábor

Az iskolai oktatás minden demokráciában a választási stratégiák egyik legfontosabb érvanyaga, hiszen a tanítás-nevelés tartalma és minősége az egész társadalom jövőjét alakítja. Az oktatás korszerűsítésére, jobbítására tett politikai ígérettel éppen ezért sok szavazatot lehet szerezni – de csak egyszer. A be nem váltott ígéretnek a szavazatok elvesztésén túl súlyos következménye lehet, hogy a választók később a voksukat kérők mindegyikével szemben bizalmatlanná válhatnak.

A most kezdődő kampány ezért különösen nagy felelősséget ró a vezető pártokra, amelyek többsége már elkészítette oktatási programtervezetét. A Szabad Demokraták Szövetsége ezt a közelmúltban hozta nyilvánosságra. A program lényegéről Horn Gábort, a párt egyik oktatási szakértőjét kérdeztük, aki civilben egy reformiskola, a budapesti Közgazdasági Politechnikum pedagógiai vezetője.

– A szabaddemokraták eddig, főként a három oktatási törvény parlamenti vitáiban meglehetősen éles bírálóként mutatkoztak be. Ehhez képest az oktatási programjukban olvasható kijelentés, miszerint „az SZDSZ nem készül átfogó, az iskolai oktatás minden területére kiterjedő tantervi reform elindítására", túlságosan visszafogottnak hat. Ez azt jelenti, hogy a párt lemondott korábbi nagyszabású terveiről?

– Szó sincs róla! A vitákban is azt hangsúlyoztuk, amit most, azaz: súlyos problémák származhatnak abból, ha a törvények nem veszik figyelembe a valóságos helyzetet, amely azonban ma más, mint mondjuk három évvel ezelőtt, a törvények előkészítésének kezdetén. Érdemes elődeink hibáiból is tanulni. Az elmúlt évtizedekben újólag bebizonyosodott, hogy a nagy, az átfogó reformok nem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket, csakis a fokozatos és folyamatos fejlesztés útja járható. Nem szólva arról, hogy a magyar közoktatás koránt sincs olyan rossz helyzetben, hogy gyökeres megújításra szorulna. Az iskolákban tapasztalható reformfolyamat már a nyolcvanas években megindult, s mára kialakult egy meglehetősen sok színű iskolaszerkezet és oktatási kínálat. Az SZDSZ szerint ebben a megújulásban annyi szellemi kapacitás került felszínre, amennyivel a meglévő eredményeket az egész közoktatás javára kamatoztatni lehetne.

– Milyen feladatok állnak programjuk középpontjában?

– A legfontosabb teendőnek a tartalmi fejlesztést, a szakmai követelmények és a vizsgarendszer kimunkálását, megújítását tekintjük. Sajnos, az áldatlan politikai, ideológiai viták elfedték a valódi szakmai kérdéseket, pedig mindenekelőtt ezekre kell választ adni, hiszen – miként az mindenki által jól ismert – csak a korszerű, magas színvonalon felkészítő iskola tudja gyermekeinket segíteni abban, hogy minél jobban megfeleljenek a modern polgári társadalom és a piacgazdaság kihívásainak. Ez a megújítás legfőbb indítéka. Alapvető követelmény tehát a meghosszabbított általános képzés.

Mindezek dokumentumai azonban, a nemzeti alaptanterv és a követelmények, illetve az azok teljesítését ellenőrző vizsgarendszer máig sincsenek kidolgozva. Holott az iskola fejlesztése csak ezekre építve képzelhető el. Egyetértünk azzal, amit a közoktatási törvény is előír: a diáknak a tanköteles kor végén, 16 éves korában kellene az alapvizsgát letennie, s ha továbbtanul, középiskolai, szakmai tanulmányai végén az érettségit, illetve a szakmai képesítő vizsgát.

Az érettségi továbbfejlesztését úgy képzeljük el, hogy a mainál több tantárgy közül lehessen választani, és a vizsga a tantárgyak egy részénél kétszintű legyen. Az emelt szintű egyben felvételi helyett belépőül is szolgálhatna a felsőoktatásba, amennyiben ezt a főiskolák, egyetemek elfogadják. A kétszintű vizsga azt is lehetővé tenné, hogy a szakképző iskolák diákjai közül, akik nem kívánnak továbbtanulni, mind többen vállalják az érettségizést, ami a gyors szakmaváltást könnyítheti meg számukra.

– Az oktatás tartalmi kérdései mellett mi az álláspontjuk a kialakult, sokak szerint átláthatatlan és átjárhatatlan iskolaszerkezetről?

– Az SZDSZ szerint sokféle úton lehet célba jutni, az alapvizsgát, illetve az érettségit letenni, amelyek alapjaikat tekintve egységesek lennének. A követelmény- és vizsgarendszer teremtené meg a különböző típusú iskolák közötti átjárhatóságot is. Mindez egyúttal azt is jelenti, hogy a párt elfogadja a kialakult iskolaszerkezetet, noha látja annak hibáit is. Többek között azt, hogy a gyorsan terjedő nyolc-, illetve hatosztályos gimnáziumok túl korán szétválasztják a különböző társadalmi csoportokból származó gyerekeket, s így a hátrányos helyzetűek hátrányai tovább nőnek. Nagy problémának tartjuk azt is, hogy ezek az új szerkezetű iskolák sok esetben csupán divatból, megalapozott pedagógiai koncepció, helyi oktatási program nélkül jönnek létre. A negatívumokból azonban nem következhet az átalakulások megtiltása, hiszen az a demokrácia megcsúfolása lenne. Ezért a pártnak az a véleménye, hogy miközben semmit sem szabad megtiltani, ami idáig törvényesen létrejött, és ami a jövőben akar létrejönni, állami eszközökkel ösztönözni kell az átalakulás pozitív, és csökkenteni negatív folyamatait. Cél, hogy a differenciálódás ne iskolák között, hanem lehetőleg az egyes iskolákon belül menjen végbe. Ezt szerintünk a finanszírozás pozitív diszkriminációjával, nagy programkínálattal lehetne elérni, s a pedagógusképzés és továbbképzés megújításával, hiszen az oktatásban minden változás kulcsembere az óvónő, a tanító, a tanár.

– Mindezt hogyan szeretnék megvalósítani?

– Példának tekintjük azt az iskolatípust, amely saját falain belül teremti meg a tankötelezettség végén előírt alapvizsgára való felkészítés feltételeit, és a továbblépés minél több fajtáját kínálja. Ez az iskola, amelyet a pedagógiai szaknyelv komprehenzív iskolának nevez, a fejlettebb országokban egyre népszerűbb. Tervünk megvalósításához nem új épületekre, hanem az általános és a középiskolák közötti, helyi igények adta kooperációra és integrációra van szükség, amelyek feltételei ma is adottak az önkormányzatok társulási lehetőségeiben. Ezek a kooperáción alapuló formák kezelni tudják a hátrányos helyzetű kistelepülések problémáit is, nem szólva arról, hogy mindezzel intézmény és fenntartója anyagilag is jobban jár – rövidebb és hosszabb távon egyaránt.

– A párt következetesen hangsúlyozza az oktatási törvények módosításának szükségességét. Mit változtatnának például a legnagyobb vihart kavart közoktatási törvényen?

– Valóban szükségesnek tartjuk a módosítást, ami a konszenzushiány következménye. Abban mind a három ellenzéki párt egyetért, hogy igazi funkció híján nincs szükség a tankerületi oktatásügyi központokra, erősítenénk és szélesítenénk viszont a megyei (fővárosi) pedagógiai intézetek szakmai hatáskörét. Az ellenőrzésben a különböző típusú és szintű szakmai szervezeteknek jutna főszerep. A pedagógusképzést és -továbbképzést egységesebbnek, korszerűbbnek és felkészítésében gyakorlatiasabbnak képzeljük el, amelyben a hallgató nem a főiskolai, egyetemi tanulmányok végén, hanem egy- vagy kétévi pedagógiai gyakorlat után kapná meg diplomáját. Az iskolai és a gyerek körüli problémák megoldása, az esélyegyenlőség megteremtése túlmutat az iskola lehetőségein. Miként az óvodában, iskolában összegződő egészségügyi, szociális, oktatási és nevelési problémák nagy része is. Megoldásuk annál hatékonyabb, minél szorosabb és célzottabb az együttműködés a tárcák, az intézmények és a szakma különböző területei között.

– Programjukban erős a törekvés az állam szerepének korlátozására és a helyi önkormányzatok hatáskörének növelésére. Ez azonban ma is kiszolgáltatottá tesz sok iskolát...

– Az iskola a társadalomé, ám mindenekelőtt a helyi társadalomé – de nem lehet kiszolgáltatott neki, ami ma csakugyan nem mondható általánosnak. Sok helyütt kíméletlen hatalmi és ideológiai harc ütközőpontjába kerültek az iskolák, ezért csak félreérthetetlenül világos törvényekkel lehet biztonságot és nyugalmat teremteni számukra, ami munkájukhoz nélkülözhetetlen.

Gyarmati Szabó Éva

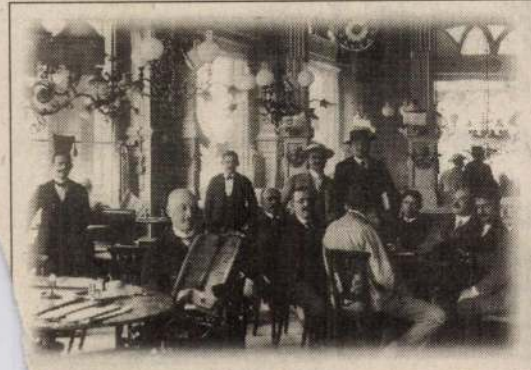

MILLENNIUM
BEFEKTETÉSI JEGY
ADÓCSÖKKENTÉS – MAGAS HOZAM
BÉKEBELI BIZTONSÁG
JEGYZÉSI HELYEK: MAGYAR HITEL BANK, AGROBANK, MEZŐBANK, DUNABANK, IBUSZ BANK KIJELÖLT FIÓKJAI, SZÁMOS TAKARÉKSZÖVETKEZET ÉS TIZENHAT BRÓKERCÉG
TOVÁBBI INFORMÁCIÓÉRT FORDULJON A FORGALMAZÓHOZ: ARGENTA TOP BRÓKER RT.
(BUDAPEST V., VÁRMEGYE UTCA 3–5.) TELEFON: 267-4204

TOYOTA

A vezető helyre kerül.

Megbízhatóságának köszönhető, hogy minden idők legsikeresebb autójává vált, hisz ebből a típusból fut a legtöbb szerte a világon. Lágyan ívelt aerodinamikus formája feltűnően tágas belső teret rejt. Kényelmes üléseit anatómiai szempontok alapján tervezték. Műszerfala egy szemvillanással áttekinthető, kapcsolói könnyen kezelhetőek. Modellválasztéka: a sedan, a hatchback, a liftback és a wagon.

TÜV MEGBÍZHATÓ ADAC

COROLLA

A Német Autóműszaki Felügyelet, a Német Autóklub és a Svéd Műszaki Ellenőrzési Szövetség megbízhatósági listáinak élén. A francia, spanyol, portugál, olasz, belga vásárlók érdekvédelmi szervezeteinek elismerésével.

3 év vagy 100 000 km garancia!

KONTAKT DESIGN STUDIÓ

Tovább tart az esős idő

SIGNAL Discount

MI ADUNK AZ ÁRRA, EZÉRT ENGEDÜNK BELŐLE!

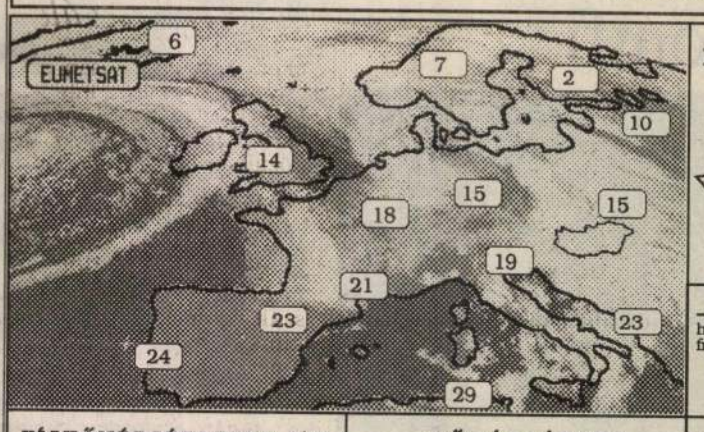

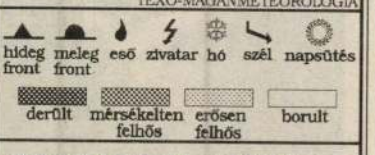

VÍZHŐMÉRSÉKLETEK (°C)

Hazai vizeink		Közeli tengerek	
Balaton:	15	Adria:	18-20
Duna:	13-15	Balti-tenger:	11-13
Tisza:	14-15	Fekete-tenger:	18-21
Velencei-tó:	15	Földközi-tenger:	19-22

HŐMÉRSÉKLET

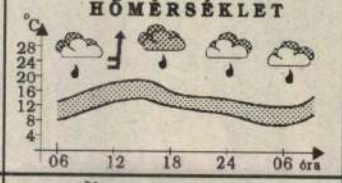

A Duna Budapestnél: 190 cm ~ 14 °C

FRONTHATÁS: *hideg.*

LÉGNYOMÁS: *kissé csökken.*

BOLDOG NÉVNAPOT! Ferenc

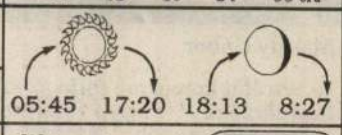

Világszínvonalú DeLonghi takarítógépek diszkont áron a SIGNAL-ból! Bp., XIII. Csata u. 8.

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS :
A Dánia feletti örvény frontja hullámzó mozgásával hazánk felett erősen felhős, keleten borult időt okoz, jelentős mennyiségű eső illetve zápor várható elsősorban az Alföldön és a Tiszántúlon. A szél délkeleti, majd délnyugati és mérsékelt lesz. Hajnalban ködfoltok lesznek több helyen.
A front lassú mozgása miatt hétfőn és kedden még erősen felhős, esős idő valószínű. Szerdától javulásra van kilátás.

A szombati előrejelzés sikeressége: 2.

LÉGSZENNYEZŐDÉS a nagyvárosok belvárosaiban csökken.

RÁDIÓ- ÉS TÉVÉMŰSOR

KOSSUTH RÁDIÓ
Ultrarövidhullámon
A középhullámú műsoroktól eltérő programok: 6.55–9.00 Körzeti információs magazinok **13.00–14.00** Az Amerika Hangja magyar műsora **15.00** Közvetítés az Országgyűlés üléséről. Az Országgyűlés munkarendjéhez igazodóan a Magyar Rádió a plenáris üléseket a Kossuth Rádió URH-sávján közvetíti **18.30** V materinskom jazyku. Szlovák nyelvű nemzetiségi műsor **19.00** In limba materna. Román nyelvű nemzetiségi műsor **19.30** In der Muttersprache. Német nyelvű nemzetiségi műsor **20.00** Na materinjem jeziku. Horvát nyelvű nemzetiségi műsor **20.30–21.00** Na maternjem jeziku. Szerb nyelvű nemzetiségi műsor **23.00** A BBC késő esti magyar műsora **23.45** Down to Earth. Angol nyelvvizsga-előkészítő

Középhullámon
4.30 Reggeli krónika **8.10** Törvénykönyv **8.20** Műsorismertetés, programajánlat **8.40** Napközben **11.05** Szonda **11.35** Levelek egy percben **12.30** Ki nyer ma? **12.40** Falurádió (ism.) **12.50** Külpolitikai figyelő **13.05** Nemzetközi vallási híradó **13.30** Erős vár a mi Istenünk! Az evangélikus egyház félórája **14.05** Klasszikusok mindenkinek **14.55** Első közlés **15.45** Rossini: A tolvaj szarka – nyitány **16.10** Mindennapi gazdaság **16.20** Zenefórum **17.05** Exo-mix **19.05** Sportvilág **19.30** Jó éjszakát, gyerekek! **19.40** Szeretem. Botladozó irodalmi sétafika **20.05** A népzene hagyományőrzői **20.30** Határok nélkül **21.05** Európa, 1968. A Rádiószínház pályázata. Gyárfás Endre: A szabadulóművész **21.34** Régi fúvósmuzsika **22.30** Zsidók és antizsidók **23.05** Lemezmúzeum

PETŐFI RÁDIÓ
4.30 Hírek, időjárás **4.33** Hajnali kalendárium **6.03** Reggeli csúcs **7.40** Sportreggel **8.05** Popzene magyar újdonságokból **8.50** Apró-cseprő – gyerekekről **9.03** Zöld telefon: 138-8082 **9.10** Zene-Szó **10.55** Gordiusz plusz **11.03** Családi persely **11.15** Sárga tengeralattjáró **12.00** Nótakalendárium **13.10** Hogy tetszik lenni? **13.45** Időjárás- és vízállásjelentés **17.05** Kölyökrádió **17.32** Ziccer **18.30** Kapaszkodó **19.05** Garázs **19.30** Archív anyagok **20.30** Sport. Közvetítés a Ferencváros–Vác labdarúgó-mérkőzésről **21.30** A dzsessz világa **23.03** Sporthíradó **23.10** Máról holnapra

BARTÓK RÁDIÓ
6.00 Muzsikáló reggel **9.05** Pódium **10.05** Dal a tűzpiros világról **11.03** Zenekari ábécé **11.40** Vas Lajos népzenei feldolgozásaiból **12.05** Hangverseny délidőben **14.05** Down to Earth. Angol nyelvvizsga-előkészítő **14.20** Galeri. Grendel Lajos regénye folytatásokban. Bef. rész **14.58** Manon. Részletek Massenet operájából **16.05** Kóruspódium **16.30** Eszperantó híradó **17.00** Új Hangoló **17.50** A hét költője: Gergely Ágnes **18.05** Rádiós estek Óbudán **19.05** Az emberiség nagy kalandja **19.35** A Budapesti Filharmóniai Társaság Beethoven-hangversenye **21.45** Mascagni: Iris **22.05** Új Zenei Újság **22.50** Rádiószínház. Autók és utak. Kertész Ákos rádiójátéka

TV 1
6.03 Műsorismertetés **6.05** Falutévé **6.25** Határtól határig **6.35** Üzlet **6.45** Híradó **7.00–9.00** NAP-kelte **Benne: 9.35** Walt Disney bemutatja (ism.) **11.30** Játék **12.00** Déli harangszó. Déli Egyenleg **12.12** A Financial Times heti üzleti híradója **16.00** Híradó **16.10** Én is hasonlítok a nyílhoz és az íjhoz **16.25** Folyt. köv. Hatalom és szenvedély. Ausztrál tévéfilmsorozat **17.15** Kalendárium 1993. Ismeretterjesztő magazinműsor **17.55** Jelképtár **18.00** Ők, tizenhárman **18.25** Rímfaragó **18.35** Szerencsekerék **19.07** Esti mese **19.17** Engedjétek hozzám!... **19.30** Híradó **20.05** 24 óra **20.35** Vadon. Magyar film **22.45** Columbo. Amerikai bűnügyi tévéfilmsorozat

TV 2
13.55 A Hét (ism.) **14.30** Parlamenti Napló. Kapcsoljuk az Országházat **17.05** Elektor kalandor **17.10** Gyerekeknek **17.30** Könyvvilág **18.00** Délutáni Egyenleg **18.10** Körzeti híradók: Budapest – Debrecen – Pécs – Szeged – Szombathely **18.25** Medicina. Egészségügyi híradó **18.35** Zöldpont **19.03** Frici, a vállalkozó szellem. 21. rész **19.30** FTC–Vác-Samsung bajnoki labdarúgó-mérkőzés közvetítése az Üllői útról **21.25** Kapcsolatok **22.00** Esti Egyenleg **22.25** A TV 2 Filmklubja: Kis tragédiák. Szovjet film. III/1. **23.30** Gaál István-sorozat: Isten teremtményei. Magyar tévéfilm

DUNA TV
16.00 Hírek, műsorismertetés **16.05** Évforduló **16.10** Az utolsó éden. Jugoszláv természetfilm II/1. **17.50** Minden eladó **18.15** Úton. Természetfilm a békákról **18.30** Mesesarok **18.45** Dunahíradó **19.00** Murphy háborúja. Angol film **20.40** Meghökkentő mesék **21.05** Dunasport **22.05** Évforduló **22.10** Hírösszefoglaló

TV 4
19.00 Műsorismertetés **19.10** Knight Rider. Amerikai film **20.00** High Five. XIII/2. **20.30** A meseautó. Magyar film **22.00** TV 4 autó-motor magazin **22.30** Divatmagazin **23.00** Műsorzárás

HTV–30
19.40 Kis elefánt és a levél. Orosz rajzfilm. Hajnaltájban az udvaron. Orosz rajzfilm **20.00** Helyi regionális műsor **21.00** Lufind Smit magánháborúja. Ausztrál szerelmi történet. 40'. Spagetti ház. Olasz szatíra. 103'.

SIÓ TV
Műsorkezdés: 20.00 Benne: Helyi információk – Kálmán Imre Siófok díszpolgára lesz – Új katolikus templom épül a Foki-hegyen – A polgári védelem már a következő nyárra készül – Új rendszeres angol nyelvtankönyv – siófoki szerző tollából – Díjnyertes filmjeinkből – Összefoglaló a Balatel–Nyíregyháza kosárlabda-mérkőzésről

EUROSPORT
17.00 Eurofun **17.30** Formula–3000 Európa-bajnokság **18.30** IndyCar autóverseny **19.30** Sporthírek **20.00** Cselgáncs-vb **21.30** Fáraórali. Egyiptom **22.00** Ökölvívás **23.00** Labdarúgás

SUPER CHANNEL
16.30 Hullámhosszon. Élő, zenés műsor **18.30** Európai mozimagazin **19.00** Mark Jeffrie talkshow-ja **19.30** Csupa fül **20.00** Gillette Sports **20.30** Supersportok **21.30** Látványmesterek a stúdióban **22.00** ITN-hírek **22.30** Európai gazdasági hírek **22.48** Tőzsdeszemle **23.00** Patrick. Ausztrál thriller

RTL
17.00 Ki a főnök? **17.30** Egy rém rendes család. Amerikai családsorozat **18.00** Te vagy az egyetlen. Mexikói teleregény **18.45** Hírek **19.10** Vigyázat, robban! Magazin **19.40** Jó idők, rossz idők. Német családsorozat **20.15** Kollégák, kollégák! **21.15** Városi klinika. Német kórházsorozat. XIII/4. **22.15** A forró szék. Olaf Kracht műsora **23.00** Kulturális magazin **23.30** Rost. Dieter Krebs show-ja **24.00** Berlin Break. Német sorozat

Kedd reggel ismét Falu TV a TV 1-en: Adótipp az aszálykárról – Árak, kedvezmények a Kakashálózatból – Hírek, információk az utakról – Izsáki gazda hétezer almafája – Kakasposta – Aurél-köszöntő. Műsorvezető: Práger György.
Szintén a TV 1-en jelentkezik a NAP-kelte: Munkaügyi aktualitások – Sós Imre mégsem lett öngyilkos? Vendégünk Törőcsik Mari – A József Attila Színház terveiről faggatjuk Réner Pétert – Kinn, padon: Csalog Zsolt, a Raul Wallenberg Egyesület vezetője.

MAGYAR ÁRUK HETE

1993. OKTÓBER 4-TŐL A CENTRUM ÁRUHÁZAKBAN

Október 4-én és 5-én alkalmi bélyegzés a Divatcsarnok Lotz- termében!

600 magyar termelő mintegy 7000 termékének árusításával egybekötött bemutatója az ország 25 Centrum Áruházában

Kulturális események, rendezvények, programok minden áruházban.

A magyar kultúra támogatására a Magyar Áruk Hete bevételének 1 %-át kulturális szervezetek részére ajánljuk fel. Ön is hozzájárul ehhez, ha a Centrum Áruházakban vásárol.

A Magyar Áruk Hete idején a Centrum Áruházakat felkeresők részére a vasút 50% kedvezményt ad, az ERAVIS Rt. 20% engedményt nyújt szállodai áraiból.

MÉLTÁNYOS ÁR - MEGBÍZHATÓSÁG

CENTRUM ÁRUHÁZAK Rt.

SZERENCSE KERÉK®

HÍVJA MOSTI

A nyerő telefon

Fődíj: 50.000 Ft készpénzben!

06-90 30 41 04

Ez egy belföldi hívás, ára percenként csak 70 Ft

Próbálja ki!

HVG két hónapra!

Ha még sosem fizetett elő a HVG-re, most itt az alkalom. Legalább 50 oldal hír és információ minden héten. 8 szám mindössze 300 Ft-ért.

Éljen ezzel az **új előfizetőknek szóló ajánlattal** október 30-ig. Ha érdekli ajánlatunk, küldje el névjegyét vagy kitöltve az alábbi kupont:

Név: .....

Cím: .....

Telefon/fax: .....

Címünk: 1396 Budapest., Pf. 464, fax: 149-7600

hvg

...egyszerűen minden

te Évával, hogy nem lát figyelmet érdemlő változást.

— Lekörmöltem, fiam — lepte meg Évát ebben az időben az özvegy azon a bizonyos hangon, amelyen valamikor cselédeivel gyakorolta jóságát —, lekörmöltem a végrendeletemet. Elég nehéz volt ezzel a fél kezemmel, de mind a két példány olvashatóra sikerült. Tudom, hogy tiltakoznál ellene, ezért nem mutatom meg, sőt azt sem árulom el, hová rejtettem. Még megsemmisítenéd.

Éva megrettent Zomborinétól. Régen aggódott, hogy utol fogja érni az özvegy hálája.

— Nagyon szépen kérem, Gizi néni, ne tessék engem megalázni semmiféle végrendelettel.

— Nem tehetek mást. Nincs senkim rajtad kívül.

— Ezt már régen megbeszéltük. Albérlő vagyok, semmi más.

— Nem igaz. Három év múlva kész ember leszel, tanárnő vagy

búcsú szomorúsága keveredett összse döntésében, hogy nem száll szembe tovább Zomboriné makacs szeretetével. Igen, nincs ebben semmi kivetnivaló, eltávolodott a múlttól és megérkezett a jelenbe. De hát az ember ezt teszi egész életében. Utazik, kalandozik, vágyik valamilyen cél felé és csak olyankor cselekszik érdekei ellen, amikor a kiismerhető jövő helyett az ismeretlen sorsra bízza magát.

Éva, aki egy pillanattal ezelőtt még nevető ingert érzett a „tépd össze az életemet"-re, most tiszteletteljesen, csaknem ünnepélyesen nézett szembe a Gizi néni szeméből okosan és tárgyilagosan rátekintő halállal.

NEMES HAZUGSÁGOK

Monstrum jóindulata alig fért meg óriási termetében. Nem tehetett róla. Nem tenyésztette ki magában ezt a tulajdonságot, esze ágában sem volt, hogy nemesítse magát,

takarításra, esetleg asztalos- vagy más munkára — vázolta Csordás elképzelését a kitaszítottnak.

— Köszönöm a jóindulatát, titkár elvtárs, de én nem várok ilyen kedvezményt — szerénykedett az Ispán fiú.

— Színjátszókörünk nincs, csak tánccsoportunk van. Annak meg van vezetője. Azelőtt a Belügyben dolgozott. Látja, mindenhonnan kapunk embereket.

— Megmondom őszintén, színjátszással egyáltalán nem kívánok foglalkozni.

— Akkor mire gondolt?

— Fizikai munkára.

Ez meglepte Csordást. Érdeklődése megnőtt a fiú iránt.

— Tanulmányozni szeretné a munkáséletet?

— Ha már így adódott, megpróbálnám megismerni belülről azokat a tulajdonságokat, amelyeket a fizikai munka fejleszt ki az emberben.

felvitte a pártirodába.

Csordás fülét a hiszékenység állította be a világ meghallására, még annak idején inas korában és ezen a beállításon azóta sem tudott változtatni az élet. A dübörgő hazugságokból is kihámozott valami őszinteséget. A fiatal színész elhatározásából is ezt a finom nesszenést hallotta meg. A csendnél alig valamivel hangosabb igazságot.

— Akar a hajóácsok keze alatt dolgozni? — kérdezte nem kis várakozással.

— Szívesen — felelte az üldözött.

Kétórás várakozás után sugárzó arccal lépett be a presszóba a nap hőse. Monstrum megkönnyebbülten sóhajtott, amikor megpillantotta Ispán felszabadult mosolyát, Panni bátyja nyakába borult, Éva hálásan megszorította Monstrum kezét.

(Folytatjuk)

CSANYI ARPAD
ÚJ TÜKÖR 1980/XVII/49.sz.

Kultúránk a világban

HITELES ÉS LENYŰGÖZŐ

A Nemzeti Színház egyhetes csehszlovákiai turnéját Pozsonyban kezdte: két előadást tartott a szlovák Nemzeti Színház Hviezdoslavról elnevezett épületében. Először Vörösmarty Mihály *Csongor és Tündéje* került színre, a második este pedig Arnold Wesker *A konyha* című művét láthatták a pozsonyiak. Az *Új Színpad* szárazvámi stúdiószínházában Benedek Miklós, Császár Angéla és Szacsvay László előadták *Budapest Orfeum* című műsorukat is.

A *Tyl Színházban* (ez a cseh Nemzeti Színház bemutató épülete) a *Csongor és Tündével* kezdődött a prágai vendégszereplés. Ez a színház majd kétszáz éves. Történelmet idéző, ünnepélyes hangulatú nézőtere és hatalmas színpada kiválóan alkalmas klasszikus művek előadására. Még azok a nézők is, akik nem értették a szöveg minden részletét — mind a négy előadás során volt szinkrontolmácsolás — élvezettel figyelték a játékot. A prágai vendégszereplés második napján viszont *A konyha* szereplőinek le kellett küzdeniük az épület meghatározó vonzerejét. A közvetlen hangvételű, köznapi nyelven írt darabot nem ilyen helyszínre szánta Wesker. *A konyha* szereplőinek játéka, a darab ritmusa, a jelenetek felépítése és egymásba fonódása ugyan nem változott, de az előadás mégis áttörte a páholysorokkal tagolt nézőtér osztottságát, átsegítve a közönséget a klasszikusok világából a mába, és végül őszinte sikert aratott.

Szigeti László a pozsonyi *Új Szó*ban többek között a következőket írta a két előadásról:

„Nem tudom, milyen formába öntettek a *Csongor és Tünde* eddig bemutatott változatai, tény azonban, hogy Csányi Árpád díszlettervező újszerűen oldotta meg a feladatát. Elsősorban azért merek újszerűt mondani, mert ilyen ötletes és korszerű, jól funkcionáló jelzésrendszerben könnyen követhető, illetve leolvasható díszletet magyar színpadon elvétve láttam, másodsorban azért, mert Schäffer Judit jelmezei a magyar mesetudat színvilágát sajátos színdramaturgiává egyéniesítve, jól informáltak a szereplők hovatartozásáról . . .

A konyha szakácsai és pincérei csak felszínesen tartoznak egymáshoz, lényegében közömbösek egymásnak. Mindegyikük külön álmodik — és nappal! Itt még a szerelem is keserű. Peter a darab végkifejletében lázító jelet hagy: fölborít asztalt, kályhát, törzúz, hogy aztán elrohanjon,

A Csongor és Tünde Pozsonyban IKLÁDY LÁSZLÓ FELVÉTELE

Csányi Árpád díszlettervező

-Csányi Árpád mikor gondolt először arra, hogy díszlettervező lesz?

-Ez nagyon érdekes folyamat volt, ahogy a Jutka is, nem erre a szakmára indultam, grafikusnak készültem, én is, én már a Főiskolára jártam, amikor a szinpadi díszlet, illetve a jelmeztervező tanszak megindult az Iparművészeti Főiskolán, Vidéki srác lévén sokat szinházban nem voltam, ha voltam is ilyen vidéki, hakni előadásokat ha láttam, amikor alkalmam volt, el is mentem megnéztem, Elkerülve a

1984. VI. 2. Televízió 2., 18.25 /Szlné/.
Partnerek.

főiskolára elmentem szinházba,A Nemzeti Szinházba először, és ott láttam,az Oláh-nak ment éppen akkor egy a nevezetes Szentiványi éji álom cimü darabhoz csinált diszletet,,,

-,,,Oláh Gusztáv volt,,,

-igen Oláh Gusztáv féle Szentiványi éji álom diszlet,ami rendkivül látványos dolog volt,Teljesen oda voltam,hát egyáltalán a szinháztól,és ebbe még benne volt ez a diszlet is,Másnap,vagy harmadnap találkoztam a főiskola igazgatójávan Schubert Ernővel,és megkérdeztem,hogy hol képzik azokaz az embereket,akik ezt csinálják,Mondta,hogy sehol,Támnézett és megkérdezte miért kedved volna ezt csinálni?Mondtam,igen nagyon,Azt mondja jövőre megcsináljuk alakitunk egy tanszakot,

-Mi az ideális kapcsolat a szinházi rendező és a diszlettervező között?

-Tulajdonképpen ugy tud két ember jól együtt dolgozni,ha megbizik egymásba,hiszen egyik a másikába és veszik a lapot egymástól,egymás ötleteit,Ha ez jól cseng össze,Hát Jutkával tényleg rengeteget dolgoztunk együtt,én a Jutkával többet dolgoztam együtt,mint azt hiszem bármelyik jelmeztervező kollégámmal,És ebből az együtt dolgozásból azt hiszem,hogy nagyon sok jó dolog jött össze,És a Jutkának van a diszlettel kapcsolatban valami ötlete,vagy a jelmezzel kapcsolatban nekem van valami ötletem,akkor azt nem egymással szembeni merényletnek tekintjük,hanem mint jó munkatársak az egymásnak,az épp adott produkció érdekében,

-Mit csinálsz ha olyan szinházi rendezővel hoz összes rossz sorsod,aki abszolut módon beleszól,vagy bele akar szólni, a diszlettervező munkájába?

-Volt ilyen és hát akad is,de ez azért sok esetben kivédhető, Változik ez igazság szerint,hogy hogy rendezőként,embereként, hát van amelyik erőszakosabb,nem mondhatom azt,hogy én nem vagyok erőszakos,a magam munkájában én is eléggé az vagyok, de azt hiszem,hogy ezt nem is lehet másképp csinálni,Ez nem egymással szembeni ez az erőszakosság,ez a produkció érdekében való erőszakosság,És enélkül azt hiszem én ezt nem is lehet csinálni,

-Van egy beszélgetés a rendezővel,amelyen résztvesz a jelmez- és diszlettervező,az alapkoncepció itt hangzik el?Igen?

-Én bennem rendszerint az van,hogy sokáig bennem kell,hogy legyen elolvasás után a darab,Én foglalkozik vele,lépten nyomon,Ha én elolvastam a darabot,volt olyan esetem is, amikor felkértek más szinháztól,elég sokat dolgozok más szinháznak is,adtak darabot,mondták,hogy olvassam el,

mire azt mondtam elvállalom, de először elolvasom, és ha úgy látom, hogy igen, akkor megcsinálom, Rettenetes dolog, de amikor az ember elolvassa, akkor abban a pillanatban igazság szerint elindul egy verkli és gondolkozik rajta aznember, akkor már ha egyszer elolvasta, akkor már nehezen tud nemet mondani, Tehát a tervező készíti el a díszlet műszaki rajzait, tehát műhely számára?

-Igen, igen,

-Ez már egy egyeztetett terv?

-Tulajdonképpen ez már a részletek akkor készülnek el, amikor már rendezésre kerül, Az a kivitelezésekhez kell, Hát utána van a rendezővel, a jelmez tervezővel megbeszélés elindul az ember a rajzokkal, megcsinákja, képenként, vagy akár jelenetenként. és akkor össze lnek, megbeszélik, megnézik és akkor utána, alaprajzok készülnek, ami alapján megcsináljuk a szinpadi állító próbát, ami abból áll, hogy meglévő elemekből szabvány jelenetből megpróbáljuk kirakni azokat a, azt a teret, amiből végeredményben a születendő díszletnek az alaprajzát alja,

-Volt-e arra példa, hogy már állt a díszlet, tehát már az utolsó ptóbáknál tartottatok, és valamilyen oknál fogva változtatni kellett a díszleten?

-Komoly anyagi következményei vannak annak, ha az ember egy díszlet elemet ki kell, hogy dobjon, de ha az van, hogy ettől a darab, illetve az előadás jobb lesz, akkor ki kell tenni, és helyette másikat csinálni,

-Díszlettervezői munkádban kell tekintettel lenni a jelmeztervezőre?

-Feltétlenül és ez kölcsönös,

-Miben?

-Hát mindig tisztázni kell azt hiszem azt a képzőművészeti megfogalmazást, illetve a szinpad látványi megfogalmazásnál, hogy egy előadásban melyik terület az ami inkább rajzol, tehát a képi megjelenésnél, Na most valahogy azt hiszem, hogy természetes dolog, mivel a szinész az amelyik egy térben mozog, a szinész a szerepénél fogva, hozza azt a figurát, amit hoznia kell, eztnelsősorban segiteni kell a ruhával, tehát végeredményben a szinész figura megalakotásánál a ruha az közvetlen jelentkezik a ruhának a szerepe, Most azt hiszem, hogy a tér, szóval furcsán fonódnak ezek a dolgok össze, egymásbam, Mondjuk a ruha esetében ez van, de a díszlet ennek ad hátteret, annak ad neki teret, amiben a szinész

mozog és amibe a már fölöltöztetett ruha megjelenik,

-Amikor a Csongor és Tünle bemutatására sor került ez hét ével ezelőtt történt,igen nagy volt a várakozás,azt is mondhatnám,hogy az elvárás,hiszen egy klasszikus műről van szó,Alighanem nem kis gondot okozhatott,a megfelelő elképzelés megvalósitása,a rendezőnek, a jelmeztervezőnek és a diszlettervezőnek,Szeretném,ha mindhárman elmondanátok a Csongor és Tündé-nek,illetve az ezzel kapcsolatos véleményeteket?

-Ki kezdje?

-Te,

-Ki szokta kezdeni?

-Mondjuk ha párhuzamoba próbáljuk vonni a Rómeo és Juliával, vagy Rómeo és Julia sokszor kipróbált, sokszor nagyszerüen sikerült,és minden vitát kizáróan szinpadra született,szinpadra termett remekmü,A Csongor és Tündérről pedig azt szoktuk elmondani,remekmü,amelyik még soha a megvalósitásai során nem tudtaelérni a szinházi esztétikai mércével mérve azt az értéket,amit mi költészet,mint,ha tetszik ezzel a szóval jelezve,könyvdráma,vagy mint irodalom elért.Tehát itt előttünk tulajdonképpen csak kudarcok és félkudarcok voltak, A mi variációnk abból indult ki,hogy milyen ősforrásai lehettek és voltak,ennek a müvek,és milyen népi forrásokból szivhatta föl,az éltető nedveit,hogy a jelenkori magyar szinházi életben ez a mü hogy nyithatna kapukat,annak a néries hangvételü szinjátszásnak,aminek nyilván voltak, gyökerei,de tulajdonképpen nem nagyon vannak emlékei,róla, Tehát a népi játékok felől próbáltunk közeliteni,a busójárás a bethlehemes,nem is tudom hányféle népi játékot néztünk meg,ebből természetesen maga a játék eleve ,vaskosnak igérkezett,Hogy ezt ellensulyozandó próbálkoztunk,vagy gondoltuk, hogy a diszlet az ennek a vaskosságán,próbáljon könnyiteni, Akkor találtuk ki,hogy egy ilyen folyton mozgásban lévő textilia talán segithet,és akkor ezt a sok helys int,tulajdonképpen egy helszinre,tudja koncentrálni,

-Tegyük ide az asztalra,

-Itt a kamera felé,

-De talán fogjuk és akkor könnyebben megy a dolog,

-Na amit ez tulajdonképpen tud,hogy ezt a madzagot,hogy valahogy tudjak boldogulni errébb teszem,amiről a Feri beszélt, hogy ezek a textiliák ez nem ugy indult,hogy ez testtol, legyen,hanem végeredményben a népi játékok,tulajdonképpen a

busójárás és a kisszerben van,ugye jól mondom a nevét,,,

,,,jól,,,

,,, ez az a szalmából,háncsból készült baba ami azt hiszem, amit a farsang végén lobnak tüzre,szóval azok az anyagok,amiket a népművészet használ valahogy,annak a megfelelőjét a mását, találjuk meg a szinpadon,illetve annak a hatását próbáljuk alkalmazni,olyan anyagot keresünk,amivel annak a hatását el tudjuk érni,Na most igy ettek natur szinü kötelek,zsinorok, kal behatárolt tér,amibe,nem tudom mennyire látszik,az alapja minden esetben a népművészetben előforduló,motivumokkal van épitve,abba van beleágyazva,abból indul ki,A mese nagyon gazdag,az előtérben az egy székely életfa motivum volt, illetve van megrajzolva,Ez nagyon sok mindent tudott,mert ez fel tudott menni,ha nem volt rá szükség ,akkor nem láttuk,ha szükség volt rá leeresztettük,nem tudom mennyire tudom itt a maketten megcsinálni,sehogy ezt össze lehetett húzni egészen,tehát akkor a rajza az tömörült,nem látszott igy, ez összehuzódott akkor,amikor a varázslatnak más szerepe volt,Ennek a fának a törzse olyan volt,hogy az elején, a néző előtt ugy jelent meg,mint egy fatörzs,a gyökereivel, aztán utána ez a fatörzs,ami az életfának a törzse,itt vannak a gyökerei,ez a továbbiakban szétbomlott és a statisztéria,által ha akartuk,keretezett egy intim jelenetet, Tehát mint sátor fogta körül,az alvó Csongort,vagy a Tündét, Ez a felület,ami itt középen van,ez is végeredményben egy népmüszeti,anyagnak a valamilyen formában való megjelenése. a székely csergének a felnagyitott formája,ami egyben azért egy ilyen gyepes,füves területet is adott,

-Rendkivül látványos jól felépitett diszlet,van egy alsó szintje,nagyon sok minden játszódik a lépcsőkön,és van egy felső szint.Na most nekünk itt vannak a beszélgetésünknél makettjeink,amelyekkel nézőinknek mindjárt izelitőt is adhatunk ebből,

-Igen,

-Na hát ez is olyan dolog,ami a rendezővel folytatott beszélgetéseknél alakult ki elsősorban,

-Viseli a diszlettervező a makettet?

-Shakespeare-nál,valahogy a shakespearei szinpadnak a tagoltsága az valahogy,minden Shakespeare drámában jelen van,Tehát az egyidőben való játszás,a fent,lent,ez valahogy azt hiszem hogy majdnem minden Shakespeare előadásban jelen van,mint igény,Valahogy ennek helyet kell adni,Na most ezt tudtuk, hogy ezt meg kell csinálni,és ennélfogva jött létre tulajdonképpen ennyiféle makett ami itt látható,Az első variáció,,,

-,,,ezek variációk ugye?

-Igen,variációk,Az első variáció,ez az igazság szerint ki van véve a makett dobozból,de nem rakom vissza,mert azt hiszem akkor a konstrukció kevésbé látszik,Végeredményben van egy alsó szint,és van egy felső szint,amire lépcsőkön tudunk feljutni,illetve lejutni,ezek egy átjárható felület Általában ez lett volna az a tér,ami a városnak a tere,a másik

oldal lett volna az erkély,ami akkor forgóra van épitve, az az elem nincs itt,Tehát ehhez hozzákapcsolódott volna egy kis erkély.,,,

-,,,hogyha megfordulok akkor az erkélyt lássuk?

-,,,tehát ebben biztosak voltunk,hogy meg kell a két szintnek lenni,de és hogy forogni kell,Valahogy nem éreztük jónak, azt,hogy minden fentről jövő embernek,a néző előtt kell fölmenni,hogy a lakószoba másik oldalán le tudjon jönni,tehát egy nagyon teátrális dolog jött volna ebből létre,Ennél fogva ezt elvetettük,Csináltunk egy olyant,az itt a szállitás következtében teljesen összeroncsolódott,itt már az erkélynek fix helye van,a másikban is fix helye volt,de itt még képben is mint látvány jelen van,Ez volt a diszlet,amely ugy nézett ki hogy ez elfogadható,rendben van,ebben el tudjuk játszani, Itt két oldalról van két emelvény részlet,amiről be lehet jönni,tehát nem vagyunk arra kényszeritve,ahogy az egyik oldalon felmenjen,azért,hogy a másikon le tudjon jönni,

-És ez is ugy forgott?

-Igen ez is ugy forgott,mint a másik,

-Ezt is elvetettétek?

-Ez volt,az amikor azt mondta,fölhivtam a Ferit az állitó próba után,azt mondtam neki,Feri,ugy érzem,hogy ez nem jó csinálok egy másikat,amit én jobbnak érzek,És akkor jött igazság szerint,a jelenlegi,

-Tehát a mostani Rómeo,,,

-,,hát ebből azt hiszem ez igy már nem látható,inkább kiveszem?

-Jó,

-Akkor ezt letesszük,

-A másiknak ez a lekerikitett vonalvezetése miatt,ugy éreztem,hogy az egy kicsikét más müfajnak szolgálna térül, Ez már inkább ad egy reneszansz egész architekturát,másrészt pedig,itt pedig arányaiban is,jobban jön a renaszanszi épitkezéshez,és maga a tér is közelebb áll a Shakespeare szinpadhoz,Ez is ugyanugy forgó,mint a másik,

-Itt játszódnak a tömegjelenetek?

-Igen,itt játszódnak a tömegjelenetek,és annyiban különbözik a másiktól,hogy itt nem zártuk már le az intim jelenetekhez

vivő teret sem,hanem ugyanebbe helyeztük beami nem állt másból,mint az,hogy bejön egy kép,zsinórral jön be,tehát nem így néz ki mint most,mert hát ezek meginl olyanok, hogy közben változik,ahogy szinpadra kerül,meginlulnak a próbák,és ott van olyan,hogy egy kis térdeplő egy székkel ezt csak azért rakom be,hogy ilyen kis elemeket is kedvvel,s tettel meg kell csinálni,

Csányi Árpád direkt-tervező
1021

Két Shakespeare-dráma bemutatóján

Troilus és Cressida

a kecskeméti Katona József Színházban

A kecskeméti színház új vezetőinek, köztük *Ruszt József* főrendezőnek kezdeményezőkészségére, sőt: bátorságára vall, hogy az 1973—74-es évadot Shakespeare legtöbbet vitatott színművével, a *Troilus és Cressidával* nyitották meg. Évszázadokon keresztül a Shakespeare-szakértők egész sora állt értetlenül e darab előtt; a megszületö értelmezések pedig ellentmondtak egymásnak — s önmaguknak is. Az angol színpadokon is a legritkábban játszott Shakespeare-darabok közé tartozik; Magyarországon a századforduló táján vitték színre utoljára.

A trójai háború idején játszódó cselekményből a XVII. század eleji Anglia: a feudalizmus haláltánca, az erkölcsi és fizikai romlás bontakozik ki. De Ruszt József azt is a nézö tudomására hozza, hogy a XX. századról, a XX. század számára van közlendője — ennek érdekében olyan külsőséges eszközöktől sem riad vissza, mint a prológot bevezető harsány beatzene. Shakespeare görög, illetve trójai „hősei" egyaránt tisztában vannak a harc értelmetlenségével, pontosabban: *öncélúságával.* A háború nem Helénáért dúl, hanem a virtus, a becsvágy kiélése érdekében. Ez a becsvágy pedig már rég nemcsak egyéni pszichológiai szükséglet, hanem az egyetlen erő is, amely a felbomlással fenyegetett nemzetet (törzset, hordát) még összetartani képes. Látja, s mint megannyi III. Richárd, cinikus nyíltsággal vallja is ezt a *Troilus és Cressida* minden férfihőse — köztük Troilus is, akit pedig angyalártatlanságúnak szoktak tartani. A haditanácsban ő kel ki a leghevesebben Heléna visszaadása, a háború befejezése ellen, a maga oldalára állítva végül a már habozó Hectort is. A *Troilus és Cressida* tehát Ruszt József értelmezésében arról szól, hogy mindazok, akiknek egzisztenciája szervesen beleépül egy abszurd világba — noha abszurditását világosan látják —, nem tudnak kiszakadni belőle, sőt, *küzdenek* ezért a világért, hogy életük időtartamát *fizikailag* meghosszabbítsák.

Ebben a helyzetben adatik meg Troilusnak a nagy lehetőség, hogy a pusztulásra ítélt horda erkölcsével szembehelyezkedve — ha tud, és akar —, az önmaga diktálta erkölcs döntésének engedelmeskedjék. Beleszeret a görögökhöz átpártolt jós, Calchas leányába, Cressidába; első szerelmes éjszakájuk után kapja a hírt: a lányt ki kell adniuk a fogolyul esett Antenorért cserébe. És a szerelmes Troilus, a feslett erkölcsű Heléna lángoló szavú védőügyvéde, alávetve magát a trójai államtanács akaratának, *ellenvetés nélkül tűri, hogy a lányt örökre elszakítsák tőle.*

Valóban különös ez a szituáció. Mintha Shakespeare megcsömörlött volna a ragyogó logikájú, s azonos következményű tragédiáktól, és ki akarná próbálni: mi történik, ha a sors által odadobott kesztyűt a hős *nem veszi fel.* Az ilyen típusú művekre azonban, amelyekben tehát vagy a *sors,* vagy az *emberi* nem jelenik meg a találkán, csak az utóbbi évtizedekben született dramaturgiai szakkifejezés: abszurd dráma...

Az Iliász hősei Shakespeare színpadán nevetséges, pipogya, szánalmasan kakaskodó figurák; Ruszt értelmezésében egy fokkal — különösen ami a görög tábort illeti — talán nevetségesebbek is a kelleténél, hiszen torzan is félelmetes: testet, lelket romboló erőt képviselnek. A dráma modern szellemű színpadra vitele tálcán kínál egyfajta „pacifista" értelmezést. Ruszt József azonban, mint tán a fentiekből is kiderül, mindvégig távol tartja az előadást ettől a leegyszerűsítő megoldástól. Jó iramot diktál, két részbe tömörítve az öt felvonást. A fokozott tempó miatt azonban az amúgy sem könnyen követhető szöveg csak nehezen — helyenként egyáltalán nem érthető. A lassú és gyors ütemrészek váltakozása pedig nem mindig indokolt helyen történik: Patroclus lassítottfelvétel-szerűen kiemelt halála önmagában nagyon szép és artisztikus, a dráma szempontjából azonban nincs különösebb jelentősége; a szerelmesek első éjszakáját követő hajnalon lezajlott jelenet — tehát a dráma csúcspontja — viszont elnagyolt, elsietett.

Troilust *Farády István* alakítja — rómeós bájjal és sok önirónával. *Szakács Eszter* (Cressida) sokkal hitelesebben formálja meg a ravaszkodó, szerelmes kislányt, mint az elszakadás fájdalmától félőrült, majd a szinte öntudatos makacssággal elaljasodó nőt. Az együttesből kiemelkedik *Székhelyi József* (Theristes) és *Lengyel János* (Pandarus) játéka. A kitűnő *Szilárdy István* túlságosan rokonszenves szerepében: sokkal inkább Puck, mint homoszexuális Patroclus.

Csányi Árpád díszlete egyszerű, szép és nagyon ötletes: az Achilles sátrát jelképező dobogó fölött mozgatható kapuszárnyak felnyílása, illetve bezárulása jelzi, hogy a cselekmény a görög táborban, tehát kint vagy bent, a várban játszódik-e.

Poós Éva jelmezei közül a női ruhák meglehetősen előnytelenek; a férfiruhák tervezésénél eltalálta a megfelelő arányt a korhűség és a stilizált modernség között.

Kamocsay Ildikó

Othello

A Madách Színház premierje

A remekművek szabálytalanok. A legkitűnőbb festményben, szoborban, zeneműben is találni rendhagyó vonást, valamit, ami elüt a műfaj aranyszabályaitól. Shakespeare e drámaóriásának például *két főszereplője van.* A tragikus sorsú mór — és az egérfogó játékot fölényes biztonsággal vezető, szinte mindig a színen levő, aktív és agilis *Jágó.* A régebbi előadások ezt a paradoxont úgy oldották fel, hogy a zászlóst *mint intrikust* helyezték Othello drámai hősfigurája mellé.

Újabban — modern drámaelméleti megfontolások és főként angol példák nyomán — ez a szerepköri elhatárolás mindinkább elmosódik, s Jágónak, mint tragikus hősnek szerepe egyre jobban előtérbe kerül.

A szerepfelfogásnak ezeket a végleteit, amelyeket, ismétlem, egy szabálytalan remekmű sugall, a Madách Színház mostani előadása fölényesen és elegánsan oldotta fel: egymást *taszító,* de egymást *ki is egészítő* jellemeket állított a színpadra, afféle *ikerhősöket* tehát. *Ádám Ottó* — akinek rendezése korábbi fénykorának legszebb munkáira emlékeztetett — felfedezte az ellenkező érzelmi indítású két hősben is az azonos karakterjegyeket. Azt például, hogy Jágót is féltékenysége lódítja el az útján, csakhogy ő feleségén kívül még a hadnagyi kinevezéssel elébe vágott Cassióra is halálosan irigykedik. Ő is, a vezér is egyként a faji elfogultság rabja. Othello úgy, hogy kisebbrendűségi érzései vannak (s folyvást bizonyítani akar, a szerelmével, a megszerzett asszonnyal is), Jágó pedig úgy, hogy duplán lenézi fölöttesét, egyszer mint más nemzetbélit, egyszer mint színes bőrűt. Mindkettő bizonytalan önmaga teljesértékűségében: a mór, mert katona, és nem tanult finom udvari módit, a zászlós, mert lám, színtiszta velencei létére is mellőzik. És végül mindkettő önnön tragikus vétségének áldozata lesz: Othello az önbizalom hiányának (ennek egy eleme a féltékenység), Jágó pedig a túlzott magabiztosságnak: egy gonosz tréfával tömegkatasztrófát okoz, amelyben maga is ott pusztul.

Két homlokegyenest ellentétes karakter: Othello a naiv, mennyei jóhiszeműség rabja; Jágó a színlelés nagymestere, „a pokol teológusa". De sorsuk menthetetlenül összefonódik, egészen halálukig. A mostani rendezés ezt a végzetes egymásrautaltságot ábrázolja a színpadon: a két figura folytonosan kerülgeti egymást; a zászlós orránál fogva vezeti a vezért, amaz pedig a tehetetlenség erejénél fogva ragadja magával a tőle függő Jágót. Mint két birkózó, hol egyik, hol másik van felül.

Erre a halálos birkózásra koncentrál Ádám Ottó. Ideig-óráig elfogja ugyan egy látványos, extenzív előadás kísértése (és *Szinte Gábor* túlságosan nyitott, pompázatos díszletei is ebbe az irányba vonzzák), de a két főszereplő súlya és lendülete mindig helyrebillenti a mérleget. Az igazság az, hogy hozzájuk fogható társakat aligha is tudott volna a rendezés kiállítani, de nem is ez volt a célja. Így aztán végül átsiet egy-egy jeleneten, hogy a lényegre ügyelhessen. Ez pedig az ellentétes előjelű, de párhuzamos sorsú két hős egymást üző rohanása a pusztulásba. Sem a fellegjáró naiv jóhiszeműség, a gyanútlan érzelmi kitárulkozás, de egy időn túl a mégoly okosan céltudatos rosszakarat sem válhat történelemformáló erővé — valami effélét sugall nekünk az előadás.

S ami emögött van, az ritka erővel megejtő színpadi tűzijáték. Ismételjük meg: elsősorban a főszereplők jóvoltából. *Bessenyei Ferenc* nem húsz év előtt volt — *most* igazán Othello-korú. Nemcsak, mert most hisszük el neki igazán, hogy a korkülönbség is ott szerepel Desdemona őszinte szerelmével kapcsolatos aggályai

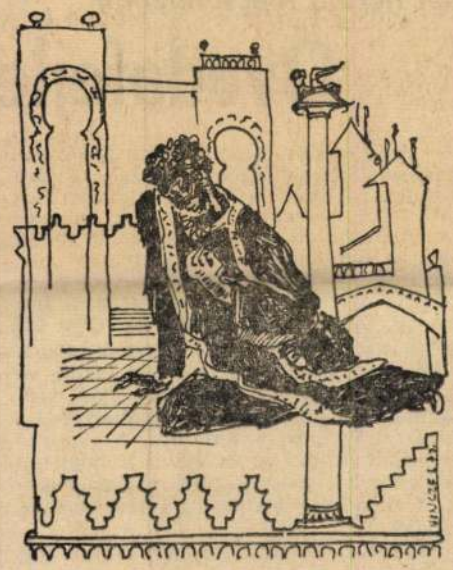

között, de azért is, mert színészi-emberi habitusában mostanra bölcsült meg annyira, hogy az érzelmi kitörések mellett el tudja játszani a lefojtott szenvedélyt is, még hitelesebbé téve ezzel a végső robbanást.

Huszti Péter Jágó-értelmezése a rendezői koncepcióból következik — ez a Jágó pedig Huszti színészkarakteréből. Egy gonosz csínytevő száguld, oson, lopakodik végig a jeleneteken, egy olyan nyegle nemesúrfi, aki vélt igazában és szellemi meg társadalmi fölénye tudatában egy komisz tréfasorozatot akar végrehajtani. Így rendezi, forgatja, penderíti maga körül az eseményeket, azt hivén, hogy szuverén úr a történtek felett, míg végül az események maguk alá temetik. Huszti az est egyik kivételes hőse és meglepetése. Még kvalitásainak ismerői sem remélték, hogy ilyen szellemi-fizikai lendület telik tőle, s ilyen könnyed színpadi magabiztosság.

Desdemonának az író is, de főként ez az értelmezés azt a szerepet szánta, hogy sugárzóan szép legyen, és elhiggyük neki azt: a férfiak fejüket vesztik érte. Nos, *Piros Ildikó* megfelelt ennek a követelménynek: ragyogó megjelenésével nyert csatát, s nem színészi erejével. Nagyobb szerep hárul viszont e koncepcióban Emiliára; ő, Jágó felesége az egyetlen, aki a józan értelmet és az emberléptékű érzelmeket képviseli; egyfajta mércéje a realitásnak a főszereplők négyesében. Némi karcos iróniával érzékeltette súlyát e színpadi együttesben *Almási Éva.*

A több szereplős jelenetek kissé statikusak; itt érződik leginkább egyfajta szcenikai bizonytalanság. Bizonyításra lehetőséget csak azok kapnak, akiknek önálló jelenetük van. Ezeknek sorából is a Montanót alakító *Dózsa László,* a Cassiót pipogyának elképzelő *Kalocsay Miklós,* valamint Brabantio szenátor szerepében *Horesnyi László* érdemelnek külön említést. *Mészöly Dezső* nemes veretű fordítása olykor modern zsargonszavakkal lep meg, mindez azonban jól illik ehhez az előadáshoz.

Eleddig inkább csak számon kértük a Madách Színház új vezetésétől a potenciálisan benne rejlő jó produkciókat. Most törlesztettek, és magasra tették a mércét. Reméljük, hogy nem verik le ezután sem.

Lukácsy András

Két lista a lépcsőházban

Óvodafejlesztés – túl az elhelyezésen

— Az idén áprilisban lejárt a gyermekgondozási szabadságom. Vissza akartam menni a munkahelyemre, a budafoki *Zománcipari Művekbe*, de a kisgyermekemet nem vették fel az óvodába. S mivel nem tudtam kire hagyni, kénytelen voltam fizetés nélküli szabadságot kivenni — mondja *Streichonovecz Andrásné*, a budapesti, XXII. kerületi Bartók Béla úti új lakótelep S/9-es számú házának lakója.

Póka Józsefné — ő is a ház lakója — a gyermekgondozási szabadság után visszament dolgozni régi munkahelyére, a *Fővárosi Tejipari Vállalathoz.* A gyermekét nem vették fel óvodába, s hogy ne kelljen a hároméves kicsit magára hagyni, nyolcadikos kislányát kikérte az iskolából.

Lakatos Istvánné, a kerületi tanács művelődésügyi osztályának gazdasági vezetője így indokolja az óvodai helyzetet:

— Sajnos, év közben sem tudjuk kielégíteni a gondozási szabadságról visszatérő anyák gyermekelhelyezési igényeit. A járulékos beruházások elmaradása miatt *rendkívül zsúfoltak* mind a régi, mind az új ideiglenes óvodáink. Bár a leginkább rászorultakon igyekszünk segíteni, azért így is sok az elutasított szülő, pedig az óvodák kihasználtsága a kerületben százötven százalékos.

Az óvónők gondjai

A Bartók Béla úti lakótelepen az S/11-es lakóházban a gondok enyhítésére három lakást ideiglenesen óvodának rendeztek be. Az épület lépcsőházában — miként ezekben a napokban minden hasonló gyermekintézményben — két listát függesztettek ki a falra: az egyiken a felvettek, a másikon az elutasítottak neve szerepel. Mindkettőn sok nevet találunk.

Peidl Ilona, a fővárosi óvodák vezető felügyelője az óvodások felvételéről, az elutasítottak fellebbezéséről befutott jelentésekre vonatkozóan előrebocsátja: az adatok *még nem véglegesek*, az összesítésnél eltérés lehetséges.

— Az idén a tanácsi óvodákba 21 811, az üzemi óvodákba 3136 gyermeket írattak be — mondja. — Az előbbiből 6472, az utóbbiból 936 a fel nem vettek száma. Fellebbeztek 414-en, csaknem ötven százalékát utólag felvettük.

A fellebbezések alapján felvetteket — mint érdeklődésünkre több felvételi bizottságban elmondották —, szociális helyzetük miatt nem lehetett elutasítani. Így egyes óvodákban a kihasználtság nemcsak elérte, hanem meg is haladta a százötven százalékot.

Farkasinszky Lajos, a *fővárosi tanács elnökhelyettese*, aki az óvodai gondoknak is jó ismerője, kérdésünkre a következőket válaszolja:

— A főváros történetében még soha nem volt olyan ötéves ciklus, amely az óvodaépítési beruházásokban a mostanihoz hasonló eredményt hozott volna. A budapesti pártbizottság kezdeményezésére indult óvodafejlesztési programban kibontakozott széles körű társadalmi mozgalom eredményeként *a tervezett gyermeklétszámnak háromszorosát* tudjuk a tervidőszak végére elhelyezni az óvodákban. Ez azt jelenti, hogy a jelenlegi 36 ezer óvodai férőhely közel 100 ezerre növekszik. Ez a fejlesztés azonban nemcsak a mennyiségi, hanem a minőségi követelményeket is kielégíti. Az új óvodák mindegyike korszerű, a legmodernebb technikai felszereléssel ellátott intézmény lesz.

Ezek után ellentmondásnak tűnhet, hogy az óvodákba jelentkezettek túlzottan nagy számáról és az óvodák iránti igény egyeseknél tapasztalható hiányáról *együtt* szólunk. Bármilyen furcsa, az óvodafejlesztés csupán eszköze annak a társadalmi, politikai célnak, amely minden óvodáskorú gyermek számára azonos feltételek megteremtésére törekszik. Az a tény pedig, hogy ma még mindig *azoknak a gyermeke van legkisebb számban az óvodákban, akiknek* — elfoglaltságuk, munkájuk, körülményeik, szokásaik, hagyományaik stb. miatt — *leginkább szükségük lenne az óvodáztatásban is kifejeződő közvetett társadalmi juttatásokra*, segítségre — másra is figyelmeztet. Arra, hogy sokkal mélyebbek, szerteágazóbbak gyermeknevelési feladataink, mint azt a felvett vagy fel nem vett gyermekek számából gondolhatnánk.

Azonos feltételeket!

Nincs szándékomban az eredmények lebecsülése. Valóban örvendetes, hogy az utóbbi öt év során ötven százalékról hatvankét százalékra emelkedett az óvodába járó gyermekek aránya, hogy a mostani ötéves terv időszakára tervezett 39 ezer óvodai helynek majdnem duplája épül fel. Ez a régi időszakokhoz képest óriási eredmény, de minden gyermek számára *azonos feltételek* megteremtéséhez kevés. Az ország településeinek közel felében még mindig nincs óvoda. Ahol van, ott is sok helyen a kisszerűség, a szűklátókörűség akadályozza a tartalmi munkát. A működési feltételek megteremtése sok helyütt az óvónőkre marad, holott az ő feladatuk nem a tisztítószerek és használati eszközök árának az összegyűjtése, a bevásárlás, hanem *a gyermekek megfelelő nevelése.* Közben a vállalatok aránytalanul *keveset* költenek gyermekjóléti kiadásokra — állapította meg a vezető pénzügyi szakemberek *soproni* értekezlete.

A gondok mellett igen számottevő előrehaladás új jelei is mutatkoznak. A Művelődésügyi Minisztérium az iskolaelőkészítés borsodi tapasztalatai alapján *országos méretűvé* teszi az iskolaelőkészítő tanfolyamok szervezését. Ezt úgy próbálják megvalósítani, hogy a gyermekek azokon a településeken is kellő felkészítést kapjanak, ahol nincs óvoda.

Mindez természetesen csak átmeneti megoldás lehet, amely nem helyettesítheti az óvodát. Nem csökkentheti annak a társadalmi összefogásból létrejött óvodafejlesztési munkának a lendületét, amely egyre szélesebb méreteket ölt. Ugyanakkor kiterjed arra a segítségre is, amely az üzemeltetés zavartalanságát hivatott biztosítani.

Rehák Ferenc

Országos közművesítési konferencia az Akadémián

Háromszorosára kell növelni a csatornahálózat hosszát

Hazai és külföldi szakemberek részvételével országos közművesítési konferencia kezdődött kedden a Magyar Tudományos Akadémián. A kétnapos eseménysorozaton több mint 40 előadás hangzik el a korszerű közműépítés kérdéseiről. A tanácskozáson *Szilágyi Lajos* építésügyi és városfejlesztési miniszterhelyettes tartott bevezető előadást.

Egyebek között elmondotta: *közműellátottságunkkal az európai ranglista második felében állunk, pedig a közműszolgáltatás szintje nemcsak a lakosság életkörülményeinek egyik döntő jellemzője, hanem a népgazdaság arányos fejlesztésének egyik fontos alkotó eleme is.* Éppen ezért a IV. ötéves tervidőszakban nagyarányú fejlesztési munka indult, amelynek eredményeképpen egymillióval növekszik a közműves vízellátásban részesülő lakosok száma, míg a csatornahálózat hossza háromszorosára növekszik.

A miniszterhelyettes beszéde után a közműfejlesztési lehetőségekről megkezdődtek az előadások. A konferencia szerdán folytatódik.

Szolnok hajót vásárol

Kihasználatlan a tiszai vízi út

A 900 éves évfordulójára készülő *Szolnok* jubileumi programjában olvassuk: felállítják *a tiszai hajósok emlékművét.*

Hát valóban már csak emléke van a második legnagyobb folyónk egykor virágzó hajós életének? A város történelmének lapozgatása közben kiderül, hogy az ódon alföldi település tulajdonképpen a víznek köszönheti létét. Az ősök azért telepedtek le a Tisza és a Zagyva találkozásánál, mert életet, erőt, jövőt láttak

A Tisza, mint potenciális vízi út, a *Tisza II. vízlépcső* kiépülésével már használható. A felduzzasztott folyószakaszon Kisköre és Tiszalök között szinte egész éven át lehetséges hajózni, javultak a feltételek az alsóbb szakaszokon is. Az érdeklődés elsősorban a teherszállítás iránt nő, de a 120 négyzetkilométernyi hatalmas kiskörei tó az üdülő-, az idegenforgalmi és vízisport-életet is élénkíti, ez

a r

K
Gyu
ta
nap
mir
ma
egy
lye
múltra visszatekintő és eredményekben gazdag vállalatnak a munkás-, technikus- és mérnökkollektívája mindig új utakat keresett. Közvetlenül vagy közvetve mindannyiunk érdeke, hogy széles körű gazdasági kapcsolatokra törekvő országunk termékei versenyképesek legyenek a világpiacon. Ez pedig elsősorban a műszaki-technikai színvonal növelésével érhető el, s ennek egyik nélkülözhetetlen eszköze a legaktuálisabb információkat közvetítő szakkönyv.

Az országos megnyitó alkalmából az Egyesült Izzóban mintegy 600 új műszaki könyvből álló tárlat is nyílt. Ott volt és üdvözölte a megnyitó közönségét *Dienes Béla*, az Egyesült Izzó vezérigazgatója és *Solt Sándor*, a Műszaki Könyvkiadó igazgatója. Megjelent *dr. Marczali László*, a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatóságának vezetője, valamint *Drucker Tibor*, a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének főtitkára.

A vidéki megnyitót október 11-én Salgótarjánban tartják.

A műszaki könyvnapok alkalmából nyolc kiadó gondozásában összesen 45 újdonság látott napvilágot, csaknem 300 ezer példányban.

Vízügyi bemutató

Vízügyi műszaki fejlesztési és újítási bemutató nyílt kedden Szentendrén, az OVH vízgazdálkodási trösztjének telepén. Az utóbbi évek eredményeit dokumentáló kiállításon *29 vízügyi szerv, 18 hazai tervező és gyártó vállalat és több külföldi cég* képviselteti magát.

Bemutatják azokat a védekezési eszközöket, amelyek a különböző mélyépítési és egyéb munkáknál is gazdaságosan használhatók. Köztük van *víz alatti televízió és speciális, kis merülésű motorcsónak.* A legnehezebb fizikai munkához tartozó terméskőrakodás és beépítés gépesítését is szemlélteti a bemutató.

Az *október 19-ig* nyitva tartó kiállítás kapcsán a hazai és külföldi vízgazdálkodási műszaki fejlesztési eredményeket és újításokat szakmai előadásokon is ismertetik.

Magyar Hirlap
SAJTÓHÍRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

Csányi Árpád

Színház
1977. 9.
32. old.

Csányi Árpád díszletterve J. W. Goethe Faustjához, Nemzeti Színház, Budapest, 1977 (fotók Tahin)

tiszteletbeli elnöke.

1937-től kezdve fokozatosan szinte a világ valamennyi országa csatlakozott az egyesülethez. Kezdetben a FIDEM csak kongresszusokra hívta össze tagjait, 1949-től azonban a kongresszusokkal egyidejűleg nemzetközi éremkiállítást is rendeznek. Az 1949-es első FIDEM-kiállításra 13 országból 150 művész 550 érmet küldött be. Most Budapesten 29 ország részvételével közel 600 művésztől csaknem 2000 érem kerül a közönség elé. Az európai fővárosok közül jónéhányban rendeztek már FIDEM-kongresszust, s a szocialista országok közül is kettőben. 1969-ben Prága, 1975-ben Krakkó volt a színhelye, most a negyven éves jubileum alkalmából pedig Budapest.

Az 1967-es, tíz évvel ezelőtti párizsi kiállításon Magyarországot csak két művész képviselte. Az 1975-ös krakkói kiállításon már 15 magyar művész állított ki. 1973-ban Helsinkiben előzetesen két állam kérte az 1977-es FIDEM-kongresszust: Magyarország és Portugália. Krakkóban dőlt el, hogy a közgyűlés Magyarországnak adja a XVII. kongresszus rendezésének jogát. A döntést nagymértékben befolyásolta a kiállított magyar éremanyag magas művészi szintje.

éremmel. Figyelemreméltó, hogy a két szocialista ország, ahol rendeztek már FIDEM-kongresszust, milyen magas kvótával szerepel. Ezzel szemben jelentős országok, például az Észak Amerikai Egyesült Államok és Nagy Britannia alacsony kvótával – 30, illetve 60 éremmel – szerepelnek, éremművészetük ugyanis nem különösebben jelentős.

A FIDEM-kiállításokon uralkodó szokás, hogy a vendéglátó ország éremművészetének bemutatására a legmagasabb számarányt kapja. Magyarország 300 érem kiállítására kapott lehetőséget a budapesti nemzetközi éremkiállításon, tehát éppen háromszorosára annak, amivel a krakkói FIDEM-kiállításon szerepelt. Ez voltaképpen egyhamar nem ismétlődő alkalom éremművészetünk számára, mivel a következő FIDEM-kongresszusokon nyilván ismét a maga, optimális esetben 100 érem körüli kvótájával fog szerepelni. A magyar rendezés – híven a FIDEM hagyományaihoz – igyekezett minél szélesebb keresztmetszetben bemutatni éremművészetünket. A krakkói FIDEM-en a lengyelek a maguk 294 érmét 71 művésztől mutatták be. A franciák 200 érme 150 éremművész alkotása. Ilyen

Csányi Árpád, díszlettervező

l: Kokas Tamás

-: Kiváló és érdemes művészek

5.

Népszabadság Bp. 1978 ápr. 1

Csányi Árpád, díszlettervező

L: Vasas Károly

-: Az 1978. évi Állami és Kossuth-díjasok 6-7.

Esti Hírlap, Bp. 1978. ápr. 1

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti Színház előadásának

a díszletét tervezte.

Fenesik Flóra: Téli Rege

Esti Hírlap, Bp. 1978. jan. 20.

2.

Csányi Árpád

Csurka István: "Nagytakaritás" c. szindarabját a József Attila Szinház mutatta be. Simonffy András: "Egy elmaradt nagytakaritás" c. kritikájában kiemeli a müvész ötletes szinpadképeit.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. okt. 1.
XXI. évf. 4o. sz. 13. lap.

Csányi Árpád, díszlettervező

A Nemzeti kiúház előadásához

a díszleteket tervezte.

2.

(morvay.) Három drámai miniatűr

Esti Hirlap, Bp. 1977. dec. 3.

Csányi Árpád, díszlet és jelmeztervező

a Népszínház előadásához a

díszleteket és jelmezeket tervezte.

E. Fehér Pál: Látomás Bajcsy-Zsilinszkyről. 7.

Nérszabadság, Bp. 1978 febr. 17.

Csányi Árpád, díszlettervező

drámákat játszanánk. Az előcsarnokban a társművészetek bemutatását tervezzük, elsőként *Csányi Árpád* díszlettervező kiállítását. Lehetőség nyílik különféle

Ézsiás Erzsébet: Kinház Óbudán 2.

Esti Hirlap, Bp. 1977 dec. 29.

Csányi Árpád, díszlettervező

a Nemzeti Színház előadásához
a díszleteket tervezte.

H.R.G.: Téli rege

7.

Népszabadság, Bp. 1978. jan. 24.

Csányi Árpád, díszlettervező

a József Attila Kerékkor előadásához

a díszletet tervezte.

Morvay Ishón. Nagytakarítás. 2.

Esti Hírlap, Br. 1977 szept. 26.

Csanyi Árpád

Diszlettervi J. W. Goethe Faust-
jához.

Tóth Dezső: A II. Miskolc Diszlet és Jelmeterv...
Művészet, 1977 szeptember – 32. lap.

Csányi Árpád

1021

Csák végnapjai | *Bemutató a Nemzeti Színházban*

Madách Imre – Keresztury Dezső — e két név áll a színlapon. Ki hát a szerző? A sztregovai remete, aki a szabadságharc bukása után rendre írta ki magából keserves fájdalmát a nemzet sorsa miatt, vagy a kiváló literátor költő, aki e korszak minden lélegzetvételét a mával igyekszik szembesíteni?

A kérdés jogosultságának az ad különleges alapot, hogy Keresztury Dezső avatott tollával ez esetben nem csupán igazított az eredeti dráma „fazonján", és nemcsak kellő tapintattal csinosította a helyenként avíttan hangzó szöveget. Ellentétben a Mózes-drámával, mintegy nyersanyagnak tekintette a Csák végnapjait, részeket költött hozzá, sőt dramaturgiailag is teljesen átszabta.

Madách Imre ezt a művét eredetileg 1843-ban írta, illetőleg ekkor küldte be az Akadémia pályázatára másik két művének a társaságában. A bíráló bizottság akkor dicséretben részesítette. Később, a szabadságharc bukása után, 1861-ben ismét elővette és átdolgozta. Ez a változat 1886-ban Kolozsvárott színre is került.

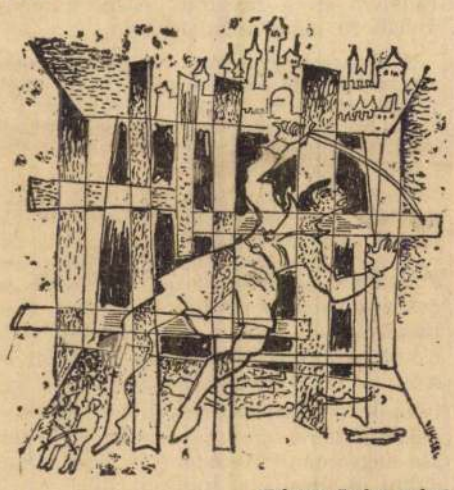

(Vincze Lajos rajza)

A szerző eredeti szándékának megfelelően Csák Máté, a trencséni várúr, nádor és pártvezér azt a nemzeti hőst példázta, aki a nemzeti függetlenségi törekvések szellemében szegül szembe az idegenből jött királlyal, Róbert Károllyal. Világos, hogy Róbert Károly Madách megformálásában parabolikus figura: az író korabeli Habsburg-önkény megtestesítője. Csák Máté bukása tehát nála nem csupán egyéni tragédia, hanem a nemzet pusztulásának a kiteljesedése is.

Ezzel szemben Keresztury Dezső visszájára fordítja az egészet. Csákot tulajdonképpen a maradiság bűnében marasztalja el, úgy állítva be őt, mint aki felett eljárt az idő. Róbert Károly viszont a felvilágosult uralkodó szerepében lép elénk, aki rancba szedi a nekivadult magyar kiskirályokat, és megteremti az alapját Nagy Lajos birodalmának.

Ez utóbbi történetszemlélet a hiteles, ám Madáchnak *saját* kora történelmi viszonyait vallató szenvedélye a műnek olyan költői igazságot kölcsönöz, amelyet nem lehet elperelni tőle. Vitatkozhatunk tehát azon, hogy Keresztury Dezső menynyiben járt el helyesen, amikor egy vázlatosan megírt drámát nemcsak színpadképessé tett, hanem azt egy más kor szemléletéből kiindulva teljesen át is dolgozta.

A magam részéről mindenesetre örülök, hogy akadt vállalkozó szellem, aki tudósi és költői hozzáértéssel ismét megajándékozott bennünket egy olyan drámával, mely a magyar történelmet idézi; ilyeneknek nagyon szűkében vagyunk. Még akkor is, ha ez a dramaturgiai átszabás nem mindenhol sikerült tökéletesen. Fogadjuk el Keresztury Dezső álláspontját, aki munkájával kapcsolatban ezt írta: *„Engem a személyes megindultság varázsa vonzott a mustosan zavaros zsengéhez — s az a lehetőség, hogy mélyebb és világosabb történelmi tudattal, és nagyobb színházi tapasztalattal, megkíséreljem legalább megközelíteni azt az álmot, amelyet újkori történelmünk egyik legtermékenyebb korszaka hordozott vágyaiban."*

A mostani változat három esztendővel ezelőtt mutatkozott be a gyulai Várszínház színpadán. Az ősbemutató utáni felújítására a Nemzeti Színházban került sor. Minden tekintetben nagyszerű előadásnak lehettünk részvevői. *Marton Endre* rendezése talán még nagyvonalúbbnak hatott, mint a korábbi történelmi darabokban. Bámulatos harmóniát teremtett meg a színpadi mozgásban, az egymáshoz kapcsolódó jelenetek beállításában. Áttetszően világos az egyes szereplők magatartásának értelmezése, mely szerint minden a két főszereplő, Csák Máté és Róbert Károly körül forog. A mellékalakok kettejük drámai küzdelmében elsősorban kettejük lélektani árnyalását szolgálják. A rendezői felfogás szerint Csák Máté drámája nem egyszerűsödik le, a figura, maradiságában, nem válik a maga nemében ellenszenvessé. Pontosan nyomon követhető az a tragikus pálya, melyet ez a különben nagyra hivatott ember befut.

Az érzékletes értelmezés mellett köszönhető ez a főszerepet alakító *Sinkovits Imre* nagyszerű játékának is. Egy pillanatra sem engedi, hogy ennek a robusztus alaknak szélsőséges indulatai teljesen elragadják. Emelt szava keményen vág, mint a pallos, ha kell, de képes a lágyságra, a szelíd elborulásra is szerettei körében; nem a ceremóniák embere; egyenrangú úrnak érzi magát a király társaságában is, minden udvari hajbókolás közepette. Nem véletlen, hogy minden gyűlölete ellenére végül Róbert Károly is megrendülten áll az elbukott nagy ellenfél teteme felett.

A királyt *Avar István* játssza. Hűvös józanságát, a valósággal számot vető kérlelhetetlenségét hangsúlyozza a figurának. Átlát az acsarkodó magyar urak testvérviszályán, és ha kell, pénzzel, adománnyal állítja maga mellé Csák Máté egykori híveit. Avar István Róbert Károly alakjában többek közt azt is hangsúlyozza, hogy ez az ember semmit nem bíz a véletlenre. Töprengő elme, aki gondosan, hosszú előkészítés után valósítja meg terveit. Ugyanakkor képes — ha a helyzet úgy kívánja — az azonnali döntésekre is. Bár idegenként fogadják az országban, felismeri, hogy itt feladata van, amit lelkiismerete szerint el kell végeznie. És ez a felismerés adja meg a darabban szerepének dramaturgiai létalapját.

Kitűnő alakítás fűződik a többiek közül elsősorban *Őze Lajos* nevéhez. Zách Felicián alakjában az az ember lép színre, aki megfontolt józanságból szegődött a király újsütetű hívei közé. Komolyan hisz abban, hogy döntésével nemcsak saját szerencséjét kovácsolja, hanem a nemzet érdekeit is szolgálja. Annál megrázóbb, mikor kénytelen rádöbbenni, hogy az udvar ármányai lánya személyén keresztül őt sem kímélik.

Örömmel üdvözölhettük ismét a Nemzeti színpadán *Gobbi Hildát*, aki Margitot, az Omodék anyját alakította nagyszerű színészi erővel; egyaránt éreztetve a nemzet sorsáért aggódó nagyasszony felelősségét és a gyermekei életéért remegő anya fájdalmát.

A kitűnően játszó együttes tagjai közül egy-egy epizódszerepben emlékezetes alakítást nyújtott még *Sinkó László, Madaras József, Győrffy György, Szersén Gyula, Siménfalvy Sándor, Pápai Erzsi* és *Moór Mariann*. Nemcsak szép, hanem praktikus is *Csányi Árpádnak* a színpadi teret különféleképpen megosztó díszlete, és hatásosak *Schäffer Judit* hiteles légkört idéző jelmezei.

Szombathelyi Ervin

A Dózsa-emlékbizot

A Dózsa-emlékbizottság Dózsa György születése 500. évfordulójára készülve, irányelveket adott ki. Az irányelvek hangsúlyozzák:

A parasztháború a középkori Magyarország legnagyobb méretű és visszhangot keltő forradalmi megmozdulása volt. A fegyvert fogott parasztok súlyos csapásokat mértek a földesurak államára. Céljaik — amelyeket Dózsa György híres ceglédi beszédében fogalmazott meg — objektíve a parasztság támadását jelentették a fennálló feudális osztályrend ellen.

A parasztháborúban két részre oszlott a magyar társadalom. Egyik oldalon a különböző csoportokra tagolódó szemben álló rendi pártokba tömörülő kizsákmányolók, a feudális nemesség, az egyházi hierarchia, a gazdag városi polgárok állottak. Az uralkodó osztály egymással marakodó frakciói összefogtak a felkelt jobbágyság ellen; együttműködésük a parasztság elleni megtorlásban századokra szóló történelmi tanulság. A másik oldalon, a kereszteshad soraiban az elégedetlen mezővárosi és falusi parasztok, szervezkedő plebejusok és bányamunkások, az egyház életvitelével megbékélni nem akaró szegény papok és deákok egyaránt gyülekeztek, példát mutatva a dolgozó néprétegek társadalmi összefogására az elnyomók elleni küzdelemben.

A Magyarország határai között és a határvidékeken élő többi nép ugyancsak szerephez jutott mindkét osztálytáborban. A nagy társadalmi küzdelem tehát azt is örökül hagyta ránk, hogy magyar és nem magyar tömegek közös érdekeit az osztályfrontok határozzák meg, s csak az osztályuralom elleni közös harc segítheti elő az egyes nemzetiségek saját céljainak előbbrevitelét is.

A Dózsa-paraszthaború részét képezte azoknak a nagy európai népi megmozdulásoknak, melyekben a parasztok és plebejusok a feudális rend falait döngették, s amelyeknek kimenetele nagymértékben befolyásolta a fejlődés későbbi irányát. Céljai — mint Erupában általában, ösztönösen vagy vezetői által is megfogalmazva — a korabeli egyházi és eretnek ideológiákhoz is kapcsolódtak, kifejezték az egyház európai méretű válságát és egyengették belső demokratizálásának útját is. Szembetűnő a paraszthaború párhuzama a XIV—XVI. századi európai, főleg angol, svájci, német, cseh antifeudális mozgalmakkal. Figyelemre méltó, hogy a parasztháború okai és jellemző vonásai — sa-

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

A Dózsa-tradíció olyan politikai-ideológiai hagyomány lett, amely szétválaszthatatlanul összeforrott a haladásért vívott társadalmi és osztályküzdelmekkel, a Duna-völgyi népek eszmélésének és összefogásának előrevivő folyamatával. Dózsa neve a későbbi parasztfelkelések példáját és ideológiai örökségét képezte. Felidézték szellemét történelmünk nemzeti, polgári demokratikus és szocialista mozgalmai is. Keresztes (latinul cruciatus) hadának nevét viselték a kurucok, a plebejus balszárny jelképe 1848-ban, zászló volt az agrárszocialista mozgalmakban, a XX. század eleji demokratikus törekvésekben, az ellenforradalom és a fasizmus elleni harcban, a háború elleni küzdelemben.

A Dózsa-hagyomány megítélése ideológiai-poiltikai vízválasztó volt történelmünk haladó és retrográd irányzatai között. Az uralkodó osztályok elrettentésként, fenyegetésként nyúltak vissza Dózsa és a paraszthaború példájához. Történelmi alakját évszázadokon át rágalmazták, szerepét meghamisították. Gyalázták, beszennyezték a forradalmi paraszti tömegeket, melyek seregében küzdöttek, és akiknek utódai később is, évszázadokon át ápolták szellemét. Forradalmasító, vagy a forradalmat védő íróink, költőink — különösen Petőfi és Ady — munkásságában, képzőművészetünk legmerészebbjeinek alkotásaiban — például Derkovits művészetében a Dózsa-hagyomány összefonódott a társadalmi és ideológiai küzdelmekkel.

A haladó Dózsa-kép a szocialista Magyarországon vált igazán népünk sajátjává. A felszabadulás után a parasztság tömegeit lelkesítette új életünk megteremtésében. Több mint négy évszázados küzdelem után a dolgozó nép szabad hazájában vált ismét a nagybirtokrendszer szétzúzásának zászlajává, valamint az új paraszti élet, a termelőszövetkezeti mozgalom jelképszerűen gyakori névadójává.

A Dózsát idéző régi kulturális értékek a nép tömegeinek kezébe jutottak, és új alkotások gazdagították és népszerűsítették a Dózsa-képet, ébren tartva jó emlékezetét. Az irodalom, a zene, a képzőművészet szabadon hirdeti Dózsa ügyének igazát. Budapesten és Cegléden — a küzdelem két kiindulópontján — emlékművek örökítik meg harcának jelentőségét. A parasztvezér emlékét a modern marxista történetírás nálunk és a szomszédos országokban új összefüggésekbe helyezte, a népi hagyományokban oly jelentős szerepének megfelelő fontosságát a tudomány, irodalom, képzőművészet alkotásai hangsúlyozzák. Így emlékeznek rá a dolgozó milliók is, felidézve a népelnyomás elleni harcban politikai hagyománnyá vált és a Duna-völgyi népek összefogását megtestesítő Dózsa-tradíciót.

Az évforduló megünneplése

Népünk Dózsa György születése 500. évfordulójának ünneplésére készül. Az országos ünnepségek 1972-ben kezdődnek. A megemlékezések sorában nagygyűlések, kiállítások és más kulturális rendezvények hivatottak a napjainkban is aktuális Dózsa-hagyomány ápolására. Nemzetközi tudományos konferencia, új forrásokat feltáró, elemző és népszerűsítő kiadványok biztosítják a nagy történelmi esemény jelentőségének méltatását. Mindez jelentős újabb tudományos és művészeti alkotásokkal gazdagítja majd élő Dózsa-hagyományunkat. Az évforduló megünneplését szolgálják azok a megemlékezések és rendezvények, amelyeket társadalmunk különböző rétegei körében a társadalmi szervezetek, tömegmozgalmak és intézmények szerveznek.

A felemelő és mozgósító történelmi tanulságok annál inkább válnak népünk sajátjává, minél szélesebb, a helyi kezdeményezéseket is magában foglaló népmozgalom jellegét öltik a fél évezredes évforduló ünnepségei — hangsúlyozzák végül az irányelvek.

ap börtön

k mondták magukat

hét esetben csaltak ki pénzt, élelmet és ruhaneműt. Az adományokat Kovács Aranka füzetbe íratta az emberekkel, s közülük néhányat arra is rávett, hogy a valóságosnál nagyobb összeget írjanak be. Gondolta, növeli az ázsióját. Egyik adomány szervezte a másikat.

Az emberek hittek nekik, hiszen az 1970-es Tisza menti árvíz pusztítása még ott élt valamennyiük emlékezetében.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

MAGYAR NEMZET
Budapest

1969 OKT 17

Csányi Árpád

1021

Péntek, 1969. október 17.

A kőszívű ember fiai
a Bartók Gyermekszínházban

A csoda délutánról délutánra megszületik, a csaknem-lehetetlen megtörténik, mert színház és közönsége hinni tud a mese valóságában, az igazak győzelmében.

A gyermekszínház tíz-tizennégy éves szurkolói előtt *A kőszívű ember fiainak* megrázó és megtisztító története elevenedik meg; a vezetésre született Ödön, a katonaéletre, kemény harcra képes Richárd s a művészetek bűvkörében lebegő, törékeny legkisebb fiú, Jenő egyszerre mesés és valóságos küzdelme, amelyet nehéz jelenben vívnak egy embertelen múlt ellen a szabadabb, igazabb jövőért. S e küzdelemben elmosódnak játék és valóság határai. Nagymama és 11 éves unokája boldog megelégedettséggel nevet egymásra, amikor Plankenhorst Alfonsine gonosz bosszúja visszájára fordul. S amikor tervének sikerét, Richárd golyó általi halálának hírét ördögi kárörvendéssel vágja oda Richárd menyasszonyának, a nézőtéri „beavatottak" kipirulva kiabálják: *„Nem igaz! Hazudik!"*

Jókai széles sodrású, tirádás, az ünnepélyességet mitológiai metaforákkal is fokozó több száz oldalas regényének művészi kivonata, *Kardos* György által dramatizált kamaraváltozata pereg a *Bartók Gyermekszínház* színpadán.

A nagy idők emlékét őrző és romantikusan megidéző regény alig több mint kétórás színpadi dráma-formája izgalmasan szép családdrámává sűríti a sokágú történetet, az 1848—49-es szabadságharc történelmi tablóját; a nagyhatalmú halott, Baradlay Kazimir már-már a haza jelképévé magasztosult özvegyének és három fiának eleven drámájává. Hogy hatni engedje Jókait napjainkban, hogy e romantikus regényt ihlető valóban romantikus korszakot a Baradlay-fiúk sorsfordulóin, jellemfejlődésén keresztül közel hozza a mai kamaszokhoz.

Kötelező olvasmánya az általános iskolák hetedik osztályos tanulóinak *A kőszívű ember fiai.* Nemcsak azért, mert a „márciusi ifjú" Jókai a személyes élmény erejével, s az ügy igazába vetett hittel örökítette meg történelmünk legszebb, legszenvedélyesebb, valóban rendkívüli jellemeket kibontakoztató korszakát, hanem azért is, mert ez az események sodrásába ékelt családdráma emberségből ad példát; s ha túlságosan feketefehérre egyszerűsített szereplőkkel is — haza- és családszeretetre s igaz barátságra nevel.

A színpadi változat szerencsésen az emberábrázolásra helyezi a hangsúlyt; Jókai angyal-ördög mesealakjait valóságos figurákká formálja, ugyanakkor valamiféle történelmi rálátást is megkíván. A játékteret övező, a változó színpadképeket befogó hatalmas aranykerettel mintegy idézőjelbe teszi az egész történést. Az események nem ma történnek, a szereplőikben lejátszódó drámák azonban minden időben történhetnének. A zárkózott, töprengő intellektus legfiatalabb fiú, Jenő harcra képtelen, csendes áldozatvállalásra annál inkább képes alakja és sorsa például ma talán élőbb, mint Jókai korában.

Az egyensúly a *Both* Béla rendezésében megelevenedő, *Csányi* Árpád jelzett díszletei között, *Vágó* Nelli jól sikerült jelmezeiben folyó játék sikerének titka. Ez pedig az idézőjelbe-tevés és érzelemmel élővé, hatóvá varázsolás arányainak megtalálásában rejlik.

Baradlay Kazimir végakaratának éppen az ellenkezőjéért szenvedélyesen, tántoríthatatlanul küzdő özvegye, a három fiút sorsvállalásukba szinte belesodró anya középponti figurájának művészi megformálásáért *Komlós* Jucit illeti az elismerés. Az Ödönt megszemélyesítő *Fülöp* Zsigmond mintha kicsit félne szerepének legbensőbb, romantikus vonásaitól. Richárdról — *Benedek* Miklós alakításában — elhisszük, hogy bátor huszárkapitány és igaz ember, barátja az „ellenfél, de nem ellenség" Pallwitz Ottónak. A kulcsszerepet játszó Jenő bensőséges ábrázolását — a filmváltozathoz hasonlóan — *Tordy* Gézának köszönhetjük. Ödön hű hitvesét *Magda* Gabi meleg lírával, Richárd mennyasszonyát *Petényi* Ilona szeretettel formálja meg. Nagyon tetszett a Tallérosy Zebulon ízes figuráját megformáló *Miklósy* György játéka.

Az előadás eleven bizonyosság: nemcsak lehet, de kell is élni a romantika hatóerejével! Hiszen a helyesen értelmezett romantika soha nem száműzhető fogalma, eleme a művészetnek, az életnek; indulatos erkölcsi-esztétikai magatartás, amely nélkül nincs igazi létezés, nincs igazi megismerés. Olyan érzés, amelyet sohasem szabad szégyellni. A képzelet nagy és tiszta kalandja, amely nélkül ma sem és sohasem nevelhetjük a jövő nemzedékét.

Heimann Ildikó

Péntek,

Szinódus és ellens

Az olasz *Espresso* legutóbbi számának címoldalán ezerszálú repedés pókhálójával borított pápai tiara látható, felette vastagbetűs szalagcím: *„Sebesült egyház! A püspöki szinódus jóvátehetetlen szakadással fenyegeti a katolikus világot"*. Hírügynökségi jelentések az egyház világában merőben szokatlan incidensekről, tömeges tüntetésekről, robbantásokról adnak számot. Miközben a Szent Péter bazilikában hétfő óta ülésezik a három földrészről összesereglett püspökök kollégiuma — a szinódus, a Vatikán területén kívül egy római iskola termében a tiltakozó papok képviselőinek ellenértekezlete megpróbálja befolyásolni a szinódus munkáját és a pápa döntéseit.

Pápai vagy kollégiális hatalom?

Mi történik? Valóban újabb reformkor köszöntött a római egyházra, újból szakadás áll küszöbön — ahogyan az Espresso és jó néhány más lap kérdezi? Korántsem valószínű. De a mostani szinódus a legutóbbi vatikáni zsinat óta minden bizonnyal *legnagyobb jelentőségű eseménye* az egyháznak. Kissé a zsinat folytatásának is tekinthetjük, hiszen más fontos újítások bevezetésével együtt ott intézményesítették ezt az értekezletet, és az úgynevezett nemzeti püspöki konferenciákat. Addig lényegében semmiféle közvetítő szerv nem létezett a római Kúria és az egyes egyházmegyék között — *legszigorúbb centralizmus* érvényesült. A mostani értekezlet lényegében e nemzeti konferenciák elnökeit gyűjti össze. A Szentszék képviseletében jelen van a pápa által kijelölt néhány bíboros is, hogy megtárgyalják a nemzeti püspöki konferenciák és a Kúria viszonyát.

Ez ma a *központi kérdés;* mondhatni benne kristályosodik ki az egyházat belülről feszegető reformmozgalom összes törekvése, vitája. Az eredmény

ság, sőt a püspökök soraiban is sokan ellenezték, különbözőképpen értelmezték a pápa gondolatát.

Az egyházon belüli egyet nem értés tehát tény és ezzel szembe kell nézni — mondta Suenens. Az általa felvetett gondolatok azóta visszhangra találtak, és az egyesek által „történelminek" nevezett interjú, úgy tűnik, megállíthatatlan mozgalmat indított el. És ennek csak egyik állomása lehet a mostani szinódus. Hans *Küng* svájci jezsuita teológus augusztusban, már a római értekezletnek címezve, *„Egy pápa arcképe"* címmel tanulmányt tett közzé. Elmélkedéseiben azt rajzolta meg jelképesen, milyennek kellene lennie a pápának ma, ha az egyház eredeti, evangélikusan értelmezett felfogását vallaná, és nem formalista, jogászi, merev és bürokratikus felfogás rabja lenne. (Megannyi félreérthetetlen célzás és ítélet a pápának a papi nőtlenségről, a születésszabályozásról, a Kúria decentralizálásáról vallott álláspontjával szemben.) A pápának nem az a feladata, hogy egyetlen kézben összpontosítsa a hatalmat, hanem az, hogy szolgálja a helyi egyházak sokféleségét, alkalmazkodjék sajátos körülményeikhez. Nem az, hogy inkvizíciós eszközökkel törje össze az egymástól eltérő hitértelmezéseket, hanem, hogy ezek bátorításával elősegítse az egyház egyetemes hivatásának betöltését. Azt a kérdést is megpendítette ennek kapcsán Küng, hogy a pápa választását a jövőben szélesebb, *demokratikusabb alapokra* kellene helyezni. *XXIII. János* alakját idézte fel, mint olyan pápáét, aki megtestesítette ezt az ideált.

Camillo Torres példája

Az egyház konzervatív erőinek válasza sem késett. A francia Jean *Daniélou* bíboros például a „pápai — következésképpen a püspöki tekintély (hiszen a püspököket a pápa szenteli fel) lejáratására indított tömeges támadásról" beszélt több egyházi folyóiratban. „Még sohasem voltunk tanúi ennyire heves támadásoknak az egyház tekintélye ellen, mint manapság" — írta. A támadásokat kis helyi érdekeket képviselő csoportok művének állította be. Ugyanakkor a pápaválasztás módjának megváltoztatását az egyház szervezeti felépítése elleni *merényletnek* nevezte. A francia bíboros, mint általában a véleményét osztó konzervatív egyházi körök, aggasztónak tartja, hogy bizonyos társadalmi és politikai mozzanatok, amelyek „nem tartoznak a kereszténység lényegéhez", mind nagyobb hangsúlyt kapnak. *„A tiltakozók az osztályharcot akarják becsempészni az egyházba"* — jelentette ki mélységes elítéléssel.

Valóban, a probléma legmélyén valahol ez a kérdés húzódik meg. Latin-Amerikában egy pap, Camillo *Torres*, a fegyveres gerillaharcot választotta, hogy megfelelhessen keresztényi hivatásának, amely az ő felfogásában elsősorban a szegények segítése, védelme — ha nincs más út, *fegyverrel* is

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-724

NÉPSZABADSÁG
Budapest

1969 JUL 18

1969. július 18, péntek

Csányi Árpád
1021

A FEJEDELMI VENDÉG

Bemutató a Gyulai Várszínházban

A Várszínház előtti mezőn sötétbe burkolózó, történelmi mezbe öltözött, marcona lovasok állnak sorfalat, s egyikük felől táskarádióból kiszűrődő tánczene hallatszik. Aligha tudatos rendezői elgondolás ez a bevezető *Jékely Zoltán A fejedelmi vendég* című történelmi verses játékának bemutatójához, pedig ezúttal kancsal ötletnek sem rossz a mosolyt keltő anakronizmus. Mert ha a veretes történelmi tragédiákhoz az intim gyulai előadások szélesvásznú, külsőségei: a lovasok és a fáklyás testőrök illenek, Jékely játékához éppenséggel a táskarádiót hallgató középkori vitéz a találó, mivel az impozáns látványhoz kapcsolódó fellengzős képzeletünket leszállítja a darab ironikus modorának szintjére. Még az is jó, hogy a gyulai vár a hasonló rendeltetésű középületek sorában alighanem a méreten aluliak egyike. Ebbe a váracskába nem nehéz beleképzelni Apaffy Mihály erdélyi fejedelem udvartartását — nem a valódi, a történelmi Apaffyét, hanem a Jékely darabjabeliét, amelynek karikatúrába illő uralkodói viszonyait a rendező *Miszlay István*, érthetően, operettországlássá torzította.

Jóllehet a darab ötlete, a magát a költő és hadvezér Zrínyi Miklós fiának kiadó szélhámos látogatása Apaffynál történelmileg hiteles, a hozzá kanyarított sztori már a verses játék szerzőjének találmánya. S Jékely jól kihasználja az ötletet, úgy fejlesztve a rímeken gördülő cselekményt, hogy az a szélhámosságokban a kalandfilmek jóvoltából alaposan jártas nézőnek is jó mulatsággal szolgál. *A fejedelmi vendég* nem tartozik a történelmet aktualizáló vagy éppenséggel a hősi pózokat lemeztelenítő, sokszor csak a divatot követő művek közé. Jékely nem kacsint ki a szöveg mögül, nála a történelmi mez nem álca, hanem a szereplők viselt ruhája. A történelem ironikus szemlélete és a modern színpadon szokatlan verses forma groteszk játékossága azonban félreérthetetlenül a mai hangvétel jele, akárcsak e drámatípus angol művelőjénél, Christopher Frynál.

Miszlay István rendezése egy fokkal szelesebb, harsányabb, groteszkebb a darabnál. Jékely jellemvígjátékot írt, s tán az eset lélektana ragadta meg. Miszlayt inkább a helyzetben adódó játéklehetőség. A kettő nincs ellentétben egymással. Az sem baj, hogy Jékely szatirizáló kedve Miszlayból a bohózat, sőt a bohóckodás nyersebb indulatait csalogatta elő. A karikatúraszerű elrajzoltság kiemelte a helyzet fonákságát: a picinyke várszínházban *A fejedelmi vendég* arról szól, hogy egy mikroszkopikus udvartartás magát hatalmasnak képzelő papucsfejedelme hogyan „emel magához" egy kisstílű szélhámost.

Csányi Árpád díszlete a várszínház nagyszerű színpadának percenkénti felfedezésére ad lehetőséget: élvezzük, hogy a szoknyabolond fejedelem a galéria magasából figyelheti a szoptatósdajkát, vagy hogy jól álcázott lugasból valóban észrevétlenül lesheti ki a kertben turbékoló szerelmeseket.

A szereplők — alig elítélhetően — válogatatlanul élnek a színjátszás harsányabb elemeivel. Legfeljebb a mértékletességben mutatkoznak különbségek. Legkevésbé *Suka Sándor* tudott ellenállni a sok lehetőségnek: a részeges országbíróvá emelt lantpengető-verselő szolga nagyjelenetét igazi, commedia dell'artéba illő „lazzi"-vá, magánszámmá fejlesztette. Burleszkhatásra épít *Iványi József* Apaffyja, *Petényi Ilona* víg özvegye s az udvari nemesek alakítói közül *Horkay János, Tyll Attila, Gelley Kornél* és *Szoboszlai Sándor* ugyanebben a műfajban a finomabb, graciőzebb iróniát képviseli. *Fülöp Zsigmond* nem nagy kombinátornak, hanem szerepét kényszerből vállaló, s attól szívesen megszabaduló, botcsinálta szélhámosnak ábrázolja az ál-Zrínyit. *Stefanik Irén* fejedelemasszonya országmentő, nemes elveit olyan erkölcscsőszködő, zárdai szigorral hirdeti, hogy hajlamosak vagyunk vele szemben a bohém udvarral együttérezni. *Vágvölgyi Ilona* jelmezei korhűek és korszerűek.

Koltai Tamás

Megindult a f

Csütörtökön ismét megindult a közlekedés a *Petőfi Sándor utcában.* Ezzel egyidőben *megszűnt* a Kossuth Lajos utcából a Városház utcába ideiglenesen engedélyezett balra nagyívű kanyarodás, s az *1-es jelzésű autóbuszok* útvonala a következőképpen módosul: Edzsébet-híd—Váci utca—Irányi utca—Károlyi utca—Petőfi Sándor utca. Az 1-es autóbuszok *Felszabadulás téri* megállóhelyét az Irányi utcába, a 2-es autóbusz végállomásához helyezték át. A *Martinelli téren* a 2-es és a 15-ös jelzésű autóbuszok megállóhelyén lehet az 1-es buszra felszállni.

A *gyalogjárók* építésével augusztus végéig készülnek el. Addig a *parkolási tilalom* az egész Petőfi Sándor utcában változatlanul fennáll.

Heyerdahlék elhagyták a sérült „Rá"-t

Thor Heyerdahl és hattagú nemzetközi legénysége csütörtökön kénytelen volt elhagyni papirusz bárkáját, a *Rát,* mert *a rossz időjárás következtében az út folytatása életveszélyessé vált* — jelentette egy norvég rádióamatőr.

Heyerdahl viszont, aki jelenleg a *Shenandoah* motoros fedélzetén tartózkodik, közölte, hogy *megvárja a jobb időt, s kijavítja súlyosan megrongált hajóját.* Hangoztatta, hogy a Rán akarnak eljutni *Barbados szigetére,* amennyiben az nem jár életveszéllyel.

Csaknem egymillió-kétszázezer forint kártérítésre kötelezték a Fővárosi Vízműveket

Nagy összegű kártérítési perben ítélkezett csütörtökön a *Fővárosi Bíróság.* A per előzményei két és fél évvel ezelőttre nyúlnak vissza. Az *Árpád fejedelem útja 49/A és B számú, 40 lakásos társasház* falán 1967. január 27-én hajnalban erős repedések keletkeztek, amelyek rövid idő alatt *több centiméterre* nőttek. Az építési hatóságok nyomban intézkedtek — erkölcsi kötelességének érezte, hogy segítsen, s haladéktalanul megindította az eljárást a kár okának megállapítására és a kár helyreállítására. A *Budapesti Műszaki Egyetem* két professzora szakvéleményében megállapította: Az épület meghibásodását az okozta, hogy *a ház közelében, attól mintegy 10—15 méterre*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Csányi Árpád

MAGYAR NEMZET

1963 JÚL. 6.

102

Csányi Árpád és Wegenast Róbert díszlettervezők kiállítása

A Madách Színházban rendezték meg *Csányi* Árpád és *Wegenast* Róbert szcenikusok kiállítását. A két fiatal művész 1954-ben diplomázott az Iparművészeti Főiskolán. Azóta Budapesten is, de zömében vidéki bemutatók számára terveztek; Csányi jelenleg Debrecenben, Wegenast Miskolcon dolgozik.

Az ügyesen megoldott tablókon díszlet- és jelmez-terveket, műsorfüzet-illusztrációkat, plakátokat mutatnak be, grafikákat és vázlatokat. Wegenast egyik legsikerültebb megoldású színpadképe Bertolt Brecht: »*Állítsátok meg Arturo Uit*« drámájához készült. Az alapos és elmélyült munkát bizonyítja a sok hozzá készült rajz és vázlat: voltaképpen minden jelenetet rajzilag is megkomponált a színpadképtervező. Strauss: »Denevér«-jéhez nemcsak hangulatos díszletek készültek, hanem színes linómetszet plakát és dekoratív rajzkészségéről árulkodó műsorfüzet-illusztrációk.

Kettős forgószínpadra tervezte a »*Volpone*«-t. A korszerűen megfogalmazott, vidám színekben tartott utca és házak változnak át a főhős szobájává. Jelmezterveinél néhány vonallal találóan karikíroz, nemcsak korhű ruhát ad, de figurát is jellemez. A kor megfelelően érződik és szilárd keretet ad a drámához, a klaszszikus egyszerűséggel megfogalmazott Shaw »*Szent Johanna*« díszleteinél.

Míg Wegenast színpadképei merész festői készségről tanúskodnak, addig Csányi díszletei érzékeny grafikai meglátásról beszélnek.

Egyszerű, finom megoldásúak, visszatartott színekkel jellemzettek az »*Ember tragédiája*«-hoz készült tervei. Csányi művészi egyénisége megfelelően bontakozhatott ki a »*Fidelió*«-ban, így az átvillanó fehérek a zord börtönjelenetnél a reményt hangsúlyozzák, a különféle szürkék játéka pedig jól illik a komoly együttesbe. Halk érzelmi rezdülések, fáradt színek dominálnak a »*Traviatá*«-ban, a lilák és más pasztell-árnyalatok a színpadképeken mindvégig érzékeltetik az elmúlást. A tarka, vad világot, a spanyol környezet buja szépségét, merész hangulatát híven tükrözi a »*Carmen*«-ben.

Vajna Éva

Pfannl Egor ave-
és *Ürmössy* ima-
rinttal díjaz part
nagyvonalú. yan-
ajánlják: a nt a
zés helyes r fennál-
ben *nem szabad visszariadni az áldozatoktól*, olyan jelentős beruházást igénylő munkálatoktól, mint több műemlékként nyilvántartott épület lebontása. Elgondolásuk szerint a pesti Duna-partot sétahelyként kell fenntartani, beépíteni csak olyan mértékben szabad, amely ezt a zöld területi jelleget nem szünteti meg. A

Könyvtár vagy szálloda?

A volt Lloyd-palota telkére tervezett épület, akár szálloda lesz, akár a *Magyar Tudományos Akadémia új könyvtára*, mindenképpen lezárja majd a Roosevelt tér déli oldalát, egyben a korzó északi befejezését alkotja majd. A tervezők helyesebbnek tart-

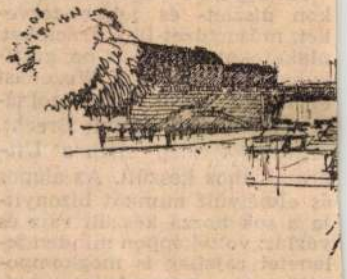

A Petőfi-híd mellé tervez

ják, ha ezt az értékes helyet szálloda céljaira tartják fenn és az Akadémia könyvtárát az Erzsébet-híd és a Szabadság-híd közötti Duna-parton építik fel.

A Régiposta utca—Váci utca—Pesti Barnabás utca és a Galamb utca által határolt tömbön helyszíni adottságok egyedülálló lehetőséget nyújtanak, *belső üzletutca létesítésére*. Ennek a nagyrészt fe-

lor—Medgyesi Tamás—Pongrácz F
a bíráló bizottság megvásárolt

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTÖ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Színház

1971/4

Ára: 12,— Ft

1021

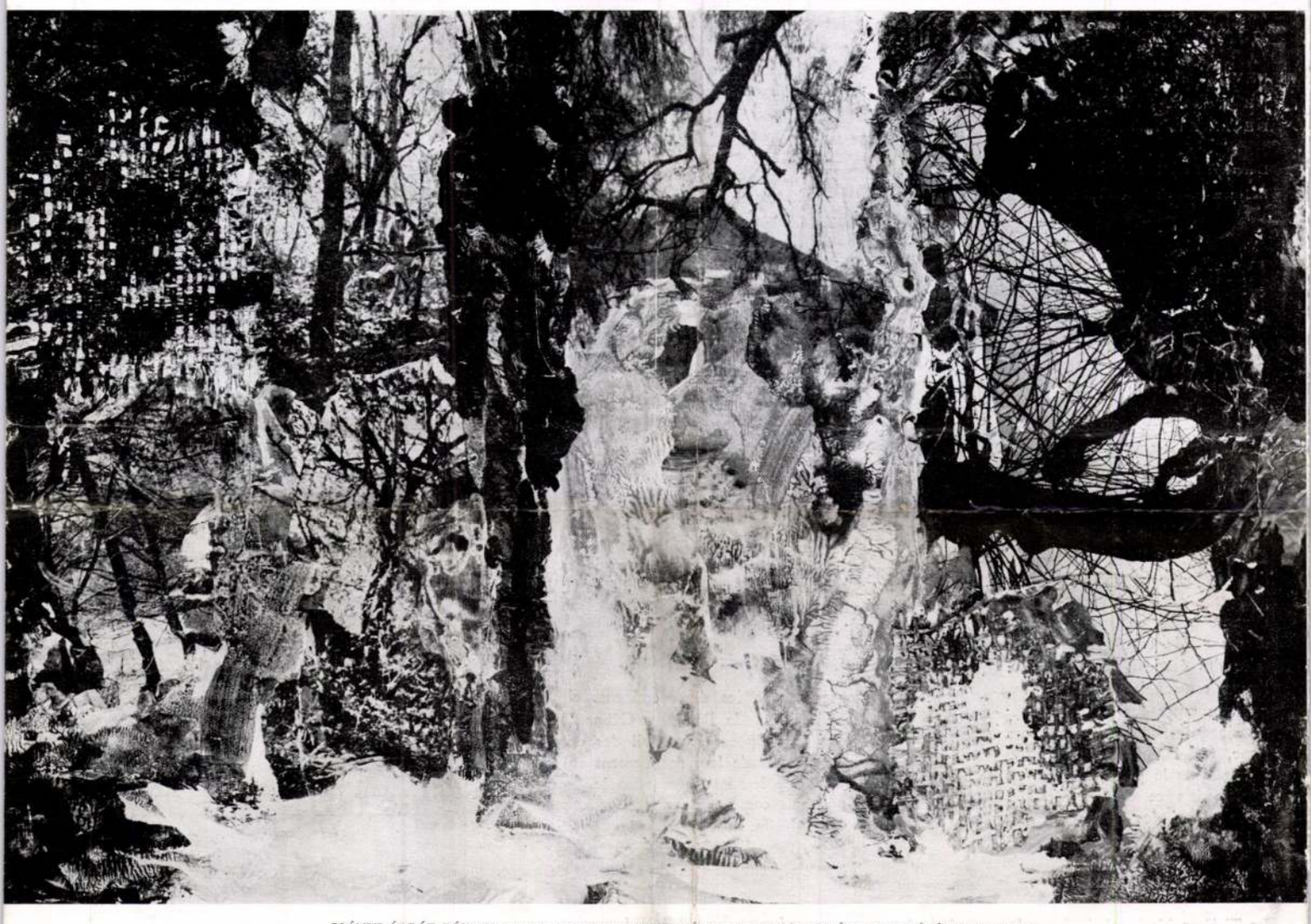

CSÁNYI ÁRPÁD DÍSZLETTERVE CSEHOV IVANOVJÁHOZ: HANGULATVÁZLAT VETÍTÉSHEZ (KERT)

Csányi Árpád

SZÍNHÁZ

THÉÂTRE

REVUE MENSUELLE
DE L'ASSOCIATION HONGROISE
DE L'ART THÉÂTRALE

Directeur: IVÁN BOLDIZSÁR
Rédacteur-en-chef: MÁRIA CS. TÖRÖK

Résumé

Tamás Major:
Cherchons le théâtre vivant

Tamás Major, metteur en scène et acteur, dans une conférence donnée à l'Association Hongroise de l'Art Théâtral, présenta sous une forme de confession d'atelier les objectifs de son travail artistique.

István Hermann: Madame Bodnár

Cette tragédie de László Németh a été écrite dans sa jeunesse, vers les années trente et fut présentée maintenant par le Théâtre Madách dans la mise en scène de Ottó Ádám. Le drame est la tragédie d'une paysanne qui fit faire des études à l'un de ses fils, tandisque l'autre continuait à labourer la terre. L'antagonisme entre les deux fils aboutit dans un assasinat, le films diplômé meurt. Selon le critique, par l'évincement des possibilités mélodramatiques la pièce a augmenté en valeur et signification et de ce fait la représentation porte en soi des choses à dire qui sont aussi valables de nos jours.

András Pályi: Un théâtre acueillant

Le Théâtre National de Szeged, au Sud de la Hongrie, présenta dernièrement Candida, la pièce de Shaw avec le concours du grand interprêtateur de caractères Imre Ráday. La présentation apporta plusieurs interprêtations excellentes, mais la solution des conflits dramatiques aurait pu se réaliser avec plus d'ardeur.

György Spiró:
Ivanov au Théâtre National

Endre Marton se préparait depuis six ans à mettre sur scène le premier drame de Tchékov. La présentation au Théâtre National en fut un évènement important de la saison. Le metteur en scène n'évoque pas le côté ironique d'Ivanov, il y a de la grandeur dans le déperissement de ce personnage, ce qui suggère la perte de valeurs humaines réelles.

József Majoros:
Passez une soirée avec Tchékov

Le Théâtre National de Pécs, sous le titre L'Homme avec le Chien, mit sur scène les adaptations des nouvelles de Tchékov par Gabriel Arout. Le plus grand mérite de la présentation c'est d'avoir montré un Tchékov plus dûr, plus satirique et d'avoir trouvé pour ce faire, une artiste tchékovienne de mentalité moderne qu'est Éva Timár.

Ferenc Lohr: Son et spectacle

György Ránki composa un opéra de la Tragédie de l'Homme du grand auteur dramatique hongrois Imre Madách. L'étude analyse l'euphonie de l'oeuvre originale de Madách, les rapports de ce nouvel opéra avec le drame musical traditionnel, parle des rôles chantés et de la mise en scène de László Vámos. Il relate des décors, des fonds projetés, des effets luminaires et des costumes.

Lajos Bálint: Le nouveau Cirque

Le public aimant le cirque a dû se contenter pendant de longues années avec les présentations des cirques de pavillon en tournée, à cause de la reconstruction totale du Cirque. Le doyen des critiques hongrois constate que les artistes se sont montrés au niveau de l'avant-garde international, parmi les clowns par contre il y avait moins d'élan, d'originalité spirituelle.

Dénes Szánthó: Clowns

Causerie avec les deux éminents clowns du Grand Cirque de Budapest Gábor Eötvös et István Szabady sur le travail des clowns, sur les problèmes de leur recrutement en Hongrie et de l'appréciation internationale. Les farces des clowns comme genre du cirque sont partout en déclin, sauf en l'Union Soviétique, où Popov et ses disciples, ainsi que des écrivains de renom prennent soin de restaurer ce genre.

M. G. P.: Les petits riens

Notes marginales à propos de quelque spectacles et interpretations.

Anna Földes: Acceptant Winnie

Le Studio du Théâtre Madách présenta au mois de janvier le drame de Becket intitulé Oh, les beaux jours. La vedette Klári Tolnay parle dans cet interview de l'interprêtation de ce rôle et dispute sur les constatations de certains critiques.

Tibor Benkő: En tête à tête avec Hofi

Géza Hofi est devenu ces dernières années un des comiques les plus populaires. Sa force est dans le genre one-man-show et dans l'improvisation. Son départ diffère totalement du normal. Il avait passé ses 24 ans lorsqu'il fut engagé comme acteur à Debrecen, sans aucune qualification préalable. Le pays a appris à le connaitre en 1968 et depuis, il a formé ses genres avec une rapidité incomparable.

Katalin Róna: Les deux Reine Marie

Le Théâtre National de Szeged présenta l'oeuvre de jeunesse de Madách, La Reine Marie. Ce fut Miklós Gyárfás qui adapta ce drame à la scène moderne et il y posa comme problème central l'éthique de la lutte pour le pouvoir. L'article analyse les différences entre l'oeuvre originale et l'adaptation moderne.

Tamás Koltai: Théâtres de Prague — sans pièces tchèques

L'auteur a pessé à Prague au mois de décembre 1970. Il parle du travail des petits théâtres caractéristiquement tchèques et donne l'analyse de quelques présentations des grandes troupes renommées. Il trouve surprenant que dans leur répertoire les auteurs dramatiques tchèques contemporains ne sont que très faiblement représentés.

Sándor Körösphataki Kiss:
Impressions de Bulgarie

Compte-rendu daté du mois de décembre 1970. Le Théâtre National de Sofia émerge au-dessus des autres theâtres par ses acteurs qui sont chacun une personnalité par ses mises en scène profondément étudiées, par son répertoire classique. Le Téâtre Satirique, de son côté, par ses dispositions pour l'expérimentation, par son fraicheur.

BECKETT: Ó, AZOK A SZÉP NAPOK!
(MADÁCH STÚDIÓ)
WINNIE: TOLNAY KLÁRI (IKLÁDY LÁSZLÓ FELV.

Az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletben jóváhagyta az 1962. évi költségvetés végrehajtásáról szóló jelentést

A Tájékoztatási Hivatal közli:

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa pénteken ülést tartott. A pénzügyminiszter előterjesztése alapján megtárgyalta és *törvényerejű rendeletben jóváhagyta az 1962. évi állami költségvetés végrehajtásáról szóló jelentést.*

Az Elnöki Tanács elrendelte a Magyar Népköztársaság kormánya és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormánya között a határsáv-forgalom szabályozása tárgyában megkötött egyezmény kihirdetését.

Az Elnöki Tanács határozatot hozott a nemzetközi fuvarozás körében használt rakodólapok vámkezeléséről szóló európai egyezményhez való csatlakozásra.

Az Elnöki Tanács végül egyéb ügyeket tárgyalt.

A költségvetési jelentés népgazdaságunk további fejlődését tükrözi

Az 1962. évi költségvetés végrehajtásáról szóló jelentés adatai *népgazdaságunk további fejlődését tükrözik.* Az 1962. évi állami költségvetés végrehajtása során az ország pénzügyi helyzete kiegyensúlyozott volt, *a költségvetés bevételi többlettel zárult.* A jövedelmek az előző évit 8 százalékkal — 6,2 milliárd forinttal — meghaladták. A jövedelmek elosztása a tervvel szoros összhangban történt és a második ötéves terv célkitűzéseinek megvalósítását szolgálta. A költségvetés előirányzatainak teljesítésében kifejezésre jut az a tény, hogy *az ipari termelés a tervezettet meghaladó mértékben növekedett,* a mezőgazdasági termelés pedig az aszály következtében a megelőző évi színvonalon alakult és nem érte el a tervezettet.

Az 1961. évvel szemben mutatkozó

bevételi többlet

túlnyomó része az állami vállalatoktól származott, amelyet a termelés és a forgalom emelkedése, valamint a ráfordítások hányadának csökkenése alapozott meg. A költségszínvonal az állami iparban 1,4 százalékkal, a közlekedés és a hírközlés területén 0,3 százalékkal, a külkereskedelemben 2,2 százalékkal, a felvásárlás területén pedig 1,4 százalékkal volt alacsonyabb, mint az előző évben. Több más területen azonban, s emiatt a népgazdaság egészében a költségek csökkentésének mértéke nem érte el a tervezettet.

Az 1962. évi költségvetésnek *a szövetkezetektől eredő befizetései mind a megelőző évit, mind a tervezettet meghaladták.* A lakosság befizetése is több volt az előirányzottnál.

Az 1962-ben *beruházásokra fordított összeg az előző évit 13,5 százalékkal meghaladta.* A szocialista szektor 104 százalékra teljesítette beruházási tervét. A túlteljesítésből származó bevételeket legnagyobbrészt a folyamatban levő beruházások kivitelezésének meggyorsítására használták fel. A jelentés hangsúlyozza: a beruházási tevékenység javulása ellenére még további erőfeszítésekre van szükség a beruházási eszközök koncentrálása, a kivitelezés költségeinek és időtartamának csökkentése érdekében. Az üzembehelyezett létesítmények értéke az 1962. évben teljesített beruházásokhoz viszonyítva 90,4 százalékot tett ki; ez az arány megközelítette az előző évit.

1962-ben állami és magánerőből

több mint 54 000 lakás épült.

A tavalyi költségvetés végrehajtása során az *állam jelentős támogatást nyújtott a termelőszövetkezeteknek.* A parasztság szorgalmas munkája mellett a nagyarányú állami támogatás is elősegítette a mezőgazdaságban a bővített újratermelés feltételeinek megteremtését, az árutermelés növelését, a termelőszövetkezetek gazdasági megerősödését. *Az állami eszközöket általában hatékonyan használták fel:* javult a közös gazdaságok termelésének anyagi-műszaki bázisa, számottevően megnőtt a szántóegységre jutó állóeszköz-állomány. A szövetkezeteknek adott hosszú- és középlejáratú hitelek a gazdaságok közös állattenyésztésének fejlesztését, saját gépparkjuk növelését és a gazdálkodás belterjességének fokozását szolgálták. A termelőszövetkezetek a hiteleken felül több más kedvezményben is részesültek.

A *költségvetés szociális és egészségügyi kiadásainak összege csaknem 15 milliárd forint volt.* Az egészségügyi és szociális intézmények hálózata tovább bővült. A kórházi ágyak száma az év végén megközelítette a 72 300-at. Az év folyamán újabb rétegeket vontak be a társadalombiztosításba. *A saját jogú biztosítottak száma elérte a 4,8 milliót, családtagjaikkal együtt a lakosság 96 százaléka jogosult* társadalombiztosítási juttatásokra. A nyugdíjkiadások kereken 5 milliárd forintot, az előző évinél mintegy 400 millió forinttal többet tettek ki. Kettőszázhetvenötezer volt a termelőszövetkezeti járadékosok és nyugdíjasok száma.

A szakszervezeti *kedvezményes üdültetés keretében 188 ezer felnőtt és 34 ezer gyermek üdült.*

Kulturális célokra kereken 7,8 milliárd forintot fordított a költségvetés, a célkitűzések középpontjában

az oktatási törvény megvalósítása

állott. Az általános iskolákban az előző évinél 350 tanteremmel több, *összesen 31 200 tanterem állt rendelkezésre,* ezekben közel 1,5 millió tanuló részesült oktatásban. Az *ipari tanulók száma 5400 fővel nőtt,* s megközelítette a 131 400-at. A középiskolák I. évfolyamára 61 940 tanulót vettek fel. Az év végén már *40 felsőfokú technikumban folyt az oktatás. A felsőfokú intézmények hallgatóinak száma egy év alatt 14 ezerrel — 26,3 százalékkal — növekedett,* és meghaladta a 67 300-at. *Tudományos kutatásra az előző évinél 14 százalékkal többet biztosított a költségvetés.*

A távolsági és helyi utak, hidak fenntartását és korszerűsítését, a vízügyi létesítmények fenntartását, *a kommunális és egyéb gazdasági jellegű szükségletek kielégítését több mint 5,1 milliárd forint szolgálta.*

Varsóba érkezett a magyar néphadsereg küldöttsége

Marian *Spychalski* vezérezredes, a LEMP KB Politikai Bizottsága tagja, honvédelmi miniszter meghívására július 5-én baráti látogatásra Varsóba érkezett a magyar néphadsereg küldöttsége. Vezetője *Czinege* Lajos vezérezredes, az MSZMP Politikai Bizottságának póttagja, honvédelmi miniszter.

Délben a magyar vendégek látogatást tettek Marian Spychalski honvédelmi miniszternél, illetve a fővárosi tanács vezetőinél, majd megkoszorúzták a szovjet és a lengyel hősi emlékműveket. Délután a varsói Kultúra és Tudomány Palotájában nagygyűlést rendeztek a küldöttség tiszteletére. A gyűlésen Marian Spychalski és Czinege Lajos mondott beszédet. Este a lengyel honvédelmi miniszter fogadást adott a magyar küldöttség tiszteletére.

Milyennek képzelik a Duna-partot *a pályadíj-nyertes tervezők*

Az újjárendezett Duna-part képe, Pfannl Egon—Preisich Gábor—Ürmössy Teréz 25 000 forintos első díjjal jutalmazott pályaművének elképzelése szerint

A *Magyar Nemzet* beszámolt a pesti Duna-part rendezéséről kiírt tervpályázat eredményéről. A tervpályázat, bár nem hozott teljesen kielégítő eredményt, mégis, témában olyan gazdagnak bizonyult, hogy a felvetett gondolatok nagy lépéssel viszik majd előre a Duna-part végső kialakításának problémáját.

A Duna-parti toronyszálló a Pfannl—Preisich—Ürmössy tervben

Üveg alagút

Különösen érdekes javaslatokat tartalmaz a két első díjjal jutalmazott pályaterv. *Pfannl* Egon, *Preisich* Gábor és *Ürmössy* Teréz 25 000 forinttal díjazott terve valóban nagyvonalú. A tervezők azt ajánlják: a Duna-part rendezés helyes megoldása érdekében *nem szabad visszariadni az áldozatoktól,* olyan jelentős beruházást igénylő műemlékektől, mint több műemlékként nyilvántartott épület lebontása. Elgondolásuk szerint a pesti Duna-partot sétahelyként kell fenntartani, beépíteni csak olyan mértékben szabad, amely ezt a zöld területi jelleget nem szünteti meg. A terv a 2-es villamos vonalát a forgalmi út alá süllyeszti, vízmentes szigeteléssel. *Így a Duna esetleges áradása sem zavarná a közlekedés lebonyolítását.* A zárt villamosvonal Duna felé néző oldalát *beüvegeznék,* úgy, hogy innen továbbra is *szabad kilátást kapnának az utasok a Dunára és a budai oldalra.*

A Lánchíd és az Erzsébet-híd között szükségesnek tartják egy, vagy két korszerű *szálloda elhelyezését.* Az egyik szállodát a mai *Duna Szálló* helyére javasolják, a másikat a volt *Lloyd-palota* telkére, a Roosevelt térre, szemben az Akadémia épületével. Az Apáczai Csere János utcaban, az UVATERV székházától délre, jelenleg *három műemléknek nyilvánított régi ház áll,* amelyek műemléki értékét nem annyira építészeti kvalitásaik, inkább az a körülmény adja meg, hogy *a régi klasszicista Duna-partnak utolsó maradványai.* Ennek ellenére esztétikai és funkcionális szempontból *a hároм épület lebontását javasolják.* Helyükön a szomszédos épületekkel azonos magasságú szálloda létesülne, amely szervesen kapcsolódnék az előtte építendő sokemeletes *pontház szerű, lábakon álló szállodai főépülethez.* A szállodai pontház alatt és mellett ugyancsak lábakon álló, egészen a korzó pereméig érő *üvegezett kávéház épülne,* ahonnan gyalogos hídon át közvetlen lejárat létesülne a rakparti sétaúthoz. A Thonet-udvar néven ismert épület, ahol most a Dunakorzó Kávéház van, ideiglenesen fennmaradhat, azonban a Duna-part végleges kialakításakor ugyanúgy le kell bontani, mint a Duna Szálló ma még fennálló épületét.

Könyvtár vagy szálloda?

A volt Lloyd-palota telkére tervezett épület, akár szálloda lesz, akár a *Magyar Tudományos Akadémia új könyvtára,* mindenképpen lezárja majd a Roosevelt tér déli oldalát, egyben a korzó északi befejezését alkotja majd. A tervezők helyesebbnek tartják, ha ezt az értékes helyet szálloda céljaira tartják fenn és az Akadémia könyvtárát az Erzsébet-híd és a Szabadság-híd közötti Duna-parton építik fel.

A Régiposta utca—Váci utca—Pesti Barnabás utca és a Galamb utca által határolt tömbön helyszíni adottságok egyedülálló lehetőséget nyújtanak, *belső üzletutca létesítésére.* Ennek a nagyrészt fedett, felső nyíláson át megvilágított üzletutcának főterületét a volt Vas-udvar elavult épületének lebontása biztosítaná. Az üzletutcába a Váci utca felől a mai Kedves eszpresszó helyén lenne az egyik bejárat.

Megoldásra váró városképi probléma az Erzsébet-híd és a Szabadság-híd közötti *Duna-part szakasz.* Itt magasabb épületek között elavult háromemeletes házak állanak, amelyek emeletráépítést nem bírnak el. Bár ma még megtartható, a végleges megoldás érdekében azonban előbb-utóbb le kell ezeket bontani. E házakban nincs sok lakás és új beépítéssel a mainál sokkal több korszerű lakás építhető. A mellette levő széles utat parkosítják.

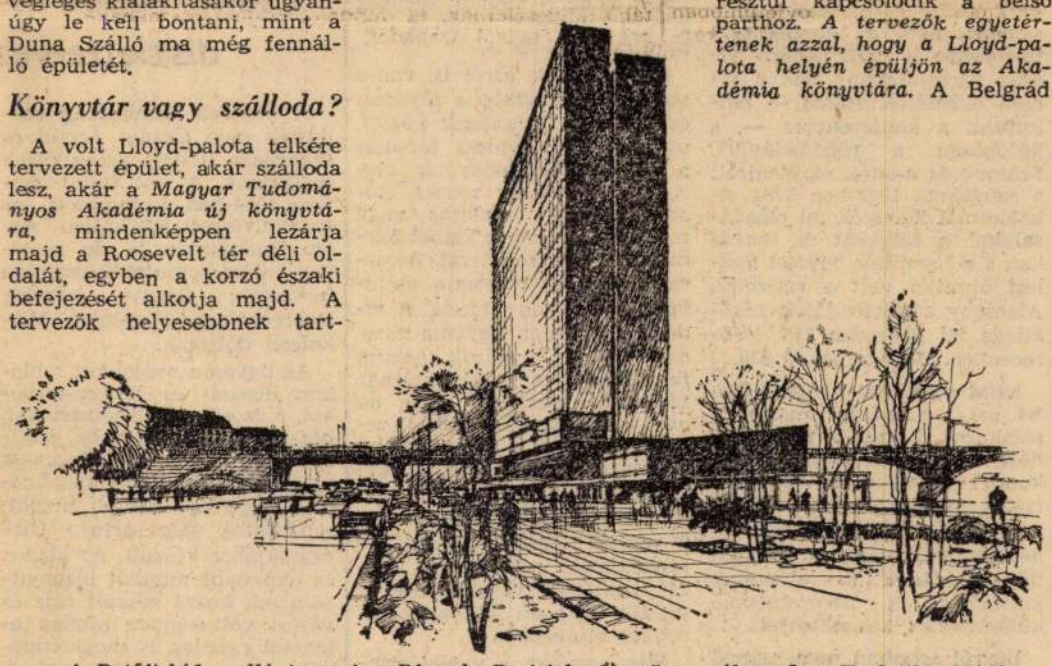

A Petőfi-híd mellé tervezi a Pfannl—Preisich—Ürmössy-pályamű a Technika Házát

Parksáv a raktárak helyén

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemtől délre eső partszakaszon le kell bontani az oda nem illő kétemeletes tégla-épületet, a Váci utcafront vonalában végig *lábakra állított 8—9 szintes épületsávot javasolnak.*

A Szabadság-híd és a Petőfi-híd közötti *úgynevezett közraktár területen gyors szanálást tartanak szükségesnek.* A Petőfi-híd közelében három *tizenöt szintes toronyházat helyeznének el,* ezek az épületek adnák a város déli kapuját.

Gárdonyi Jenő

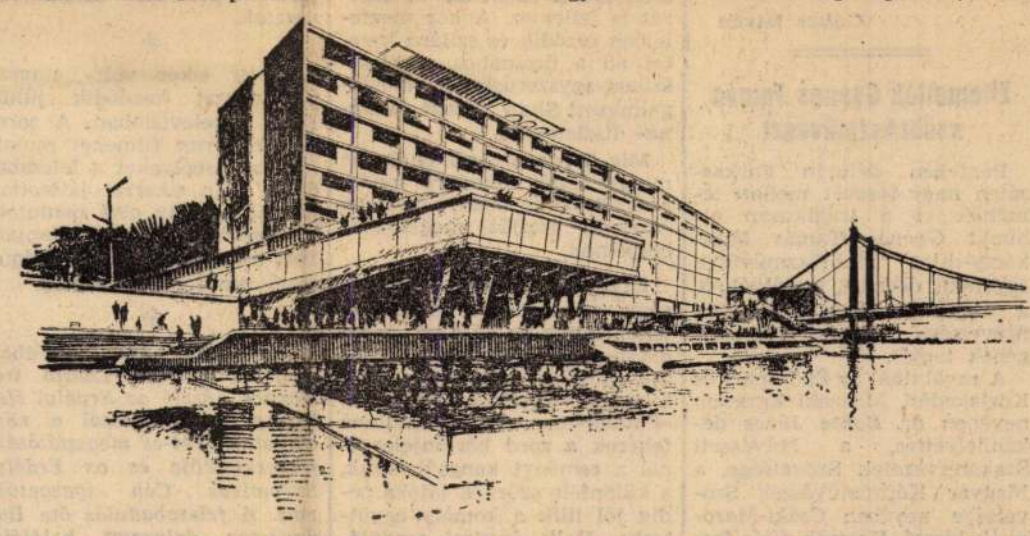

Szálloda-terv a Deák Sándor—Medgyesi Tamás—Pongrácz Pál-féle pályaműben, amelyet a bíráló bizottság megvásárolt

FIGYELEM!

Jó minőségű, felújított

bútorokat,

KÁRPITOZOTT

garnitúrákat,

egyes darabokat is

OLCSÓN VÁSÁROLHAT, OTP-HITELLEVÉLRE IS

A

HASZNÁLTCIKK KTSZ SZAKÜZLETEIBEN

Lenin krt. 37., Majakovszkij utca 73., Ecseri út 4.

Átalakítást és javítást is vállalunk

SZÍNHÁZI GONDOK VIDÉKEN

A SZÍNHÁZMŰVÉSZETI SZÖVETSÉG múltheti munkaértekezlete két napból egyet szánt a vidéki színházak kérdéseire. Aztán az első napon nem jutott idő minden felszólalásra és másnap *Vadász* László, a Művelődésügyi Minisztérium színházi és zenei főigazgatóságának helyettes vezetője is a már kialakult vitához igazodott, és átívelte mondanivalóját az országos színiproblémáktól a sajátos vidéki gondok felé.

Az egy nap megkettőzése, a felszólalók nagy száma, a vita heve és szenvedélye, a szókimondó őszinte hang azt mutatta, hogy felgyűltek az eddig meg nem vitatott problémák. *Ruttkai* Ottónak, a Miskolci Nemzeti Színház igazgatójának referátuma már eleve jól megalapozta a vitát. A beszámoló nyílt volt, de ami ennél is több: *a lényeges problémákat* ragadta meg, és ezzel arra késztette a felszólalókat, hogy ők is a lényegről beszéljenek.

A vidéki színházak eredményeinek ma már az egész ország tanúja lehet. Esetenként másfél—kétmillió ember nézte meg a televízióban — a vidéki színházak tv-fesztiválja jóvoltából — a *miskolci* Szent Johannát, a *szegedi* Tanítónőt, a *debreceni* Ahogy tetsziket, a *győri* Koldusoperát, a *kecskeméti* Olympiát. Másfél—kétmillió ember győződhetett meg az országban arról, hogy eltűnőben van a »vidéki« jelző lekicsinylő értelme. A színvonalemelkedésről mind a beszámoló, mind a vita sokat beszélt, mégis a konferencián — mert munkaértekezlet volt, s nem ünnepség — jobbára a gondok léptek előtérbe.

Ezek közül különösen lényeges a kérdés: nem erőnkön és lehetőségeinken, igényeinken és szükségleteinken felül fejlesztettük-e vidéki színházainkat? Kell-e és ott kell-e az a színház, ahol az elmúlt esztendőkben létesült néhány vidéki városunkban? Sok a vidéki előadások száma — hallottunk a konferencián —, s különösen a tájelőadásoké. Számok és adatok az évadról: a színházak 1962-ben 5704 alkalommal keresték fel előadásaikkal a falvakat és tanyákat, s a tízmilliós bevétel mellett ötmillió volt a ráfizetés. Alacsony a tájelőadások nézőátlaga is: Szegeden 260, Debrecenben 250, Szolnokon 236.

NEM SZABAD LEBECSÜLNI azt a missziót, amelyet a színházak, köztük a falu színháza végzett a magyar tájakon. Távolról sem volt csak frázis, amikor hosszú időn át a Déryné Színház munkáját névadójának, Déryné Széppataki Rózának és társainak kulturális és nemzetnevelő küldetéséhez hasonlítottuk.

Egyről azonban nem szabad elfeledkeznünk. A tanyán, ahová néhány éve csak ez a színház jutott el, megjelent nem csupán színházi, hanem mindenfajta kultúrával a televízió. A televízió az adott körülmények között a legjobb színvonalú színházi előadást képes sugározni, és ez egyenlő feltételek között megnézhető az egész országban. A tájelőadás — korszakos jelentősége ellére is — szükségképpen megalkuvás: a művelődési ház színpada műszakilag kevésbé felszerelt a valódi színházénál. »A falu színháza olyan kulturális intézmény, mely létével önmagát szünteti meg, s minél jobban dolgozik, annál gyorsabban hozza előre megszüntetésének vagy funkciója átalakításának idejét« — mondotta egyszer kulturális életünk egyik vezetője. Ez a munka ugyanis éppen *azzal, hogy felkelti az igényeket, fokozza egyben a valóságosabb és teljesebb színházi élmény iránti vágyat* is. És ez — mutatis mutandis — vonatkozik minden tájelőadásra. A vidéki színházak tájolása ráirányította a figyelmet az egyetemes színházi kultúrára. Ezt a figyelmet most a televízió szinte hónapról hónapra növeli. Ilyenformán érthető a színházi szakembereknek az az óhaja, hogy csökkentsük a tájelőadások számát, és tovább emeljük a produkciók színvonalát.

Azon is érdemes elgondolkozni, hogy *nem tartanak-e túlságosan sok előadást* vidéki színházaink? Ez feltétlenül összefügg a színvonal kérdésével. A több előadás több bemutatót igényel, s a nagyobb számú premier csökkenti az egy darabra jutó próbanapok számát, akadályozza az elmélyültebb munkát, a stúdiótevékenységet, az előadások alapos szakmai vitáját és értékelését. Lehetséges, hogy az előadások számának csökkenése arányosan kevesebb nézőt is jelent. De az a többlet, amit a színvonalasabb előadás, a művészibb szerepformálás, a pihentebb színészi játék ad, nem térül-e meg a következő szezonban és a további esztendőkben a művészi nívó területén?

A SZÍNHÁZI VEZETÉS ÜGYÉRŐL is hallottunk az értekezleten. Előfordul, hogy jó színházi szakembert a megyei, városi tanács helyi érdeke miatt kisebb tudású igazgató vált fel. Az általános műveltségen kívül *a színházi vezetéshez feltétlenül szükség van még alapos színházismeretre, drámai érzékre, szakmai tudásra.* Az utóbbi években azt tapasztaltuk, hogy megyei és városi tanácsaink mind jobban gazdáivá lettek színházainknak. Hogy csak egyet említsünk példának: a Veszprém megyei tanács által a helyi színház számára alapított, ötezer forintos Kisfaludy-ösztöndíjat. Ez az alapítvány is szimbolizálja azt, hogy a tanácsok szeretik és becsülik a színházi kultúrát. A megye a helyi színház mecénása, s mint láttuk, nem is rossz mecénása. A megye az eszmei-politikai biztonság jogán irányítja a színház munkáját. Ez az irányítás és ellenőrzés azonban nem jelentheti azt, hogy a helyi tanács segítség címén beleszólni kíván a legapróbb ügyekbe is.

Sok szó esik arról is, van-e színvonalkülönbség a fővárosi és a vidéki színházak között, utolérheti-e a vidéki társulat a pestit? Véleményünk szerint egyik-másik vidéki előadás, színészi alakítás vagy rendezés versenyre kelhet bármelyik pesti színházzal. De erre az összehasonlításra voltaképpen nincs is szükség. A vidéki színháznak ugyanis *nemcsak feltételei mások, hanem feladatai is.* A vidéki színház társulata legalább két-, ha nem háromtípusú: prózai, zenés és operai, s ez a társulat a megye minden rétegét egyformán szolgálja. Ilyenformán funkcióit sem lehet összemérni annak a színháznak feladataival, mely csak operát, prózát, kabarét vagy operettet játszik, a pesti közönség bizonyos rétegeinek.

Van azonban a vidéki színháznak olyan mércéje, mely csalhatatlan: a *saját* legjobb produkcióinak színvonala. Miskolcon és Szegeden, Veszprémben és Békéscsabán a legkiemelkedőbb előadás az a szint, melyet többször is el kell érni, majd később túlhaladni. Ha ezt a mércét tekintjük értékjelzőnek, nincs mit vitázni többé, »vidéki«-e a színház, vagy sem. *Önmaga* vívta ki méltó helyét a magyar színházi művészetben.

Gábor István

Eltemették Gyenes Tamás szobrászművészt

Pénteken délután Farkasréten nagy részvét mellett temették el a tragikusan elhunyt *Gyenes* Tamás Munkácsy-díjas szobrászművészt, egyetemi docenst, kandidátust, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége központi vezetőségének tagját.

A ravatalnál az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem nevében dr. *Bonta* János dékánhelyettes, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége, a Magyar Képzőművészek Szövetsége nevében *Csáki-Maronyák* József Kossuth-díjas festőművész búcsúztatta a halottat.

Nyári szabadegyetemet tervez jövőre a TIT Szegeden

Dr. *Nagy* László, a TIT főtitkára péntek délelőtt a Magyar Sajtó Házában ismertette a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat elmúlt évi munkájának eredményeit és jövendő terveit.

Elmondotta, hogy az elmúlt oktatási évben tovább fejlődött a társulat tevékenysége. Körülbelül *nyolcvanezer előadást* tartottak. A TIT tagjainak száma *22 ezerre* emelkedett. A községekben, üzemekben, intézményekben alakulóban vannak már a helyi TIT-csoportok, amelyek az előadások szervezésével, illetve tematikájának kidolgozásával segítik a munkás- és tsz-akadémiákat. A termelőszövetkezeti mozgalmat támogató munkában, az előadások mellett, új formák is kialakultak. A társulat tagjai az elmúlt évben negyven, úgynevezett B-kategóriába tartozó *tsz patronálását vállalták.* A munkás- és tsz-akadémiák mellett más akadémiai formák is elterjedtek. Nagy népszerűségnek örvendenek például a TIT ülnöki akadémiái. Az elmúlt évben 108 ilyen akadémiát tartottak.

— Ma Magyarországon megérett már az idő arra, hogy *egységes népi akadémiai hálózatot* alakítsunk ki, amelynek tematikája az adott feladatoktól függ — mondotta a többi között dr. Nagy László. Majd közölte: jelentősen emelkedett a *társulat lapjainak példányszáma* is. A közeljövőben tovább emelik az *Élet és Tudomány* példány- és oldalszámát, s új kiadványokat, folyóiratokat bocsátanak ki.

Az elmúlt két évben *az értelmiség fokozottabban vesz részt a népművelő munkában.* Ezt nemcsak a TIT taglétszámának növekedése tanúsítja, hanem a társulat belső életének megélénkülése is.

Nyáron sem tartanak szünetet az ismeretterjesztésben. A TIT Veszprémben és Pécsett megrendezi *nyári szabadegyetemét.* Veszprémbe sok *külföldi hallgatót* várnak. Jövőre — úgy tervezik — az eddigiek mellett *Szegeden is létesítenek nyári szabadegyetemet* a szabadtéri játékokkal egyidőben.

A jövő évi munka fontos feladatának tekintik *a vidéki és a budapesti értelmiség szorosabb kapcsolatának* megteremtését. Szélesíteni kívánják a társadalmi önigazgatásban részt vevők számára megindított akadémiai hálózatot. Az ülnök akadémiák mellett hasonló előadássorozatokat kívánnak indítani a többi között a társadalmi bíróságok tagjai részére, a kulturális területen dolgozók, elsősorban a művelődési házak vezetői részére, sőt, esetleg a tanácsok építési osztályain dolgozó munkatársak részére is.

A TIT a SZÖVOSZ-szal és a Földművelésügyi Minisztériummal együtt nemrég pályázatot hirdetett a mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom történetének helytörténeti kutatásokon alapuló megírására. A pályázat iránt igen nagy az érdeklődés. Az ismeretterjesztés új formái közül figyelemre méltó a *tv-klubok* terve. Eszerint — a televízió elnökségével egyetértésben —, ősztől *mezőgazdasági televíziós klubot* hoznának létre. Az érdeklődők a televízióban tekintik majd meg a jól szemléltetett ismeretterjesztő előadást, amelyet a helyi TIT előadó segítségével a művelődési házakban, termelőszövetkezetekben vitatnak meg.

A jövő év tavaszán előreláthatólag megrendezik a TIT negyedik küldött-közgyűlését. A közgyűlésen alkalom nyílik majd a feladatok további megvitatására.

Csányi Árpád és Wegenast Róbert díszlettervezők kiállítása

A Madách Színházban rendezték meg *Csányi* Árpád és *Wegenast* Róbert szcenikusok kiállítását. A két fiatal művész 1954-ben diplomázott az Iparművészeti Főiskolán. Azóta Budapesten is, de zömében vidéki bemutatók számára terveztek; Csányi jelenleg Debrecenben, Wegenast Miskolcon dolgozik.

Az ügyesen megoldott tablókon díszlet- és jelmez-terveket, műsorfüzet-illusztrációkat, plakátokat mutatnak be, grafikákat és vázlatokat. Wegenast egyik legsikerültebb megoldású színpadképe Bertolt Brecht: »*Állítsátok meg Arturo Uit*« drámájához készült. Az alapos és elmélyült munkát bizonyítja a sok hozzá készült rajz és vázlat: voltaképpen minden jelenetet rajzilag is megkomponált a színpadképtervező. Strauss: »Denevér«-jéhez nemcsak hangulatos díszletek készültek, hanem színes linómetszet plakát és dekoratív rajzkészségéről árulkodó műsorfüzet-illusztrációk.

Kettős forgószínpadra tervezte a »*Volpone*«-t. A korszerűen megfogalmazott, vidám színekben tartott utca és házak változnak át a főhös szobájává. Jelmezterveinél néhány vonallal találóan karikíroz, nemcsak korhű ruhát ad, de figurát is jellemez. A kor megfelelően érződik és szilárd keretet ad a drámához, a klaszszikus egyszerűséggel megfogalmazott Shaw »*Szent Johanna*« díszleteinél.

Míg Wegenast színpadképei merész festői készségről tanúskodnak, addig Csányi díszletei érzékeny grafikai meglátásról beszélnek.

Egyszerű, finom megoldásúak, visszatartott színekkel jellemzettek az »*Ember tragédiája*«-hoz készült tervei. Csányi művészi egyénisége megfelelően bontakozhatott ki a »*Fidelió*«-ban, így az átvillanó fehérek a zord börtönjelenetnél a reményt hangsúlyozzák, a különféle szürkék játéka pedig jól illik a komoly együttesbe. Halk érzelmi rezdülések, fáradt színek dominálnak a »*Traviatá*«-ban, a lilák és más pasztell-árnyalatok a színpadképeken mindvégig érzékeltetik az elmúlást. A tarka, vad világot, a spanyol környezet buja szépségét, merész hangulatát híven tükrözi a »*Carmen*«-ben.

Vajna Éva

NAPLÓ

Július 6

Megkezdték a nyugdíjasok mozibérleteinek árusítását. A 11 forintos bérlet 10 szelvényt tartalmaz. A bérlettulajdonosok a legolcsóbb helyárat fizetik a moziban, de a nekik legjobban megfelelő helyre ülhetnek. Egy-egy bérlet csak azokban a kerületekben érvényes az egész nap játszó filmszínházak első négy előadására, valamint az egyműszakos mozik délutáni első előadására, ahol a nyugdíjasok azt kiváltották.

#

A Budapesti Madrigál-kórus nagy sikerrel szerepelt Franciaországban, a Loire menti Blois-ban lezajlott nemzetközi fesztiválon. Az együttes több vidéki városban is adott hangversenyt és fellépett a párizsi rádióban. A magyar művészek Párizsból Brüsszelbe utaztak.

♧

»Nagy siker volt« címmel új sorozat kezdődik július 14-én a televízióban. A sorozatban olyan filmeket mutatnak be, amelyeket a felszabadulás után sikerrel játszottak hazánkban. Az első bemutató a Hemingway írása alapján, 1945-ben készült Martinique című amerikai film lesz.

⊕

Hetvenegy éves korában meghalt Kovács László író. Kovács László az Erdélyi Helikonnak alapításától a náci csapatok 1944-es megszállásáig főszerkesztője és az Erdélyi Szépmíves Céh igazgatója volt. A felszabadulás óta Budapesten dolgozott haláláig, mint lapszerkesztő. Temetése ma délután lesz Farkasréten.

Botticelli életművéről írt tanulmányt Boskovits Miklós művészettörténész. A kiadvány, 64 reprodukcióval, a Képzőművészeti Alap Kiadó Vállalatánál jelent meg.

✉

Kurt Hoffmann filmrendező Nyugat-Berlinben megkezdte A gripsholmi kastély című színes film forgatását. A film forgatókönyve Kurt Tucholski regénye alapján készült.

♡

Közös fényképkiállítást rendez az NDK-beli güstrowi és a miskolci fotoklub. A kiállítás, amelyet júliusban az NDK-ban, szeptemberben Magyarországon mutatnak be, egymás mellett szemlélteti a schwerini kerület és Borsod megye természeti, történelmi nevezetességeit és dolgozóinak életét.

⊕

Natalia Ginzburg nyerte az idei Strega-díjat. Ez a legmagasabb olasz irodalmi kitüntetés, az írónő Családi lexikon című regényéért kapta.

⊙

A prágai Nemzeti Színház szeptemberben nyitó-darabként bemutatja Dobozy Imre Holnap folytatjuk című drámáját. Az előadást — vendégként — Marton Endre, a budapesti Nemzeti Színház főrendezője rendezi.

❂

Antonioni világhírű olasz rendező az NDK filmalkotóinak meghívására Berlinbe érkezett. Az olasz rendező tanulmányozta az NDK fővárosának kulturális életét, elsősorban a Berliner Ensemble iránt érdeklődött.

ZENEI jegyzetek

ERDÉLYI MIKLÓS Károlyi-kerti estje, melynek során *Händel* »*Messiás*« című oratóriumát hallottuk, méltán követelhet helyet magának a magyar előadóművészet aranykönyvében. E számtalan formában át- és újraértelmezett remekmű a felületes szemlélő előtt semmiképpen sem tűnik problematikusnak — és mégis: a legritkább esetben hallhatjuk jó előadásban.

Händel oratóriumairól köztudomású, hogy mindegyikük a Händel-korabeli Anglia egy-egy történelmi-politikai eseményéhez kapcsolódik. Ezek az események határozzák meg a *témaválasztást,* sőt, még egynémely oratórium *külső formáját* is, azaz a szólóáriák és kórusok arányát, egymáshoz való viszonyát. Ám az aktualitással való *szoros kapcsolat* egyáltalán nem jelent *minden áttétel nélküli viszonyt!* Händel *újrateremtette a valóságot* minden oratóriumában, meghozzá a valóságot, mint külső és belső *folyamatot* egyaránt. A mű ugyan több mint két évszázada végleges formát kapott, ám ez a forma végtelenül életszerű *valóság-folyamatokat* keretez. A händeli oratórium tehát nem állóképek egymásutánja, hanem maga a felfokozott drámai folyamat, maga a felfokozott élet és valóság. Ez az, amit általában a Händel-oratóriumok drámai erejének mondunk.

Ezt a nagyívű folyamatot ismerte fel és valósította meg Erdélyi Miklós a *Messiás*-ban. A szokásos értelmezéssel ellentétben — amely szerint »a Messiás monumentális sziklatömbökből emelt épület« — ő arra hívta fel figyelmünket, hogy egy-egy ilyen »sziklatömb« önmagában véve sem szilárd, kemény és élettelen anyag, hanem minden ütemében eleven élet lüktet és maga a sűrített dráma. Ezt a gyakorlatban úgy valósította meg, hogy csak ritka, kivételes csúcspontokban engedte szabadjára a kórus teljes hangerejét és még a »forté«-k között is különféle szinteket állapított meg. Az egész mű felépítése, drámai vonalának kibontása — az első rész pasztell-képeitől a második passión keresztül, a halálon győzedelmeskedő harmadik rész magasztos himnuszáig — mesterkézre vallott.

Erdélyinek természetesen számolnia kellett a rendelkezésére álló együttes lehetőségeivel, elsősorban a *Budapesti Kórus* kisebb fogyatékosságaival. Meg kell mondanunk, hogy a kórus szinte erején felül produkált és láthatóanhallhatóan szívvel-lélekkel énekelt. (Csupán a harmadik rész tenor-szólamában léptek fel kisebb-nagyobb zavarok.) A karmestert abban a vonatkozásban is dicséret illeti, hogy nem zsarolta ki a kórus teljes hangerejét és ennek köszönhetően a második rész végének híres »Hallelujá«-ja tiszta fénnyel zengett.

Az énekes-szólisták is alaposan kitettek magukért, annál is inkább, mivel finoman árnyalt és biztos zenekari kíséretre támaszkodhattak. Az első hely természetesen *Réti* Józsefet illeti, aki mindvégig tiszta és szép énekhanggal győzte a tenor-szólam »nyaktörő« technikai nehézségeit. *László* Margit szopránja talán egy árnyalattal könnyebb, légiesebb volt a kelleténél, de szépsége és tisztasága meghódított minden jelenlevőt. *Barlay* Zsuzsa alt-hangja az utóbbi időkben jelentősen fejlődik és muzikalitása is mind jobban elmélyül. E szereplését jelentős állomásnak érezzük a fejlődés útján. *Horváth* László a basszus-szólamban jól megállta helyét.

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA Lehel György vezényletével nagy sikerű hangversenyt adott hétfőn a Károlyi-kertben.

A zenekari hangversenyek első száma — igen gyakran egy-egy klasszikus nyitány — általában azt a funkciót tölti be, hogy a közönséget »zenei hangulatba« hozza. *Gluck* »*Iphigenia Aulisban*« című operájának remekbeszabott nyitánya is többnyire ennek a felfogásnak esik áldozatul. Annál nagyobb örömöt jelent a hangversenylátogató közönségnek, ha végre egyszer teljes szépségében csendül fel ez a magasztos drámai muzsika. Ebben az örömben részesített bennünket Lehel György, említett estjének első számával.

Wagner és Berlioz szeretett és csodált mintaképe, az elmúlt évszázadban felvirágzott romantikus zenedráma »atyja«: Christoph Willibald Gluck számos operájának előjátékával már a későbbiek során önállósult »nyitány«-formát előlegezi. Egy-egy ilyen nyitány a drámai cselekmény sűrített kivonata, szimfonikus keretben. Lehel György kitűnő érzékkel csillantotta meg az említett Gluck-nyitány mindazon jellemvonásait, amelyek messze túlmutatnak keletkezésük korán, sőt: az opera ismerete nélkül is »zenei képet« adnak az operáról, feltárják előttünk a nagy mű drámai világát. Erős kézzel és abszolút biztonsággal ragadta meg a mű barokkosan súlyos, drámai elemeit és biztosította tragikus feszültségét.

A hangverseny második számaként *Mozart G-dúr hegedűversenyét* hallottuk *Simor* András kissé talán túl energikus előadásában, majd a szünet után *Petrovics* Emil: *Lysistrate* című koncert-vígoperája következett.

Több ízben beszámoltunk már Petrovics tavaly bemutatott, ragyogó művéről. A koncert-vígopera műfaji meghatározása vidám oratóriumot fed és az ismert Arisztofanész-vígjátékon alapul. Felszabadult és megszabadító mosoly lengi át az egész művet, telve mesteri kézzel odavetett, sziporkázó zenei gondolatokkal és záradékában magasztos béke-himnusszal. A nyilvános rádió-, majd pedig hangverseny-bemutató óta az alkotás mit sem vesztett eredeti szépségéből és egészen bizonyosak vagyunk benne, hogy minden egyes új és új előadása megújuló sikert fog eredményezni. (Az utóbbi idők egyetlen hűvös estje, sajnos, ezúttal a közönség jelentős részét elriasztotta.)

A *Lysistraté*-t ezúttal is az ősbemutató gárdája adta elő: a *Rádiózenekar* és a *Rádióénekkar,* valamint *Sándor* Judit, *László* Margit és *Réti* József. Hármuk közül ezúttal László Margitot kell kiemelnünk, aki most már tökéletesen eltalálta az ide illő, könnyed-humoros hangvételt.

Pernye András

Csányi Béla
festő

M.D.K.

A kiállításon részt vett

Erdős Kamill: IV. Képzőművészeti Kiállítás Békéscsabán
Művészet, 1961, augusztus. — 92 l.

M.G.M.

Csányi Béla

festőmüvész kiállitása. Békés, Múzeum. – Ism. (Háló). Békés Megyei Népújság, 1966. nov. 19.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört. Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l.,

266. l.

M.D.K

Csaingi Béla
festő

Békéscsabán tartott kiállítást
az előző hónapolban.

—: Shrek
Művészet, 1963. február – 46 lap

Csányi Béla
jegyző
Békéscsaba
Baross utca 14.

MKSz 1947

ИЖЕР ТОА

Csáky Béla

festő

1925–29

Kiállítás 1930. 82. l.

	22.	[illegible]
5.		Árútól
	24.	Szállitási dij egyéb köl
9.		Költségtől
	30.	Kisebb kiadásokért a ho
		mán könyvecske szerin
11.		Háztartási költségt
		Magáncéljaimra felve
	30.	Készlet l. sz.

Csányi Béla

Békéscsaba 24/7.

festő

Attila temetése

vízf

Szeged 1938/6.

Hal Kr

VÁSÁRHUNYAD

M. KIR. ÁLLAMVA

909. 132

Díjpótlék az érdekbevallásért

Szatmár

Fuvardíj -ig

műépítés

Díjpótlék az érdekbevallásért

Kifizette:

Hochhalter Ado

építésvezető

Gyt 1908 évi VII 8

1908

A feladó aláírása és czime:

Püspökimu

Csányi Béla

V. e. d. fertő

l. Címtár 1930

76. l.

taliana. Ministero della Stampa e la Veneto. cimre fényképanyagot és adato - tásokra, mint általában Esztergom vá - való tiszteletem nyilvánitásával va -

15.

Kibédy Albert sk.

a Lavoro Fascista és a Popolo di Roma budapesti tudósitója.
A Külföldi Sajtószindikátus szindikusa.
/V.Ujpesti rakpart 7./

er hó 5-én

kiadó.

Czainyi Béla

diszitő festő

1931. Nakoklevelet

nyert. jó

Iparm. Isk Évk.

1930–34. 48. l.

Csányi Béla

díszítő festő

1931. Képesítő oklevelet nyer, jeles-jó

Iparm. Isk. Évk.

1930-34. 48. l.

Csányi Béla

festő

1925-1971.

Iparm. Isk. Évk.
1930-34. 45. l.

Török feliratos kövek TV. 136.

MDK

Csányi - Pircbauer

Csányi-Bircbauer: Az új Országház.Budapest, 1902.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház.Bpest. 1937./képekkel./ Bibliográfia.

Csányi Éva

Tiszatáj, 1983/2. A szegedi Tömörkény István Gimnázium tanuló-ja.

6.p.

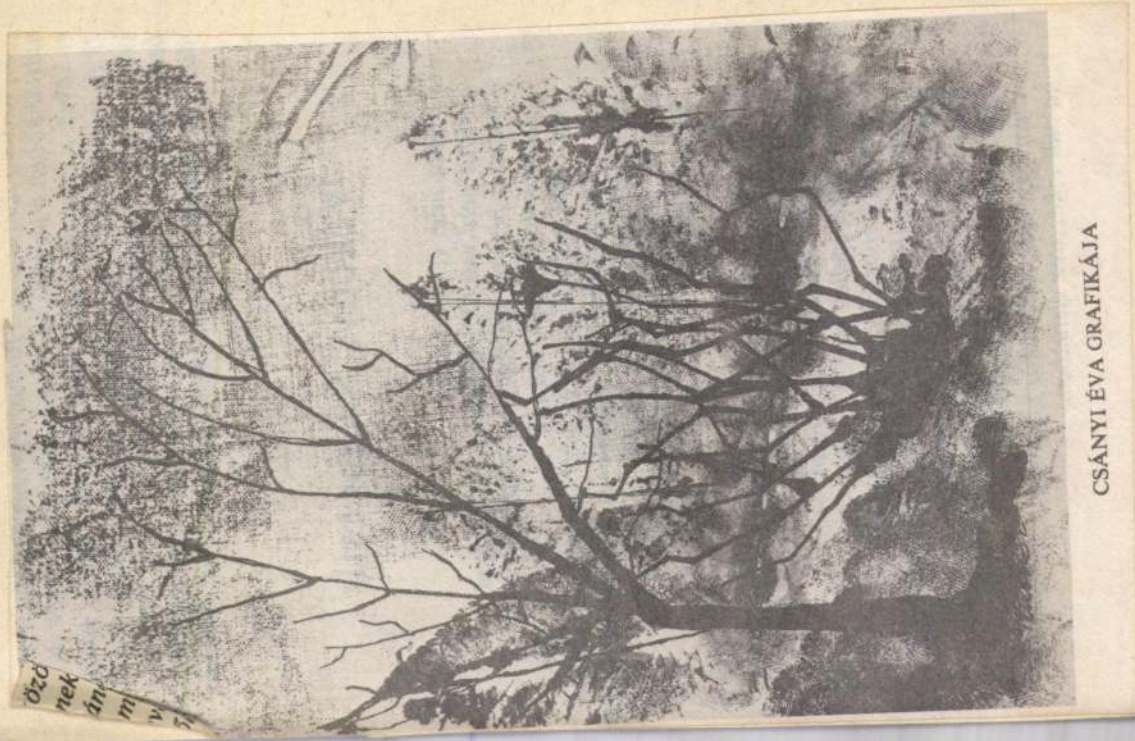

CSÁNYI ÉVA GRAFIKÁJA

M.D.K.

Csányi Ferenc. lakatosmester

1843-47 között az egri érseki pelota déli szárnyának összes lakatosmunkáit végzi a „galéria" szoba vasrácsait kovácsolja. A várbeli épületeken és Dobó sírboltjának igazításánál is közreműködik.

Heves megye müemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 318. old.

CSÁNYI Ferenc lakatosmester. Eger, Széchényi u.36.sz.ház /Hrsz.274/1-2./ tulajdonosa 1838-51 között.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

CSÁNYI Ferenc lakatos mester. Egerben 1843-1847 között az érseki palota déli szárnyán dolgozik. Itt a palota ~~összes~~ átépitésének összes lakatosmunkáit végzi, a „galéria" szoba vasrácsait kovácsolja. 1846-ban az érseki palota érsekségi központi hivatali helyiségeiben dolgozik. Ugyanezen évben a várbeli épületeken és Dobó sirboltjának igazitásánál működik közre. A városi adókönyvben 1845-ben szerepel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Csányi Béla

a békéscsabai felszabadulási emlékmű, melynek tervezője Csányi Béla, kivitelezte Varga Imre. [repr.]

Gömöry Albert: Városunk emlékművei.

Békés Megyei Népújság, Békéscsaba, 1979. ápr. 4.

Csányi Béla békéscsabai festőművész
Békéscsabán, az értelmiségi klubban kiállítás nyílt képeiből.

Népszabadság, 1974. jan. 8.

Gáspár Béla, festő

Békéscsabán nyílt meg kiállítása.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 8.

Táblakép. „Öregasszony," Csányi G.

Pesti Hirlap. 1883. okt. 10

Prém József: Az östi mutkiállítás

Csányi Gyula

elismerő okl-

Közlezrkiáll

1268. l-

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 485418

MDK

Csányi Gizella, festő (nül. 1858)

Rómer Flório (pasz.)

Magyar Képek XIX-XX. sz. - 42. l.

Csányi Gizella MDK

Két gyermek arcképe, pastell
Női arckép, pasztell I-II.
Gyermekarckép, pasztell

Műcsarnok 1887. Őszi kiáll.
II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Megunt gyász, pasztell

Műcsarnok 1890 téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 189o. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1890. téli kiáll.

Csányi Gizella

Pasztellképét kiemeli Szana Tamás a Műcsarnokban rendezett kiállitásról, melyet "Téli mütárlat" cimmel ismertet.

A HÉT, Bp. 189o. dec. 7.
I. évf. 49. sz. 366-367. lap.

megjöv / Csányi Gizella

l,

Bírómagyfestőnők

40, 41, 42. l.

53, 54. l.

Csányi Gizella

ivod
z

Budapesti Bazár

1884. dec. 15. (Nők
a műcsarnokban.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

CSÁNYI 1. *Gizella*, festő, * Kassa 1858 febr. 15. Bécsben, Weimarban, Münchenben tanult s 1880-tól állította ki csendéletképeit és nagyszámú képmásait a Műcsarnokban.

Cs. Gy. I 161

Kossuth Lajos:

Mellig, szem közt,
s haja, bajusza s szakála
nye kivágott s kabátja leh

„KOSSUTH LAJO

Született 1802. szept. i

Czinkografia, átmérői

Lasz. 852

NB. A halál napjaú a

Csányi Gizella

Festő

l.

Gulyás Magyar írók

IV. k. 618. h.

mozzanatait, ~~fontos és~~ jellegzetes ese-
arci szellem~~[illegible]~~ jellemző vonásait,
k a müvész végezheti el. Másszóval
ek müvei lehelljék magukból az egyéni
szeknek ugy kellett alkalmazni a vo-
minél tökéletesebben kifejezhessék
sebesültjeink és rokkantjaink elvise-
~~[illegible]~~ avagy megszólaltassák azt a
magasrendü eszmények keresztesvité-
lasz harcosokban még a legreménytele-
itban is élő és ható keresztény érzés-
em lehetett éppen ezért célja egyet-
sem,hogy megragadja és megszólaltas-
hanem ezzel szemben éppen az,hogy
ássák és megszólaltassák ~~[illegible]~~
t csodálatos uj gerjedelmeit,amit
i nem akarja megtagadni az erkölcsi
fölényét.
bemutatjuk a király testőrségét

Csanyi Gizella

festo

wód

Krück I. 170. l.

Somogyvár II. 165.

Csányi G i z e l l a, festőnő; szül. 1858 febr. 15-én Kassán. Tanulmányait Bécsben és Weimarban, utóbb (1884—85-ig) pedig Münchenben végezte. Ezután Budapesten telepedett le, honnan az 1890-es évek vége felé visszaköltözött szülővárosába. Kassára költözése után kedélybeteg lett s ezért eleinte Drezda mellett, Koswigben, azután egyideig itthon, s végül Rostockhoz közel egy szanatoriumban kezelték. Két év mulva gyógyultan került vissza Kassára, 1908-ban azonban újra megbetegedett s ekkor Budapestre hozták, ahol ismét két évig állott gyógykezelés alatt. 1910-ben megint Kassára ment, s jelenleg is ott él. Művei közül Rómer Flóris nagyváradi kanonok arczképe (1886), Fraknói Vilmos ajándékából a Történelmi Képcsarnok, egy csendélet pastellje pedig a Kassai Múzeum tulajdona. Jelentékenyebb művei Festetics Andorné grófné és Zichy Ernőné grófné arczképei, Hatvani Deutsch József gyermekének és Hirsch Jakabné leányainak képmásai, Merengés cz. képe, mely Forgách István gróf tulajdona stb.

A Műcsarnok kiállításain következő műveivel szerepelt:

1880. évi kiáll.: Imádkozó nő. — Arczkép.

1881. őszi kiáll.: Gyermekarczkép, olajf.

1882. őszi kiáll.: Férfi arczkép, olajf.

1883. őszi kiáll.: Női arczkép, olajf. — Csendélet, olajf. — Női arczkép, olajf. — Öreg női arczkép, olajf.

1884. őszi kiáll.: Férfi arczkép, olajf.

1885. orsz. ált. kiáll.: *** tábornok arczképe.

1886. őszi kiáll.: Női arczkép, olajf. — Csendélet, olajf. — Házaspár arczképe, pastell. — Férfi arczkép, pastell. — Gyermekarczkép, olajf., özv. Petschacher Gusztávné tulajdona. — Férfi arczkép. — Női arczkép, pastell, gróf Lónyay Béláné tulajdona. — Gyermekarczkép, olajf.

vos czének szabályai. *Szazadok.* 1877. 807. l.

Csáky A n t a l gróf, műkedvelő rézmetsző. 1734-ben rézre metszette Guercino Keresztelő szent Jánost ábrázoló képét, mely Preuner A. J.: Prodromus theatri artis pictoriae caesareae Vindobonensis pinacothecae cz. művében 1735-ben Bécsben jelent meg.

Eperjesi Kálmán: Újabb adatok a hazai régibb rézmetszőink és rajzolóinkról. *Hon.* 1877 febr. 21. —

Csányi Pirella.

1896. ezredéves orsz. kiáll.: Arczkép, pastell. — Arczkép, tempera.

1897. tavaszi nemzetk. kiáll.: Női arczkép, pastell, báró Sennyey Gézáné tulajdona. — Női arczkép, pastell, Horchler kapitány tulajdona.

Képzőművészeti Szemle. 1880. 175. l. — *Kiáll. tárgymutatók.* — *Magyar Szalon.* 1892. XVI. 6. l. (arczképpel). — *Mihalik József:* A Kassai Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma. Kassa, 1903. 418. l. — *Művészet.* 1908. 133. l. — *Szana Tamás:* Száz év a magyar művészet történetéből. Budapest, 1901. 304. l. — *Tört. Képcsarnok* műtárgyainak leíró lajstroma. Budapest, 1907. 140. l. és a művésznő közlése nyomán.

52-52. 322. l.

Csányi Gizella

festő

cród

a

Sziklay Kassa

231. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Csányi Gizella

Főleg gyermek arcképeit ~~voltak~~ kedvelték.

~~Muvészeti Lexikon 161 l~~

Az OMKT Tárlatain 1880–1897 számos nőn, féri és gyermek olajfestéim és pasztell arcképet, valamint csendéleteket ~~kifeket~~ ~~átti-~~ Közelebbről meg nem jelölt) Tott ki Egyéb munkái Imádkozó nő (1880) Reggeli a mintérem-ben (1888) Rózsák (1889.) Megint gyász (1890). Tanulmanyfő (1892) Merengés (1896) Az évszámok a kiállítások évei. A mill. kiállítason elismerő oklevelet kapott

Kelta érmverő - csoport V. 188.

Csányi Gizella

Perálltörtképes

224, 477. l.

CSÁNYI GIZELLA (szül. 1858)
Römer Flóris
Papír, pasztell, 95×71 cm.
Másolat.

Magyar Fotográf

(836-tól 1013-ig.)

4–

Csányi Gizella

524. Csányi Gizella (magyar festőnő, 1858–
1: Römer Flóris. (másolat) Papír,
pasztell, 95 × 71 cm.

Keresztmetszet

Csányi Gyrolla

l.

Mysk Ernő

78. l.

készülő kisebb cikkén még dolgozik. A Finkey-emlékkönyvbe „A mulasztási bűncselekmény jogellenességének problémája az univerzalizmus szemszögéből" címmel egy 27 negyedrétoldalas tanulmányt írt. Emellett a mulasztási bűncselekményről irandó nagyobb monográfiáján dolgozott, amelynek első általános ismeretelméleti és jogfilozófiai bevezetést tartalmazó részével a tanév befejezéséig csaknem teljesen elkészült.

A budapesti tudományegyetem orvostudományi karáról:

Dr. Dudits Andor (1904, Budapest, róm. kat.), az I. sz. Kórbonctani Intézet tanársegéde (prof. Balogh) félösszegű ösztöndíjban részesülve, kórbonctani kutatásokat végzett. Állatkísérletekben vizsgálta a szérum- és baktérium-allergia következtében kifejlődő nyirokcsomó reticulosisokat és a növekvő reticulumsejtek morfológiai sajátságait. Vizsgálatainak eredményeiről a Magyar Pathológusok Társaságának 1936. évi június 5-én tartott nagygyűlésén „Adatok a kísérleti reticulosisok szövettanához" címen számolt be. Egy chloroma-eset boncolási és szövettani elváltozásait, továbbá régebbi légembóliás kísérleteinek

MDK

Csányi Gizella

Szana Tamás: Magyar képek az őszi kiállitáson.
Magyar Salon. 1888. 278.l.

MDK

Csányi Gizella

Megúnt gyász. Psztell.

KMTárs. 1890. téli kiall. 25.1.

MDK

Csányi Gizella

A mücsarnok őszi kiáll. Vas. Ujs. 1886. 649.l.

MDK

Csányi Gizella

Művével szerepelt a Műcsarnok 25 éves jub. kiállitásán.

Cikk: A Műcsarnok jub.kiáll.

Vas.Ujs. 1886. 46.sz. 742.l.

MDK

Csányi Gizella festő

„Montenegrói nő" c. képét megvette 1884.

MDK-A-1-1/1269

MDK

Csáky Gizella festő

„Öreg nő" és „Csendélet." c. képeit KT-

pályázatra küldi. 1883.

MDK-A-1-1/1172.

MDK

Csányi Gizella, Kassa

Magyar kiállitó művészek névsora. Műcsarnok. 1899, 22.sz. 346-348 l.

MDK

Csányi G.

Tört. Képes. műtárgyainak lajstroma. Bp. 1907.

14o, 193 l.

MDK

Csányi Gizella

Csendélet, of.

Képzőművt. Társ. kiáll. Arad, 1889.

8 91.

Csányi Gizella

Csak nevét említi "kitűnő portraitfestők" közt.

Mikovi Lyskovszky Károly: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

78.l.

Csányi Gizella MDK

Gyermek arckép. olf.

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép. pastell

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. I. sorozat

Csányi Gizella

A müvész pasztell női arcképét emliti meg a kritika: "igazi müvészi tehetség és képesség kell ahoz, ha valaki pasztellben igen könnyed kezelés mellett ilyen...ilyen szinekkel képes jellemző arcképet festeni.."-irja Dr. Nyáry Sándor: "Utógondolatok" cimmel a téli kiállitásról a Mücsarnokban.

Képes Családi Lapok, Bp. 1891. febr. 1.
XIII. évf. 5. sz. 68-7o. lap.

Csányi Gizella

Müveit a tárlat értékei közé sorolja M.: "A Mücsarnok téli kiállitása" c. kritikájában.

Képes Családi Lapok, Bp. 1892. dec. 18.
XIV. évf. 51. sz. 812. lap.

Csányi Gizella MDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1880.okt. 3.
Őszi kiáll.

Csányi Gizella MDK

Tanulmányfő, olf.

Műcsarnok 1880. okt. 3.
Őszi kiáll.

Csányi Gizella MDK

Tanulmányfő, olf.

Műcsarnok 188o. nov.7.

Csányi Gizella MDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1880. nov.7.

Csányi Gizella MDK

Arckép

Műcsarnok 1881. ápr.1.

Csányi Gizella MDK

Gyermek arckép, olf.

Mücsarnok 1881. őszi kiáll.
második sorozat

Csányi Gizella MDK

Arckép, repr.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Csányi Gizella MDK

Arckép, pasztell

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Csányi Gizella MDK

Arckép, tempera

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Csányi Gizella MDK

Női arckép I_II. pasztell

Mücsarnok 1897.tavaszi nemzetk. kiáll.

Csányi Gizella MDK

Gyermek arckép. olf.

Mücsarnok 1886. őszi kiáll. I.sorozat

Csányi Gizella MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1884. őszi kiáll.

Csányi Gizella MDK

Női arckép. olf.

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. I. sorozat

Csányi Gizella

MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1883. őszi kiáll. II.

Csányi Gizella

MDK

Házaspár arckép. pasztell

Férfi arckép. pastell

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1883. őszi kiáll. II.

Csányi Gizella MDK

Tábornok arcképe, olf.

Mücsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

MDK

Csányi Gizella, festőm.

. Csendélet. -

OMKT ált.rend. Kolozsvári Képkiáll. 1890.ápr.
Kat. 20.l.

M. D. K.

CSÁNYI Gizella festő

x*x tábornak arcképe

Book. Tárgymut. Bp. 1885. 44. l.

MDK

Csányi Gizella festő

„Archép" c. művét küldi KT-kiállításra

1986.

MDK-A-1-1/1386.

MDK

Gányi Gizella fertő

„Férfiarcképe ügyében intézkedik a KT-nél

(Münchenből, 1884)

MDK-A-I-1/1359

Csányi Gizella festő

Pesti Hirlap. 1883. okt. 10

Prém József: Az őszi műkiállítás

Jh

Schwerin Csáryi Szyella ott-tartózkodása

Budapesti Hiálap. 1882. V. 4

122. n. 2-o. Mellékl.

Magyar műrészek hut fotdön

Csányi Gizella MDK

Reggeli a müteremben,Csendélet, olf.

Műcsarnok 1888.őszi kiáll.
I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1883. őszi kiáll. I.

Csányi Gizella MDK

Öreg női arckép, olf.

Mücsarnok 1883. őszi kiáll. I.

Csányi Gizella

MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1883. őszi kiáll. II.

Csányi Gizella MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1883. őszi kiáll. II.

Csányi Gizella MDK

Férfiarckép, olf.

Mücsarnok 1882. őszi kiáll.
második sorozat

Csányi Gizella

MDK

Férfiarckép

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. I. sorozat.

MDK

Csányi Gizella, festőm.

126. Csendélet. Olf.
126a. Csendélet. -

CMKT ált.rend. Brassói Képkiáll. 1890 máj. Kat. 19 old.

Csányi Gizella MDK

Csendélet. olf.

Mücsarnok 1886. őszi kiáll. I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1888.őszi kiáll.
I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Csendélet, pasztell
Férfiarckép, pasztell

Műcsarnok 1888. őszi kiáll.
II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Férfiarckép, pasztell

Csendélet, pasztell

Gyermekarckép I-II, pasztell

Műcsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Reggeli a müteremben, csendélet, olf.

Mücsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Tanulmányfő, pasztell

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1883. őszi kiáll.I.

Csányi Gizella

MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1883. őszi kiáll.II.

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Csendélet, Rózsák, pasztell
Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Csányi Gizella MDK

Csendélet. olf.

Mücsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pastell

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Gyermek arckép. olf.

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Férfiarckép, pasztell I-II.

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Házaspár arckép, pastell

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép, pasztell

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Gyermek arckép, olf.

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Női arckép

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Csányi Gizella MDK

Férfiarckép pasztell

Mücsarnok 1887. őszi kiáll.
I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Gyermekarckép, pasztell
Női arckép, I-III. pastell

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
I. sorozat

Csányi Gizella

MDK

Tanulmány, olf.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
I. sorozat

Csányi Gizella MDK

Tanulmány, olf.

Mücsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

megírva

Csányi Jakab

Pest

1811 – 1827

l.

Kolbkártyaf

nagytekintetű Országos
Bizottságának
Budapest.

s. határozatában köszönettel vette
Bizottság 102-915. s. leiratát —

Csányi Jakab

Kártyafestő Pest

1811 — 1827.

Csányi Jakabnak

is írva

Lásd oko

Tanulmányok Bpest I

135, 136, 139. l.

Egy 42. lapos tarokkártya csomagja a Fő. Tört. Muzeumban, nehány eredeti fadúca az Iparm. Muzeumban

Gödöllőről jött Pestre, hol 1811 lett polgárrá.

1827. m. 0 m.

Karolina főherczegnő.

Derékig, balrafordulta
Fürtözött hajának kontyába fé
alatt ingvállának fodra látsz
ra leeresztve viseli.

Aquarell, to

Szn. 80-
516-908

megírva

< Csanyi Károly >

könyve

< > A gyulafehér-
vári székesegyház.
Építéstörténeti ta-
nulmány. (Külön-
lenyomat Az Épí-
tész Iparból ??)
Bp. 1899. Képekkel.

MDK

Csányi Ilus: Autófetisek posztóból. repr.

Magyar Iparmüvészet 1929. 141-142.o.

M.D.K.

Csányi Ilus

Autófetisek posztóból,repr.

Az Orsz. M. Iparm. Társ.., ax Baross Szövets. iparm. és háziipari kiáll. emlékalbuma. Bp. 1929. Szerk.: Györgyi Kálmán. 21. l.

MDK

Csányi Ilonka

Képzőművészet 1933. 58. sz. 69.l.

MDK

Csányi Ilus

Az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállitása.
Nemzeti Ujság 1933. dec. 6. 11.l.

MDK

Csányi Ilus iparművész

Lakkmunkáival és textiliáival vett részt az 1932.évi nemzetk.vásáron.

Lakatos Artúr: Az idei nemzetk.vásár...

Magy.Iparművészet, 1932. 81-83.lap

Csámpai Ilus

Szerepelt a Nemzeti Szalon iparművészeti kiállításán.

NM. 1932. XII. 10.

Csömyi Ilus

Szerepelt a Nemzeti Szalon iparművészeti kiállításán.

PH. 1932. XII 8

Csányi Ilus

Szerepelt a Nemzeti Salon iparművészeti kiállításán.

EK. 1932. XII. 10.

Csányi Ilus
iparművész

Iparművészeti Társulat kiállítása. Iparmű-
vészeti Museumban – antibabái magyaros
karaktérükkel feltűnők

Pesti Hirlap

1929 VII. 14

Csányi Ilus

Munkájával szerepel az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállitásán.

N.U.933.XII.6.

Csánzi Ilus.

Az Iparművészeti Társulat a régi Műcsarnokban rendezett karácsonyi kiállításán textilmunkája szerepelt.

Budapesti Hírlap, 1928. dec. 2.

Csángó lány

Károlyi palotában a Magyar Karácsony c. kiállításon babával, párnával szerepelt.

PH.930.XII.6.

Csányi Ilus ip. műv.

nemzetközi viszonylatban is kitűnő dolgai feltűnnek.

Márffy „Négy kiáll." – N. Sz. 74. cs. kiáll.
N. U. 931. XII. 6.

MDK

Csányi Ilona

Tamás Galéria. 1931. dec. 39.kiáll.

MDK

Csányi Ilus

O. Ipárm. és Háziipari kiáll. Magyar Iparművészet, 1929. 134. l.

MDK

Csányi Ilus iparmüv.
vás. 1928-ban

Győri Képző- és Iparművészeti Egyesület vásárlásai.
/Levélbeli közl. Győr, 1943. XI. 15/.

Csányi Ilus.

A régi Műcsarnokban rendezett Iparművészeti Társulat kiállításán textil-munkáival szerepel.

Magyarság, 1924. dec. 2.

Csanyi Imre
grafikus
I. Abel Jenő u. 14.
tagja a Magy. Iparm.
Oszt. Egyesületének
és részt vett első kerá-
csonyi kiállitásán
(Nemzeti Szalon) 1931.

állapított feltételek mellett résztvehetnek.

A műpártoló-rendes tagok egy, a műpártoló-alapitótagok három és a műpártoló-pártfogótagok öt számmal vesznek részt az egyesület minden év junius havában tartandó műtárgysorsolásán.

Az egyesület összes tagjai cselekvő és szenvedő választói joggal rendelkeznek a közgyülésen.

A pártfogó tagok örökös tagjai a választmánynak.

A tagok kötelességei: A *műpártoló-rendes tagok* évi 10 aranypengő tagsági dijat fizetnek.

A *műpártoló-alapitótagok* egyszersmindenkorra 400 aranypengőt fizetnek egy összegben vagy kötelezik magukat arra, hogy négy éven át évenként 100 aranypengőt fizetnek az egyesület pénztárába, minden év január 31-ig.

A *műpártoló-pártfogótagok* egyszersmindenkorra 1000 aranypengőt fizetnek egy összegben, vagy kötelezik magukat arra, hogy 10 éven át évenként 100 aranypengőt fizetnek az egyesület pénztárába minden év január 31-ig.

Iparmuvész
textilmundák 137–142.
szám alatt

A Győri Képzőmuvészeti
és Iparmuvészeti Társu-
lat 1943. évi téli
tarlatának katalogusa.

Csányi Ilus

*

Csányi Ilus tojásmelegítőinek ötlete és megoldása is dicséretet érdemel.

Magyar Iparművészet

1931, 133. l.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1935. október hó 19-én (szombaton) délután fél 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-utca 13.) tartandó

SZÉKELY BERTALAN-EMLÉKÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

Elnöki megnyitó.

Dr. SZENTIVÁNYI GYULA: Székely Bertalan emlékezete. (Vetített képekkel.)

Utána választmányi ülés.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

Gerevich Tibor
elnök.

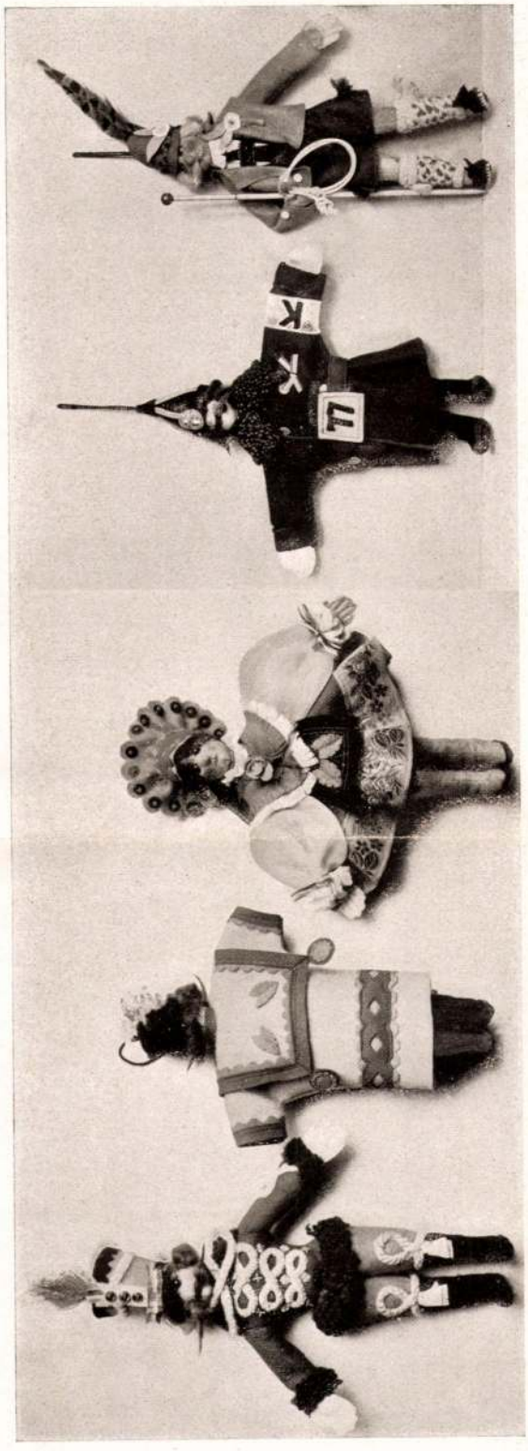

Csányi Ilus: Autófetisek posztóból. Grabovieczki Léon: Mozgatható fajátékszerek. — Autofetische aus Tuch. Bewegliche Holzspielzeuge. — Mascottes et jouets d'enfant.

Magyar Iparművészet

1929.

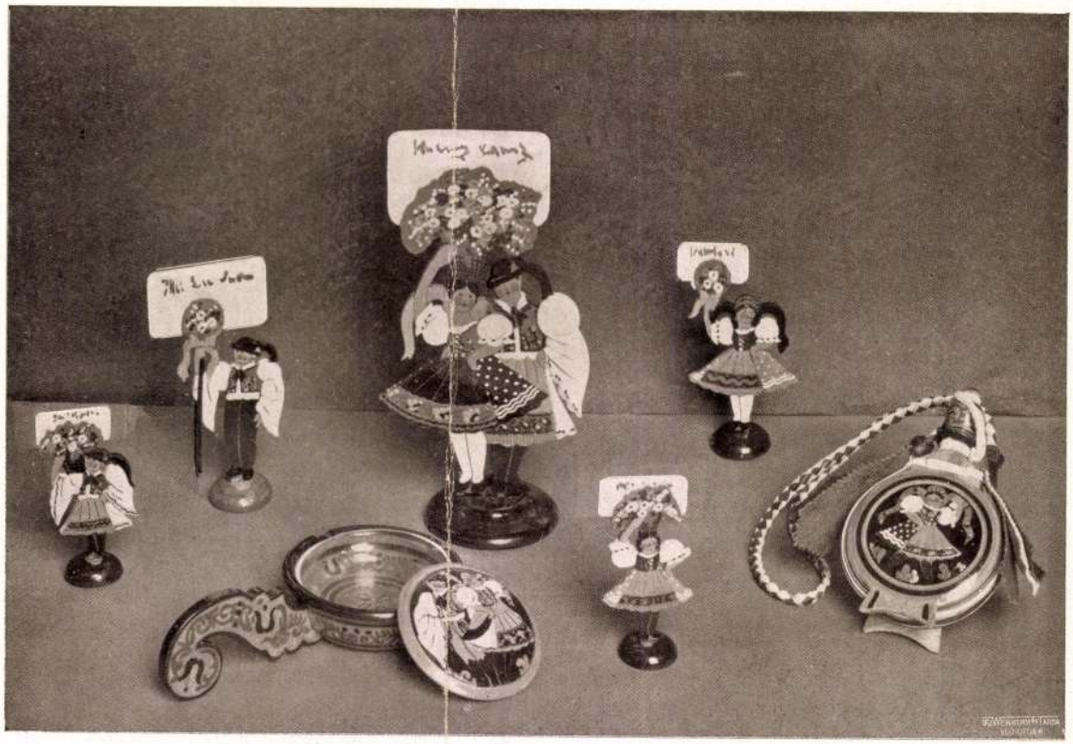

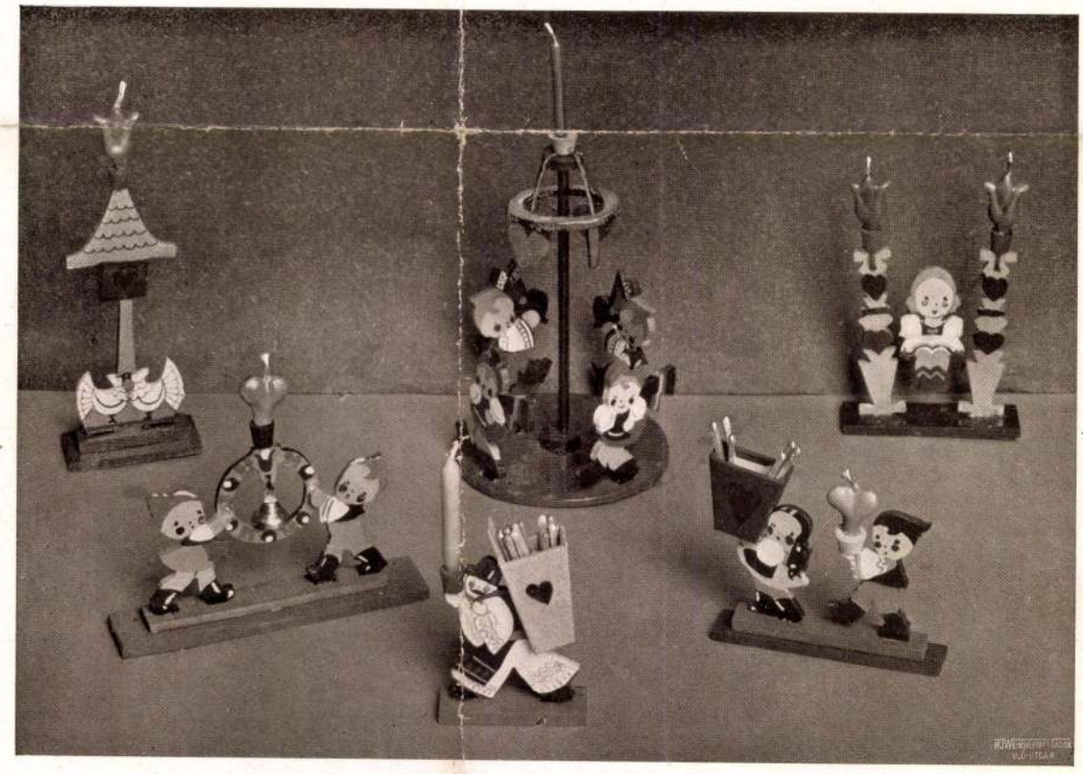

Szabadiné S. Lidi: Terített asztalra való kártyatartók. Kiss Erzsi: Terített asztalra való gyertyatartók. — Buntbemalte hölzerne Menükartenhälter, Aschenhälter u. «Kulacs». Buntbemalte hölzerne Kerzenhälter für Festtafeln. — Objets en bois peint.

Csányi Piroska

411. Csányi Gy. Piroska

Működött a XIX. században.

Rómer Flóris arczképe.

Mellig látható, kissé jobbrafordult, de szembe néz. Parókája és szemöldöke barna, szeme világosszürke, arcza és bajusza leberetvált. Colláréjának fehér ligulája látszik és cimádájának gallérja felett, aranylánczon feszületet hord. Jelzése alól jobbra: »*Fest. Csányi Gy. 1886.*«.

Színes krétarajz, méretei 83 : 67·5 cm. — Lelt. sz. 411. — Értéke 300 K. — Dr. Fraknói Vilmos püspök ajándéka 1889-ben.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1894 : X. 438. *Csányi Gy.:* Rómer Flóris. — 1907 : VII. 87. *Csányi Gy.:* Rómer Flóris nagyváradi kanonok, régész.

— Most? . . . hát még nem mondtam el? . . . Jaj, de együgyü is vagyok én! A helyett, hogy azzal kezdeném, a mi a legfontosabb, össze-vissza fecsegek mindenféle bolondságot . . . De mikor olyan boldog vagyok, hogy megint láthatom . . . Tudja hát meg, édes barátom, hogy levelet kaptam.

— Kitől? — Borsod dacosan nézett maga elé.

— Lilitől.

Olyan hirtelen egyenesedett föl Borsod Pál, hogy ezzel a mozdulattal csaknem elejtette Máját, a kinek bodros feje még mindig vállain pihent. S nem szólt, hanem csak végtelen megvetéssel nézett rá. A fiatal asszony összerázkódott e tekintet súlya alatt és újból könyörgött:

— Ne nézzen hát úgy rám! . . . Istenem, én félek magától, Borsod! Mit vétettem, hogy annyira gyűlöl?

— Hogy mit vétett? — tört ki a vad indulat a férfiúból — s még kérdi? . . . Nem akarok arról megemlékezni, hogy mit vétett ellenem, de hogy még a halott emlékét is megszentségteleníti, léha játékot űz belőle . . .

— De hát mi jut eszébe? — kérdezte magánkívül és egész testében reszketve a fiatal nő, — hogy meri azt mondani, hogy léha játékot űzök Lili emlékéből? . . . Tudja-e, hogy ezt még öntől sem tűröm el?

— Hát nem mondta az imént, hogy levelet kapott tőle? Tőle, a kit már hónapok óta a föld takar.

— Vagy úgy? — Mája elkezdett kacagni, mintha valami nagy teher esett volna le a szívéről, aztán megint hirtelen, minden átmenet nélkül ismét zokogott. — Igaza van, édes barátom, hisz még nem mondtam el semmit, de majd meglátja, majd meglátja . . .

Zsebébe nyúlt, kivett onnan egy levélalakúra összehajtott papírt, a melyen meglátszott, hogy százszor elolvasták, csókokkal elborították, könyekkel is áztatták és odanyújtotta Borsodnak, a ki nem tudva, hogy mit gondoljon, úgy tartotta kezében, míg Mája türelmetlenül rá nem kiabált:

— De hát olvassa már el! — Vagy tudja mit, majd én olvasom fel. Jöjjön ide a lámpa alá.

Odaosont Borsod mellé, hízelegve símult hozzá, karját a karjába öltötte és vitte magával dialmasan, ellenállhatlanul. A lámpánál megállott és inkább emlékezetből, semmint az írott sorok nyomán, olvasta föl a levél tartalmát, a mely így hangzott:

. . . Te, a ki az életet annyira szereted, meg ne rémülj, mikor a halál birodalmából jövő üzenetemet elolvasod. Úgy szólok hozzád, mint a ki már fölötte áll minden földi szenvedélynek, de egyről még se mondott le: a szeretetről.

Feléd fordult Pál szíve, ifjuságod, szépséged elbűvölte és én belátom, hogy igaza van. Mert mindig igaza van az életnek, a mit ti képviseltek. Engem megtört, elhervasztott — megyek hát és helyet csinálok nektek.

De egyet mondok neked, csakis neked: az az ember boldog volt mellettem és én azt akarom, hogy ezentúl is boldog legyen. Hallod-e, akarom!

Elvetted tőlem, élj hát neki. Légy a felesége, a kedvese, a rabszolgája, de tedd boldoggá. Ne játszál a szívével, ne keresd a kacér asszonyok kegyetlen gyönyörét abban, hogy meggyötörd, hanem szeresd úgy, a mint én szerettem.

Jaj neked, ha kevésbbé szereted!

Legyen minden elfeledve, minden megbocsátva, csak szeresd őt!

Lili.

Borsod álmélkodása nőttön nőtt, a mint Mája elmondta neki a levél tartalmát. Csak most állott előtte egész tisztaságában és lelki nagyságában Lili alakja. Mennyire szerette az az asszony, ha még utolsó perceiben is, mikor már a halál azt mondta neki: — Várlak, kövess! — csupán ő rá gondolt, csakis az ő boldogsága lebegett szemei előtt. Az a sok rozsda, a mely szívére lerakodott gyűlöletből, haragból és lelkiszenvedésből az utolsó hetek alatt, mind lepattant onnan. Megtisztult, megnemesült és újra fogékony lett a szerelem befogadására.

— Mikor kapta a levelet? kérdezte halk hangon.

— Tegnap reggel érkezett a postával egy olyan borítékban, a melynek címírása ismeretlen kéztől való. Föl sem akartam bontani, mert az utóbbi időben többször kaptam ugyanattól a kéztől leveleket, a melyeknek tartalma sértő volt mindkettőnkre nézve . . S ha meggondolom, Pál, hogy olvasatlanul akartam tűzbe dobni! . . . De valami homályos sejtelem visszatartott. Hála az Istennek, hogy engedtem neki!

— A ki ezt a levelet küldte, nem jó szándékból tette — szólt elgondolkozva Borsod. — Vajjon mi lehetett a célja?

— Bánom is én akármi! — A fiatal nő egészen odasímult Borsodhoz és gyöngéden, szerelmesen fülébe súgta: — A fő az, hogy elhárította az egyetlen akadályt, a mi közöttünk állott.

(Folyt. köv.)

Merengés. *Csányi Gizella* festménye.

Uj Idők 1896. II.

Virtus.

Írta: Thury Zoltán.

I.

A mi fiatalságunk híres volt a nagy duhaj bálokról. Nem afféle közönséges táncok voltak azok, a milyet másfelé is produkál a tűzoltóság, meg a polgári egyesület, hanem egészen különleges sárvári bál, a hova messze földről eljöttek mulatni a könnyü lábu lányok. Beleszédültek a táncba, elkábultak, részegek lettek a muzsikától, csupa tűz lett az arca a leghalványabbnak is, a legénynép pedig kurjongatott, fölleget taposott föl a padlóból, por volt az egész nagy szála föl a padozatig, a melyben elkeveredtek a párok s csak úgy ki-ki fordultak belőle a szomszéd szobákba, mintha a forgószél kavargása dobta volna ki őket magából. Hogy tovább dicsekedjem a hírességünkkel, ezek azok a bálok, a hol az egyik banda arra vár, a míg kidül a másik, hogy a helyébe álljon s aztán újra fölváltják egymást, mert az urak birják akár három nap és három éjszaka egy huzamban, a cigány kezéből pedig a sok friss után kiesik a vonó. Itt kerülnek össze sok jó táncu legények sok jó táncu lányokkal az egész hosszu táncra, a mi a bál után következik s vénségben végződik s itt ismerkedett meg Gerbenczey Pál, a világ lumpja Heves Margittal, a kinek az apja pedig az utóbbi időben maga volt a józanság, ámbátor hogy fiatal esztendeiből sok emléket beszélnek a vénebb emberek a behajigált tükrökről és a csapatonkint lenyakazott borosüvegekről, a melyeket az ifju Heves György úr küldött át a másvilágra egy-egy jó pillanatában.

Szóval, a fiú nem illett bele a Heves-családba. Az öreg dühbe jött, ha csak hallott is a dologról.

— Mit? Az a korhely akarja a Margitot. Az éjjel is reggelre virradt a cigány mellett. Ilyen mulatós úrfi nekem nem kell. Nem kell, ha mondom . . .

Az öreg asszony engedékenyebb volt. Azt mondta, hogy nem illik ilyen hebe-hurgyán kimondani, hogy így vagy úgy. Vannak emberek, a kik hajdanában szintén éppen ilyen nagy korhelyek valának s azért mégis jutott nekik feleség. Aztán meg mit csináljon a szegény fiú. Iszik, ha bosszantják . . .

— Ki bosszantja? Csak nem én? A miért nem dobom oda neki a leányt?

— Nem azért mondom, csakhogy hát elkeseredik szegény.

Az öreg Heves pedig nem engedett és így esett meg az a skandalum, a mi egy következő bált egészen tönkre tett, ne rójja föl az isten ezt bűnül a fiataloknak.

Az urak a szomszéd szobában ittak vagy tizennégy asztalnál. Közben némely asztalon kártyáztak is, de azért inkább a borban volt túlnyomó a mulatság. Heves György úr több tekintélyes és mindig nagyon józan életü polgárral poharazott, míg távolabb, a harmadik asztalnál a lumpok kocintgattak. Ezek közt volt az öreg Gerbenczey is. A két vén ember csak lopva pislogott át egymásra s ha rajta kapták egymást azon, hogy oda-oda pillantgatnak a másik asztal felé, hirtelen elkapták a fejüket s rettenetes mogorván bámulták meg maguk előtt az asztalt.

— Az a fráter, úgy látszik, haragot tart velem, a mióta a fiának kiadtam az útat — mondta mogorván — hanem hát csak tessék. Ha volna egy csöpp becsület benne, idejönne, aztán mondana az embernek egy-két jó szót. Úgy tán mennénk valamire. Én ugyan nem sokra becsülöm a karakterét, hanem szeretem a barátságot.

Egyszerre csak egy cseléd rontott be, utat tört magának a pipafüstben a Heves úr asztaláig és elkezdett jajgatni.

— Tekintetes úr tessék hazajönni. A tekintetes asszony azt izeni, hogy hamar szedje a lábát. A kisasszony nincs sehol, elvitte a Gerbenczey ifjúr. Én láttam, a mikor felültek a kocsira, fusson ki a szemem, ha nem láttam, hanem azt hittem, hogy csak úgy trappolni mennek a lovakkal.

Egyszerre ugrott föl az asztal mellől a két öreg, a lump meg a józan. Heves úr méregbe jött, a mikor még mindig ott sipítozott előtte a cseléd s rákiabált:

— Fogd be a szádat. Mondd Jánosnak, hogy adja ide a bundát s szaladjon haza. Fogják be a négyest. Agyon verem őket, ha nem lesz készen minden, mire haza érek.

Gerbenczey úr is kikiabált az előszobába.

— Mihály szaladj haza. Rúd mellé a Rigót meg a Mocskost. Tedd a puskám a kocsiba. Te is ülj fel a bakra. Itt legyetek, a míg ötvenet számlálok.

Heves úr rákiabált a lányra.

— Mit állsz itt! Merre mentek?

— Az országúton Galambos felé.

— Indulj haza.

A másik asztalnál meg Gerbenczeyt faggatták az urak, hogy mit akar a puskával. A vén korhely már nyugodt volt, mosolygott. Látszott az arcán, hogy tetszik neki az állapot.

— Nem hagyom, hogy akárki is vicceljen a fiammal. Ha szereti, az övé a lány. Most már majd ketten beszélünk.

Heves úr átkiáltott a túlsó asztaltól.

— Én is ott leszek.

A vén Gerbenczey fölrántotta a vállát, mintha azt akarta volna tudomására hozni mindenkinek, a kit illet, hogy ezzel ugyan nem sok van mondva s visszakiáltott:

— Hát leszünk hárman.

II.

A faluból előbb hajtatott ki a Heves úr kocsija, de rögtön utánna ment a Gerbenczeyé. Irígykedve nézett utánnuk mind, a ki csak szereti a lovat meg a hajtást. A kisebb urak, a kik ilyen becsületekben némely itt nem eléggé méltatható okok miatt csak a passziv gyönyörűségre tarthatnak számot mindaddig, míg a földek föl nem szabadulnak egynémely zár alul, fogadásokat kötöttek, hogy melyik ér hamarabb nyomába a lánynak. Meghányták-vetették a kérdést s általában az volt a vélemény, hogy a vén Gyuri négyese csak négyes, szép, formás, hanem a Gerbenczey lovai jobban futnak. Azonban hát mégse volt bizonyos, hogy egyáltalában beérik-e

A hollandi királynő.

mamája figyelmét tartja lázas éberségben: a kis királynő férjhez akar menni.

A kontinens ujságai néhány tucatszor össze is házasították már mindenféle királyfival és jeles herceggel, de ezek a házasságok mind csak az ujságpapiron maradtak és nem voltak beleírva a kis királyné szívébe. Most azonban egészen komolyan suttognak a suttogásra mindenkor kész »illetékes körök« »egészen bizonyos« házassági tervekről, melyeket mi a velünk barátságos viszonyt tartó Hollandia kedvéért szívesen és örömest regisztrálunk a mi krónikáinkban, annál is inkább, mert hisz a kis királyné nemcsak mint szuverén érdekel minket, hanem úgyis mint kolléga, a ki éppen olyan képes problemákon töri államügyektől mentes idejét, a milyenekkel a mi rajzoló munkatársaink foglalkoznak.

Mi tehát sietünk a szuverén kisasszony házassága tervét híven regisztrálni és csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy ki is az az előkelő gavallér, a kinek a képe ilyen veszedelmes módon festődött bele a királyné kisasszony szívébe. Mert erről suttognak ugyan, de senki biztosat nem tud. Várjuk tehát illő türelemmel.

Azt beszéli az amszterdami krónika, hogy a kis királynő szigorúan kálvinista szellemben van nevelve és a jövendőbelijétől is megköveteli a fanatizmusig menő vakbuzgóságot. Mi nem hiszünk a pletyka-krónikának, mert a kinek olyan üde, fiatal arca van, az még sem lehet fanatikus.

Országúton. Van nekem egy öreg ezredes rokonom. Az öreg úr testestől-lelkestől katona. Erős, bátor, rettenthetetlen, s mi tagadás benne, egy kissé nyers és kíméletlen is. A szegény embereket egyszerüen lenézi, a *paraszt* csak ágyútölteléknek jó; a világon mindennél elöbb való a *Militär*, minden egyéb csak: *smarn*.

Az igazat megvallva, nem nagyon szerettem az ezredes bácsit, s a hol csak lehetett, elkerültem. Ki nem állhatom ugyan a nagyon érzékeny, mindenért könnyen elpityeredő embereket, de ösztönszerűleg tartózkodtam az olyanoktól, a kik mintegy cinikusan kérkednek a keményszívüségükkel és érzéketlenségükkel.

Már pedig az ezredes bácsi határozottan kérkedett. Büszkén dicsekedett vele, hogy az ő szíve soha el nem lágyult, még a haldokló katonák láttára sem, s a hadjárat minden borzalmai iránt teljesen érzéketlen maradt.

A véletlen egyszer úgy hozta magával, hogy egyik kisebb vasuti állomástól együtt kellett bekocsiznunk egy rokonunk birtokára, a ki mennyegzőjét tartotta.

Az ezredes úrnak rettenetes rossz kedve volt, mert teljes lelkéből únt mindenféle *civil-bagázs*-dáridót, de már ezen a mennyegzőn meg kellett jelennie — úgy hozta magával a családi konveniencia.

Hogy valamivel jobb kedvre hangoljam, a szolferinói csatára fordítottam a beszédet. Ez használt. Nekem ugyan a szolferinói csatához semmi közöm sem volt, de az öreg úr kezdett fölmelegedni.

Azt hiszem, a marathoni ütközetről is éppen olyan lelkesen tudott volna beszélni, mintha csak ott lett volna.

Csúnya, ködös, sáros őszi reggel volt. A széles, esőverte országút mint egy fekete szalag kanyarodott a falu felé. A csülökig érő, lágy sárban a lovak csak úgy dagasztottak, s csak lépésben birták vinni a nagy, nehéz családi batárt. Miska kocsis vígan fütyörészett a bakon, s széles jó kedvében nagyokat pattintott, suhintott az ostorával. Azt hiszem, a lakodalom örömére már előzetesen bekortyintott egy kis jóféle papramorgót.

Lassan haladva a sáros országúton egy szegény asszonyt értünk utól, a ki egyik karján kis gyermekével, másik karján egy üres kosárral, fáradtan ballagott a falu felé. Olyan rongyos volt szegény és olyan éhesnek látszott. Mellette 3–4 éves kis leánya gyalogolt.

Az az annyiszor látott, úntig ismert kép volt ez: a szegény koldusasszony és éhező gyermekei, a mely léptennyomon a szemünk elé kerül, akármerre fordulunk, mindenütt csak találkozunk vele.

A kis lány, a mint meglátta a kocsit, elkezdett szaladni mellette s kis kezét kinyújtva, alamizsnát kért. Gyorsan zsebembe nyúltam, de míg én néhány aprópénzt az ablakon át kidobtam neki, a jókedvü Miska kocsis, nagyot pattintva ostorával, végigsuhintott rajta.

A gyermek hangosan feljajdulva kapott az arcához; azt hiszem én is felkiáltottam, Miska pedig vígan csördített a lovak közé.

Az ezredes úr egyszerre kicsapta a kocsiajtót.

— Állj meg, te barom! — ordított Miskára olyan hangon, hogy Miska menten kijózanodott.

Az ezredes úr meg se várta, míg a lovak megállanak, hanem kiugrott a kocsiból.

Csak néztem, mit csinál?

Legelőször is egy olyan nyaklevest adott Miskának, hogy az majd leszédült a bakról, aztán katonás lépésekkel odasietett a gyermekhez, a ki sírva keresgélte a sárban a lehullott aprópénzt. Hirtelen felkapta, megnézte, hogy a szemének nem történt-e semmi baja, aztán kemény derekát meghajtva, saját úri, fehér szarvasbőrkeztyüs kezével, fölvette a gyermeknek filléreit a sárból. Majd zsebébe nyúlt s láttam, hogy pénzt csúsztatott az asszony kosarába, úgy, hogy az ne vegye észre; aztán, mint a ki dolgát jól végezte, éppen olyan katonás lépésekkel visszasietett a kocsihoz.

Miskát még egyszer oldalba taszította, hogy hajtson, beült a kocsiba s mintha semmi sem történt volna, nyugodtan beszélt tovább a szolferinói csatáról.

a.

Merengés. *Csányi* Gizella festette ezt a képet, a gyorsan jó hírre jutott magyar festőnő, a kitől oly sok színes pasztellt és finom rajzot ismer már közönségünk. A *Merengés*, mely voltaképpen arckép, de a melyben benne van a merengő asszony hangulata, lelke, ott volt a millenáris kiállítás képzőművészeti tárlatán, a kiállítás látogatói bizonyára jól emlékeznek rá. *Csányi* Gizellának legsikerültebb képei közé tartozik ez, s mi örömmel reprodukáljuk, hogy olvasóink a kiállítás bezárta után is maguk előtt láthassák ezt a kis szelíd képét a merengőnek.

Kuruc Nóták.

— *Endrődi* Sándor legujabb könyve. —

Tavasz óta az irodalomnak minden lelkes barátja, minden igaz hazafi nagy gyönyörűséggel szemlélhette azt a nemes költői törekvést, mely *Endrődi* Sándort egy úttörő munka megírására serkentette.

Letört dicsőség alvó porából föltámasztani a Rákóczy-korszakot; fölszívni annak haragját, lángját, keservét, könyét; hű tolmácsa lenni annak a ragyogó és borús időnek, mely mindenha kimeríthetetlen forrása lesz a nemzeti költészetnek: ezt tűzte ki föladatául Endrődi Sándor. Korrajzot írni dalokban, a régi kuruc-énekek eredeti motivumai alapján.

A lapokban koronkint megjelent nóták mindegyike, mint egy-egy lobogó tűzláng csapdosta lelkünket, mint egy-egy hulló könny csöppent a szí-

Uj Idők 1896. II

vünkbe. Vágyat éreztünk, hogy törjön ki a költő lelkében égő, forrongó vulkán egész hatalmával; csapjon ki a szívében síró könytenger, hogy előttünk ragyogjon.

Vágyunk beteljesedett. Előttünk áll szépen szóló dalokba foglalva a Rákóczy-korabeli Magyarország a maga teljes hangulatában, lelkesedésében, romlottságában, föllendülésében, nanyatlásában.

Halljuk, a mint Rákóczy megfújja tárogatóját a Kárpátok ormán, melynek hangjaira megmozdulnak a szálfák, a szabadsághős bujdosó katonái; feltöri sirboltját az egész halott Magyarország. Látjuk erős *Bercsényi* Miklóst, a boszuló isten eleven haragját, mikor zászlókat emeltet, rézdobot veretet s a marsot fuvatja; az öreg vak *Bottyánt*, a ki széles szántóföldjét karddal boronálja s németet arat villámokat szóró kardjával. Halljuk a tenger partján busongó bujdosók siralmát, a *haj, Rákóczy, haj,\Bercsényi!* évtizedekig zengő fájdalmas panaszát.

Dicsőség illeti a költőt, a ki a dicsőket oly művészi tökéletességgel zengi; méltó, hogy koszorút fonjunk homlokára, a ki ebben a mai sivár, alkalmazkodó korszakban a függetlenség, a szabadság örök eszméinek mutatja be hódolatát.

Előljáró beszédében maga mondja Endrődi Sándor, hogy soha életében több gyönyörrel nem dolgozott munkán, mint ezen a kis nótás könyvön; én pedig azt mondom, hogy soha életemben több gyönyörűséggel nem olvastam munkát, mint ezt a kis nótás könyvet.

A magyar költészetnek gyarapodására szolgálnak ezek a hol lágyan zengő, hol keményen búgó dalok s Endrődi Sándor nevét megörökítik.

PÓSA LAJOS.

—

Mutató a Kuruc Nótákból.

I.

A hogy az erdőn
Borongva jártam:
Egy régi rozsdás
Hangszert találtam.

Horpadt s szennyes volt,
De öble fénylett:
Nézzük csak! hátha
Van benne — lélek?

Ha tudnék hozzá!
Ha megszólalna!
— Milyen lehetett
Egykor a hangja?

Soh'se próbáltam,
Soh'se tanultam —
Merészen mégis
Csak belefújtam.

S im, csodamódon,
Mélán, kesergőn
Tárogatóhang
Sírt át az erdőn . . .

II.

A búgó hangra
— Nekem úgy rémlett —
Átborzongott az
Egész természet.

Viharos szélvész
Verte a fákat —
A mi rég megholt:
Ime, föltámadt.

Sötét haraggal,
Boszutól égve —
Előttem tombolt
Rákóczi népe.

Letört dicsőség
Alvó porából
Ujulva kelt föl
A régi tábor —

S mennydörgő hangon
Égig harsogta:
»A magyar nem lesz
Soha rabszolga!«

III.

Csodás levegő!
Roppant történet!
Erőt vett rajtam
Bűbáj, igézet.

Mintha kőszálról
A sas felröppen:
Nagy idők szárnya
Zúgott fölöttem.

A mi csak történt,
Előttem állott:
Az egész élet,
Az egész század.

Keservét, könyét
Mohón felittam.
Haragját, lángját
Lelkembe szíttam.

S a mit éreztem
Kürtjét zöngetve:
Beledaloltam
Nótás könyvembe.

—

Tüzet rak . . .

Tüzet rak a német tábor
Jenőben, a nagy piacon:
Valamennyi tárogató
Most egy szálig elpusztuljon!

Ne zavarjon szívet, álmot,
Ne sírja fel az országot,
Hagyja béke! — hadd alugyék —
Ezt a levert bús országot.

Lobog a láng, szellő fújja,
Nagy a német hejje-hujja:
No, ezeket kuruc tüdő
Többet ugyan soh'se fújja!

Összesüpped a nagy máglya,
Csak por van ott egy rakásba —
Csöndes éjjen mégis mintha
Megmozdulna, tovaszállna.

Szél kavarja fel a porát,
Erdő zúgja a nótáját,
Vadgalamb a kesergőjét,
Mennydörgés a riadóját . . .

—

SZINHÁZ.

Fürdön a címe Almási Tihamér új vígjátékának, mely pénteken, november 27-én került először színre a nemzeti színházban. A régi divatú vígjátékok közül való, naiv, átlátszó bonyodalommal, de ügyes, gyakorlott kézzel írva. A darab maga azon fordul meg, hogy egy szép, fiatal özvegy menekülni akar tolakodó udvarlójától s kölcsön keres egy férjet, a ki megoltalmazza. Véletlenül éppen az unokatestvérével, Szaday Lacival találkozik össze a fürdőn, a ki a gazdag örökségére aspiráló mamák hálói elül akar megmenekülni. Szaday kiadja magát a szép asszony férjének, de szerencsétlenségére éppen akkor találkozik a kis Olga bárónéval, a kibe már két év óta szerelmes. Ebből a helyzetből keletkeznek aztán a különféle bonyodalmak, a melyek a harmadik felvonásban, mikor kiderül, hogy a szép asszony üldözője komoly szándékkal udvarol — szerencsésen véget érnek, s kiki boldog lesz a maga párjával. — Nagyon kedves, bájos volt Csillag Teréz az özvegy szerepében, Vizváry Mariska a kis Olga bárónét adta igen ügyesen. Vizváry és Vizváryné a Troll-házaspár szerepében keltettek derültséget. Szaday Lacit, a millókat örökölő miniszteri hivatalnokot, Császár adta; Zilahy, Gyenes, Heténvi kisebb epizódszerepeket töltöttek be.

Két üdvözlet. Abból az alkalomból, hogy a *Pósa-asztaltársaság* Endrődi Sándor tiszteletére egy kis ünnepi vacsorát rendezett, mindenfelől érkeztek az üdvözletek a *Kuruc Nóták* szerzőjének. A többi közt, az alábbi kettő is, a melynek tán legjobban örvendett az ünnepelt poéta.

I.

Kedves Sándorom!

Jobb szerettem volna élő szóval elmondani az áldomásomat a mai baráti lakomádon, de már én megszüntem holdbeli ember lenni: csak nappal élek. Azért ott vagyok én köztetek a Pósa-asztalnál s én is üdvözöllek a Kuruc Nótáidért. Vajha még a kuruc orátorok csimbókjait is úgy ki tudnád fésülni, ahogy a kuruc poétákat szalonképessé varázsoltad!

Nagy gyönyörüséggel olvastam a Kuruc verseidet, a mik az én öreg arteriáimban is kuruc vérforgást idéztek elő.

Ebben a hangulatban koccintok én is Veled és pajtásaiddal poharat — simbolice, és aztán nincs szebb dicshimnusz a földön, mint a pályatársak pohárcsörrenése.

Az isten tartson meg, hazánk és irodalmunk dicsőségére sokáig. Ölel, régi híved. *Jókai Mór.*

II.

Kedves Sándorom!

A magyar szívnek mai kedves ünnepén, fájdalom, caak szívemmel lehetek jelen. De betegszobámban ma este a Kuruc Nótákon, ha csak kortyot is, de hármat iszom én is. Egyet a barátod, egyet az olvasód, egyet a kritikusod. Ölellek és szívből köszöntök mindenkit, a ki téged szeret.

Beöthy Zsolt.

—

Az új országgyülés megnyitása. A korán feloszlatott Ház örökébe beleült az utód. Szerdán volt a két Ház első ülése, csütörtökön a trónbeszéd, pénteken az alakulás. Az érdeklődés a képviselőház első ülése iránt volt a legnagyobb, a mikor az új képviselők először mutatkoznak be a nagy nyilvánosság előtt. Az ülésterem egészen megtelt, kivéve két padsort a szélsőbal mögött, melyet a háznagy a néppártnak jelölt ki. A néppárti urak nem akartak a Kossuth-párt hátára ülni, mert ők ebben a pártban a megtestesült sátánt látják, mely, Isten tudja, merre nyargalna velük. Mikor a főtisztelendő urak meglátták nevüket közvetlenül Eötvös Károly, Komjáthy Béla, Hentaller Lajos mögött, megriadva hátráltak a nemzeti párt padjaiba s az ülés végéig

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 438-068, 337-748, 340-776

Csányi Éva, grafikus

1983

TISZATÁJ 2
Szeged

1021

CSÁNYI ÉVA GRAFIKÁJA

ő koppan le a kőre s megrezzennek.
ekete selyemkendő vágódik föl az égre

rek, lovak fogán kopog a júniusi jégverés
últját ebben a jégverésben? Döb-döbö-
t kövek s a templom előtt fekete férfiak
k én is, nem tudok másutt lenni! Ó, a ko
vert csontja! Vesztesnek láthat, aki lát,
bszót hallom. Fülembe, számba koroná
döb. Sérthetetlen vagyok, mint kazaltűz száraz nyárban.

Vékony, fekete csík

Mióta nem vele ébredek,
mióta nem vele ülök asztalhoz vacsorázni,
mióta a halál nevető számba ömlött
s beszorulok az esők közé,
mint vaskerítés feszes lécei közé gyerekkoromban:
egy vékony, fekete csíkot látok ugrálni hosszan a szemem előtt.
Közeledik, eltűnik, újra följön,
mintha imbolygó vérág hipnotizálna
reggeltől estig.

A múzeum vaskos oszlopai között is ott látom
a ferdén bezuhanó napsütésben,
szobrok hó-szája előtt januárban
és nők arca mellett piacon, utcán,
a földalatti mozgólépcsőjén álldogálva.
Amerika múlik el bennem, a Nagy Tavak fénye,
mint amikor a villanyt lekapcsolják.
Kapkodom a fejem s tétován hinni kezdem,
hogy tán a holtak is csapodárok
s nem hagyják abba titkos játékukat,
ha már elkezdték életükben.

M.D.K.

Csányi Béla festő

Békéscsaba, az iparostanonc iskola
igazgatója.

A Békéscsabán létesitendő Müvészeti Szabadiskola előadójául javasolva , 1947.

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 1o3.1.
A MÜVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II
Bp. 1965

Csányi Béla
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

BÉKÉSMEGYEI NÉPUJSÁG

1964 DEC 6

1021

Csányi Béla Disznóvágás

yereket. Közben nem nyugo
eg a szitkoknak és a cigare
seknek az áradata,

olcezer forint alk
gy családok gyerm

últ napokban az oros- tanács gyámügyi hi- egy nyolcezer forintot III-as és IV-es számú kolában tanuló olyan részére ruhafélék vá- ára, akik családjának yzete, életkörülménye ob indokolta. A ruha- vásárlást, a gyermekek kiválogatá- sát az ifjúságvédelmi albizottság aktívája szervezte és bonyolította le. Az említett összegből gyermekenként 200 forint jutott, de így is igen örültek a megajándékozott tanulók, s nem kevésbé a szüleik.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748/340-726

Csányi Béla, festőművész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1982 FEB 20

NÉPÚJSÁG

1021

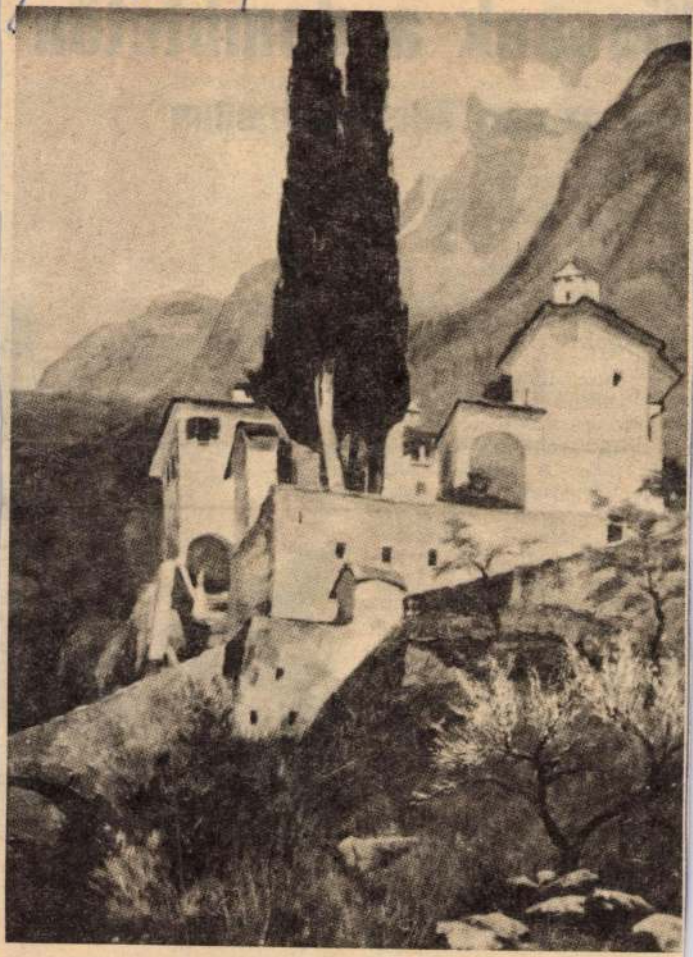

Csányi Béla: Olasz táj

NÉPÚJS

Kincs

Séta az egri Ráctemplomban

Az ódon kapuhoz öreg utca vezet. Ide már alig hallatszik motorizált világunk fülsértő zsivajgása. Sejted és várod, hogy hajdanvolt emberekkel találkozol, s egykori érzelmek, indulatok ejtenek rabul.

Az illúzió tökéletes, a „kelékek" korhűek. Benyitsz az udvarra, és szembeötlenek az egri Ráctemplom vakítóan fehér falai. A restaurátorok befejezték izgalmasan szép, a laikus számára titkok regimentjét jelentő munkájukat. Hittek abban, hogy nemes ügyért vállalnak áldozatot. Többek között emiatt szorgoskodtak azért, hogy a jogtalanul elvitt kincses ikonok visszakerüljenek megérdemelt helyükre. Ennek köszönhető, hogy hazánk egyik becses műemléke ma már eredeti ragyogásában pompázik.

Itt megelevenedik a múlt, és küzdelmeikről beszélnek. Az akarást csodálod a volt férfiakban, azt hogy csak azért is konoksággal ragaszkodtak hitükhöz és anyanyelvükhöz. Minden hájjal megkent, anyagiakban bővelkedő, ravasz kereskedők vol-

A templom

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1982 JUL - 3
CSÁNYI BÉLA
/1021

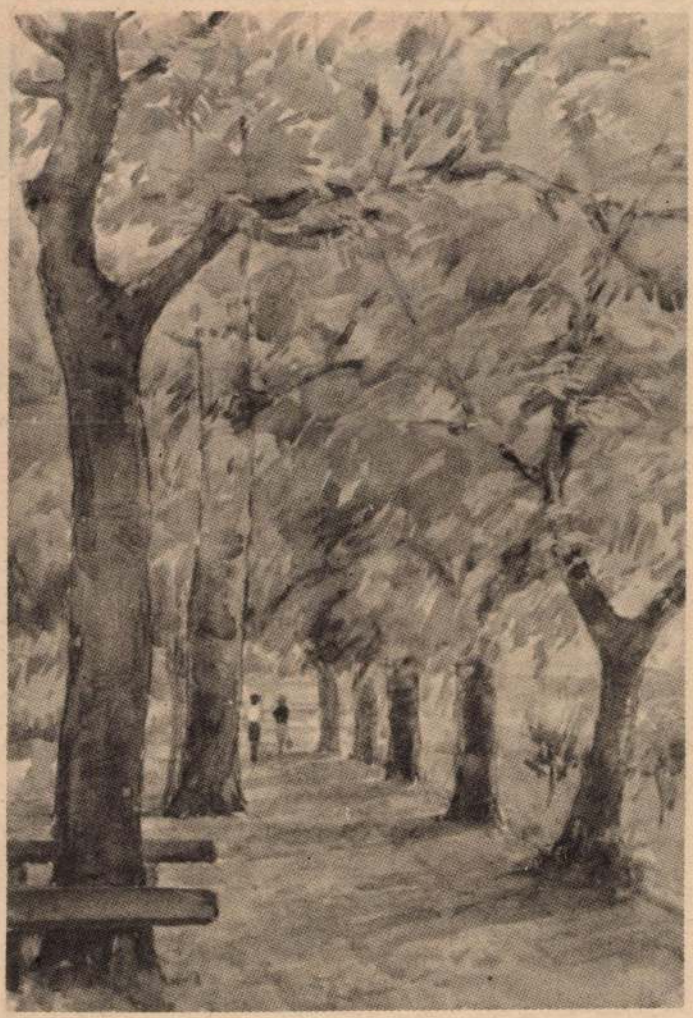

Csányi Béla: Körös-part

NAGYVILAG

Az ajtó nyitva áll

A szovjet—kínai párbe ésszerű alapja

Leonyid Brezsnyev taskenti beszédében a kapcsolatok normalizálását Kínával a békeszerető szovjet politika elsőrendű feladatai közé sorolta. A két ország kapcsolata már hosszú ideje olyan szinten merevedett meg, amely messze áll a jószomszédi viszonytól. Nehezítette a helyzetet a két ország között a hét és fél ezer kilométeres közös határ, amely a veszély potenciális forrása. Hozzá kell vennünk, hogy az ázsiai földrészen a helyzet jelentős mértékben függ a szovjet—kínai kapcsolatok fejlődésének irányától.

NÖVELNI A BIZALMAT

— Mi sohasem tartottuk normális jelenségnek az országaink közötti ellenségeskedés és elidegenedés állatárkérdésben elfoglalt szovjet álláspontot ismertette. A Szovjetuniónak nem volt és nincs semmiféle területi igénye a Kínai Népköztársasággal szemben. Sőt, a Szovjetunió kész arra, hogy megvitassa a szovjet—kínai határtérségre vonatkozó, kölcsönös bizalomnövelő intézkedések lehetőségét. A Szovjetunió tehát várja Kína ellenjavaslatait amelyek a határkérdésben a tárgyalás folytatásához vezethetnek.

A Szovjetuniónak Kínához fűződő kapcsolatában nincsenek olyan problémák, amelyeket az egyenjogúság alapján és a kölcsönös megértés szellemében meg ne lehetne oldani. A konkrét lépésekhez a két félnek természetesen találkoznia kell a tárgyalóasztalnál. A vá-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1982 JUL 31

1021

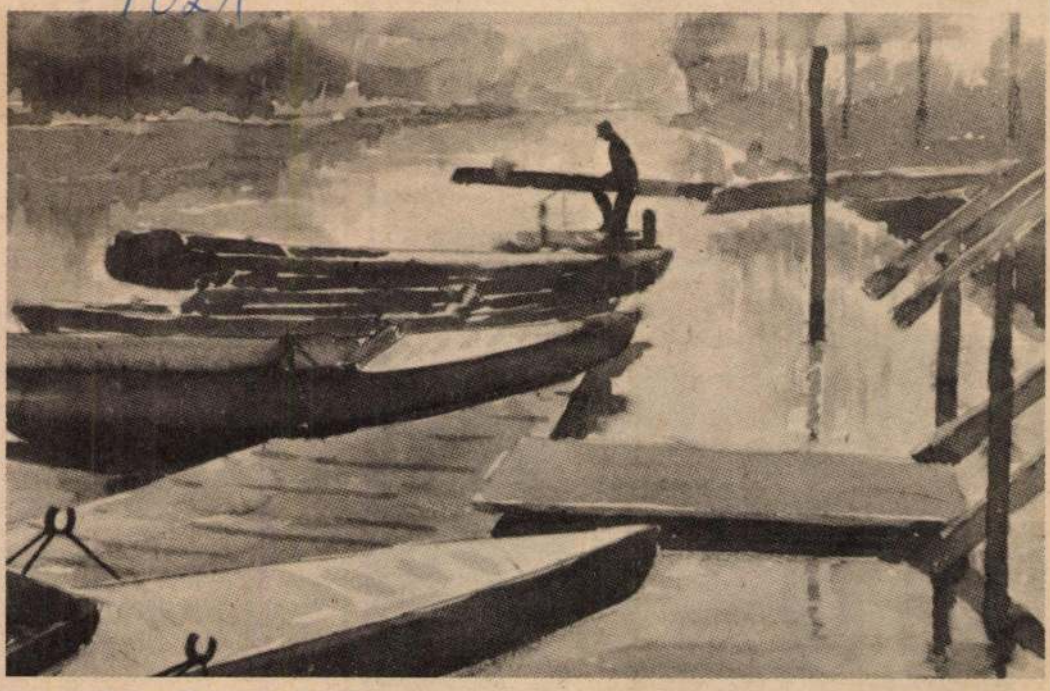

Csányi Béla: Csónakkikötő

Csányi Béla: Építkezés a Tulipán utcában

CSÁNYI BÉLA

golja a különböző növényvédő anyagokat, és így a művelet nem veszélyezteti a gépkezelők egészségét. Az új gép a munka termelékenységét a hétszeresére növeli. **(BUDAPRESS—ADN)**

tervbizottság elnöke, zéjában kijelentette, h szükségállapot beve óta, a kormány tovább a gazdaság gépez megújítására, az irán rendszer tökéletesítésé

A falklandi katonai kudarc — halomba gyűlnek az argentin fegyverek Port Stanley-ben

(Fotó: AP — MTI — KS)

mi. A nagy érdemekkel eddig kevéssé jeleskedő új elnök még a hadseregvezetés teljes bizalmát sem élvezi, nemhogy képes lehetne az egyre harcosabban fellépő polgári erők lecsillapítására. Bignone mögött csak a földi haderő áll —, s a háttérben feltehetőleg az elől, Galtieri. A légierő és a haditengerészet nem ígérte támogatását az új államfőnek. Meglehetősen kétséges tehát, mit érhet el. Nem kevesen vélik úgy, hogy az eddig teljesen jelentéktelen tábornok ellen (aki Buenos Aires-i körök szemléletes jellemzése szerint olyan, mint „a hagymás rostélyos hagyma nélkül") újabb palotaforradalom bontakozhat ki.

Elekes Éva

Ezzel összefüggésben szó volt a parlamentben a nyugati adósságokról; közölték, a lengyel kormány készen áll arra, hogy kimozdítsa a holtpontról ezt az ügyet. Szándéka az, hogy intenzív tárgyalást kezdeményez hitelezőivel, a nyugati bankokkal. Kulcskérdése ez a válság felszámolásának éppúgy, mint a lengyel szénexport ügye. A parlamenti ülés másnapján, sajtókonferencián Madej miniszterelnök-helyettes bejelentette: „Ezután is fejleszteni fogjuk a lengyel szén exportját, és védjük hagyományos piacainkat. A konkurrencia természetes jelenség, de nincs rendjén, ha ebbe a politikusok avatkoznak be."

A lengyel gazdaságpolitikai törekvéseket övező külső feltételekről szólt a költségvetésről számot adó Marian Krzak pénzügyminiszter. Emlékeztetett rá, hogy Lengyelország válsága iránt más magatartást tanúsítanak a szocialista közösség országai és mást a Nyugat. A szocialista országok, főként a Szovjetunió, lényeges segítséget nyújtott, míg a tőkés országok radikálisan korlátozták az újabb hiteleket, és a már korábban felvett kölcsönök hasznosításának lehetőségeit.

Ilyen gondok jegyében zajlott, s élénk volt az eszmecsere a szejmben, ahonnan a tudósító óvatos és mérsékelt derűlátással távozott...

Szilágyi Szabolcs

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Csányi Béla

BÉKÉSMEGYEI NÉPUJSÁG

1963 MÁR 24

1021

MŰTEREMSAROKBÓL

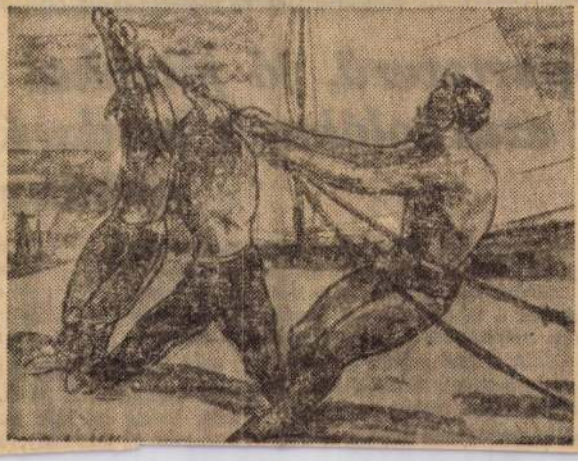

Csányi Béla:
Vitorlafeszítők
(ceruzarajz)

SPORT * SPORT * SP

Sportszerű, jó játékkal szerezzenek a szurkolóknak labdarúgóink, a baj nyitányán

Az idei év első két hónapjában uralkodó zord időjárás nem akart megjavulni március első vasárnapjára sem. Így azután a labdarúgásunk vezetői idejében intézkedtek és a kezdést elhalasztották a mai napra. A bajnokság első és második fordulójának mérkőzéseit a végén fogják lejátszani.

Habár a vártnál még most is lényege-

12. Csongrád	15	5	3	7	22:25	13
13. Kecskemét	15	6	1	8	15:18	13
14. T. Vasas	15	6	1	8	16:28	13
15. J. Vasas	15	3	6	6	17:22	12
16. Szarvas	15	1	6	8	12:26	8

Nem sokkal különb a helyzet a megyei bajnokság I. és II. osztályában sem, habár itt már egy-két helyen kialakult az élmezőny, de azért itt is

fontosságú a kez
áll ez a mai mérk
ra intjük labdarúg
tiszta eszközökkel,
rekkel küzdjenek.
patok fogadják ig
udvariassággal az e
történjen meg olya
kor saját csapatuk
adnak, ugyanakkor

Csányi Béla

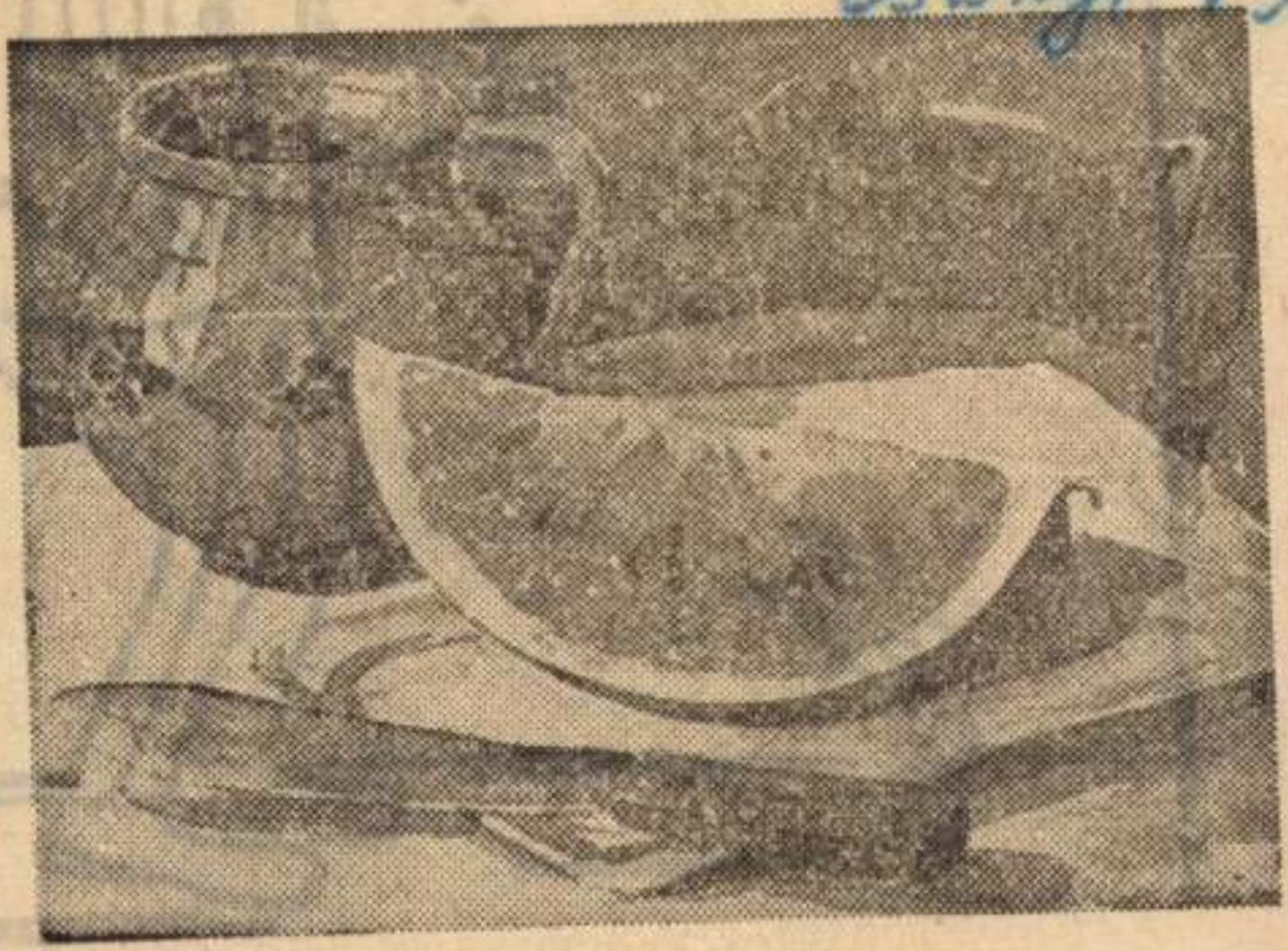

Csányi Béla: Csendélet

Békés-megyei Népújság
1964 május 1

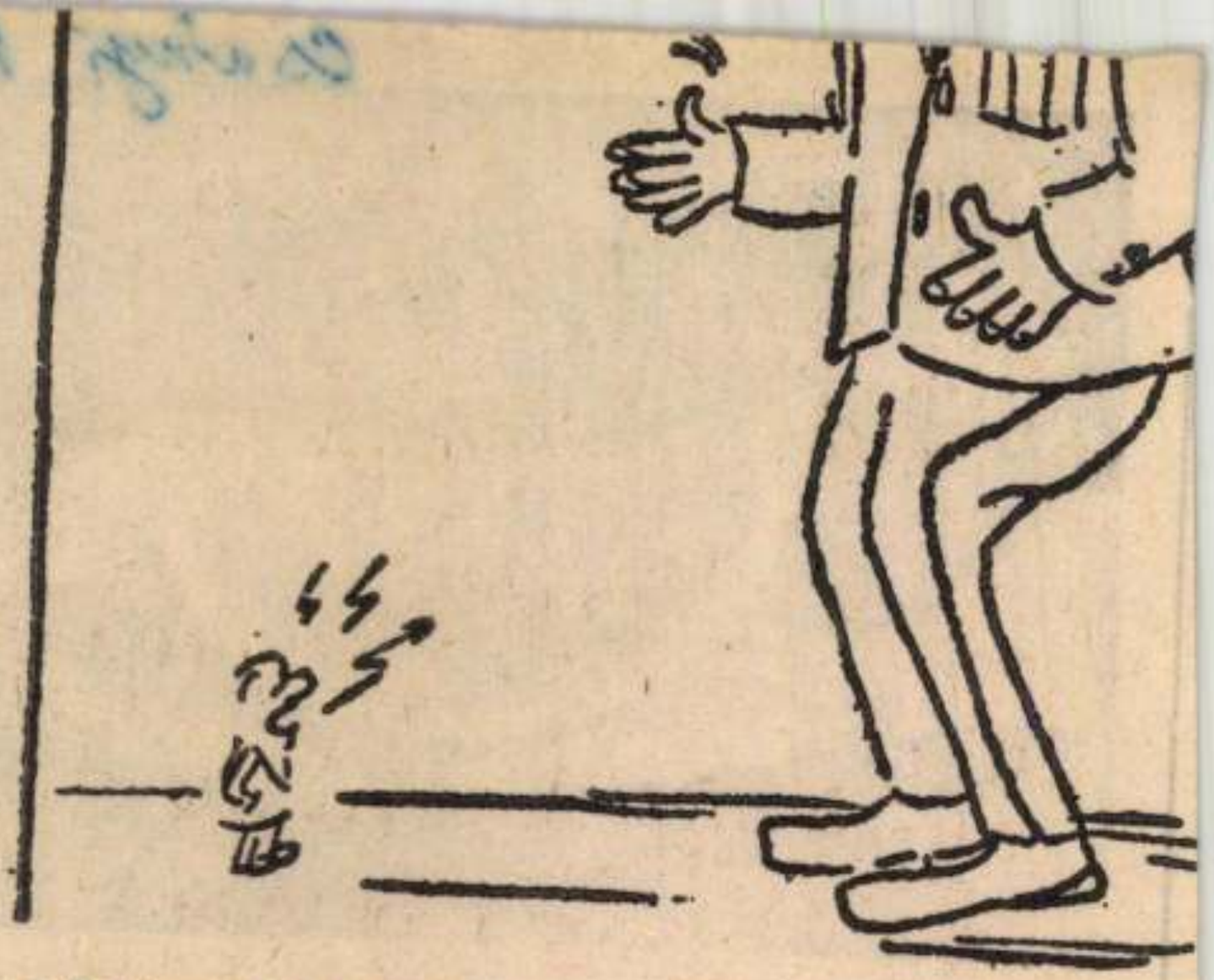

Csang-Kaj-sek De Gaullenak: — Ezentúl nem támogat

1963 MÁR 31

Szokolay Károly fordítása

Akit az élet érdekel

Az állvány előtt.

CSÁNYI BÉLA tanár, ismert csabai festő műtermében beszélgetünk életről, munkáról...

— Ez a mi mai életünk hallatlan alkotó kedvet ad az embernek — mondja a művész. A tulajdonképpeni alkotások sora, a nép, a dolgozó társadalom műveként itt van az emberek magatartásában és a tájban. Úgy éreztem, meg kell örökítenem a gigászi mű ecsetre kívánkozó részleteit.

— Hogyan indult pályafutásom? Hosszú sora van ennek. 1931-ben elvégeztem az Iparművészeti Főiskolát. Utána évekig voltam munka nélkül, majd végre sikerült óraadói állást kapnom az iparitanuló-iskolában. Ez történt a felszabadulás előtt. Továbbra is ebben a munkakörben dolgoztam, közben hat esztendeig az iskola igazgatója is voltam.

MŰVÉSZI ÉRDEKLŐDÉSBEN kezdettől fogva nem volt hiány, de míg 1945 előtt a megélhetési gondok miatt nem jutott ilyesmire idő, most már a komoly alkotó tevékenységnek nincs akadálya. Foglalkozásom velejárójaként az utóbbi időkben rendszeresen járam az országot, nagyszerű dolgokat látok, ezek ösztönöznek egyre jobban a rajzolásra, festésre. Ma már sehová sem megyek vázlatfüzet nélkül. Naponta újabb és újabb élmények ragadnak meg.

— Íme — mutatja vázlatfüzetét és a falakat borító képeit: az új hűtőház, csatornázás, iskolák, új lakóházak és még sok-sok... A festőállványra helyezett vásznon egy régi élményből táplálkozó kép körvonalai bontakoznak ki: Emberpiac Békéscsabán, 1935.

— Időnként idézem a múltat, hogy még erőteljesebben ábrázolhassam a jelent, s a jövőt — jegyzi meg a festmény előtt.

Csányi Béla művészete igen sokrétű: olaj, grafika, tempera, pácfestmény, az élmény, s a téma-követelte eszközök és módszerek szerint. Művészeti világszemléletről tömören így nyilatkozik:

— A haladó irányzat kép-

Guinea: Andriján Nyikolajev és Pável Popovics a Conakry-i politechnikai intézetben, amely szovjet segítséggel épült fel.
(MTI — Külföldi Képszolgálat)

Tüntetés Bromley-ben Macmillan ellen

Az angol miniszterelnök választási beszéde

London.

Macmillan angol miniszterelnök pénteken beszédet mondott választókerületében, a Kent grófságban lévő Bromley-ban. A miniszterelnököt, aki védelmébe vette kormányának nukleáris politikáját, közbeszólásaikkal többször megzavarták a nukleáris leszerelésért küzdő angol mozgalom hívei. Később, amikor Macmillan beszédének elhangzása után autóba szállt, a mozgalom tagjai, akikhez nagy tömeg csatlakozott, kormányellenes jelszavakat kiáltoztak, körülfogták a miniszterelnöki autót s csaknem felborították. A tömeget a rendőrség szétoszlatta.

Macmillan beszédében — mint a hírügynökségek jelentik — védelmébe vette a konzervatívoknak azt a népszerűtlen politikáját, hogy Anglia aktívan vegyen részt a NATO nukleáris atomütőerejében.

Beszédének belpolitikai részében az angol miniszterelnök igyekezett rózsás színben feltüntetni Nagy-Britannia gazdasági helyzetét. Elismerte azonban, hogy az ország hajó- és acéliparában, valamint néhány más iparágban „bizonyos nehézségek támadtak".

Közvetve azt is elismerte hogy meggyengült a konzervatívok helyzete.

A miniszterelnök végül állást foglalt amellett, hogy csökkenteni kell a vasútvonalak számát. Ha erre sor kerülne, akkor mint ismeretes sok ezer angol vasutas válna munkanélkülivé. (MTI)

To
án parla
s ülésén
1963/6 es évre sz
törvényt.

A költségvetés
2850 milliárd j
vagyis majdnem
nel többet, mint
túlnyomó részét
zik.

Az új költségv
irányzatai a múl
viszonyítva 30,5
növekednek, s m
jent tesznek ki.

A svájci r Margit herceg vét a sajtósza

Margit angol kirá
nemrég a svájci Dav
zölte, hogy félbeszak
hazatér Angliába, h
nem hagynak fel zak
bünden kanton rend
Derby szállodában m
te a fellelhető fotóip
nyomatékkal megfen
még egyszer Margit
„nyitni" fényképező
úton kitoloncolják, h
tönzik, ha svájci áll
fűzte, hogy a „bűnö
gépeit is elkobozzák.

Csányi Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

BÉKÉSMEGYEI NÉPUJSÁG

lője vagyok. Az egész-, modern irányzattal egyetértek, de a „modernieskedést", a modoroskodást elvetem. Célom mindaz, amit a szocialista élet teremt, illetve amit ebből a gazdagságból a magam alkotó lehetőségeivel elérhetek, közérthető módon művészi formába önteni s a világ elé tárni. Azt sem felejtem, hogy pedagógus vagyok, akinek így is, és művészként is az ifjúság nevelése a feladata. Maradandót kívánok alkotni, miként azt példaképeim, a szovjet festők is cselekszik. Nagyon szeretném közelebbről is megismerni alkotásaikat és az orosz klaszszikusokét. Ezért szeretnék mielőbb eljutni a Szovjetunióba, ami — úgy érzem — már nem várat sokáig magára.

REMÉLJÜK, Csányi Béla eme vágya valóban mielőbb teljesül. Bizonyára addig sem tétlenkedik azonban. Közölte, hogy most újabb vázlatait önti formába és közben készül a megyei művelődésügyi osztály és a megyei KISZ operatív bizottság által a Kulich Gyula kulturális szemle alkalmával meghirdetett felszabadulási képzőművészeti pályázatra. A Kőműves-brigád, a Cséplés és az Emberpiac című alkotásait küldi be.

Háló Ferenc

Csányi Béla: Aszfaltozógép munkában

vállat rándít, s azt
ıet. Másoknak talán
Nekünk sokat je-
ogy elmúltak azok
zségünk csak eldu-
észek volt. Azt je-
ıltunk, s nagy lép-
n az úton, amelyet
meg kell járnia.
s, Dombegyháza

portműsor

nap

S:

rosházán, a gim-
n III. osztályú

KA:

Orosházán, a ló-
városi, serdülő és
seny.

:

onyai MEDOSZ,
3 órakor a városi

a Bizomá

Békéscsaba, Tanácsköztársaság

Hirdetmény

A Városi Tanács VB Pénzügyi Osztálya felhívja a város lakosságát, hogy a 49/962. Korm. sz. rendelet 9. paragrafusa értelmében minden házadó alá eső épület tulajdonosa 1963. április hó 30-ig adóbevallást köteles benyújtani. A bevallás benyújtásának zavartalan ellátása érdekében kéri a pénzügyi osztály a város lakosságát a pénzügyminiszter által megadott határidőn belül (1963. április 30) az alábbi időpontig adják be bevallásaikat. I—II. kerület április 1—8-ig, III. kerület április 9—16-ig, IV. kerület április 17—22-ig, VI. kerület április 23—30-ig. Erzsébethelyi kirendeltség közigazgatásához tartozók április 1-től április 30-ig. A bevallás beadásához szükséges nyomtatványokat a városi tanács vb pénzügyi osztálya adócsoport 56. sz. szobájában, valamint az erzsébethelyi kirendeltség adórészlegénél lehet beszerezni.

Békéscsaba, 1963. március 27.

Városi Tanács Pénzügyi Osztálya.

132

2410

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Csányi Béla
BÉKÉSMEGYEI NÉPUJSÁG

1021

Békéscsaba Csányi Béla grafikai tárlatának tükrében

A mindennapi munka hősei, ragyogó művészet, mély lélekábrázolás

Hűtőház építése (szén)

Végre egy tárlat, ahol nem kell senkinek sem a fejét törnie, hogy mit is ábrázolnak a képek — olvashatjuk a vendégkönyvben. Csányi Béla festőművésznek, a csabai ipari tanuló-iskola rajztanárának, a Hazafias Népfront Békés megyei bizottsága és a Munkácsy Mihály Múzeum közös rendezésében szeptember 2-án megnyílt grafikai képkiállítása ilyen és ehhez hasonló véleményekre késztette a látogatókat. A másik — ugyancsak nem csekély — pozitívuma a tárlatnak az, amit kiállítási megnyitójában Nagy Ferenc, a megyei tanács művelődésügyi osztályának a vezetője hangsúlyozott is, hogy a termeket járva, s az alkotásokban gyönyörködve, épülő, szépülő városunk homálytalanul tiszta tükörképét pillanthatjuk meg. Hűtőházépítkezés, Új híd a Körösön, Toronydaru munkában, Vízvezeték-építkezés, Hidroforház-alapozás, Állami Áruház, Betonhordók, Kotrógép a Körösön, Békéscsabai „Kisállomás", Havas utcánk, Szlovák Kollégium, Pillérhordás, Új Békéscsaba — és így tovább, minden egyes kép egy-egy hiányozhatatlan mozaik az összképben. A művész nem lokálpatrióta, messzebb is lát városánál. Ezt bizonyítják a Csöplés a Május 1 Tsz-ben, Öreg juhász, Gyomai Nyomda, Szarvasi piac, Bandikafa, Legelésző tehenek és más környékbeli vagy távolabbi tájat, embert, eseményt ábrázoló pác-, ceruza-, szén- és krétarajzai. Úgy látszik, jócskán rendelkezik azzal az emberi és művészi erénnyel és követelménnyel, hogy az élet minden területe érdekli.

— Megragadott ez a hihetetlen méretű és tempójú lázas építkezés, ami nálunk nemcsak Csabán, de az egész országban tapasztalható — mondja. — Mindenben természetesen ennek okozóját, az építő és a jól végzett munka után szórakozó, pihenő embert kerestem és találtam meg, úgy, mint a kulturáltabb, jobb életet teremtő szép célja felé igyekszik.

Csányi Béla 54 esztendős. Huszonhét esztendeje tanítja a rajzot, és mint ilyen, természetszerűleg érdeklődött a grafika és a festészet iránt. Iskolai elfoglaltsága azonban nem engedi, hogy csupán a művészetnek éljen. Talán ez az oka, hogy a sok-sok év alatt szerzett „szakmai" tapasztalat- és élménytömeg most szinte váratlanul került — a tárlaton látott alkotásokban — a nyilvánosság elé. Ez a nyilvánosság örömmel fogadta képeit. A tárlat látogatói a legilletékesebbek annak közlésére, hogy rájuk milyen hatással voltak a látottak. Ezért ismét csak a vendégkönyvhöz fordulunk, melybe Csaba minden polgárának, rétegének, foglalkozásának, korosztályának a képviselője beleírta a „magánvéleményét". „Ezek közül idézünk néhányat: **Egyszerű, mindenki számára érthető módon rajzolta meg a szocializmus nagyszerű alkotásait szűkebb hazájában, Békéscsabán...". „Csányi Béla képei hűen ábrázolják a mindennapi munka hőseit: munkásokat, parasztokat, értelmiségieket...". „A művész munkáját áthatja új alkotásaink megbecsülése, s a városa iránti nagy-nagy szeretete..."** Egy, az NDK-ból hazánkon átutazó turistanő bejegyzését is idézzük: **„Nekem az ábrázolás spontán kifejezési módja tetszett nagyon. Hasonlóképpen a portrékról tükröződő mély lélekábrázolás. Sok erő és emberség sugárzik belőlük. Szívem szerint valók. Erőteljes vonalvezetés jellemez minden egyes rajzot.** Magam is grafikus vagyok. Magyarországi utam alatt ez volt az első grafikus-kiállítás, mellyel találkoztam, éppen ezért **nagyon örültem, hogy ilyen tehetséges emberre lelt**em. Hildegard Krenper, Demokratische Volksrepublik."

A látottak alapján a mi véleményünk sem tér el a közönségétől. Legfeljebb meglepett, hogy „Marós ipari tanuló" című képe kivételével Csányi Béla alig merít témát abból az érdekes és a jelen, s a jövő szempontjából egyaránt izgalmas világból, amelyben maga is benne él, az ipari tanulók életéből. Bizonyára erre is sort kerít majd.

Mikor további tervei felől érdeklődtünk, valami olyasféle derült ki, hogy grafikai munkái mintegy előkészületet, méghozzá igen alapos „edzést" jelentenek további lépéséhez, jövő esztendei kiállításához, amikor is tempera-, aquarell- és olajfestményekkel kíván bemutatkozni. Jelenleg egy freskó-terven dolgozik.

Hadd fejezzük be ezt a, nem a szakkritika igényével, csupán a látottak spontán hatása alapján írt cikkünket az egyik látogató írásos véleményével: **„Elragadóan gazdag a témaválasztás, és megnyerő az immár szokatlannak tűnő felismerhetőség. Nagyon szépek a mozdulatrajzok és a tájak. Az élet eleven, valóságos ábrázolásában gyönyörködhettünk. A kiállítás szép anyaga valamennyiünket arra serkent, hogy a városépítés nagy és nemes munkájából még jobban kivegyük részünket..."**

Huszár Rezső

Indulás előtt (szén)

eményezői

gyüzemi baromfitenyésztés

Az út hosszú volt, de az eredmények egyre biztatóbbak. Ezt bizonyítják az önköltségi adatok is. 1961. évben még csaknem 28, ez évben már 22 forintért tudtak előállítani egy kilogramm baromfihúst. Az elkövetkező években az új férőhelyek, a jobb gondozás jelentősen csökkentheti ezt, a még mindig magasnak tűnő önköltséget.

A Vörös Csillag Tsz eredményesen halad a nagyüzemi baromfitenyésztés útján. Eredményeiket most úgy szeretnék hasznosítani, hogy kezdeményezői lettek egy tsz-ek közötti baromfitenyésztési és árutermelési társulás megalapításának. Az alap megvan. A meglévő ötezer-férőhelyes törzsbaromfiólat még további ötezer férőhellyel, hasonlóan a kétszer hatezer-férőhelyes növendékólat további háromszor hatezer férőhellyel lehetne bővíteni. Ez esetben már lehetséges volna egy bekötő kövesút létesítése és a férőhelyek automatizálása. A társulás létrejötte egy baromfigyár alapjait vethetné meg és biztosíthatná e fontos árucikk bőségét Gyula határán túl is.

Budai Sándor

ódás az idősekről

„A magánkisiparosok becsületes munkája is segíti társadalmunk fejlődését"

Beszélgetés Plenter Lajossal, a KIOSZ megyei titkárával a párt kongresszusi irányelveiről

A párt Központi Bizottságának kongresszusi irányelveit immár nagyon sokan nemcsak olvasták, hanem tanulmányozták is. Különösen azokat a megállapításokat, amelyek az érdekeltek munkájára, munkaterületére vonatkoznak.

Az említett beszélgetést Plenter Lajos elvtárs, a KIOSZ megyei titkára kezdeményezte. Az irányelvek benne is több gondolatot keltettek. Ezeknek elmondása pedig szinte kikívánkozik az emberből. Annál értékesebbek ezek a gondolatok, mivel nem egyéni sorssal, hanem a megyében élő néhány ezer magánkisiparossal kapcsolatosak. Elmondta Plenter elvtárs, hogy jártában-keltében korábban két helytelen nézettel találkozott. Szerinte, és ez így is van, egyik nézet sem állja meg a helyét. Az első, melyet hangoztattak, hogy a magánkisipart örökké fenn kell tartani. Vajon a társadalmi fejlődés indokolja-e ennek szükségességét? Egyáltalán nem. Erre különben világos választ adnak a kongresszusi irányelvek is, amikor megállapítják: Társadalmunk fejlődésében

a lakosság érdeke

még jó ideig megköveteli, hogy a törvények által megszabott keretek között működési lehetőséget biztosítsunk a tisztességes munkát végző magánkisiparnak. A magánkisipar és a magánkiskereskedelem mindaddig megmarad, amíg az állami és szövetkezeti ipar és kereskedelem nem elégíti ki a lakosság növekvő igényeit minden tekintetben jobban, mint a magánszektor. A magánkisiparosok és kiskereskedők becsületes munkája is segíti társadalmunk fejlődését. A körükben jelentkező kapitalista tendenciákat azonban korlátozni kell. A párt arra törekszik, hogy a magánkisiparosok és kiskereskedők is aktív részesei legyenek a dolgozó nép szocialista összefogásának, fokozatosan — saját elhatározásukból — szocialista útra térjenek.

A feltétel tehát az, hogy a szövetkezeti és az állami ipar mindjobban kielégítse a lakosság növekvő igényeit. S ha már egyszer ott tartunk majd, akkor semmi sem indokolja tovább a magánkisipar szükségszerűségét. Addig azonban igen. S ez máris választ ad a másik helytelen nézetre, amely szerint a magánkisipart a legrövidebb időn belül [illegible]

megye ötéves helyi iparpolitikai terve, amelyet a javító-szolgáltató igények jobb ellátására dolgoztak ki,

számol a kisiparosok munkájával

Az irányelvek megállapításai is megerősítik ezt, amikor kimondják: A magánkisiparosok becsületes munkája is segíti társadalmunk fejlődését. Ezt pedig igen helytelen lenne figyelmen kívül hagyni.

Az irányelvek tanulmányozásának eredménye máris tapasztalható. Ezzel kapcsolatban Plenter elvtárs igen helyes kezdeményezésről szólt.

— Ahhoz, hogy jobban el tudjuk látni a lakosság szolgáltató és javító igényeit — mondta —, a járási KIOSZ-csoportoknál munkaszervezési bizottságokat alakítunk. A lakosság ugyanis gyakran nem tudja, hogy valamely javító-szolgáltató igényével hová forduljon, van-e olyan kisiparos, aki megbízhatóan képes kérését kielégíteni. Nos, a munkaszervezési bizottságok ilyen esetben készségesen tájékoztatják a lakosságot. Békéscsabán egy hete alakult meg a bizottság, s máris szinte óránként keresik fel különféle kérésekkel. Igy a lakosság a KIOSZ útján bármilyen szolgáltatás vagy javítás ellátásához segítséget kaphat. Úgy tervezzük, hogy szeptember 15-ig valamennyi járási KIOSZ-csoportnál

létrehozzuk a munkaszervezési bizottságot

A KIOSZ természetesen nemcsak arra törekszik majd a jövőben, hogy a kisiparosok az eddiginél jobban ellássák a lakosság igényeit, hanem arra is, hogy meggátolja egyesek spekulációs tevékenységét. A jövőben mindinkább érvényt szereznek a becsületes kisiparosok védelmének, s aki spekulál, nyerészkedik, azt kiközösítik maguk közül. S ezt is csak helyeselni lehet.

A kormány eddig is segítette a becsületes kisiparosokat. Az idén január 1-én lépett életbe a kisiparosok kötelező nyugdíjbiztosítása. Ezzel néhány-évtizedes kérés teljesült. S amint Plenter elvtárs elmondta, már az idén lehetőség van arra, hogy több idős munká-

Csányi Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HÍRLAP

1903 OKT 6.

1024

ÁLLATKERTI IFJÚSÁGI PÁLYÁZAT. Az Állatkert szünidei ifjúsági pályázatára 443 dolgozat, illetve rajz érkezett be. A pályázaton részt vevőknek valamelyik állatkerti növényt vagy állatot kellett leírniuk, illetve lerajzolniuk. Az első díjat, az 1000 forintos kiskönyvtárat, Csányi Béla II. osztályos gimnáziumi tanuló, a második díjat Forgách ~~Lásnló~~, szintén II. gimnázista tanuló kapta.

Csányi Béla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 183-307

BÉKÉSMEGYEI NÉPUJSÁG
1963 FEB 26

KULTURÁLIS MELLÉKLET

Csányi Béla: Embervásár, 1935-ben (tempera)

Meddig fut zát
Nag

A község, mint egy kis sziget a nagy óceánon, s körülötte a tanyák, mint a „víz" fölé emelkedett sziklák magosodnak. A „sport hajójában" evezünk, amely bizony nemegyszer futott már zátonyra. Télen a nagy hó, tavasszal a sár, nyáron a betakarítási munkák, ősszel pedig a jövő alapjainak megteremtése, mint a hullámokat növelő szél jelentkezik, amelyen az előbbre jutás bizony nehéz, s nekisodorja a hajót a „sziklának", az léket vág rajta, s az addig gyűjtött kincs ismét elfolyik. Erről beszélgetünk. A sportról, a fiatalok életéről. Hogyan lehet itt összefogni a fiatalokat, hogyan lehet itt sportolni. Mert,

Nagykopáncs sporttörténete is íródik.

Ezt bizonyítja a legutóbbi Falusi Dolgozók Spartakiádjának megyei döntőjén való részvételük, labdarúgócsapatuknak a környező községekben ismert híre. S ez a hír nem mai keletű. Bár valamikor nem nőtt túl a ta-

a sportn
felszabac

kezdtük ismét feltámasztani a sportot, de hiába, csak a labdarúgást tudtuk életre hívni. A Bartuczok, Csabai, Karizs, Kiskovács-fivérek, Mikulai, Must Károly rúgták a labdát, s köréjük gyülekezett a fiatalság. Az eredmény nem maradt el. 1954-ben csapatunk körzeti első lett és az Orosházán rendezett döntőn Nagyszénás csapatát legyőzve, Gerendással szemben egy gólkülönbséggel maradtunk alul. Ezután ismét csak pangott a sportélet. A lelkeseknek kedvét szegte községünk vezetőségének passzivitása, az erkölcsi és anyagi támogatás hiánya.

Ilyen előzmények után nyújtott segítséget az Orosházi Járási Testnevelési és Sport Tanács és a KISZ. Közösen munkálkodva, sikerült az addig spontán működő sportkört szervezeti keretek közé fejleszteni és 1961-ben

megalakult a termelőszövetkezeti sportkör.

szett a fiatalok mu
ilyen dolgok bénító
élet fejlődésére. Sz
szeretet nagyobb vol
redés, s újra kezdtü

Igen, újra kezdték
pályát, beneveztek a
bajnoksag II. osztály
sorozata nem vette
akartak, hogy a kés
mölcsöt élvezhessék.
lányok sem maradta
maradi előítéleteket,
ha nehéz harcok árá
a Falusi Dolgozók
megyei döntőjében r
volt az első olyan sik
a község vezetői is el
tak.

Eredményekről bes
bákat mérlegeltük, m
rültek szóba. Meggy
ta a sportköri elnök,

többet akarna

1021

Csányi Béla: Esztergomi sikátor

Rab Ráby háza

CSÁNYI BÉLA

1982 FEB 20
BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
MHSAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NAGYVILÁG

Pugacsov-emlékmű Penzában

Penzában a Moszkovszkaja és a Karl Marx utca sarkán, a „Rogyina" filmszínháznál a közelmúltban avatták fel *E. Sz. Jodinisz* és *L. M. Szkorobogatova* közös alkotását. A két művész Jemeljan Pugacsovnak, a parasztfelkelés vezetőjének állított emléket.

Az ünnepségen, amelyen a párt- és állami szervek vezetői mellett részt vettek az irodalmi és művészeti élet napon, amikor a felkelők benyomultak a városba. Pugacsovot lelkesen üdvözölte a nép. Másnap, augusztus 2-án ünnepélyes fogadást rendeztek részére Andrej Koznov penzai kereskedő házában, amely a hagyomány szerint ugyanazon a helyen állt, ahol a most feljavatott emlékmű látható...

II. Katalin cárnő hadserege azonban egyre közeledett,

NDK

Kapcsolatok a fejlődő országokkal

Az NDK sokoldalú együttműködésre törekszik Afrika, Ázsia és Latin-Amerika népeivel. Az ország jelenleg e földrészek 87 államával tart fenn diplomáciai kapcsolatot, de jelentős a diplomáciai egyezmények száma is: az első német munkás-paraszt

Kölcsönös érdekek alapján

Magyar—szovjet együ a gazdaságban

Amikor N. A. Tyihonov, az az SZKP KB Politikai Bizottságának tagja, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke Magyarországon járt, megállapodás született a két ország áruszükségletének teljesebb kielégítésére irányuló erőfeszítések széles körű programjáról. 1982-ben tovább bővül a sokoldalú szovjet—magyar gazdasági együttműködés.

Hetvenezer autóbusz

Ami a két ország főbb gazdasági kapcsolatait illeti, Magyarország több villamos energiát kap a Szovjetuniótól, bővül a két ország együttműködése a kohászat, [illegible] a vegyipar a kő-

lította le. Ez az arány az elmúlt harminchat évben nemigen változott, viszont rendkívül megnőtt a kölcsönös szállítások mértéke, a termékek száma, választéka és minősége. Míg 1949-ben Magyarország és a Szovjetunió árucsere-forgalmának értéke 120 millió rubelt tett ki, ez az összeg 1981-ben már több mint hatmilliárd rubel volt.

De nem csak erről van szó. A két ország gazdasági kapcsolatai messze túlnőttek az egyszerű árucserén. Kialakultak az együttműködés hatékonyabb formái, amelybe a népgazdaság egyre több ága kapcsolódott bele. Koordinálták az 1981—1985. évi népgazdasági terveket, hosszú távú szakosítási és kooperá-

nak állandó keresése azokban az alapvető ágazatokban, amelyek a tudományos-technikai haladás ütemét meghatározzák, elősegítik a szovjet és a magyar gazdaság hatékonyságának növelését. Mindkét ország sokat tesz a termelésszakosodás és kooperáció, az ipari és tudományos-technikai potencionál egyesítése terén. Csupán az elmúlt ötéves tervben 26 gazdasági együttműködési egyezményt írtak alá, túlnyomó többségük éppen a szakosodásra és a kooperációra vonatkozik, főleg a vegyipar, a gépgyártás, az elektronika és a műszeripar területén.

Közvetlen kapcsolatok

Csányi Béla
festőművész

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1021

Csányi Béla: Inségmunkán a 20-as években

Cs. Pataj Mihály: Virágok

Békeharc — új feltételekkel

Százmilliók mozgalma

Az utóbbi hónapokban ismét megszaporodtak a fegyverkezés ellen küzdő erők fellépéséről szóló nyugati sajtójelentések. Csak éppen a hangnem változott meg: míg az elmúlt két-három évben legtöbbször a „közös nyugati biztonságpolitikát gyengítő" veszély, a rakétatelepítés ellenfeleinek „külföldi" (értsd: a szocialista országokból történő) irányítása volt a fő téma, addig most az akciók állítólagos kifulladása, a „békeharc híveinek elkedvetlenedése" áll a hírek, cikkek zömének középpontjában.

Az érvelés, a magyarázat szinte mindig azonos: az amerikai közép-hatótávolságú rakéták telepítésének keresztülvitele végzetes kudarcot jelent a békemozgalmak szervezői számára. És különben is, a tartósan lehűlt nemzetközi légkör, mindenekelőtt a két nagyhatalom közti bizalmatlanság, a közciókba bevontak számát tekintve felülmúlja például a neutronbomba elleni mozgalmat, de még a vietnami háború elleni tiltakozás pehiánya, vagy a belső széthúzás. Nemegyszer éri igaztalan, a mozgalom hatékonyságát csökkentő kritika a szocialista országok béke-

Rendőrök támadnak a nyugatnémet fiatalokra, akik a ramsteini amerikai támaszpontnál a rakétatelepítés ellen tiltakoznak

A ПЕНЗЕНСКАЯ П...

Hírek, tudósítások Penza megyéből

Konsztantyin Csernyenko ajándéka

Érdekes esemény színhelye volt a közelmúltban a Penza megyei tájmúzeum, ahol F. M. Kulikov, a megyei pártbizottság első titkára mondott rövid beszédet. Ebben arról tájékoztatta a megjelenteket, hogy Konsztantyin Csernyenko, az SZKP főtitkára, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke A nép és a párt egységes című könyvének egyik dedikált példányát ennek a közművelődési intézménynek ajándékozta. Amint jelezte, a párt és a szovjet állam vezetője ezt megelőzően — a Frunze gyár kollektívájának kérését teljesítve — saját aláírásával ellátott fényképet küldött az üzem múzeumának. Mindez egyúttal világosan

ébresztőóra sorozatgyártását. A tervek szerint 36 ezer darab előállítását irányozták elő a III. negyedévre az óragyárban. Ezt megelőzően szigorú ellenőrzésen ment keresztül ez a termék a tudományos kutatóintézetben, amely kedvező minősítéssel látta el. Az ébresztőórának kis doboza van, s ennek fedele 45 fokos szögben felállítható, ami fölöslegessé teszi a támaszték használatát.

Egyetemisták a BAM-nál

A penzai műszaki egyetem építészmérnöki karának hallgatói a nyáron részt vettek a Bajkál—Amúr vasútvonal építésén. A többség két hónapot dolgozott, s ez idő alatt 105 ezer rubel értékű munkát végzett, az eredeti tervet pedig 31 szá-

Ezek közül 4957 írást közölt a szerkesztőség, amely mintegy 5 ezer kritikai észrevételt, panaszt, közérdekű bejelentést tartalmazó levelet továbbított az illetékes szervekhez. Csaknem 4 ezer válasz érkezett arra vonatkozóan, hogy az olvasók által jelzett hibákat megvizsgálták és kijavították.

Segít a szakszervezet

Penza megye szakszervezeti bizottságai minden évben jelentős összegeket fordítanak a dolgozók szociális és kulturális körülményeinek fejlesztésére. Például 1984 első felében mintegy 6 millió rubelt irányoztak elő a szakszervezeti tagok művelődésével, sportolásával kapcsolatos kiadásokra. Ugyancsak az idén tovább javult a társadalombiztosí-

CSÁNYI Károly

BOGNÁR Gábor: Csányi Károly hagyatéka az OMvH tervtárában. = Műemlékvédelmi Szemle, 1992. 1. 66 - 67.p., ill.R G

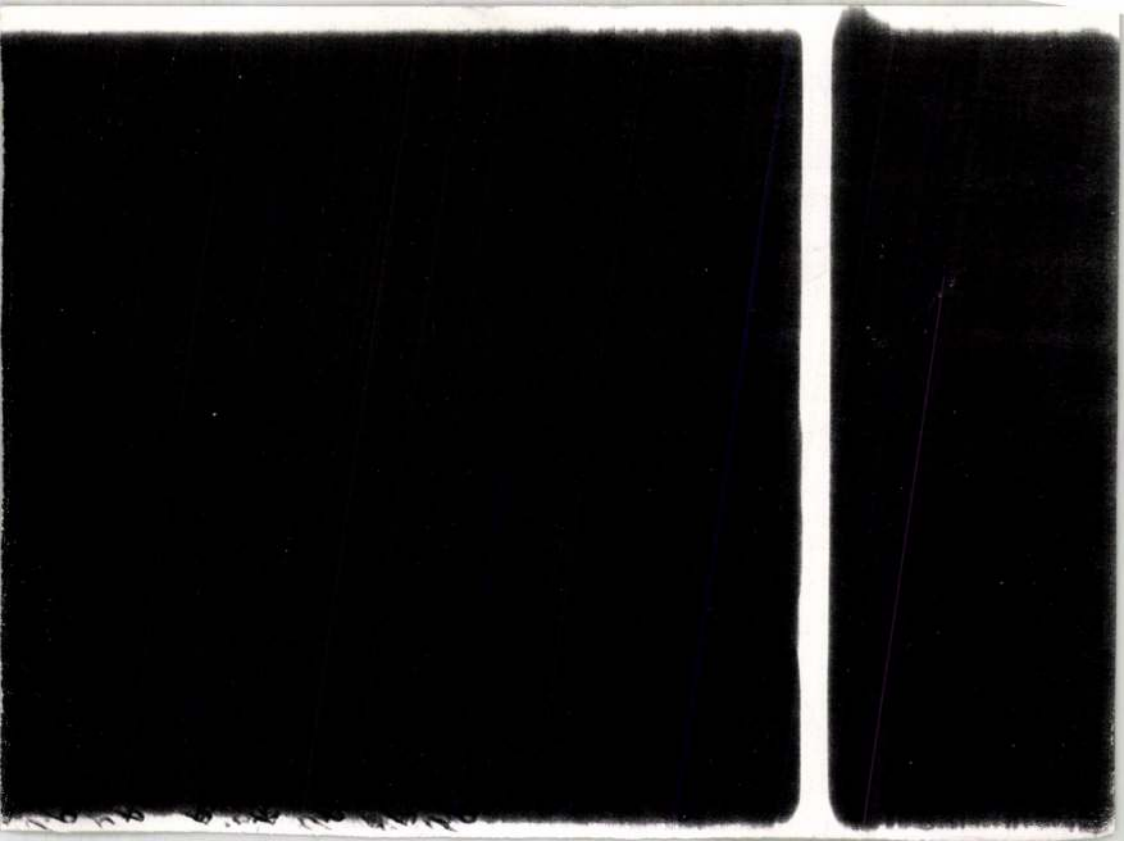

(Csanyi Károly)

[] A bresti amateur
gyűjtemények kiál-
lításának lajstroma.
Bp. 1907.

TANÁCS mély megilletődéssel tudatja, hogy nagy-

KÁROLY

igyi államtitkár

Országos Erdészeti Egyesület tiszteleti tagja stb.

<Csányi K>

<> A magyar
érem- és pla-
kettkiállítás
lajstroma.
Bp. 1907
(Nemzeti Szalon)

Nagys.

dr. Szentiványi Gyula
urnak

Budapest
XI. Lágymányosi u. 16

Csányi Károly

Könyvei

< > A családi ház.

Az Orsz. Magy. Iparmüvészeti Muzeum Ismeretterjesztő Előadásai. 8.

Bp. ~~1909~~. 1908.

A templom történ

Hazánk sem vonhatta k

< Csányi Károly >

könyve

< > A középkori
építőművészet formái.
Bp. 1910.
Építőmunkavezetők Ktára
27.

~~Könyvtárban~~

BOROSJENŐ: Szirénes oszlopfő két nézete CXVII
PÉCS: Oszlopfők CXVIII
— Féloszlopok töredékei, valószínűleg a Népoltárról CXIX
— Oszlopfők CXX
— 1. Oszlopfő, 2. Féloszlop töredéke CXXI
— Gyámkövek (1—5, 7.) CXXII
ESZTERGOM: Gyámkő (6.) CXXII
SZENTE: Oszlopfő (8.) CXXII
SOMOGYVÁR: 1. Pillérfő, 2. Féloszlop lábazata, 3. Pillérköteg lábazata, 4. Párkányrészlet CXXIII
OSZLOPTÖRZSEK: 1—2. Székesfehérvár, 3. Esztergom CXXIV
ÍV- ÉS PILLÉRTÖREDÉKEK. 1. Pécs, 2—4. Székesfehérvár CXXV
ÁLLATALAKOS TÖREDÉKEK. 1. Oszlopfő Harináról, 2. Oszlopfő Dömösről, 3. Pillérfő Székesfehérvárról, 4. Mellvéd töredéke Székesfehérvárról CXXVI
VÉRTESSZENTKERESZT: 1—3. Oszlopfők, 4. Gyámkő CXXVII
— Oszlopfő (Ádám és Éva) CXXVIII
— Pillérfejezetek CXXIX
— Oszlopfő és gyámkő CXXX
— 1. Oszlop- és pillérfejezet, 2. Oroszlános faragott töredék. CXXXI
— Pillérfejövezetek CXXXII
DÖMÖS: Pillérfő két nézete CXXXIII

< Csányi Károly >

könyve

<] Lakásaink berendezése. Bp. 1910.

12 tábla.

Csányi Károly

A vas vármegyei
műtörténeti
kiáll.
Katalogusa
Hombathely
1912

<Csanyi Károly>
könyve

Csermelyi Sándor és
Layer Károly közre-
munkodésével
( ) Erdélyi sörök
könyvegek kiállítá-
sának leíró lajstroma
O.M. Iparm. dinz
Bp. 1914.

Könyvek köze

irat
z il-
lejü-
noksá-
tőleg,
érint-

-án.

[Csanyi K]

[] Erdélyi török könyegek kiáll. leiró lajstroma. Bp. 1914. (Csermelyi Sándorral és Layer Károly-lyal közösen)

(Csányi K.)

<> Bpesti gyűjtők
és művészek
érem- és plakett-
kiállítása.
az OMIM-ban.
Bp.
1924.

Nagyságos

Dr Szentiványi Gyulánó
nőnőnek

Budapest
Lágymányosi u. 16

(Csányi Károly)

könyve

( ) Magyar Könyvgyűjtők Egyesületének régi keleti könyvkiállítására az O. M. Iparm. Múzeumban.

Bp. 1924.

Tekintet

Á Szőnyegkedvelők Egye

ti Muzeumban rendezett " Régi k

án délelőtti előzetes megtekint

kesztőséget mély tisztelettel m

ban e kiállitást ismertetni kegy

Budapest.1924. szepter

< Csányi Károly >

Könyve

<) Régi órák
Miállitásanak
leiró laptroma
O. M. Tharm. dicz.
Bp. 1925.

ös mola 2 éves	2 Kgr.			
ös za 3 éves				

elnök

Csanyi Károly

Ernst Museum VI.
M. Iparmüvészet
emlékei.
Bp. 1926.

Kiszolgálta:

12020. Orsz. Közp. Községi Nyomda Rt. pest.

<Csanyi Károly>

Könyve

<) Az Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményei. 158 kappel és 17 növegkörti ábrával-tzerkesztette —.

Bp. 1926.

Könyvek Eszt

vesz

2971

32 Fr. Adam:

Sz. Milanoban 1815. május 4-én. + M

Sétalovaglás előtt.

Az em eletes ki
támaszkodva, a vörös-ba
egy fekete és egy sötét pejl
czilindert és sétabotot t
sötétkék kabátja be va
visszahajtott. Bal lába
Az előtérben középütt j
gyik szalad. Hátul a t
pezi a diszt. Körülötte
dozik s jobbról az elsza
függönyeit egészen leeresz

Vászon, méretei 8

~~Vétetett 1876. I~~
~~M. képt. 338.~~
~~Ny 235.~~
~~V: 32.~~

⊥ balról

(vek. ezt!)

V: 241.

<Csányi K.>

<> A O M. Iparm.
Muz. gyűjtemé-
nyei. Az ipar-
művészet rövid
történetével
Bp. 1926
158 kép 17.
sfőv. körti
abra

SALY ÁRPÁD
NY. MIN. O. TANÁCSOS
TÜZIFA- ÉS
SZÉNNAGYKERESKEDŐ
MAGYAR ÁLTALÁNOS
KŐSZÉNBÁNYA R. T. FŐELÁRUSITÓJA

829/S.

SZÁ

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula

Nagybecsű megrendelésére szállítottunk:

19	39. nov.	*hó*	16*n*	10 5	*q*	bükkf köteg fa so bélye

Egy részlet elmulasztása esetén a teljes számlaösszeg azonnal esedékes.

További nb. megrendeléseit kérve, vagyok

Fizetendő: hat havi részletben.

Jogérvényes fizetések csak számozott, hivatalos bélyegzőnkkel ellátott nyugtánk ellenében, vagy a 8625. sz. m. kir. postatakarékpénztári csekkszámlánkra való befizetés útján eszközölhetők. Késedelmes fizetés esetén késedelmi kamatot számítunk.

„ÉLET" IRODALM

<Csányi K>

<> OMIM régi ezüst kiállításának leíró lajstroma.

Bp. 1927.

48 képpel

BUDAPEST, 193 9. november 16.

Városi iroda: XI., Horthy Miklós-út 46. — Telefon: 268-099.
Csúzda: XI., Budaörsi-út 56—58. (Kelenföldi pályaudvar.)
Telefon: 268-615.
Postatakp. sz.: 8625.
Folyószámla: Pesti Hazai Első Takarékpénztár } Horthy M.-úti
és Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank } fiókjai.

MLA

úrnőnek,
úrnak,

BUDAPEST,

XI *ker.*, Lágymányosi-u.16. *u.*

a	à 4.85	P 48.50	—
apró	1.-	5.-	—
rbarakva	12	1.20	—
g		12	

Összesen: --- --- P 54.82 —

2 FILLÉR 9 3 4 SALY ÁRPÁD

teljes tisztelettel
SALY ÁRPÁD
tűzifa- és szénkereskedő.

ÉS NYOMDA RT. BUDAPEST

(Csanyi Károly és
Felvinczi Takács
Zoltán)

tovább
2

Könyve

(-) Magyar Gyűjtők és
Művészetkedvelők
Egyesülete. Keleti
művészeti kiállítás.

Bp. 1929.
(Felvinczi Takaccsal
Korsan)
[~~O. Magy. Iparm. Mur-
ban.~~]

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tisz
teletem őszinte nyilvánitását.

Budapest, 1917. március hó 20-án.

A minister rendeletéből:

3 csat.

ministeri osztálytanácsos.

6

11343

<Gányi Károly>

<> Régi egyházmüvészet orsz. kiállítása. Bp. 1930 (Szamos Keppel.)

Nem Gányi szerkesztette

3	apritott [illegible]	tüzifa	5 20	26 —
20	apritott -"- 33 m	tüzifa	5 20	104 —
	[illegible]			02
	kötegelt puhafa			
	Fuvarpótdij ..... q után			
	Összesen:			175 12

245. Papirfeldolg. ü.

Fizetendő:

2 FILLÉR 1934

FIZETVE

További nb. rendelését kérve, vagyunk
tisztelettel

A MAGYAR KÖZTISZTVISELŐK
Fogyasztási- Termelő és Értékesitő Szövetkezete
tüzelőanyag osztálya.

MAGY. KÖZTISZTVISELŐK
1940 SZEP. 3
SZÖVETKEZETE

Ezen tartozás a 4560/931 M. E. sz. rendelet szerint aranypengőben fizetendő.

Kt|64 Tüzelő rendelőtömb 1939. VII. 150 tömb.

(Csanyi K)

(-) Győr.
Thirring - Vigyázó. Reszl helyi kalauzok
Bp. 1933.

FERENCVÁROSI TELEP

Sorszám 9014

A MAGYAR KÖZTISZTVISELŐK
Fogyasztási-, Termelő- és Értékesítő Szövetkezete
KÖZPONT: **KÖZRAKTÁR-U. 30/34.** TELEFON: **187-890**
TELEP: **CEGLÉDI-ÚT 3.** TELEFON: **148-881, 149-196**
„ **BEÖTHY-UTCA** „ **139-331**

Budapest, 194 0 IX. h.
IX. h.R

Nagym.
Mélt. dr. Szentiványi Gyula úrnak
Nagys. úrnőnek

.....ker. Lajosmányi utca 16 sz. ..... em. ..... ajtó

nb. rendelése folytán szállított tüzelőanyagról.

q		EGYSÉGÁR Pengő	fill.	ÖSSZESEN Pengő	fill.
	szén				
	porosz szén				
	tojásbrikett				
	koksz brikett				

< Csanyi Károly >

cikke

< > Steindl Imre +

Épitő Ipar 1902.

36. sz.

nekrolog.

Midőn pár évvel eze

építésénél a megmaradt romállo

és ha dr. Lux Géza müépitész á

még sok kiváló értékü töredéke

hogy ezeket az Albert és Péter

nyokkal és a Margit-siremlék k

felfedezés most valóban olyan

kultur- és müvészettörténeti k

lődési lehetőségeit megbizható

Ilyen helyzetben

4/ Lux Géza,
Különleny
Budapest,

arra kényszerül, hogy módszert

ki idősebb társtudományhoz, a

egyszerübb töredékek józan fel

kozzék, vagy legalábbis erre a

[Csányi Károly]

[]

A liègei művészeti kongresszus. ~~Irta Csányi Károly.~~
Művészi Ipar, I. 2. 02. 17-18. l.

1905.

(~~Művészet 1905. 423. l.~~)

Csanyi Karoly

Szt. István tem-
plorna.

Müvesi Ipar-
Nemzeti Mü-
vesz.

1906. 1. sz.
(Képesmel.)

való kétszeri beeresztése	200 "
ıpujának restaurálása és	350 "
sirembékének a mészréteg-rválása és a hiányzó ré-se	200 "
Összesen :	3. 700 P.

estauráláshoz és konzerváláshoz fel- és segédeimnek vasuti és körülbelül si és összes egyéb költségei.

Szentványi Endre
restaurátor

Csányi K.

(román kor

ókeresztény és a

<> Az épitészet:

Beöthy Zsolt: A

művészetek tört.

II K. Bp. 1907.

Nagyr. S. Szentiványi József Urnak

Budapest

A mai napon fizetett P 19.26 azaz

tizenkilenc p. 26 fillér Pengőt köszönettel vettem

nb. számlája javára irtam.

Budapest, 1940. IV/13

RANSCHBURG GUSZTÁV
KÖNYVKERESKEDÉSE ÉS ANTIQUÁRIUMA
BUDAPEST,
IV. FERENCIEK-TERE 2.

< Csányi Károly >

Könyvei:

< > Steindl Imre emlékezete
Kny. Technika. Bp. 1939

< > Sopron építészeti fellege.
Kny. Technika. Bp. 1940

< > Liezen-Mayer Sándor
emlékezete. Győr, 1940.

(Csanyi K)

Az erdélyi szö-
nyeg. Szép-
minvészet Füzetek
Bp. 1941.

Átvételkor fizetendő

FERENCVÁROSI TELEP

30888

Sorszám

A MAGYAR KÖZTISZTVISELŐK

Fogyasztási- Termelő és Értékesitő Szövetkezete

Központ: KÖZRAKTÁR-U. 30|34. Telefon: 187-890

Telep: CEGLÉDI-UT 3. Telefon: 148-881, 149-196

„ BEÖTHY-UTCA „ 139-331

Budapest, 193 10. Tx 3.

Tx. 4 R.

Számla

Nagym. / Mélt. / Nagys. dr Szentiványi Gyula titkár úrnak / úrnőnek

ker. Lágymányosi utca 16 sz. em. ajtó

nb. rendelése folytán szállitott tüzelőanyagról.

q		EGYSÉGÁR Pengő	EGYSÉGÁR fill.	ÖSSZESEN Pengő	ÖSSZESEN fill.
10	tatai szén	4	50	45	10
	tojásbrikett				
	koksz brikett				
	koksz				

[Csányi Karóly]

Kaszol

[ ] Az egregyi templom.
Különlenyomat a Balatoni Szemle
1943. 1. számából –
Képpel és műszaki rajzokkal –

Farago László VIII. 215.

< Csányi Károly
Lux Géza >

tovább Könyve

( ) Magyarország közép-
kori műemlékei-
Kny. Technika. Bp.
1938-1943.

Gert (399)

CSÁNYI Károly művtört.

RADOS Jenő: Kémeknek néztek bennünket. =
Pavilon, 2/3.sz. 1990. 48 - 50. p. ill.

1918-as expedició MTA részéről Koszovóban és
albániában müemlékek felmérésére, ezen vett részt

fontos formája az olyan rejtett kincsek feltárása, mi gyűjtemények bemutatása volt a Nemzeti Galériát Magyarországon fogadott külföldi kiállításokra egyar kozik az a természetes, de csak ritkán teljesülő követe a vendégkiállítás konfrontálódhasson a hazai gyűjtem gával, hozzájárulva ezzel annak pontosabb értelm (A Thyssen-gyűjtemény bemutatása pl. a Szépművész ban lett volna indokolt.) Az állandó kiállítások szerve kell alakuljanak a raktári anyagokat és új szerzeménye san feldolgozó időszaki kiállítások rendszerével. A tud dolgozás alapvető célja — és itt súlyos lemaradás reg a szakkatalógusok, ill. időszaki kiállítások esetén a katalógusok elkészítése. Mindezt ki kellene egészít kiállítások részletes fényképdokumentációja.

Mrávik László Mojzer téziseire reagált. A muzeológ nyos munka hiányosságait e tevékenység hivatalos eli hiányával magyarázza. Egyetért azzal, hogy szükség zeumügy és a műemlékvédelem, továbbá ezek ne gazdasági vonatkozásainak egybefogására, de az érint irányítási rendszerével alig egyeztethető össze. A együttműködésének az ide tartozó intézmények szakm lódása, működésük feltételrendszerének különbözősé tisztítás nemegyszer káros vonatkozásai következté szakmailag közel álló múzeumcsoportok között lehet A szakemberhiányt nem helyes a múzeumok számána sével kapcsolatba hozni, ezek szervezetileg és anyag nak az országos múzeumoktól. Nagy múzeumaink rak va vannak elsőrendű anyaggal; ha ezekből idejében (tára) a jelesebb vidéki városokban komoly állandó kiá volna, ma az emlékmúzeumok száma csekélyebb lenn lógushiány egyik lehetséges okát a szervezeti háttérb dezni, abban, hogy a kutatás múzeumi és akadémia jának együttes meglétéhez talán nem elég nagy az ou zeumi tevékenység funkciózavarainak okai szerteágaz mányos munka nehézségeit személyi és szemléleti, de anyagi problémák is okozzák. Az előadó végül hiá

< Csányi Károly >

könyve

< >

A műemlékrestaurálás.
A Műemléki Tovább-
képző Intézet kiadvá-
nyai. XX. k. 19. füzet.
Bp. 1943

Cséd

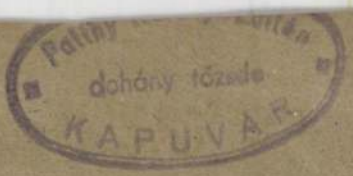
dohány főzde
KAPUVÁR

Egypt nefreatöje
volt az Ernst Mu-
zeum és utóbb az
Arv. Csarnok ka-
talogusainak-

Dr. Némedy Gyulának az O.D.P.T. elm
notásszlovel, szere

Minden jog fenntartva.

Szeged

Hallgató. Dr. Néme

1. Sze-ged fe-lett sö-tét fel-hő
2. De ha egy-szer ki-süt a nap

1. Na-pos tá-jon sok-sem jó-runk,
2. Ki-de-rül az e-gész vá-ros,

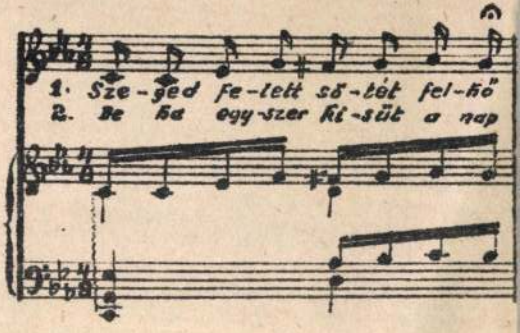

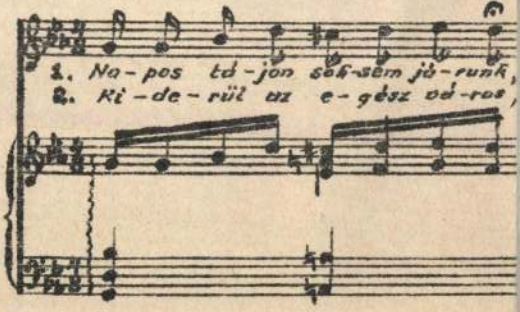

Boldog uj évet

Imen cikker.

BUDAPEST
1939
DEC
GA 72 GA

Ngs.

Dr. Szentiványi Gyula
és b. családjának úr

H.

XI. Lágymányos ú 16.

1/2 em 1

Hiván szeretettel!

Berci Mici

Gyuri

a kormány anyagi és erkölcsi támogatását kérje a magyar közgazdasági életnek e fontos vállalkozásához. A küldöttség átnyújtotta a kiállítás költségvetését is, valamint beszámol eddigi munkásságának eredményéről. Úgy Hieronymi, mint gróf Serényi miniszterek a legnagyobb előzékenységgel fogadták a küldöttséget és hangsúlyozták, hogy Magyarországnak az olasz nemzetközi kiállításon nem szabad elmaradnia, az anyagi segély mérvét illetőleg pedig kijelentették, hogy legjobb indulattal igyekezni fognak a kérdést megoldani. A miniszteri nyilatkozatok alapján a turini kiállítás magyar osztályának legközelebbről megválasztják a nagybizottságát, szervezik az irodát és kiírják a magyar pavillon tervpályázatát. A pályázat általános és nyilvános lesz, részt vehet azon minden magyar építőművész. A bíráló-bizottság hét tagból fog állni, két-két tagját a kiállítás igazgatósága, a M. Mérnök- és Építészegyesület és az Építőművészek Szövetsége küldi ki, elnökét a bíráló-bizottság maga választja. A kiállításon a mezőgazdasági rész külön pavillont fog elfoglalni s ugyszintén külön csarnokba kerülnek a gépek és a szakoktatás csoportjai.

BUENOS-AIRES-ben 1910-ben, mint már jeleztük, nemzetközi centenáris műkiállítás lesz. Ez az alkalmi kiállítás a külföldet, nevezetesen Európát, közelebbről nem érdekelné, ha Argentiniának — amelynek Buenos-Aires fővárosa — abbeli szándékát nem nyilvánította volna, hogy a jubiláris kiállítás alkalmából egy állandó múzeum létesítését célzó alapgyüjteményt óhajt szerezni. Ebben a tekintetben úgy a képző-, valamint az iparművészet egyaránt képviselve vannak, s azért különösen Németországban — mint amelyről tudomásunk van — nagy gonddal készülnek arra, hogy a német művészet ott az új világ e területén tért hódítson és magának jövőt biztosítson. Nem-e lenne ez érdeke más országnak is, például hazánknak?

NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁS ALLAHABADBAN. A calcuttai cs. és kir. főkonzulátus jelentése szerint f. évi december havában Allahabadban ipari és mezőgazdasági kiállítás lesz, mely három hónapig tart. A kiállításon a képzőművészet és az iparművészet alkotásait is mutatják be. A főkonzul különösen a szövőipar, gépek és egyéb ipari termékek részére jósol sikert s ezért figyelmébe ajánlja a kiállítást a magyarországi érdekelt köröknek.

AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT ez évben két nagyobb arányú kiállítást akart rendezni. Budapesten tavasszal lakásberendezési kiállítást, a nyár folyamán pedig Kassán általános iparművészeti és népművészeti tárlatot. Minthogy az ex-lex miatt a Társulat a kiállítások céljaira remélt államsegélyt nem kaphatta meg, kénytelen volt a kiállításokat elhalasztani.

ODESSZÁBAN f. évi május havától október hó 1-ig szintén rendeznek ipari és gazdasági kiállítást. Akik a kiállítás iránt érdeklődnek, forduljanak az Orsz. m. kiállítási központhoz (VI., Gróf Zichy Jenő-u. 4.).

A művészetnek csak mértékkel szabad túloznia. (OTTO WEISS.)

MÚZEÁLIS ÜGYEK

AZ ORSZÁGOS M. IPARMŰVÉSZETI MUZEUM ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSAI. Január hó 5-én kezdődtek ez évben az Iparművészeti Múzeum ismeretterjesztő előadásai. Vay Péter gróf „A spanyol építőművészet"-ről tartott ez alkalommal érdekes előadást, melyen jelen volt József kir. herceg és Auguszta kir. hercegnő is.

Második előadásában (január 8-án) a spanyol szobrászatra, festészetre és iparművészetre került a sor. Mint a multkor, úgy ez alkalommal is a művészetek belső tulajdonságaira vetette a fősúlyt. Mindenekelőtt kiemelte a spanyol szobrászatban rejlő bensőséget és mély érzést. Egymásután részletezte a különböző korszakokat és rámutatott azonkívül a külföldi hátásokra, amelyek Spanyolországban érvényesültek. A festészetre térve át ismertette a legrégibb festészeti emlékeket. A még ma is nagy számban előforduló középkori misszalék bemutatása után vázolta a festészet történetét Van Eycktől kezdve a mai napig. Kiemelte a spanyol festészetben feltalálható realizmust és a közvetlen kifejezésmódot. Ezután néhány vetített képen bemutatta a spanyol iparművészet egypár termékét, melyek közül különösen a templomi kovácsolt vasrácsok keltettek figyelmet.

Január 15-én Sárosi Bella a „Divat történetéről" tartott előadást. Végigkísérte a női divat fejlődését az első emberpártól napjainkig. Előadásában főleg a női ruházkodás művészetét korszakok szerint csoportosítva adta elő. Különösen kiemelte a francia fényűző korszakokban divatos ruhákat, a XIV., XV. és XVI. Lajos-korabeli divatokat. Majd áttért az empire- és biedermeier-korszak néha torz, néha kecses ruházatának ismertetésére; végül a mai divatot mutatta be és egynéhány megjegyzéssel irányt mutatott a jövő fejlődésre, hangsúlyozván a nemzetiességre való törekvést.

Tonelli Sándor dr., aki a mult év folyamán hosszabb tanulmányúton járta be az annektált tartományokat, „A bosnyák iparművészetről" tartott január 22-én előadást az iparművészeti múzeumban.

A bosnyák iparművészet eredetére vonatkozólag inkább csak sejtésekre és feltevésekre vagyunk utalva. Bosznia körülbelül 1500 esztendővel ezelőtt került bele a keleti iparművészet hatáskörébe. Legelőször a bizanci hatás érvényesült. Bizancból kerültek ide az alapformák, amelyek az idők folyamán módosultak, aszerint amint más hatások érvényesültek. A bizanci iparművészeten kívül a velencei művészet éreztette hatását főleg a gót stílus korában. Innen ismerte meg különösen a fémipar technikáját. Majd ó-szláv és mohamedán befolyások érvényesültek, sőt az indiai művészet hatását is felismerhetjük.

A mohamedán művészet hatása Boszniában jobban érvényesült mint a többi délszláv államokban, bár ezek is éppen oly hosszú ideig állottak a török uralom alatt, mert a bosnyák nemesség és a köznép egy része, hogy helyzetét biztosítsa, áttért a moha-

Magyar Iparművészet
1910. 97, 98. l.

medán vallásra. Ez az iparművészet főleg a XVII. és XVIII. században élte virágkorát. A török hatalom hanyatlásával a bosnyák iparművészet is hanyatlásnak indul. Ez fokozódott az okkupációt megelőző évekig.

Ekkor ugyanis a bosnyák iparművészet összeköttetésbe jut a nyugati kereskedelemmel. Egy magyar embernek, Kállay Béninek az érdeme, hogy a bosnyák iparművészet új életre ébredt. Keresett régi mestereket, akik az új generációt megtanították a régi technikákra. Ilyen mestere volt az ötvösségnek Letics.

Ezüst- és aranysodronyokat fa- és fémtárgyakba mélyítve alkalmaztak. Másik csoportja a fémmunkáknak a gravírozott díszű. A „Kunstgewerbliche Atelier"-ben jelenleg 35 tanuló részesül iparművészeti oktatásban.

A szőnyegszövést szintén az állam vette a kezébe. A színezés növényfestékkel készül. Ugyszintén pártfogásába vette a szövés különböző nemeit. A bosnyák iparművészet egy érdekes csoportját a fafaragást nem mutathatván be eredeti tárgyakon, vetített képekkel illusztrálta az előadó.

Az előadással kapcsolatban bemutatott tárgyak a serajevói múzeum és más műipari műhelyek tulajdonai.

Az ismeretterjesztő előadások során Nádai Pál dr. január 29-én tartott „Az angol szociális művészetről" előadást, arról a művészetről, mely körülbelül fél század óta Ruskin szellemében igyekszik megreformálni az angol polgári és munkás társadalmat.

Az angolszász faj elméjében megvan az évszázados nagy intelligencia a szociális bajok megértésére. Az előadó visszaidézi a multat és Londonra irányítja a hallgatóság figyelmét vázolván a hatvan év előtti város életének képét. Ekkor jelenik meg Ruskin. A gyáripar kezdte ízléstelenségeit kidobni a világpiacra. E tárgyak többet mutatnak lényegüknél. Az emberiség hitre vágyódott és a hit ott volt a középkor nagy kollektív alkotásaiban. És megszületett a preraelita művészet. Egy műhely keletkezik, melynek Morris a feje, aki tisztán a kézimunkát űzi. Kartonra rajzolnak, üveget festenek, széket faragnak, szekrényt enyveznek, tapétát terveznek, szövőszéken szövetet készítenek, bőrt domborítanak és kézisajtón könyveket nyomtatnak. Az innen kikerülő könyv nem cifraság, nem pompa, hanem csupa célszerűség. A betű hat, a bőr hat, a papiros hat és minden a vonalnak és a festéknek természetéből fakad. És amilyen a könyvük, olyanok a többi tárgyaik is. Ők teremtették meg Ruskin igéi szerint Morris vezetésével nemcsak az új iparművészetet, de annak alapgondolatát is: hogy csak egyféle dísz van és ez az, amely a célszerűségben rejlik; csak egyféle dísz van és ez az, amely az anyagból önként adódik. Azért szociális művészet ez, mert az egész mozgalom célja, hogy jómódú és szegény vágyódjon utána.

A virágoknak, a természetnek egyszerüen, vonalakkal való megszólaltatása, a tisztán vegetatív formák alkalmazása az iparművészet díszítő céljaira szintén az angolok érdeme. De nem az ő találmányuk, hanem a japánoké.

Az előadó részletesen ismertette Walter Crane, Ashbee és más iparművészek törekvéseit és munkásságát; beszélt az angol családi házak és kertvárosok művészetéről és végezetül ismertette azt a mozgalmat, amelynek egy belga csoport élén Van der Velde a szellemi vezére. Ez a mozgalom az angol szociális művészet utolsó avult felfogását fogja megdönteni azzal, hogy a kézművesmunka helyett a gyárat fogja szép tárgyak produkálására felhasználni és ezzel még általánosabb kulturát fog teremteni.

Február hó 5-én Novák József rajztanár „A rajzolás és festés történelmi fejlődése" címen tartott előadást.

A történelem — ugymond — idő- és térbeli eszközökkel dolgozik, melyek azonban minden távolság dacára egybefüggenek és egymásból fejlődnek. A művészet még nem volt művészet akkor, amikor megszületett. Abban a pillanatban válik azzá, amikor közvetlen környezetét az ember észreveszi és azt a keze közt levő primitiv eszközökkel ábrázolja. Legelőször csak iparművészet volt. Ebben együtt szunyadt az írás, szobrászat, festészet és rajz. Ilyenek a prehisztórikus műemlékek (Somme völgye, Saint-Achent, Marne völgye, Chelles stb.).

A népvándorlás egészen más népeket hoz felszínre, melyek jóval alacsonyabb fokon állnak. A keleti népeknél a differenciálódás lassanként áll be; érdekes fázist képviselnek e tekintetben az egyptomiak. A görögöknél már teljes a differenciálódás, itt minden művészeti ág önállóan jelenik meg.

A keresztény korban Bizanc viszi előre a művészeteket. Egészen újra kezdődik minden. A bizanci művészet két ágban hajt ki. Egyik az olasz trecento, a másik az északi románkori szobrászat. Ez a kettő egyesül a renaissance-ban, amely viszont négy nagy dolgot alkotott: a perspektivát, a kompoziciót (Rafael), a plasztikát (Michelangelo) és a fumatót (Lionardo). A rajz háttérbe szorulva új érvényesülést keres és talál a német grafikában (Schongauer, Dürer, Holbein stb.). Ezekkel szemben a nagy hollandus és flamand festők állanak, mint Hobbema, Ruysdael, Hals, majd a XVII. század Rembrandtot szüli, a XVIII. pedig Francesco de Goyát, kik a grafikába is festői hatásokat visznek.

Az új korban eldől a rajz és festés küzdelme. John Constable, Millet, Manet Claude, Monet, Puvis stb. képviselik az abszolut festést, Whistler, Meryon, Cameron, a montmartreiek, Beardsley, Brangwyn stb. a grafikát. Míg Európa a festést vitte diadalra, addig Japán a vonalrajzolást. S ott, épp úgy mint nálunk, az utolsó évtizedek adják a legnagyobb mestereket.

CSÁNYI KÁROLY.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM 1909. évi tevékenységéről a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett jelentéséből kiemeljük a következő adatokat:

A gyüjtemény ajándékozás és vétel útján 818 leltári szám alatt 1554 tárggyal gyarapodott, melyből tekintélyes részt foglalnak el az ajándékozás és hagyaték útján a múzeum tulajdonába jutott tárgyak. E tény elsősorban az előző év novemberében az Iparművészeti Múzeum újabb szerzeményeiből rendezett kiállításnak köszönhető.

Harmincöten ajándékoztak és hagyományoztak 947 drb tárgyat 15825 korona becsértékben. Az ajándékozók és hagyományozók a következők: Fogolyán Sándor, Griesbach Georg Mitrovitz, Strasser Feldau Salma, Árú- és Értéktőzsde, Thomka Gyula Besztercebánya, Divald Kornél, Egger Henrik Wien, Náthán Oszkárné, Hopp Ferenc, Kosztka Antal, özv. Lip-

Czanjik

UMÉE Heti Érte-
sítoje. 1901/3, 1906.

RSZÁGOS TERMÉSZETVÉDELMI

KAÁN K

ny. földmívelésü

mányos Akadémia levelező tagja, az

131.

131. A SZT-GELLÉRTHEGY
MŰVÉSZI KIKÉPZÉSÉNEK
ESZMÉNYI TERVE,
MEDGYASZAY ISTVÁNTÓL.

PANTHEON NATIONAL
AU MONT ST. GELLÉRT
À BUDAPEST.
PROJET IDÉAL
PAR MEDGYASZAY ISTVÁN.

132.

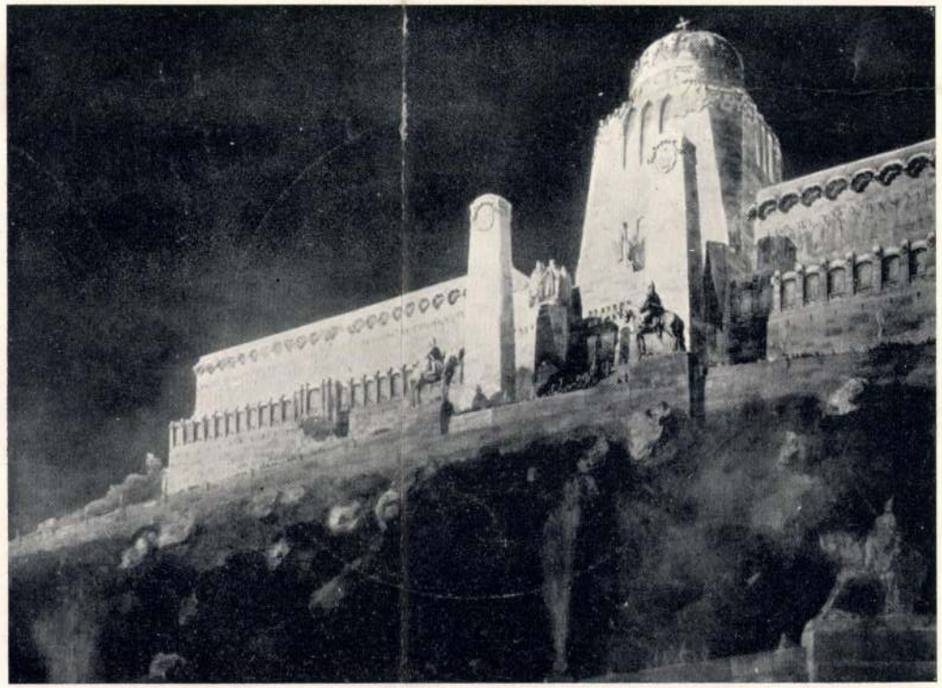

132. SZT-GELLÉRTHEGYI
NEMZETI PANTHEON.

138.

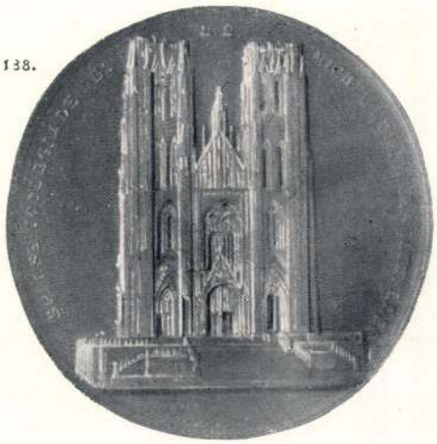

138. WIENER JAKAB:
A BRUXELLESI ST. MICHEL
ET GUDULE TEMPLOM.

139.

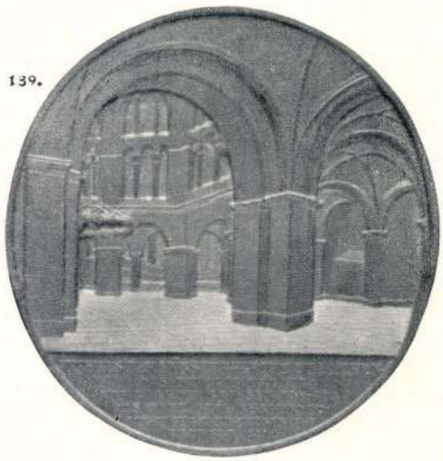

139. WIENER JAKAB:
AZ AACHENI MONOSTOR
TEMPLOM.

140.

104. MAX DASIO: A MŰVÉSZ ANYJA.

141.

141. MAX DASIO: SZT. MÁRTON.

142.

142. MAX DASIO: ÍJJAZÓ DIANA.

143.

143. MAX DASIO: ESKÜVŐI EMLÉKÉREM.

MÉDAILLES.

Magyar Iparművészet
1908.

133.

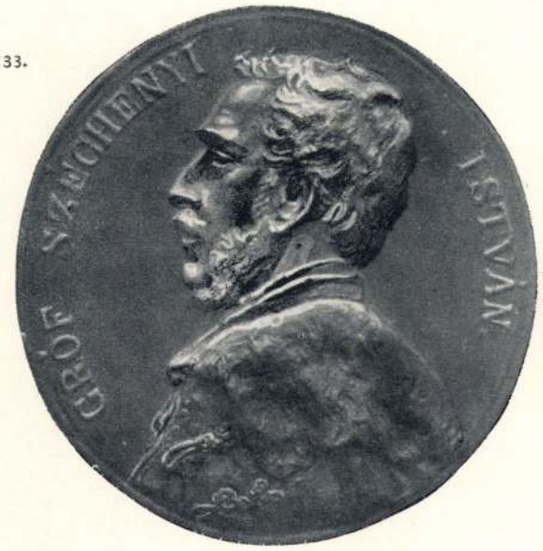

133. LORÁNFI ANTAL :
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN.

134.

134. TELCS EDE :
POPPER DÁVID.

135.

136.

135., 136. JUHÁSZ GYULA : A HÚSIPARI KIÁLLÍTÁS PLAKETTJE.

137.

137. JUHÁSZ GYULA :
A BALESETÜGYI KIÁLLÍTÁS ÉRME.

PLAQUETTES ET MEDAILLES
COMMÉMORATIVES.

144.

145.

144., 145. A KERESKEDELEMÜGYI M. KIR. MINISZTER IPARMŰVÉSZETI ÉRME, BERÁN LAJOSTÓL.

146.

147.

146., 147. MURÁNYI GYULA: SÜTŐIPARI KIÁLLÍTÁS PLAKETTJE.

148.

148. THALY KÁLMÁN-EMLÉKÉREM. BERÁN LAJOSTÓL.

149.

149. ANYÓKA. BECK Ö. FÜLÖPTŐL.

150.

151.

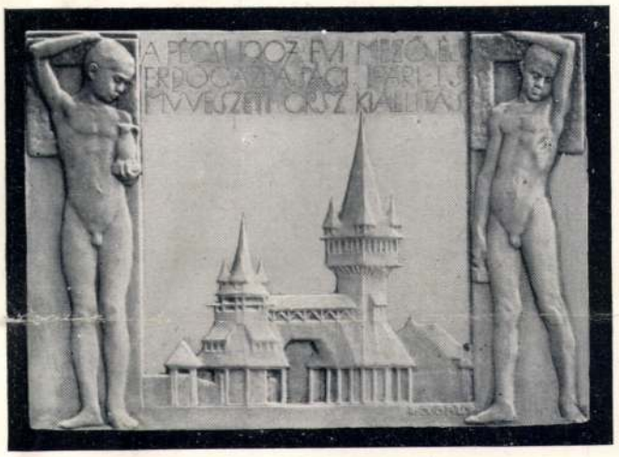

150., 151. ZSOLNAY MIKLÓS EMLÉK-PLAKETT.
BECK Ö. FÜLÖPTŐL.

152.

152. DR. GREINER DÁNIEL.

153.

153. FRANGES RÓBERT: EURÓPA BIKÁVAL.

PLAQUETTES ET MEDAILLES.

154.

154. EBÉDLŐ. TERVEZTE LAKATOS ARTUR.
KÉSZÜLT A KASSAI KIR. JAVITÓINTÉZETBEN.

SALLE À MANGER.

155.

155. ÚRI DOLGOZÓSZOBA. TERVEZTE FEHÉRKÚTHY ÉS DÓSA.
KÉSZÍTETTE HOSSZÚ ISTVÁN.

CABINET DE TRAVAIL.

A MODERN ÉREM- ÉS PLAKETTMŰVÉSZETRŐL.

IRTA: CSÁNYI KÁROLY.

A MODERN ÉREM- és plakettművészetről szeretnék ez alkalommal egyet-mást elmondani. Az éremművészet multját nem szükséges, hogy e folyóirat olvasóival megismertessem, mert bizonyára sokan olvasták Ráth Györgynek* az Iparművészet Könyve I. kötetében e tárgyról megjelent, a világirodalomban is párját ritkító jeles és beható tanulmányát.

A modern emlékérmek sajátságait először ama római érmeken ismerhetjük fel, amelyek az V. századtól kezdve a nyilvános játékok és versenyek emlékére készültek. Ezek tekinthetők a modern érmek tulajdonképpeni őseinek. Az éremnek ugyanis az a rendeltetése, hogy valamely személy vagy esemény emlékét megörökítse. Az előlapon (avers) legtöbbször az illető személy arcképe, a hátlapon (revers) allegorikus, szimbolikus vagy történeti jelenet van domborműben ábrázolva.

Az érmet verőtőkével állították elő. E verőtőke úgy készült, hogy rövid, egyik végén meglágyított, szabályos acéldarabba az éremvésző belevéste az érem negatív alakját.

A renaissance-stílussal az érem-művészetnek új és fényes korszaka kezdődik. Az olasz renaissance mesterei érmeiket öntés útján állították elő, nem pedig verés útján, mely utóbbi eljárás a kompozíció szabadságát, az egyéniség érvényesülését és az érem nagyságát meglehetősen korlátozta. A renaissance-mesterek az érmet viaszból megmintázták. Ez az anyag hűen követi a művész formáló kezét és így hűen tükrözi a művész egyéniségét. A kész mintázatot öntőformával vették körül és ebbe bocsátották bele az olvasztott bronzot, ólmot vagy ezüstöt, mely a viaszt felolvasztván, annak helyét elfoglalta és a mintázat minden finomságát követte. Az így nyert érmet, ha hiba volt rajta, cizellálni kellett. Voltak azonban mesterek, kik az öntés technikájában olyan jártasságra tettek szert, hogy az érem kifogástalanul került ki az öntőmintából és így az eredeti minta minden szépséget feltüntette. A felületet rendesen meleg-barna patinával vonták be. Ilyen eredeti, egykorú öntvény vajmi kevés maradt fenn és a legnagyobb múzeumok büszkeségét képezi. Ez alkotásoknál az éremvésző feleslegessé vált, a művész egyéniségének érvényesülését tehát semmi sem akadályozza; így lesz az érem a nagy alkotásoknak egyenrangú társává, sőt népszerűségben versenyez azokkal.

Ennek az eljárásnak megvolt azonban az a hátránya, hogy az érmet nem lehetett oly könnyen nagy számban előállítani, mint verés útján. A XV. században kizárólag az öntött érem uralkodik, míg 1550 táján már ismét a vert érem van túlsúlyban.

ORONTII
FINEI DELPHINATIS.REGII MATHEMATICARVM PROFESSORIS:
QVADRANS
ASTROLABICVS, OMNIbus Europæ regionibus inseruiēs: Ex recenti & emēdata ipsius Authoris recognitione in amplioré, ac longè fideliorem redactus descriptionem.
PARISIIS.
Apud Simonem Colinæum
1 5 1 4.

CÍMSZEDÉS ÉS KERETDÍSZ ÖSSZHANGJA EGY XVI-IK SZÁZADBELI FRANCIA NYOMTATVÁNYON.

* Ráth György: Az Iparművészet Könyve. Három kötet. Kiadja az Athenaeum. — Ára 36 korona.

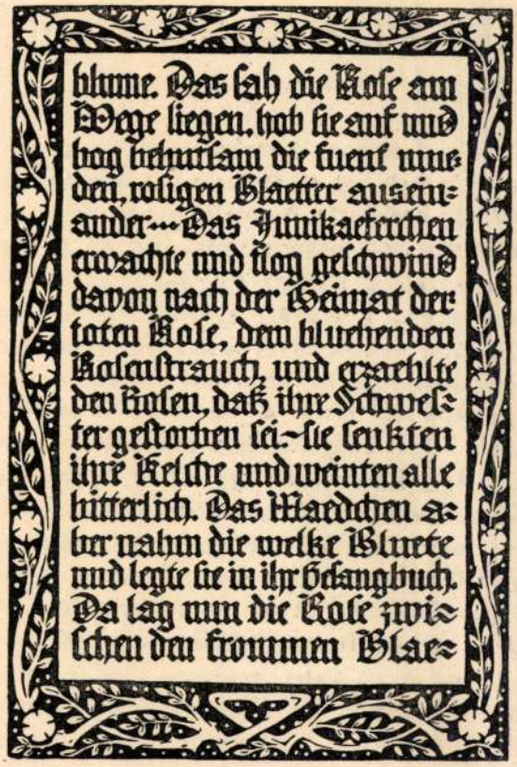
blume. Das sah die Rose am
Wege liegen, hob sie auf und
bog behutsam die fuent mue-
den, rosigen Blaetter ausein-
ander... Das Junikaeferchen
erwachte und flog geschwind
davon nach der Heimat der
toten Rose, dem bluehenden
Rosenstrauch, und erzaehlte
den Rosen, daß ihre Schwes-
ter gestorben sei. – sie senkten
ihre Kelche und weinten alle
bitterlich. Das Maedchen a-
ber nahm die welke Bluete
und legte sie in ihr Gesangbuch.
Da lag nun die Rose zwi-
schen den frommen Blae-

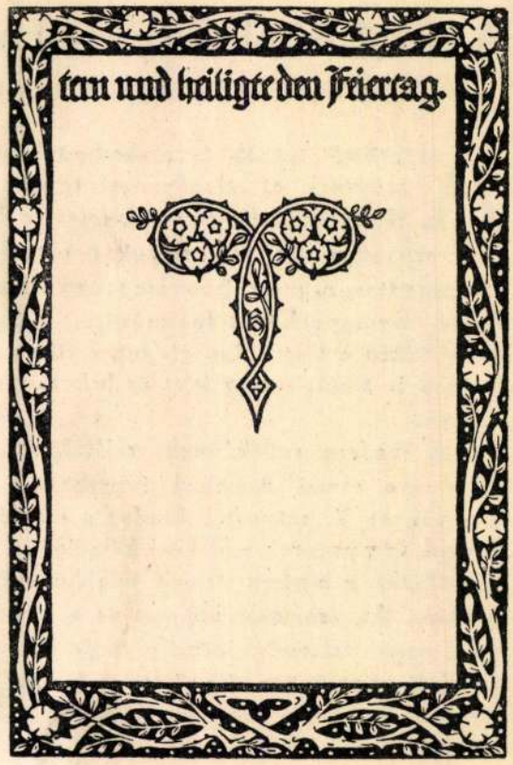
tern und heiligte den Feiertag.

OLDALLAPOK AZ EGYSÉGESEN KIÁLLÍTOTT KÖNYVBŐL.
RAJZOLTÁK, MARATTÁK, NYOMTÁK ÉS KÖTÖTTÉK A LIPCSEI NYOMDÁSZ-SZAKISKOLÁNAK NÖVENDÉKEI.

dély és mégis monumentalitás. Ostberg Ragnar templomai, Boberg postaépülete, Dahlender karcai és középen egy bájos kis modell Wahlman Lars Engelbrechtskirche-jéről ritka összhangot és gyönyörűséget adnak.

Az oroszok lehetőleg egyszerűen rajzolnak, rajzaik komolyak, szűkszavúak, de ahol helyenkint a szín hangjai megcsendülhetnek, ott gazdagok, mint egy szép orosz mese. Az egyszerű, logikusan szép előadás nagymesterei Pokrowsky és Kossjakow tanár.

Nem komoly dolog összehasonlítást tenni az utóbbiak és a Schmitzek, Dülferek és Kreisok művészete között. Érzésbeli különbségek ezek, tradíciók és tradíciók átszűrődései.

A magyar építészetről teljes képet ezen a kiállításon nem kapunk. Talán éppen ez az utolsó 10 év nagy küzdés ideje volt a megállapodottak és a keresők között és ez utóbbiak nagyon kis számmal vesznek részt a kiállításon.

Termünkön meglátszik, hogy szeretjük a szint, a virágot, rajzaink talán kissé nagyon is színesek és nagyon is szépek, kevés rajzolásbeli stílussal. A bemutatás nem éppen szerencsés módja mellett is kimagaslik a Halászbástya nagy szépsége.

Iparművészetet keveset látunk a kiállításon. A Werkstätte nagyízlésű művésze J. Hoffmann, egy sok finomsággal, biztos tudással megoldott szobát állít ki; tőle van az első nagy terem installációja, mely üresen arányaiban igazán nagystílű volt. Az oroszok állítottak ki még egy pár szép darabot, a népművészet átszűrt ornamentikájával és formáival, miken ugyanazok a mély megértések és szépségek vannak, mint az arkitekturában. A magyar csoportban pedig sokakat megállít Zsolnay eozinja és Körösfői színes szép szőnyegei.

TÁTRAY LAJOS.

A későbbi századok folyamán az éremművészet fokozatosan hanyatlott és lassanként a mesterségek sorába süllyedt. Csak a XIX. században és pedig legelőször Franciaországban kel új életre és itt olyan magas fokra emelkedik, hogy méltán nevezhetjük e kort az éremművészet „új renaissance-ának".

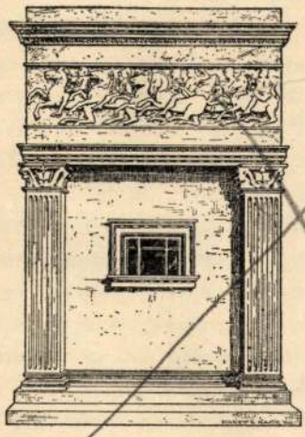

ARÁNYOK TANÍTÁSA A CSIKÁGÓI NYOMDÁSZISKOLÁBAN, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK UTÁN.

Többen, akik az érem- és plakettművészettel irodalmilag foglalkoznak, főleg Lichtwark nyomán, szeretik az érmeket a grafikai alkotásokhoz, így a réz- és fametszethez hasonlítani. Némi rokonság tényleg van. A grafikai alkotások is inkább intim hatásokra törekszenek és az érem is egyazon dúc, illetőleg verőtő segélyével több példányban sokszorosítható. A tárgy kis mérete megkívánja, hogy kezünkbe vegyük, illetőleg közelről szemléljük, hogy átérezhessük finomságait. Technikája, készítési módja azonban határozottan a szobrászati alkotások közé sorozza.

A XIX. század egy új eljárási móddal gazdagította az érem előállítását. A gépipar bámulatos fejlődése olyan gép szerkesztését tette lehetővé, mely a nagyban mintázott művet kisebbített alakban adja vissza. A régi eljárásnál, mint már említettük, a vésnök a lágyított acéltömbbe, a tervezett érem nagyságának megfelelően, negatív-formában véste ki annak alakját, hogy azután edzés útján alkalmassá téve, a verésre használható legyen. Ha ez a verőtőke megsérült, új verőtőkét kellett vésni. E fáradságos munka elkerülésére Wilhelm Seidan bécsi kamarai vésnök és éremművész a hatvanas években a negatív verőtő helyett pozitív, ú. n. apatőt vésett, mellyel lágyított acélba való sajtolással állította elő, az edzéssel használhatóvá tett, verőtőt vagy anyatőt. A következő lépés volt a redukáló-gép megszerkesztése, mely lehetővé tette, hogy a művész nagyban mintázza alkotását; e minta után készült vasöntvény újabban bronzöntvény alapján készül a redukáló-gép segélyével az acél-apatő, mellyel ismét a verőtőke állítható elő és annak elpusztulása esetén újabb verőtőke előállítására szolgál.

Azért foglalkoztam részletesebben az érmek újabb előállítási módjával, hogy a modern érem sajátságait és a régebbi alkotások közti különbségeket jobban megérthessük.

A modern érem-művészet Hubert Ponscarme (1827—1000) francia művész alkotásaival kezdődik. A határkő az az érem, mely Josephus Naudet természettudóst ábrázolja. Ezen megtaláljuk a modern érem minden sajátságát. A korábbi érmeken az erősen kiemelkedő dombormű kemény körvonallal csatlakozott a tükörsíma alaphoz, melyet ismét mereven tagozott keret vett körül. Ponscarme szakított e hagyományokkal, az itt bemutatott érmen mindezt hiába keressük. Ő a szegélyt egészen elhagyta, a hátteret finom patinával vonta be, melyből előnyösen emelkedik ki a laposan kezelt, kissé világosabb dombormű. A feliratok eddigi ízléstelen betűit is elhagyta és helyettük egyénibb, a rendelkezésre álló térhez alkalmazkodóbb betűket alkalmazott. E néhány szóval eléggé jellemeztük Ponscarme-ot, és e sajátságok fellelhetők követői és tanitványai munkáin is. Mint az Ecole des Beaux-Arts tanárának, bőséges alkalma nyilott, hogy az új iránynak számos követőt szerezzen. És az eredmények beigazolták eszméinek helyességét. Mellette két kiváló szobrász, Pierre Jean David

D'Angers (1789—1856) és Henri Michel Antoine Chapu vesz részt az alapvetés nehéz munkájában. Ők öntött érmeikkel rámutatnak arra, hogy nem okvetlenül szükséges az antik allegoriákhoz folyamodni, ehelyett fontosabb a természet tanulmányozása. Alphée Dubois, ki eleinte mellszobraival ér el nagyobb sikereket, szintén élénk részt vesz az új irány megteremtésében.

A modern elvek teljesen érvényesülnek J. C. Chaplain művein. Erőteljes, nagyvonású arcképes érmei monumentális alkotások nem nagyság, hanem művészet tekintetében. Más utakon jár nálánál nem kisebb társa, O. Roty. Ő a finomságok nagy mestere, mit bemutatott művei is igazolnak. E két művész nevét jó ideje együtt emlegetik. Szerintök az érem legyen egyszerű, világos, de azért beszédes, vagyis könnyen érthető. E művészek már előszeretettel használják a négyszögű formát, vagyis a plakettet, mely alak szabadabb mozgást biztosit. Roty öntött plakettjein az olasz bronzok sötét patináját alkalmazza, néha azonban a japán bronzok világosabb patinájával vonja be. Alkotásain a francia művészetet jellemző sajátságos báj, szellemesség és gazdag fantázia uralkodik.

Alexander Charpentier különösen mozgásban lévő alakokat örökit meg plakettjein előszeretettel. Messze vezetne, ha az összes jeles francia éremművészekkel bővebben foglalkoznék. Elegendő lesz, hacsak névleg felsorolom a kiválóbbakat. Dupuis, Patey, Vernon, Rivet, Pillet, Coudray, Yencesse, Legros neve úgysem ismeretlen a plakettművészet barátai előtt.

Roger Marx: Les médailleurs français depuis 1789. című művével az egész világ figyelmét a francia érem-művészetre terelte. A németeknél Alfred Lichtwark: „Die Wiedererweckung der Medaille" című könyvével a német érem-művészetet keltette új életre úgy, hogy az utóbbi időben a német plakettművészet is nagyobb jelentőségre tett szert.

A. Hildebrand Bismarck-érme pl. szélesebb körben is ismeretes. Ez érmet nagy egyszerűség és az ábrázolt személy nagyságának megértése jellemzi. Érdekes az a körülmény, hogy a németeknél leginkább olyan művészek foglalkoznak érmészettel, akik nem kizárólag éremművészeti alkotásokat produkálnak, hanem a szobrászat más ágában is jeleskednek.

Hermann Hahnt főleg Lenbach festőművészt ábrázoló érme tette ismertté. Georg Wrba, Hans Hartmann és Rudolf Bosselt enemű alkotásain egyéniségük előnyösen jut érvényre. Eleinte inkább a természethűségre törekedtek, későbbi fejlődésük fokán, leginkább az utóbbinál, a stilizáltság lép helyébe. Ugyane nyomokon halad Dasio és Römer. Dasio művein, miként a bemutatott példák is igazolják, a stilizáltságnak nagy szerep jut, de az erőteljesség sem tagadható meg tőlük.

Greiner leginkább arcképes plaketteket készit. Az ábrázolt egyén jellegzetes vonásait emeli ki előszeretettel.

A Párisban élő Kautsch művein a francia hatás könnyen felismerhető.

A német érmeket, a francia alkotásokkal szemben, a német szellemnek megfelelő többkevesebb nyerseség jellemzi.

Németországban újabban többen hangoztatják a régi technikához való visszatérést. Így J. Aug. Lux: Geschmack im Alltag című könyvében e nézet mellett küzd. Ez azonban nem helyes. A renaissance-mesterek sem elégedtek meg a régi eljárással, hanem ahelyett öntés útján állitották elő nagybecsű érmeiket; ez alkotások a XV. század szülöttei, ugyanez áll a modern kor alkotásaira is. Az új eljárás egyesiti magában a mintázás, öntés és verés előnyeit. A nagyobb terület fokozza a művész szabadságát, izgatja fantáziáját. Viszont emellett szem előtt kell tartania azt is, hogy milyen nagyságban készül az érem vagy plakett. A könnyebb sokszorositás elősegiti a mű népszerűségét. Szükséges is, hogy az ilyen kisméretű műalkotás sok példányban készüljön, ezáltal lehetővé válik, hogy minél többen birhassák és igazán élvezhessék. A redukálógép épúgy, miként az öntvény hajszálpontosan követi a minta formáit, teljesen respektálja a művész egyéniségét és feleslegessé teszi más emberi kéz beavatkozását.

Az osztrák éremművészetről nincs sok mondanivalóm. A nagyforgalmú Anton Scharff és az idősbb Tantenhayn voltak az úttörők, helyükbe néhány többkevesebb tehetséggel megáldott fiatalabb művész lépett, akik kisebb-nagyobb sikerrel működnek e téren. Közülök Marschall neve legismertebb nálunk.

Hazánkban az éremművészet szép virágzásnak indult. Telcs és Beck nevét bizonyára mindenki ismeri széles e hazában, aki az éremművészet iránt igazán érdeklődik. Mellettük újabban egy ifjabb gárda nő fel, kik művészi tudással párosult igyekezettel törtetnek előre.

A modern magyar éremművészet tanulmányozására az első kedvező alkalmat az „Éremkedvelő Egyesület" tavalyi nagysikerű kiállítása szolgáltatta. Itt láthattuk először nagyobb csoportban a modern magyar éremművészet legjelesebb alkotásait. A ma már elismert mesterek művei mellett ott voltak az úttörők alkotásai is. Stuckhart, Wurschbauer, Klein, Karl, Schwartz, a Belgiumba szakadt három Wiener testvér, Ferenczy István és Böhm József Dániel művei még a mult művészetének termékei. Loránfi Antal érmei a modern irányba való átmenetet képviselik. A tragikus véget ért Szárnovszky Ferenc már a modern irány képviselője. Az Iparművészeti Múzeum állami nagy aranyérme e művész legjelesebb alkotása.

Beck Ö. Fülöp neve a milleniumi koronaérem által lesz először ismeretessé. Jó ideig egymaga képviseli a magyar éremművészetet. Legelső alkotásain még a francia plakettek hatása észlelhető, később azonban fokozatosan fejlődve egyéni alkotásokat hoz létre. Az említett kiállításon 61 műve volt látható és e gazdag sorozat sem tartalmazta összes munkáját. Telcs Ede és Maróti Géza, bár inkább nagyobb szobrászati alkotásokkal foglalkoznak, szintén szép számú és jeles érem- és plakett-alkotással gazdagították művészetünket.

A fiatalok közül erős tehetség Berán Lajos, ki máris több alkotással adta tanújelét rátermettségének. Ezek közt legnépszerűbb az Iparművészeti Társulat Trefort-plakettje. Bödy, Csillag István, Juhász Gyula, Murányi Gyula, Reményi József, Vágó Dezső az érem-művészet legifjabb katonái, de máris mindannyian beigazolták rátermettségüket.

A mult évi első magyar érem- és plakettkiállítás és néhány külföldi kiállítás sikere eléggé igazolta, hogy e téren nincs okunk szégyenkezni.

Az éremművészet iránti érdeklődés egyre fokozódik és immár szélesebb körben terjed, és kell is hogy minden művelt ember lelkében e kis alkotások, éppen intim hatásuknál fogva, szeretetet ébresszenek.

ORSZ. FÉNYKÉPKIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN.

A Magyar Amatőrök Országos Szövetsége művészi és kulturális szempontból elismerésre méltó nagy munkát végzett a május hó 24-én megnyílt fényképkiállítás rendezésével. Ha a 3 év előtti utolsó nagyobbszabású fénykép-kiállításunkon még nem sikerült az általános közvéleményt osztatlanul megnyerni annak az elismerésére, hogy a fotografálás hivatott kezekben jogosan követel magának helyet a művészetek között, úgy az elfogulatlan szemlélő ennek a kiállításnak csak futólagos megtekintése után is azzal a meggyőződéssel távozik, hogy igenis lehet a fotografálással nemcsak a természet valamely kiváló szép részletét kikeresve, azt szolgailag utánozni és ily módon szépet alkotni, hanem lehet a valódi művész ihletével a művész egyéniségét, érzését, hangulatát átvinni, beleolvasztani a felvett tárgyba és ezeket az érzéseket, hangulatokat a szemlélőben életre kel-

teni. A régebbi kiállítások még erősen a festészet hatása alatt állottak, utánozni próbáltak minden hatást, ami a festészetben szép és ez az utánzás gyakran balul ütött ki. A mostani kiállítás mutatja, hogy mennyire tisztultak azóta a nézetek, mutatja, hogy mennyire önálló utakon jár a modern fényképezés és tegyük hozzá büszkén: a magyar fényképezés! A legutóbbi nemzetközi kiállításunkat a legjelesebb külföldi erők keresték fel, méltán büszkék lehetünk rá, ha pusztán magyar művekből oly gyűjteményt tudtunk összeállítani, amelynek színvonala semmivel sem áll amazé alatt.

A Műcsarnok 15 termét töltik meg a legszigorúbb kritikával összeválogatott képek. Összesen több mint 1500 darab.

Az I-sö teremben Auguszta főhercegasszony, József főherceg és Izabella főhercegasszony képeit látjuk. Legnagyobbrészt útifelvételek, de sok művészi qualitásút találunk köztük. Igen hangulatos Auguszta főhercegasszony képei közül a 4. számú: „Lloyd-gőzös a tengeren". József főherceg felvételei között igen artisztikus a 77. számú: „Naplemente", helyesen elosztott és egyensúlyozott árnyalataival. Izabella főhercegasszony, „Öreg pásztoróra" (92.) és „Béllyei facsoport"-ja (91.) szintén művésziek.

A II-ik teremben Kiss Zoltán „Erdei út"-ja nemes egyszerűségével és pittoreszk vonalaival köti le a figyelmet. K. Lippich Elek 10 egyaránt szép képpel szerepel. A „Holdas éj a Balatonon" bájos hangulatával elsőrangú művészi alkotás. Ugyanitt találjuk néhai Eszterházy Mihály gróf művészi hagyatékát. Egyéb kiállításokból ismert, minden kritikán felül álló szép képek. Közöttük 6 darab díszkrét természetes színekben tartott kép dicséri a magyar művészi fotografálás tulajdonképeni megalapitójának emlékét. Székely Aladár, Zachariás Sándor és Faix Jacques művei eme kiváló környezetben is megállják helyüket.

Horváth C. Guidó kiváltkép az „alkonyat" című képével (III-ik terem, 5. szám) ezúttal is beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Matusik Márton, az aradi fotoklub tagja, néhány kiváló portréval (27.) és tájjal (29.) szerepel itt. Röttig Odo „Gesztenyesütő"-je figyelemre méltó munka.

A IV. teremben Révész Zoltán néhány teknikai és művészi szempontból egyaránt kifogástalan képpel (nagyobbrészt arcképpel) szerepel. Különösen szépek a 26. sz.: „Árnyékok a hóban" és a 28. sz.: „Cinci". Ugyanitt van Weisz Hugó több artisztikus képe.

Az V-ik termet Magyar-Rosenberg Emil uralja. „Veszprémi ház", „Pihenő", „Tanulmányfő" egyaránt jó dolgok, de legkedvesebb mindenek között intim, bájos felfogásával a 61. sz.: „Gyermek a macskával". Itt kapott helyet Faragó G. ködösös-borongós szép téli hangulata.

A VI-ik termet jobbára Balogh Rudolf képei töltik ki. Néhány gyönyörű, éjszakai lámpavilágitású havas képe van itt. Hoffmann Viktor és Pogány Lajos néhány színtén elsőrangú képpel szerepelnek.

A VIII-ik és X-ik termet szakfényképészek foglalják el és mutatják, hogy mennyire tért hódit az újabb művészi irány a professzionátusok között is. Nem a minden ráncot eltüntető, megifjító retus-munka dominál képeiken, hanem a művészi beállítás, megvilágitás és a kép vonalainak helyes megválasztása és egyensúlyozása. Legkiválóbb Uher néhány arcképe, de szép dolgok akadnak Kossák, Mai és itt-ott Erdélyi művei között is.

A XI-ik terem a Photo-klub gyüjteményes kiállitását tartalmazza. Igen szép Harmatzy: „Templom-interieur"-je (5.), Kelemen Lajos: „Táncosnő"-je (54), Degenfeld Ottó gróf képei és kiváltkép Feledi 16 képe, különösen a „Bruggei részlet" (107.). Ezek valóban elsőrangú munkák.

A XII-ik termet a legújabban alakult „Budapesti Kamera-Klub" képei töltik meg. Csupa kiváló dolog, Purcell, Semsey, Belházy, Glósz, Elischer, Fliegl és többektől. A kiállitás legszebb darabjait Haranghy 6 képe között találjuk. Talán mindenek között legszebb a „Tél" című (54.). A kompozició, hangulat, beállitás, szín, egyaránt nagymesterré avatják Haranghyt.

A XIII-ik teremben szép képeket látunk Stankovszkytól „Libák a jégen" (12.) és Garaytól, ki a háromszín-fotografálásban igen jelentékeny eredményeket ért el.

(Csanyi Károly)

( ) Vasmüveség.

Ráth György. Az

iparmüvészet

könyve. III. K.

Bp. 1912. 197–

252. l. (Kajetkel.)

Kedves Barátom!

Lekötelező szíves jókívánságaidért öszinte szívből köszönetet mond és boldog ujévet kíván

régi barátod

Péczely Jéle

(Csányi Károly)

cikke

(7) Képek Erdélyből

Magyar Építőművészet. 1912. 9-10. sz.

képekkel

HOFFMANN SÁNDOR

„ERIKA" CIPŐÁRUHÁZA

CLUJ, P. UNIRII 13.

*

ÁLLANDÓ NAGY VÁLASZTÉK

A VILÁGHIRŰ POPPER, BALLY

ÉS FOR-EVER CIPŐKBEN

MIN

<Csányi Károly>

<>

Az olasz művészet hatása
a magyar művészetre.

MMÉE közl

1913. 301—309 l.

Képekkel

PEST

(Csanyi Károly)

<> Fittler Kamill
emlékezete.
MMÉEKözl.
1913.
345, 346. l.

Csányi Károly
cikke

A bajnoci vár.

MMÉEKözl.
1914. 2. 7.
képekkel

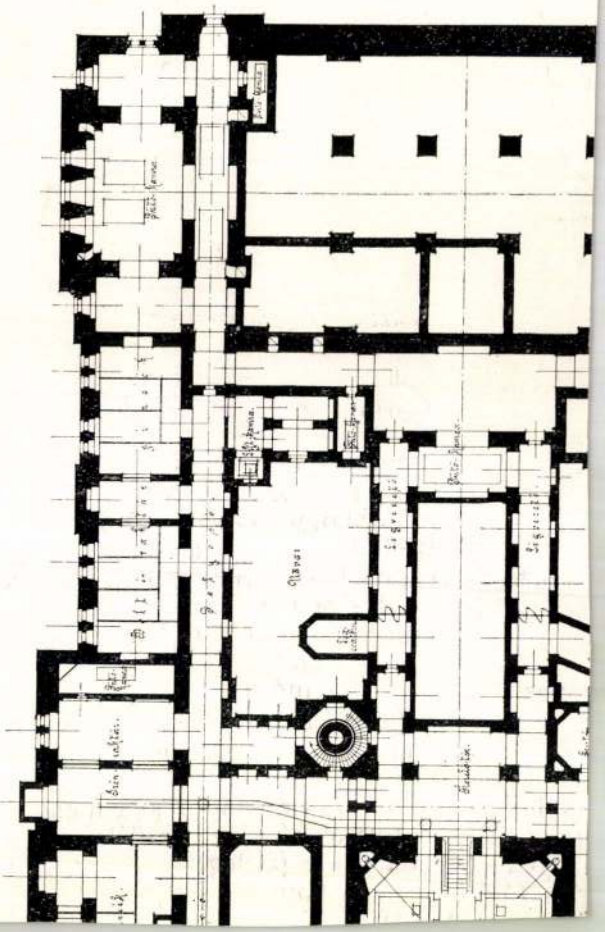

(Csanyi K.)

(-) A kehely kiál-
lítás tanulságai
Muz és Kit Ért.
1913.

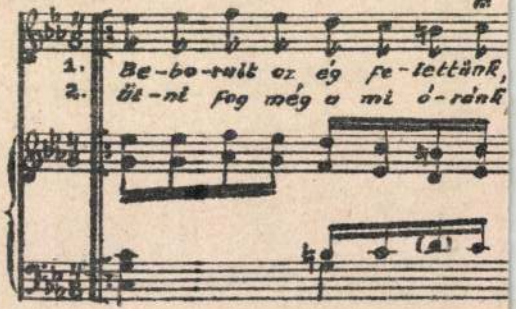

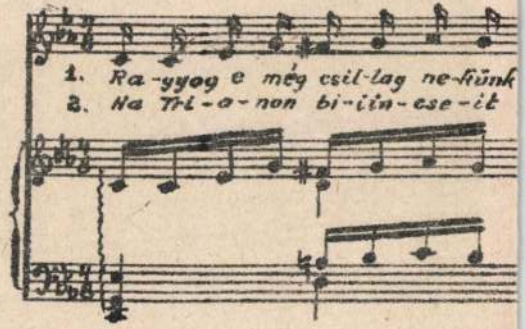

Copyright 1940. by

CSÁNYI KÁROLY: ERDÉLYI TÖRÖK SZŐNYEGEK

Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum Teleki Domokos gróf indítványára az Erdélyben előforduló keleti — helyesebben kisázsiai — szőnyegekből kiállítást rendezett. — Az 1912. év nyarán hat hétig, 1913-ban három hétig jártuk kocsin, automobilon és vasúton a nevezett főúrral keresztül-kasul Erdélyt, de főleg az északi részeket, mert ez a rész ismeretlenebb volt, míg a déli részen, a szászok lakta területeken tudtuk, hogy a templomokban híven őrzik a Kelet iparművészetének eme szép termékeit. Így körülbelül hatszáz szőnyegről szereztünk tudomást.

* * *

A mesés Kelet legszebb hajtása, Ázsia iparművészetének legpompásabb virága a szőnyeg. Festők és általában a művészek már régebben felismerték a keleti szőnyegek szépségét; a nagyközönség figyelme azonban inkább csak az újabb időben fordult a Keletnek e bájos termékei felé.

A mesevilág minden csodája megelevenedik előttünk, midőn e szót kimondjuk: Kelet. Az ezeregy éj csodás történetei ébrednek fel emlékezetünkben. Hiszen minden, ami e titokzatos országokkal összefügg, izgatja képzeletünket és az utolérhetetlen gazdagságot idézi elénk.

Ennek a mesés Keletnek legragyogóbb képviselője az aranyos hullámú Boszporus partján emelkedő hatalmas város, Kelet és Nyugat vágyakozásainak célpontja: Konstantinápoly. A csodás kupolákkal, karcsú tornyokkal és márványpalotákkal ékes város volt a multban és részben a jelenben is a keleti szőnyegek főlerakodóhelye.

Kelet népe anyagiakban túlnyomóan szegény, de annál gazdagabb játszi képzelete és páratlan színérzéke. Ezt testesíti meg a keleti szőnyeg, mely legtöbbször egyszerű emberek keze alól kerül ki, színhatásával és csodás összhangjával mégis meghódítja az elkényeztetett európait is. A szőnyegkészítés művészete veleszületett képessége a keleti embernek és ez öröklődik nemzedékről nemzedékre.

E szőnyegek hazája délnyugati Ázsia amaz országai, melyek Kis-Ázsiától Kínáig terülnek el. E nagy földdarabon készülnek a keleti szőnyegek különböző fajtái, sőt még Kína egy részében is, melyeket a kereskedelem rendesen annak a városnak a nevével jelöl, amelynek környékén az illető szőnyeg készült. Ezek a megnevezések azonban (különösen a mai szőnyegeknél) gyakran önkényesek. Azért a tudomány e megnevezések jórészét elvetve, négy nagy csoportba foglalja a szőnyegeket és pedig kisázsiai, kaukázusi, perzsa és középázsiai csoportba. Kisebb csoportot alkotnak az indiai és a kínai szőnyegek.

A szőnyeg története meglehetősen régi és mondhatjuk, hogy éppen abban az időben készültek a legszebb darabok, amikor még az európai befolyás nem érvényesült. Ebből a korból származó szőnyegek ma meglehetős nagy értéket képviselnek és többnyire nagyobb múzeumok, gazdag gyüjtők és fejedelmek tulajdonában vannak.

A kereskedelemben minden szőnyeg, mely nem teljesen új, „antik“ szőnyeg gyanánt kerül forgalomba. A gyüjtők azonban csakis az olyan szőnyeget tekintik réginek, mely legalább is az 1850-es év előtti időből származik, sőt múzeális szempontból csak azok a szőnyegek mondhatók réginek, amelyek 1800 előtt keletkeztek. A szőnyeg első fejlődési idejéből, az anyag romlandósága miatt, alig maradt fenn példa; a legrégibb meglevő szőnyegek a szeldsuk fejedelmek idejéből, a XIII. századból valók és ma is eredeti helyükön vannak, a kóniai Ala ed-din mecset oszlopos csarnokában. A szőnyegkészítés virágkorából, ami összeesik a perzsa Szafida-dinasztia uralkodásának idejével (1502—1736), gazdag anyag áll rendelkezésünkre. Ezek közt legszebbek a szigoruan vett perzsa szőnyegek, melyek úgy az anyag, mint a munka és a díszítés tekintetében a többiek közül messze kiemelkednek.

A keleti szőnyegek eredete visszanyúlik a történelem előtti időbe. De ezek az ősi szőnyegek csakis szövöttek lehettek. Mert a szövés ősi mesterség és általa bizonyára nemcsak szöveteket, hanem a sátor földjének beborítására szolgáló szőnyegeket is szőttek. Ilyeneket mai napig is készítenek és „Kilim“ néven kerülnek forgalomba. Az úgynevezett csomózott szőnyegek csoportja — ahova a kiállítás anyaga is tartozik — nem tekinthet ilyen nagy multra vissza. Ezekben az alapszövet közé rövid szines gyapjuszálak vannak bekötve, e szálak összessége kefeszerű felületet alkot, miáltal a szőnyeg vastagabbá és melegebbé lesz.

Valószínű, hogy ilyen csomózott szőnyegeket Keleten már régi idő óta (mintegy a középkor elejétől kezdve) készítettek. A keleti irodalomban csakis a középkori arab könyvek emlékeznek meg olyasféle terítőkről, amelyekről fel-

1*

Magyar Iparművészet

1914.

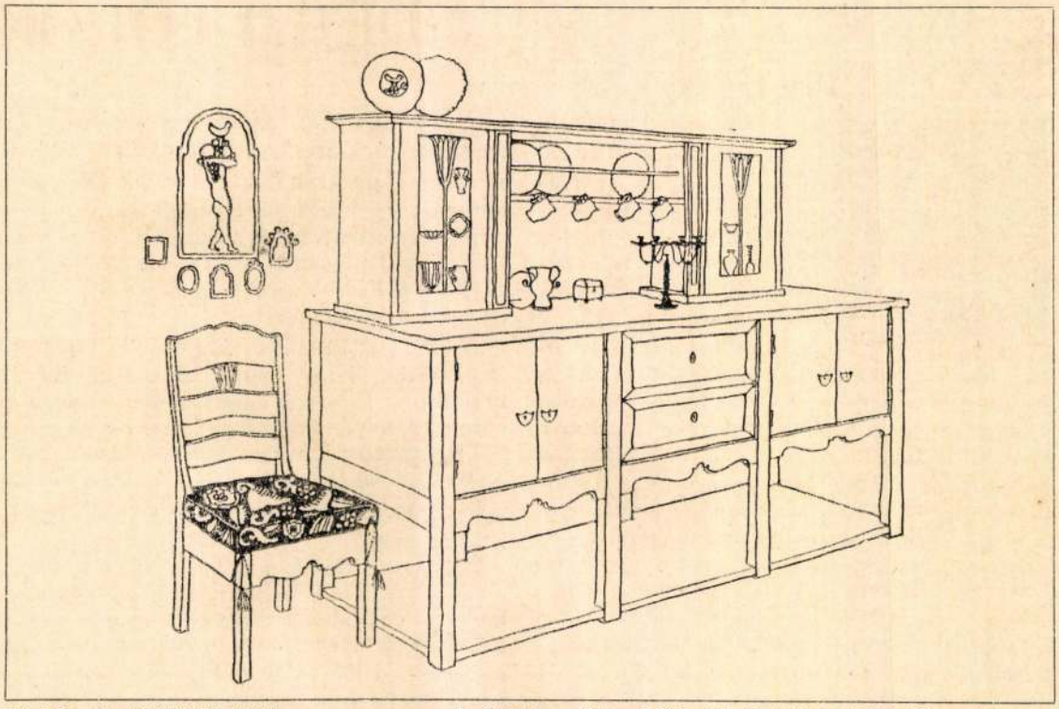

Mérai Dezső: Ebédlő tölgyfából. Az O. M. Iparművészeti Társulat pályázatán I. díjjal jutalmazott tervezet.

tehető, hogy csomózott szőnyegek lehettek. Egyes írott adat már a XI. században említ ilyeneket. Később e szőnyegek megjelennek a régi festők képein. A XV—XVI. századi festők előszeretettel örökítették meg, főleg a Madonnát ábrázoló képeiken, a keleti szőnyegeket. A Madonna hol büszkén, hol alázatosan ül e képeken gyermekével, az isteni Jézussal, trónusán és e trónus lépcsőzetét gyakran egy-egy keleti szőnyeg takarja. Erre Lessing, a berlini iparművészeti múzeum néhai igazgatója, hívta fel először a tudományos világ figyelmét, 1877-ben „Altorientalische Teppichmuster" című művében; Bode pedig beható tanulmányok alapján a szőnyegek korának megállapítására használta fel e körülményt („Vorderasiatische Knüpfteppiche").

* * *

A keleti szőnyegek anyaga többnyire gyapju, néha azonban teve- és kecskeszőrt is használnak. A selymet csak kivételes darabokon alkalmazzák. A szőnyeg alapszövetét hosszában a láncfonalak és keresztben a kötőfonalak alkotják. A láncfonalak függélyesen vannak a szőnyegszövő-szék állványára, két keresztfára, sűrűn egymás mellé erősítve. — A feszesen álló fonalakat egy közbehelyezett rúd két csoportra osztja. Két ilyen fonalat összefogva csomózza, a kéznél levő színes rövid gyapjuszálból, az állvány előtt ülő munkás (legtöbbször fiatal leány) egymás mellé a csomókat, úgy hogy a szál két vége a két láncfonál közé esik. Ez a kisázsiai vagy az ú. n. Jordesz-csomó. Ha a csomószál végei egyenként bujnak a láncfonalak közt elő, a csomózást perzsa vagy Szenné-csomózásnak nevezzük. A szálak kiálló végeit a munkás ollójával a kellő hosszuságra levágja. Egy-egy sor csomó közé rendesen két-két kötőszál kerül. Több csomósor elkészülte után vasból készült sűrűfogas, gereblyealakú szerszámmal sűrűsítik a sorokat. A csomózás alulról felfelé halad. A színes minta a munkás előtt az állványra van erősítve és a különböző színű gyapjufonalakat eszerint válogatja ki. A kész szőnyeg rojtjait a bojtokba kötött láncfonalak alkotják.

A kaukázusi és kisázsiai nomád népek szőnyegeiben nemcsak a csomók, hanem a lánc- és kötőfonalak is gyapjuból készülnek.

A keleti szőnyeg legszebb sajátsága: a pompás színhatása. A virágos mezőhöz hasonlíthatók leginkább, mert az élénk színek itt is nyugodt, kellemes összhangba olvadnak össze. Különösen áll ez azokra a szőnyegekre, amelyek festésére szerves festőanyagokat és pedig hazai növényi színeket alkalmaztak. 1859-ben találták fel az anilinfestékek előállítási módját. Az anilinszínekkel való kényelmes festési módot a Keleten is megismerték és mondhatjuk, hogy a szőnyegkészítés kárára.

* * *

Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum olyan szőnyegeket állított ki gazdag kiállításában, amilyenek Erdélyben, főleg templomok-

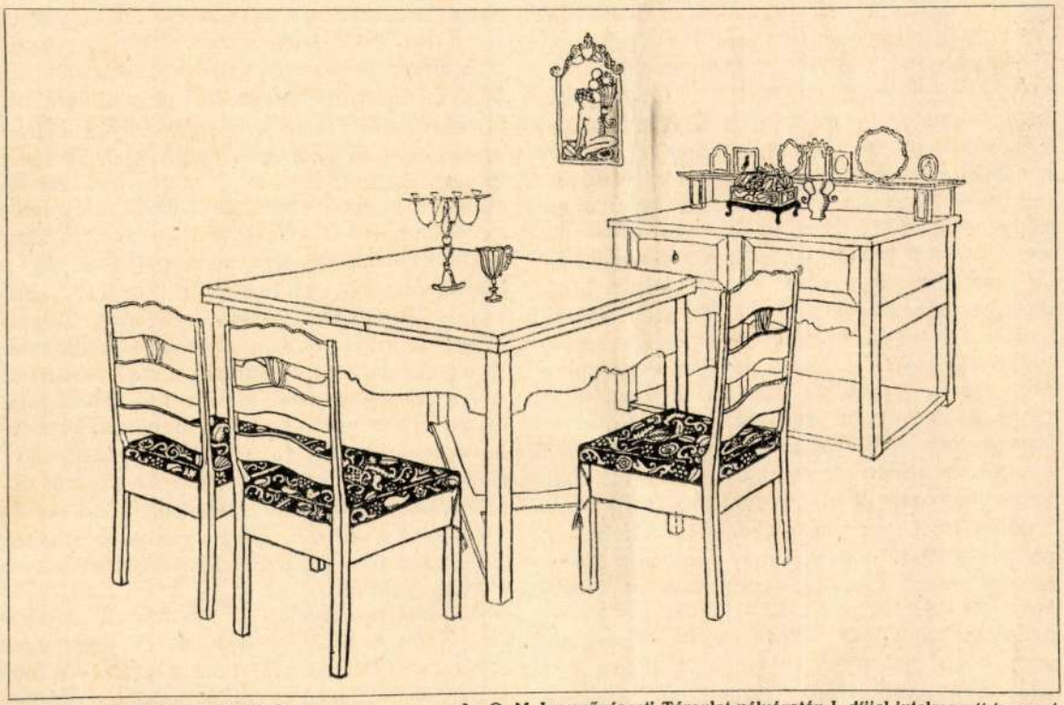

Mérai Dezső: Ebédlő tölgyfából. Az O. M. Iparművészeti Társulat pályázatán I. díjjal jutalmazott tervezet.

ban, ma is szép számban fordulnak elő. Ezek mind — egynek kivételével — Kis-Ázsiában készültek. Összesen 357 szőnyeg érkezett be, közülök 312 darab került kiállításra. Az egész anyag tizenhárom csoportra oszlik, a különböző tipusok szerint. Az egyes csoportokkal, fontosságuk szerint, bővebben is foglalkozunk. E szőnyegek jórésze másutt nem fordul elő ilyen nagy számban és így tanulmányozásuk páratlan alkalmul kínálkozik.

Az 1891-ben rendezett bécsi szőnyegkiállításon összesen 150, az 1910. évi müncheni mohamedán művészeti kiállításon 195 darab szőnyeg volt látható. E kiállításokat a mostani számban jóval túlhaladja. Növeli a kiállítás fontosságát és jelentőségét az is, hogy e szőnyegek legnagyobb része néhány évszázad óta egyazon egyházak tulajdonában van. E szőnyegek azonban nem a török világ emlékei, vagyis nem a törökök révén kerültek Erdélybe, hiszen ottan török uralom sohasem volt, hanem erdélyi és pedig elsősorban brassói kereskedők hozták be azokat, akik viszont más árukat — fűszert (borsot, gyömbért) posztónemüeket, kést — szállítottak Törökországba. Ha a török világ emlékei volnának, úgy Magyarországon jóval több ilyen szőnyegnek kellene lennie, pedig tudjuk, hogy csak elvétve fordulnak elő. A török inkább elvitt az országból mindent, amit lehetett. Így semmisültek meg Kolozsvári Márton és György remek szoborművei Nagyváradon: a török e bronzszobrokból ágyut öntetett; így kerültek Mátyás király budavári fríz-palotájának korai reneszánsz bronz-kandeláberei Konstantinápolyba, ahol ma is a világ legszebb templomában, az Aja Szófiában, az imafülkét díszítik.

A szőnyegek behozatalára vonatkozó legrégibb adatokat Brassó városának régi számadáskönyvei szolgáltatják (Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen 1886.) az 1503—1526. évekből. Ezekben a szőnyegbehozatalra nem egy érdekes adatot találunk. Brassó nemcsak ez időben, de még később is az ország legnagyobb városa. Kereskedői bejárják Közép-Európa nagyobb városait. A behozott áruk után a város huszadot szed, vagy pénzben, vagy természetben. Az 1503-ból való huszadjegyzék feltünteti úgy a behozatalt, mint a kivitelt. Leginkább ágyterítőket, köpönyegeket, buzogányokat, szőnyegeket, török tollakat, öveket, kalapokat, török nyerget hoznak be. Felemlíti e jegyzék a kereskedők neveit is. Így megtudjuk belőle, hogy szőnyegek behozatalával Simon Grett, Johannes Kylhaw et Aylda, Schwarz Petter, kimpolungi Bomsila és Nagzul kereskedők foglalkoztak. Különösen gyakran említik e számadáskönyvek a „tapeta parva"-t, vagyis a „kis szőnyeg"-et, ami meg is felel a tényeknek, mert a meglevő szőnyegek általában kisméretüek. Ezek az áruk Oláhországon — Havasalföldön — keresztül Törökországból érkeznek hozzánk. Százakra menő szőnyeg került egy

év alatt is Erdélybe, hogy azután Brassóból eljussanak ez országrész minden egyes helyére. A város legszívesebben természetben veszi ki a szőnyegekből a huszadot. E szőnyegeket igen gyakran elajándékozzák. A számadáskönyvek azt is felemlítik, hogy ahányszor a városnak valamely ügye van a királyi udvarnál, mindannyiszor egy-egy szép szőnyeggel kedveskedik a királynak és az udvari embereknek. Egyúttal szokásos mennyegzői ajándék is. A számadáskönyvekből az is kitünik, hogy e szőnyegek értéke 3 frttól 100 frtig terjedt.

Már említettük, hogy e szőnyegek kormeghatározásánál nagyon jó szolgálatot tettek a régi festők képei. E kiállítás anyaga más újabb és hitelesebb adatokat nyujt a kormeghatározásra. Erdélyben szokásban volt e szőnyegek vásárlásakor, elajándékozásakor, vagy hagyományozások alkalmával a szőnyeg végét tintával irott, vagy festékkel rajzolt felirattal és évszámmal ellátni, amely évszám kétségtelenné teszi, hogy e szőnyegnek a jelzett idő előtt kellett készülnie. A különböző tipusú szőnyegeken 28 évszámos felirat olvasható, ezek közül 10 a XVII., 15 a XVIII. és 3 a XIX. századból való. Ez utóbbi esetekben összehasonlítás útján azt is meg lehet állapítani, hogy e szőnyegek jóval korábban készültek. Ugyanis a díszítésnek, a rajz minőségének és a színezésnek egybevetése, vagyis a stilkritikai összehasonlítás is fontos szerepet játszik a kormeghatározásnál.

Még mielőtt az egyes csoportok ismertetésére áttérnénk, néhány szóval meg kell emlékeznem a szőnyegek tagozásáról. A hosszúkás négyszögű szőnyeg felülete két főrészre oszlik: a négyszögű középmezőre — ez a tükör — és az ezt övező hármas tagozású keretre. A keret középső, szélesebb tagozata a keretsáv, a két keskenyebb a belső és külső keretszegély.

* * *

A kiállított anyag legrégibb példái a mértani díszű szőnyegek. Rajzuk meglehetősen hasonló, a régibb csoportban az alap sötétkék vagy vörös, benne az ismétlődő motivumok szabályosan sorakoznak. A keretben az egyiknél még felismerhető a díszítés eredete: kufi irásjegyek maradékai ezek; a többinél ez irásjegyek egymásba fonodó, szalagos díszítéssé alakultak. A tükörben látható kampós díszű rozettákon is felismerhető ezeknek az irásjegyeknek a hatása. E szőnyegek meglehetősen ritkák; néha nagyobb méretűek. Leginkább olasz festők képein vannak ábrázolva a XV. század közepétől a XVI. század közepéig. Az Iparművészeti Múzeum egyik büszkesége, a 3. sz. szőnyeg, meglehetős hűséggel van ábrázolva Hans Holbein (1497—1543) egyik festményén, Gisze kereskedő arcképén. Ez a kép 1532-ben készült.

A mértani díszű szőnyegek másik csoportjában a díszítés ugyan jórészt növényi motivumokból alakul, mert nem egyéb egymást keresztező, arabeszkes és palmettás indák szövedékénél, melyek mértani idomokká merevedve, hossz- és keresztengely szerint csoportosítva, folyton ismétlődő folytatólagos mustra gyanánt borítják a szőnyeg középmezejét. (Lásd Magyar Iparművészet X. évf. 166. és 167. képet). Színezésük is állandó, az alap piros, a díszítés sárga. A keret rajza már jóval változatosabb. A legrégibb darabokon még a régibb mértani szőnyegekről ismert szalagos dísz jelenik meg. Gyakoribb a hullámos indás, a mértani medaillonokkal díszített és a felhőszalagos keret. E szőnyegek elég gyakoriak. Legrégibb ábrázolásait a velencei festők képein találjuk, a XVI. század elején. Elég gyakran fordulnak elő a későbbi XVII. századi, németalföldi mesterek képein is.

A harmadik csoport az úgynevezett madaras szőnyegeket mutatja be. E szőnyegek rajza és színezése elüt a többiekétől. Az alap mindig fehér, a mustra folytatólagos, a díszítés növényi eredete még felismerhető, miként azt 73. képünk is mutatja. A keretek legnagyobb része felhőszalagos. Csomózásuk durva, sörtéjük középhosszuságú; egyszerű színezésük és jellegzetes rajzuk régi eredetre vall. Festményeken csak elvétve vannak ábrázolva; készítésük ideje a XVI—XVII. századra esik. A bemutatott példán IN SYMBOLUM GRATITUDINIS OFERT... ANNO DO: 1708. felirat olvasható.

A negyedik és ötödik csoport az usákszőnyegeket tartalmazza. Nevüket Kis-Ázsiának hasonló nevű városától nyerték. Színezésük és rajzuk jellemző. Egyes példányai némely Szafidakori perzsa szőnyeg rajzára emlékeztetnek. (Magyar Iparművészet X. évfolyam 164. kép.) Közepét piros alapon nagy csipkés levelekkel szegett és a szőnyeg hosszirányában kicsúcsosodó kerek médaillon foglalja el, benne kék alapon gazdag arabeszkes és virágos indadísz csoportosul. Vannak egyszerübb rajzú usákszőnyegek is, ezekben jellemző díszítés gyanánt arabeszkes, csillagalakú nagy médaillonok láthatók. (Magyar Iparművészet X. évf. 165. kép.)

A kis-usák szőnyegek is meglehetősen régiek. Díszítésük a kis mérethez viszonyítva egyszerübb és rajzban az előbbi csoporttal rokon. A kis középmédaillon az ottani nagy médaillon maradványa; a négy törtvonallal levágott sarok pedig az elvágott csillagos médaillonokat jelképezi, erre vall arabeszkes díszítésük is. Színezésükben a piros és kék dominál. A keret vagy felhőmintás vagy arabeszkes ívsorral díszített. Festményeken a XVI—XVII.

században fordulnak elő és pedig leginkább olasz festők képein. A kis-usák szőnyegek tagozása hasonló az úgynevezett erdélyi szőnyegekéhez. Ezek leginkább Erdélyben fordulnak elő: innen nyerték nevüket. Egyébként, amint azt a kisusák-szőnyegekkel való rokonságuk is bizonyítja, török, illetőleg kisázsiai eredetüek és hazájukat valahol Usák vidékén kell keresnünk. Díszítésük meglehetősen gazdag és több részletében perzsa hatásról tanuskodik. (Lásd a Magyar Iparművészet X. évfolyamában a 168. és 169. képet.) Ilyen a gazdag középmező növényi díszítése, többnyire piros, ritkábban kék vagy fehér alapon. A keretsávnak medaillonos osztása is perzsa eredetű, úgyszintén a hosszukás medaillonok kétkarú arabeszkes dísze. A színek élénkek és tetszetősek. A rajz változatai szerint e szőnyegek kisebb csoportokra oszthatók. Az erdélyi elnevezésből némelyek — bár tévesen — azt következtették, hogy e szőnyegek Erdélyben készültek. Annyi tény, hogy a jó példák utánzásra ösztönöztek. Ilyen utánzás eredménye a kiállításban a 155. számú szőnyeg. Színezése elütő, csomózása gyakorlatlan kézre vall, tükrébe D. S. betük és az 1723-as évszám van csomózva. — A kiállításban 106 drb erdélyi szőnyeg látható.

Az erdélyiek jóízlését dicséri, hogy e szőnyegeket a németalföldi festők is nagyon kedvelték és igen gyakran ábrázolták képeiken, a XVII. század elejétől a XVIII. század közepéig. Hollandia a XVII. században Kis-Ázsiával és az európai Törökországgal élénk kereskedelmi összeköttetésben állott. Így kerültek e szőnyegek Németalföldre. Legkésőbbi ábrázolásuk a bécsi Hofmuseumban Mária Terézia arcképén, Anton Maron (1733—1808.) festményén, látható. E kép a királynőt özvegyi ruhában ábrázolja, tehát 1765—80 közötti időben készült. A kiállított erdélyi szőnyegek túlnyomó része a XVII. századból származik. E kormeghatározást az előforduló feliratok is igazolják. A 98. sz. szőnyegen pl. ezt olvassuk: TESTAMENTVM. HENRICI. KEYSER... DERSCH 1661.

Igen gazdag az imaszőnyegek csoportja. Ezek is, a különböző tagozás szerint, kisebb csoportokba foglalhatók. A tagozásuk, rajzuk és részben a szinezésük is eltérő az eddigiekétől, mert e szőnyegeknek különös rendeltetésük van. A mohamedán vallás naponta ötszöri mosakodást ír elő, amit ima követ, melyet a török, Mekka felé fordulva, a földre terített imaszőnyegre borulva, végez. Ez a szőnyeg a mecset boltozatos imafülkéjének — a mihrabnak — a mása. Itt is megvan a szokott keret, túlnyomóan ú. n. herati rajzzal; a tükörben más és más alakú boltív zárja le az üres, piros-, kék- vagy fehérszínű fülkét. A boltívet egy részükben két oszlop hordja. (Magy. Iparművészet, X. évf. 171., 172. Az előbbi a kiállítás 180. sz. szőnyege.) Az imaszőnyegeket anatoliai gyüjtőnévvel szokás jelölni, e csoporton belül azonban keletkezési helyük szerint még kisebb csoportok is megkülönböztethetők. Ilyenek a Lordesz-, Kula- és Ladik-szőnyegek.

Rajzuk szerint lehetnek oszlop nélküli, két- és hatoszlopos imaszőnyegek. A 70., 72. és 75. képünk oszlop nélküli imaszőnyegeket ábrázol. Az elsőn olvasható, fekete festett felirat elmondja, hogy e szőnyeg: KÖRÖSFŐI CURÁTOR KORPOS ISTVÁN AJÁNDÉKA 1754 AZ UR ASZTALÁRA FELESÉGE BÁLINT KATÁVAL. A másodikon a boltíves tükör az erdélyi szőnyegeket jellemző medaillonos keretbe van foglalva. A harmadik szőnyeg rajza a hatoszlopos imaszőnyegekről van véve.

A hatoszlopos szőnyegek az imaszőnyegek közt a legszínesebbek. Rajzuk és tagozásuk eltérő az előbbiekétől. Ilyen szőnyeget mutatunk be 76. képünkön. Amíg az előbbi szőnyegek a mecset mihrabját ábrázolták, addig a hatoszlopos imaszőnyegek a mecset hajóinak keresztmetszetét tüntetik fel. Keretükben hosszukás hatszögű medaillonok sorakoznak. — Egyik részüket sovány oszlopok és merev rajz jellemzik, ezek az ú. n. Ladik-szőnyegekkel vannak rokonságban.

Bode azt állítja, hogy az imaszőnyegek túlnyomó részben a XVIII. sz.-ban keletkeztek. A kiállítás anyaga — a rajz jellege és az előforduló feliratok alapján — azt igazolja, hogy e szőnyegek jóval korábbiak és túlnyomó részük a XVII. századból való.

A golyós szőnyegek rajza meglehetősen szegényes, színezésük egyszerű és a madaras szőnyegekével rokon. Jellemző díszítésük a tükröt kitöltő, kínai eredetű hármas golyó: a csintamani, mely XVII. századi damaszkusi bársonyokon is elég gyakran előfordul.

A tizenharmadik csoport néhány eltérő rajzú szőnyeget foglal magába. Ezek közül egy örmény eredetű szőnyeget képben is bemutatunk (74. sz.). Az 1910-ben rendezett müncheni mohamedán kiállítás idejéig e szőnyegeket általában kisázsiai eredetüeknek tartották. Ugyan már 1891-ben, a bécsi szőnyegkiállításon Riegl rámutatott arra, hogy e szőnyegeken különböző hatások érvényesülnek, de keletkezési helyüket nem állapította meg.

Röviden áttekintettük a kiállítás anyagát, megemlítettük az egyes csoportok jellemző sajátságait. E helyütt bővebben nem foglalkozhatunk velük, ezt egy színes táblákkal illusztrált, a kisázsiai szőnyegeket behatóan tárgyaló munka részére tartjuk fenn.

FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN: HOPP FERENC GYŰJTEMÉNYE

Villa Buytensorg, Andrássy-út 103.— A hollandus térkihasználással épült barátságos ház előtt virágoskert, vörös és sárga tulipánokkal. A gyepen egy-egy félig nyitott óriási kagyló ragyogtatja fehér belsejét. Mellettük idegen formák, szürke kőfaragások, kontemplatív Buddhák, kínai templomi lámpások, pagodák érzetetik az idegennel, hogy a ház lakója nem vonható egy kalap alá a szomszédokkal.

A ház mögött, a kert mélyében, újabb poétikus benyomások várnak ránk. A kőoroszlánoktól őrzött kínai kapun áthaladva, művészi érzékkel nőni hagyott bozót és folyondárok közé jutunk. Hangulatuk szárnyat ad képzeletünknek. Átrepíti azokba a régiókba, amelyekben a távol Kelet művészei mozogtak, mikor költői lendületüknek, romantikus kedélyüknek megfelelő környezetet kerestek. A középen a hangulat bensőségét fokozó víztükör; fölötte kis japán fahíd. Az egyik sarokban indus kápolna; benne a keresztbevetett lábakkal ülő Buddha. A másikban egyszerű faoszlopokon nyugvó nádfedeles japán pavillon.

A köröskörül meredező házak értelmetlenül nézik az előkelő magábavonulás parányi birodalmát és elfojtással fenyegetik az idegenből jött s egyéni jellegét makacsul őrző szellemet.

A ház gazdája azonban irígylésre méltó erővel áll velük szemben, amint egyáltalában hajlíthatatlan egyéniségéhez illő módon néz farkasszemet társadalmi és kulturális életünk visszásságaival.

Hopp Ferenc igazi független úr. Nem amolyan másokat kizsákmányoló és politikai vagy gazdasági érdekszövetségek egyensúlyán élő hatalom, hanem valóságos életművész, akihez nem csapnak föl közéletünk zavaros hullámai. Nálunk szokatlan erényei olyan magasságig vezették, amilyenen csak kivételes lelki kultúra élhet meg egyedül, a saját erejére utalva. A mi szegény (a szó legdrasztikusabb értelmében szegény) Magyarországunkon párját ritkítja az ilyen jelenség és ennélfogva különös figyelmet érdemel.

Hopp Ferenc körülutazta már néhányszor a világot. Nem egyszerűen szórakozásból, de mindig igényt tartva a saját legbensőbb vágyainak megfelelő élvezetekre. Mikor e sorokat írom, a nyolcvan éven felüli öreg úr ismét úton van. Mielőtt elindult, a derűs életbölcsesség meggyőzően közvetlen hangján bizonyítgatta, hogy a magafajta koros embernek különösen jól fog esni egy földkörüli utazás. Az élet meghosszabbítása várható tőle. A fölemelő érzést keltő izgalmak hosszas egymásutánja felvillanyozza, megacélozza a szervezetet. Hopp Ferenc bizonyára nagyon jól tudja, milyen joggal mondja ezt, mikor erejének érzetében így beszél.

Utazásainak látható eredménye egy nagyon gazdag, sok ezer tárgyból álló gyűjtemény, melynek anyagát Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália szolgáltatta. E gyűjtemény nemzeti kulturánk szempontjából különösen fontos. Megbecsülni való már csak abból az egyszerű nemzetgazdasági szempontból is, hogy tulajdonosa az egész anyagot három nagy állami gyűjteménynek, a szépművészeti, iparművészeti és néprajzi múzeumnak szánta. Különös méltánylásra tarthat még számot azért is, mert feltűnően kevés mecénás él Magyarországon, akit teljesen önzetlen műbarátnak nevezhetnénk, aki műtárgyaiban nem a forgalmi, hanem a tiszta művészeti értéket mérlegeli és gyűjteményétől nem vagyonának s aktív egyéni sulyának növekedését várja, hanem egyszerűen a művészet iránti szeretetből, szenvedélyből gyűjt.

Legjobban örülhetünk azonban e gyűjteménynek és legtöbb hálával tartozunk tulajdonosának azért, mert Keletázsia művészetének tanulmányozására nyujt alkalmat. Kína és Japán művészete pedig nekünk sok szempontból fontosabb, mint Nyugateurópa nagy művésznemzeteinek.

Nem akarom most hosszasan fejtegetni, milyen nagy szerep jutott Japánnak és Kínának a modern művészeti nézetek kifejlesztésében. Megelégszem annak hangsulyozásával, hogy a dekoratív szellemű japán festők szintétikus rajzának és foltszerű téralkotásának elsajátítása nélkül korszerű festőművészetünk nagy eredményei elképzelhetetlenek.

A szemünk előtt fejlődő művészet tehát minduntalan a távol Keletre utal bennünket s minket magyarokat még gyakrabban mint másokat. Nálunk a jelen művészetének ápolása és forrásainak felderítése életbevágóbb feladat mint másutt, kulturális életünkben főszerepet játszó, fokozott vérkeringést okozó és szellemi fejlődésünket közvetlenül alapozó művészetünk csak igen rövid idő óta van. Eredetinek mondható termelésünkben a fejlődés folytonossága alig egy század óta érezhető. Az antik s reneszánsz tradiciók elemzésénél tehát fontosabb az élő művészetünk gyökerét tápláló talaj vizsgálata. Ennek megtermékenyítésében pedig sokkal nagyobb szerep jutott Keletázsia művészi géniuszának, mint azt a látszat alapján gondolni lehetne.

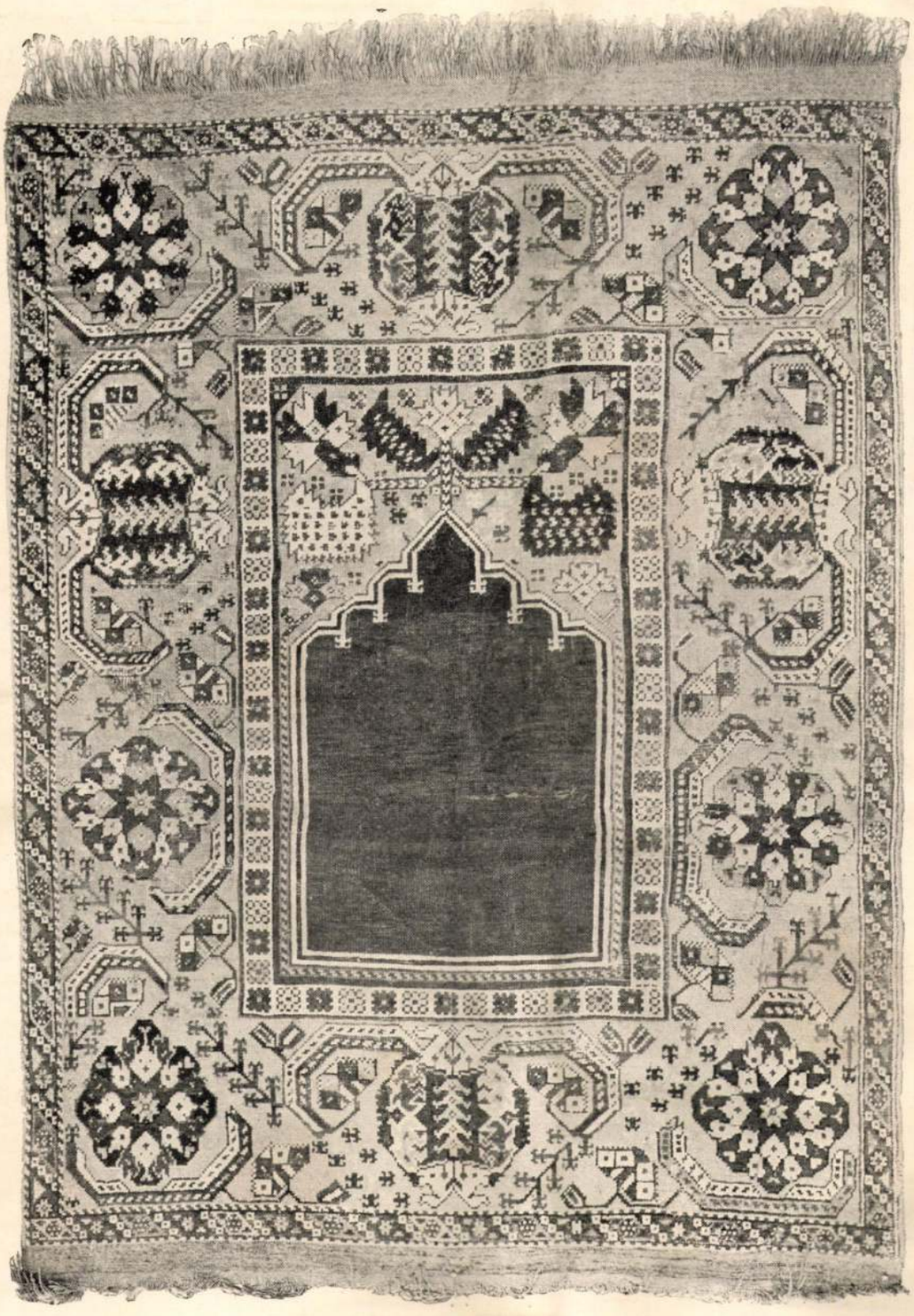

70.

70. Imaszőnyeg; boltmezejében szegfűs „erdélyi“ díszítés. XVIII. század első fele. Kiállítja az erdélyi ref. egyházkerület.

70. Tapis turc de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

71.

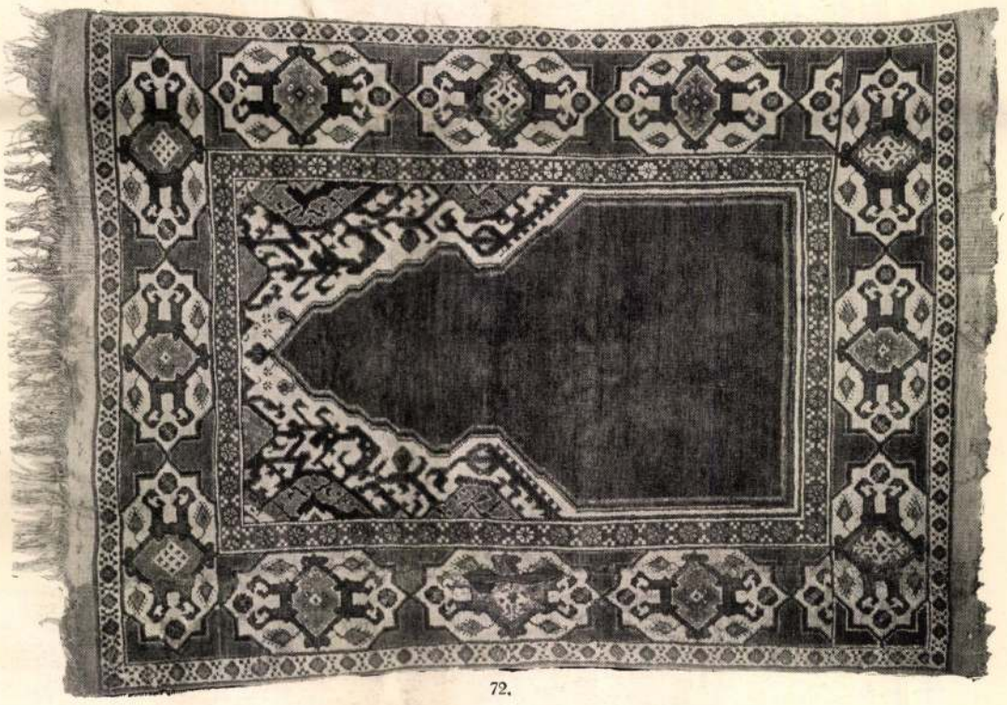

72.

71. Usák szőnyeg. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház. — 72. Imaszőnyeg „erdélyi" kerettel. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház.

71—72. Tapis turcs de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

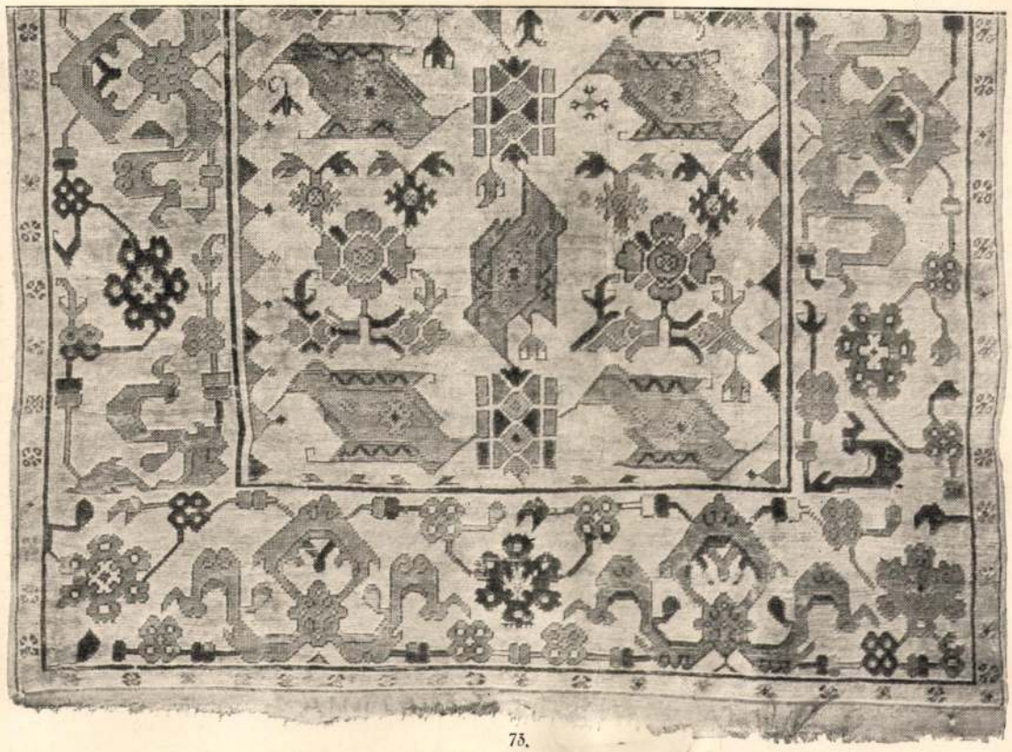

73.

74.

73. Madaras szőnyeg. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház. — 74. Örmény szőnyeg. (Keleti Kis-Ázsia.) XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ref. egyházkerület.

73—74. Tapis turc et tapis arménien de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

75.

75. Imaszőnyeg, a hatoszlopos imaszőnyegekre jellemző rajzzal. XVII—XVIII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház.

75. Tapis turc de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

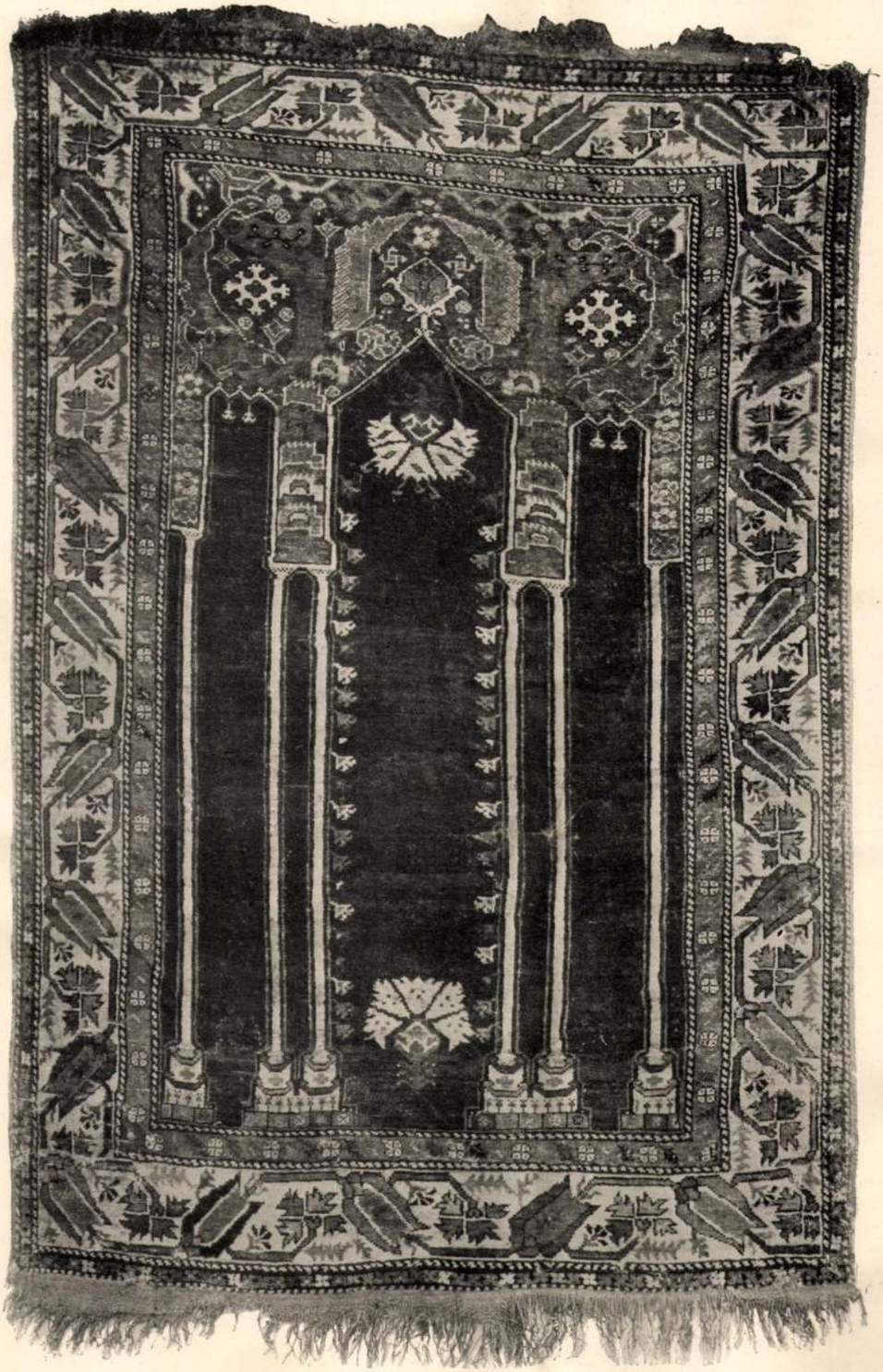

76.

76. Hatoszlopos imaszőnyeg. XVII. század. Kiállítja az erdélyrészi ág. hitv. ev. országos egyház.

76. Tapis turc de Transylvanie. Exposition du Musée des Arts Décoratifs à Budapest.

77.

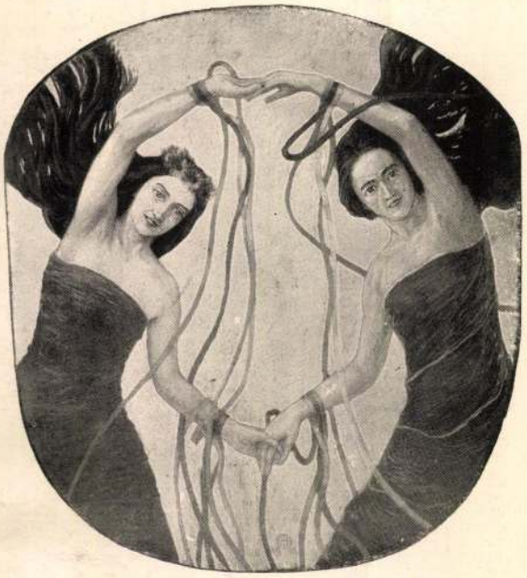

78.

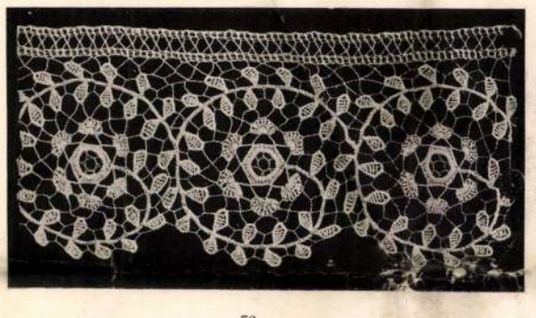

79.

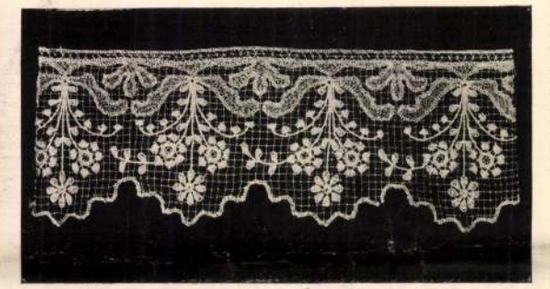

80.

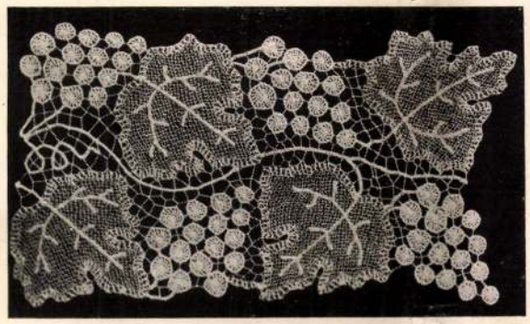

81.

82.

77—78. Hermann János: A medgyesi zeneterem fali festményei. — 79—82. B. Györffy Jánosné Pannonia-csipkéi.

77—78. J. Hermann: Fresques d'une salle de musique à Medgyes. — 79—82. Dentelles „Pannonia" créées par Mme de Györffy.

Az olasz művészet hatása a magyar művészetre.

Csányi Károly-tól.[1])

I.

Közleményemmel rá akarok mutatni arra, hogy milyen szoros kapcsolatban állott a multban a magyar művészet az olaszszal; természetesen mindig ez utóbbi volt az adományozó és Magyarország volt az elfogadó, ami könnyen érthető olyan magas művészi kulturánál, aminő Itália földjén már évezredek óta volt.

Az olasz művészet hatása hazánkban nem a reneszánszszal, tehát nem *Mátyás* kir. uralkodásával kezdődik, hanem érezteti hatását mindjárt akkor, amidőn első szent királyunk uralkodása alatt, a kereszténység felvételével a magyarság helyet kér az akkori kulturnemzetek sorában. *Szent István* püspökségeket alapít és templomokat épít az új vallás híveinek és e templomoknak legjobb mintaképeit az olaszországi, nevezetesen római, de még inkább a ravennai ókeresztény templomok szolgáltatják. Sajnos, ez időből egyetlen templomunk sem maradt fenn, de a helyenként kiásott alapfalak, az alaprajz rokonságát, a kiásott oszlopfők, párkányrészletek a formák hasonlóságát igazolják.

Amikor Magyarországon a térítés munkája megkezdődik, az ország területén az őskeresztény, vagyis a régibb középkorban épült bazilikák közül néhány még fennállott. Ilyen bazilika volt Esztergomban, Pécsett és valószínűleg Székesfehérvárott is. Az első magyar keresztény székesegyházat Szent István királyunk bizonyára e templomnak helyén, a régi bazilikák mintájára építette, amint azt a *Henszlmann* ásatásaiból tudjuk.

Az olasz eredetű *Péter* király alapította a XI. században a pécsi székesegyházat. E háromhajós, vízszintes mennyezetű bazilikának, különösen a magasan kiemelkedő kripta lépcsőjének domborművei figyelemre méltók. E domborművek — melyek bibliai jeleneteket ábrázolnak — művészi szempontból is kiválóak. Stílusuk rokon az Északolaszországban található egykorú domborművekével és legközelebb állnak a modenai dóm homlokzatát díszítő reliefekhez, melyeket *Wiligelmus* mester a XII. század elején alkotott. Utánzásról azonban ez esetben nem lehet szó, inkább valószínű, hogy mindkét mester egy forrásból merített, vagyis rokon minták, hasonló elefántcsontfaragványok után dolgozott.

A lombard művészet szerény emléke a *gyulafehérvári* székesegyház déli, úgynevezett *fejedelmi* kapujának belső oldalán elhelyezett, félköríves domborműves *tympanon*.[2]) A dombormű mai elhelyezése is igazolja, hogy ez a kő nem erre a helyre készült. Krisztust trónon ábrázolja, jobbját áldásra emeli, baljában pedig könyvet tart, tőle jobbra és balra egy-egy angyal-alak áll. A székesegyház jóval később, a XII. században épült; kétségtelen tehát, hogy máshonnan kerülhetett mostani helyére e dombormű, melynek alsó részét a VIII—XI. századi lombard (longobard) művészetre annyira jellemző fontos sáv díszíti. Nem lehetetlen, hogy a székesegyház helyén állott korábbi templom maradványa.

1. ábra. Román ajtókerettöredék. XII. század.
A kolozsvári Nemzeti Múzeumban.

Tárgya következtében rokon ezzel, de némileg fejlettebb fokon áll az a dombormű *töredék*,[1]) mely a budapesti barokk stílusú *tabáni* plébániatemplom karzata alatt van befalazva. Ez a trónoló Krisztus annak a templomnak az ajtaját díszíthette, melyben 1046-ban a vértanúhalált halt, olasz eredetű Szt. Gellért püspököt eltemet-

[1]) Előadta Egyesületünk mű- és középítési szakosztályainak 1912. évi december hó 9-én tartott ülésében.

Irodalom: Fabriczy Kornél: Giovanni Dalmata (Jahrb. d. Preuss. Kunstsammlungen. 1901.). — *Divald* Kornél: A sárospataki vár. 1902. — *Az Iparművészet Könyve.* — *Szőnyi* Ottó dr.: A pécsi püspöki múzeum kőtára. 1906. — *Divald* Kornél: Szepes vármegye művészeti emlékei. 1907. — *Divald:* Budapest művészete a török hódoltság előtt. 1903. — *Woerman*: Geschichte der Kunst. — *Forster* Gyula br.: Magyarország műemlékei. — *Forster* Gyula br.: III. Béla emlékezete. — *Czobor* Béla: Magyarország történeti emlékei. — *Éber* László: A bútorművesség emlékei Magyarországon. — *Gerecze* Péter: A pécsi székesegyház. 1895. — *Hampel* József: Archaeologiai Értesítő. — *Pasteiner* Gyula: A magyar művészet története (Osztr. Magy. Mon.). — *Henszlmann* Imre: A bécsi világkiállítás magyar „Amateur" osztálya. — *Bunyitay* Vince: A gyulafehérvári székesegyház ren. előcsarnoka. — *Radisics:* Magyar Műkincsek. 1896. — *Csányi* Károly: A gyulafehérvári székesegyház.

[2]) Képét lásd: Forster, III. Béla emlékezete.

[1]) Képét lásd: Divald, Budapest művészete.

ték. E templom a mai Tabánban állott és a boldogságos Szűz tiszteletére volt szentelve és csak később nevezték *Ecclesia B. Gerardi Martyris*-ról. A szegélyzet hajlásából és a körös medaillonhoz csatlakozó szárnyalakú díszítésből következtethetjük, hogy a dombormű egy ajtó timpanonjának töredéke. Némileg rokon, közös medaillonba foglalt ábrázolásokat találunk a páviai S. Michele templom kapuzatán. A töredék átmérője 38 *cm*.

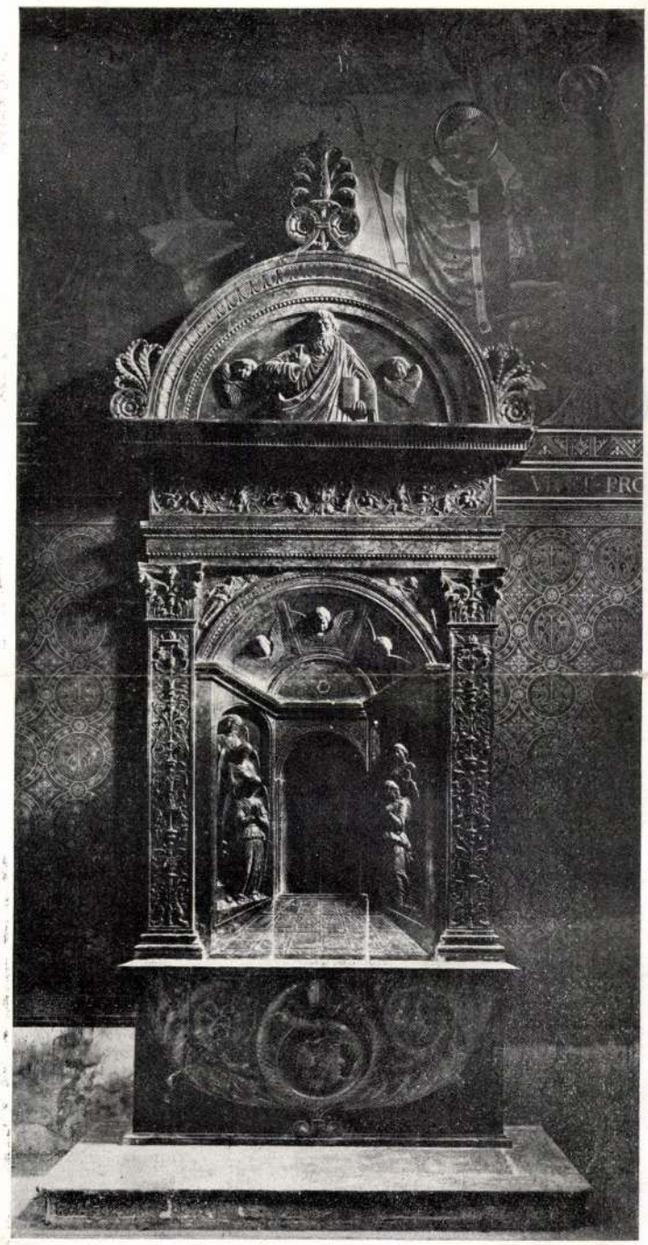

2. ábra. Szatmári György pasztoforiuma. XVI. sz. Pécs, Székesegyház.

A tunika, mely a zömök testet fedi, konvencionális módon redőzött, de azért a sárgás mészkőből készült ábrázolástól nem tagadható meg bizonyos rokonszenvesség.

Teljesen elütő jellegű és inkább a római művészet hatásáról tanúskodik a *kolozsvári* Nemzeti Múzeum kőtárában őrzött lándzsaleveles díszű *ajtó kerettöredék* (1. ábra). Azt hiszem, nem csalódom, ha keletkezésének korát, éppen a rajta látható tagozat formája után, a XII. századra helyezem. Analogiát Magyarországon aligha találunk. A leveles dísz szélessége 22 *cm*, képét a múzeum igazgatójának, *Posta* Béla egyetemi tanár úrnak szívességéből mutathatom be.

Az olaszos jelleg első pillanatra szembeötlő az egykori *esztergomi* székesegyház *főkapuján*.[1]) A kapu rajza egy XVIII. századi olajfestésű képen maradt fenn, egyes töredékeit pedig a primási múzeum őrzi. A képet *Czobor* Béla, a töredékeket *Forster* Gyula báró fedezte

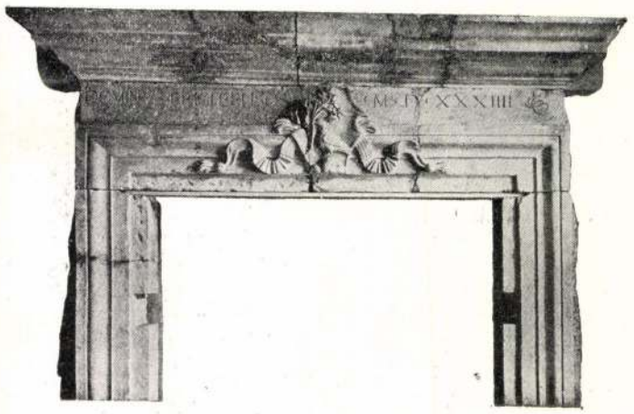

3. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Szathmáry-házból. 1534.

fel és ismertette III. Béla királyról szóló nagy munkájában. Ilyen módon megítélhető, hogy a kapuzat a XII. és XIII. századi román művészet jellegzetes művészi alkotása. Vörös és fehér márványkövekből volt építve, rézsüjében öt pár oszloppal, melyek közül az első kettő, olasz mintára, oroszlánon nyugodott. Két oldalt egy-egy félkörű zárású fülkében három próféta lapos domborúművű alakja állott. A timpanonban Szent István király és Szent Adalbert püspök közt a Madonna trónolt.

A Szent István korabeli esztergomi bazilikát, melyet a szent király Alberikus krónikája szerint 1010-ben alapított, 1188—98 közt tűzvész pusztította el. Ezután Jób érsek bőkezűségéből épült újra a templom és vele együtt a „szép kapu"-nak nevezett „Porta speciosa". Az idők folyamán, főleg a török ostromok következtében a templom annyira rombadült, hogy *Barkóczy* Ferenc primás 1763-ban parancsot adott a romok elhordására.

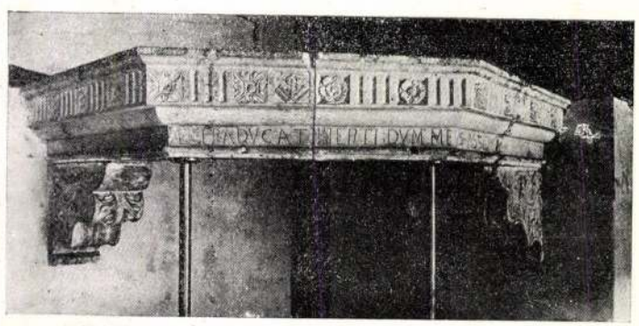

4. ábra. Kandalló a kolozsvári Szathmáry-házból. XVI. század.

A kapuhoz tartozó vörösmárvány *oroszlánt*[2]) jelenleg a primási múzeumban őrzik és megmaradt részei ügyes mester kezére vallanak. Az oroszlán alakja 106 *cm* hosszú és 80 *cm* magas, ezekből a méré-

[1]) Képét lásd: Forster, III. Béla emlékezete.
[2]) Képét lásd: Forster, III. Béla emlékezete.

tekből némi fogalmat alkothatunk magunknak az esztergomi kapuzat nagyságáról.

A román kapuzatok rézsüjében alkalmazott oszlopok törzsét díszítő domború, fonatos díszítés egyik legszebb példája a már említett *gyulafehérvári* székesegyház *déli kapuján*[1]) látható. E díszítések leginkább a páviai S. Michele templom oldalkapuzatán és a génuai dóm oldalkapuzatán látható oszlop díszítésekkel vannak rokonságban. *Pasteiner* a Magyarországi Műemlékekről írott könyvében a népvándorláskori szalagfonatokhoz hasonlítja ezeket a díszítményeket.

Az ilyen díszítmények más románkori templomaink kapuzatán is előfordulnak. A külföld előtt ezek közül legismertebb a XIII. század első felében épült *jaáki* apátsági templom *gazdag főkapuja*,[2]) melyen a két szélső oszlop, az esztergomiéhoz hasonlóan, egy-egy oroszlánon nyugszik. E kapuzat azonban, bár gazdagságával szinte a spanyol emlékeket juttatja eszünkbe és éppen az oroszlánok alkalmazása révén olasz hatást is láthatunk benne, mégis meglehetős önállóságról tanuskodik. Mestere, bár még a XII. század iskolájából került ki, már ismerte az átmeneti stílus fejlettebb formáit. Ezt igazolják a kapuzaton látható csúcsív és a játszi könnyedséggel alkalmazott és gazdag képzeletről tanuskodó díszítő formák.

Meg kell még említenem a pannonhalmi román stílusú apátsági templomot, melynek magasra kiemelkedő altemploma és az azokhoz vezető lépcsők elrendezésének módja a veronai S. Zenno templomot idézik emlékezetünkbe.

II.

A gót stílus meghonosításának ideje összeesik két olasz eredetű, az Anjou-házból származó királyunk, Róbert Károly és Nagy Lajos uralkodásával; misem természetesebb tehát, hogy ez úton művészetünkön is érezhető az olasz hatás. Különösen áll ez a XIV. századra, melyben az említett két uralkodó kormányozta az országot. Mindenesetre fokozta a gyakoribb érintkezést az, hogy a két ország aránylag közel fekszik egymáshoz.

Magyarországon ebben a korban a városi élet még nem olyan fejlett, mint a külföldön és így az egyes építészeti alkotások is leginkább királyaink és főuraink bőkezűségéből létesülnek. A városokban inkább csak a XIV. századtól fogva kezdenek nagyobbszabású építkezésekhez.

Irott adatokból tudjuk, hogy a gót stílus legkiválóbb építészeti alkotásai az egri és a nagyváradi székesegyház és az óbudai klarisszák templomai voltak. Ez utóbbit Nagy Lajos királyunk anyja, *Erzsébet* királyné alapította. Azonban éppen ezek a templomok szinte nyom nélkül enyésztek el és így bár létezésükről tudunk, építészeti formáikról fogalmat sem alkothatunk magunknak, vagy legföljebb csak olyan töredékek kerülték el az enyészetet, melyek nem alkalmasak a szóban forgó kérdés megvilágítására.

Annak, hogy a fentemlített királyaink olasz művészeket is foglalkoztattak, legjobb bizonyítéka a *Szent Simon* zárai koporsója, melyet feliratának tanusága szerint Erzsébet magyar királynénak, Nagy Lajos nejének rendeletére a Zárában megtelepedett *Milanoi* Ferenc (Franciscus de Mediolano) 1377—80 közti időben készített.

Ebből a korból három ötvösművet ismertetek, melyeken több-kevesebb mértékben érvényesül az olasz-gót művészet hatása.

[1]) Képét lásd: Csányi, Gyulafehérvári székesegyház.
[2]) Képét lásd: Széchenyi, A jaáki apátsági templom.

Irott adat említi, hogy a Szepességben *Gallikus* Péter, az olasz eredetű Simon mester fia királyi ötvösmester volt. Ő véste pl. a havasalföldi hadjáratban elveszett pecsétnyomó helyébe az újat. Öccse, Miklós, bár országos méltóságokat is viselt, amellett az ötvösművészettel is foglalkozott. Tudjuk, hogy e korban a foglalkozások öröklődtek a családokban. Minden jel arra vall, hogy az olasz-gót stílusban készült *iglói feszület*[1]) (Pacifikale) az említett Miklós mester műve. Ezt a mestert egykorú oklevelek (1335-ben és 1341-ben) említik. Az aranyozott ezüstkeresztet áttetsző zománcos képek díszítik. Talpa nyolc cikkelyes. A szár töve a talp fölött nyolcszegletes

5. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Szathmáry-házból. 1541.

kápolnát ábrázol, oldalán fialék közötti csúcsívek alatt egykor szintén zománcos alakok voltak. Megtaláljuk rajta a zománcdíszítés mellett az olasz ötvösművekre jellemző arányokat és a sűrűn alkalmazott kis fogas pártázatokat. A szárak végein négyes karélyokban külön lemezre készült zománcképek Máriát, Szent Jánost, egy pápát és lent koronás nőt ábrázolnak.

Jellemző színek mind ezeken, mind a hátlap díszítésein a zöld, kék és viola. A Mária alakjánál látható ***N*** és a János alakjainál látható ***G*** betű minden valószínűség szerint a művész nevének *(Nicolaus Gallicus)* kezdőbetűi.

Hasonló stílusban készült a Szepességen a felső-

[1]) Képét lásd: Radisics: Magyar Műkincsek.

6. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Szathmáry-házból. XVI. sz.

szalóki templom kelyhe, továbbá a murpodi kehely, mely az kehelykiállításon volt látható.

Tudjuk, hogy hazánkban az ötvösség mind a középkorban, mind a reneszánsz művészet korában is versenyre kelt a külföld ötvösművészetével. Ötvöseink nem ritkán Olaszországban, majd főleg a reneszánsz idejében Németországban is tanultak. Ez országok hatása észlelhető alkotásaikon.

Az ötvösművek anyaga legtöbbször az aranyozott ezüst, de ezért előfordulnak tiszta aranyból és vörösrézből készült művek is. A tárgyak díszítése vagy magából az alapanyagból került ki, még pedig öntés, domborítás útján, vagy pedig ráillesztéssel, vagy lehet más anyagból, melynek az volt a főcélja, hogy a tárgy színesen hasson: ilyen az aranyozás, a zománc és az ékkő.

A sodronyzomác a magyar-gót stílusú ötvösművek jellemző díszítése. E tárgyak többnyire egyházi eredetűek, mert hiszen az egyház volt, főleg a középkorban a művészetek legfőbb pártfogója és itt is maradtak meg legszebb emlékeink.

Méltóan sorakozik az előbbi művekhez a *nagydisznódi* ág. evang. templom gót stílusú ereklyetartó *feszülete*[1]) és *ereklyetartója*. Fennebb említettük az olasz és a német hatást. E két ötvösmű mindkettőt tanulságosan egyesíti magában. A *feszület* négykarélyos talpának és nemes ívben felhajló szárának felszínét áttetsző (translucide) vésett alapú (émail de basse taille), vagy az ú. n. ezüstzománc borítja. A lapos domborművű alap adja az alakok rajzát, a mélyebben vésett részek pedig az árnyékolást. A zománcozásnak ezt a technikáját 1300 táján Sienában használták először és a XIV—XV. században Toscanában jellemző olasz díszítőmóddá fejlődik. A feszület mestere is itt sajátíthatta el a XV. század folyamán;

[1]) Képét lásd: Radisics: Magyar Műkincsek.

másrészt a kereszten, de főleg a száron alkalmazott nyolcoldalú architektónikus, kápolnaalakú noduson a német-gót formákat használta fel, amelyeket talán otthon, tanítómestere műhelyében, bizonynyal Nagyszebenben sajátított el.

Sok tekintetben eltérő, de művészi szempontból még eredetibb alkotás ugyane templom *ereklyetartója*.[1]) Képünk az alak leírását feleslegessé teszi. Anyaga aranyozott ezüst, a poháralakú ereklyetertó hegyi kristályból való. A rajta levő építészeti formák az olasz-gót művészet hajtásai, az ereklyetartó edény két oldalán, csigás díszű konzolokon térdeplő nyitott szárnyú angyalok mind gondolatban, mind az elhelyezés módjában szintén olasz hatásról tanuskodnak. A német-gót művészet, ha alakokat alkalmaz, azokat architektónikusabban, tehát baldachin alatt, vagy fülkébe foglalva alkalmazza; az alakoknak ilyen szabadon való elrendezése olaszos jellegű.

III.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy az olasz művészet hatása még fokozódik a reneszánsz stílus idején, hiszen e hatás elől Európa többi országai sem zárkózhattak el.

Az olasz reneszánsz művészetnek az utat Magyarországon a humanizmus egyengette, amely éppen a sűrű érintkezés útján elsősorban hazánkban jut érvényre. Az antik kultura hatása alatt virágzott új irányú művészet némileg háttérbe szorította nálunk is a csúcsíves művészetet. De csak némileg, mert az új művészetet csakis a humanista műveltségű uralkodó és egyes főurak és főpapok pártolták. Hazai mestereink eleinte nem ismerve annak szellemét, bizonyára idegenkedtek az új művészettől. Így első művelői az olasz földről

[1]) Képét lásd: Radisics: Magyar Műkincsek.

7. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Mikes-házból. 1553.

hazánkba hívott mesterek voltak. A reneszánsz legelső pártfogója is olasz ember Magyarországon, ez *Ozorai* Fülöp temesi főispán, eredeti nevén Filippo *Scolari*, ki Firenzéből került hozzánk és itt *Zsigmond* királynak volt hadvezére és mint magyar főúr 1426-ban halt meg. *Vasari* is említi, hogy Ozorai Fülöp szívesen pártolta az olasz művészeket, ha azok hazánkba kerültek, ő maga is több olasz művészt foglalkoztat. Kivüle a firenzei eredetű *Buondalmonte* kalocsai érsek, Joannes de *Milanensibus* váradi püspök és Conradus de *Cardinis* váradi prépost voltak a humanizmusnak és vele az olasz reneszánsz művészetnek jelentékeny pártfogói. Ezenkívül még *Scolari* töltött be hazánkban előkelő egyházi állásokat.

A magyar főpapok közül *Szécsi* Dénes biboros († 1465.) 1426 táján Páduában tanult. Zrednai *Vitéz* János, a későbbi esztergomi érsek, az első magyar humanista hatása alatt *Hunyadi* János, a törökverő nagy hős is híve lesz az új műveltségnek, fia *Mátyás* pedig teljesen humanista nevelésben részesül. Az ő korával nem foglalkozom részletesen, mert műtörténeti irodalmunk bőven ismertette. De röviden mégis kitérek e tárgyra.

Tudjuk, hogy a művészetkedvelő nagy király számos olasz művészt foglalkoztatott mind hazánkban, mind Itáliában. Olasz mesterek vezetése alatt készült Mátyás király *budavári* palotájának belső architekturája és berendezése, amelyet az egykorú írók (főleg *Bonfini*, a király történetírója) alig győznek eléggé dícsérni. Az újabban előkerült *töredékek*[1]) a firenzei korai reneszánsz művészet formáira emlékeztetnek. E töredékek anyagáról megállapítható, hogy azok magyarországi bányákból kerültek ki. A szóban forgó részletek egykor valószínűleg a várkápolnát díszítették, amint azt a rajtuk látható egyházi vonatkozású ábrázolásokból következtethetjük.

[1]) Képét lásd: Divald: Budapest művészete.

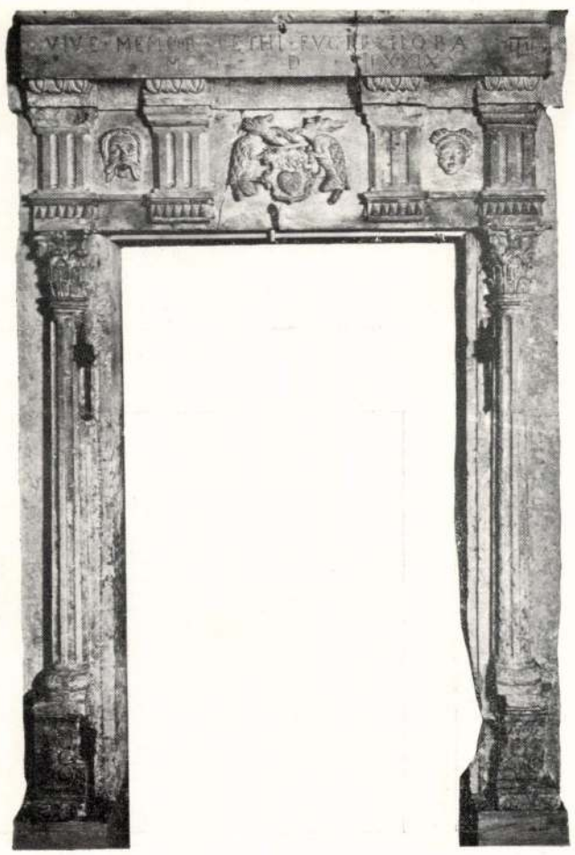

8. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Szathmáry-házból. 1579.

9. ábra. Ablakkeret a kolozsvári Szathmáry-házból. 1582.

A rombadült, helyesebben romlásnak indult Mátyáskorabeli paloták márványanyagát, — miként azt *Hauszmann* Alajos tanár az új várkastély tervezője megállapította, — a török alatti és utáni időkben, amidőn a várfalakat újból felépítették, mészégetésre használták fel.

Szerencsés véletlennek köszönhetjük, hogy Mátyás király palotájának egyik külső dísze, jelenleg a konstantinápolyi Aja *Sophia* templom mihrabjának két *kandelábere* fenmaradt és a pusztulást török feliratának tanusága szerint — melyet a török nyelv és irodalom kiváló ismerője, a nemrég elhunyt *Karácson* Imre jeles tudósunk állapított meg, — a törökök elhurcolták Budáról és vele legnagyobb templomukat, Justinianus császár hatalmas alkotását díszítették. A bronzból öntött két kandeláber alakja és díszítése a korai reneszánsz művészet formáit tünteti fel. Bonfini is felemlíti azokat a friss-palota leírásánál.

Mátyás halála után a reneszánsz művészet nem szünetel, hanem mind a főpapság, mind a polgárság erejéhez mérten támogatja. A XVI. század elejéről a *pesti Nagyboldogasszony* templomban maradt fenn néhány reneszánsz stílusú emlék: *két pasztoforium*[1]) ez, a templom szentélyének bal és jobb oldalán, az egyiket a rajta levő címer és felirat tanusága szerint nagyrévi *Endre* thermopilei felszentelt püspök, a templom plébánosa készíttette, a másikat ugyancsak a rajta levő címer tanusága szerint *Pest város polgársága*. Még közelebbről meghatározza a két alkotás keletkezésének idejét az utóbbin olvasható 1507-es évszám. Az kétségtelen, hogy a két mű egyazon mester kezéből került ki, erre enged következtetni technikája és stílusa egyaránt. Valószínű, hogy a már Mátyás korában Magyarországon működő Giovanni *Dalmata*, teljes nevén: *Magister Joannes Dukarovich de Tragurio*

[1]) Képét lásd: Arch. Értesítő.

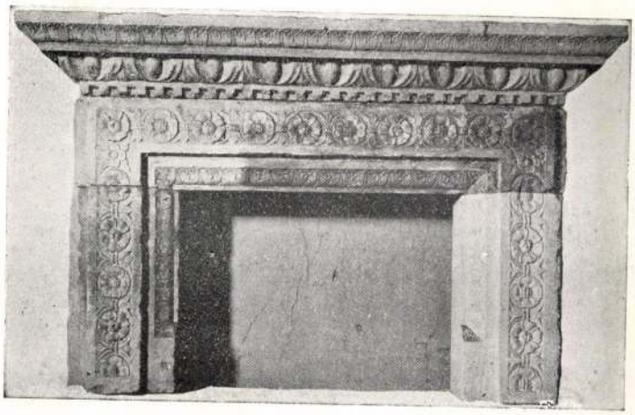

10. ábra. Ablakkeret a kolozsvári Szathmáry-házból. XVI. sz.

11. ábra. Kapugerendázat a kolozsvári Naláczy-házból. 1571.

két művével állunk szemben. A pasztoforiumok középrésze a firenzei SS. apostoli templomnak baloldali mellékhajójában levő és Lucca della Robbiatól származó oltár felső részére emlékeztet. A keret és az oromzat architekturájára is találhatunk analogiákat. Giovanni Dalmata 1509-ben tűnik fel ismét Ankonában. Viszont a róla szóló megelőző adat 1490-ből származik. Valószínű, hogy a közel húsz évre terjedő időben is Magyarországon működött, a kezére valló néhány reneszánsz emlék erre enged következtetni. A két márvány szentségfülkét leírnom felesleges, csak azt jegyzem meg, hogy a két félkörű timpanon a templom legutóbbi restaurálása előtt, a templom déli csúcsíves kápolnájában volt befalazva, ahová a XVIII. században a jezsuiták helyezték el. A visszahelyezéskor a két oromzatot elcserélték, erre vall a Krisztus mellett kétoldalt ábrázolt alak; a dicsfénynélküli férfi- és nőalak, a kor ruházatában, bizonyára a város bíráját (könyvvel) és nejét, mint a készíttető város képviselőit ábrázolja; így tehát a város címerével ékes pasztoforiumra való.

Nagyrévi Endre csak 1506-ig volt a templom plébánosa, így az ő pasztoforiuma valamivel korábban készülhetett el, mint a másik, melyen az 1507. évszám látható.

Szatmári György pécsi püspöksége idején (1506—21) hasonló *pasztoforiummal* gazdagította a *pécsi* székesegyházat (l. 2. ábra). Ezt 1783-ban eredeti helyéről eltávolították és azóta a Corpus Domini kápolnában oltár gyanánt szolgál. Vörös márványból készült és alsó részét az előbbiekhez hasonlóan az alapító címere díszíti.

Püspökeink — amint már eddig is láttuk — pártfogásukkal hathatósan támogatták az újkor művészetét. Ezek közé sorozható *Bakocs* Tamás esztergomi érsek is, ki a már említett esztergomi román stílusú székesegyház mellé vörös márványból 1506—1507 közt épít-

12. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Szathmáry-házban. XVI. század.

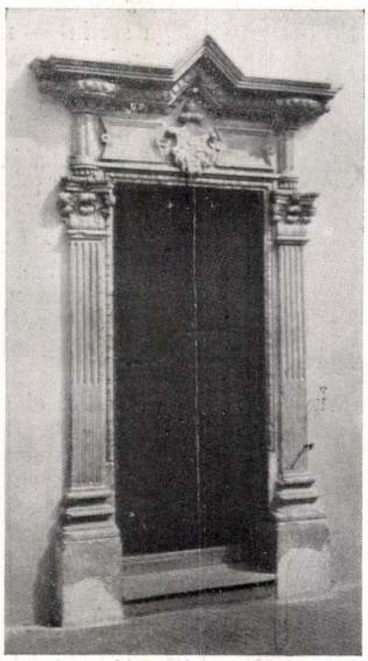

13. ábra. Ajtókeret a kolozsvári Szathmáry-házban. XVI. század.

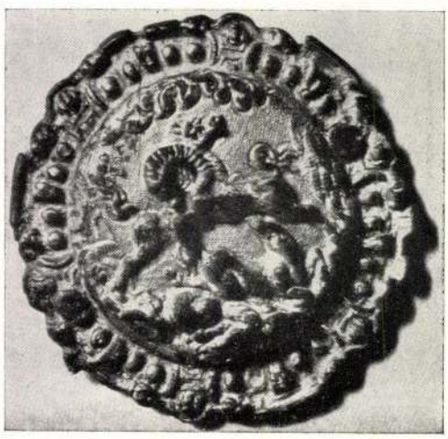

14. ábra. Bronz bútorveretek. XVII. század.

tette központos, keresztalaprajzú *sírkápolnáját.*[1]) Mesterét ugyan nem ismerjük, de az kétségtelenül olasz volt. Vasari említi sokszor idézett könyvében, hogy a kápolna fehér márvány oltárának mestere *Andrea Ferrucci da Fiesole* volt.

A reneszánsz művészet az idők folyamán nemcsak az ország középpontját, hanem távolabbi részeit is meghódította. Az olasz reneszánsz építőművészet naiv, de kedves hajtása pl. Erdélyben a *gyulafehérvári* székesegyház északi *előcsarnoka.*[2]) Ez előcsarnokon mind a román, mind a gót művészet nyomot hagyott. Ezt az előcsarnokot a XIII. században építették a székesegyházhoz, a gót stílus a mesteri hálóboltozatot alkotta meg, míg végül a reneszánsz a külső architekturát változtatta meg és a templomba vezető ajtó keretét. Ez 1512-ben történt, amikor is Joannes *Lazoynus* erdélyi esperes és később római gyóntató *„a maga és jóltevői lelki üdvéért"* átépíttette az előcsarnokot. Az ajtó felett *Gereb* László erdélyi püspök címere terrakottából való. Lázó János Rómában halt meg (1523. aug. 17.) és sírköve ma is meg van a S. Stefano Rotondo templomban.

Éppen Lázó Jánosnak római tartózkodása teszi valószínűvé, hogy az előcsarnok reneszánsz részleteit olasz mester készítette.

Erdélyben Kolozsvár volt a XVI. században ez országrész központja művészi tekintetben. Amíg eddig jórészt olyan alkotásokkal foglalkoztunk, amelyek több-kevesebb biztossággal olasz mesterek vezetése alatt készültek, az itt található emlékek viszont magyarországi mesterek kezéből kerültek ki, akik elsajátítván a reneszánsz művészet formáit, azokat meglehetős megértéssel alkalmazták.

Kolozsvár főterén (34. sz.) állott az ú. n. Szathmáry-ház, melyet régebben Báthori-háznak is neveztek, mert itt szállott meg Báthory Zsigmond fejedelem. A ház a

[1]) Képét lásd: Simor, emlékalbum.
[2]) Képét lásd: Butyitay: A gyulafehérvári székesegyház ren. előcsarnoka.

15 ábra. A gyulafehérvári vár kapuja. XVIII. század.

XVI. század folyamán épült, még pedig, miként azt a fennmaradt részei bizonyítják, fokozatosan. A nagyterjedelmű ház utcai részét 1890-ben lebontották és helyébe modern bérházat építettek, csak az udvari szárnya maradt a régi. Faragott kő *ajtó* és ablakkereteit (3. ábra) ma a kolozsvári nemzeti múzeumban őrzik. Közöttük a legrégibb 1534-ben készült, egyszerű, de nemes tagozású (3. ábra). Gerendázatát a velencei címerpajzsokra emlékeztető címeres pajzs ékesíti.

A mellette látható *kandalló* (4. ábra) gazdagabb

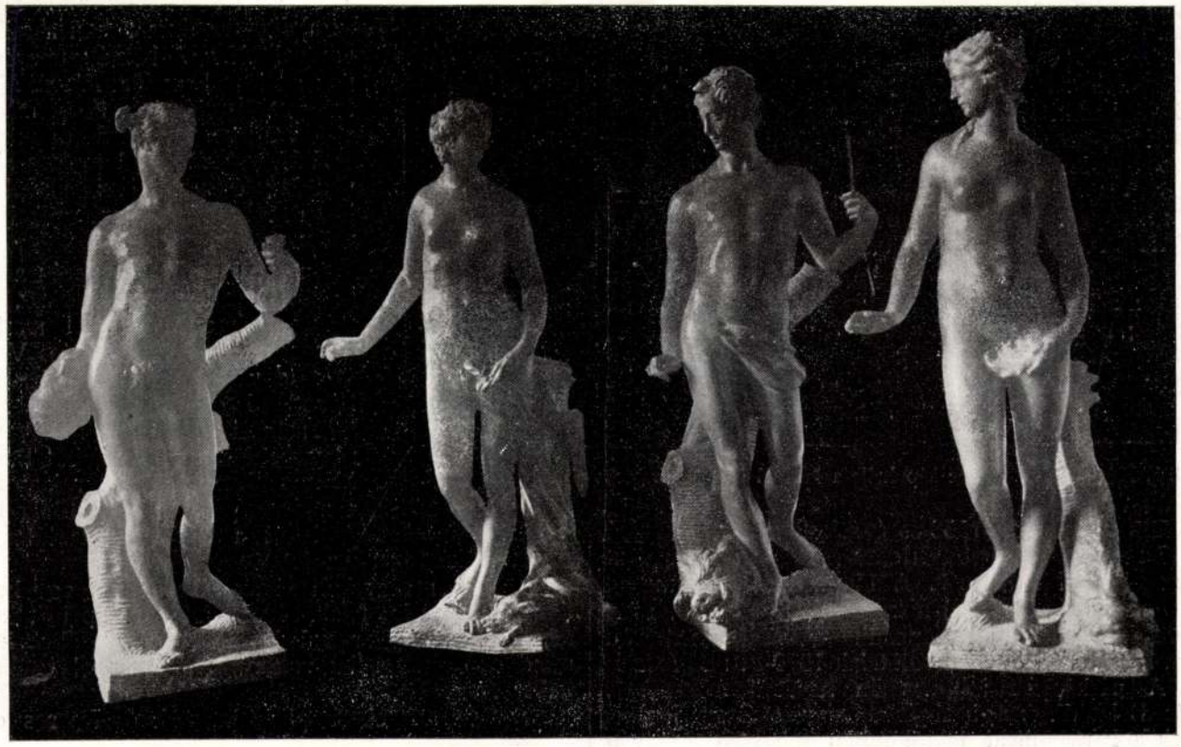

16. ábra. Merkur, Diana, Herkules és Venusz szobra ólomból. Donner Rafael művei. XVIII. század.

díszű konzolos kőkerete már a XVI. század második felében készülhetett. Középen bevésett monogramm *S T W* betűkből van összetéve és a tulajdonos nevének, *Stephanus Wolfard*-nak kezdőbetűit jelenti.

A következő *két ajtó* közül a címeres gerendázatú 1541-ből származó ajtókeret (5. ábra) arról tanúskodik, hogy mestere biztos kézzel faragta ki rajta az olasz reneszánsz formáit, a másikon különösen az emberfejes díszek szétálló füleikkel, naivabb alakításúak (6. ábra).

17. ábra. Xaveri Szent Ferenc kápolnája a kőszegi bencés templomban. XVIII. század.

A *H* mesterjegyes, 1553-as évszámú gazdag faragású *ajtó* (7. ábra) karcsú tagolt és csavaros törzsű oszlopaival a Mikes-házból származik. A különös alakú címerrel ékes *másik ajtó* (8. ábra) a kandallóval egykorú, mert a közepén a világlátott Stephanus Wolfard címere van ábrázolva, az ő tulajdona volt tehát 1579-ben a Báthori-ház. A párkányzat jobb végén bevésett mesterjegy, *Posta* Béla dr. meghatározása szerint *Seres* Jánosé, akinek a Farkas-utcai templomban meglevő sírkövén ugyane mesterjegy látható. A 9. és 10. ábra ugyane házból mutat be az olasz reneszánsz hatása alatt keletkezett *részleteket* az 1569—1582-iki időközből.

Az 1571-ben készült *kapugerendázaton* látható ábrázolás Szicilia címerére emlékeztet (11. ábra).

Az egykori Báthori-házban az udvari szárnyba vezető *ajtók* egyikén (12. ábra) egy koronás kakasfejalakú címer látható *S. K.* betűkkel, mely az akkori tulajdonost *Kakas* Istvánt jelzi, aki *Báthori* Zsigmondnak volt kedves embere és később Rudolf király által a perzsa sahhoz küldetvén követségbe, a Kaspi tenger partján halt meg 1603-ban. Az ő idejében készült ajtókereteken (13. ábra) már konstatálhatjuk a szigorúbb olasz reneszánsz formáktól való eltérést, a helyi mester immár távolodván a reneszánsz művészet szellemétől, sajátos, helyi zamatú alkotást hozott létre.

A korai reneszánsz szelleme szól hozzánk a *sárospataki* vár toronyerődjének architekturájáról. Mestere az *ablakokon*[1]) és ajtókon bevésett egyező mesterjegy után ítélve, magyar származású volt. A vár a XVI. század elején *Perényi* Péter tulajdona volt, ekkor készült a XIII. századi torony reneszánsz architekturája. Ebből a lakótoronyból került a vár Perényi-szárnyának nevezett részébe e torony architekturáját jellemző *kandalló*; a köríves oromzat mezőjét a Perényi-címer és két nyitott szájú delfin tölti ki. A toronyerődhöz csatlakozó épületnégyszög a XVI—XVII. század alkotása. Ebben van a másik kandalló, mely 1542-ben készült.

A vár *kisebb ajtaját*,[1]) a Perényi-szárny bejáróját látva, eszünkbe jut a velencei reneszánsz ajtók alakja; ez ajtókeret stílusa rokon a szilágymegyei *Menyő* község templomának ajtajáéval, melyet *Firenzei* János faragott. Annyi tény, hogy mindkét ajtó mestere egy forrásból merített.

A kisszebeni r. k. templom ajtajának dísze és architekturája a velencei korai reneszánsz emlékekkel van rokonságban.

Az asztalosművesség terén a reneszánsz formákat szintén olasz, még pedig elsősorban firenzei mesterek honosították meg. Ismeretes Vasarinak egy adomaszerű elbeszélése Benedettó da *Majano*-ról, ki két, intarziákkal gazdagon díszített szekrénynyel indult el hazájából Budára, Mátyás udvarába. A bútorok azonban a nedvességtől teljesen tönkrementek. Ez indította Benedettót arra, hogy ezentúl csakis szobrászattal foglalkozott.

Az olasz mesterektől elvetett mag nem egy helyen termékeny talajra talált. Két XVI. századi példát hozok fel, melyek magyar művész keze alól kerültek ki, de mindkettő méltó lett volna arra, hogy olasz földön szülessen.

A *nyírbátori* ref. templom intarziás és ívsoros díszű

[1]) Képét lásd: Divald, A sárospataki vár.

padsora[1]) 1511-ben készült. Feliratának tanúsága szerint *Báthori* György, István és András grófok támogatásával készült. Mind az intarziadísz, mind az alkalmazott formák az olasz művészet körébe utalják ez alkotást.

A *késmárki* vár kápolnájában látható *imaszék*[1]) mesterét elárulja a támla belső lapján olvasható felirat, mely szerint e széket *Lang János késmárki asztalos 80 éves korában és fia, Lang Kristóf 55 éves korában készítették maguknak és utódainknak saját költségükön és saját kezükkel 1544-ben.* Tagozása a reneszánsz építészeti formák mintájára készült. Legszebb dísze az a színes berakású távlati kép, mely reneszánsz csarnokot és mögötte utcát ábrázol. Intarziás dísz borítja a szék mellső oldalát is.

IV.

A barokk művészet korában Olaszország nem annyira közvetetlenül, hanem inkább Ausztria közvetítésével hat művészetünkre. A Habsburgok, főleg pedig Mária Terézia uralkodása alatt szoros kapcsolat, mondhatnám függő viszony keletkezik és miután az osztrák művészet ezidőben főleg olasz hatás alatt áll, Magyarországon is érvényesül az.

[1]) Képét lásd: Éber, A bútorművesség emlékei.

A kolozsvári nemzeti múzeum két bronzból öntött XVII. századi *bútorverete* is igazolja a mondottakat (14. ábra).

A *gyulafehérvári* XVIII. századi *várkapun* (15. ábra) még a barokkos formák ellenére is felismerhetők a tagozásban San Michele várkapuinak alapformái.

Az 1741-ben elhunyt geniális, osztrák születésű szobrász Georg Rafael *Donner* 12 évig, művészi erejének teljében működött hazánkban. Az Erdélyben, e tanulmány szerzőjétől felfedezett négy *antik istenséget* (Merkur, Diana, Herkules, Vénusz) ábrázoló remek kivitelű ólomszobrai (33·5 *cm*) mind arányaikban, mind stílusukban elárulják az olasz művészet hatását (16. ábra).

Hazánkban a stukkó-művességet is olasz mesterek honosítják meg. Szerény, de jellemző példája a magyar stukkó-díszítésnek az az *ajtókeret*, mely egy *szepesszombati ház* homlokzatát díszíti. Még az ajtó rácsa is a felsőolaszországi késő reneszánsz vasműveket juttatja eszünkbe.

Bájos alkotás a stukkó-művesség terén a *kőszegi* bencés templomban Xaveri Szent Ferenc *kápolnája* (17. ábra). Díszes rokokó ízlésű *kapuzata* van az *eperjesi* görögkatholikus templomnak, mely kissé nehézkes díszével az olasz barokk építészettel tart rokonságot.

Végezetül megemlítem, hogy az itt elmondottak csak szemelvények tanulmányaimból és céljuk az volt, hogy az érdeklődők figyelmét felhívja e kérdés fontosságára.

Szakértői vélemény a budapesti új Nemzeti Szinház tanulmányterveiről.*)

Készült: Budapest, 1913 április hó 28-án.

Medgyaszay István terve.

A Múzeum-körútra merőlegesen álló főtengely, mely a Rákóczi-út felé el van tolva.

A főtengelynek ez az eltolása kedvezőtlennek látszik, mivel ennek következtében a szabad tér, a Rákóczi-úti, leginkább használt kijáratoknál elvész, mely szabad tér itt az utcakép szempontjából különös fontossággal bír.

A kocsifelhajtók az egyetemi épület felé eső új utcába vannak helyezve.

A nézőtér földszintje 5 *m* magasan van az utca-nivó fölött:

Nézőtéri rész:

A proscénium nincsen mint Shakespeare-szinpad megoldva. A nézőtér földszintjének és egyes emeletsorainak emelkedése nem elegendő.

A középjárónak a zenekari mellvédig való vezetése nem felel meg a szinházlátogatók biztosságát illetőleg a mai felfogásnak.

A földszinti nézőtér a páholyokban és zártszékekben sok rossz helyet mutat fel, mert az emeletsorok a sarkokon erősen kinyúlnak.

Az első és második emeletek vonalvezetése kedvezőtlen és ezáltal használhatatlan oldalpáholyokat eredményez.

A nézőtér, az emeletsorok helyes emelkedése esetén tetemesen magasabb volna.

A földszinti nézőtéren, a proscénium-páholyok előtti üres háromszögek az akusztika szempontjából meggondolandók.

A pénztárcsarnokból a II. és III. emeleti lépcsőhöz való hozzájutás keskeny; az alternativában megkísérlett javítása ezen hibának, alapjában elhibázott, mivel négy pénztár létesítése lehetetlenség.

A földszinti ruhatárak kedvezőtlen alakulatú térben szűkösen vannak méretezve.

Az I. emeleti lépcsőket a földszinti nézőtér magasságában el kellene zárni. A földszinti nézőtér lépcsői túlgazdagon vannak méretezve s ezért nem állanak arányban a csak 4 *m* széles körüljáróhoz, amelyhez vezetnek.

Szinpadi rész:

Az oldalszinpadok a szükséges lerakodó helyek hiányában és a liftekkel szükséges összeköttetés nélkül használhatatlanok.

A műszaki személyzet szolgálati közlekedési útvonalai hiányzanak.

A szinpad alatti díszlettár elhibázott (közvetetlen szellőzés hiánya), a másik az ábrázolt módon keresztülvihetetlen, mivel a prospektustartó oszlopok nincsenek alapozva és mert a sok csapóajtó a raktárakban veszedelmes. Az állódíszletek elképzelt szállítása — 11 *m*-ről lehetetlen.

Művészek öltözői a hozzátartozó lépcsőkkel megfelelők.

Külső megjelenés:

A tömegek elaprózása, a külső formák kicsinyes volta és mindennemű monumentalitás hiánya által ezen tervezet semmiképpen nem felel meg az építés helyének és az épület jelentőségének.

Bálint és Jámbor I. terve.

Az épület merőlegesen áll a Múzeum-körútra. A nézőközönség és Ő Felsége hozzáhajtói az egyetemi épület felé eső új utcában vannak elhelyezve.

A nézőtér földszintje 4·6 *m* magasan van az utca-nivó fölött.

A proscénium megfelel a programmkívánalmaknak.

A földszinti nézőtérnek megfelelő emelkedése és az első tíz sornak oldalsó kijáratai vannak, melyek a legrövidebb úton elérhetők. A földszinti nézők közlekedése a parketlépcsőn át nincs világosan szabályozva, mivel a parketlépcső utolsó karja a körüljárót levágja és a foyerhez a közlekedést megnehezíti.

Az utolsó hét sor két középfolyosón át — melyek sarokületeket teremtenek — ürül ki a hátsó körüljáró felé.

A földszinti páholyok előre vannak húzva és jó helyeket nyujtanak.

Az I. és II. emeleti páholy és erkélyülések jó látással bírnak, kivéve a proscénium-páholyok üléseit. A III. emeleti helyek jók.

*) A hivatalos véleményt teljes terjedelmében változatlanul közöljük; a tervek fényképeit technikai akadályok miatt legközelebb hozzuk. Az előzményekről l. *Közlöny* 1913. évf. 146. l. *Szerk.*

Csányi Károly

1913

A nézőtérnek erősen szélességbe való kifejlesztése a kielégítő tervmegoldást megnehezítheti.

A pénztári előcsarnok igen világos hozzájutásokkal az összes emeleti lépcsőkhöz kifogástalanul van megoldva.

A földszinti közönség ruhatári asztalának kihasználható hossza 23 *m* nem elegendő.

A sétafolyosók, a foyer és a királyi páholy mellékhelyiségei megfelelők.

A II. emeleti páholyok részére külön, nagy szalonok állanak rendelkezésre.

Az I. emeleti ruhatárat jobb volna a keresztfolyosó végére áthelyezni.

Szinpadi rész:

A szinpad méretei megfelelnek a kívánalmaknak, — a baloldali oldalszinpad a raktárhelyiségek felé tűzbiztosan elzárandó volna. Az oldalszinpadok megfelelő lerakodó területtel bírnak.

A művészi és műszaki személyzet közlekedési útvonalai kielégítők.

Külső megjelenésében a monumentális megoldás iránti törekvés felismerhető.

E tekintetben különösen a Rákóczi-úti épület-tömb sikerült, — a Múzeum-körúti részben azonban az alaprajz szervetlen megoldása kedvezőlenül mutatkozik.

Bálint és Jámbor II. terve.

Diagonális megoldás. A földszinti nézőtér 4·65 *m*-re az utcanivó fölött fekszik. A közönség hozzáhajtása a Rákóczi-úton, Ő Felségéé a Múzeum-körúton.

A nézőtérre, ruhatárakra és földszinti nézőtér lépcsőire az I. alatt mondottak érvényesek.

Kiemelendő a dohányzók elrendezése.

A szinpadon az I. alatt felsorolt javítások volnának eszközlendők.

A diagonális megoldásból a szinpad mellékhelyiségei (öltözők) részére kellemetlen térformák adódnak és a szinpad nivóján elhelyezhető művészöltözők stb. számának erős korlátozása.

Dacára annak, hogy monumentális hatásra való törekvés látható a tervnél, — mégsem sikerült a nagy körhajlatot erőtelesen kifejlesztett támpontokkal ellensúlyozni.

Töry és Pogány terve.

Főtengely merőlegesen a Múzeum-körútra.

Hozzáhajtás a közönség részére jobb- és baloldalt; utóbbi nélkülözhető volna.

Nézőtér a földszinten, 1·80 *m* magasan az utca-nivó fölött.

A proscénium megfelel a kívánalmaknak.

A földszinti nézőtér általában jó ülőhelyekkel bír és a sok ajtón keresztül könnyen kiürülne. Csak az oldalsó páholyok és az utolsó sorok oldalsó ülései bírnak kevésbbé jó látással, mivel az emeletek kiugrása által takartatnak; ezért kívánatos volna az oldalsó páholyokat előrehúzni és az így eleső oldalkijáratok hátsó kijárattal bíró középfolyosók által volnának pótolandók.

Az emeletsorok vonalvezetése kitűnő. Különösen kiemelendő a páholyoknak előtérrel való ellátása.

A páholyok az erkélymellvédig nyúlnak, előttük erkélyülések nincsenek.

A földszinti nézőtér és az emeletsorok emelkedése megfelelő. A nézőtér jó építészi kiképzést mutat.

A pénztárcsarnok pénztáraival, a hozzájutás a lépcsőkhöz, ezek elrendezése, a sétafolyosók és a ruhatárak kifejlesztése teljesen kifogástalan.

A földszinti közönség ruhatári asztalának hossza 34 *m*; 427 földszinti nézőt figyelembe véve, ez *fm*-ként 12·5 személyt eredményez, ami igen kedvező.

A ruhatári asztalok nagy kifejlesztéséből keletkező közvetetlen szomszédsága a női és férfi-klozetteknek kifogásolandó.

A foyer jó és két dohányzó elrendezése által helyesen bővül.

Az I., II. és III. emeleteken oldalt elrendezett terrászok igen előnyösek.

A királyi szalon, mellékhelyiségeivel jó, a főhercegi szalonnak meg van az a különös előnye, hogy az igazgatósági lépcsőről megközelíthető.

Az oldalszinpadoknál lerakodó helyek hiányzanak.

A prospektusoknak tervezett behozatali módja fölöslegesen mesterkélt, sokkal egyszerűbben is történhetik. Az értékesítendő telek alá és elnyúló raktárak és a műszaki személyzet útvonalai igen átgondoltak.

A szinpad körüli folyosó túlkeskeny, a lépcsők jók.

A terv lényeges változtatás nélkül kivihető.

Külső megjelenésben zárt, monumentális hatása van, az arányok általában jól mérlegeltek. Az architektura teljesen megfelel az épület méltóságának és a hely kívánalmainak.

A szinpadi rész tetőzete eredeti, de nem kifogástalan, egyszerűbb forma által szerencsésebben volna pótolható.

Lajta Béla „A" és „A 1" terve.

A főtengely merőlegesen a Múzeum-körútra, az egyetemi épület felé eső új utcában van a közönség hozzáhajtása és tovább Ő Felségéé.

Ezen új utcának a tervben javasolt kibővítésében lényeges előny rejlik; a díszletek behozatala is ez oldalról történik. Az elrendezés jó.

Nézőtéri rész:

A földszinti nézőtér 5 *m* magasan fekszik az utca-nivó felett A proscénium megfelel a kívánalmaknak.

A földszinti nézőtérnek megfelelő emelkedése vau. Az oldalsó kiürítés jó, a hátfal legömbölyítése jó látással bíró páholyokat biztosít. Mégis előterek nélkül; a páholyok ennek következtében túlszűkek.

A hátsó kijáratok, melyek esetleg meghosszabítandók volnának, előnyös sarokületeket adnak. Mivel a szerző a földszinti nézőtéren több ülést ad, mint amennyi kívánva volt, ezek egynéhányának földadásával a páholyok könnyen kényelmesebbeké tehetők volnának.

Az I. és II. emeletek vonalvezetése kitűnő, mivel az itt elhelyezett üléseknek jó látást biztosít.

A II. emeleti páholyoknak külön előterük van.

Az I. emeleti páholyok előtt erkélyülések vannak.

Az I. és II. emeleten proscénium-páholyok szerencsésen mellőztettek.

A III. emeleti karzati ülések jók. A szinház 1104 nézőt fogad be.

Az emeletek elrendezése lehetővé teszi a nézőtér művészi kiképzését.

A pénztárcsarnok megfelelő helyén két közvetetlenül világított pénztár van. A csarnok jó elrendezése lehetővé teszi a látogatónak a könnyű tájékozást s azonnal megvan az áttekintés a világosan diszponált lépcsők felett.

A földszinti közönség ruhatári asztalának hossza 33 *m*, 474 néző mellett, ez folyóméterenként 14 személyt jelent, ami kedvező eredmény.

A ruhatár elé helyezett, gazdagon méretezett helyiség kiképzése lehetővé teszi ennek egyúttal sétacsarnokként való használatát is.

Opulens lépcsők vezetnek innen a földszinti nézőtérhez, melynek oldalsó folyosója 4·3 *m* széles.

Két felvonóról a földszint, I. és II. emelet részére gondoskodva van.

Összes körüljárók, ruhatárak, toilettek megfelelők.

A foyernek a nézőtér magasságában való elhelyezése és kiképzése kiemelendő.

A II. emelet részére is hasonló nagyságú foyer buffetvel áll rendelkezésre.

Királyi páholy, szalon és előterek gazdagon vannak elrendezve.

Szinpadi rész:

Az oldalszinpadoknál a lerakodó hely, mely közvetetlenül a tolószinpad mellett van, csak 1·5 *m* széles, — helyesen elrendezett és nagy dimenzióval bíró liftek azonban biztosítják az összeköttetés a felépítésre és lebontásra és díszletek szállítására.

(Csanyik)

<> Erdélyi török
könyvek.
A Cél 1915.

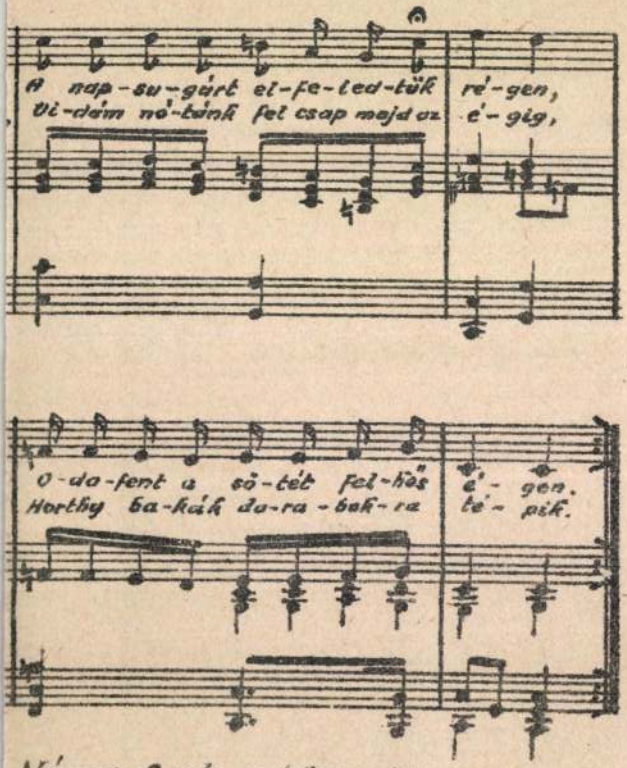

Némedy Gyula dr. (Szeged.)

Csanyi Károly

Régi magyarország órások.

A Műbarát

1921. 9.9-10 l

Vaskés VII. 244

(Csanyi Károly) cikke

l.

M. Rég. Társ Évk

I 1920-22. 188-194. l.

[] A hg. Esterházy kincstár m. ötvösmüvei.

<Csányi Károly>

cikke

l.

Magyar Iparmüvészet

1924. 91-92. l.

<> Keleti-szönyeg-

kiállítás

ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 69. SZÁM. TELEFON: TERÉZ 6—78. SZÁM

FELHÍVÁS

Társulatunk tisztelt tagjaihoz fordulunk azzal a kéréssel, hogy az 1925. évi tagsági díjuk fejében 150.000 (Egyszázötvenezer) koronát (mely összeg a békebeli 20 aranykoronának alig fele) a csatolt postacsekklap felhasználásával legkésőbben 1925 január hó 15-éig beküldeni szívesek legyenek. A rendkívüli gazdasági viszonyok megkövetelik, hogy a Társulat vezetősége már az év elején tudja,

[Csanyi Károly]
cikke

(-) A reneszánsz
stiluskorszak
műemlékei -
Lechner J.: Bpest
műemlékei. Bp
1924.
91 - 107. l.
(Nejchkel)

Csányi Károly VI. 302.

Csányi Karl

Csányi, Karl. Einige Goldschmiedewerke des Sebastian Hann. Mit neuen Abbildungen. Belvedere 1924. Band 5. p. 149.

Vegger

C. 69

1 Kot. 8:-

Montelius,

Oscar

Antiquités suédoises.

Arrangées et décrites par —, dessinées par S. J. Lindberg.

I.

Csányi Károly
cikke

l.

M. Bibl. Szemle

1925. 72. l.

Végh-Láyer: Tapis
turc de Transyl-
vanie. 1.

Tacsi EMKE népkert. X. 174

Lázár B.: Egy m. gyüjteménye. Bp. 1922.

FÜGGELÉK.

NÉPMŰVÉSZETI GYÜJTEMÉNY.

gyüjtemény ismertetése nem volna teljes, ha nem foglalkoznánk azokkal a kisebb gyüjteményekkel, — *népies magyar kerámika, népies himzések, herendi porcellánok, magyar népies fafaragványok* — amelyek a főgyüjteményt kiegészitik. Gyüjtőjüknek ezekben a gyüjteményekben is főleg szinérzéke nyilatkozik meg, emellett azonban nagy formaérzéke is.

A művészet szeretete megnyilvánulhat a legkisebb tárgyon, a legszerényebb alkotáson is. A *somogyi* pásztorfaragás egyszerü formái, a *sárközi* himzett fejkötők nemes rajza éppoly élvezetet szerezhet a finomult izlésü gyüjtőnek, mint a nagy mesterek képei. A felvidéki tót himzések egyszerü rajzu diszeiben épp ugy lehet gyönyörködni, miként a habán fazekas szines mázu korsóiban vagy a székely gölöncsér karcolt rajzu bokályaiban.

A magyar nép művészete formagazdagság, szinhatás és változatosság szempontjából felveszi a versenyt bármely ország népművészetével. Tudatosan emlitek mindig népművészetet és nem néprajzi tárgyakat, mert a szóban forgó gyüjtemény tulajdonosa, a nagy művészeten nevelt izlésével e tárgyakon művészi megnyilatkozást — szint vagy formát — keresett, nem pedig néprajzi jellegzetességet.

A népművészetben hazánk területén megnyilatkozó különböző hatások szinte kaleidoszkopszerü gazdagságot és változatosságot hoztak létre. A magyar nép ötletessége, szin- és formakedvelése még fokozta ezt a gazdagságot és a keze-ügyéből kikerülő tárgyakat művészi érzékével megnemesitette.

Manapság kettős szükséglet, hogy a mult emlékeihez meneküljünk: először azért, mert felemelő érzés látnunk, hogy népünk, még egyszerü házi esz-

Lázár Wolfner gyüjt-

közeiben (korsó, tál, vetélő stb.) is mily szépet alkotott, másodszor azért, mert a mai sivár, nehéz időkben ezekben az alkotásokban gyönyörködhetünk leginkább. Ezeknek az emlékeknek a gyüjtése elsőrendü fontosságu, mert hovatovább a gyári termékek mindent nivelláló és kiszoritó hatása következtében semmisem marad belőlük. Annál becsesebb tehát nemzeti szempontból az olyan gyüjtemény, mely népünk művészkedésének néhány nevezetes ágát foglalja magában.

Ez a megtépázott és földretiport nemzet népművészetével bátran állhat a világ elé és ha ez a népművészet helyes irányitással megujhodhatnék, gazdasági szempontból is jelentős tényező lehetne.

Ezekben a népies magyar alkotásokban a legfőbb erő a nemzeti érzés — a magyarosság. Találóan mondja Malonyai „A Magyar Nép Művészete" cimü könyve bevezetésében:

„Kis tüzet elolt minden szellő, a nagy tüzet a vihar is csak éleszti. Az izzó, a lobogó nemzeti érzést szitja a veszedelem, de ha gyatrán pislákol csak, elhamvad a szellőtől is. Pedig, ma (1906-ban) aligha van még Európában nép, amelynek nemzeti életét sajátságos államjogi helyzete oly veszedelmesen fenyegetné, mint fenyegeti a magyarét. Fenyeget ez a veszedelem állandóan. Szerencsénkre: a nemzeti hevület nálunk elemi erővel tüzelte a lelkeket akkor is, amikor az, látszólag, egész Európában szinte kihamvadt a népek érzéséből."

Még inkább áll ez a mai napra, amidőn a nemzeti érzés körülöttünk fokozatosabban lángol, mint valaha.

Hogy mennyire szükséges népművészetünk ismerete, arra Kertész K. Róbert szavait idézhetem, aki „A közelmult épitészeti problémái" cimü tanulmányában a következőket mondja:

„Végzetes hibát követnénk el, ha egy döntő fontosságu tényezőről meg tudnánk feledkezni. Ez a mi kincset jelentő *népművészetünk*.

Nincs nemzet ezen a kontinensen, melynek népművészete a művészet szóra, a szó legkomolyabb értelmében, inkább érdemes volna, mint a mienk. Még az is, ami másutt inkább tudományos értelemben vett néprajz, az nálunk már népművészet. A távol Kelet gazdag, izzó fantáziájából táplált hagyományait hozta ide magával és őrzi ez a nép még ma is.

Az ősfoglalkozást üző egyszerü pásztorember faragott kampósbotjától kezdve, a jómódu gazda diszes faragásu kapujáig és tornácáig, a házi szövőgép vetélőjétől a cifra ruháig, minden vonal, minden szerkezet a magyar néplélek eredeti formanyelvéről tesz tanubizonyságot, arról a bámulatosan gazdag és örökösen változatos kifejezési módról, amivel a magyar nép az ő szerszámát, ruházatát, házát, házatáját sajátossá, sajátosan nemzetivé, magyarrá teszi.

Nemzeti épitőművészeti irány kialakulása ennek a gazdag kincsesháznak ismerete és inspirációja nélkül el nem képzelhető."

Majd később igy folytatja:

„A néprajzi muzeum mielőbbi végleges, megfelelő és méltó elhelyezése, magyar osztályának az eddiginél is még sokszorta nagyobb kibővitése, gyors anyaggyüjtés, még tetemes anyagi áldozatok árán is, mert az anyag pusztulóban van és anyagnak megfelelő módon való ismertetése volnának azok a tényezők, melyek révén várni és remélni lehet, hogy a magyar népmüvészet épitőművészetünkre irányitó hatását tényleg gyakorolja is."

A fentieket erősiti meg Malonyai is, midőn azt mondja, hogy:

„művészi értéke csak annak a népi alkotásnak van, amelyben a festői, plasztikai szerkesztésbeli vagy diszitési szépségekben nyilvánul meg a nép alkotó temperamentuma; művészi hasznát csak annak a népi holminak vesszük, amelyet ösztönszerü, naiv, de annál egészségesebb szépérzékkel alkot és diszit a mi csudálatosan művész parasztunk."

Ebben különbözik a népművészet az etnografiától. És ilyen szempontból válogatta össze Wolfner Gyula az ő tárgyait. Igy menti meg a kiváló szorgalommal és egyéni érzékkel összegyüjtött népművészeti emlékeket az elkallódástól és megszeretteti azokkal, akiknek okulás céljából megmutatja. Az egyéni izlés természetesen egyéni csoportokat alkotott.

A magyar népművészet egyes ágainak emlékeit őrzi meg ez a magyar gyüjtemény és azok ismertetéseit kisérli meg ez a kis tanulmány.

Hogy a *fazekasság* hazánkban milyen ősi mesterség, azt igazolja az a körülmény, mely szerint a pécsváradi apátság szolgáló népe között, akiket 1015-ben Szent István király már az alapitáskor adományozott az apátságnak, a többi kézműves közt volt *három* fazekas is.*

* Dr. Szádeczky Lajos: Iparfejlődés és a céhek története Magyarországon.

A tihanyi apátság 1211-iki népösszeirásában *két* tálkészitő (fazekas) van felemlitve.

A legrégibb fazekas céh-artikulusok Kassáról 1574-ből származnak. Ezek a régi, valószinüleg XV. századi szabályok alapján készültek. De voltak céhen kivül álló fazekasok is, leginkább falusi paraszt mesterek, amilyenek pl. Kalotaszegen (Erdélyben) még a legutóbbi időben is működtek. Ezek többnyire ólommázas cserépedényeket készitettek. A kassai artikulusok is külön emlitik a fehéredényeseket, vagyis az ónmázas-fajánsz-készitőket. Később ezeket az edényeket egy betelepült ujkeresztény felekezethez tartozó mesteremberekről *habán*-edényeknek nevezték el. A legrégibb ismert példány 1606. évszámmal van megjelölve. (Az O. M. Iparművészeti Muzeumban.) Ez a csoport a Wolfner-gyüjteményben is képviselve van, legszebb példája egy XVII. századi stilizált virágos diszü korsó.

Különösen régi motivumokra — leginkább gótikus korszakbeliekre — emlékeztetnek a domboru diszü zöld, vagy barna ólommázas boroskorsók, melyek elég gyakran egyes céhek rendeletére és használatára készültek és ilyenkor az illető céh jelvényeivel voltak ellátva. Ezek azonban általában alig régebbiek a XVIII. századnál, sőt egy jórészük már a XIX. században készült. Helyi jelleg ezeken meg nem állapitható, mert az egész országban el voltak terjedve.

Virágzó fazekasság volt egyes vidékeken is, igy Hontmegyében, Bácsban, Kalotaszegen, Székelyföldön és a szászságnál. A székelyek a széles jellegü, a himzésre emlékeztető, festett kék diszitést kedvelik korsóikon és táljaikon. Ezenkivül előfordul náluk a karcolt diszités is, mely azonban a Szászföldön előforduló kék mázas, sgrafittos diszü edényektől lényegesen különbözik.

A szászok a gurgulyával készitett soványabb kék rajzot alkalmazzák edényeiken, amelyek vagy kupa-alakuak, vagy baluszteres korsó-idomuak. Tiszafüreden készültek az emberformáju korsók.

Az erdélyi, igen gyakran figurális diszü fajánszkorsókat *alvinci* korsóknak nevezzük, ezek elég gyakran ónfedővel is el vannak látva. A szászok nagyon kedvelik ezt a tipust, de azért nem szász készitmények, mert elég gyakran szentek alakjaival vannak diszitve, ez pedig nem egyeztethető össze a szászok vallásával.

A habánok egyik csoportja a XVII. században Alvincen telepedik le,

nem lehet kétség tehát aziránt, hogy ezek a szép korsók, — legnagyobb részük a XVIII. századból — miként azt nevük is mutatja, az alvinci habánok készitményei, akik árujukkal szinte egész Erdélyt elárasztották.

A népies himzések leggazdagabb csoportját ebben a gyüjteményben a *sárközi himzések*, illetőleg fejkötők alkotják. A sárközi nép művészi képességéről tanuskodtak azok a gyermekrajzok, amelyeket az Iparművészeti Társulat gyermekrajz-kiállitásán ismert meg Budapest műszerető közönsége. Sárköznek nevezik Tolnamegye délkeleti sarkában a Duna és Sárviz között, Szekszárdtól délre elterülő részt. Négy község: Öcsény, Decs, Pilis és Alsónyék.

A sárközi *fejkötőnek* két fajtája ismeretes, az egyik a *szabott*-fejkötő, ez a régibb; a másik a *parittya*-fejkötő, ezt ma is viselik. Az első négyszögü fekete batisztszerü szövetből áll, a másik mandula-alaku és a parittya-bőr idomához hasonló. Ez a fejkötő csak a homlokfeletti fejrészt födi be; lehet fehér, vagy szines himzésü, mig a szabott-fejkötő kizárólag fehér himzéssel készült. Mindnyáját a tömören csoportosuló disz jellemzi, azzal a különbséggel, hogy a régibb darabok diszitménye nagyobb motivumokból áll, az ujabbaké pedig apróbbakból. A himzés vagy az egész felületet elboritja, vagy pedig a szegélyt sávosan szegi. A parittya-fejkötők ez utóbbi csoportba tartoznak. Ugy a motivumok gazdagsága, mint a diszitmény elrendezése, valamint a munka finomsága bámulatot keltő. A diszitő motivumok jórésze növényi eredetü (rózsa, tulipán, mák, makklevél), a mértani elemek ritkábbak (csillag, hullámvonal), állat csak elvétve fordul elő.

A *tót himzés* elég közeli rokonságot mutat a magyarral, főleg a kompozició szempontjából. Főjellemvonása a sürü, tömött elrendezés. A szinek közül különösen kedvelt a sárga.

A gyüjteményben előfordul néhány u. n. *uri himzés* is, ezek a nemesi udvarházak asszonyainak munkái. Egy urasztali kendő arany himzése pl. a török hatásról tanuskodik, ami főleg XVII. századi uri himzéseinket különösen jellemzi. Kedvelt motivumaik a tulipán, a szegfü, a jácint, a rózsa és a gránátalma.

Már az iparművészet körébe tartozik a herendi porcellánok gazdag és változatos csoportja. A különböző diszitmények alkalmazását megmagyarázza a gyár története, amit röviden az alábbiakban foglaltam össze.

Fischer Móric, aki 1838-ban még a pápai keménycserép gyár társtulajdonosa volt, 1839-ben Herenden (Veszprémmegyében) teljesen uj porcellán-

gyárat épitett. Eleinte a cseh gyárak és a bécsi porcellángyár használati tárgyainak mintájára ő is egyszerübb használati tárgyakat készit, később azonban nem birja ezeknek a gyáraknak a versenyét. Három évi fennállás után közel van a bukáshoz. Ekkor áttér a művészi diszitésü európai (Meissen, Bécs, Sévres, Berlin) és kinai modoru porcellánok gyártására. Ebben az időben egy gyár sem készitett a XVIII. századi porcellánok stilusában porcellán edényeket, csakis a herendi gyár és igy versenyen kivül állván, az egyes kiállitások (London, Páris) nagy sikereket és nagymennyiségü megrendelést eredményeztek.

Főleg a kinai csoport az (Ming-diszités, Erzsébet királyné készlete), mely a gyár jellegzetes alkotásának tekinthető. 1876-ban Fischer Móric fiainak adta át a gyárat. Fischer halála után a gyár hanyatlásnak indult. 1884-ben egy részvénytársaság vette át, mig végül 1898-ban mostani tulajdonosa: Farkasházi Jenő kezébe került.

A népies *fafaragványok* (vetélők, mángorlófák stb.) legkedveltebb disze az ékrovás. Két legfontosabb helye a fafaragásnak Kalotaszeg (Erdélyben) és Somogymegye. Az utóbbi helyen a pásztorok, Kalotaszegen a falubeliek, főleg a legények a mesterei. A somogyi pásztorok leginkább zsebbevaló készséget — tükröt, sótartót, gyujtótartót — készitenek a maguk gyönyörüségére és használatára. A kalotaszegi legény a babájának készit sulykot, mángorlófát, kapatisztitót, fonószéket. A diszitmény a két helyen nagyon különböző: a somogyi kedveli az alakokat (vadász, pásztor, szarvas, juh stb.), a növények szerves rajzuak; a kalotaszegi diszitmények inkább az ékrovással rokonok, a mértani jellegü disz mellett azért a növényiek is előfordulnak.

Ezek a gyüjtemények egy egyéni, minden izében finomult izlésü amateur gyüjtő kedvének és művészetszeretetének eredményei. A gyüjtemény összefoglaló főjellemvonása *a magyarság*.

Csányi Károly.

Csányi Károly, építész

L. Vákár Tibor

Vákár T.: Egy építészmérnök pályakezdése 33-34

Magyar Építőművészet, 3 p. 1983 83/2

Csányi Károly

~~a bácstolyai templom~~

~~főoltára, repr.~~

~~Csárpárna. 567. 1~~

Csányi Károly:

Marmuvészet.

Technikai fejlő-

désünk tört.

1867–1927 Bp.

1927

jog, melynek érvényesítéséről, biztosításáról v. alakításáról van szó, *az anyagi jog.* (L. *Pertárgy.*) Az anyagi jog a tárgyi jog által adott privilégiumszerű lehetőség, mely csak egyet v. többet illet meg s ily értelemben azt a tárgyi jog által védett hatalomnak is nevezik. Az A. szabályokat állít fel, egyrészt az illető eljárásra hivatott organumoknak az állam jogszolgáltatási hatalmának mikénti gyakorlására, másrészt az egyes érdekelteknek a cél elérése végett szükséges cselekvények mikénti végzésére.

Alakíthatóság. Ha vmely anyag külső erők hatására alakját maradólag megváltoztatja, alakíthatónak nevezzük. Ha az alakítás csak folyton növekvő erővel végezhető el, az anyag *szívós*, míg ha a deformálódás állandó erő alatt megy végbe, az anyagot *képlékenynek* nevezzük. A legtöbb lágy fém előbb szívós, majd többé-kevésbbé képlékeny tulajdonságot mutat, míg a keményebb fémek, így különösen az acélok csak szívósak. Az olyan anyagot, mely a külső erő hatására alakját maradólag megváltoztatni nem képes, *ridegnek* nevezzük.

Alaki védelem, l. *Anyagi védelem.*

Alakmajmolás, l. *Mimikri.*

Alakor (Triticum) névvel illetik a silányabb búzafajtákat, amelyeket rossz termőföldeken szoktak elvetni. Fajai: a fehér A. v. egyszemű búza (*Triticum monococeum*) és a piros A. v. tönköly (*T. opelta*).

Alaktan. A nyelvtannak az a része, mely a [illegible] szétfejtéssel fog-

volna, ennek számítja be. Hasonló a helyzet az ú. n. *jogi személyeknél* is. (L. o.)

Alap. Költségvetésjogi értelemben az államvagyonnak vagy bizonyos bevételeknek meghatározott célra lekötése olykép, hogy a bevételek a kijelölt célra teljesen felhasználhatók. Az A.-ok létesítése az államháztartásban a költségvetés teljességének elvével ellenkezik, ezért csak kivételesen indokolt, ha bizonyos bevételek meghatározott cél szolgálatára jelöltettek ki és azoknak kizárólag a kijelölt célra való felhasználását feltétlenül biztosítani kell. Ilyenek: az alkalmazottak járulékaiból létesített Nyugdíjjárulék A., Orsz. tisztv. betegs. A., az áll. költségvetésben megszavazott hitelekből létesített rendelkezési és egyéb A.-ok. Az A.-szerű gazdálkodás rendszeresen előfordul a megyei és községi háztartásban a határozott rendeltetéssel szedett közjövedelmeknél. Pl. háztartási A., út A., nyugdíj A., stb.

Alapalakzat a geometriában *egy-*, *két-*, *három-* stb. *méretű* lehet. Egyméretűek: a *pontsor*, vagyis vmely sugárhoz (egyeneshez) tartozó pontok összesége; a *síksor*, vagyis vmely sugárhoz tartozó (rajta átmenő) síkok összesége; a *sugársor*, vagyis vmely síkhoz tartozó (a síkon levő) és e sík ugyanazon pontján átmenő sugarak összesége. Kétméretűek: a *pontsík*, vagyis vmely síkhoz tartozó pontok összesége; a *síkpont*, vagyis vmely ponthoz tartozó (rajta átmenő) síkok összesége; a *sugársík*, vagyis vmely síkhoz tartozó sugarak összesége; a *sugárpont*, vagyis vmely ponton átm[illegible]

< Csányi Károly >

cikke

< > A magyar népies kerámika.

Művészeti halon

(Kolozsvár) 1928.

III évf. 4-5. z.

Mióta a fejedelmek és általában a születésüknél fogva nagyurak abbahagyták, vagy legalább is mérsékeltebben folytatják a gyüjtést s egyre jobban szaporodik a szerény sorsból kiemelkedett gyüjtők száma, a gyüjtés iránya is megváltozott, azaz hogy többágú lett. Igen szerény anyagi tehetségű emberek is értékes gyüjteményeket hordtak és hordanak össze inkább fáradtságos utánajárás, semmint pénzáldozatok árán. A gyüjtés lehetőségei — ami a gyüjtés tárgyát illeti — igen megsokasodtak. Muzeális anyag gyüjtésére csak az igen gazdagok képesek, de voltak mindig és vannak is mindig a gyüjtésnek olyan területei, amelyeken csak személyes utánajárással boldogul a gyüjtő, csak úgy, ha semmi alkalmat sem szalaszt el és ha nem restelli ócska boltok ócska holmiját sem feltúrni. A régi rajzok gyüjtése csak néhány évtizede, hogy megkezdődött. S annál is újabbkeletű a közelmultban elhalt, vagy a még élő művészek rajzainak gyüjtése.

Gyönyörű példák és szinte csodás sikerek igazolják azokat az úttörőknek mondható gyüjtőket, kik elsőkül kezdték gyüjteni a korunkbeli művészet alkotásait. Csak a francia impresszionisták első gyüjtőire gondoljunk, Durand-Ruelre, Vollard-ra, Rouart-ra, Moreau-Nélaton-ra és annyi másra. Még azzal a kevés pénzzel is, amivel műveiket megvásárolták, a lételét és folytatólagos munkálkodását tették lehetővé a ragyogó, de még nem ismert, vagy félreértett tehetségek egész sorának; önmaguk pedig néhány évtized leforgása alatt, miközben az ismeretleneknek megnőtt a híre és az értéke, pénzzel alig fölmérhető kincseknek lettek tulajdonosai Nemcsak anyagi értékű kincseknek, hanem a tapasztalással, amit szereztek, az ismeretekkel, amit közben gyüjtöttek és a hozzáértéssel, melyre a művészettel való beható foglalkozás során szert tettek, arra a nagy és ritka kincsre is, melyet a művészet élvezése, az abban való elmerülés gyönyörűségérzete szerez annak, akinek megadatott.

S a művészeti holmi gyüjtésének valóban ebben is van az igazi értelme. Abban, hogy gyüjtés, hogy selejtezés, összehasonlitás, rendezés — tehát merőben mechanikainak látszó foglalatosság közben — észrevétlenül kifejleszti az ember művészeti érzékét. Azt a képességet, amelynek segítségével fontolgatás nélkül különbséget tud tenni a művészi és a nem művészi alkotás, a jó és a rossz, a valódi és a hamis között. S amelynek segítségével élvezni tudja azt, ami művészi, annálfogva, hogy művész lelkétől lelkezett alkotás.

Ez az igazi értéke és jelentése a gyüjtésnek. Ez az emberiség műveltségének, a kultúrának fejlődésében való jelentősége. Ezért annyira örvendetes, hogy a gyüjtők száma általában növekvőben van. Kitünő nevelőeszköze ez a foglalkozás a művészeti érzéknek, mely a legtöbb emberben megvan, de csak a legkevesebben ébred öntudatra. A gyüjtés játéknak, sokakban mániákus játéknak tetszhetik. Van is benne valami játékos, sőt jó is, hogy van benne ilyen elem. Különben nem volna szórakoztató foglalkozás s a legtöbb ember visszariadna tőle. Viszont éppen a szórakoztató volta hat csábitóan és fogja meg azt, aki egyszer belémerészkedett. Mint ahogy a gyermeket játékkal és játszadozva tanitja meg az irásolvasás elemeire az újabb pedagógia, azonképen mint szórakoztató, majd izgató, végül a szenvedélyt is fölszabadító játék ragadja magával a gyüjtés azt, aki egyszer igazán beléizlelt.

A fődolog az, hogy szive ügye legyen a gyüjtőnek a gyüjtés. Akkor nem kell csalódástól tartania. A kezdés esztendeiben meg fog tévedni egyszer-másszor, hamisat fog valódi helyett. De aminő mértékben ébredezik az érzéke és gyűl a tapasztalata, olyan mértékben ritkulnak balfogásai. Szóval önmagának szakértője lesz. És ugyanakkor megnyilik előtte a legnagyobb földi gyönyörűségnek: a művészet élvezésének világa.

A magyar agyagművesség multjából

Irta: CSÁNYI KÁROLY,
Iparművészeti múzeumi igazgató

A magyar keramika története a magyar iparművészet multjának eddig még feldolgozatlan fejezetei közé tartozik. Az alábbiakban e fejlődésről nyujtok vázlatos képet.

Kétségtelen, hogy a magyarok ősei közt, a bevándorláskor és a vezérek korában, már voltak különféle mesteremberek: pl. fegyverkovácsok, szíj-, nyereg-, kerékgyártók, tímárok, szűcsök, gombkötők. Ezekhez a királyság első századaiban újabb és újabb mesterségek járultak, olyanok, amelyekkel főleg a nyugati civilizáció és a kereszténység felvétele következtében ismerkedtek meg a magyarok. A király székhelye, a várak, a püspöki székhelyek és a kolostorok körül csoportosultak ezek a mesteremberek, ellátván azok különféle szükségletét. Ezek az iparosok nem egyszer földet is kaptak, ahol együttesen telepedtek le.

A királyi udvaron kivül leginkább a papság volt az, amely nyugati műveltséget és vele az ipart az országban meghonosította. Ez jórészt abban az időben történik, amidőn a magyarság, Szent István király uralma alatt (1000—1033.) felhagy harcias, kalandozó életével és városokban telepedik le. Ezek a városok azután fokozatosan fejlődnek. Okleveleink már a XI. században említenek különböző mesterembereket a királyi udvar, a kolostorok, a főpapok és a főurak szolgálatában. Igy a Szent István által alapított pécsváradi apátság szolgáló népe közt voltak olyan mesteremberek, akik a kolostornak dolgoztak. Ezek közt *három fazekast* említ az egykorú okmány. A tihanyi bencés apátságnak 1211-iki összeírásában *két tálkészítő* (fazekas) van felemlítve. Igy volt ez másutt is. A tatárjárás (1241—1242.) azonban egy időre megakasztotta a fejlődést. Utána, főleg a XIII—XIV. században fokozatos a haladás. A fejlődés fokozására és az iparosok közös érdekeinek megvédésére alakulnak a *céhek* (Eynung, Innung, Fraternitas, Gild). II. Géza királyunk szászokat és flamandokat telepít be (1141—1161.) az országba és pedig Erdélybe, a Szepességbe és a felsőmagyarországi városokba. Ezek az idegenek magukkal hozzák a Németországban szokásos egyesületi szellemet. A később (a XIII. században) érkező újabb jövevények meghonosítják az akkor Németországban már ismert céhrendszert.

A vallásos és jótékony társulatokból fejlődtek az iparosegyesületek, a céhek hazánkban is. A fenmaradt legrégibb magyar céhlevél 1307-ből való. Kassán 1556-ban nagy tűzvész pusztította. Ekkor odaégtek a *fazekascéh* régi, valószinüleg még a XV. századból való iratai is. Ezeknek a pótlására a céh

A Műgyűjtő 1927. 2. 17

előljárói 1574-ben a város tanácsától új céhszabályok megállapítását és adományozását kérték. Emlékezetből és az újabb kor igényei szerint kiadták 1574 szeptember 15-én. Az összes szabályok magyar nyelven vannak írva, bizonyítván Kassa városának akkori magyarságát. A mesternek az előírás szerint remekelni kellett és pedig három *fazekat*, egy *korsót* és egy nagy *tálat* (abárló) végül egy *meszelyt* készíteni. A céhirat hatodik pontja *vörös-* és *fehér*-edényeket említ. Itt bizonyára ólommázas cserépedényekre és fehér-, ónmázas fayence-okra kell gondolnunk. Ami azt bizonyítja, hogy ez időben a fehér fayencokat — később a habánok által is készített edények technikáját — már ismerték Magyarországon. A céhirat egyuttal megszabja a különböző tárgyak árát is.

A magyar agyagipari termékeket két nagy és egy harmadik kisebb csoportba oszthatjuk (amint azt a fentemlített céhirat is megteszi). Először: vannak az *ólommázas*, vagyis áttetsző mázú cseréptárgyak. Ezek közt a gondosabban készült és festett dísszel is ellátott tárgyak az ólommáz alatt még az úgynevezett *agyagmázzal* (engobe) vannak bevonva. Ez finomabb, fehéres, híg agyagpépből áll. Az agyagmáz a felületet símábbá és festésre alkalmasabbá teszi. Az ólommáz tűzben könnyen olvad és a felületet áttetsző réteggel borítja. Különböző színben állítható elő. Legkedveltebb a zöld szín; használatos azonkivül a barna és a fekete máz. Ilyen ólommázas cserép volt a középkorban az összes használati edény (három szép példa van az Iparművészeti Muzeumban), a francia Palissy művei, a nürnbergi Preuning korsók a XVI. században; a renaissance- és barokkorban a kályhacsempék jórésze, és a mai fazekas edények.

A második csoportba tartoznak az átnemlátszó, tejfölszerü, fehér *ónmázzal* borított cseréptárgyak, melyeket az olasz Faenzáról *fayence*-oknak neveznek. Ezeket először Keleten (főleg Perzsiában) ismerték. A középkorban a mór Spanyolország készít művészi fayence-tárgyakat. Innen Majorka-sziget közvetítésével átkerül Olaszországba. Ezért nevezik azután *majolikának*. Törökországban is nagyszámú fajánsztárgy készült, ezeket régebben *roduszi* gyüjtőnévvel jelölték meg a gyüjteményekben. A XVII. és XVIII. században a fájansz-tárgyak nagyobb műhelyekben, majd pedig gyárakban készültek Európában (pl. Holicson), míg helyét a keménycserép és porcellán el nem foglalta. Idetartoznak hazánkban az ú. n. *habánedények*.

Előfordulnak végül *mázatlan cseréptárgyak* is. Ilyen pl. a kályhacsempék egy része (főleg Erdélyben találhatók) és a mohácsi fekete korsók.

Nagy vonásokban ezek volnának a magyar kézművesség agyagipari emlékei főbb osztályaikban. Időnkint vissza-vissza fogunk térni legszebb darabjaik és legjobb mestereik méltatására.

TIKÁTS ADOLF
Vállalja olajfestmények és akvarellek szakszerü, művészi restaurálását
VI., EÖTVÖS-UTCA 48. SZÁM.

A turkomán szőnyegek

Irta: FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN,
a Hopp Ferenc múzeum igazgatója

A turkomán szőnyegekhez látszólag sokan, de igazában kevesen értenek. Tudják róluk általában, hogy legjava fajtáik, élükön az általános kedveségnek örvendő »*Bokhará*«-val, a legfinomabban csomózott szőnyegek közé tartoznak. Tudják, nagyon helyesen, azt is, hogy a keleti szőnyegek közt a turkomán csoport diszítő elemeiben nyilatkozik meg a legnagyobb konzervativizmus, de nem merem feltételezni, hogy sokan tudnák azt, hogy e különös ragaszkodás a régihez tulajdonképen hogyan értelmezhető. Még kevésbbé merem hinni, hogy tisztában lennének a régi formák megőrzésének jelentőségével. Pedig ennek nemcsak a keleti művészet szempontjából, hanem a mi őstörténelmünk szempontjából is igen érdekes tanulságai vannak.

Nem hihetem ezt már csak azért sem, mert eltévesztették az utat már a turkomán szőnyegek ékítményeinek értelmezésénél is. E diszítő formákat ugyanis általában *geometrikusaknak* nevezik, holott azok közül a legfontosabbak *növényiek*. A többiek is inkább technikaiak, szóval szövésminták és nem mértani elemek, vagy azok összetételei.

Ha azonban jól értelmezzük a formákat és figyelembe vesszük, amennyire lehet, a régi nomád törökség, valamint a turkomán szőnyegek hazájának történelmét is, akkor kiderül egy olyan tény, melyet sokan meglepőnek fognak találni, És ez az, hogy a Bokhára és a vele rokonfajta szőnyegek ékítményes stilusa tulajdonképen közös eredetű, az ú. n. *Keszthelystilus*-sal, mely nálunk a nagy népvándorlás idején, a hun korszakban uralkodott.

A turkomán szőnyegek ékítményei kétfélék. Egyfelől a szőnyeg mezejét egyenletesen diszítő, mértani jellegű idomokká levezetett virágok ezek, melyeket készítőik török nyelvükön »gül«-öknek, azaz rózsáknak neveznek. Másfelől pedig a szegélyt diszítő formák szerepelnek. Ez utóbbiak tulajdonképen azok melyekben jobban ismerhetők fel az eredeti formák. Bármennyire is ragaszkodtak ugyanis ősi hagyományaikhoz a belsőázsiai nomádok, művészetük nem fejlődött idegen hatások nélkül. Legvilágosabban bizonyítja ezt egy *Bogoljubov* által közölt szőnyeg, melyen a gülök nem egyebek, mint az orosz kétfejű sas erősen átstilizált formái.

Amilyen igaz azonban, hogy nincs művészet a világon, mely ne ment volna át jelentős változáson, épen olyan igaz az is, hogy vannak művészeti formák, melyeknek az élete egyszerűen végtelennek tekinthető. Ilyen örök formák aránylag nagy mennyiségben találhatók a szövésminták közt, aminek a magyarázata természetesen az, hogy e minták a szövés folyamatának természetes következményei. A legrégibbnek ismert csomózott szőnyegfoszlányok, melyek a legnagyobb valószínűség szerint a Kr. előtti első vagy a Kr. utáni két első századból valók s amelyeket *Stein* Aurél fedezett fel keleti Turkesztánban, a belsőázsiai nomádok járta területen, ugyancsak a legegyszerűbb szövésminták alkalmazásáról tanuskodnak. E szövésminták legközelebbi rokonai az újabb készítmények közt természetesen a *kilimeken* találhatók. A csomózott szőnyegek közül a turkomán készítmények állnak ezekhez legközelebb. Ezeken ugyanis, bármely csoporthoz is tartozzanak, még a legtöbb egyéni változatot mutató fő-diszítő forma, a »gül« is alkalmazkodik a dü'é-

Amerikai könyv — iparművészeti múzeumokról

Amerika úgy tesz a tudományokkal, mint a hadigazdag a jóléttel. Első nemzedék: berendezkedik. Második nemzedék: élvezi s gyönyörködik benne. Harmadik nemzedék: úgy tesz, viselkedik, mintha ezer éve ülne benne. Amerika most rendezi be a tudományos jólétét. S ezért csinál egyebek közt olyan iparművészeti múzeumokat, melyekből előbb-utóbb mi fogunk tanulni (Metropolitan—New-York, Boston, Philadelphia stb.) Aki jó erő az ó-világban, átveszi (dr. Valentiner). Akiben van koncepció s amerikai: elküldi tanulni Európába. Azelőtt azt mondtuk: Amerika számára mi voltunk a kultúra ideálja. Ma azt látjuk: Amerika itt kisérleti kutatást végez, hogy otthon egy nagyarányú társadalmi és jóléti intézményt termelhessen ki. Mi vagyunk az oltóanyag-termelő telepe.

Európába küldték így egyebek közt Charles *R. Richards* urat is, aki az amerikai múzeum-szövetség alelnöke. Nézné meg Európa összes iparművészeti múzeumait. Megtörtént s itt van a beszámoló, egy elegáns könyvben. Címe: »*Industrial art at the Museum.*« (New-York, Macmillon, 1927). Tiszta, gondos, korrekt könyv. Kívül és belül. Képben és szövegben. Az angol könyvek, az angol tipográfia, az angol ember józan tárgyilagossága benne. Sehol egy szubjektív vélemény, vagy kritika. Sehol egy lelkes elragadtatott felkiáltás. Szakszerű, mint egy Baedeker.

Minthogy az is. Kalauz az összes jelentős múzeumokon át: Európában és Amerikában. A históriai folyamat rendje szerint halad. Ahogy a tizenhetedik s tizennyolcadik században a császári udvarok képtárai mellett kincses kamrák keletkeztek. Előbb a Louvre, azután a Burgok és Schlossok múzeumai. Majd a világkiállítások és a technikai fejlődés tanulságai alapján: a különféle ipari s iparművészeti múzeumok. Végig a német birodalmon, a párisi, londoni, kelet- és északeurópai múzeumokon át föl a gyönyörű openair múzeumig, mely ősi parasztházakból és ódon parkból áll Stockholmban. Azután a különleges múzeumok következnek, Lyonban, Crefeldben a textileké; Casselban a tapétáké; Kölnben Keletázsiáé; Hágenben a kereskedelemé és iparé. S ami ránk nézve a legtanulságosabb: az amerikai múzeumok leírása.

Képei többet mondanak, mint a szövege. Képei azt is elmondják, amit minden nemzetközi múzeumlátogató már tapasztalatból tud. A legkisebb német múzeum vezetője is virtuóza a rendezésnek. A nagy francia s angol gyűjtemények nagyrészt túlterhelt, fárasztó csarnoképületek. A német múzeumok jórészt kellemesen tagolt kis szobák egymásutánját adják. Ritmus, rend, kényelem, intimitás bennük. Az amerikai múzeumok ezt néhol túlozzák, máskor negligálják. Amerika egyelőre csak tanulja a múzeumberendezést.

Minket persze az érdekel leginkább, amit a mi Iparművészeti Múzeumunkról ír. 1874-ben alapították és a bécsi elrendezést követi. A régi pásztorélet hagyományainak nyomát a magyar iparművészeten ő is észreveszi. Eleinte keveset törődtek a bútorral és a házi berendezéssel. A népművészet főleg a ruházatra s a rokoniparágakra tömörül. A múzeum hímzésein idegen befolyás mellett is sokszázados jelleg látszik. A Nemzeti Múzeumról is megemlékezik, mely az átrendezés óta a német iparművészeti múzeumok kiállító módszereit követi. Végül megemlíti, hogy van még Budapesten egy Keletázsiai Múzeum is, mely nem óriási jelentőségű ugyan, de sok érdekes újabbkori anyagot tartalmaz.

A Műgyűjtő 1928. 3. sz

Prázsmár
Érdekes szász kapu

jait fogják rejteni. S ki ne gyönyörködött volna a Pogány Móric által nagyszerűen restaurált budavári Szentháromságnak lobogó formáiban? Pollack Mihály hajdani géniusza friss színeket kapott a Nemzeti Múzeum lépcsőcsarnokának helyreállításával. Lechner Jenő, a felvidéki barok kutatója, végezte ügyesen.

De a műemlékvédő buzgalom nem állt meg a fővárosban. Ott van Eger is, melynek nemcsak tizennyolcadik századi emlékei vannak, hanem török minaretje is. Wälder Gyula stílusteremtő erejére vannak ezek bízva. Ugyanakkor a pécsi székesegyház középkori formáinak kifejtése is folyik, amiben Szőnyi Ottó, a fáradhatatlan archeológus, Pécs kitünő ismerője, van a helybeliek segítségére. És emlékkönyvek születnek, felolvasások, vetítések folynak, képeslevelezőlapok forognak az országos bizottság tevékenységéből. Egy olyan kultúrmunka, mely zajtalan és eredményes.

Szász-Nyires
Fatemplom

Emlékvédő mozgalmak

A Műemlékek Országos Bizottságát érdekes eszmék foglalkoztatják. Németországban százával vannak a Heimatschutz-Verein-ek. Franciaország erős törvényekkel gondoskodik vidéki művészeti emlékei fentartásáról. Nálunk a társadalom maga alig vett eddig részt abban a munkában, mely a műemlékek kultuszát szolgálja. Pedig nem elég a törvény, mely tiltja az emlékek rongálását, elcsufítását, környezetük reklámtáblákkal való befödését. S nem elég a pénz, melyet egy-egy büdzséből ily restaurálások céljaira kihasítanak. Élő, friss közakarat is kell a szép, régi terek, paloták és emlékek fentartásához. Ezt a közakaratot akarják megtestesíteni egy Emlékvédő Egyesület alapításával.

Maga a hivatalos műemlék-bizottság mindent megtesz, ami tőle telik. Az, amit elszakítottak tőlünk — legszebb templomaink, legbüszkébb fellegváraink — sajnos, kihullottak gondozó kezei alól. De a csonka országnak megmaradt emlékeit sorra renováltatja a kultuszkormány. Az idők szelleme kedvez ennek. Történelmi romantika ereszt gyökeret a nemzeti öntudatban. A magyar műemlék-kutatás talán Pulszky és Romer kora óta sem volt oly alapos és részletező, mint néhány kiváló építő-archeológus mai tevékenységében. Ha nincsenek is Schulek Frigyeseink, vannak jóízlésű és történelmileg iskolázott építészeink a jelen feladatai számára. Ha nincsenek is falsikjainknak Székely Bertalanjai, vannak igen alapos restaurátorok. S így történik meg a csoda, hogy lassan kikel a feledés moha alól a hajdani művészet. Alig pár éve még e műemlék-restauráló buzgalomnak. És már helyre van állítva az ócsai református templom, a XIII. század e megmaradt emléke. Foerk Ernő finom, preciz stílusérzéke érvényesül benne. Most folyik a budai Iskola-tér egykori templomának kifejtése Lux Kálmán vezetésével. Valamikor — ha igaz — óratornyába harangjáték is kerül, hogy táncoló pásztorok bábjátékát is lássa a délidőben csöndesen sétáló budai polgár. Nem messze tőle, ugyancsak a Várban hallatlan pompát igér a régi helytartótanácsi termek restaurálása jozefinus szellemben. Ott, ahol eddig akták porosodtak a régi levéltárban, miniszteri fogadások és estélyek csillogó színtere lesz. Az egyetemi templom gyönyörű barok mennyezete friss szinekkel csillogtatja meg Bergl hajdani freskóit. A leggondosabb munkával állította helyre Gróh István és ötletes rejtett világítással tetézik a hatást. Lent, a templom kriptájában egy nemzeti Pantheon boltíveit készítették elő, ahová egykor a legnagyobb magyarok csont-

Szent-Benedek
A kapu bástyatornya az udvarból

plomerődök. Építésük, különösen az Anjou-házbeli királyok kedvezése és a törökök ismételt betörései nyomán lendült fel. A XV. században fejlődésük a csúcsíves építészettel kapcsolatban, tetőfokára jutott. A védelmi cél a templom alakját is gyakran meghatározta.

A legnagyobb és legteljesebb közöttük a Barcaság közepén, sík földön emelkedő Prázsmár templomerődje. Kettős körfallal van övezve, közepén emelkedik a kereszthajós templom, mely régebbi az erődfalaknál. A hajók találkozása felett nyolcszögű torony emelkedik.

Az erdélyi szász házak egyszerű architekturáját és mégis monumentális kapuzatának jó példáját láthatjuk egy prázsmári ház homlokzatán.

A középkorban az előkelők várakban laktak, mert csak az nyujtott kellő biztonságot. De a kényelmi igények növekedésével a várúr, már a XVI. században, elhagyja a várnak többnyire szűkreszabott és kevés kényelmet nyujtó helyiségeit és a tágasabb várkastélyba költözik. Ilyen példa Erdélyben a Szentbendeken levő gróf Kornis-kastély 1593-ból. Ezek a várkastélyok sarok- és kaputornyokkal vannak védve, csakhogy már nem magashegyek csúcsán és nem mocsaras vagy vizes táj közepén emelkednek, hanem halmos helyeken vagy sík területeken.

Pusztuló emlékeink közé tartoznak a fatemplomok is. Erdőkben gazdag vidékek népi művészetének alkotásai ezek. Többnyire egyhajós, kisméretű építmények, fagerendákból összeróva, kisebb-nagyobb toronnyal ékesítve. A kicsiny erdélyi fatemplomok jellegzetes példája volt a szászn yiresi. E festői kis építményeket azonban már a háború előtt modern templomépületek szorították ki. Az orosz pénzen épült, csillogó bádogtornyos, téglatemplomok sokkal nagyobbméretűek, de művészi szempontból teljesen jelentéktelenek. Igy történt ez, sajnos, Szásznyiresin is.

Barca-Rozsnyó vára
Kilátás
a Bucsecs hegyeire

prédája a legselejtesebb »művészeti« portéka kalózainak. A vidéki közönség nem is sejti, mily óriási tömegben árasztják el az országot a legselejtesebb bazár-holmival. Nemcsak magánosok mennek lépre, hanem közintézetek is. Sőt egy kis szemle a vidéki templomokban felvilágosít minket arról is, mily könnyű szerrel sikerül élelmes embereknek az »ócska« faragás, a »kopott« kehely helyébe vadonatúj, csillogó-villogó holmit cserélni, ugyanaz az eset, amikor a négerektől elefántcsontot csikarnak ki üveggyöngyért. De még ettől is eltekintve a templomok és középületek »művészi« diszítése elég gyakran olyan, hogy a művészethez szokott szem el sem bírja. S mind ennek a szomorú kultúrátlanságnak egy és ugyanaz az oka : nem neveltük városainkban a művészeti érzéket, nem adtunk nekik telivér művészetet, egyszerűen nem törődtünk velük. Nem ők az okai. Mert lám, akárhány városunk kitünő zenei izlésű, de csak azért, mert alkalma volt közelebbi viszonyt kötni a zenével. Nem igaz, hogy a vidéknek nincs művészeti érzéke. Van bizony, csak alkalmat kell adni a kifejlesztésére. Nagybánya 1896 előtt alig látott eleven piktort. Hogy művészet is van a világon, arról csak egy pár utazgató ember tudott. S húsz év után, az odatelepedett művészek hatása alatt, alig volt polgári lakás, amelynek falait ne ékesítette volna néhány kép. Még pedig nem pesti kocsilakkozók által mázolt, hamis névvel szignált, álutakon árusított mázolások, mint amilyeneket most is ezerszámra gyártanak Pesten »a vidék számára«, hanem legalább is derekas, legtöbbször kitünő munkák.

Hasonló tapasztalatokat szerezhettünk Szolnokon, ahol a művésztelep alapítása, művészek odatelepedése óta nagy sor kép ment át odavaló magántulajdonba, még pedig egy oly városban, amelyet a többi alföldi várossal együtt oly sokszor szerettek művészeti dolgokban sterilisnek feltüntetni s ahol a művészet bizony nem tekinthet vissza régi hagyományokra. Azonban elég volt Pettenkofen megjelenése, elég volt hogy egy tucat festő egy ideig ott munkálkodott, ahhoz, hogy a közönség barátságot kössön a művészettel. Ezek el nem tagadható tények s egyúttal találó példák arra, hogy az érzék megvan, csak ki kell fejleszteni, amit pedig csakis úgy lehet, ha művészetet mutatunk, művészetet adunk. Csak közvetlen szemlélet útján.

Jó volna ügyelni arra, hogy a vidék művészet dolgában ne süllyedjen puszta gyarmatává a fővárosnak.

SÜRGŐS KÉRELEM

Mély tisztelettel kérjük előfizetőinket, akik az 1927. és 1928. évi előfizetési díjakat eddig még nem adták postára, hogy azt átutalni szíveskedjenek, nehogy a folyóirat szétküldése akadályt szenvedjen.

Régi erdélyi épületek

Irta : *Csányi Károly*

1928

Erdély eleitől kezdve nagy szerepet vitt az ország történetében. Ez volt ugyanis hazánk keleti védbástyája. Védelmi jellege kifejezésre jutott építészeti emlékein is: a városokat erősítő falakon, bástyákban és az Erdélyben gyakori templom-erődökben. Mindezek az emlékek nemcsak festői képet nyujtanak, de ma is követendő például szolgálhatnak egy-egy épületcsoport, tetőzet, vagy falrész alakítására. És nem egyszer a környezetbe illeszkedés mesteri példái ezek.

II. András 1211-ben telepítette a Barcaságba a német lovagrendet és rájuk bízta ennek az országrésznek a védelmét. E lovagrend nyomában német telepesek is jöttek az országba. De a német lovagrend elhatalmasodván, önállósítani akarta

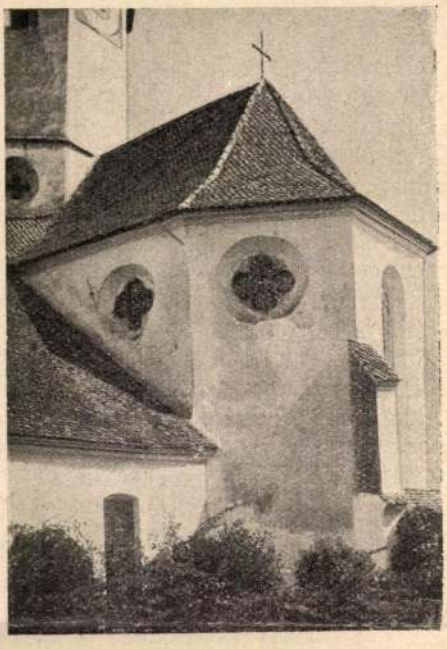

Prázsmár
A templom szentélye, kívülről

magát. Ezért II. András 1225-ben fegyverrel űzte ki őket az országból. De a telepesek ittmaradtak és ők vetették meg Brassó alapját. A várost övező falak mentén emelkedik a képünkön látható négy saroktornyos, festői Katalin-kapu, mely mai alakját 1559-ben nyerte.

Pompás képet nyujt Brassó közelében a sziklás hegyen emelkedő Barca-Rozsnyó vára. Vörös cseréppel fedett épületei és tornyai harmonikusan hatnak a környező, erdőborította hegyek zöldjével. A Királyföld és Barcaság lakói nem elégedtek meg a helyenként föllelhető várak által nyujtott védelemmel. A védekezést községenként a templommal kapcsolatban is igyekeztek megoldani. Igy jöttek létre az erődített templomok vagy tem-

Brassó
A régi városi kőzfal, Katalin bástyája

(Csanyi Karoly >
cikke

2 > Hajdani magyar
gazdagsagok, mu-
kincsek -
A Mugyujtó
1928. 12. sz.
344-345. l.

1928

Arany János rt.

< Csányi Károly >

< > A régi Győr.

A Kéve Könyve.

1929. ~~VIII. Kö~~.

(Képekkel.)

A különnyomat lesz feldolgozandó!

Csanyi Károly

cikkei: A győri ze-
keségyhár ~~[illegible]~~ fehete
oltárai
a Győri Hemle.

1930. 7-11. lapján
lásd okvetlenül.

nincs meg a NLOB
könyvtárában.

Lásd ezzel kapcsolatban Somogyi Antal
cikkét: Szent Jobb oltára
a győri szekeségyházban.
Győri Hemle. 1930. 182, 183. l.

A oltárok mestere megnevezve.

Csanyi Karoly

cikke

( ) A győri székesegy-
ház sekete-oltárai.
Győri Szemle. 1930.
7 - 11. l.

<Csanyi Károly>

cikke

< > A magyaros
vzlés. ÉIÉM
1930. 3-4. 7.

e? .....

.....

) .....

sztályát elvégezte-e? .....

)aros- és kereskedőtanonc iskola II-ik osztályát

.....

ıyászatot, kereskedelmet s iparszerűen folytatott

n belül 3 év óta akár egyfolytában, akár meg-

ıban)? .....

:lői minőségben van-e alkalmazásban? .....

, vagy magánszolgálatban ugyannál a munkaadónál

ı állandóan van-e alkalmazva? .....

n át alkalmazva? .....

tiszt-e? .....

.....

.....

kséges mennyiség a központi választmánynál 9. sz.) kapható.

Székesfővárosi házinyomda 1914.

Csányi Károly

cikke

Csányi Károly: A
stockholmi iparmű-
vészeti kiállítás.
Magyar Iparművészet

1930. 165–
167. l.

(Csányi Károly)
cikke

( ) Az Iparművészeti
Muzeum egyházművé-
szeti kiállítása. I.
Ötvösmüvek.
Magyar Művészet
1930. 301-310. l.

Veszprém

1 kötet, 8°

Fröhlich Róbert:

Magyarország története a honfoglalásig.

(A Magyar Nemzet Története" I. kötet.)

< Csányi Károly >

< > A magyar ipar-
műrészet multja és
jelene:
Karczag V. A. magyállam
élete.
Bp. 1932. 143 — 154. l.
Szamos kappel

Rövid összefoglalás

(Csányi Károly)

cikke

( ) Steindl Imre

emlékezete.

Technika

1939. 365–

367. l

Képpel

1.–45. ll.

Porsony
Stampfel, Edar és tsai
1881.

Csányi Károly

vezetése alatt restaurál-
ták a győri székesegy-
házat 1912 - 14. Ezek -

Csányi Károly:
Győr műemlékei-
Magyar Építőművé-
szet. 1943. 286 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

L Csányi Károly 7

cikke

L 7 győri műemlékei.
Magyar Építőművészet
1943. dec. hán
három képpel -

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

(Csányi Károly)

cikke

(-) Műemléki séta
a Balatonnál Akalitól
Kisdörgicséig.
Magyar Építőművészet
1944. 48-50. l.
képekkel és
felvételi rajzokkal.

UZV, KÖHN HERMANN
HIRLAP- ÉS KÖNYV BIZOMÁNYOS
KUNMADARAS.

Tekintetes

Európa Könyvterjesztő Vállalat

Budapest.

V. Visegrádi utca 36.

< Csányi Károly >

cikke

< > Nehány szobrászati emlék az Árpádok korából.

Emlékkönyv Lyka Károly hetvenötödik születésnapjára.

Bp. 1944. 112 –

115. l. képekkel

<Csányi Károly>

cikke

< > Az egri mi-
nare. Technika
1945. 51. l

Érk: 1906 AUG. 8

2 péld. felz. mell.

Bend

ZÉS

írásbiróságnak 1905 B. X, 1052/2

elégitési végrehajtás 10 kor.

kor. 40 fill-ben megállapitott

ltségek erejéig Dr. Szaitz

nyi Gyula ellen ennek összes

nnak az 1881 LX t.cz. értelmébeen

sa végett a budapesti I-III kor.

ltitéletnek hivatalból hitelesitett

meghagyatik.-

dje által az első példányon

<Csányi Károly>

cikke

< > A nyírbátori ref. templom.

Technika 1946.

10-12. l

<Csanyi Károly>

Cikke

<> Medici falkár-
pitok. Magyar
Művészet, 1948.
23-24. l. képpel

Méltóságos

Dr. Szentiványi Gyula
fotitkár úrnak

Budapest
Lágymányos utca 16

Csányi Károly, építész; szül. 1873 szept. 7-én Győrben. Középiskoláinak végeztével a budapesti m. kir. József-műegyetemet látogatta, s 1896-ban építészi oklevelet szerzett. Tanárai Steindl Imre, Czigler Győző és Hauszmann Alajos voltak. Építészeti tanulmányai befejeztével a Műemlékek Orsz. Bizottsága a gyulafehérvári székesegyház felmérésével bízta meg és Steindl Imre felügyelete alatt restaurálási terveket is készített. 1896-ban Németországban volt tanulmányúton, 1898-ban pedig a műegyetem középkori építéstörténeti és tervezési tanszékéhez Steindl Imre műegyetemi tanár aszszisztensévé, majd 1900-ban adjunktussá nevezték ki. Ugyanez évben beutazta Romániát, Törökországot, Bulgáriát, Szerbiát s megfordult Svájczban és Németországban (Rajnavölgye). 1901-ben ismét Németországban és Felső-Olaszországban járt. 1902-ben az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum helyettes őrévé hivták meg, 1904-ben pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter az intézet őrévé nevezte ki. Ismeretei tökéletesbítése czéljából úgyszólván évenként nagyobb külföldi utazásokat tett s 1904-ben Olaszországot, 1905-ben Németországot és Belgiumot, 1906-ban Olaszországot, Svájczot és Németországot, 1908-ban Németországot, Dániát és Svédországot kereste fel.

Jelentékenyebb művei: a győri ref. templom (1903); a győri szabadságemlék (190[illegible]); a mogyorósi (Bereg m.) ref. templom (1907); az ignéczi (Ung m.) gör. kath. templom (1907); a kis-zombori rk. templom helyreállítási terve (1907); a szentbenedeki Korniss kastély helyreállítási terve (1908) stb.

Selado: Dr Gontwarp Gpulane Wpest Lagymanyo [illegible]

PELSOC
29 VIII 22 12
D
[illegible]

és ezüstérmet nyert. 1905 óta a Műemlékek Orsz. Bizottságának tagja s 1908 óta az Iparművészeti Múzeum igazgató őre.

Irodalmi munkái: A gyulafehérvári székesegyház, építésztörténelmi tanulmány (1900). — Az új országház. (1902). — A Beöthy-féle művészettörténetben az ó-keresztény és a román építészettörténeti rész (1907), azonkívül több szakczikk a Magyar Iparművészetben, Építő Iparban, Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítőjében és a Művészetben.

Borovszky Samu dr.: Magyarország vármegyéi és városai. Győr vármegye. Budapest, é. n. 88, 89, 164. l. — *Budapest Székesfővárosi Múzeum katalogusa.* Budapest, 1907. 111. l. — *Czakó Elemér:* Az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum ex libris kiállításának katalogusa. Budapest, 1903. 66—68. l. — *Művészet.* 1911. 399. l. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 228. l. és a művész közlése nyomán.

Csányi Károly

U. 3370.

Az Est. 1930. ápr. 26.

(Sz. J.: Bethlen Istvánék látogatása a Rákóczi kincsek-nél, képekkel.)

Elnök Ur!

szám alatt szives volt a Szépművészeti
nkori kőemlékek fényképeinek egy-egy kó-
eménye számára megküldeni. E fényképek
t fogadja Méltóságod őszinte köszönetem

január hó 26.

1917 – 21. A régi stilusok ismertetése, művészetört. adott elő az iparművészeti iskolában

1918. a bpesti műegyetemen a világi és egyházi épületek berendezésének tört. tárgyzőrből magántanárra habilitáltáz

KROMOFAG

VEGYÉSZETI GYÁR

SZABÓ ÉS TÁRSAI

BUDAPEST, XIII.,

REITTER FERENC UCCA 13. SZÁM.

ALAPITVA: 1908.

TELEFON: 291—256.

POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI SZÁMLA 22032.

GYÁRTMÁNYOK:

„KROMOFAG"
lakk- és festékoldószer

„HABO"
szab. borotvaszappan

„LAVETTE"
szab. arc- és kézmosólapok

„VINCELLÉR"
szab. különleges juta-kénlap

„KROMOFAG"
szab. tüzoltó bomba

Nem gyulékony
SZIGETELŐLAKK

„HOBBY"
tisztitó-oldó- és zsirtalanitó preparatum

8439

T. Müemlékek o

Mennyiség	
20	„KROMO liter/ 4 k

1

2

2 FILLÉR
KROMOFAG
VEGYÉSZETI GYÁR
BUDAPEST
1939 AUG. 28

sok az á

Csányi Károly

Balatonmellék középkori egyházi műemlékei. Csányi Károly műegyetemi tanár gyűjtése és a vezetése alatt álló tanszék hallgatóinak felvételei. Kiállítva a Szombathelyi Ünnepi Hét keretében 1934. szept. 1–10.

Katalogus Wälder

Gyula csomagjában.

28 PENGŐ

BOLTI ÁR HELYETT

16 PENGŐÉRT

kaphatja meg a kiállitáson dr. Kogutowicz Károly egyetemi tanár DUNÁNTUL ÉS KISALFÖLD IRÁSBAN ÉS KÉPBEN cimü pompás müvét.

A felnőtt ebből ismerheti meg a Dunántul gyönyörü tájait, a serdült ifjuságnak hasznos hazafias olvasmány. A fenti kedvezményt megkapja akkor is, ha a könyvet közvetlenül a Földrajzi Intézettől (Szeged) rendeli meg. A rendeléssel jogot szerez arra is, hogy a közeljövőben megjelenő II. kötetet is hasonló áron kaphassa meg.

Kérjen részletfizetési kedvezményt.

Egyetemi Földrajzi Intézet
Szeged, Zerge ucca 19. sz.

ABLAKA GYÖRGY, SZEGED, KÁLVÁRIA-U.

MEGHÍVÓ.

A m. kir. József-Műegyetem

középkori építészeti tanszéke

1934. március 20-án délelőtt 10 órától bemutatja

a hallgatóival felmért

balatonkörnyéki középkori templomok

rajzainak és fényképeinek

kiállítását.

(Műegyetem, központi épület I. em. 47. sz. terem.)

CSÁNYI KÁROLY

műegyetemi tanár

Csányi Károly

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Dr Szentiványi Gyula M.O.B titkár úrnak

BUDAPEST

VII. Arena u. 46. 41.

A Közérkori épitészet
ny r. Tanára a mincgye-
temen
1938-39. és
1941-42. dekánja a [illegible] és
mincgyetem mérnöki és
épitész mérnöki kará[illegible]

Tagja volt az Orsz. Irod. és Művészeti
az Orsz. Felsőoktatáté
és az Orsz. Osztondij és
az Egyházművészeti
és a M. N. Múzeum
Tanácsának tagja

Feladó: Farkas Tibor Pelsőcz

Szönyegkedvelők Egyesületének elnöke
Magyar Gyűjtők és Művészetkedvelők Egyesületének elnöke.

1947. még Műegyetemi tanár volt.

1947

~~A felszabadulás~~ után i
nyugalomba vonult:
de előadások tartásával
és kiállítások rendezésével ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ a magas Eora
~~[illegible]~~ elleszére foglalkozott.

A tört. tudományok kandidátusa.

Bpest 1939 X/27.

Jegyzék

Tek. Szegyenyi u. 16-

félemelet 1.

1.	dob ajtó rolettes javítás	1.	
	6 metr. ny rolalo felhuro gurtni beszerelve -	P. 6	
	Ajtó P. 7		
	Itt [illegible]		
	Körösztel felvétel		
	[illegible]		

FIDYAS SÁNDOR
ajtókárós és mótorszerelő

M.D.K.

Csányi Károly, építész

hep megbirást 1921. augusztusában, a MOB-tól, a bélapátfalvai apátsági templom javítási munkáinak meghatározására, de évekig nem történik semmi.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 526. old.

MDK

Csányi Károly

Tanulmányok, rajz

Képzőmüv. Társ.1901-2. téli kiáll. 46 l.

MDK

Csányi Károly

Csányi K.: A Liége-i müvészeti kongresszus.
Müvészi Ipar 1905. I. évf. 2. sz. 17.l.

MDK

Csányi Károly

Csányi Károly: Steindl Imre. Művészet 1902.évf. 334.l.
Csányi Károly: Az új Országházról. Magyar Iparművészet, 1902.évf., 227.l.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház. Bpest. 1937./képekkel./ Bibliografia.

MDK

Csányi Károly

2000 szobor Budapest utcáin. Az Est 1938. dec. 21.

M.D.K.

Csányi Károly, épitész

nyert meghivást a győri ev. ref. egyháztól egy Győrött felépitendő templom tervezésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII. évf.

nov. 27. sz. 6. old.

MDK

Csányi Károly

Schulek Frigyes emlékünnep. Magyar Mérnök-és Építész Egylet. 1921.

MDK

Csányi Károly

Csányi Károly: Sigerus Emil gyüjteménye. Magyar Iparmüvészet 1917. 231.l.

MDK

Csányi Károly

Supka G. dr. előadása az Orsz. Iparmüvészeti Társulatban. Tolnai Világlapja. 1939. 52. sz.

Csányi Károly

a kivitelezés vezetője a nőrad elején – a győri nékeseghoz Aigner Sándor terves nezint való újjáépítésének.

Levárdy Terenc: A győri nékeseghoz hegreállítása

Műemlékvédelem, 1968/3. 156.o.

Csámpai Károly.

építész az Országos Iparművészeti Múzeum osztály-igazgatója a Tanácsköztársaság alatt a Műemlékek Tanács hatja lett.

Dr. Bacsa Gyula: Műemlékvédelem a mai Tanácsköztársaság idején Bp. 1964.

449.o.

MDK

Csányi Károly

Művészet 1914. 324.l.

MDK

Csányi Károly, graf.

Pantheon felirásu fejléc . Grafika.

Magyar Épitömüvészet.-Pantheon. 1907.11.sz.

Csányi Károly

MDK

Faluszéle, vizf.

A Harkányi templom, vizf.

Műcsarnok 1932/33 téli kiállitás

Csányi Károly

[redacted]

Gólyafészek, vizf.

Gémeskut a pusztán, vizf.

[redacted] 1932/33 téli kiállítás

Csányi Károly

az első ki a sorozat előadását nov. 22.-én megtartja: „Az olasz bársonyok" cimmel

Ismeretterjesztő előadások az O. M. Iparm. Muz.-ban.

N. U. 931. XI. 15.

MDK

Csányi Károly müegy.tanár

MM és ÉE kiáll. Szombathely, 1934. kat. szept.

MDK

Csányi Károly

Csányi K.: Népmüvészeti gyüjtemény. Lázár Wolfner gyüjt. 1o7.l.

Csányi Lajos MDK

Öreg tanyai ember, olf.

Csirkevásár, olf.

Műcsarnok 1931 tavaszi kiállitás

MDK

Csányi Károly

A Steindl-céh helyisége. Magyar Iparmüvészet 1940. 132.l.

MDK

Csányi Károly

MMÉKözl. 1914. III. 29.

Csányi Károly

építész MDK

A kiszombori templom helyreállitója.
A győri székesegyház szentélyét kiépitette.

Gerő: ÉpMüe 54.

MDK

Csányi Károly, épitész.

Müértö tulajdonosa az Országház utca 13 sz. Kochanovszky-féle ház egyik földszinti szobáját ö vele restauráltatta. Köbordás boltozata a XV. sz. elejéröl való.

dr. Lux Kálmán, épitész cikke: A budavári Szent-Miklós torony. MIEK Közlöny.havi füzetei. 1925. II. évf. 4-6 sz. 45-51.l.

Gángi Károly épitész, szakiró, mezőmi-
gazgató

Pesti Hirlap. 1923. jun. 15. 6

A szüngeggyártás Térhódítása

Csányi Károly műtörténész.

Műbarát.1921.I.141-143.169-172.l.

C s á n y i K á r o l y építész

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
237.
"Nagyváradi Tisza K.szobor"

C s á n y i Károly épitész

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
133.
"A maros-szent-imrei templom"
- illusztráció -

C s a n y i K á r o l y
építész

Magyar Mérnök és Épitész
Egylet nagypályázatának
birálóbizottsági tagja

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
141.

'95. 01. 31. Bognár Gábor

(innen folytatom)

1930. a stockholmi
muzeumigazgatói
kongressuson vett
vett
s ~~ezzel~~ ~~Kapcsolatban~~
egy svédés norvég
familmány ittal
Kapcsolta
össze

1932. a minegyetemen
a Közép Eddi Epitészet
ny. r. tanárává
nevertek ki.

BUDAPEST
1934

1929. a barcelonai vi-
lágkiállítás alkal-
mából Spanyolország-
ban járt. Tapasz-
talatairól a M. Gruj-
tók és Művészetkad-
elők egyesületében elő-
adást tartott.

1930. részt vett a Déri
Muzeumok Gyarmuvé-
szeti anyagának az
uj muzeum palotában
való elrendezésében

Budapest, 1939 aug.28

Számla

rszágos bizottsága

Lágymányosiut 16 .
félem.1.

Megnevezés	Egységár	Összeg P	f
FAG" lakk és festékoldószer			
anna á 5 lit/ inkl.kanna	1.80	36	.--
3% p. engedmény		1	.08
		34	.92
4 % váltság adó		1	.40
		36	.32
Kannavuiza le		9	.08
		27	.24

Fizetve
KROMOFAG VEGYESZETI GYÁR
SZÁMÍTÓ ÉS PÁNSAI

Huszonhétpengő
24 fillér átvétem

Hellas nyomda rt. 1937. — 243.

u átvételétől számítva 8 napon belül vétetnek figyelembe

Magyar Építőművészet
1907. 10: 7.

Bárczy István dr.

Világvárosi telekpolitika.

Az alatt a negyedfél évtized alatt, mióta három városból ujjászületett a mi fővárosunk, nemcsak nagy várossá lettünk, hanem dacára az utolsó tíz év óta felmerülő bajoknak, már is ott tartunk a világvárossá való fejlődés útján. Budapest lakossága a vele közvetlenül határos községek lakosságával együtt egy millióra tehető, ami európai értelemben már is némi jogcimet ad a világváros elnevezésre. Természetesen a világvárosi jelleget valamely városnak elsősorban nem a lakosok száma adja, hanem a város intézményei, berendezése, forgalma, gazdasága, kulturája, egyszóval az egész városi élet minősége.

Minden valamire való ország igyekezik fővárosát fejleszteni, emelni. Sokszor fontos politikai érdekek is működnek közre a fővárosok felvirágoztatásán. Páris, Berlin, Bécs rendkívüli fejlődésében sok része van a politikának, mely az ország központjának fejlesztésével hol az uralkodó tekintélyét, hol az állam anyagi és szellemi erejét, hol a központositó egységesítő törekvéseket akarta külsőleg is kifejezni, hirdetni.

Ha valahol, úgy elsősorban és mindenekfölött Magyarországon van szükség egy nagy hatalmas, fejlett kulturájú fővárosra. A vallásfelekezeti és nemzetiségi viszonyok, lehetetlen közjogi állapotaink, közgazdasági hátramaradottságunk mind-mind fokozott mértékben emelik fővárosunk fejlesztésének társadalmi és nemzeti jelentőségét.

Hogy Budapest igazi világváros lehessen, ahhoz elsősorban arra van szükség,

hogy a főváros fejlesztésének jelentőségét az egész ország s annak legfőbb szervei átlássák, átérezzék s a legnagyobb jóindulattal, a legerősebb eltökéltséggel, céltudatosan, minden eszközzel igyekezzenek a világvárosi fejlődés föltételeit megteremteni s annak akadályait elhárítani.

A városfejlesztés egyik igen fontos eszközéről, a telekpolitikáról akarok ehelyütt egy pár szót elmondani. A telekpolitika alatt értem mindazokat a városi intézményeket és intézkedéseket, amelyek a telkek rendezésére, fölhasználására, forgalmára és árára vonatkoznak. Eddig Budapesten rendszeres, átgondolt, összefüggő és átfogó telekpolitikáról szó sem volt. Ennek a következménye az, hogy városunk külsőleg látható fejlődése rendszertelen, hogy a teleküzérkedés időnkint féktelenül csapong s a lakások drágulása akadálytalanul fokozódik. Volt ugyan szó egyidőben a város extenzív fejlődésének korlátozásáról, amivel sikerült is a fejlődést jórészben kiszorítani a város határain túl. Van építési szabályunk, de az korántsem korlátozza eléggé a kaszárnyaszerű építkezést s nem teszi eléggé lehetővé a könnyebb szerkezetű, olcsó kisházak építését. A városi telkek körül pedig a telekpocsékolás korszakát fölváltotta a telek el nem adás korszaka anélkül, hogy újabb telkek vételéről kellő mértékben gondoskodtak volna.

Ha Budapest világvárosias fejlődését biztosítani akarjuk, mindenekelőtt nem szabad elmulasztani az időt, hogy a környéken lévő községeket mindaddig a határig, amíg a főváros érdekszférája tart s a belátható közelebbi jövőben terjedni fog, a fővároshoz csatoljuk. Nemsokára egy részletes emlékiratban fogjuk az eddig eléggé nem méltatott fontos kérdést kifejteni. Legutóbb Berlinben időzve láttam és hallottam, mily sajnos következményekkel járt már is az, hogy Berlin város elmulasztotta annak idején a környékén lévő községek csatolását kieszközölni. Páris és Bécs már előrelátóbbak voltak. Jó lesz, ha mi is sürgősen napirendre tűzzük ezt a kérdést.

Ha a csatolás ügye megoldást nyer, esetleg egy előzetes pályázat útján el kell készíteni a Nagy-Budapest általános szabályozási tervét, lehetőleg már a vasúti pályaudvarok kihelyezésére való tekintettel. Gondoskodni kell megfelelő parkokról, népligetekről, játszóterekről, a Duna balpartján nagyobb szabású erdősítésekről. Revideálni kell az építkezési övezetek beosztását és az építési szabályokat, még pedig különös tekintettel arra, hogy az építkezés fölösleges drágítását megszüntessük, a kaszárnyaszerű építkezést lehetőség szerint korlátozzuk. A városnak a külső részeken mindenütt, ahol olcsón hozzájut, telkeket kellene vennie s a meglevő telkeket időnként s rész-

A spanyol művészet a nagyvilág előtt

Az idei nyáron megnyílt két nagy spanyolországi kiállítás gazdag bepillantást engedett abba a multbeli kincstárba és abba az eleven életbe, mely a spanyol művészet hajdankorát s jelenét úgyszólván egységes szövedékké teszi. A barcelonai kiállítás és a Sevillában rendezett Ibero-amerikai kiállítás egészen más színben mutatta be ezt a népet Európa előtt, mint amilyennek eddig látták. Friss, eleven, csaknem játékoskedvű népet lehetett itt megismerni, melynek háború utáni lüktető gazdasági élete, ipara és kereskedelme igen nagy energiák forrásává változott. Elsősorban építészetileg mutatott a két kiállítás nagyon érdekes látnivalókat. Barcelonában a kiállítási falu a régi festői házcsoportosításoknak elragadó változataival kedveskedett. Sevillában viszont a tropikus és főként a mór-arab formák történeti szerepét lehetett tanulmányozni. Marokkó és Dél-Amerika egy-egy túlterhelt, kiállításos alkalmi pavillonja mellett elragadóan finom kis paciókat, villaszerű házacskákat lehetett látni, melyek a keleti formák körvonalai között kényelmes, szellős otthont és a téglának meg a fának, az aranyozásnak és a virágágyaknak mesteri összekapcsolását nyujtották. A réginek és a modern szellemű építészetnek szellemes összehangolására is vannak érdekes példák. Ilyen egy nagyon érdekes templom Barcelonában, a Sagrada-családé. Ezt a templomot Gaudi építész úgy konstruálta meg, hogy a spanyolországi gotikus és barokk elemeket összeházasította egészen modern kubista elemekkel. Ezt a kissé fantasztikus épületet ugyan némi zűrzavarosság jellemzi, de ez mutatja, hogy a spanyolországi építészet még most tart ott, ahol a modern építészeti törekvések Európa egyéb országaiban már egy negyedszázad előtt voltak: nemzeti zamattal igyekszik átitatni az építőformákat.

Gótikus faszobor. Spanyolország XIII. század

A képzőművészet egyéb területein a modern törekvések még sokkal inkább gyerekcipőben járnak. Alig lehet eredeti művészegyéniségekről beszélni Zurbaran óta. S nem véletlen, hogy a spanyol Picasso, a festő éppúgy francia itélőszék előtt jelenik meg képeivel, mint de Fala az ő modern muzsikájával. Otthon őket nem értik meg.

Világkiállítás a tengerparton

Barcelonai benyomások

Irta: *Csányi Károly*

A világkiállítások főcélja az idegenforgalom emelése. E téren nem könyvelhet el túlnagy sikert Spanyolország. De azért mégis sokakat csábított a barcelonai és a sevillai kiállítás a tőlünk messzefekvő érdekes országba.

Barcelona egymilliós, élénk város, nagyforgalmú tengeri kikötővel. A kiállítás a tengerpart közelében, a Montjuich hegyen épült, kopár területen. Annál megkapóbb a kiállítás területe mai állapotában, ahol a hegylejtő kihasználása révén pompás terraszok, parkok, vízesések, szökőkutak gyönyörködtetik a látogatót. Az épületek túlnyomórészt régies stílusban épültek.

A kiállítás főbejárata előtti tér közepén hatalmas, de túlgazdag barokkos kút emelkedik, körülötte számokkal megnevezett modern szállodák.

Püspöksüveg XIV. század (Museu Episcopal de Vich)

A bejáró főút tengelyében magasan áll a kiállítás főépülete, a Nemzeti Palota, kupolás középrésszel, benne a láinivalók legértékesebb csoportja, a muzeálisan elrendezett műkincsek csodásan gazdag sorozata. A széles főút modern kiállítási épületektől szegett területén kisebb szökőkutak, üvegobeliszkek között haladunk a nagy szökőkút felé, amely mögött széles vízesés két oldalán, vagy tagolt lépcsőzeten, vagy mozgó lépcsőn juthatunk a legfelső terraszra, ahonnan pompás kilátás nyílik a szépfekvésű városra, a kikötőre és a messze távolban csillogó Földközi-tengerre. Előttünk áll a nagyméretű, állandó anyagból felépült Palacio Nacional, melynek tágas termeiben felsorakoznak a spanyol festészet, szobrászat és iparművészet remekei, a római időtől kezdve napjainkig. Múzeumok, könyvtárak, egyházak és magánosok egymással vetélkedve szolgáltatták az 5000—6000 darabból álló, szemkápráztató gyüjteményt. A spanyol művészet fejlődését a román és gót kornak ötvössége, színes szobrai, az elefántcsont kisplasztikák, a hímzett miseruhák páratlanul gazdag példái, a spanyol-mór keramika különleges termékei, a sajátos zamatú reneszansz különféle remekei, a gobelinek csodás sora, Valesquez, Greco, Goya mesteri alkotásai illusztrálják. Negyvennyolc teremben gyüjtötték össze egész Spanyolország területéről e műkincsek tömegét, úgyhogy esztétikai, művészeti és kulturális szempontból a spanyol művészet dicshimnusza volt ez, és egyúttal páratlan emléke egy olyan népnek, mely nagy multra és szinte kimeríthetetlen gazdagságra tekinthet vissza.

Hogy a művészettörténeti kép teljes legyen, a legkiválóbb románkori hatalmas templomkapuzatokat és síremlékeket gipszmásolatban mutatták be a Nemzeti palota üvegtetős nagy csarnokaiban. Ott láthattuk a jégkorszakbeli ember 25.000 éves barlangfestményeinek hű másolatait az Altamira-barlangból, a görög és római provinciális művészet legjellemzőbb példáit, az ó-keresztény aranydiszű (fondi d'oro) üvegjeit, zománcos és ezüstládikákat, arab művészetű elefántcsontfaragványokat

A Magyarság 1930. 2/7.

a középkorból, a mór művészet helyi zamatú alkotásait a legkiválóbb példákban, bútorokat, szőnyegeket és az iparművészet legkülönfélébb ágainak termékeit. Az ország legnagyobb gyüjtői külön-külön teremben állították ki gyüjteményeik legjelesebb darabjait. Igy szerepelt pl. szép spanyol szőnyegekkel José Weissberger és Welczek gróf, a madridi német nagykövet.

Spanyolország hetvenöt városából és községéből gyült össze ez a töméntelen anyag, amelyek közt szerepeltek pl. Madrid, Barcelona múzeumai, Santiago di Compostela, Valadolid, Burgos, Toledo, Salamanca, Leon, Tarragona, Cordoba, Palma, Gerona, Valencia, Avila, Calahora, Zaragoza, Oviedo csodás középkori templomainak és székesegyházainak kincstárai.

Mindez alkotások nyitott könyv gyanánt feltárták a hozzáértő előtt a XII—XIII. századi francia szobrászat hatását, a XV. századi olasz művészet hathatós befolyását (főleg a festészet terén), majd a XV. századvégi alkotásokon a flamand művészet érvényesülését. E korszak után újra feltünik az olasz hatás az itáliai maniristák révén, hogy azután magas hegycsúcsok gyanánt emelkedjenek ki a nemzeti irányú festészet legnagyobbjai a Kréta szigetéről elszármazott, csodás erejű, vizionárius el Greco, a spanyol szentképek utólérhetetlen mestere Murillo, a finoman jellemző Velasquez, a sötét színkedvelő Ribera, a mulatságos, majd misztikus Goya.

Öt napig tanulmányoztam a művészet e gazdag palotáját, hogy maradandó hatású képeket és benyomásokat őrizhessek meg bensőmben.

A 30 iv terjedelmű részletes — spanyol nyelvű — katalógus vaskos kötet, El Arte en Espana cimen, 3264 tétel alatt mintegy 5000 tárgyat ismertetett.

Némileg zavarták a muzeális összhangot azok a közbeiktatott, diorámaszerűen elrendezett, színes életnagyságú alakokból álló jelenetek, amelyek a spanyol történelem legnevezetesebb eseményeit örökítették meg. De ezek másrészt a spanyolok érdeklődését nagyban fölkeltették és a látogatók nagy tömegének a tetszését megnyerték.

Csodás volt a kiállítás főútjának esti kivilágítása. A szökőkutak nemcsak váltakozó színekben pompáztak, hanem a felszökő víztömeg alakja is időről időre megváltozott. Fokozta ezt a hatást az üvegobeliszkek hosszú sorának színváltozása, az épületek homlokzatának rejtett reflektorokkal megvilágított, fénylő színes tömege; legfelül pedig, a Nemzeti palota kupolája mögül sugárszerűen előtörő, hatalmas fényoszlopok.

A mai művészet külön csarnokban volt elhelyezve. Legnagyobb számban természetesen a spanyolok szerepeltek. A franciák, belgák, németek és egyéb nemzetek közt a magyarok is e téren elég jól megállták a helyüket.

Magyarország egyébként külön pavillont is emelt, melyet a bejárattól jó messzire helyeztek el. Míg a külseje kiemelkedő várszerű tornyával kellőképpen feltünt a kiállítás látogatóinak, belső tartalma nem mindenben elégíthette ki az érdeklődést. Külön dicséretet érdemel a főváros csoportjának ízléses, interieurszerű megoldása.

A kiállítás többi része mindazt felsorakoztatta, amit az ipar, földmívelés és a technika terén mai napság bemutathattak.

Spanyolország 250 millió pezetát áldozott a barcelonai és a sevillai kiállításokra. Annyi tény, hogy ez áldozat semmiképpen sem hozta meg a kívánt anyagi eredményt.

A nemzetközi kiállítás ez év január elején bezárult, de a kiállítás, mint spanyol nemzeti kiállítás, a hazai anyaggal újból megnyilt és egyelőre május hónapig marad nyitva.

Keresztelő-medence
Toledo-i mázas cserép XV. sz.

A MŰGYŰJTŐ HIREI

RÉGISÉGKERESKEDŐK ADÓKÖZÖSSÉGE

A budapesti régiségkereskedők egy pénzügyminiszteri rendelet következtében néhány évvel ezelőtt adóközösségben egyesültek. Az adókivetésnek ez a módja az új esztendőre is megmaradt. A pénzügyminiszter erről már értesítette is a kereskedők hivatalos szervét. Az intézkedés számszerűleg is bizonyos könnyítést jelent a tavalyi adóösszeghez képest, de az így behajtandó adó még így is sokkalta nagyobb megterhelést jelent a mű- és régiségkereskedők összességére nézve, mert a kereseti viszonyok hasonlíthatatlanul rosszabbak az elmúlt évieknél.

KÖZELEDNEK A VÁMTÁRGYALÁSOK

Gazdasági és kereskedői körökben sok szó esik mostanában azokról a sorozatos vámtárgyalásokról, melyeket a kormányhatóságok az egyes kereskedelmi szakmákkal már a közeljövőben le akarnak folytatni. A meginduló vámankétek elé nagy érdeklődéssel tekintenek a műgyűjtők és a régiségkereskedők is. Ők is hallatni akarják ezeken a megbeszéléseken jogos panaszaikat. Itt is szép számmal vannak ugyanis anomáliák, melyeknek kiküszöbölése egyaránt érdeke a szakmabelieknek s az egész gazdasági életnek. Ilyen mindenekelőtt bizonyos tételeknél a régi és új áru vámtételei közt levő helytelen arány. Hogy csak egy ilyen abszurdumra mutassunk itt rá, a külföldről behozott fegyverek vámilletékére hivatkozunk. Ma az 1000 fontot érő angol vadászfegyvert ugyanannyi aranykorona vám terheli, mint azt az ócskapuskát, melyért száz pengőt is nehezen lehet kapni. Tömegével vannak ilyen képtelenségek a régiségkereskedők vámsérelmeinek listáján.

A FŐVÁROSI MÚZEUM ÚJABB BESZERZÉSEI

A Székesfőváros Múzeuma tudvalevőleg már hosszú ideje készül tágasabb palotába költözni. A mostani teljesen alkalmatlan helyiségekben már nem is igen van falfelület a tárgyak szemléltetésére. Mindamellett még most is erősen vásárolja a főváros azokat a helytörténeti vonatkozású tárgyakat, melyeket módjában van jutányosan megszerezni. Így a közelmultban a következő képeket s metszeteket szerezték meg a múzeum céljaira: Egy angol festőnek »Budai látkép 1834-ből« című képét. Buda visszavételéről egy Thelot-metszetet vásároltak, mely allegórikusan ábrázolja a történeti eseményt. Érdekes egy eredeti tussrajz is, melyet Romeyn de Hooghe készített Brüsszel kivilágításáról abból az alkalomból, hogy Budavárát visszafoglalták a törököktől. Végül egy érdekes régi olajfestésű cégtáblát is vásárolt a Fővárosi Múzeum, melynek ilyenekből már gazdag gyűjteménye van.

BARCELONAI KITÜNTETÉSEK

Csak szórványosan érkeznek hírek a barcelonai kiállítás magyar részéről. De ezek a hírek nem túlságosan örvendetesek. Bár a kiállítás épülete igen nagy pénzösszeget emésztett fel és nagyon hatásos is, az elismerés vajmi gyéren jelentkezik a benne résztvett művészek számára. Sem megbizatások, sem vásárlások, de még kitüntetések is csak kis számmal. Az elmúlt napokban azután megérkezett az ipari kitüntetések lajstroma. Ez is meglehetősen lehangoló. Egy-két nagy és jelentős iparvállalat mellett csupa ismeretlen név, kis kéziüzem, névtelen háziipari vállalat, fészkek és oduk, mint a magyar ipar és iparművészet reprezentánsai. Ez a szomorú kimutatás is újabb bizonysága annak, hogy rendet kell teremteni végre a kiállítási dzsungelben. Amint azt e folyóirat mult számának vezetőhelyén is kifejtettük.

KULTÚRHÁZ — ZÁRVA

Vác városának van egy értékes múzeumi gyüjteménye, mely immár tíz év óta — zárva van. Pauer Imre nyugalmazott egyetemi tanár házat adott a gyüjtemény elhelyezésére, de az épületet meg sem nyitották. A Váci Hirlap szerint azért, mert Pauer — megbánta az adományozást. Azt most minden áron vissza akarja szerezni és ezért mindenféle akadályt gördít a múzeumvezetők elé. Mindenesetre jellemző a vidéki múzeumok terén uralkodó helyzetre, hogy nemcsak a múzeum látogatásától esik el a közönség, de a födélzeten beszivárgó esőtől még a gyüjtemények is komoly veszedelemben forognak Vácott.

Kínai szőnyeg XVIII. század. Perlmutter Alfréd tulajdona

Lent: Állatfejes korsók. Perzsia, XIII-XIV. sz. Baloldali: Faragó Ödön tulajdona. Középen: Baumgarten Nándor tulajdona. Jobboldali: br. Herzog Mór tulajdona

A „Chinoiserie"

1929

Irta : *Csányi Károly*

Ez a szó a XVII—XVIII. században kínai művészet hatása alatt keletkezett művészeti alkotást, illetőleg művészeti irányt jelent. Már a XIV. századi olasz — főleg pedig a *lucca*-i — szöveteken észlelhetünk kínai hatásokat. Különösen a kilin, a sárkány és a felhőszalag fordul elő ezeken a szöveteken. Marco Polo velencei utazó a XIII. sz. végén (1371—95) járt Kínában, Kublaj kán udvarában. Onnan porcellántárgyakat és bizonyára szöveteket is hozott magával. Ezek a tárgyak, ritkák lévén, nagy értéket képviseltek és csak fejedelmek szerezhettek meg belőle kincstáruk részére egy-egy darabot.

Már »A Műbarát« 1921. évfolyamában, »Magyar vonatkozások a porcellán történetében« című tanulmányomban megemlítettem, hogy az Iparművészeti Múzeum rajzgyüjteményében van egy színes lap, mely keleties idomú kannát ábrázol. A kanna körteidomú teste szürkésszínű és medaillonba fogott domborműves díszítésű. Anyaga kínai szeladonporcellán lehetett. Az edény foglalata : a talp, a száj, a fül, a fedő és a hajlott kiöntő cső aranyozott ezüst ; gót stílusú díszítményekkel és gót mínuszkulás feliratokkal. Az edény szája alatt négy, színes, zománcos címerpajzs van alkalmazva. Ezek egyikében Nagy Lajos királyunk (1342—82) struccfejes, címerpajzsát ismerjük fel. Ez a kanna tehát, a címer tanusága szerint, Nagy Lajos királyé volt.

Az ilyen kisméretű tárgyak közvetítették a kínai hatást Európába. Ez a hatás később egyre fokozódik. A portugálok 1515-ben kötöttek ki Kína partjain. Ezzel megnyílt az út a tengeren. A XVII. században a keleti kereskedelem a hollandusok kezében van. 1602-ben alakul meg az »Indiai társaság«, amely túlnyomórészt kínai tárgyakat szállít Európába. Ekkor terjed el a kínai porcellán divatja Európában és ennek nyomában a kínai díszű *delfti fajansz*.

A XVIII. században az angolok veszik át a keleti kereskedelem feletti uralmat. 1709-ben készül az első *porcellán* Európában. Mi sem természetesebb, minthogy ez is a kínai formákat követi. A chinoiserie-nek nevezhető dísz még inkább érvényesül a meisseni porcellánon akkor, amidőn a Bécsből (1721) oda került Herold veszi át a vezetést. A kínai hatás eredménye az ú. n. Zwiebelmuster, mely a kínai granátalmadísz félreértett formája. Ebben az időben keletkezett a drezdai nagy kínai-porcellángyüjtemény is. Egyúttal minden kastély elmaradhatatlan része volt a kínai porcellán-szoba (Ludwigsburg, Schönbrunn, Ansbach, Esterháza, stb.).

Az európai iparművészetre nagy hatással volt a *kínai lakk*. Különösen a rokokókorszak bútorain alkalmazták szívesen a kínai modorú lakkdíszítést. Már a XVII. században nem egy kínai lakkbútor került Európába. Természetes, hogy azt itt is utánozni törekedtek. Állítólag Eustachius ágostonrendi szerzetes hozta az első lakkreceptet Rómába. Az első utánzatok Franciaországban készültek a XVII. sz. végén, ami érthető is, mert különösen a francia udvar kedvelte a kínai lakktárgyakat (Vernis la Chine). Legjelesebb művelői Franciaországban a Martin-család tagjai voltak, négy testvér, akik közt a legkiválóbb Robert Martin. Ezt Pompadour asszony különösen kedvelte 1752-ben a Bellevue-kastély részére nagyobb megbízást kapott. Már 1730-ban felveszi a versenyt a keleti lakkal a francia lakkművesség, úgyhogy az ország határain túl is ismerik. Nagy Frigyes Robert Martin fiát szerződteti udvarába. Franciaországon kívül Hollandiában, Angliában és Velencében készültek lakkmunkák (főleg bútorok). Stobbwasser Braunschweigban 1757-ben honosítja meg a lakkművességet.

A Műgyüjtő 1929. 6-7. f.

A XVIII. századi *selyemszöveteken* is igen gyakran kínai díszt találunk. Már a XVII. sz.-ban nagy a behozatal Kínából. Európában arra törekedtek, hogy ezt a behozatalt csökkentsék, azért itt is kínai ízlésű szöveteket szőttek. Ezek a pompás szövetek (brokátok, damasztok) leginkább Lyonban készültek. E szöveteken kínai minták után, nyomtatott díszt is alkalmaztak. Ezeket »à la mode indienne« vagy »à la Chine« szöveteknek nevezik, már csak azért is, hogy nagyobb kelendőségük legyen. A díszítmények elterjedését hathatósan előmozdították a *rézmetszetes mintalapok*. Pillements, Daniel Marot, Watteau és Boucher metszetei igen gyakran kínai jellegűek. Jacques-Gabriel Hucquier (1695—1772) nem egy kiadványa kínai jellegű lapokat tartalmaz. Boucher (1703—76) főleg kínai alakokat rajzolt. Németországban P. Decker »Groteschgen Werk« című munkájában kizárólag chinoiserie-kat ad közre. Herold kínai alakos jeleneteket tervezett és azokat rézmetszetben sokszorosította. Viszont európai metszetek nyomán készültek Kínában az ú. n. jezsuitaporcellánok díszei.

Az *építészet* terén Franciaország még a rokokó idejében is meglehetősen szigorú irányt követ. Inkább tehát Németországban találunk olyan példákat, melyeken a kínai hatás kellőképpen érvényesül. Legjellemzőbb ezeken a tetőforma homorú alakítása, mely a kínai tetőzet formájára vezethető vissza. A díszítmény terén a kínai hatás a groteszk-formák alkalmazásában nyilvánul meg. Finom példa erre az Elbe melletti Pillnitz kastélya, a drezdai Japán-palota, mely a király kínai porcellángyüjteményének befogadására volt szánva. A bajor Max Emanuel nymphenburgi parkjában felépítette a bájos Pagodenburgot. 1754-ben épült a Sanssouci-i parkban a szép japán pavillon, mely még ma is fennáll.

Kedves példája a kínai hatásnak az újabb időből a szegedi városház finom formájú tornya, Lechner Ödön mesteri alkotása.

E futólagos szemle is meggyőzhet bennünket arról, hogy a kínai, őseredetű művészet nagy hatással volt az európai művészetre, amely hatás a XVIII. században érvényesült leginkább és pedig elsősorban az iparművészet terén.

Bronz Buddha-szoborfejek Sziám. XIV-XVIII. század. Dáni Béláné tulajdonából

A japán fametszet

Irta: *Bedő Rudolf*

A mult század közepetáján, 1860 körül Párisban feltünt néhány festőnek és műbarátnak több színes és érdekes papirkép, amelybe a Japánból érkezett műtárgyaknak némelyike csomagolva volt. Nem kellett hozzá sok idő és a japán fametszet a művészkörök érdeklődésének középpontjába került s nem maradt hatás nélkül az európai művészetre. Sőt azt kell mondanunk, hogy az impresszionista látás kifejlődésében döntő szerepe volt a japán fametszetnek. Elég ha Manet, Degas, Whistler, Toulouse-Lautrec nevét idézzük, mint akikre legközvetlenebbül hatott a japán művészet.

A japán fametszet első nyomait a XVII. század elején találjuk, de művészi formában csak Moronobu műveivel 1670 körül tünik fel. A XVI. század végén ugyanis Japánban két festőirány uralkodott: a régi japáni Tosa, merev, színes és aranyozott, finom kivitelű festményeivel és a Kano, a kínai eredetű, széles ecsetkezelésű, elegáns vázlatos festészet. Mindkettő az udvari körök exkluzív festészete volt és a nép alacsonyabb rétegeihez nem jutott el.

Ezen népszerűvé vált iránynak és egyszersmind technikának első jelentős művésze Moronobu. Fametszetei, amelyek még csak a fekete-fehér ellentétével tudnak hatni, biztos ívelésű vonalakba fogott formáikkal és a fekete tömegek gondos mérlegelésével tünnek fel. Az ő stílusához csatlakozik Masanobu, kinél a szép lendületű vonal nőies mozdulatok kísérője. Ugyanekkor alapítja meg Kiyonobu a Torii iskolát, melynek specialitása a színházi plakátok készítése.

A japán fametsző a saját maga vagy a festő által átlátszó papirra festett képet színével a faducra ragasztotta s a rajzot követve annak vonalát a fában meghagyta, míg minden mást kivésett. A többszínű nyomásnál annyi ducot készítettek, ahány színnel nyomtak és ezeket egymás után nyomtatták le.

A XVIII. század közepén Harunobu-val elérkezett a japán fametszés talán legjelentékenyebb mesteréhez. 1765-ben felfedezi a sokszínű nyomást, néha 15 ducot is alkalmaz, és megteremti az új, fejlettebb ábrázolásmódot azáltal, hogy háttér elé állítja alakjait és így mélységet ad a képnek. Az ő művészete úgy mint a kor, amelyben élt, tiszta rokoko. Nőalakjai a leányos bájnak legfinomabb ábrázolásai. Arisztokratikus tartózkodással kerül minden erősebb mozdulatot, a végtelen finom csuklók és nyakvállvonalak adják meg lapjainak csodálatos varázsát.

A XVIII. század utolsó harmadában polgáriasabb ízlés kerekedik felül. Shunsho főleg színészképeket készít. Kiyonaga új nőtípust hoz. Azt mondhatjuk, a polgári női típust a tájkép-hátteret ő alkalmazza először megoldott módon. A 90-es években tünik fel Sharaku, a színészábrázolók legkiválóbbika. Karrikaturái egyrészt az esprit-nek, másrészt a plakátszerű monumentalitásnak olyan mesterművei, amelyek méltán értékeltetnek árban is igen magasra. Követőjének számíthatjuk a színészképek terén Toyokuni-t.

A század végén a romlott erkölcsök élvhajhászó életet hoztak magukkal, amely újabb, de dekadens ízű kifinomultságban fejeződik ki. Jellemző ez Yeishi-re, a volt udvari festőre, aki arisztokratikus tartású alakjait raffinált finomságú színárnyalatokban tárja elénk. Legjellemzőbb művésze azonban e kornak Utamaro. Az ő szellemes stilizálású, lendületes vonalakba foglalt nőalakjai bravuros produktumai a japán fametszésnek. Kora moráljának megfelelően a Yoshiwara hölgyeinek megörökítése adja oeuvrejének legjelentékenyebb részét. Yeizan és Yeisen követik még őt a finom és dekoratív stílusban, azután, a XIX. század elején új korszaka kezdődik a japán fametszésnek.

Lent: Állatfejes korsók. Perzsia, XIII-XIV. sz. Baloldali: Faragó Ödön tulajdona. Középen: Baumgarten Nándor tulajdona. Jobboldali: br. Herzog Mór tulajdona

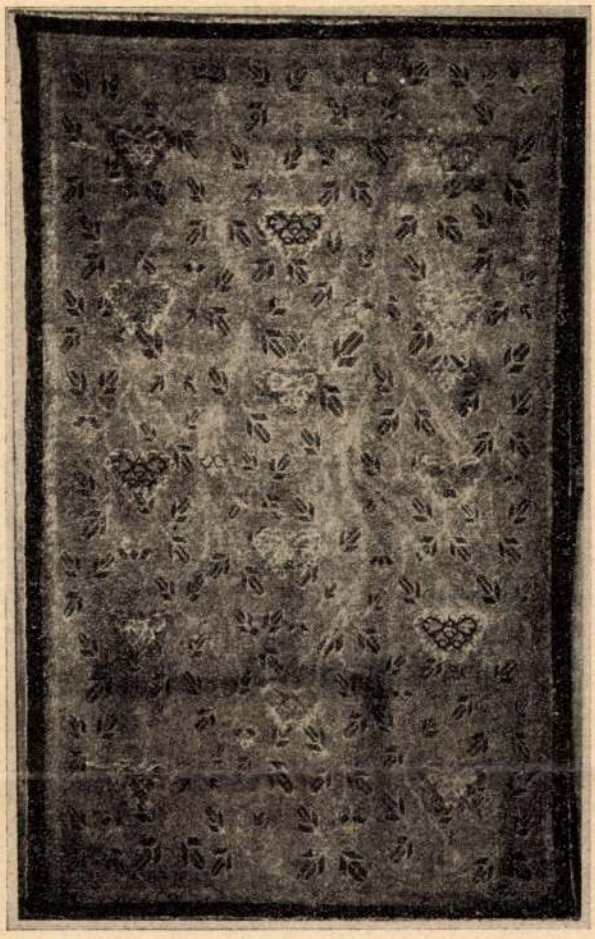

Kínai szőnyeg XVIII. század. Perlmutter Alfréd tulajdona

A „Chinoiserie"

Irta: *Csányi Károly*

Ez a szó a XVII—XVIII. században kínai művészet hatása alatt keletkezett művészeti alkotást, illetőleg művészeti irányt jelent. Már a XIV. századi olasz — főleg pedig a *lucca*-i — szöveteken észlelhetünk kínai hatásokat. Különösen a kilin, a sárkány és a felhőszalag fordul elő ezeken a szöveteken. Marco Polo velencei utazó a XIII. sz. végén (1371—95) járt Kínában, Kublaj kán udvarában. Onnan porcellántárgyakat és bizonyára szöveteket is hozott magával. Ezek a tárgyak, ritkák lévén, nagy értéket képviseltek és csak fejedelmek szerezhettek meg belőle kincstáruk részére egy-egy darabot.

Már »A Műbarát« 1921. évfolyamában, »Magyar vonatkozások a porcellán történetében« című tanulmányomban megemlítettem, hogy az Iparművészeti Múzeum rajzgyüjteményében van egy színes lap, mely keleties idomú kannát ábrázol. A kanna körteidomú teste szürkésszínű és medaillonba fogott domborműves díszítésű. Anyaga kínai szeladonporcellán lehetett. Az edény foglalata: a talp, a száj, a fül, a fedő és a hajlott kiöntő cső aranyozott ezüst; gót stílusú díszítményekkel és gót minuszkulás feliratokkal. Az edény szája alatt négy, színes, zománcos címerpajzs van alkalmazva. Ezek egyikében Nagy Lajos királyunk (1342—82) struccfejes, címerpajzsát ismerjük fel. Ez a kanna tehát, a címer tanusága szerint, Nagy Lajos királyé volt.

Az ilyen kisméretű tárgyak közvetítették a kínai hatást Európába. Ez a hatás később egyre fokozódik. A portugálok 1515-ben kötöttek ki Kína partjain. Ezzel megnyílt az út a tengeren. A XVII. században a keleti kereskedelem a hollandusok kezében van. 1602-ben alakul meg az »Indiai társaság«, amely túlnyomórészt kínai tárgyakat szállít Európába. Ekkor terjed el a kínai porcellán divatja Európában és ennek nyomában a kínai díszű *delfti fajansz*.

A XVIII. században az angolok veszik át a keleti kereskedelem feletti uralmat. 1709-ben készül az első *porcellán* Európában. Mi sem természetesebb, minthogy ez is a kínai formákat követi. A chinoiserie-nek nevezhető dísz még inkább érvényesül a meisseni porcellánon akkor, amidőn a Bécsből (1721) oda került Herold veszi át a vezetést. A kínai hatás eredménye az ú. n. Zwiebelmuster, mely a kínai granátalmadísz félreértett formája. Ebben az időben keletkezett a drezdai nagy kínai-porcellángyüjtemény is. Egyúttal minden kastély elmaradhatatlan része volt a kínai porcellán-szoba (Ludwigsburg, Schönbrunn, Ansbach, Esterháza, stb.).

Az európai iparművészetre nagy hatással volt a *kínai lakk*. Különösen a rokokókorszak bútorain alkalmazták szívesen a kínai modorú lakkdíszítést. Már a XVII. században nem egy kínai lakkbútor került Európába. Természetes, hogy azt itt is utánozni törekedtek. Állítólag Eustachius ágostonrendi szerzetes hozta az első lakkreceptet Rómába. Az első utánzatok Franciaországban készültek a XVII. sz. végén, ami érthető is, mert különösen a francia udvar kedvelte a kínai lakktárgyakat (Vernis la Chine). Legjelesebb művelői Franciaországban a Martin-család tagjai voltak, négy testvér, akik közt a legkiválóbb Robert Martin. Ezt Pompadour asszony különösen kedvelte 1752-ben a Bellevue-kastély részére nagyobb megbízást kapott. Már 1730-ban felveszi a versenyt a keleti lakkal a francia lakkművesség, úgyhogy az ország határain túl is ismerik. Nagy Frigyes Robert Martin fiát szerződteti udvarába. Franciaországon kívül Hollandiában, Angliában és Velencében készültek lakkmunkák (főleg bútorok). Stobbwasser Braunschweigban 1757-ben honosítja meg a lakkművességet.

A Műgyüjtő 1929. 6—7 sz.

A XVIII. századi *selyemszöveteken* is igen gyakran kínai díszt találunk. Már a XVII. sz.-ban nagy a behozatal Kínából. Európában arra törekedtek, hogy ezt a behozatalt csökkentsék, azért itt is kínai ízlésű szöveteket szőttek. Ezek a pompás szövetek (brokátok, damasztok) leginkább Lyonban készültek. E szöveteken kínai minták után, nyomtatott díszt is alkalmaztak. Ezeket »à la mode indienne« vagy »à la Chine« szöveteknek nevezik, már csak azért is, hogy nagyobb kelendőségük legyen. A díszítmények elterjedését hathatósan előmozdították a *rézmetszetes mintalapok*. Pillements, Daniel Marot, Watteau és Boucher metszetei igen gyakran kínai jellegűek. Jacques-Gabriel Hucquier (1695—1772) nem egy kiadványa kínai jellegű lapokat tartalmaz. Boucher (1703—76) főleg kínai alakokat rajzolt. Németországban P. Decker »Groteschgen Werk« című munkájában kizárólag chinoiserie-kat ad közre. Herold kínai alakos jeleneteket tervezett és azokat rézmetszetben sokszorosította. Viszont európai metszetek nyomán készültek Kínában az ú. n. jezsuitaporcellánok díszei.

Az *építészet* terén Franciaország még a rokokó idejében is meglehetősen szigorú irányt követ. Inkább tehát Németországban találunk olyan példákat, melyeken a kínai hatás kellőképpen érvényesül. Legjellemzőbb ezeken a tetőforma homorú alakítása, mely a kínai tetőzet formájára vezethető vissza. A díszítmény terén a kínai hatás a groteszk-formák alkalmazásában nyilvánul meg. Finom példa erre az Elbe melletti Pillnitz kastélya, a drezdai Japán-palota, mely a király kínai porcellángyüjteményének befogadására volt szánva. A bajor Max Emanuel nymphenburgi parkjában felépítette a bájos Pagodenburgot. 1754-ben épült a Sanssouci-i parkban a szép japán pavillon, mely még ma is fennáll.

Kedves példája a kínai hatásnak az újabb időből a szegedi városház finom formájú tornya, Lechner Ödön mesteri alkotása.

E futólagos szemle is meggyőzhet bennünket arról, hogy a kínai, őseredetű művészet nagy hatással volt az európai művészetre, amely hatás a XVIII. században érvényesült leginkább és pedig elsősorban az iparművészet terén.

Bronz Buddha-szoborfejek Sziám. XIV-XVIII. század. Dáni Béláné tulajdonából

A japán fametszet

Irta: *Bedő Rudolf*

A mult század közepetáján, 1860 körül Párisban feltünt néhány festőnek és műbarátnak több színes és érdekes papirkép, amelybe a Japánból érkezett műtárgyaknak némelyike csomagolva volt. Nem kellett hozzá sok idő és a japán fametszet a művészkörök érdeklődésének középpontjába került s nem maradt hatás nélkül az európai művészetre. Sőt azt kell mondanunk, hogy az impresszionista látás kifejlődésében döntő szerepe volt a japán fametszetnek. Elég ha Manet, Degas, Whistler, Toulouse-Lautrec nevét idézzük, mint akikre legközvetlenebbül hatott a japán művészet.

A japán fametszet első nyomait a XVII. század elején találjuk, de művészi formában csak Moronobu műveivel 1670 körül tünik fel. A XVI. század végén ugyanis Japánban két festőirány uralkodott: a régi japáni Tosa, merev, színes és aranyozott, finom kivitelű festményeivel és a Kano, a kínai eredetű, széles ecsetkezelésű, elegáns vázlatos festészet. Mindkettő az udvari körök exkluzív festészete volt és a nép alacsonyabb rétegeihez nem jutott el.

Ezen népszerűvé vált iránynak és egyszersmind technikának első jelentős művésze Moronobu. Fametszetei, amelyek még csak a fekete-fehér ellentétével tudnak hatni, biztos ívelésű vonalakba fogott formáikkal és a fekete tömegek gondos mérlegelésével tünnek fel. Az ő stílusához csatlakozik Masanobu, kinél a szép lendületű vonal nőies mozdulatok kísérője. Ugyanekkor alapítja meg Kiyonobu a Torii iskolát, melynek specialitása a színházi plakátok készítése.

A japán fametsző a saját maga vagy a festő által átlátszó papirra festett képet szinével a faducra ragasztotta s a rajzot követve annak vonalát a fában meghagyta, míg minden mást kivésett. A többszínű nyomásnál annyi ducot készítettek, ahány színnel nyomtak és ezeket egymás után nyomtatták le.

A XVIII. század közepén Harunobu-val elérkezett a japán fametszés talán legjelentékenyebb mesteréhez. 1765-ben felfedezi a sokszínű nyomást, néha 15 ducot is alkalmaz, és megteremti az új, fejlettebb ábrázolásmódot azáltal, hogy háttér elé állítja alakjait és így mélységet ad a képnek. Az ő művészete úgy mint a kor, amelyben élt, tiszta rokoko. Nőalakjai a leányos bájnak legfinomabb ábrázolásai. Arisztokratikus tartózkodással kerül minden erősebb mozdulatot, a végtelen finom csuklók és nyakvállvonalak adják meg lapjainak csodálatos varázsát.

A XVIII. század utolsó harmadában polgáriasabb ízlés kerekedik felül. Shunsho főleg színészképeket készít. Kiyonaga új nőtípust hoz. Azt mondhatjuk, a polgári női típust a tájkép-hátteret ő alkalmazza először megoldott módon. A 90-es években tünik fel Sharaku, a színészábrázolók legkiválóbbika. Karrikaturái egyrészt az esprit-nek, másrészt a plakátszerű monumentalitásnak olyan mesterművei, amelyek méltán értékeltetnek árban is igen magasra. Követőjének számíthatjuk a színészképek terén Toyokuni-t.

A század végén a romlott erkölcsök élvhajhászó életet hoztak magukkal, amely újabb, de dekadens ízű kifinomultságban fejeződik ki. Jellemző ez Yeishi-re, a volt udvari festőre, aki arisztokratikus tartású alakjait raffinált finomságú színárnyalatokban tárja elénk. Legjellemzőbb művésze azonban e kornak Utamaro. Az ő szellemes stilizálású, lendületes vonalakba foglalt nőalakjai bravuros produktumai a japán fametszésnek. Kora moráljának megfelelően a Yoshiwara hölgyeinek megörökítése adja oeuvrejének legjelentékenyebb részét. Yeizan és Yeisen követik még őt a finom és dekoratív stílusban, azután, a XIX. század elején új korszaka kezdődik a japán fametszésnek.

de premier rang de la sculpture *rhénane* de 1430 ; deux statues en bois peint représentant la Vierge Marie et St Jean (ayant appartenus au Crucifix de Gross Königsdorf) sont l'oeuvre d'un maître de Cologne (environ 1500.)

* * *

Les oeuvres de la sculpture hongroise du XIXe siècle sont réunies dans deux salles. »L'Origine des Beaux Arts« est représentée par une figure de femme agenouillée, traçant sur le sol — conformément à la légende — l'effigie de son amant, c'est assurément le meilleur marbre *d'Etienne Ferenczy*, élève de Thorwaldsen. Les petites maquettes en terre cuite de *Nicolas Izsó*, sont pleines de vie, de mouvement et de grâce ; très souple, une tête de femme en marbre *d'Alojs Strobl ;* un portrait-buste de *Georges Zala.*

Parmi les maîtres de la génération actuelle il faut citer les oeuvres de *L. Pásztor, Csikász, Sigismond Kisfaludi Strobl, Szentgyörgyi, Ligeti, Lányi, Ph. Ő. Beck, Vedres, Lux* etc.

La troisième salle est reservée aux artistes étrangers. *Constantin Meunier* y figure par plusieurs oeuvres importantes, telles »Le Debardeur«, »Le Fils prodigue«, etc. des oeuvres de *van der Stappen, Lagaë* etc. Parmi les français *Rodin* avec une reproduction de »l'Age d'airin«, le buste de »Jean Paul Laurens« et une très belle variante du »Baiser« petites statuettes de *Maillol* etc. Un relief du sculpteur allemand *Hildebrand*, »Mère avec enfant« par le croate *Ivan Mestrovic* etc.

* * *

Le departament de *l'Art graphique* renferme à peu près 8000 dessins, où sont représentés Rafaël, Vinci, Titien, Veronèse, Tiepolo ; Van Dyck, Rembrandt, Jordaens ; Claude Lorrain, Poussin, Boucher, Watteau, Corot, Manet ; Altdorfer, W. Huber, Dürer, Menzel, Feuerbach etc. sans parler de nos maîtres hongrois. Parmi les estampes, dont le nombre monte à 100.000, il y a des pièces uniques du XVe siècle et de Hercule Seghers, la série presque complète de l'art graphique de Dürer, Rembrandt, Goya etc.

Les collections pupliques de l'art industriel

Par: *Charles Csányi*

1. Le musée des Arts Décoratifs

Les premiers musées des arts décoratifs ont été fondés en Europe dans la première moitié du XIX^{0} siècle. Ils ont servi tout d'abord, à l'époque de la limitation de style, de collection de modèles. Cet exemple venu de l'étranger a été suivi aussi chez nous. Les travaux préliminaires se rapportant à la fondation du Musée Hongrois des Arts Décoratifs ont commencé en 1865 pour s'achever en 1878. C'est alors que ce Musée devint un institut de l'Etat. Mais nous pouvons déjà considérer l'année 1872 comme celle de la fondation. Tout d'abord, ces collections furent placées dans les escaliers du Musée National. Ce fut seulement le batiment moderne d'aujourd'hui, achevé en 1896, qui assura la possibilité d'un véritable développement. En 1881 le ministre des cultes et de l'instruction publique chargait Georges Ràth (1828—1905).

1928

A Műgyűjtő 1928. 8-9

Avec »Le Baptème de Vayk« de *Jules Benczúr* et »La Ste Elisabeth de Hongrie« de *Charles Liezen-Mayer* nous voilà en présence du genre historique.

Voici les grandes gloires de l'École Hongroise: *Michel Munkácsy, Ladislas de Paál* et *Paul Merse de Szinyei*, chacun dans une salle spéciale ; malheureusment l'espace nous manque pour parler d'eux comme il le faudrait. Le »Pique-nique« de Szinyei, peint en 1873, resplendissant de couleurs vives, imprégnées de lumière, est indiscutablement d'une importance capitale du point de vue de l'évolution de la peinture impressioniste.

Citons encore les noms de *Géza Mészöly, Louis Deák Ébner, Eugène Gyárfás, Alexandre Bihari*, de l'ancienne génération. Voici une nouvelle pléiade avec *Simon Hollósy* et ses émules ou amis, les peintres de Nagybánya, dont les oeuvres ont été transférées dans la *Nouvelle Galerie Hongroise* (VI. Andrássy-út 67), que le directeur général du Musée, M. A. Petrovics va inaugurer très prochainement. *Charles Ferenczy* est la gloire de cette école purement hongroise. »Le soir de mars« et le »Coup de soleil matinal« sont les oeuvres d'un grand peintre. Autour de Ferenczy se groupent : *Béla Iványi-Grünwald, Jean Thorma, Etienne Réti. Joseph Rippl-Rónai* et *Etienne Csók* ont subi l'influence française et cette fusion de grâce française et de tempérament hongrois fait le charme de leur art. Parmi la foule de talents originaux, faute de pouvoir citer leurs oeuvres, citons encore les noms de *Ladislas Mednyánszky, Adolphe Fényes, Joseph Koszta, Jean Vaszary, Jules Rudnay*, baron *Hatvany* etc.

Pour en revenir au Musée, entrons dans la petite salle française, on nous pouvons admirer »l'Arabe et son cheval« de *Delacroix*, le »Souvenir de Coubron« de *Corot*, deux toiles de *Monet*, un superbe *Cézanne*, une magistrale ébauche de *Manet*, »La Maîtresse de Baudelaire«, *Gauguin, Pissarro, Toulouse-Lautrec* etc. Dans la salle allemande voici *Böcklin* et *Lenbach, Leibl, Menzel, Stuck, Zügel, Liebermann*, représentés par des oeuvres de choix. Au IIe étage, les maîtres Autrichiens : *Füger, Amerling, Rahl, Makart, Waldmüller, Pettenkofen* etc. Parmi les Hollandais *Israels*, les frères *Maris;* les Italiens, *Favretto, Segantini ;* l'Espagnol *Zuloaga*, le Suédois *Zorn*, le Norvégien *Thaulow*, le Finlandais *Axel Galen Kalela*, les Anglais *Shannon, Austen Brown* etc.

* * *

La plus grande partie de notre collection de *Sculpture Antique* provient de la collection Paul Arndt, acquise par l'Etat en 1909 ; bien que restreinte (une centaine de pièces) elle donne une idée assez satisfaisante de l'art classique.

Il faut mentionner tout dabord un »Torse d'homme drapé« trouvé au cimetière de Velanidezza (400 a. S. C.) Une »Niobide« en marche (300 a. J. C.) la »Tête d'Euripide« (400 a. J. C.) et un relief allégorique, commemorant la Victoire Navale de l'Empereur Auguste près d'Actium.

Une belle collection de terrecuites, de la même provenance (environ 800 pièces) acquise par l'Etat en 1915, sera prochainement rendue accessible au public.

La *sculpture italienne* de la renaissance est représentée par plusieures pièces remarquables, telles la »Madone avec enfant« de *Michelozzo*, »L'Archange Gabriel« de *Duccio* un vrai chef d'oeuvre, la terre cuite de *Luca della Robbia* »Le Christ et St Thomas«. La petite statuette équestre qu'on était enclin à attribuer à Léonard de Vinci lui même, a été executée plus tard, inspirée, selon toute probabilité, par la maquette de Vinci, destinée à célébrer la gloire des Sforza. Mentionnons encore un merveilleux petit bronze de *Riccio*, »Le rapt d'Europe« (autrefois attribué à *Bellano*).

Une »Madone« en bois (environ 1400) et une autre en ivoire, donnent une idée de la statuaire gothique *française;* la »Madone« en pierre polychromée est un exemplaire

le grand collectionneur, de l'organisation et de la direction du Musée des Arts Décoratifs nouvellement fondé, et ces fonctions furent remplies par lui avec beaucoup de circonspection et de la manière la plus consciencieuse jusqu'au moment ou Eugène Radisics, qui jusqu' là avait travaillé à ses cotés, lui succéda. Ce fut déjà au milieu des fêtes millenaires que le musée fut ouvert dans le nouvel édifice. Aujourd'hui il compte, même au point de vûe international, au nombre des plus intéressantes curiosités de notre capitale. Et ce travail fut accompli par Eugène Radisics, en qualité de directeur du musée, avec une tenacité infatigable, avec un goût et des connaissances techniques inégales. Pour tenir en éveil l'intérêt du public, il organisa de grandioses expositions ou se voyaient tantôt les produits modèles de l'étranger et tantôt des objets d'art en possession des collectionneurs hongrois ou de l'église. Comme Radisics le dit lui même : »Notre but était l'enseignement : faire connaître les monuments de l'art décoratif demeuré sur le territoire de notre patrie, afin d'attester la vitalité et la force du génie artistique hongrois.« Telles étaient les nobles idées qui inspiraient cet homme, que ses collaborateurs soutenaient dans son grand travail avec amour et avec dévoûment, et dont, après sa mort, le souvenir est perpétué par une plaque de bronze artistement travaillée dans le hall du Musée des Arts Décoratifs.

Cette activité impérissable reçut un grand appui de la part de ces mecènes enthousiastes et désintéressés qui enrichirent le musée de collection entière ou de pièces de choix. Nous ne saurions les énumérer tous ici, mais il en est quelquesuns que nous devons citer. C'est à la libéralité de François Joseph que le musée doit sa pièce la plus précieuse, la tapisserie flamande (de Bruxelles) de la cathédrale de Győr, tapisserie datant du commencement du XVIe siècle. L'évèque Sigismond Bubics a enrichi nos collections d'environ 1600 fayences de Holics et de Tata, le cardinal baron Charles Hornig a donné la bibliothèque du XVIIIe siècle de son chateau de Sümeg. La baronne veuve Joseph Hatvany a donné récemment une riche collection de dentelles, de porcelaine et de verres, Frédéric Glück, le noble mécène, une collection de couverts incomparables et une série de clefs montrant leur évolution, Marcel Nemes de Jànoshalma une grande série de verreries romaines, le baron Léopold Maurice Herzog des fayences, Salamon Berger de nombreux spécimens de broderies et de pièces vestimentaires sudslaves.

Henri Egger a cédé au musée sa riche collection privée (bronze, orfèvrerie, meubles). Cette dernière collection occupe maintenant un local spécial et constitue une partie importante du musée. Et dernièrement, Béla Procopius, ministre plénipotentiaire, a avec une générosité incomparable, enrichi le musée d'une collection composée de 700 pièces.

Après Eugène Radisics, Jules Végh, le directeur actuel, a pris la direction du musée. Fidèle a son programme, il s'efforce surtout de rendre accessibles au public les objets recueillis avec un zèle inlassable par ses prédécesseurs, et cela dans la mesure autant que le permet l'édifice, et de manière a permettre une vue d'ensemble.

Le grand hall vitré du rez-de-chaussée abrite les expositions diverses. Le hall de gauche contient les meubles hongrois empire-bidermeyer et les produits de l'art décoratif moderne hongrois ; le hall de droite abrite les meubles baroques et rococo français, les objets d'ameublement anglais de style Chipendale, Sheraton et Adam servant de modèles.

Dans le hall circulaire du premier étage nous pouvons etudier le développement historique de la céramique. Du point de vue hongrois, la partie la plus importante de cette collection est le groupe incomparablement riche des fayences de Holics, qui proclament que cette fabrique est l'égale des fabriques européennes de fayences et les surpassent même en ce qui concerne la variété.

Le couloir qui s'étend le long des salles du musée embrasse les produits de si haut niveau de la céramique populaire hongroise, et en premier lieu une série artistique des vases de fayence de Haban. A côté, une riche série de briques de fayence pour poêle, hongroises et transylvaines provoque notre attention. De là nous passons dans la *salle hongroise*, qui est le miroir fidèle du passé de l'art decoratif hongrois, et en même temps, la partie essentielle du musée. La collection visible dans les deux salles voisines a aussi même au point de vue international, une grande importance : c'est *le trésor du prince Eszterházy*, exemple inimitable de cet amour de la pompe et de la magnificence qui caractérise notre passé (selles, armes, habits d'apparat, bijoux, vases de cristal, chefs d'oeuvre de l'orfévrerie, médailles, broderies etc.).

La chambre suivante, voutée, reproduction fidèle de l'époque, renferme l'aménagement de la pharmacie (des Jésuites) de Kőszeg du XVIII. siècle. A coté, la salle blanche ornée du plafond en stuc du chateau épiscopal de Sümeg, et peuplée principalement de meubles hongrois. Puis vient la belle chambre bibliothèque du chateau de Sümeg avec la copie fidèle de sa voute coloriée.

La longue salle qui s'étend ensuite contient des meubles, couverts, clefs, objets en bronze et en ivoir de l'étranger, de l'epoque allant de la renaissance à l'époque prébaroque, ainsi que quelques goblins de premier ordre. Dans le petit local avoisinant est placée la collection Egger déjà mentionnée. Faute de place, les riches collections se rapportant à l'industrie textile sont emmagasinées dans une salle du rez-de-chaussée, et seul un groupe choisi de broderies hongroises est exposé techniquement.

2. Le Musée Georges Ráth.

Ainsi que nous l'avons vu, ce grand collectionneur hongrois a eu aussi une part importante dans l'organisation du Musée des Arts Décoratifs. Sa veuve, Gizella Melsiczky, a mis le couronnement à cette activité en faisant don à la nation, en 1905 de ce qui constituait l'oeuvre principale de la vie de son mari : la collection, d'une très grande valeur artistique, que formait l'ameublement de leur logis, en stipulant que celle-ci serait préservée comme partie du Musée des Arts Décoratifs, dans sa villa de l'avenue Vilma királyné-út, sous le nom de Musée Georges Ráth.

Cet homme se distingait par un amour illimité du travail, par la persévérence et par la noble passion du collectionneur. Tout d'abord il s'intéressa surtout à la peinture, bien qu'il eût commencé par collectionner aussi des statuettes antiques et des médailles. Le premier tableau important acquis par lui est une peinture dans le goût de Mantegna (1431—1506). Les figures de Marie, de Jean et de Madeleine représentées sur cette peinture faisaient partie d'une grande fresque. Il y ajouta ensuite un portrait de femme attribué anciennement à Palma Vecchio et dernièrement à Sébastiano del Piombo, et plus tard un portrait de femme provenant de Rubens. Parmi les tableaux, mentionnons encore L'étal de Rembrandt et un paysage de Paul Potter.

Mais le champ de ses acquisitions allait en s'élargissant. Il acheta à François Pulszky, l'éminent archéologue la collection de gemmes antiques rassemblées par le comte Michel Viczay au commencement du XIX. siècle. Un charmant groupe de sa collection est constitué par les bois sculptés. Elle est complétée par le groupe que forment de menus objets d'argent, des porcelaines anciennes, des gobelins, des tapis ainsi que les vases d'argent et les couverts destinés à l'usage quotidien.

En 1902 Georges Ráth s'installa dans la villa de la Vilma királyné-út, agrandie et transformée conformément à son goût. Ce petit palais, élevé dans un beau jardin, offrait un digne cadre à sa collection riche et variée, et proclame à jamais le nom et la mémoire du plus grand collectionneur artistique privé de notre capitale.

A MŰGYÜJTŐ

A MAGYAR GYÜJTŐK ÉS MŰVÉSZETKEDVELŐK EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal BUDAPEST IV., Mária Valéria-utca 7. Telefon: 813—60.

SZERKESZTI: SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj: Egy évre . . . . 10 pengő Fél évre . . . . 5 pengő Egyes szám ára 1 pengő

II. évf. Budapest, 1928 október 10. szám

Kongresszus után

A Múzeumok Szövetségének ezévi kongresszusa végetért. Gazdag tanulságaikkal, a vendégszerető magyar főváros szépségbenyomásaival hazájukba visszatértek a résztvevők. Bizonyos, hogy sok muzeális jellegü kérdést alaposan, mélyenjáró módon megbeszéltek. Hogy melyeket? Ez az, amire nehéz volna felelni. Mert sem szóval, sem írásban még csak egy foszlányát sem közölték tárgyalási anyaguknak a nyilvánossággal. Soha még egyetlen szervezet, testület, gyülés ennyire hallgatásba nem burkolózott, mint a múzeumi tisztviselőké. Kétségtelen, hogy lehetnek, sőt vannak kérdések, melyekhez a nyilvánosságnak semmi köze. A hamisítók elleni védekezés, bármilyen reménytelen ez a küzdelem, elsősorban összetartás és egységes taktika kérdése. De ki hinné, hogy egy egész nagy testület minden évben öt napig csak az ármányos lelkek elleni meddő fegyverkezéssel van elfoglalva? Egészen bizonyos, hogy annyi kitünő elmének, avatott tudósnak sok egyéb, ennél értékesebb mondanivalója is van. Vajjon miért ne tarthatna egyikükmásikuk a gyüjtők s műértők számára is egy-egy előadást? Még a nagy interparlamentáris tanácskozások is, az emberiség sorsával foglalkozók, gyüléseik egy részét díszülések formájában tartják. És tanácskozásuk egyéb anyagáról annyit közölnek a nyilvánossággal, amennyit közölni jónak látnak. A múzeumok, a gyüjtés, a régiségszeretet ügye nem tiszta magánügy. Beléje kapcsolódik egy-egy nép vagy főváros szellemi, esztétikai, gazdasági életének jelentős része. Közműveltségi, idegenforgalmi, sőt népek közeledését előmozdító fontossága van. És talán soha annyira fontos nem volt, mint ma, hogy Európa múzeumai megfiatalodjanak. Amerika példája filmes, hangversenyes, esti tanfolyamos múzeumaival belevilágit a jövőbe. A középeurópai múzeumokat úgy általában még mindig egy kissé a feudális időkből magukkal hozott merevség jellemzi. Büszke elefántcsonttornyok, titkolózó parancsnokokkal. És hallgatva állnak az adófizető polgárság hullámai fölött.

1928.

Mátyás király kincseinek sorsa

Irta: *Csányi Károly*

Hol vannak Mátyás király palotájának annyit dicsért műkincsei, bútorai, majolikái, hol vannak a nagy király világhíres könyvtárának remek darabjai? Bizony ezek a méltatlan utódok kezén vagy szétszóródtak, vagy a háború zivatarai közben elpusztultak, vagy külföldre kerültek. Csakis a meglevő néhány emlék kapcsán alkothatunk magunknak némi fogalmat arról, hogy mit vesztettünk. A nagyváradi szobrokéhoz hasonló sors érte azokat a szoborműveket, melyek Mátyás király budai palotájának udvarát, terraszait és kertjeit díszítették.

Régi leírások ezekről is megemlékeznek: »Az udvarban három fegyveres gyalog-szobor néz le a magasból a közeledőre« — mondja *Bonfini*. — »A közepen Mátyás sisakosan, elgondolkodva támaszkodik pajzsára és lándzsájára, jobbja felől apja és balja felől bátyja László áll búslakodó arccal.«

Majd így folytatja: »Az udvar közepén érckút van márványmedencével; ennek tetején a feltűrt ruhájú, sisakos Pallas. Ebbe az udvarba a bejárat az előtte levő térről nyílik. Jobbról-balról a bejárat mellett egy-egy meztelen érczszobor pajzszsal, bárddal, karddal fenyegetődzik. A talapzat hadijelvényeket ábrázol. Mátyás király vörösmárványból faragott kettős lépcsőt fűzött a Friss-palotához, melyet pompás érckandeláberek díszítettek. Ugyancsak vörösmárványból kettős kaput készíttetett itt, érczszárnyakkal, amelyeket Herakles tetteit dicsőítő domborművek díszítettek.«

E szoborműveket 1526-ban a török szultán Konstantinápolyba hurcoltatta. Ibrahim nagyvezér három mitologikus szobrot palotája előtt a konstantinápolyi hyppodrom-téren állíttatott fel, ahol a XVI. századbeli utazók közül többen látták. De a törökök, vallásuk tanait követve, nem sokáig tűrték e helyen a szobrokat. Ibrahim nagyvezért 1536-ban meggyilkolták és a lázongó janicsárok a három szobrot is nemsokára elpusztították. Hogy három szobor volt e helyen felállítva, arról egy egykorú metszet tanuskodik. Ezt a metszetet Gabriel d'Aramont francia követ 1547. évi keleti útleírásának nyomán Müntz közölte.

1900-ban Konstantinápolyban járván, az Aja Sophia-templomot is tanulmányoztam. Az apszisban elhelyezett mihrab két oldalán feltünt nekem két korai renaissance stílusu bronzkandeláber. Ekkor azonban a kandeláberek eredetéről még tájékozatlan voltam, de azért fényképüket megszereztem. Néhány évre rá Karátson János, a török irodalom szorgalmas kutatója e kandelábereken török feliratot fedezett fel, melyek elmondják, hogy e kandeláberek a budai királyi palotából származnak és a szultán parancsára kerültek Konstantinápolyba az Aja Sophia templomba. A fényképet *Divald* Kornél közölte »Budapest Művészete« ímű könyvében. Már más alkalommal

Befejezése a 275 lapon.

A MŰGYÜJTŐ

A MAGYAR GYÜJTŐK ÉS MŰVÉSZETKEDVELŐK EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal BUDAPEST IV., Mária Valéria-utca 7. Telefon: 813—60.

SZERKESZTI: SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj: Egy évre . . . . 10 pengő Fél évre . . . . 5 pengő Egyes szám ára 1 pengő

II. évf. Budapest, 1928 november 11. szám

A műbarátok kongresszusa

Azon a nagyarányú irodalmi és művészeti kongresszuson, mely egy hétre a legmagasabb szellemi értékek légkörét varázsolta a fővárosra, szóhoz jutottak a műbarátok is. Mint a kongresszus egyik különálló szakosztálya, önállóan mondották el: miként kell a műpártolást intézményesen megerősíteni Magyarországon. Hét javaslat talán kevés is, hogy betöltse azt a rengeteg ürességet, mely itt a sziszifuszi erőlködők elé tárul. E hét javaslat közül hat az állam feladatait sorakoztatja fel. A számarány megfelel a többi szakosztályok követeléseinek. Irók, zenészek, festők, építészek ugyanilyen percentben sürgették az állami támogatást. Itt, a műbarátoknál is az államtól kérik, hogy jobban dotálja a művészeti múzeumokat és adjon ki idegennyelvű, de magyar művészetet propagáló munkákat. Az államtól várják a népszerű művészeti lexikon s a múzeumi anyagot ismertető nyilvános előadások támogatását. A kormány feladata, hogy a múzeumi javaslatnak egyes pontjait megváltoztassák élő művészeink javára és a törvényhatóságok közpénzeiből kell a vidéki nagyvárosok múzeumait s műgyüjteményeit megszervezni. Helyes a dörgés — mind a hat. De nekünk úgy tetszik, a hetedik javaslat, melyet dr. Jeszenszky Sándor terjeszt a kongresszus elé, az a legegészségesebb. Ebben egyszerűen az van, hogy az iskolák kezdjék el végre a művészeti kimüvelést. A nagyközönségét. Nem az államét, hanem a polgárságét. Állam, megye, törvényhatóság, jó, pártolja, irányítsa, vezesse a kultúrát. De a nép fogyassza. »Az összes elemi és középfokú oktatás keretébe illesszék be a művészeti oktatást« kívánja a hetedik pont. Igen, addig, ameddig a művészet nem lesz újra az emberiség közkincse, öröme, megszerezhető tulajdona, időtöltése és gyönyörű szenvedélye, addig csak felirat marad a sok jámbor szándék. Az állam tegye jómódúvá, műveltté, fogékonnyá gyermekeit. A többi a társadalom dolga.

Szent koronánk és koronázási műkincseink

Irta: *Csányi Károly*

A középkori ötvösművészet egyik legjelesebb alkotása a magyar szent korona. Nem puszta jelvény, hanem a magyar közjog szerint az államnak lényeges alkotó része. Ennek a közjogi felfogásnak a folyománya, hogy a szent koronát csakis ritka kivételes alkalmakkor, így pl. koronázáskor, vagy a millennium ünnepi fényében lehetett látni. Ezért műtörténeti szempontból való beható tanulmányozása szinte a lehetetlenséggel határos. Őszinte örömmel üdvözölhettük most azt a tényt, hogy a Múzeumi Szövetség ezidei magyarországi ülésezése idején erre alkalom nyílt. Legfelsőbb állami funkcionáriusaink lehetővé tették, hogy e kiváló szakemberek csoportja, a magyar szent koronát és a koronázási jelvényeket megtekinthette. Felejthetetlenül színes és ünnepélyes keretek közt ment ez végbe és látványának lélekbemarkoló, maradandó hatása ott rezgett továbbra is mindnyájunk emlékezetében. Tudott dolog, hogy a szent korona tulajdonképpen két részből áll: a felső, két egymást metsző abroncsból, amely a II. Szilveszter pápa által Szent Istvánnak küldött korona része, és az alsó, gyűrűs koronából, melyet Dukasz Mihály görög császár ajándékozott I. Géza (1074—77.) királyunknak.

Még eldöntetlen kérdés, hogy milyen volt Szent István koronája eredeti alakjában. Az ekorbeli ismert koronák mind kerek abroncskoronák. Ilyen volt a Nyitraivánkán napfényre került Konstantinosz Monomachosz-féle bizanci korona, ilyen a Dukasz-féle korona és ilyen a bécsi volt császári kincstárban őrzött német császári korona is. Valószínű tehát, hogy a Szilveszter pápa által küldött korona is ilyen volt, középen Krisztus trónon ülő alakjával; jobbról-balról pedig a 12 apostol álló alakja csatlakozott hozzá. Ebből a koronából azonban nemsokára a négy apostolt ábrázoló lemez, eddig ismeretlen okból, eltünt; de a hozzáfűződő kegyelet eredményeképpen a megmaradt részeket a fentemlített módon, valószínüleg a XII. században a Dukasz-féle koronával egyesítették. Az egyesítés folytán a koronánkon Krisztus alakja kétszer is előfordul. A korona felső részén Krisztus trónon ülő alakja, a négy száron pedig 2—2, összesen 8 apostol rekeszzománcban ábrázolt alakja van elhelyezve. Ez a régebbi korona az alakok latin-feliratának tanusága szerint nem Bizancban, a rekeszzománc-művészet igazi hazájában, hanem Itáliában (Rómában, vagy Monte Cassinóban) készült és művészi tökélyre nem versenyezhet a bizanci eredetű Dukasz-féle koronával. A korona tetején, hogy a keresztény jellege még inkább kifejezésre jusson, később a ma ferdén álló keresztet alkalmazták.

A szent korona megtekintésekor Falke Ottó berlini főigazgató, a középkori zománcművészet alapos ismerője, méltatta ezt a jelentős emléket, különösen művészettörténeti szempontból. Véleménye erős bizonysága a szent koronáról eddig is vallott nézetünknek. Megállapította, hogy a korona felső része kétségtelenül Szent István korából, az 1000-ik év körüli időből való, nyugati, vagyis nem bizanci eredetű munka. Ez a megállapítás ránk nézve különösen fontos. Egyes történészeink ugyanis azt állították, hogy Szent István koronája később visszakerült Rómába és annak nyoma veszett. Ezt azonban a fenti megállapítás megdönti.

Művészi szempontból a *Dukasz-féle korona* felette áll a Szilveszter-féle koronának, és *rokonságban van egy másik jelentős magyarországi emlékkel, az*

A MŰGYÜJTŐ

A MAGYAR GYÜJTŐK ÉS MŰVÉSZETKEDVELŐK EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal BUDAPEST IV., Mária Valéria-utca 7. Telefon: 110—21.

SZERKESZTI: SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj: Egy évre . . . . 10 pengő Fél évre . . . . 5 pengő Egyes szám ára 1 pengő

II. évf. Budapest, 1928 június-július 6-7. szám

Százezer pengő

A százezer pengőt, amelyről szó van, a kultuszminiszter adta ki a magyar művészet »rendkívüli támogatására«. Mostanában olvastuk néhány lapban, hogy mi mindenfélét vásároltak ebből a pénzből. S elmondhatjuk: sok ügyességgel, nagy körültekintéssel dolgozott a miniszter. Piktorok, szobrászok, grafikusok és iparművészek neveiből s munkáiból hosszúhosszú listát kellene összeállítani, hogy ezt igazolhassuk. S e listából — kevés kivétellel — a mai magyar művészek legjavának névsora telne ki. Irányra, ízlésre, korra, nemre és minden egyébre való tekintet nélkül. Olyan ténykedése ez a kultuszminiszteri koncepciónak, mely előtt kalapot kell emelni. Szerencsés ötlet a pesti múzeumok gyarapítása, a középületek, a kormányzói lakosztály, a kultuszminiszteri fogadószoba, a Nemzeti Színház díszítése, még fontosabb, hogy a külföldi magyar kollégiumok termeiben is magyar történelmi tárgyú festmények és szobrok fogják hirdetni a mi rendkívül magas színvonalú képzőművészetünket. De amikor az állam nagylelkű gesztusa előtt illő hódolattal állunk meg, azt kérdezzük, vajjon kimerülhet-e ebben a legnagyobb mecénásnak, az államnak szerepe? Vajjon e gazdaságilag letarolt országban, annyi ezer küzdelmes művészsors rendbentartására elég-e ez a százezerpengős szociális olajcsepp? Vajjon meg szabad-e állni e nemesszívű kezdésnél? S nem kell-e folytatni az állami mindenhatóság erejével e munkát másfelé is. Kényszeríteni a nagy állami és törvényhatósági épületek vállalkozóit a képzőművészet támogatására. Törvénybefoglalni, hogy nagy állami és községi javadalmak bérlői, a fürdők, szállodák, üzemek vezetői, azonkívül klubok és kaszinók, könyvtárak, kultúrházak és közművelődési intézetek évenként bizonyos összeg erejéig műpártoló tevékenységre kényszerüljenek. Valaha a főrangúak voltak a mecénások, a mult században a polgárság. Most, úgy látszik, az államok és városok kezébe megy át e feladat. Hadd lássa a társadalom, hogy a fiskusnak nemcsak adóökle van, de simogató tenyere is. Legfőképpen azonban a kultuszminiszter nevelő szándékával és iskolapolitikájával kell összeegyeztetni a művészetpártolást. Művésznapokat kell tartani minden iskolában. Ha van a madaraknak, fáknak, elesett hősöknek napjuk az iskolaévben, hadd legyen az élet nagy hőseinek: a magyar képzőművészeknek is.

A magyar műkincsek elkallódása

Irta : *Csányi Károly*

I.

Külföldi tanulmányutaimon szerzett tapasztalataim keltették bennem azt a gondolatot, hogy a külföldre került magyar műtárgyakkal foglalkozni kellene. Szomorúan láttam, hogy az idők folyamán egyre több magyar műkincs kerül külföldre és a külföldi múzeumok gyüjteményeibe. Tervbevettem, hogy e tanulmányutaimon elkészítem a külföldi gyüjteményekben őrzött magyar műkincsek jegyzékét, azokat másolatban, fényképben összegyüjtöm, hogy ez az értékes anyag legalább ezen az úton hozzáférhető legyen az iparművészet történetével foglalkozók számára és itthon is ismertebbé váljon ; másrészt, hogy tudatára ébredjünk annak a veszedelemnek, mely a századok folyamán amúgy is megfogyatkozott műkincsanyagunkat, tehát a nemzet vagyonát, állandóan fenyegeti.

Hogy éppen a legelső minőségű és legjobb művészi értékű anyag az, amit a külföldi múzeumok jól megválogatott gyüjteményeik részére, gyakran nagy áldozatok árán is, megszereznek, az csak természetes. Annál fájdalmasabb ez a veszteség ránk nézve. Ezzel szemben megmarad az a büszke öntudatunk, hogy a magyar alkotótehetség és művészi készség remek termékei a külföld előtt is képviselve vannak eme gyüjteményekben. Néhol azonban az a visszás állapot is előfordult, hogy e magyar eredetű tárgyak tévesen, tehát nem magyarnak voltak meghatározva.

Viszont az is igaz, hogy ily helyeken a legtöbbször köszönettel tudomásul vették az erre vonatkozó felszólalásomat. Ezeknek a dolgoknak illusztrálására néhány példát óhajtanék felsorolni.

A *brüsszeli* iparművészeti múzeumban egy elsőrendű XVII. századi, felsőmagyarországi antependiumot láttam rececsipkéből, a múzeum páratlanul gazdag csipkegyüjteményében. E tárgy magyar voltát a rajta levő magyar felirat is igazolta. Középső részén kartusban, vázából kinövő virágcsokrot, ettől balra a pásztorok imádását, jobbra Jézus születését mutatja.

Az ötvöstárgyak közt mellcsattok és boglárok kötötték le érdeklődésemet, ezeket Burchardt úr (aki valószínűleg szász eredetű) ajándékozta a múzeumnak. Ezenkívül még egy nagy XVII. századi erdélyi mellboglárt láttam a gyüjteményben.

A *londoni Albert- és Viktoria* (»South Kensington«) múzeum mérhetetlen gazdag gyüjteményeiben is találunk magyar tárgyakat. Ezekből is felemlitek néhányat. A fafaragások csoportjában egy ládafödél részlete volt magyarnak meghatározva. Az ötvösművek csoportjában egy filigránós díszű zománcos óra, egy zománcos őv, egy XV. századi sodronyzománcos kehely volt magyar eredetű. Az újabb szerzemények csoportjában egy baldachinalakú zománcos bross volt kiállítva, ez azonban portugálnak volt tévesen meghatározva.

A keramika csoportjában látható Mátyás király olasz majolikatálja, mely Forliban 1480—85. közti időben készült a művészetszerető nagy király rendeletére. A londoni múzeum e tárgy hű másolatával ajándékozta meg gyüjteményünket. Ugyanebben a csoportban van két szép holicsi dísztányér, Castelli modorában festve, és több kiváló herendi porcellán.

Abban az időben a Morgan-gyüjtemény iparművészeti csoportja még Londonban volt és csak később vitték Amerikába. Ebből a gyüjteményből a magyar eredetű tárgyak közül egy nagy, karéjos, XVII. századi, zománcozott, aranyozott ezüst mellboglárt, egy gazdag XV. századi sodronyzománcos kehelyt kell kiemelnem.

Ezt a felsorolást folytathatnám több más múzeum anyagával is, de ez fárasztó és céltalan lenne. Ez tulajdonképpen nem is az elkallódás módja, hanem annak eredménye. Az elkallódás útjaira helyesen mutatott rá már régebbi időben egyik cikkében Mihalik József. »Az archeologiának is megvannak a maga parazitái — mondja Mihalik. — Nálunk éppen úgy, mint más országokban. A mieink hosszabb-rövidebb idei vendégszereplésre ideszakadt idegen országbeli alakok, akik bebarangolják hazánk egyes vidékeit s kihasználva a tapasztalatlanok abszolut hozzánemértését, az amatőrök szenvedélyét s a »pillanatnyi« pénzzavarban sínylődő tulajdonosok szorult helyzetét, a laikusok nyakába hamis »műkincseket« sóznak, a gyakorlatlanoktól pedig készpénzen, de mindenesetre potom áron, avagy ami most a leggyakoribb: csere útján szedik össze és értékesítik búsás haszonnal azokat a műtárgyakat, művészeti és iparművészeti emlékeket, melyeknek keletkezésüknél, vonatkozásuknál fogva hazai múzeumokban, vagy tudatosan gyüjtő amatőrjeinknél volna a helyük, ha már tulajdonosaik arra szánták el magukat, hogy megválnak tőlük. E kóborló alakok üzelmei a nagyközönség előtt, sajnos, csak nagyritkán és csak egy-egy kriminális per kapcsán lesznek ismeretesekké, mert a rászedett tulajdonos, vagy becsapott vásárló inkább hallgat, semhogy tudatlansága a nyilvánosság előtt kiderüljön«.

Ezeknek az embereknek a megvesztegetésre kétféle eszközük van : a csillogó modern műtárgy, mint cseretárgy és a pénz. Ehhez járul a mesteri rábeszélőképesség.

De van más módja is az elkallódásnak.

Hazánk — amint a történelem tanítja — sok viszontagságon ment keresztül. Alig volt hosszabb ideig béke és nyugalom. Vagy külső háborúk pusztították, vagy belső villongások emésztették erejét. És bizony, végig a történelem egész folyásán azt látjuk, hogy e békétlenségben rengeteg kincs pusztult el.

II.

A műkincsek elkallódásának történetét tulajdonképpen legszentebb ereklyénkkel, a magyar *Szent Koronával* kellene kezdenünk. A történelem azt tanítja, hogy a római pápa Asztrik útján arany koronát küldött szent István királynak az 1000-ik évben. Vajjon mi lett a sorsa ennek a koronának? Mert a mai korona főrészét, az alsó övet és a rajta emelkedő csipkés oromzatokat Dukász Mihály bizánci császár küldte ajándékba 1072-ben Gejza hercegnek, mert az a görög seregnek az ostromlott Belgrádból szabad elvonulást engedélyezett. A szent Istvánkori koronából a boltozatos keresztabroncson elhelyezett 8 apostol és a kereszt közepét alkotó Krisztus-alak arany-zománcképe származik. És így a korona mai alakját csak 1072 után nyerhette, amikor is a meglevő kilenc zománcképet egyesítették a Dukász-féle koronával; a négy apostol képe azonban teljesen elkallódott.

Szent István kardja jelenleg a prágai Veit-dóm kincstárát gazdagítja. Itt említi meg már egy XIV. századi leltár. A mostani koronázási kard egy XV—XVI. századbeli egyszerű lovagkard.

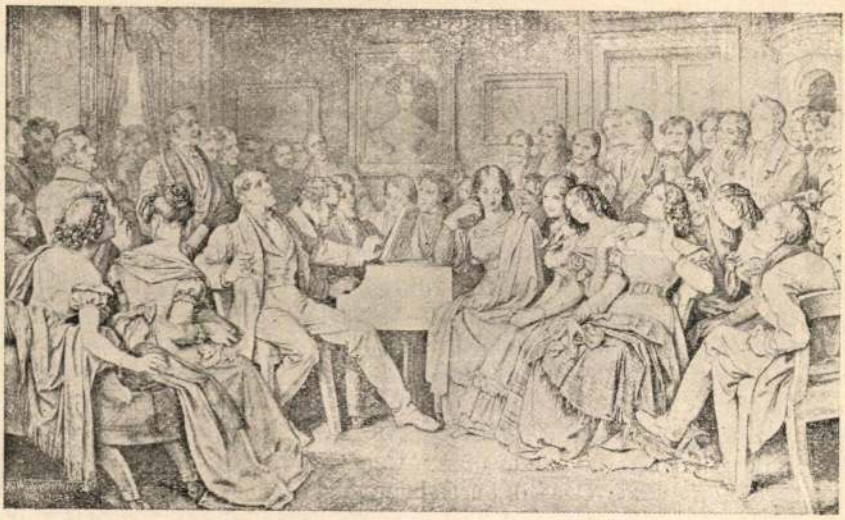

Schubert-est Spaunnál
Schwind Móritz egykori szépia-rajza után
Wien, Schubert-Múzeum

Régi krónikák magasztalva emlékeznek meg *Szent László, Szent István* és *Imre herceg* nagyváradi *szobrairól.* Művészettörténeti irodalmunk újabban bővebben foglalkozott ez alkotások mestereivel, Kolozsvári Mártonnal és Györgygyel. Ezek a szobrok a szent László sírja felett emelt székesegyház homlokzata előtt állottak. Szent László szobra lóháton ábrázolta a szent királyt, jobbján harci bárddal, teljesen aranyozva.

Azonkívül volt szent Lászlónak egy álló szobra is. Ez állott szent István király és szent Imre herceg szobra mellett. Meszesi Demeter váradi püspök 1370-ben készíttette a művész testvérpárral a három szobrot. 1390-ben állították fel szent László lovasszobrát, mely szintén az ő alkotásuk volt.

1609-ből elég részletes leírását bírjuk e szoborműveknek. Miskolczy István Zemplén megye esküdtje, Nagyváradon járván, naplójában leírja a köztiszteletben álló szoborműveket. Neki köszönhetjük egyúttal azt is, hogy feljegyezte a szoborművek alkotóinak nevét.

Az a monda járta szent László szobráról, hogy amíg az fennáll, Váradot sem lehet bevenni. E jeles művészi alkotásokat azonban kétrendbeli veszedelem is fenyegette. A bécsi levéltárban lévő okmányok tanusága szerint Rudolf 1598-ban Prágába szerette volna szállítani királyaink szobrait. Az elszállítás csak azon múlott, hogy nagy súlyuk miatt nem lehetett azt végrehajtani. A másik ellenség a török volt. A bronz, tudjuk, mindenkor becses zsákmány volt, valószínű, hogy a török ágyukat öntetett belőlük. A pusztulás idejét nem tudjuk pontosan meghatározni. A székesegyházat 1618-ban bontották le. Helyébe Bethlen Gábor palotát épített. 1692-ben pedig már a nagyváradi pasa lakik e palotában. Ugyanez évben a keresztények visszafoglalták ugyan a várat, de a szobrokat már nem lelték meg helyükön.

Zsigmond király sodronyzománcos szép *kardját* hasonló sors érte, mint szent István királyét. Ez is külföldre került és *jelenleg a drezdai királyi gyüjteményben* őrzik.

Csányi Károly

GOBELIN-KIÁLLÍTÁS AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

1926

Amikor a gobelin-kiállítás gondolata a Szőnyegkedvelők Egyesületének tagjai közt legelőször fölvetődött, előre is tisztában voltunk azzal, hogy a külföldi nagy gyűjteményekkel, különösen pedig a bécsi volt udvari gobelin-gyüjtemény több mint 900 darabjából 1920—1922-ben, a Belvedereben rendezett pompás kiállításokkal, nem tudunk versenyezni. Nálunk főuraink és egy-két kiváló gyüjtőnk tulajdonában találunk néhány értékes faliszőnyeget. A kiállítás ezeket sem mutathatta be teljes számmal, mert a rendelkezésre álló hely — az Iparművészeti Múzeum üvegcsarnoka — már eleve korlátozta a kiállítás terjedelmét. Mégis a 17 kiállítótól átengedett 31 darab faliszőnyeg eléggé jól illusztrálta a gobelinszövés főbb korszakát a XVI. század elejétől a XVIII. század közepéig. Ezek közt legnagyobb számmal a flamand faliszőnyegek voltak képviselve (23 darab). Kiegészítette ezt az anyagot a múzeum gyüjteményeiben látható nyolc gobelin, melyek közül kettő a kiállítás keretébe volt beillesztve.

A faliszőnyeg eredetileg gyakorlati célra készült: az volt a feladata, hogy a középkori rideg helyiségek falait beborítván, azokat melegebbé, lakályosabbá tegye. Csak fokozatosan alakul át szövött képpé, amikor viszont a díszítő szerep jut túlsúlyra. Ez a magyarázata annak, hogy egyesek a faliszőnyegeket nem az iparművészet, hanem a szépművészet körébe utalják. Technikájuk révén azonban mégis az iparművészet körébe tartoznak.

A faliszőnyeg-ábrázolások mindenkor szoros összefüggésben voltak a festészettel; minthogy a középkor festészete inkább díszítő jellegű, alkalmasabb volt szövött ábrázolásokra, míg a renaissance és még inkább a barokk festészet színgazdag és plasztikus jelenetei ellentétben állottak a szövés technikájával megoldható ábrázolásokkal. Ezért kezdődik a gobelin-művészet hanyatlása a renaissance idejében és a barokk stílus korában még fokozódik a hanyatlás. A gobelintechnikának az a jellemző sajátsága, hogy a különböző színárnyalatokat kisebb elhatárolt színterületekre bontja, vagyis mintegy mozaikszerűen rakja egymás mellé a színeket és ennek következtében nem kedveli a nagyobb egyszínű felületeket. Ez okból is alkalmasabb volt a középkori, díszítő felfogású, inkább stilizált festészet. A középkorban pl. a talajnak szétszórt virágokkal élénkített ábrázolása ily jól feloldott felületeket nyujtott.

A faliszőnyegek anyaga a színes gyapjúfonál; a XV. századtól kezdve a fények és a szemek ábrázolására a selyemfonalat, majd a felületek élénkítésére az arany- és ezüstfonalat is használták. Technikája rokon a szövés technikájával, ugyanis fonalak kereszteződéséből áll ez is, amelynél a függélyesen — *haute lisse* — vagy vízszintesen — *basse lisse* — kifeszített láncfonalak közé az orsóra csavart színes fonalat arra merőlegesen kézzel beszövik; de a szövettől eltérőleg nem egész szélességben, hanem csak akkora hosszban, amint azt az illető színes terület megkívánja. Így azután a különböző színek érintkező határainál nyitott rések keletkeznek (ez a gobelin ismertető jele), amit végül cérnával összevarrnak. A faliszőnyeg hátulján a letépett fonalvégek kiállanak. Ez is a gobelinszövés egyik jellemző sajátsága.

Már eddig is felváltva hol a *gobelin*, hol a *faliszőnyeg* megnevezést használtam. Franciaországban, ahol általában a *tapisserie* névvel jelölik a faliszőnyegeket, *gobelin* szóval csakis azokat a szövött képeket jelölik, amelyek a párisi manufaktúrában készültek. Párisban a XV. században egy Gobelin nevű szövet- és fonalfestő-család ismeretes, ezek a párisi faliszőnyegszövő telep helyén működtek. Amikor 1667-ben az állami gobelinszövő telepet ide helyezték, megszerezték a Gobelin-család telkét is. Ez a véletlen körülmény okozta, hogy az itt készült alkotásokat „Tapisserie de Gobelins“,

Magyar Művészet
1926-7-17.

JÉZUS SZÜLETÉSE. Gobelin. Brüsszel, 1520 tájáról
Iparművészeti Múzeum

majd pedig röviden *gobelin* névvel jelölték. A család tagjai később előkelő állami állásokban szerepelnek.

A gobelinszövő részére a mintát a festőművész szolgáltatja. Már a gót stílus korszakának végéről több kisebb, ilyen célra készült vázlatot ismerünk; a renaissance idejében, X. Leó rendeletére, a Sixtus-kápolna gobelinjei részére Rafael készít kartonokat (jelenleg Londonban, az Albert- és Viktória-múzeumban); Barend van Orley (1492—1542) németalföldi festő több, ma is létező faliszőnyeget tervez; Rubensnek (1577—1640) a Decius Mus sorozathoz készült nagy festményeit a bécsi Lichtenstein-képtár őrzi; Charles Lebrun (1619—1690) festőművész XIV. Lajos rendeletére a párisi manufaktúra részére dolgozik (Nagy Sándor sorozat); Boucher (1703—1770) pedig eleinte a párisi, majd később a beauvais-i telep részére készít terveket (a budai miniszterelnöki palota gobelinjei).

De a festmény és a szövött kép közt mégis lényeges különbség van, mert a technikájuk különböző. Amíg a festő lágy, szinte észrevétlen átmeneteket festhet, a gobelin felületén minden színfokozatot külön el kell határolni, vagyis a színfelületet az árnyékfokozatoknak megfelelően részletekre kell bontani. A középkorban (pl. a halberstadti XII. századi Apostol-szőnyegen) a színek és a tónusok még mozaikszerűen vannak egymásmellé helyezve, a XVI. század elején pedig már, a finomabb átmenetek céljából, a fésűszerűen egymásba nyúló árnyalást alkalmazták. A festmény vagy vázlat után legtöbbször a műhely kartonrajzolója készítette el a részletes, természetes nagyságú rajzot, aki gyakran maga is tervezett, vagy egyes alakokat, sőt csoportokat innen is, onnan is felhasznált, beillesztvén őket az adott jelenetbe. Ilyen kiváló „*Cartonier*“ volt a brüsszeli Maître Philippe a XVI. század elején. Ehhez járult végül a szövő munkája, akinek a fonalak összeválogatása és helyes alkalmazása volt a feladata.

A falakat már az ókorban szövött szőnyegekkel takarták el. A rómaiaknál és a bizanciaknál az oszlopcsarnokokat függönyökkel látják el. Tanulságos példa erre Teodorik palotájának mozaikképe a ravennai San Apollinare nuovóban a VI. századból. A késői középkorban azután a szövött faliképeket általánosan használják templomokban, várakban, kastélyokban; a XIV. században a hímzett falkárpitokat teljesen háttérbe szorítják a faliszőnyegek. Céljuk, mint már említettem, nemcsak az volt, hogy a falakat díszítsék, hanem egyúttal az is, hogy a helyiségeket melegebbé tegyék. Ez a feladatuk azonban idővel egyre jobban háttérbe szorul és a díszítő célzat jut túlsúlyra. Ebben a korban a faliszőnyegek keresett művészi alkotások és igen nagy értékűek. Éppen azért leginkább fejedelmek, főurak és egyházak tulajdonában találjuk. Uralkodók végrendeleteiben a legértékesebb kincsek közt vannak felsorolva. A fejedelmek, akiknek a palotáit díszítették, még az utazásaikra is magukkal viszik legértékesebb gobelinjeiket és táborozásaik alkalmával sátraikat; lakóhelyükön kívül vagy tornaünnepélyek alkalmával pedig azokat a helyiségeket díszítették velük, amelyben tartózkodtak. Nagy szerepük van koronázási és esküvői szertartások alkalmával; templomokban viszont arra szolgáltak, hogy nagy ünnepeken a szentély és a hajók falát díszítsék.

Az ábrázolások tárgyköre meglehetősen gazdag. Már a XIV. század közepétől kezdve találunk mitológiai, történelmi (pl. a trójai háború, Nagy Sándor tettei) és bibliai jeleneteket, majd a középkori hősmondákból és szerelmi történeteiből, meséiből és az egykorú életből merítik tárgyukat. Ezeket a témákat azután összefüggő sorozatokban örökítették meg egy-egy szoba vagy terem részére és ezeket „tentures“ vagy „chambres de tapiz“ névvel jelölték; a magyarban pedig (pl. Bethlen István fejedelem 1646-iki, Huszton kelt végrendeletében) „házöltözék“-nek mondják. A jeleneteken kívül találunk állatalakokkal, tájképekkel vagy egyszerűen nagy zöld levelekkel díszített faliszőnyegeket is. Ez utóbbiakat *verdure*-öknek nevezik.

A gobelinszövés technikája már az ókorban ismeretes. Legrégibb példái Krisztus előtt 1400 tájáról maradtak fenn: vászonterítők ezek, gobelinmódra beleszőtt színes díszítményekkel, amelyek IV. Tutmozis király sírjából kerültek napfényre 1903-ban és jelenleg a cairói múzeumban láthatók. A legértékesebb darabon II. Amenhotesz neve olvasható.

GABEL JÖN TÓBIÁS MENNYEGZŐJÉRE. Gobelin. Brüsszel, XVII. sz. Van Orley kartonja után
Urbán Anna úrnő tulajdona

Az ókeresztény korszak legérdekesebb iparművészeti termékei közé tartoznak az ugyancsak egyiptomi sírokból kiásott gobelinszövésű, színes ruhadíszek az ú. n. kopt (egyiptomi ókeresztény) szöveteken. Mintegy negyven évvel ezelőtt nagy mennyiségben kerültek elő főleg Achnumban (az antik Panopolis), azután Antinoeban, Fajumban és a bawiti kolostorromokban. Szép sorozatot mutatott be ezekből az Iparművészeti Múzeum a gobelin-kiállításon. Falke részletesen foglalkozik velük a „Kunstgeschichte der Seidenweberei" című munkájában. Keletkezési idejük a IV—VI. századra tehető. Gobelin technikával készülnek a nomád népek kilimjei is. Ha még felsoroljuk Kínát, Perzsiát, Törökországot és Mexikót, úgy megemlítettük az Európán kívül levő azokat a területeket, ahol a gobelinszövést alkalmazták.

Európában a legrégibb gobelinszövésű faliszőnyegek Németországban találhatók. A legkorábbi példa Kölnből, a St. Gereon-templomból származik; egyes részletei ma a londoni Viktória- és Albert-múzeumban, a lyoni szövetmúzeumban, a nürnbergi Germanisches és a berlini iparművészeti múzeumban láthatók. Ez faliszőnyegül szolgált. Főmustrája közös keretekbe van foglalva és griff által megtámadott bikát ábrázol, amely motívum a IX—X. századi bizanci selyemszövetekről ismeretes. Az alakos díszű legrégibb faliszőnyeg szintén németországi eredetű; a halberstadti dóm szentélyének egykori díszei ezek; két gobelinszövésű faliszőnyeg (Rücklaken), 9 és 10 m hosszú és 1·12 m magasságú. Az egyiken Krisztus trónol arkangyalok és apostolok között, a másikon három jelenet van ábrázolva, köztük Izsák föláldozása. Ez utóbbi 1130 körül, az előbbi 1180 körül készült Quedlingburgban. Még egy harmadik, kisebb faliszőnyeg is van a halberstadti dómban, 1120—30 közti időből származó szász munka ez. Az ábrázolások rajza és színezése rokon az egykorú falfestményekével.

Amint láttuk, a román korból inkább csak németországi emlékeket ismerünk. A gotikus korszakban e tekintetben a súlypont eltolódik; az iparművészetnek ezt az ágát inkább világiak művelik és pedig Észak-

EURÓPA ELRABLÁSA. Gobelin. Brüsszel, XVI. sz. v.
Báró Hatvany Ferenc úr tulajdona

VERDURE. ENGHIEN. XVI. sz. v.
Perlmutter Alfréd úr tulajdona

Franciaországban, Flandriában és Brabantban. Páris a művészet központja. A „Hauteliciers"-k céhe itt már a XIV. század elején kimutatható, Brüsszelben pedig a „Tapitewevers"-k 1340-ben céhbe tömörülnek, 1352-ben Tournaiben; majd Valenciennében, Lille-ben és Douai-ben is megtaláljuk őket. A XIV. század végén Párisban és Arras-ban (innen vették az olaszok az „*arrazzi*" megnevezést) már virágzó műhelyek voltak. A XIV. század közepéig csak egyszerűbb, liliomos díszű faliszőnyegek készültek, amilyeneket az egykorú miniatűrfestésű könyvek jelenetein is láthatunk. Az összefüggő fejlődés azonban csakis a XIV. század második felében kezdődik. A „haute lisse" kifejezést legelőször 1303-ban használták. A XIV—XV. században az ó- és újtestamentum, a lovagregények jelenetei, a 7 főbűn, a 9 nemes hős, nők vadászaton, vademberek, hónapok és címerek vannak ábrázolva. Nemcsak a király, hanem hercegek és más előkelőségek a megrendelők. Nicolas és Colin *Bataille*, valamint Jacques *Dourdin* műhelye készíti a legszebb példányokat. Ebből az időből (a XIV. sz. végéről) való az angers-i székesegyháznak az Apokalipsist föltüntető nagy sorozata, mely Lajos anjoui herceg, V. Károly testvére rendeletére készült, 1376-81 közt, Nicolas Bataille párisi műhelyében.

A XIV. század elejéről nagy számban maradtak fenn délnémetországi és svájci eredetű faliszőnyegek. Anyaguk színes gyapjú és túlnyomórészben apácakolostorokban készültek. Ezeket a kisebb méretű, néha azonban hosszú faliszőnyegeket templomokban a padok felett, a fal beborítására használták, innen nyerték a „Dorsale" és „Rücklaken" neveket. Németországban főleg Nürnberg és Svájcban Basel volt a készítésük helye. A korai német gobelinek eleinte bizonyos rokonságot tüntetnek fel az egykorú francia munkákkal. Tudjuk, hogy a burgund hercegek faliszőnyegeket küldtek ajándékba német fejedelmeknek. Később azonban a német faliszőnyegszövés teljesen önálló utakon halad. Különösen

JÁSON KÜZD AZ ARANYGYAPJÚÉRT. Gobelin. Brüsszel, XVI. sz. v.
Iparművészeti Múzeum tulajdona

LATONA. Gobelin. Brüsszel, XVII. sz.
Scitovszky Tibor úr tulajdona

ÁLDOZATI JELENET. Gobelin. Brüsszel, XVIII. sz.
Gróf Andrássy Géza úr tulajdona

KIRÁLY JELKÉPES NŐALAKKAL. Gobelin. Francia, XVI. sz.
Baumgarten Nándor úr tulajdona

jellemző rajtuk a díszítő hatásra való törekvés, a rajz erőteljes hangsúlyozása, ellentétben a lágyabb és egységesebb hatású francia alkotásokkal. Vagy szerelmi történeteket vagy vadembereket, lovagokat, az erény és bűn szimbolumait ábrázolják.

Régi írások tanuskodnak arról, hogy a faliszőnyegek nálunk is kedvelt díszei voltak a magyar kastélyoknak. Bizonyára Magyarországon is készültek régebben faliszőnyegek, de sajnos, ezideig egyet sem ismerünk. VI. Károly francia király Zsigmond magyar királyt — egyúttal német császárt — kérte fel közvetítőül az angol királlyal kötendő béke ügyében. Zsigmond elfogadta a meghívást és magyar főúri kíséretével 1416-ban Párisba utazott. Jean Juvenal des Ursins rheimsi érsek, a francia király bizalmasa, mint szemtanú, részletesen megemlékezik egykorú följegyzéseiben a király párisi tartózkodásáról. Közel két hónapig időzött ott Zsigmond és kíséretével együtt a franciák lelkesen ünnepelték. A király mintegy hálából kétszáz francia mesterembert fogadott fel, hogy azokat hazánkban letelepítse. Mademoiselle de Lussan egykorú feljegyzése mondja, hogy a 200 mesterember sorában: „orphèvres, brodeurs et ecrivains", vagyis ötvösök, szőnyegszövők és miniatorok is voltak. De a munkások jórésze, nem lévén nálunk elég munka, nemsokára másutt helyezkedett el, sőt egyesek visszatértek hazájukba. Bertrandon de Broquier francia utazó 1432-ben járt Magyarországon s Budán és Pesten több napig időzött. Itt francia szőnyegszövő, Clay Davion kalauzolta, amiről ekképpen emlékezik meg: „merchant darras, que je trouvay le nomme Clays Davion, lequel lempereur Sigemond avoit mene avecques plusieurs autres gens des metiers du Royaume de France; et est le dit Clays ouvrier de haute lice." Ebből kiviláglik, hogy ez időben francia gobelinszövő dolgozott nálunk. (Erről a körülményről Jules Guiffrey is megemlékszik: Histoire de la Tapisserie en France [Paris, 1878—85] című nagy munkájában.)

ASZTALTERÍTŐ. Gobelin. Német, XVI. sz. v.
Magántulajdon

Hogy a faliszőnyeget később is kedvelték hazánkban, arról főuraink nagyszámú végrendelete és egyéb okmányok többször tanuskodnak. Báró Radvánszky Béla „Magyar Családélet és Háztartás" című művének első kötetében e tárgyról a következőképpen szól: „A szoba falát költséges és mesterségesen szőtt kárpitokkal vonták be, ezeket Bethlen István fejedelem igen találóan *házöltözék*-nek nevezi el végrendeletében. Ezen házöltöző divat a XV. században már honos volt hazánkban. II. Lajos király szobáinak falait is díszíték szőnyegek és kárpitok. 1525-iki udvari számadásában több tétel fordul elő, hogy ezek felvonásáért mit fizetett a kincstárnok. Ez utóbbi udvarában úgy látszik, hogy rendesen nem, csakis ünnepélyes alkalmakkor használták, például június 28-án felvonták, mert aznap fogadta a király a hatvani országgyűlés követeit. Téves lenne azonban azt hinni az előbb mondottak után, mintha a falak bevonása csak az udvarnál lett volna honos, ellenkezőleg az egész országban nagyon el volt terjedve. Máriássy István szepesi kapitány 1515-ben végrendeletileg rendelkezik kárpitjairól. Ugyanazon évben gróf Frangepán Beroald férjhez adván leányát Perényi Istvánhoz, vele adja Zólyom vármegyében fekvő Dobrona várát és ezzel házdíszítésre való kárpitjait. Maghy Pál ingóságai között is találunk négy nagy falra való szőnyeget 1529-ben. Thurzó György is hódol a közszokásnak, sőt egy 1596-ban kelt, nejéhez írott levele elárulja, hogy a magánosok követték II. Lajos király udvarának példáját és jórészt csak ünnepélyes alkalmakkor vonták fel a kárpitokat és szőnyegeket házuk falaira.

A XVII. században mind sűrűbben jönnek elő, majd minden nagyobb kastély és vagyonosabb család leányainak hozományaiban szerepelnek." (Lehet, hogy néha hímzett, vagy szövet-kárpitra kell gondolnunk.) „A Thurzó-leányok mind részesíttetnek szőnyeg- és kárpitokban, Bethlen Gábor négy házöltözetet hagy testvérének, Bethlen Istvánnak, ugyancsak István nevű öccsének kettőt. Az előbb említett id. Bethlen István nemcsak örökölte testvérétől, hanem saját maga is rendelkezett ilyenekkel és Ecsed várában levő házöltözeteit három részre osztja leányai közt, Küküllő és Huszt várában levőket pedig úgy, ahogy fel vannak vonva, egészben Drusianna nevű lányának hagyja. Lónyay Zsigmond végrendeletében (1648) kéri örököseit, hogy meggyesi kastélyát ne fosszák meg kárpitjaitól, de hagyják ott helyben. Az óvári, hédervári és tömördi kastélyok szobáinak falairól sem hiányoztak a szőnyegek és kárpitok, valamint az erdélyi úri lakokból sem."

E tárgyról Radvánszky másutt így ír: „Falra való kárpitokkal Németalföld és Olaszország látott el. A bibliából és a történelemből vett eseményeket és egyéb más tárgyakat szőttek belé. Varkócz Miklósné ládájában volt 1584-ben egy kárpit, asszony-ember képek rajta, Dobó Ferenc 1602-ben rendelkezik képes kárpitjairól. Thurzó György kincstárában 1612-ben nyolc darab flandriai kárpit van *Judit históriája* rajta, más nyolc darabon *Zizara históriája*, ismét más nyolc darabon *Ábrahám históriája*." (Ez a sorozat a bécsi volt császári gobelin-gyüjteményben ma is megvan!) „Bethlen Gábor fejedelem palotájában, velencei kárpitjain Julius Caesar és más római históriák voltak csudálatos szép mesterséggel szőtetve, ezenkívül négy házöltözetet hagyományoz el velencei tarka materiából és kettőt flandriait. Bethlen Istvánnak (amint fentebb láttuk) Ecsed várában három szobája volt flandriai kárpittal felvonva, ezeket három leányának három egyenlő részben hagyja, úgy azonban, hogy ölszámra megmérvén, a rajtok való históriákat ábrázoló állapot szerint osztozzanak meg vele. Az ebesfalvi kastély néhány szobáját 1647-ben bécsi kárpitok díszítették, ezek között egy „vadas forma", vagyis vadászati jeleneteket ábrázoló."

Ezek a leírások nem hagynak kétséget az iránt, hogy itt legtöbbször gobelinekről van szó.

A XVI. századi *brüsszeli faliszőnyegek* gazdag sorát őrzi a brüsszeli Cinquantenaire-muzeum. (Ismertetve „Tappisseries des Musées Royaux du Cinquantenaire à Bruxelles, par Joseph Destrée et Paul van den Ven" című katalógusban.) Ezekkel rokon az a nagyméretű 5·25—3·24 cm pompás faliszőnyeg (1. kép), mely a kiállítás legkorábbi és egyben legértékesebb darabja volt.

A XVI. század első tizedével kezdődik a brüsszeli gobelin-művészet igazi virág-

kora, amely egyúttal összeesik a brüsszeli udvar fénykorával, Margit helytartósága idejében. Ebben az időben a késő gót művészet helyét fokozatosan a kora renaissance foglalja el. Azt a csodás termékenységet, amit a brüsszeli szőnyegszövők ebben az időben kifejtettek, sehol másutt nem találjuk. Nagyméretű, sokalakos gobelinek készülnek, mozgalmas jelenetekkel. Az alakok a kor pompás ruházatában ékeskednek, rajtuk a változatos rajzú brokátok nehéz redőkbe törnek. Vezérlő alakja e kor gobelin-művészetének Maître Philipp kartonrajzoló, — cartonnier — akinek működési ideje 1500—1530 közé esik. Az ő műveivel való rokonságot konstatálhatunk Hatvany Ferenc báró nagy, koronázási jelenetet ábrázoló, faliszőnyegén, ahol a jelenet a szárnyasoltárok mintájára négy karcsú, gotikus stílusú, leveles oszlopfős és gyűrűs tagozású, lapos boltívet hordó oszloppal három csoportra van osztva. Korban megelőzi ez a gobelin a nevezett mester egyik Herkenbald halálát ábrázoló (a brüsszeli Cinquantenaire-múzeumban levő) művét, melynek kartonját Maître Philipp egykorú okmányok szerint 1513-ban készítette el. Ez utóbbin már a renaissance formák érvényesülnek. Azért a koronázást ábrázoló gobelint az 1500—1510 közti időre tehetjük. Jellegzetes keretében sötét alapon virágos és leveles indák futnak körül.

Ugyanebbe a csoportba tartozik az Iparművészeti Múzeum csodás kora-renaissance faliszőnyege (2. kép), melyről dr. Hoffmann Edith beható tanulmányt írt „Az Iparművészeti Múzeum brüsszeli kárpitja“[1] címen. E tanulmányában kimutatja, hogy a Jézus születését ábrázoló főjelenet Mária-alakja egy 1518—1520 körüli németalföldi mester alakja nyomán, a felső bal sarokban levő Három királyok imádása Dürer (1471—1528) nyomán és a jobb sarokban látható Angyali üdvözlet jelenete Rogier van der Weyden († 1464) műhelyképe után készült. A *Jézus születését* ábrázoló faliszőnyeg Napragi Demeter győri püspök hagyatékából 1619-ben került az ottani székesegyház tulajdonába, ahonnan Ferenc József király engedélye alapján megvásároltatott, majd pedig a Múzeumbarátok Egyesületének örök letétjeképpen az Iparművészeti Múzeum gyüjteményébe került. Anyaga túlnyomórészt selyem- és aranyfonál. Ezzel a gobelinnel részletesebben nem foglalkozom, hanem utalok a fent idézett tanulmányra.

1515-től 1519-ig terjedő időben készültek Brüsszelben X. Leó pápa rendeletére, Rafael és tanítványainak kartonjai nyomán (jelenleg Londonban a Victoria and Albert Museum-ban), a Sixtus-kápolna hatalmas Apostol-szőnyegei, Pieter van Aelst műhelyében, akit érdemeiért a pápa „Tapicieri della Santita di Nostre Signore“-nak, vagyis pápai gobelinszövőnek nevezett ki és más munkával is megbízott. Barend van Orley 1514-ben Rómában tartózkodott és 1516-ban visszatért Brüsszelbe azzal a megbízással, hogy a Rafael-kartonok nyomán készülő gobelineket művészi szempontból ellenőrizze. A régi stílustól teljesen eltérő kartonok alapján készült 11 gobelin nagy hatással volt a faliszőnyeg további fejlődésére. Ugyanis az olasz befolyás lép a brüsszeli stílus helyébe, amely hatás 1530 körül jut uralomra. Erős perspektivikus ábrázolás lép az eddigi, inkább díszítő jellegű felfogás helyébe. Ennek az iránynak hódol a már említett Barend van Orley is, aki nem egy faliszőnyeg-sorozat kartonját rajzolta meg a brüsszeli gobelinszövők részére.

Az ő kartonjai alapján készült a XVI. században az a bécsi sorozat is, melyen Tóbiás könyvéből örökít meg jeleneteket. Ezek egyikén „Gábel angyal kíséretében jön Tóbiás menyegzőjére“. Ezt a kartont, más kedvelt sorozatok példájára, ugyancsak Brüsszelben, a XVII. században újra megszőtték, de a kor ízlésének megfelelő szélesebb kerettel (3. kép), ahol a vázából kinövő dús virágdísz, az erőteljes puttók, a kartus gazdag rajzú alakja, de különösen a kagyló alkalmazása már a kezdődő barokk formák térfoglalását jelzik. Iparművészeti szempontból figyelemre méltó a jelenet hátterében álló pohárszéken feltüntetett renaissance ötvösművek ábrázolása. A nagy alakokból álló jelenet van Orley stílusának jellemző példája. Urbán Anna úrnő pompás faliszőnyegén megtaláljuk a brüsszeli szőnyegszövő jellegzetes mesterjegyét, a szövés helyét jelző B B betű pedig a hiányzó alsó keretrész szélén volt beszőve.

[1] Különlenyomat a „Magyarország Műemlékei“ negyedik kötetéből. 1915.

KIRÁLYOK IMÁDÁSA. Gobelin. Német, 1580
Iparművészeti Múzeum tulajdona

A brüsszeli szőnyegszövők mesteri megoldásokat nyujtanak a gobelinek változatos keretrajzában. Szép példája ennek a Hatvany Ferenc báró tulajdonában lévő és Európa elrablását ábrázoló szép brüsszeli faliszőnyeg (4. kép). Keletkezési idejét a XVI. század második felébe tehetjük. Keretében a látképes medaillonok jelképes nőalakokkal váltakoznak. A főjelenet hátteréül a mitológiai jelenettel vonatkozásban nem álló kastély és annak szép kertje látható a XVI. századi gobelinek jellemző színezésében. A brüsszeli szövőmester jelzésének csak a nyomait láthatjuk a gobelin jobb szélén (5·20×3·45 m). Teljesen rokon felfogású az Iparművészeti Múzeum hasonló nagyságú és az argonauta-monda egyik sajátságos jelenetét — Jázon küzdelmét az aranygyapjúért — feltüntető faliszőnyege (6. kép), amely báró Lipthay Béla hagyatékából került a múzeum gyüjteményébe. A keret beosztása is arról tanuskodik, hogy e két gobelin egy sorozat két rokon darabját alkotta.

A díszítő célzat különösen azokon a faliszőnyegeken érvényesül, amelyeket *verdure*-öknek nevezünk. Egyik csoportján a faliszőnyeg középrészét nagy hajlott levelek és körbe elhelyezett kisebb virágok és madarak töltik ki. Keletkezési helyük az újabb megállapítások szerint Enghien, ahol Clevei Fülöp uralma alatt 1513-tól kezdve a szőnyegszövés virágzott. Jellemző példája ennek a ritka típusnak Perlmutter Alfréd úr kékeszöld hímzésű *verdure*-je (5. kép). (3·80×2·70 m). Hasonló darabokat őriz a bécsi volt császári gyüjtemény is.

Állatalakokkal élénkített tájképet tüntet fel a kiállítás másik *verdure*-je. A németek ezt a típust „Wildgarten“ névvel is jelölik. Jelenleg Káldi Jenő úr tulajdonában levő németalföldi faliszőnyeg egykor a Giergl-gyüjtemény egyik kiváló darabja volt. (Képét l. a Magyar Iparművészet 1907. évfolyamának 114. lapján.) Hermás, gyümölcs- és virágköteges kerete a XVI. századi németalföldi gobelinkeretek jellemző képviselője.

ÉVA TEREMTÉSE. Gobelin. Róma, XVIII. sz. Rafael kartonja után P. Ferloni műve, 1754
Belatini Braun Rudolf úr tulajdona

A XVII. század finoman részletező és a régi hagyományokon nyugvó példája az a két brüsszeli keretnélküli faliszőnyeg, melyeket Scitovszky Tibor úr engedett át a kiállításra (7. kép). Bájos tájkép keretében mithológiai jelenetet ábrázol az itt közölt: az előtérben *Latona* ül két gyermekével, Dianával és Apollóval. Juno féltékenysége kergette őt a Chimerák országába, ahol szomjúságtól gyötörve vizet akar meríteni, de a parasztok kigúnyolják és a kis folyó vizét felzavarják, úgyhogy az ihatatlanná válik. Latona feddőleg emeli fel kezét és a parasztok bűnhődésül békává változnak át. A gobelin szélén beszőtt kettős B a brüsszeli eredetet mutatja, a F. V. H. betűk pedig François van den Hecke szőnyegszövő nevét jelzik, aki 1630—1665 közti időben működött.

A gobelinek rendszeres jelzése a XVI. század első felében kezdődik. Brüsszel város tanácsa 1528. május 16-án kelt rendelete szerint minden gobelint, ami a városban készült, a várost jelző B-B betűk által közrefogott vörös pajzzsal és a szövőmester vagy a tappissier-marchand jegyével kellett ellátni. Ennek nyomán másutt is bevezetik a faliszőnyegek jelzését.

A XVIII. században egyik legkiválóbb gobelinszövő műhely Brüsszelben a Leyniers-családé volt. Egyik tagja már a XVI. században működött. A XVIII. században Daniel Leyniers (1720–67) és Urban Leyniers († 1747) nevével találkozunk. Lendületes mozdulatú, karcsú arányú alakokból álló élénk csoportok jellemzik alkotásaikat. Ebbe a csoportba sorozhatjuk azt a szép színezésű, áldozati jelenetet feltüntető, jelzésnélküli faliszőnyeget, amely gróf Andrássy Géza úr tulajdona (8. kép). A színek közt az élénk piros alkalmazása a francia hatás eredménye. Az épületek és a környező kertek mély távlati hatása a képszerűségre való törekvés eredménye, miáltal tulajdonképpen a gobelinszövő átlépte azt a határt, amelyet a technika eléje szab.

Franciaország a gobelinszövés terén a XVI. században Németalföld hatása alatt áll. I. Ferenc király 1539-ben flandriai szőnyegszövőket telepít le Fontainebleauban. Itt Primaticcio vezetése alatt készülnek nagy faliszőnyegek. (Legszebb példái a bécsi gyűjteményben.) Ez a telep még II. Henrik alatt is működött. Ide sorozható egy kisméretű (2·63×1·94 m) groteszkes keretű, középmezőjében álló királyt és jelképes nőalakot ábrázoló faliszőnyeg (9. kép), melyen az énekek énekéből mondatszalagon francianyelvű vers olvasható.

A német gobelinek keletkezési hely szerint még nem eléggé tisztázott egyik csoportjának képviselője egy asztalterítő, rajta középen rusztikus ábrázolásban Krisztus mennybemenetele látható; a középfelület többi részét pedig levelek, gyümölcsök, könyvek és közbe elhelyezett kések töltik ki. Jellemző barnássárga színezése nyomán az északnémet gobelinek közé sorozhatjuk. (10. kép.)

Az Iparművészeti Múzeum 1580-ban készült német eredetű kis gobelinjének (65×58 cm, 11. kép) keletkezési helye talán Szászország területén keresendő. A három királyok imádását feltüntető jelenet bizonyára valamelyik XVI. századi német vagy esetleg olasz festő műve után készülhetett.

Rafael kartonjai nyomán az Apostol-gobelinekből nemcsak egy sorozat faliszőnyeg készült. Az ő nagy művészetének késői hatásáról tanuskodik kiállításunkban két élénk színezésű, nagyalakos XVIII. századi faliszőnyeg. Eredetüket és készítőjük nevét pontosan megmondja az egyik — *Éva teremtését ábrázoló* — darabon (12. kép) olvasható felirat és pedig balról: RAPH. URB. PINX. IN. VATC., jobbról pedig: P. FERLONI. F. ROMÆ. IN. HOSPº. AP. A. D. MDCCXXXIV., amely szerint e gobelinek Rafael festményei nyomán, Rómában készültek 1734-ben és mesterük *P. Ferloni* volt. Tudjuk, hogy már korábban is volt egy pápai gobelinszövő műhely Rómában. Ezt XI. Kelemen pápa 1710-ben alapította és első igazgatója Jean Simonet párisi szőnyegszövő volt, a kartonokat pedig Andrea Procacini készítette.

A Ferloni-féle gobelinek keretrajza a XVIII. századi barokkművészet jellemző példája. A négy darabból álló gobelincsoport egykor Rudolf trónörökös tulajdona volt, kettő közülük a bécsi Iparművészeti Múzeumba került, kettő pedig budapesti gyűjtők — Belatini Braun Rudolf és Bayer-Krucsay Dezső urak — tulajdonába.

A kiállítás többi anyagának ismertetését más alkalomra tartjuk fenn.

CSÁNYI KÁROLY

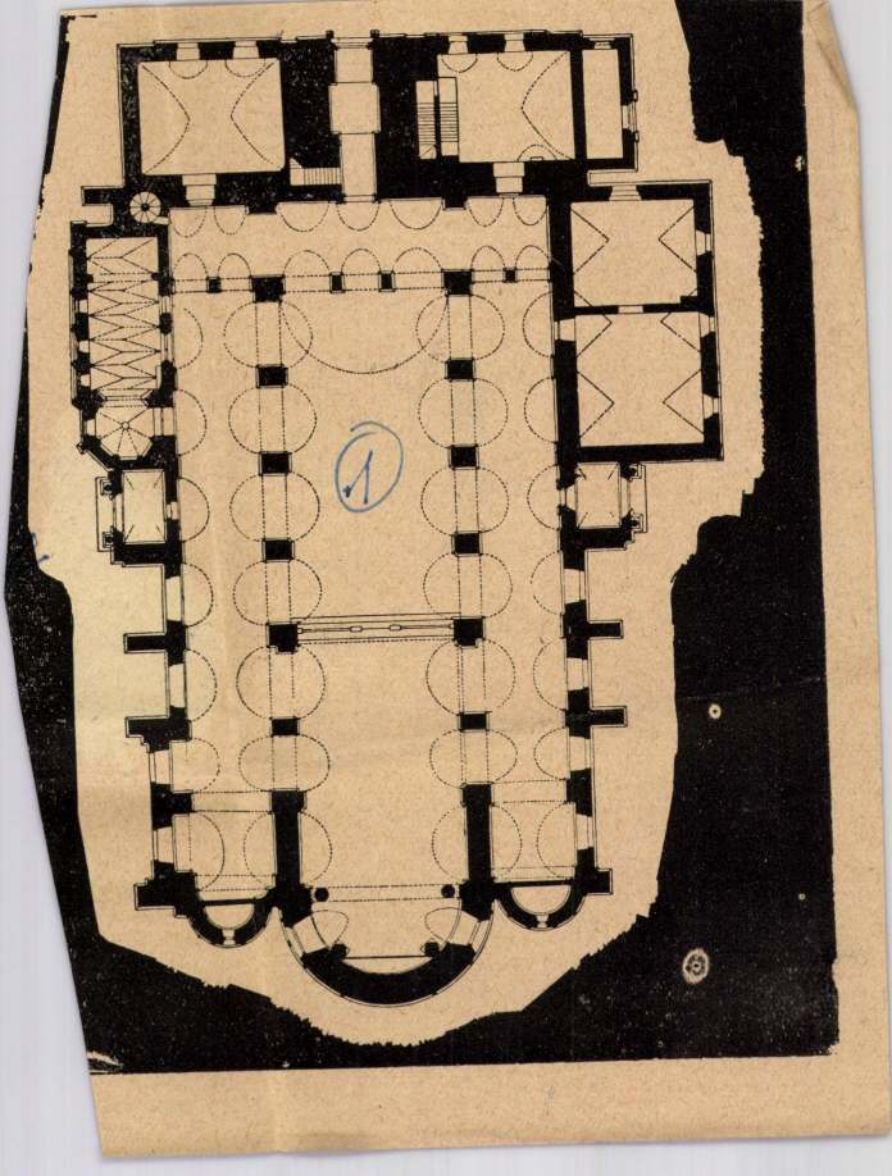

Építőművészet 1943. 8. szám

A RÉGI GYŐR

Győr művészettörténeti jelentősége fokozódott azáltal, hogy a megszállt területeken nem egy jelentékeny várost, köztük elsősorban Pozsonyt elvesztettük, Győr városa barok templomainak és házainak gazdag sorával a csonka országban átvette azt a szerepet, amelyet egykor Pozsony foglalt el hazánkban.

Győr területén a román stílus-korszak előtti időből építészeti emléket nem találunk, de régészeti leletek kerültek elő szép számban. A bencés gimnázium múzeuma számos kő-, réz- és bronzkori leletet őriz. A város legrégibb neve *Arrabona* a kelta korból származik. E név maradványa a város német Raab neve és a Rába-folyó megnevezése.

Itt a három folyó (Duna, Rába, Rábca) összefolyása letelepülésre csábított. Nem csoda, ha a rómaiak is felismerték a hely jelentőségét. Ők megtartották a kelta eredetű Arrabona nevet. Krisztus után 50-ben már a római birodalomhoz tartozott és uralmuk 380-ig terjedt. A kiemelkedő dombokat: a mai kálváriát és a káptalandombot szállták meg; ez utóbbi helyen erődöt is emeltek. Uralmuk idejét néhány síremlék is megőrizte (pl. a bencés gimnáziumban levő).

A népvándorlás kora népek váltakozását mutatja. Legjelentékenyebb volt a hún, majd az avar hatalom. Az avarok gyűrűalakú sáncokkal erősítették meg. Ebből a mai Győr megnevezés. Régi okmányok Geurew, Girew, Geur néven említik. A város latin neve Jaurifum, Jauirum, Geurum.

Egy ideig — 800 után — a frank fennhatóság alatt álló morva-szláv területhez tartozott. Ezután került a magyarok birtokába. Honfoglaló őseink előszeretettel telepedtek le azokon a helyeken, ahol a rómaiak éltek. Szent István itt püspökséget alapított és a várispánság székhelyévé tette. A tatárok 1242-ben elpusztították, de csakhamar újraépült. A későbbi egységes város az Árpádok korában több telepből állott. Ezek lakói a király, a püspökség és a káptalan szolgáló népei voltak és a „vendégek", azaz a polgárok. V. István 1271-ben kiváltságokat adományozott Győrnek. Ennek nyomán keletkezett a mai belváros. Erzsébet királyné megerősítette a várost.

János király 1529-ben segítségül hívta Szulejmán szultánt. A török sereg Budáról a Duna mentében haladt Ausztria felé. A győri vár akkor nem lehetett valami jó karban. Lamberg Kristóf parancsnok az ágyukat és egyéb hadiszereket Bécsbe vitette és a várat felgyujttatta. A tűz nemcsak a várat, hanem a város jórészét is elhamvasztotta. Ettől kezdve a törökök Győrt *Janik kólának* (égett városnak) nevezték.

1537-ben már újból megerősítik előbb a káptalandombot, azután az egész belvárost. Az építés vezetője Benigno Ferenc volt. 1566-ban az erődítési munkák készen voltak, 1594-ben a törökök mégis elfoglalták, de már négy év mulva a magyar sereg Pálffy és Schwarzenberg vezérlete alatt meglepetésszerűen visszafoglalta.

A XVII. században több épület létesül, ezek közt a legkiválóbb a jezsuiták — ma a bencések — kolostora és temploma. Ebben és a következő században alakul ki a város barok jellege. 1743-ban Mária Terézia a szabad királyi városok sorába emelte. Ennek kétszázéves évfordulóját nemrég ünnepelte a város. A szabadságharc eseményeiből is kivette Győr a maga részét. A XIX. század második felében Győr fejlődése nagy lendületet vett.

Ez a viszontagságos mult régi építményein is visszatükröződik.

A mai püspökvár a római castrum helyén épült. Legjelentékenyebb épülete a székesegyház, amely sok átalakításon ment keresztül. Az 1033-ban alapított Szent István-kori templom nyomtalanul eltűnt. Helyén 1200 táján épült a nagyméretű román stílusú új székesegyház, a mai barok jellegű épület magja. Alaprajza némileg rokon a pécsi székesegyházéval. Az építésre vonatkozó semmiféle történeti adatunk nincsen, de a megmaradt formák (a szentély északi mellékapszisa és az északi határfal maradványai) erre az időre mutatnak. A háromhajós templomot keleten hármas, egyvonalon elhelyezkedő apszis zárta le. Különössége e hármas apszisnak, hogy közel egyenlő magasságú, ami a hajókban is érvényesült, így nem bazilikális, hanem csarnokelrendezésre gondolhatunk. A szentély alatt kripta nem volt, mert a régi apszis tövében ablaknak nyoma sincs. Nyugaton két torony emelkedett.[1] Adat van arra, hogy a Bok nemzetségből való Omode püspök idejében (1254—63) is dolgoztak rajta.

A csúcsives stílus korában a székesegyház lényeges átalakuláson ment át. Először is a templom déli oldalán szép arányú kápolnát épített a Kont nemzetségből származó Héderváry János püspök (1386—1416) a Szent Háromság tiszteletére. Ennek XIX. századi, zománcos díszű oltárán áll a magyar ötvösség egyik legkiválóbb alkotása, az 1400 után készült és Szent László fejereklyéjét magába foglaló herma. A kápolnát Simor János püspök 1861-ben Lippert József vezetésével stilszerűen restaurálták. Meg kell jegyeznünk, hogy az építészeti formák a fenti adatnál némileg

[1] Alapfalai az 1914. restaurálás alkalmával kerültek elő.

későbbi időre vallanak. Nagylucsei Dóczy Orbán püspök (1481—86) idején épültek a gótikus bordás boltozatok oldalnyomásának felfogására az erősen kiugró támpillérek (a boltozat maradványait jól látni a padlástérben) és ekkor készültek a keskeny román stílusú ablakok helyett a tágas, nagyméretű csúcsíves ablakok. Szemöldökívei ma is megvannak a későbbi barokablakok félköríve felett. Az épületen körülfutó és Héderváry- (máskép Szent László-) kápolnát is magába foglaló, gazdag tagozású lábazatot 1499-ben fejezték be, amint azt a déli oldalon bevésett évszám tanúsítja.

A mohácsi vész után a templom osztozott a város viszontagságos sorsában. 1529-ben leégett. A XVI. sz. közepétől a királyi várkapitányok foglalják le. Ebben az időben villámcsapás és lőporrobbanás következtében pusztultak el a templom tornyai. A négy évig tartó török megszállás idején (1594—98) foglyokat helyeztek el benne, északi hajójában pedig ágyúkat állítottak fel. Csak 1600 után használhatták ismét egyházi célra. A legszükségesebb javításokat hethesi Pethe Márton (1598—1605) és Napraghi Demeter püspök (1607—19) végeztette el, majd ifjabb Draskovich György püspök (1639—45) Giovanni Rana építőmesterrel átépíttette. Az 1529-i tűzvész alkalmával bedűlt gótikus boltozat helyett ekkor épült alacsonyabban a fő- és mellékhajókban az egész teret összefogó dongaboltozat az északi oldalon az újabb sekrestye és az elpusztult két torony helyett a homlokzat közepén emelkedő torony. Ekkor alakíthatták át a karcsú gótikus pilléreket a mai négyszögű alakra. E munkálatokat Széchenyi György püspök (1658—85) 1660-ban fejezi be. Címere a nyugati homlokzaton ma is meg van.

A székesegyház nagy jótevője volt gróf Zichy Ferenc püspök (1743—83). Az ő nagy áldozatkészsége és művészetszeretete hozta létre azt a nagy munkát, mely a mai gazdag templombelsőt eredményezte. Az oldalfalakat és a pilléreket részben valódi, részben műmárvánnyal borították, a boltozatos mennyezeteket pedig, mind a három hajóban Maulbertsch Antalnak — az osztrák Tiepolónak — hatalmas, színgazdag festményei díszítik (1772—81). A szentélyt erőteljes diadalív választja el a főhajótól, rajta Zichy püspök címere alkotja a záradékot. A Hefele által tervezett főoltár (1772—73) Mária mennybemenetelét ábrázoló nagyméretű festménye is Maulbertsch alkotása. A kőfaragó munkát Gotschall, a szobrászati díszt a bécsi Tabotta készítette. Az északi oldalhajó gazdag rokokó oltára korábbi eredetű (1767). Egykorú rajzát Mansfeld J. bécsi rézmetszete örökítette meg. A déli mellékhajó Szent István vértanú emlékezetének van szentelve úgy a Maulbertsch alkotta mennyezetképeken, valamint a klasszikus nyugalmú oltáron. Ugyanazok dolgoztak rajta mint a főoltáron. Az oltárkép Szent István megkövezését ábrázolja. Mesterét nem ismerjük.

Meg kell még emlékeznünk két ólomdomborműves mellékoltárról, a diadalív pilléreinek tövében. A baloldalin Szent István felajánlja országát Szűz Máriának. Alsó részét az alapító Schmith Gábor őrkanonok (1755—82) címere és szép feszület díszíti. A jobboldalin Szent László király Szent István nagyváradi sírjánál jelenik meg. Az előtérben egy munkás áll csákánnyal és vésővel, és anya gyermekével ül a laposan kezelt háttérben főurak és püspökök. Ezt a domborművet a művész jelezte: „*Molinarolo, detto Müller fecit et invenit*". Molinarolo a Pozsonyban működő Donner Rafael György tanítványa volt és a két oltárt 1772—82 közt készíthette.

A rokokó bútorzatú kanonoki sekrestyében őrzik a székesegyház gazdag kincstárát.

Újabban a székesegyház északi mellékhajójának padozatában elhelyezett sírköveket a templom egyik nyugati helyiségében állították fel. Közülök megemlítem Briccius prépostét 1364-ből, két győri püspökét a XIV. századból és Miklós krétai püspökét 1328-ból. Azonkívül még néhány későbbi síremléket is őriznek itt.

A Széchenyi György által emelt tornyot 1803—1804-ben újjáépítették, Talherr József államépítész tervei szerint. 1823-ban készült a templom széles, empire stílusú főhomlokzata.

A gótikus stílus korából, a XIV. századból, a hazánkban páratlanul álló, de azért még Győrött is kevesektől ismert műemlék maradt fenn: a püspöki palota (az egykori vár) menekülő folyosója, mely a palota pincéjéből az egykori várárokhoz vezetett. Lefelé vezető lépcsős folyosó ez, egy helyen faragott kövekből épült, keresztboltozatos, ablaktalan helyiséggel. E négyszögű tér boltozatbordái, záróköve és szép leveles díszű gyámkövein a gotika jellegzetes formái ismerhetők fel. Bizonyára kincstárul szolgált. A pince további helyiségeiben még egy-két gótikus ajtókeret is megmaradt. A vár tornyos kapuzata, belsejében sorakozó ülőfülkéivel szintén csúcsíves stílusú a XIV. századból, a mellette emelkedő, emeletes várkápolnát (a püspök házi kápolnáját) az egyik támpilléren bevésett évszám szerint 1487-ben, tehát a művészetkedvelő főpap, Dóczy Orbán idejében építették.

A kapu-tornyát régebben barokkos sisak födte (olyan mint a székesegyházé), mai teraszos alakját a XIX. században nyerte. Figyelemreméltó a palota szép stucco- és szobordíszes lépcsőháza. Minden fordulónál páros puttókból alkotott fínom, kőből faragott csoport köti le figyelmünket. Ezek ismeretlen bécsi szobrász művei. Alkotójuk 1750 tájáról való, névnélküli vázlatkönyvében (a bécsi Barok-múzeumban, 50. sz. a.) két puttócsoport rajza látható. E szob-

rok gróf Zichy Ferenc püspök költségén 1745—63 közt készülhettek.

A reneszánsz művészet első emlékei már Mátyás király uralkodása alatt, a XV. század második felében keletkeztek hazánkban. Városunkban azonban ebből az időből semmiféle emlék sem maradt fenn. Csak a késő reneszánsz néhány emléke él néhány ház árkádos udvarának alakjában (Megyeház-u. 6. egykor nemes ifjak konviktusa 1684, később rajziskola; a Magyar ispita kettős udvara, a Rákóczi Ferenc-utcában 1666-ból, és még néhány házban), de a további épületek a XVII—XVIII. századi barokk stílust képviselik.

A legrégibb évszámmal jelzett házat az Apáca-utcában (9. szám) találjuk. Egyemeletes épület ez, tágas kapuval és jobbra zárt erkéllyel, mellvédjén a következő felirat olvasható: „Joannes Feiervart 1657".

A XVII. század legelső, nagyszabású emléke Győrött a mai bencés — egykor jezsuita — Szent Ignác-templom és kolostor. Belső alakításában úgy a XVII. századi korai barokk, valamint a XVIII. századi rokokóba hajló Mária Terézia-stílus minden sajátságát tanulmányozhatjuk. A négyszögű Széchenyi-tér déli oldalát foglalja el. A győri származású Dallos Miklós püspök 1627-ben telepítette le a jezsuitákat. A templom homlokzata aránylag egyszerű. Alapkövét báró Draskovits György püspök tette le 1635-ben. Építésének befejezését jelzi a templom főbejárata fölé illesztett kőlapba vésett 1641-es évszám. Alaprajza a római il Gesù-templom példáját követi: a dongaboltozatos egyhajós középrészhez 3—3, egymástól elkülönített kápolna csatlakozik. E kápolnák stukkódísze és oltárai a XVII. század második felében készültek.

1738-tól kezdve folytatják a templom főhajójának díszítését. A templom legnagyobb jótevője Acsády Ádám, egykori győri kanonok, később veszprémi püspök, volt, aki több mint 30.000 forintot áldozott erre a célra. 1743-ban kezdődik az élénkebb munka. A rend művészi tanácsadója a tiroli származású Michelangelo Unterberger (1695—1758) volt, a főoltárkép és a csodás frisseségű mennyezetképek alkotójának, Troger Pálnak, pályatársa. A főoltár festménye Szent Ignác megdicsőülését, a mennyezet freskói a szentélyben a Szent lelkének mennybevitelét (1744), a hajóban az angyali üdvözletet és angyalkoncertet ábrázolják (1749). Az építészeti keretek festője Gaetano Fanti olasz művész volt. A szentélymennyezet boltvállain a négy evangelista élénk mozdulatú alakja látható. Szent Lukács alakjában a művész önmagát örökítette meg, alatta van a művész neve és a befejezés évszáma (1744).

A főoltár Jacob Jäger és Joseph Rössler osztrák mesterek műve. A főhajó baloldalán konzolos, gazdag aranyozású szószék vonja magára a figyelmet. Bíró Márton veszprémi püspök adományából, Gode Lajos pozsonyi szobrász, Donner egyik tanítványa készítette 1749-ben. Bruckhardt Gáspár, győrszigeti orgonaépítő 1757-ben készítette a könnyed alakítású orgonát. A templom belsejének művészi összhangját a barok faragású szép padsorok egészítik ki.

A csatlakozó rendház egyszerű boltozatának egyetlen dísze a gróf Széchenyi György győri püspök, majd kalocsai érsek címerével ékes kapuzat 1667-ből. A székház 1651—1667 közt részletekben épült fel. Négyszögű udvara a hangulatos kolostorudvarok egyszerű példája. Az ebédlőterem szép stuccós mennyezete 1654-ben gróf Eszterházy Erzsébet, gróf Héderváry István özvegyének és Héderváry Iván scopi c. püspök, kanonok bőkezűségéből készült. A mennyezet közepén az 1803-ban festett Patrona Hungariae alakja látható, az egyik ovális keretben Xav. Szent Ferenc, a másikban Loyolai Szent Ignác alakja van megörökítve. Az ebédlőhöz csatlakozó, boltozatos tálalóhelyiség mennyezetén a Madonna, a nyár allegoriája, Jézus Jákob kútjánál és az órangyal domborművű ábrázolását találjuk. A lépcsőház előtő jellegű erőteljes stuccódísze 1697-ben készült Matusek András kanonok adományából. A stuccókereteket olajfestésű bibliai jelenetek élénkítik. Az egykori jezsuita gyógyszertár (az épület sarkán, ma vaskereskedés) boltozatos mennyezetét is rokonjellegű stuccók díszítik.

A római anyatemplom mintájára épült, központos elrendezésben, az Erzsébet-téren emelkedő Karmeliták temploma. Ehhez csatlakozik a Rábaszer mentén az egyszerű homlokzatú rendház. A karmeliták betelepedését Szelepcsényi György prímás nemeslelkű hagyatéka tette lehetővé. Ebből vásárolták a templom helyén állott Perger-házat és a csatlakozó katonai hivatal épületét. Ez utóbbit Domonkos testvér vezetésével átalakították. Később azonban nagyobb rendházra volt szükség, az új rendház 1714—20 közt épült fel. Úgy a rendház, mint a templom terveit Athanasius karmelita testvér, családi nevén Martin Witner (1666—1732) készítette. A tervrajzot, 1722-ből, a rendház ma is őrzi. A linzi karmelita-templom is az ő alkotása. A templom középtere elliptikus, fölötte a tetőzet alá rejtett kupola emelkedik, a mellékoltárok részére négy oldalfülke bővíti a belső teret. Az oltárképeket a nápolyi születésű Martino Altomonte (1657—1745) festette. Sajnos a főoltár nagy festményét később feldarabolták. A mai kép Kastner János bécsi festő száraz felfogású műve. A templomhoz csatlakozó belső és külső sekrestye szép, intarziás bútorai szintén a XVIII. század alkotásai.

A már említett magyar Ispitát Széchenyi György alapította 1666-ban. A mellette emelkedő kis, egyhajós templomot Telekessy prefektus alapítványából, 1735-ben kezdik építeni. A szentély mellett emelkedő karcsú tornya festői képet ad a templom apszisával.

Kapuzata a karmelita-temploméhoz hasonló. Főoltára 1744-ben készült, jelentéktelen festménye Szent Annát, a templom védőszentjét ábrázolja.

1746-ban Haberle Cecilia, Haberle Wolfgangnak, a királyi építkezések elnökének özvegye alapítványából létesítik a német Ispitát, de csak 1768-ban Pfütschner győri kanonok jóvoltából tudták befejezni. A templom tornyos homlokzatát barok fülkében ülő Madonna-szobor ékesíti.

Az előbbi templommal egyidőben kezdték építeni az orsolyita apácák templomát az Apáca-utcában, Richter Ádám győri kereskedő adományából. Az egyhajós templom tengelye az utcával párhuzamos; belsejét Dorfmeister István (1729—97) ma már erősen átfestett falfestményei díszítik. Szép arányú főoltára a barok oltárok kedves példája.

Az Újvárosban, a rácok városrészében, a mai Bálint Mihály-utcában épült a rácok görög keleti kis barok-temploma 1727-ben. A hajlott vonalú homlokzat közepén kis torony emelkedik. Faragott díszű kapuja fölött levő s Szent Miklóst ábrázoló domborművet az első világháború idejében Komáromba vitték. A templom belseje még megőrizte gazdag, XVIII. századi jellegét. Az ikonosztáz magas oromzata eleven hatású.

Az újvárosi Kossuth Lajos-utca elején, épületektől körülvéve emelkedik a teremszerű, karzatos ág. ev. templom. A copf-stílusú épület 1784—85 közt épült. Oltárképe Orlay-Petrics Soma műve. Kegyszerei közt fínom, XVII. századi győri ötvösműveket találunk.

Szinte lehetetlen, hogy a Győr területén emelkedő lakóépületeket mind részletesen ismertessem. Tény az, hogy a templomok mellett ezek adják meg a város barok jellegét. E tekintetben minden más magyar városnál gazdagabb. Ezek az épületek nem egyszer különleges erkély-alakításukkal sajátos győri jelleget képviselnek.

Szemlénket a Széchenyi-téren, a bencés-templommal szemben emelkedő Apátur-házzal kezdhetjük meg. Ez művészi szempontból is Győr legjelentékenyebb barok épülete. A pannonhalmi apátnak 1630 óta Győrött is volt megszálló háza. A mostani épület jobboldali részét Himmelreich György pannonhalmi apát vásárolta Beccaria Virgiltől. Az épületnek a régi városháza felé néző, zárt erkélyén az 1638-as évszám olvasható. Ez a nagyterjedelmű épület legrégibb része. A térre néző homlokzata, továbbá az Apátur-utcai szárny már a XVIII. század alkotása és kapuzatán, valamint konzolos, zárt erkélyén a rokokó-formák érvényesülnek. Az erkélytől jobbra és balra levő fülkét Szent Benedek és Szent István mozgalmas szobra élénkíti. Az emeleti erkélyes terem (egykor ebédlő) mennyezete stuccódísszel keretelt festményekkel ékeskedik.

Már a Rákóczi-utcában emelkedik a szomszédos emeletes épület, a régi városház, Architektúrája, különösen az ablakkeretek alakítása rokon az Apátur-házéval. Bizonyára egyazon mester alkotása. Oszlopos kapuzata fölött pompás kovácsolt vas erkélyrács ékeskedik, az oromzatot pedig Győrváros címeres kartusa díszíti.

Az Apátur-háztól balra a Széchenyi-tér és Apátur-utca sarkán kétemeletes, aránylag egyszerű, de nemes arányú ház köti le figyelmünket. Kerek sarokerkélye szinte védelmi jelleget ad. A győriek tévesen török-háznak nevezik. A sarkán álló vastuskó (a bécsi Stock im Eisen példájára) az itteni fűszerkereskedés cégére volt. A házat 1697-ben építtette Gindi Orbán városbíró.

A legtöbb barok építészeti emlék természetesen a belvárosban maradt fenn. Itt folytathatjuk tehát szemlénket. Tény az, hogy a XVIII. században rendkívül élénk építési tevékenység színhelye Győr. A barok házak egész sorát tanulmányozhatjuk a város régi utcáin és közöttük nem egy jó arányaival és művészi díszével ma is kiválik. Ide sorozhatjuk a megyeházzal szemben emelkedő és atlantos kapuval ékeskedő emeletes és nagyterjedelmű Józsa-házat. Bár a ház már 1703-ban állott, mai alakja már inkább klasszicizáló, tehát Louis XVI. formákat mutat. Homlokzatán egy fülkében álló szoborcsoport a gyermek Jézust ábrázolja, amint Szűz Mária és Szent József kézenfogva vezetik. A lépcsőházba vezető kapuzat keretét is Atlaszok hordják. A ház oromzatát kőcímer és ~~pedig~~ ablakok élénkítik.

Visszatérve a Széchenyi-térre, itt a Király-utcának a térre néző sarkán álló főúri emeletes ház 1770 után nyerte mai alakját. Király-utcai kapuzatán két herma hordja a puttókkal díszített szép vasrácsos erkélyt. A rács közepén két kardot emelő griff között Eszterházy Gábor gróf koronás — C G E — monogrammját láthatjuk. Az emeleti fülkében elhelyezett Mária koronázása-csoport a tulajdonos Eszterházy művészetszeretetét hirdeti. A Király- és a párhuzamos Kazinczy-utca ~~és~~ Erzsébet-térre vezet. A tér legjelentékenyebb épületével, a Karmelita-templommal már foglalkoztunk. Itt a téren azonban két ház figyelemre méltó. Az egyik a Király-utca és a régi Jacobus-Gasse (most Szél-utca) között egyemeletes stuccódíszű épület. Legrégibb részét Altabak János kanonok építtette 1604-ben; 1750 óta az Ott-család birtokolta. Homlokzatának stuccódísze a XVIII. század első felében készülhetett. Mellette a 13. sz. ház szintén a régi idők művészi emléke. Oszlopos kapuzata, copfstílusú vasrácsos erkélye és magas attikával emelt homlokzata különösen figyelemre méltó. Rajta a rokokódíszítés a copfstílus nyugodtabb elemeivel egyesül.

Még egy kisméretű, ma már nem létező kerti pavillonról kell megemlékeznem. A Kálvária-utcában, a város falain kívül is, nem egy gazdagabb polgár

lakott a XVIII. században. Erről tanúskodott az egyik (9. sz.) ház udvarán fennállott kis kerti ház. Körülbelül négy méter átmérőjű kerek terét kupolaboltozat fedte. A kupolát a négy évszakot megszemélyesítő pompás falfestmény díszítette. A művész nevét is megörökítette a festményen: „*Kledorffer pinxit*" jelzéssel.[1] Ez a rokokó-festő a XVIII. század vége felé dolgozott Dorfmeister modorában; itt említett műve kiváló és bájos alkotás. Örök kár, hogy a ház mostani tulajdonosa a kis pavillont a közelmultban lebonttatta, hogy telkén új lakóházat építhessen.

A Megyeház-utca 6. számú épületről árkádos udvarával kapcsolatban már szólottunk. A mostani kat. fiúiskola épülete egykor rajziskola volt. Itt tanította Révay Miklós a rajzot. A ház ízléses homlokzata 1776-ban készült és a copfstílus jeles képviselője.

A XVIII. században, amint az itt felsorolt példák is bizonyítják, lendületes építési tevékenység folyt Győrött. A további békés alkotómunkát azonban a francia háborúk, de különösen az 1809-iki események megzavarták. Pedig éppen ebben az időben alakul ki, Napoleon uralkodása alatt, Franciaországban a római művészet felújítását célzó empire-stílus. De azért ennek a stílusnak is van egy-két képviselője városunkban. A mint láttuk, 1823-ban készült el a székesegyház egyszerű nyugati homlokzata és a lebontott régi városi színház háromnyílásos, pillérsávokkal tagozott kedves homlokzata is ennek a stílusnak volt az emléke.

A XIX. század ötvenes éveiben, a tudatos stílusfelújítások kezdetén egy ideig az ú. n. romantikus stílus divatozott. Ebben a román stílus elemeit gótikus és arab motívumokkal elegyítették. Főképviselője ennek az irányzatnak Győrött Fruhmann Antal, aki 1839—69 közt a régi rajziskola tanára volt. A Kazinczy-utca 8. számú ház kétemeletes homlokzata ennek a stílusnak jegyeit viseli magán.

[1] Az építményt először ismertette Stengl Marianne, Győr műemlékei című doktori értekezésében.

Nem volna a kép teljes, amit a régi Győrről nyujtani óhajtok, ha az itteni néhány kiváló szoborműről meg nem emlékeznék.

A legkorábbi közöttük a Bencés-templom kapujával szemben, a Széchenyi-téren emelkedő Mária-oszlop. Ezt az emlékművet gróf Kolonich Lipót győri püspök 1686-ban létesíttette, Budavár visszafoglalásának emlékére, a bécsújhelyi Mária-oszlop mintájára. Mindakettő egyazon mester munkája. Formáin a késő-reneszánsz és kora-barok hatása keveredik. A díszes talapzatot kőbalusztrád veszi körül. Sarkain egykor szentek szobrai állottak. A talapzat négy sarkán Szent István, Keresztelő Szent János, páduai Szent Antal és Ausztria védőszentje, Szent Lipót herceg elég monumentális felfogású alakja áll. A magas oszlopot Szűz Mária, Magyarország védasszonyának nemesen formált alakja koronázza, jobbján a gyermek Jézus.

Művészi szempontból a barok-korszak legjelentékenyebb emléke a Kálvária domborműves jelenetével ékes, fínom arányú frigyláda-szobor. Ez a szobormű hazánk barok szobrászati emlékei közt is a legelső helyre tarhat számot. Tetején két angyal emeli az Isten bárányával koronázott frigyládát. Feliratának tanúsága szerint III. Károly magyar király rendeletére készült 1731-ben, az oltári szentségen 1729-ben esett sérelem kiengesztelésére. A Bécsben élő, olasz származású Giovanni Giuliani (1663—1744) művének vélték. De miután kiderült, hogy az angyalok lábainál, a felhőcsomón STERF egykorú felirat olvasható, Stengl Marianne Schletterer Jakab bécsi akadémiai szobrász (1700—1774) nevének rövidített alakját látja benne.

A karmeliták temploma mellett, az 1891-ben emelt kis nyitott kápolnában helyezték el a Boldogságos Szűz (Hab-Máriának nevezett) kőből faragott, rokokólendületű, XVIII. századi szobrát. 1754-ben már létezett. Hosszú ideig a mai Séta-téren állott.

~~CSÁNYI KÁROLY~~

→ Győr szabad Királyi várossá lételének Kétszázéves jubileumán, mint a város szülötte, ezzel a kis tanulmánnyal óhajtottam áldozni.

Csányi Károly

Kérek részemre 100 példány Különlenyomatot az illusztrációkkal együtt.
Bp. 943. VII. 22 Csányi K.

Csányi Károly
építész

ez a cirk
teljesen cód

1943

pos részlet. Földszintjén copf ablakrácsok. Az I.emelet ujabb ráépités.

Lant-u.2. Lásd Uri-utca 62.

Nándor-u.2. Lásd Bécsikapu-tér 5.

Nándor-u.4. Lásd Országház-u.29.

Nőegylet-u. Lásd Uri-u.40.

Országház-u.2. Cebrián-ház, egyemeletes, 1 kettős ablak, 1 ablak, 5 ablak. Átalakitott homlokzat. Kapualjában balra hármas falifülke szép mérmüvel a XV.század végéről, a leggazdagabb a budaiak közt. Ujabb nagy kődombormü u.itt Olaszországból. Két-két nagy gótikus iv hatszögletü oszlopon az udvarban. A két tüzfal és a földszint eredeti simabordáju boltozatokkal és kőkeretes ajtókkal, középkori. Az emeleten XV.századi falfestés. Udvarban I.em. klasszicizáló nyitott oszlopos folyosó. Romos.

Országház-u.4. Ház, XVIII.századvégi, egyemeletes, 6 ablakos, gyenge lizénákkal, különben disztelen; egykoru fakapu kulcslyukpajzzsal. Keresztboltozatos-hevederes kapualj. Kapualjtól jobbra a 2-ik helyiségben középkori falmaradványok, balra stukkos boltozott helyiség. Az épület romos.

Országház-u.5. Ház, finom copfstilü, egyemeletes, 7 ablakos, füzéres félpillérek, első emeleti ablakok alatt füzérek, szép copf kapu füzérrel, disztelen oldalhomlokzat 13 ablakkal: Fortuna-köz 3. A gótikus kapualjfülkéje befalazva. Déli sarokfala középkori.

Országház-u.7. Ház, egyemeletes, a kapualj gótikus, jobbra és balra két-két gótikus ülő-fülke, jobbra a földszinten keresztboltozatos gótikus helyiség, a falakban az udvarban hátul jobbra, középkori falmaradványok.

Országház-u.8. Ház, copfstilü, kétemeletes.

Országház-u.9. Ház, egyemeletes, az egész földszint középkori, szegmentives kapu, a kapualjban, jobbra kettős ülőfülke, liliomos záródásu lóherealaku mérmüvel, balra mérmüves záródásu kettős ülőfülke, majd csucsives záródásu ülőfülke. Földszinti helyiségekben középkori falmaradványok. Emeletén lesarkitott, gótikus ajtó és helyiség. Romos.

Országház-u.10. Ház, copfstilü, egyemeletes, 6 ablakos. Szép kőkapukeret, oromzatában cimerrel. Triglifes főpárkány, első emeleti ablakok alatt barok disz, hevederes kapualj, XVIII.századi rácsok az udvaron. A kapualjtól balra gótikus helyiség.

Országház-u.11. Ház, egyemeletes 2-3-2 ablakkal, copf keretdiszek, a kapualjtól balra gótikus helyiség. Északi tüzfalában középkori falmaradványok. Romos.

Országház-u.13. Ház, egyemeletes, 5 ablakos, szerény dupla lizénákkal. Belül földszinten balra XVIII.századi stukkómennyezetes terem, jobbra gótikus terem bordás keresztboltozattal, XV.század. Csányi Károly renoválta. Zárókő és konzol ujabb. Rongált.

Országház-u.14. Ház, egyszerü, klasszicizáló, kétemeletes, 6 ablakos. Homlokzatán elhelyezett emléktábla szerint itt élt Ferenczy István szobrász. Keresztboltozatos, félpilléres kapualj. Oldalhomlokzata 12 ablakksl a Dárda-utcában. Rongált.

Országház-u.15. Ház, copfstilü, egyemeletes, 6 ablakos, ives középkapu, ablakok alatt copfizlésü háromszögecskék. Fele rom.

Csányi Károly

tovább

Gen Zak. Bpest

4. Liszt: Ad nos ad salutarem undam ... (Schmidthauer).
5. *a)* Csiky: Bánkódás,
   b) Kodály: A csitári hegyek alatt,
   c) Kodály—Bartók: Népdalok (Robonyi).
6. *a)* Szabad rögtönzés adott témára,
   b) Schmidthauer Lajos: Vihar a Balatonon (orgonafantázia), (Schmidthauer)

A hangverseny ismertetése a 79. oldalon.

ÁPRILIS 10.

11 óra **MAGYAR MŰEMLÉKEK KIÁLLITÁSÁNAK MEGNYITÁSA** a Közművelődés Házában.
Nyitva naponta: 9—17 óráig.
Zárul: 1944 május 1-én, 17 órakor.

A kiállítás ismertetése az 56. oldalon.
Ismertető vezetés később megállapítandó időben.

ÁPRILIS 11.

17 óra **MAGYAR MŰEMLÉKEK.** Vetítettképes előadás a Közművelődés Házában.
Tartja: **Gerevich Tibor dr.,** egyet. ny. r. tanár, a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke.

1944

ÁPRILIS 18.

17 óra **A MŰEMLÉKEK HELYREÁLLITÁSA.** Vetítettképes előadás a Közművelődés Házában.
Tartja: **Csányi Károly dr.,** egyet. ny. r. tanár.

19 „ **HANGVERSENY** a Közművelődés Házában.
KODÁLY-EST.
Közreműködik: **Palló Imre,** a M. Kir. Operaház örökös tagja, **Kerpely Jenő** gordonkaművész, az Orsz. M. Kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára és **Török Erzsébet** énekművésznő.

Székelyföldi Művészeti Év műsora. Bp. 1943.

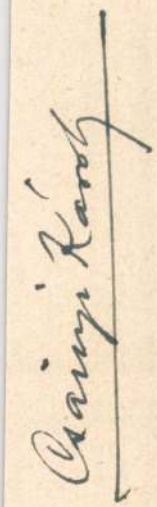

Műsor:

1. Cello-zong. szonáta (Kerpely Jenő).
2. *a)* A három árva, Most jöttem Erdélyből, *b)* Kocsi, szekér, Szőlőhegyen keresztül (Török Erzsébet).
3. *a)* Hej, a mohi hegy borának, Puciné. *b)* Vasárnap bort inni, Öreg vagyok . . . (Palló Imre).
4. A virágok vetélkedése, Az, hol én elmenyek, Ne búsuljon senki menyecskéje (Török Erzsébet).
5. A csitári hegyek alatt, Felszántom a császár udvarát, Kit kéne elvenni (Palló Imre).
6. Szóló cselló-szonáta (Kerpely Jenő).
7. Háry János duett (Török—Palló).

A hangverseny ismertetése az 81. oldalon.

ÁPRILIS 25.

19 óra **A KASSAI KAZINCZY TÁRSASÁG IRODALMI ESTJE** a Közművelődés Házában.

Műsor:

1. Orgonaszám. Előadja: **Csiky László,** a Kemény Zsigmond Társaság tagja.
2. Ünnepi köszöntő. Tartja: **Kemény János báró,** a Kemény Zsigmond Társaság elnöke.
3. **vitéz Ujváry Lajos:** Ének a Dómról.
4. Felvidéki költők verseiből szaval **Kenéz Lilla.**
5. **Sziklay Ferenc** és **Sziklay László** felolvasása: A Felvidék szellemi élete a megszállás alatt és ma.
6. **Darkó István** novelláját olvassa fel.
7. **Mécs László** verseiből ad elő.
8. Gordonkaszám. Előadja: **Kozma Géza,** zongorán kísér: **Láni Oszkár dr.,** a Kemény Zsigmond Társaság tagjai.

A Kazinczy Társaságra vonatkozó ismertetés a 87. oldalon.

Csányi Károly

vőd

Mesterházy Jenő:

A budavári királyi palota hajdan és most. Bp. 1929

13. l.

gosságát, ezen a képen nehéz felnők,
napsütés szikrázó levegőjében is
A sebektől lázban égő testnek em-
zzük hogy fokozza még türhetetlenebb-
vakító fény fejez ki. Itt inkább a
yatott embert, mint a megváltó Krisz-
tású a "Zászlótartó portréja" /1636./
fellépés mesteri megfestése. A sötét
l duzzadó durva férfi alakját félel-
arckifejezését kétszeresen érezteti
ragyogó selymének világító háromszö-

ugalmat nem ismer, festői problémái
k. Rajzain keresztül él és gondolko-
áiban a lámpafénynél, a mesterséges

Csányi Károly

épitész

erőd

Budinis

XXIII. C. 5. C.

	22	23	24	2
1915 november. 25				
Verebélyi Pál } ácsok	—	—	—	—
" Vincze }	—	—	—	—
" Pál Kása segédmunkás	—	—	—	—
Csemer János napszámos	—	—	—	—
Nagy István "	—	—	—	—

	28	29	30	
november 28				
Verebélyi Pál } ácsok	1	1	1	1
" Vincze }	—	1	1	—
Csemer János napszámos	—	1	1	—
Verebélyi Gyula segédmunkás	—	1	1	—
" József Kása napszámos	—	1	1	—

Csányi Károly

A székesfehérvári bazilika alaprajza.

XI. sz.

Repr.

Dívald Magyarország.

20. l.

edificii II.	3 — -
Esercizi di composizione di edificii I.	- — 6
Ornato II.	- — 4
Acquerello	- — 2
Arte del modellare I.	- — 2
Per settimana:	15 —27
Totale:	42 lezioni

IV-o ANN

7-o semestre.

Equipaggiamento elettrico di edificii	2 — -
Costruzioni in ferro ed in cemento armato I.	2 — 2
Costruzioni in ferro ed in cemento armato II.	3 — 3
Architettura dei tempi moderni II.	3 — -
Esercizi di composizione di edificii II.	- —15
Storia della scultura e pittura	2 — -
Arte del modellare II.	- — 2
Urbanismo	2 — -
Per settimana:	14 —22
Totale:	36 lezioni.

V-o ANN

9-o semest

Storia della scultura e pitt	
Economia politica	
Diritto pubblico e diritto ar strativo	
Diritto privato	
Per setti	
Totale:	

Csányi Károly

l.

Schoen Pest-Buda

22. l.

BUDAPEST
42 VI. 15 6

Szentiványi Gyula dr.

MAGYAR RÉGÉSZETI MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
MÜVÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLY
Budapest, Üllői-ut 33-37.

M E G H I V Ó

a Szakosztály 1952.május 16.-án, pénteken d.u. 3 órakor az Eötvös Lóránt Tudományegyetem Érem és Régiségtani Intézetében /Trefort-u. 8.II.em./ rendezendő

f e l o l v a s ó ü l é s é r e.

Tárgy:

Csányi Károly: A győri székesegyház topográfiája.

Az előadást vita követi.

Budapest, 1952.május 8.

SZAKOSZTÁLYTITKÁR.

F.k.: dr.Meller Péter.

Csányi Károly

KÉSZPÉNZTEL-BÉRMENTESÍTVE
57 V. 14-15
BUDAPEST 9

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi u. 10.

MAGYAR RÉGÉSZETI MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
MÜVÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLY
Budapest, Üllői-ut 33-37.

É R T E S I T É S.

Csányi Károly 1952. május 16.-án, pénteken d.u. 3 órára meghirdetett előadása technikai akadályok miatt elmarad.

Budapest, 1952. május 13.

SZAKOSZTÁLYTITKÁR.

F.k. Dr.Meller Péter.

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi u. 10.

Szántyi Károly

Csányi Károly

KÉSZPÉNZZEL-BÉRMENTESÍTVE
52 V. 26.21
BUDAPEST 9.

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi u. 10.

MAGYAR RÉGÉSZETI MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
Budapest, IX., Üllői-ut 33-37.

M E G H I V Ó

a Magyar Régészeti Müvészettörténeti és Éremtani Társulat Iparmüvészettörténeti Szakosztályának 1953. julius 1.-én, szerdán d.u. 3 órakor a Trefort-u.8.I.em.13.sz.termében rendezendő

ünnepi ülésére

Csányi Károly tiszteleti tagtársunkat 80. éves születésnapja alkalmából a Társulat nevében Dobrovits Aladár ügyvezető alelnök üdvözli.

Csányi Károly a történettudományok kandidátusa:
Néhány ismeretlen keleti szőnyeg.

Vetitéssel.

Az előadást vita majd rövid választmányi ülés követi.
Vendégeket szivesen látunk.

Budapest, 1953.junius 16.

ELNÖKSÉG

Csányi Károly

KÉZPÉNZZEL-BERMENTESÍTVE
53 VI. 22.12
BUDAPEST 9.

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi u.10.

XX. KÖTET:

16. sz. Kotsis L.: Sorházak alaprajzi megoldásai — 2·50
17. sz. Kismarty-Lechner: A katolikus templomépítés liturgiai követ. — — — — — — 2·—
18. sz. Müller: Középítkezések lebonyolítása — — 1·—
19. sz. Csányi: A műemlékrestaurálás — — — 4·—
20. sz. Vörösmarty: A magyar paraszt háza és házatája. Telepítés — — — — — — 2·50
21. sz. Kotsis E.: Újabb építésmódok és ezek tanulsagai 1·—
22. sz. Gothárd—Jankó: Üdülők, sportszállók tervezése és építése — — — — — — — 5·—
23. sz. Ottó: Épületek házillagos vízellátása és szennyvízlevezetése — — — — — — 3·—
A huszadik kötet egybefűzve — — — 20·—

XXI. KÖTET: (matematika)

1. sz. Egerváry: Differenciálegyenletek — — — 3·60
2. sz. Stachó: Vektor- és tenzorszámítás — —
A huszonegyedik kötet egybefűzve — —

XXII. KÖTET: (gépészet)

19. sz. Pattantyús: Áramlástan — — — — 10·—

XXIII. KÖTET:

20. sz. Komesz: Forgácsoló gépi megmunkálások munkabérszámítása — — — — — — 2·80
21. sz. Balló: Korszerű járóműcsapágyazás — — 2·—
22. sz. Pécsváry: A gördülőcsapágyak elmélete — 2·50
23. sz. Vörös: Fogaskerekek I. rész — — — 3·60
24. sz. Szalóki: Textilipari mű- és pótanyagok és azok felhasználása — — — — — — 5·—
25. sz. Komondy Hűtés és jéggyártás — — — 6·—
A huszonharmadik kötet egybefűzve — — 20·—

XXIV. KÖTET:

26. sz. Udvary: A repülés üzemanyagai — — — 1·50
27. sz. Varga: Merevség és rezgésmentesség repülőgépszerkezeteknél — — — — — — 3·—
28. sz. Rácz: Repülőgépszárnyak kialakításának légerőtani szemp. — — — — — — 2·—
29. sz. Abody: Nagysebességű repülőgépek aërodinamikája — — — — — — — 1·50
30. sz. Muttnyászky: Fejezetek a lengéstanból — — 5·—
A huszonnegyedik kötet egybefűzve — — 12·—

XXV. KÖTET: (elektrotechnika)

31. sz. Halácsy: Áramirányítók — — — — 5·50
32. sz. Liska: Transzformátorüzemek sajátságai — 2·—
33. sz. Sztrókay: A villamos helyiközlekedés korszerű járóművei — — — — — — 4·—
34. sz. Albert: Különleges kerámiai anyagok az elektrotechnikában — — — — — — 2·40
35. sz. Biacs: Villamos hibahelymérés — — — 2·60
A huszonötödik kötet egybefűzve — — — 15·—

XXVI. KÖTET:

36. sz. Reichart: Rádiócsőgyártás — — — — 4·—
37. sz. Sólyi: Amplitudó-moduláció— — — — 1·20
38. sz. Szepesi: Frekvencia-moduláció — — — 2·50
39. sz. Papp Gy.: Fémek villamosvezetésének kvantumelmélete — — — — — — 1·20
40. sz Bay: A rádióhullámok terjedése — — — 2·—
41. sz. Karsa: Villamos fogyasztásmérrők és mérőváltók 3·—
42. sz. Millner–Turi: Wolframgyártás — — — 5·—
A huszonhatodik kötet egybefűzve — — 16·—

XXVII. KÖTET: (vegyészet)

24. sz. Sólyom: Gumigyártás — — — — — 3·20
25. sz. Erdey-Gruz: Fémek korozziója és védelme — 3·50
26 sz Zombory: Zsírok, olajok — — — — 3·60
27. sz. Köhler: Mosószappanok és mosószerek — — 3·20
28. sz. Keresztes: Textil-segédanyagok — — — 2·—
29. sz. Buzágh: Emulziók és emulgeáló szerek — — 2·—
30. sz. Papp E.: Alkáli elektrolitikus vegyipar — — 2·60
A huszonhetedik kötet egybefűzve — — 18·—

XXVIII. KÖTET:

31. sz. Náray-Szabó: Szerves anyagok röntgenvizsgálata 1·80
32. sz. Sasvári: Fénytani műszerek: fénytörésmérők 1·—
33. sz. Lányi: Falepárlás — — — — — 2·50
34. sz. Hollub: Bőrgyártás — — — — — 10·—
35. sz. Bozó: Szintétikus gyógyszerek — — — 4·50
36. sz. Erdély: A kátrány feldolgozása — — — 1·—
37. sz. Nyul: Kenőolajok technológiája — — — 2·40
A huszonnyolcadik kötet egybefűzve — — 20·—

XXIX. KÖTET:

38. sz. Proszt—Erdey-Gruz: Fizikai-kémiai praktikum (III. kiadás) — — — fve. 19·—, kötve: 22·—

Kikiáltási ár pengőben

305. CERVANTES, MIGUEL DE SAAVEDRA, Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha. Ford.: GYÖRY VILMOS. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Bpest, Athenaeum. 1873—76. 8r., 4 kötet, vktsek. Első kiadás! . . . . . 8.—

306. CERVANTES, Don Quijote de la Mancha. Az ifjúság számára átdolgozta GYÖRY VILMOS. Bpest, 1875. 8r., er. (laza) fvkts. Ritka! . . . 2.—

307. CHERNEL ISTVÁN (CHERNELHÁZI), Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségökre. Budapest, 1899. 4r., 2 kötet, er. félbőrkts. Nagy alakú papírra nyomott díszpéldány, számos színes képtáblával. Ritka. . . . . 32.—

308. CHOLNOKY JENŐ. Amerika. Bpest, Franklin. 1917. 8r., fve 1.50

309. —, Földrajzi és statisztikai atlasz. Bpest, 1929. Har. 8r., er. vkts . . . . . 5.—

310. CROCE, BENEDETTO, Esztétika. Elmélet és történet. Ford.: KISS ERNŐ. Bpest, Rényi. 8r., fűzve . . . . . 2.—

311. CURTIUS ERNŐ. A görögök története. Bpest, Akadémia. 1875—80. 8r., 6 kötet, er. vktsek . . 3.—

312. CSÁNYI KÁROLY, A középkori építőművészet formái. Bpest, 1910. K. 8r., er. vkts. Ritka! . . 1.—

313. CSERE JÁNOS (APÁCZAI), Magyar Encyclopaedia, az az tudománytárkönyv. Győr, Streibig József. 1803. 8r., egykorú félbőrkts. Igen szép példány. Ritka 2. kiadás! . . . . . 8.—

314. CSEREY ADOLF, Növényhatározó. Selmeczbánya, 1887. K. 8r., fvkts. Ritka! . . . . . 2.—

315. —, A növények természetrajza. Pozsony—Bpest. És még 12 természettudományi mű . . . . 3.—

316. CSERNA ANDOR, France-breviárium. Anatole France élete, művei, gondolatai. Bpest. (1924.) — SHAKESPEARE-BREVIÁRIUM. Alexander Bernát előszavával. Bpest, 1924. 12r., 2 kötet, er. vktsek . . . . . 2.—

317. —, Tolsztoj-breviárium. Bpest, 1924. 12r., fve . . 1.50

318. CSERSZILVÁSY ÁKOS, A vadászat mestere. Önképző gyakorlati utmutatás a vadászat kedvelői számára. Pest, 1859. 8r., fve . . . . 2.—

319. CSIKY GERGELY, Görög-római mythológia. Függelékül: őskeleti, germán és szláv mythológia, a magyarok mythológiája. Irta: LATKÓCZY MIHÁLY. Bpest, Franklin. 1911. 8r., er. vkts 3.—

Kikiáltási ár pengőben

320. CSUDAY JENŐ, A magyar nemzet története. Bpest, 1929. Hosszúkás 12r., fve. És még 14 hasonló tárgyú mű. (17 db) . . . . . 1.—

321. CZAKÓ ELEMÉR. A könyvnyomtatás és könyvdiszítés iparművészete. Bpest, Athenaeum. 1902. 8r. fvkts 2.50

322. CZIGLER IGNÁCZ, Művelődéstörténet. Különös tekintettel a képzőművészetek fejlődésére. Bpest, 1903. 8r., er. vkts . . . . . 1.—

323. CZOBOR BÉLA. A keresztény műarchaeologia encyclopaediája. Kiváló tekintettel a hazai műemlékekre. Bpest, 1880—83. Két rész (melynél több nem jelent meg!) 8r., vkts. (Az eredeti boríték-lapok belekötve!) . . . . . 4.—

324. CZÓGLER ALAJOS. A fizika története életrajzokban. Bpest, Term. Tud. Társulat. 1882. 8r., 2 kötet, er. vktsek . . . . . 4.—

325. CZÖVEK ISTVÁN, Közönséges vagy universalis Geographia a Bécsi Kongresszusban történt változások szerint. Pest, Trattner. 1817. 8r., 2 kötet, papírktsek 2.50

326. DALMADY ZOLTÁN, Mendemondák a természettudomány köréből. Bpest, 1909. 8r., eredeti papírkts 1.50

327. DANKÓ JÓZSEF. A francia könyvdísz a renaissance korban. Bpest, Akadémia, 1886. 8r., fve 1.50

328. DARWIN, CHARLES. A fajok eredete a természeti kiválás útján. Ford.: DAPSY LÁSZLÓ. Bpest. Term. Tud. Társ. 1873. 8r., 2 kötet, er. vktsek. (A második kötet címlapja hiányzik.) . 4.—

329. DARNAY KÁLMÁN, Magyarország őskora. Pozsony—Budapest, 1900. És még 2 őstörténeti munka. Füzve . . . . . 1.—

330. DEÁK FARKAS, A nemzetgazdaság története Magyarországon. Pest, 1866. 8r., fvkts 1.50

331. —, Magyar hölgyek levelei. 499 darab. 1515—1709. Bpest, 1879. 8r., fvkts . . . . . 2.—

332. DECSY SÁMUEL, Pannoniai Féniksz avagy hamvából fel-támadott magyar nyelv. Béts, Trattner. 1790. 8r., fve . . . . . 4.—

333. DEFOE DÁNIEL, Idősb Robinson Crusoe utazásai, élményei és csodálatos kalandjai. Ford.: MALMOSI KÁROLY. Bpest, 1889. — Robinson Crusoe yorki tengerész élete és meglepő kalandjai. Ford.: FÜLÖP ZSIGMOND. Bpest, 1922. 8r., 2 kötet, fve . . . . . 2.—

(Csánji Károly)

cikke

( ) Műemlékek védel-
me. ~~A~~ Épitő Ipar (?)
1907. 15-17. l.

~~Birchbauer Károly~~

Csanyi. Károly

tovább

Csanyi – Birch-
bauer

Az uj Országház

Bp. 1902

Birchbauer =
pénzt éjen
és nem éjt lesz

ros tanácsától.

a Szt. Lélek templom freszkóinak
segély kiutalványozását kéri.

R O Z A T .

ivevőség utján a központi pénztárt,
a vagyonkezelősége javára Dr. Ze-
a Szt.-Lélek templom freszkóinak
u határozattal megszavazott 2400 K
bélyegzett nyugta ellenében a 1912.
néve fizesse ki.
ottságát Budapest, dr. Zehetbauer
utján a központi pénztárt értesit-

Csányi Károly

~~Birchbauer~~

Gutein

irod

Müllepirod

592. l.

Birchbauer

fenyzepest

volt, ki

e mü illusz

tracióit

készítette

Csányi – Birchbauer

Az uj országhaz

cc müvérol

Csányi Károly
épitész

Gentmüeml

18, 185, 217. l.

Fol. L 373/XXXV.

ERNST

ARCHITEKTURVERLAG,

UND KUN

FERNSPRECHER:

Amt I, 2177, Buchhandlung.
„ I, 950, Direktion und Verlag.

Landescommission

z. H. des Herrn Oberbibliothekar

Berlin W. 8, Markgrafenstr. 35,

05 Dezbr	30	1 Borrmann, Malere
06 Novbr	30	1 " "
		1 Schäfer, Bauornamente
Dezbr	22	1 Ebhardt, Deutsche
07 August	12	1 Borrmann, Maler
Dezbr	27	1 Ebhardt, Deutsche
08 Mai	18	1 " Hohkönig
Septbr	19	1 Borrmann, Male

Csányi Károly

l.

Schoenkörpvárosh

8. l.

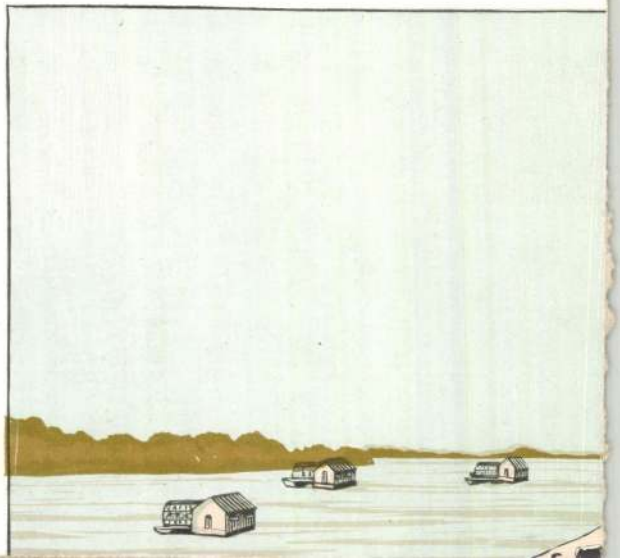

Csányi Károly

épitész

l.

Gerevich romankoriensis

166. l.

fordul, de balra visszatekint. Jobb-
asztalon lévő iratokra támaszkodik,
lőjét fogja. Szőke haja homlokába
akkendője fehér, szük ujju magas ruhá-
nkácsy Miha."

cm.
erjesztésre (400/901) vétetett az 1902:
lonyay Dezsőtől (50/902).

Malonyay Dezső: Munkácsy Mihály élete és
898, pag. 162.

Csányi Károly

wód

→

Müllépirod

589. l.
590. l.
592. l.

A Műemlékek Országos Bizottsága előadás sorozatában vasárnap Foerk Ernő építésztanár, a szegedi fogadalmi templom építője a török hódoltság emlékeiről tartott előadást. Az érdekes előadást, melyet számos vetitett kép illusztrált, a jelenvolt nagyszámu közönség mindvégig élénk figyelemmel és tetszéssel hallgatta.

Csányi Károly előadása Budapest renaissance műemlékeiről. A Műemlékek Országos Bizottsága által Budapest műemlékeit ismertető előadások során Csányi Károly, az Iparművészeti Muzeum igazgatója tartott előadást a főváros renaissance műemlékeiről. Az irott adatok nyomán méltatta Mátyás király világraszóló épitkezéseit és csodálatos műkincseit, egyuttal bemutatta vetitett képekben — művésztörténeti méltatás keretében — a megmaradt épitészeti és iparművészeti emlékeket. Szólott a pesti belvárosi templomban fennmaradt renaissance pastophoriumokról és azokról a későbbi emlékekről, amelyek II. Lajos és Szapolyai János korában keletkeztek, abban a korban, melyet azután Budának 1541-ben a törökkézre jutása fejezett be.

Az épitőanyagok árának leszállitása. A népjóléti államtitkár az épitőmesterek küldöttsége előtt ugy nyilatkozott, hogy az épitőanyagok árát indokolatlanul magasnak tartja s gondoskodni kiván azok leszállitásáról. Úgy látszik erre vezethető vissza a O. K. Á. B.-nak az az intézkedése, amellyel a téglaárak felülvizsgálata január 17-re szakértekezletet hivott egybe. Az értekezlet tárgysorozata: 1. A budapesti téglakartell árainak leszállitása. 2. A nagy- és kisméretü téglák árai arányának megállapitása. 3. A nagyméretü téglák gyártása. Az értekezlet lefolyásáról legközelebbi számunkban teszünk jelentést.

Gelse község körjegyzői hivatala versenytárgyalást tartott 1924. évi január 3-án a közjegyzői lakás és irodahelyiség terveire. A biráló bizottság döntése szerint az első dijat Szeghalmy Bálint nagykanizsai müépitész nyerte el, akit a kiviteli tervek elkészitésével és a müvezetéssel is megbiztak.

Alkalmazott mérnökök fizetése. A Magánmérnökök Országos Szövetsége az alkalmazott mérnökök minimális havi fizetését ujabban 1924. évi január 1-től kezdődő hatállyal az alábbiak szerint állapitotta meg:

1. Első izben alkalmazásba lépő mérnök fizetése az első 6 hónap alatt szabad egyezkedés tárgyát képezi.

2. Legalább 6 havi gyakorlattal biró mérnök fizetése belső foglalkoztatásnál 47o ezer, külső foglalkoztatásnál 580 ezer K.

3. Több évi gyakorlattal, épitésvezetésben és tervezésben kellő jártassággal biró mérnök fizetése belső foglalkoztatásnál 800 ezer, külső foglalkoztatásnál 1 millió korona.

4. Évtizedes gyakorlattal rendelkező, önálló vezetői állást betöltő, több műszaki és adminisztrativ személyzetet irányitó mérnök fizetése belső foglalkoztatásnál 1,000.000, külső foglalkoztatásnál 1,350.000 K.

Az 1—4. potok alatt felsorolt fizetéseken felül megtéritendők a rendes lakóhelyről való időszakos küldetéseknél felmerülő összes kiadások.

A fentiekben megállapitott fizetések csupán állandó alkalmaztatásoknál érvényesek, rövid ideig tartó megbizások esetén a dijszabás szabad egyezkedés tárgyát képezi.

A Magyar Mérnök- és Épitész Egylet 1923—24. évi kis pályázatának programmját most tette közzé az egylet mű- és középitési szakosztálya. Eszerint megtervezendő a székesfőváros farkasréti temetőjének főbejárata. Az általános irányelvek az egyleti közlöny december 30-iki (51—52-es) számában olvashatók. A pályázaton a mérnökegylet minden tagja részt vehet. Pályadij az egyesületi ezütérem. A tervek dijazására a fővárostól megfelelő összeg kiutalását reméli az egylet. A birálóbizottság tagjai: Csonka Pál, dr. Kotsis Iván, Prokisch János, Wossala Sándor; póttag: Müller Pál. A pályázat titkos. A pályaterveket tetszés szerint kassirozott, vagy göngyölt állapotban, jeligével és a pályázó nevét és cimét tartalmazó jeligés levéllel 1924. évi április hó 28-án délután 6 óráig kell az Egylet titkári hivatalába beküldeni. A pályázat helyszinrajzának másolata a hivatalos órák alatt naponta a titkári hivatalban szerezhető meg.

Könyvismertetés. *Thoroczkai-Wigand Ede: A kert.* Megjent a „Pátria" irod. váll. és nyomdai r.-t.-nál. (Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.). Alapára: 6 K. (Jelenleg 13.200 K.) Megrendelhető kiadóhivatalunkban.

Wigand, a poétalelkü művész és iró, aki a magyar épitő- és lakásépitő ismert reprezentánsa és — ami a mi szempontunkból a legfontosabb — a magyar multból fejlesztett művészet fanatikus uttöröje, *A kert* cimen ujabb kötettel lép a nyilvánosság és felesleges mondanunk, hogy ez a könyve is elsőrangu művészet-irodalmi csemege.

Rengeteg tanulmány a mult és jelen hazai rögének szuverén ismerete, művelődéstörténetünk szokatlan erejü tudása kellett e kötet megteremtéséhez. Akarattal használjuk a megteremtés szót, mert itt nemcsak az iró, de a művész Wigand is megtette mindazt, ami tőle telt. Régi kutforrásokból kelti uj életre az Árpádok és Anjouk kertművészetét, a Rákócziak himes és gyümölcsényes kertjeit, Lorántffy Zsuzsanna, Báthory Zsófia, Bethlen Kata, meg a többi magyar nagyasszony virággal, illattal terhes, valósággá váltott álmát. Rendre veszi régi kuriák, parókiák s a föld népének csupa szin, csupa pompa kertjeit s ezek nyomán megalkotja a modern magyar kert, költészettel telitett tipusait. Amit Rózsatemplom, Sátoroskert, Pávakert, Violapászmáskert elnevezésü alaprajzaiban és magyarázó szövegeiben nyujt, az egyforma értékü a külföldi nagyok hasonló munkáival. Gazdag és szegény egyforma nagy nyereséggel forgathatja a könyv lapjait, amelyeken a kertművészet kodexe kelt életre.

A „Pátria" nyomdatechnikei szempontból is kifogástalan munkát végzett és a kitünő illusztrációkkal ékeskedő kötetet, mostanában nagyon szegény irodalmunk egyik legkiválóbb eseményének kell minősitenünk.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Anyagárak — Munkabérek

Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetsége 1924. évi január 16-án a következő árakat jegyzi:
Jóváhagyás céljából a OKÁB-hoz felterjesztve.

	Nagybani árak gyárból waggonba		Detail árak 100-on f.	100-on a
Falitégla				
kisméretü agyagt. pr. 1000	2300.—		345·—	365·—
nagyméretü „ „ 1000	3oo0 .—		43o·—	465·—
kisméretü mészhomoktégla	200000.—		310.—	325.—
nagyméretü mészhomokt.	245000.—		385·—	400·—
Tetőcserép		+ 6%		
hornyolt pr. 1000 drb. . .	395000.—		520·—	560·—
hódfarku „ 1000 „ . .	280000.—		410·—	470·—
gerinccserép 1 drb.	1040—1250.—		1250.—	1510.—
cementcserép pr. 1000 . .	360000.—		540·—	570·—
Mész.				
Fával égetett darabos	15400-16000			
Szénnel v. gázzal égetett	14000-19000		350·—	400·—
Oltott köbméterenkint	1740oo-210000		200·—	250·—
Portlandcement				
Beremendi	25000.—		440.—	475.—
Bélapátfalvai	27500.—		440.—	475.—
budai	26000·—		450.—	480.—
felsőgallai	20000·—	6%	400.—	450.—
lábatlani	25000·—	+	440.—	475.—
nyergesujfalusi	25000·—		440.—	475.—
selypi	25000·—		440.—	475.—
Románcement	18000.—		300.—	320.—

100 kg-ként

Cementárak nagybani vételnél papircsomagolással együtt értendők. Selyp esetében zsák nélkül, kölcsön juta zsákban.

Gipsz			
Stuccatur-gipsz osztr. 100 kg.	28000.—		
Stuccatur-gipsz erd. 100 kg.	30000·—	370·—	42o·—
alabástrom 100 kg.	40000·—	540·—	590·—

Csomagolás külön.

Gipsztábla			
6 cm. vastag négyz. méterenk.	6300·—	7500·—	8500·—
menyezetnád „ „	650·—	850·—	900·—

Betoncsövek.	karmantyus	hornyolt	kutcsövek
1o cm. belmérettel fm.	5ooo	55oo	—
15 „ „	75oo	825o	—
2o „ „	1oooo	11ooo	—
25 „ „	125oo	1375o	—
3o „ „	15ooo	165oo	—
35 „ „	17ooo	1925o	—
4o „ „	24ooo	26ooo	—
5o „ „	3oooo	325oo	—
6o „ „	—	39ooo	—
8o „ „	—	—	5oooo
9o „ „	—	—	54ooo
1oo „ „	—	—	58ooo

Cementlap	
Egyszinü m²-ként	15000·—
Kétszinü	21000·—
Márványmozaik-lap.	
Egyszinü	27000·—
Kétszinü	34000·—
Fayence-lap.	
Fehérszinü darabonként . .	2400·—
Szines	2700·—

A forgalmi adó külön számittatik fel. Árak minden levonás nélkül készpénzfizetés ellenében értendők.

Építőipari munkabérek. Az építőmunkások órabérét a Budapesti Építőmesterek Szövetsége január hó 14-től az alábbiak szerint állapitotta meg: Falazó kőművesnek 1890—2230, diszvakolóknak 2160—2490, fehér-, rabitz- és terranovamunkásoknak 2270—2600, létraállványon dolgozóknak 2130—2520, logóállványon dolgozóknak 2210—2600, kazán- és kéményfalazóknak az alapban 1890—2230, kazánfalazóknak a rostély felett 2360—2790, kéményfalazóknak a talajszin felett 2330—3030, külső kéményjavitás műállványon, valamint forró és piszkos helyen végzett munkák után 20 százalék pótlék gipsztáblafalazóknak 1890—2230, parafakőfalazóknak 1890—2230. vasbetonos ácsoknak 1890—220, könyvvel biró állványozóknak 1570—1850, segédállványozóknak 1300—1560, vasbetonos szerelőknek 1330—1630, vasbetonos segédmunkások 1180—1400, betonkeverők-, habkrcskészitők- és mészoltóknak 1260—1380, férfi napszámosoknak 1030—1260, asszonyoknak és 16 éves fiuknak 790—890, kubikusoknak saját szerszámmal 1540—1860.

Ácsmunkabérek a Bp. Ácsmesterek Szövetségének megállapitása szerint január 14-étől: Kötőács órabére 2160—2490 K, begyakorolt ácssegitő órabére 1260—1380 K.

Kőfaragómunkabérek a kőfaragómesterek és segédek által kiküldött közös bizottság megállapitása szerint január 1-től: kőfaragósegéd órabére 2200—2600—3000, férfi csiszolók órabére 1200—1450—1700, női csiszolók órabére 900—1100—1300.

Szobafestő munkaárak 1924 január hó 1-től: Egy konyha festése lemosással 90.000 K, egy szoba egyszerü festése lemosással 140 000 K, ugyanaz egyes mintával 180.000 K, egy szoba selyem vagy gobelinszerü festése 270.000 K, ugyanez diszesebb kivitelben 320.000 K.

Mázoló munkaárak. 1 m² alapozás és kétszeri barna mázolás 8000 K, 1 m² alapozás és kétszeri szürke mázolás 10.000 K, 1 m² spatulyázott fehér zománcozott mázolás 24.000 K ugyauez, a régi alap lemaratva 30.000 K, lakk-csiszolt kivitel 30.000 K. — Ezen irányárak az anyagok áralakulása folytán a hó folyamán változhatnak.

Fuvarárak. A hivatalos lap közli az Árvizsgáló Bizottság rendeletét a fuvarozési dijak ujabb emeléséről. A rendelet szerint az egésznapos fuvarozás kétlovas kocsival 130.000, egylovassal 97.000, félnapos fuvar 82.000, illetve 61.000 K. Félnapnál rövidebb időtartamnál az első óra 29—22.000, a második óra 16.600—12.000. minden további óra 13.000—9700 K.

Faárak. A jelenlegi árak: Faragott fa (6 m-ig) 270—280 ezer K, 6 m.-en felül fm.-ként 8000 K-val drágább. Építőanyag (keskeny) 320—350 ezer K, (széles) 359—400 ezer K, Léc, zárléc 360—400 ezer K, asztalos áru 4-4-es alapon (keskeny) 420 ezer K, (széles) 450 ezer K.

Pogány, vizvezeték- berendezések, javitások.
Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 30. Telefon: József 1-48.

Hornyolt és hódfarku cserepet,
téglát, oltottmeszet, betonvasat, tetőfedőlemezt és szigetelőlemezt, huzalt, szeget és mindennemü épitési anyagokat
raktáról azonnal szállit
Duller Jenő BUDAPEST, VIII., Kisfuvaros-utca 4.
Telefon: József 66—43. Telefon: József 66—43.
Raktár: Kőbánya, X ker., Jegenye-utca 6. sz.

Központi fűtések
szellőztető- és melegvizkészitő berendezések.
Tüzelőberendezések
silányabb minőségü tüzelőanyag részére.
Fáradtgőzkihasználás
vizvezeték, csatornázás és fürdőberendezések.
Stebel-kazánok
és alkatrészék állandóan raktáron.
Magyar Fűtési és Szellőztetési Berendezési Vállalat
ADAMY ARNOLD, Budapest, IX. kerület, Márton-utca 35|a. szám

Lakatosáruk,
Vasszerkezetek :o: Kovácsmunkák
NAGY GYULA épület műlakatos
Budapest, VIII. Kőris-u. 10-a. Telefon: József 48—15

KOLLARIT-BŐRLEMEZ

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK, GYÁRAK, MALMOK BEFEDÉSÉRE ÉS RÉGI ZSINDELYTETŐK ÁTFEDÉSÉRE A LEGALKALMASABB
GYÁRTJA:
EGYESÜLT UJPESTI ÉS MONFALCONE VEGYÉSZETI GYÁRAK
KOLLÁR MIKLÓS és BREITNER.
Közp. iroda: BUDAPEST, VI. Bajza-utca 28.
Csak az a valódi Kollarit bőrlemez, melynek tekercsei ezen cimkével vannak ellátva. — Utánzatot ne fogadjon el.

SCHLICH-NICHOLSON
GÉP-, VAGON- ÉS HAJÓGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
BUDAPEST, VI. KER., VÁCI-UT 45—47.
Hajógyár: ÚJPESTEN. Alapitási év: 1869.
Gőzgépek, Szivattyuk, Motorok, Kazánok — Vasszerkezetek, Épületlakatosmunkák, Daruk — Vagónok, Hajók, Jéggyári berendezések, Mezőgazdasági gépek

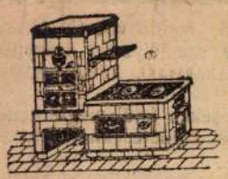
Börcsök Mihály
takaréktűzhelykészitő lakatos-mester
Budapest, (üzem) IX., Rákos-utca 3
Lakás: VIII., Bezerédy-utca 8. f. 3
Telefonszám: József 124—65.

KÖZPONTI FŰTÉSEK,
vizvezeték és csatornázások, gőzfőző, gőzmosó, fürdő- és egyéb egészségügyi berendezések tervezése, kivitele és javitása.
Rietschel és Henneberg rt. Budapest, VIII., Práter-u. 12. Telefon: József 23—18.

Egyesült Épitőipari és Hajózási Részv.-Társ.
Központi iroda: Budapest, V. ker., Akadémia-u. 9. sz.
Telefon: 30—75, 43—32.
Cementáru-gyára gyárt:
Mozaik és cementlapot, átereszcsövet, szab. Lean épitőkövet, vasbetonkerités oszlopot, gipsslapot és mindenféle más cementárut.
GYÁRTELEP: V. ker., Bodor-u. 8. sz. — Telefon. 25—05.
Dunakavicskotrási osztálya vállal:
Feltöltést, partépitési munkát, dunakavics és bányahomok szállitást bármily mennyiségben
KAVICS ÉS HOMOKRAKODÓK: I., Gellért-rakpart II., Margit-rakpart, a Pálffy-tér előtt, V., Bodor-u. 8. szám

Betonvas
falkötővas, vasgerenda, szegáru, cement, gipsz, darabos és oltott mész, tégla, cserép, pala, nád gipsztábla, rabitzháló, cementáru, kátrány, rabitzszőr waggontételben raktárról azonnali szállitásra
Telefon: 20—64 és 102—45. V. kerület, Váci-ut 64. szám.
Bojár Géza
épitész és épitőmester
BUDAPEST
Telefon: 20—64 és 102—45.

Csányi Károly

Lech Mart 40.

2, 5, 1.

KIRCHEN-KUNST.

gen!
nrift

An das

Muemlékek Országos

Csányi Károly

l.

Thirfelsödemäntel

65. l. - 67 l. 68. l.

Csányi Károly

AZ ELSZAKITOTT MAGYARORSZÁG MŰEMLÉKEI. A Műemlékek Országos Bizottsága »Az elszakított Magyarország műemlékei« címen előadássorozatot rendez. A kiváló műtörténészektől tartott előadások felölelik Nyugat-Magyarország, a Felvidék és Erdély minden nevezetesebb műemlékét. A vetített képekkel kísért előadások az »Uránia« színházban tartatnak, délután ½4 órai kezdettel, kivéve a február 2-i előadást, amely délelőtt 11 órakor kezdődik. Az előadássorozat programmja a következő: Jan. 26-án Csányi Károly: Nyugat-Magyarország és Pozsony műemlékei. Febr. 2-án Schulek János: Kassa és a bányavárosok műemlékei. Febr. 9-én Lechner Jenő dr.: A Szepesség és Sáros megye műemlékei. Febr. 16-án Möller István: Erdély nevezetesebb műemlékei. Febr. 23-án Láczay Fritz Oszkár: Brassó műemlékei és az erdélyi erődtemplomok. Belépőjegy ára 30—80 fillér.

Magyar Iparművészet
1928. 31. l.

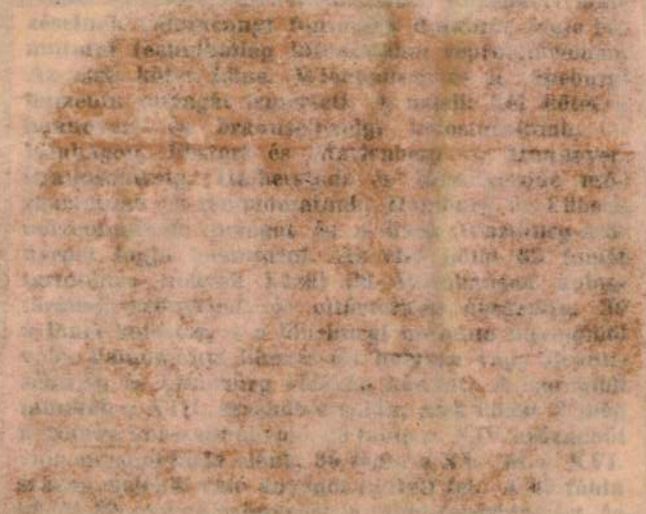

APRÓ HIREK

DÜRER Rózsakoszorús Madonnáját melyet a sztrachow-i klastrom barátai Amerikába készültek eladni, a cseh állam vette meg és Prágában állítja ki.

KOPENHÁGÁBAN is rendeztek októberben Dürer-kiállítást, főleg a nagy német festő grafikai munkáiból. Érdekes, hogy ez alkalommal Luppe doktor, az agilis nürnbergi főpolgármester is ellátogatott a dán fővárosba.

RENAISSANCE fürdőszobát, még hozzá Medici Cosimoét, fedeztek fel a firenzei Palazzo Vecchioban. A terméskőből vágott fürdőkádon és a vízvezetéken kívül Vasari modorában festett s nymfákat ábrázoló freskókat is találtak.

HOLLAND festők, szobrászok és grafikusok munkáiból rendeznek kiállítást Wienben. Az utolsó 80 év képzőművészetének javát állítják ki, köztük igen sok Israels, Jongkind- és Van Gogh-képet is.

MAYA-sírokat talált egy expedició egy romvárosban s ezek közt olyan állkapcsokra leltek, melyekben többezer éves, már akkor vasgolyócskákkal plombált fogak voltak.

MICHELANGELOT ábrázoló portrét találtak Nancy-ban, melyről Berenson Bernardo azt hiszi, hogy Lorenzo Lotto festette 1529-ben Velenceiában, mikor oda a nagy festő és szobrász Bergamoból visszatért.

RUHATÁRBAN találtak egy berlini pályaudvaron 4 valódi Rembrandt-rajzot, melyeket egy csomagban még májusban helyeztek ott el s eddig nem jelentkeztek értük.

GRECO kezétől származó szobrot, egy rózsakoszorús Máriát ábrázoló, alig méteres fafaragást találtak Talaverillában, a Tajo mellett. A toledói levéltárban megtalálták a szobor megrendelőlevelét is.

SKYTHA fejedelem és 10 ló csontvázát találták Szibériában. A leleteket, köztük állatszobrokat és remek ornamentikájú nyergeket, szerszámokat Leningradba, a központi múzeumba szállították.

KIRÁLYNŐ-SIRT találtak Egyiptomban, Theba környékén: II. Amenhotep feleségének Maryet Amunnak a sírját. Kincsek nem voltak a közelében, mert azokat már régen elrabolták.

OROSZ emigráns festők képeiből nyilt meg e hónapban kiállítás Beogradban. Köztük ilyen nevek szerepelnek, mint Somoff, Sorin, Jakovljev, Chagall.

A LIECHTENSTEIN képtárból Wienben szintén kénytelenek eladogatni a gazdáik egy-egy festményt. Most egy Rembrandt-tól való női portré (a festő nővére, vagy szerelme?) került a bostoni képtárba.

BRÜGGE-ben ez évben egy új múzeumépület fog elkészülni a város különböző helyein levő apró gyüjtemények egyesítésére.

KIEV mellett van egy barlangkolostor, mely Oroszország legrégibb klastroma. A szovjet most bezáratta és múzeummá alakítja át.

BUDDHA legrégibb szobrairól, melyek Tatungfu sziklái közt állnak és Kr. után 500 körüliek, számszerint 69 darabról letörték a fejeket s ellopták. Állítólag katonák vitték végbe ezt a vandalizmust, kereskedők biztatására. Pekingben szigorú nyomozást indítottak.

PREHISZTORIKUS időkből származó csillagtérképet találtak egy kőlapba vésve Rosay-ban (Orleans), amelynek létezésére egy barlangnyílásba süppedt tehéncsorda vezette a kutatókat.

ROCCHI doktor a régi bronzok, fémek klinikusa, akinek galvano-elektromos áramokkal sikerült a beteg régiségeket meggyógyítani, Rómában meghalt. Negyvenéves volt. Csodálatos eljárásairól csak nemrég emlékeztünk meg e lapban.

MŰVÉSZI KRITIKÁRA nem igen szoktak pályadíjat kitűzni. Paul Westheim lapja, »Das Kunstblatt« most 500 márkás díjat tűzött ki oly kritikára, mely az utolsó 25 év egyik művészi alkotását legjobban méltatja.

KINAI porcellánszobrok közül a legrégibb egy Sung-korból való ülő Buddha-szobor s ez most a drezdai múzeumba került.

DOUCET Jacques, a leghíresebb párizsi műgyüjtők egyike, meghalt. A gazdag nőszabó eleinte XVIII. századi festőket gyüjtött, majd a legnagyobb archeológiai könyvgyüjteményt szedte össze és mikor ráunt, odaajándékozta a Sorbonne-nak, végül pedig modern francia képeket és szobrokat gyüjtött.

A MŰGYÜJTŐ HIREI

AZ OMKE ANKÉTJA

Megemlékeztünk már róla, hogy az »Omke« közgazdasági hetilap a műkereskedelem ügyében írásbeli ankétet indított meg, melyben a kereskedők, gyüjtők és művészek ismert nevű egyéniségeit szólaltatja meg. Újabban *Csányi* Károly, a Gyüjtők Egyesületének elnöke nyilatkozott a lap tudósítója előtt. Helyesnek tartja a luxusadó eltörlését s kivánatosnak azt, hogy a tőlünk elszakított területek megcsappant, de még mindig nagyszámú műkincsei az anyaországban találják meg végleges otthonukat. Az is nagyon megszívlelendő, amit a tárgyak elvámolására nézve mond, hogy egy megfelelő múzeumi szakember által műértéknek nyilvánított tárgy vámmentességet élvezzen. A mostanit kiegészítő múzeumi törvénytől pedig azt reméli, hogy az a magyar műkincsek kivándorlását meg fogja akadályozni. És pedig olyképpen, hogy az állam az értékesíteni szándékolt gyüjteményekre előleget adhasson (egy erre a célra megteremtendő alapból) s ezzel magának opciót is biztosítson a segélyezett gyüjteményre. A további felszólalók közt *Herman* Lipót festőművész oda konkludál, hogy a művészi termelésben a mi országunk kvalitás és kvantitás tekintetében nem kullog messze hátul, de — szerinte — a műkereskedelemben a szakértelem és a művészi érzék, mely pedig a legfontosabb dolog, — a legritkábban jelenlévő feltétel (?). Hatalmas tévedése Hermannak, amikor azt írja, hogy »külföldön a mai művészet értékesítését már teljesen a közvetítő kereskedelem vette a kezébe«, ami, ha igaz volna, odakint sehol sem volnának nyomorgó művészek. *Zádor* István is hozzászól a kérdéshez. Szóvá teszi a művészekre sérelmes aukciós képeladások ügyét, amelyekre nézve külföldön egy úgynevezett »droit de suite«-tel próbálkoztak meg, mely a művésznek az aukción eladott képe után is 1—1½%-ot biztosít a bruttó eladási ár után. De azért a művésznek még így is konkurrensei a — saját képei. Nagyon helyteleníti azt, hogy míg a magyar grafikusok munkáit külföldön, kiállításokon és a külföldiek Budapesten mindenkor megbecsülik, a belvárosi papirüzletek s műkereskedők kirakatai tele vannak külföldi »Kommerz-Graphik«-kal s nem is látni mást, mint a külföldön bárhol föllelhető kutyákat és macskákat. A válságos műpártolás mai viszonyai közt nem lehet eléggé helyteleníteni azoknak a feljajdulását, akik takarékosság után kiáltoznak, amikor az állam, város vagy képviselőház elnöke művészi munkára ad megbízást.

JUBILÁLÓ TÁRSASÁG

Győrött a képző- és iparművészet támogatására, kiállítások rendezésére, felolvasások tartására és rajztanfolyamok szervezésére tíz évvel ezelőtt »Képző- és Iparművészeti Társulat« alakult. Ez a társaság most ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját. A jubileum alkalmából a helybeli művészek munkáiból nagysikerű kiállítást rendeztek a Vármegyeháza dísztermében és a bencések gimnáziumában díszközgyűlést tartottak, sőt egy igen tartalmas emlékkatalógust is adtak ki, mely a helyi művészet kérdéseivel foglalkozik. A társulat szervezése és vezetése körül nagy érdemei vannak dr. Höfer Vilmos polgármesterhelyettesnek és dr. Kató Sándor főtitkárnak, akik fáradhatatlanok a győri műpártolás ügyének felkarolásában.

A LECHNER-TÁRSASÁGBÓL

Az első Lechner-szobor pályázatnak sikertelensége sem fosztotta meg a kiküldött bizottságot attól a reménytől, hogy újabb pályázat kiírása után sikerülni fog hamarosan felállítani a nagy magyar építőművész méltó emlékét. Bár a főváros tanácsa egyelőre elzárkózik attól, hogy a Liszt Ferenc-teret, amelyre a Jókai-szobor ellensúlyaként a kész Lechner-szobrot el akarják majd helyezni, e célra átengedje. De a vezetők remélik, hogy ezt az idegenkedést sikerül megszüntetniök. Legszívesebben már 1930 őszén, a nagy nemzetközi építészkongresszus Budapesten lezajló ünnepségei idején lepleznék le a szobrot, de kérdés, hogy erre az időre el lehet-e készíteni. A Lechner-Társaság kiállítási bizottsága egyébként is serényen készül erre a nevezetes alkalomra. Nagy *retrospektiv anyagon* fogják bemutatni *a magyar építőforma fejlődését Feszltől napjainkig*. A magyar építőstílus minden elhalt és élő alkotóművésze tervekkel és fényképekkel fog szerepelni ezen az egységes, lezárt jellegű kiállításon.

A Műgyüjtő. 1930. 1. 7

ÁSATÁSOK A VIDÉKEN

Békéscsabán a Körös partján fekvő szőlőkben érdekes történelmi leletekre bukkantak. A római időkből való bronzedényeket, malomköveket és nyakékeket találtak. A város múzeumi bizottsága az ásatások folytatását határozta el. A miskolci *Avas-hegy* tetején a már hosszabb ideje folyó kutatómunka egyre valószínűbbé teszi, hogy az ott feltárt kőeszközök a 10—20 ezer év előtti időből valók s hogy azon a vidéken valóságos műhelytelep volt a diluvium még meg nem határozott időszakában. *Szentendre* városában 1928 óta rendszeres ásatások folynak, amelyek az Aquincuméhoz hasonló korú régi kövek egész tömegét hozták felszínre. A római és kelta időkből származó síremlékek a szentendrei városháza előcsarnokában kaptak ideiglenes otthont. *Székesfehérvárott* egy kis ház építése alkalmával XVI. századból való török feliratú aranypénzeket találtak, melyek rövidesen az ottani múzeumba kerülnek.

MI UJSÁG A GYÜJTŐK EGYESÜLETÉBEN

A nagysikerű Keleti kiállítás anyagát a rendezőség már leszerelte, hogy helyet adjanak az Iparművészeti Múzeumban július 13-án megnyíló háziipari kiállításnak. A keleti anyag bemutatásának így most már erkölcsi tanúságain felül csak egy maradandó emléke lesz : a nagy áldozatok árán létrehozott kitünő illusztrált katalogus, melynek szakszerű összeállításáért elsősorban *Csányi* Károlyt és *Felvinczi Takács* Zoltán dr.-t illeti elismerés. Ugyancsak ők voltak azok, akik a kiállításban tartott előadásaikkal a gyűjtők és látogatók érdeklődését is mindvégig ébren tartották. Semmi kétség : a magyar amatőrök minden csoportja hálás szívvel gondol fáradalmas és önzetlen munkásságukra. A kiállítás meglátogatására, annak bezárása előtt, ideérkezett Wienből az Ostasiatischer Verein titkárnője, Stiassny úrhölgy, aki a legnagyobb elismeréssel hangján emlékezett meg a látottakról. Elmondotta, hogy nemcsak a rendezés, de az anyag gazdagsága is meglepte őt s fölemlítette, hogy a tavasszal Wienben rendezendő újabb Keletázsiai kiállításra a magyar amatőrök jelentős részvételét is biztosítani szeretné. A kiállítás likvidálása után a vezetőség az őszi munkaprogram megvalósítását készíti elő. Néhány fővárosi magángyűjteményt készülnek meglátogatni a tagokkal ; így Born báró korai meisseni porcellánjainak, Schoen báró görög- és Ernszt Lajos magyar műtárgyainak megszemlélése van tervbe véve, de ezenkívül néhány érdekes vidéki műemlékeket megtekintő kirándulást is terveznek : Győrbe, Egerbe, Vácra és Székesfehérvárra. Látnivaló, hogy a Csányi Károly és Ary Pál dr. kitünő vezetése alatt müködő egyesület sikeresen bezárt éve után új és gazdag munkaprogrammal indul neki az új szezonnak.

RESTAURÁLJÁK A SZEGEDI MÁTYÁS-TEMPLOMOT

A Szeged-Alsóvárosi plébániatemplomot, melynek 1720-ból való barok főoltára s kivált faragott farészei az idők folyamán megrongálódtak, alapos restaurálásnak vetik alá. A helyreállítási munkálatok vezetésével a kultuszminiszter Csányi Károly múzeumigazgatót bízta meg, aki a munkálatokat már megkezdte.

A NÉPRAJZI TÁRSASÁG JUBILEUMA

Negyvenéves fennállását ünnepelte a közelmúltban a Magyar Néprajzi Társaság. Aki ismeri kezdeti nehézségeit és négy évtized lankadatlan munkáját, amellyel egykori s mai művelői a mi népünk lelkének legszebb ajándékait kutatták, gyűjtötték — nem állhat meghatottság nélkül a jubileum mellett. Hunfalvy Pál, Hermann Ottó, Katona Lajos, Semayer Vilibáld s a maiak díszes gárdája — a szerény és csöndes munka áldásaiból egy nagy kincsesház, meg sok-sok könyv, folyóirat, képfelvétel, kotta, gramofonlemez, a mi legféltettebb néppszichologiai adalékaink gyűjteményei épültek fel. Az Etnográfia és a Néprajzi Társaság Értesítője megbecsülhetetlen erőforrása volt magyar költői, zenei, építészeti, iparművészeti formavilágunknak. Hogy mit jelentett a millennium éveiben, vagy az új magyar építőstílus és a modern magyar muzsika kialakulásában ez az óriási energiakészlet, e nagy tudósok és munkatársaik sok évtizedes tevékenysége, arról felesleges itt beszélni. Öntudatunk, frázisok nélküli hitünk a magyar szellem életerejében, irodalmunk s nyelvünk után elsősorban ezekben a megdönthetetlen szellemi s tárgyi bizonyítékokban gyökerezik. Meghatottan állunk a jubiláló társaság mellett, örömmel köszöntjük a szándékot, mely az egyetemeken ujra szóhoz akarja juttatni az onnan kiszorult etnografiai tudományokat és tiltakozó szavunkat emeljük már most fel minden ötletszerű újítótervvel szemben, mely a fővárost a magyar géniusz e gyönyörű ajándékaitól oktalanul meg akarná fosztani.

MAGYAR MŰVÉSZEK PÁRIZSBAN

A nemzetközi kapcsolatok egyre jobban felújulnak s az idegenek soraiban a magyar képzőművészek is mind többet szerepelnek a francia kiállításokon. A Salon des Tuilleries hatalmas farotondájában igen szép képekkel szerepel a magyar művészek közül *Hatvany* Ferenc báró, akinek aktjai egy új, színtónusaiban is a plasztikát kihangsúlyozó formafelfogást hirdetnek. *Csáky* szobrai már a francia modernek közt is erős valört jelentenek, egyszerű, néhol primitiv élményformákból kibontakozó tömegeikkel. A Raspail-Boulevard egyik intim kis galériájában sokan nézték meg *Farkas* István modern képeit, melyek közt a tenger faunájának nature morte-világa jelentett érdekes szenzációkat. Megkapó rajztudása, finom szenzibilitása miatt sok tisztelője volt *Kotász* Károly képeinek is, amelyek Georges Petit termeiben adtak ízelítőt Jean Paul Laurens tehetséges magyar tanítványának friss színeiből.

LAKÁSKIÁLLÍTÁS ÉS HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁS

A közeljövőben megnyíló látnivalók közül különösen kettőre igyekszenek a sajtóhíradások ráterelni a figyelmet. Egyik a háziipari és iparművészeti kiállítás lesz, amelyet az Iparművészeti Társulat és a Baross-Szövetség (?) együttesen rendeznek az Üllői-úti múzeumban. Nem tudjuk, vajjon miképen fog kiemelkedni ez a kiállítás a »népművészeti« üzletek és iparművészettel foglalkozó vállalkozások tömegéből. Ha jót és szépet hoz, akkor ízlésnemesítő feladatára szükség van, de hogyha csak a már unalomig ismert magyaros és jelentéktelen apróságok számát szaporítja, akkor aligha érdemli meg azt a fokozott figyelmet, mellyel eléje néznek. Az őszszel megnyíló »Polgári Otthon« című kiállítással még furcsább a helyzet. A kommünikék, melyek a kiállítást beharangozzák, bizonyos »háztartási cikkek beszerzésének lehetőségét« hangsúlyozzák s így a képzelőtehetségnek igen tág teret biztosítanak a művészet és vásár földrészei között. De akkor nem volna-e helyesebb mindjárt nevén nevezni az »iparcsarnoki bemutató«-t?

AZ EGYETEMI HALLGATÓK HŐSEMLÉKE

Egyelőre még finom lepel borítja az Egyetemi templom falán, a legszebb pesti műemlékbe illesztett márványtáblát. De ezt a leplet már erősen lengetik a kedvezőtlen hírek és akik be tudtak mögéje kukucskálni, nem sok reménnyel biztatnak a művészi várakozásokat illetőleg. Hősi emlékekkel eddig sem voltunk elkényeztetve a fővárosban. A főposta falába illesztett és egész csendben az utcára kivetített emléktábla sokkal kevesebb művészetet mutat, mint az a nemes alkalomhoz és a hely jelentőségéhez illik. S most még a legszebb pesti barok-templom történelmi hátterébe is holmi balsikerű emléktáblát illesztenek — egész jogos volt és lesz a közvélemény tiltakozása ez ellen, Ugron Gábor, aki a maga szavaival, sőt Végh Gyula főigazgató levelével is tiltakozott a főváros közgyűlésén az ellenőrzés nélkül s művészi felülbírálat nélkül alkalmazott emléktáblák szokása ellen, sokak szívéből beszélt. Műemlékek évszázadok sorsára eldöntik a fővárosi utcák esztétikáját, tehát sohasem volna szabad a felülbíráló hatósági szervek engedélye nélkül kifüggeszteni őket. S mikor egy üzletportálért vagy egy meg nem felelő sírkőért évekig viaskodik a hatósági hivatal a megrendelővel, egyáltalában érthetetlen, hogy éppen csak az emléktábla az, amelynek jogaiba és művészi formáiba a háziúr nem tűr beleszólást.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÚJABB SZERZEMÉNYEI

Múzeumunk páratlan gazdagságú keramiai gyüjteményéből eddig a holicsi fajánszok csoportjából a jó állatplasztikai emlékek hiányoztak. Most a múzeumnak sikerült a Múzeumbarátok Egyesületének támogatásával két szép holicsi madárfigurát vásárolnia és ezzel gyüjteményeit tökéletesiteni.

Habán-gyüjteményem

néhány olyan darabját, amelyekből már hasonló darabjaim vannak, *elcserélném* gyüjteményemet kiegészítő, más darabokra. Leginkább alföldi, dunántúli (Baranya, Tolna stb) népies fajánszok és cserépedények érdekelnek. Cím: Déry, Gödöllő, Lovarda-u. 7.

Csányi Károly

wód

Réval XXI. 219. l.

Csanyi Károly

Reg. Tars. Evk.

II. 329. l. 340. l.
343, 345. l. 346. l.
348. l.

15. HÉT

ÁPRILIS

30 NAP

VASÁRNAP

7

Kat. Fekete vas.
Prot. Herman

HÉTFŐ

8

Kat. Dénes pk.
Prot. Lidia

KEDD

9

Kat. Konrád
Prot. Erhardt

SZERDA

Csanyi Karoly

l.

Rég. Társ. Évk

I. 1920–22. 2011

A BUDAI GÖR. KEL. SZERB EGYHÁZMEGYEI FŐHATÓSÁGTÓL
СРП. ПРАВ. ЕПАРХ. УПРАВА БУДИМСКА.

A. 1191. ex 1958.

Nagytekintetű

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

IX. Hőgyes Endre u. ...

...dvátalból

...gyházügyben

Csányi Károly

1.

Építészet

1944. 21. l.

tároló tehát tulajdonképen a kazántelep egy zét helyettesíti. Minthogy pedig a tároló (küösen a forróvíztároló) lényegesen olcsóbb, mint azán, tehát alkalmazásával nemcsak üzemi elők biztosíthatók, hanem a berendezési költsé- is csökkenthetők.

zenkívül tárolók segélyével a kazánok állan-

felelő beállításban adják a tervgazdaság elméletét, amelyet mi annak hű ismertetése végett szükségesnek tartunk leközölni, a nélkül, hogy ez ebben a nagy horderejű kérdésben egyben állásfoglalás is lenne.

A termelés magántulajdoni elvéből és a munka szociális és területi megosztásából folyó legvégzetesebb következménynek látszik a piaci szabad verseny, melyben a munkás munkaereje mint áru szerepel, ahol az ár alsó határa az újraelőállítási költségekig szorulhat le. A szabad verseny egy másik végzetes következményeként a monopol helyzetek kényszerű kialakulása mutatkozik a tőkefelhalmozódás folytán. Ezek a tényezők a kapitalista rendszer alapvető követelményeit, éspedig az erők és érdekek szabad érvényesülését, a gazdasági élet mechnizmusának szabad játékát veszélyeztetik. A gazdasági monopolumok különben is a politikai hatalomnál is erősebb hatalommá nőtték ki magukat az idők folyamán és így egy új gazdasági rendszer, mely a kapitalizmus leváltására törekedett szükségképen a politikai vonalon is meg kellett, hogy küzdjön ideáljai érvényesüléséért.

A kapitalista rendszer védői újabban elismerik a koordináció hiányának veszélyességét a gazdasági folyamatokban, továbbá a termelés és vásárlóerő közötti mély aránytalanság szociális igazságtalanságát és a tervgazdálkodás eszközeivel igyekeznek ezeket a hibákat korrigálni. Még ha el is jutnak addig a radikális és két-

megek életszí
alapja és a
a munkásoszt
követelmény
új vezetők k
ság irányítói
nek ugyanis
nek, közös id
zetettnek, a
gánérdek szol
az új típust
síti meg és
Szovjetúnió
nem 90 szá
párt munkás
ki. A roham
a Stachanov
ilyen új di
alakulásának
szocialista
gazdasági ve
fogalommal
nek a verse
mezést adtak

A hatalom
leszkedik vé
az ipar össz
lása, mintho
város és fal
a munka s
kiaknázási el
a gyarmati
lenné teszi,
gazdasági o
nemzetiségi
teti. Mint az
legáltalánosa
járól külön i
a tudományr

Csanyi Károly

Karikatúrái

Megfagyott Muzsikus

1930. 62, 67. l.

turális élet eseményeiről.

A folyóirat, a szerkes
Most minden kiadói hátvéd
fogva sulyos anyagi áldoza
inditani, mert érzem és – a
sóknak hozzám juttatott nyi
amely a maga nemében páratla
dön is, fontos kulturális sz
rében s ennélfogva fenntartá
záson semmiféle formában ne
ugy indithatom meg, ha a fol
példányszámot előre biztosit

Nagyon kérem hát, ne
kérem, nézze át szeretettel
fizessen rá elő, mutassa meg
még néhány előfizető-barátot

A LITERATURA évenk
évi 8 pengő, amelynek fele a
julius elsején esedékes.

Mégegyszer megkérem,
rezzen még nehány aláirót s

Készséges tisztelett

Csányi Károly

Foerk Ernő

Kertész K. Róbert

Lechner Jenő

Lux Kálmán dr.

Nemzeti Ujság.

1925. febr. 25.

(Budapest műemlékeiről díszmüvet adott ki a főváros.)

Szentkláray Jenő II. 212

Csanyi Karoly

Wod

Budtechnikfejl.

590.l.

A MŰEMLÉKEK ORSZÁ
BUDAPEST, VI., AI

.....szám.

Csányi Károly

1917-18. Régi stílusok ismeretében.

Emlék 1930. 78. l.

Csányi Károly

l.

Szmigermův

22. l.

D

BUDAPEST
1931 MAJ. 15 22.

Csányi Károly

4 /

MAGYAR MUVESZET

1927. ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~516-8~~.

1928. ~~143~~ ~~[illegible]~~

1931. ~~335~~, ~~[illegible]~~

1929. ~~32~~

Csányi Károly

~~az alábbi előkönyvet az építészhallgatók fentinek ajánlották ugyanitt ardzeje repr-~~

Megfagyott Muzsikus

1933.) ~~ugyanit meg hat karikatúrája~~

~~[illegible]~~

Cs. karikatu-ráival.)

végzett bedörzsölése, míg embereken a porlás-
tott colchicinoldat puszta belélekzése is vérviz-
lést okozhat. A colchicin e közönséges pharmako-
dinamikai hatása nem közömbös viszont bizonyo-

?.100	híváskereső	átlag 500-ponttal		1,050.000
800	regiszterkereső	„ 400	„	320.000
3.700	csop. és vonalválasztó	„ 900	„	3,330.000
4.000	sorrendkapcsoló	„ 60	„	240.000
).000	jelfogók és egyebek	„ 8	„	560.000
		tehát összesen:		5,500.000

orrasztott pont.

A keretek közti összeköttetéseket kb. 100 km osszú 52-erű kábel biztosítja.

A központot közös akkumulátor telep táplálja, melynek feszültsége 48 volt és kapacitása 1600 mperóra. A forgalmas órában a terhelés 300—350 mper (és ennek ellenére a központ gyengeáramú erendezésnek számít!).

Egy ilyen központ a forgalmas órában 15.000 x 2 erces hívást tud lebonyolítani. Ez összesen 30.000 eszédperc. Egy kapcsolás létrehozásához hat sorakapcsolt gépre van szükség, így a gépek átlaos forgalmas órai kihasználása 30.000 : 5.800 : = 31 perc, tehát 52%. A napi átlag ennél roszzabb, nincs több 18%-nál. Az egyes fokozatok épei természetesen különböző hatásfokkal dolozoznak. Legrosszabb a híváskeresőknél (23 perc, lletőleg 58%), míg a legjobb az első csoportválasztóké (38 perc, azaz 63% a forgalmas órában.)

Ami a működések számát illeti, érdemes néhány datot megemlíteni: a legnagyobb igénybevétele híváskeresőknek van, főképpen a második fokoatban ,mert ezek csoportosan indulnak és nagyon okszor feleslegesen. Egy ilyen híváskereső naonta átlagosan 1200-szor indul és ez alatt kb. 20 teljes fordulatot tesz. Egy csoportválasztó

10 Szerda

~~11 Csütörtök~~

~~12 Péntek~~

13 Szombat

Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
10	**11**	**12**	**13**
Ezekiel	I. Leó pápa	Fájdalmas szűz	Hermenegild

Jegyzet

14 Vasárnap

15 Hétfő

16 Kedd

Április	Vasárnap	Hétfő	Kedd
30 nap	14	15	16
	Virág vasárnap	Anasztázia	Labrei B. J.

Jegyzet

	Bevétel		Kiadás		
	korona	fill.	korona	fill.	

Rigler r.-t. III. 1909/02793.

	Folyó szám	Kelet		Tárgy
		hó	nap	

Csányi Károly

MEGHIVÓ

A „Szőnyegkedvelők Egyesületé"=nek az Orsz. Magy. Iparművészeti Muzeumban ⟨IX. Üllői=ut 33—37.⟩ rendezett

RÉGI KELETI SZŐNYEGEK KIÁLLITÁSÁRA

1924. évi szeptember hó 21. d. e. 10 órakor.

E Meghivó a megnyitás napján dijtalan belépésre jogosit.

CSÁNYI KÁROLY
elnök.

NYOMTATVÁNY

Kegyelmes
Méltóságos
Nagyságos ..... *ur*
urnő

Csányi Károly ny. t. tanár: 1. Folytatólagos előadásokat tartott Franciaország művészeti emlékeiről. (A Kis Akadémiában.) Lux Géza adjunktus előadást tartott: Újabb ásatások a Margitszigeten. (Régészeti Társulatban.) 2. Folytatta Magyarország középkori emlékeinek felkutatását és feldolgozását. 3. Hallgatóival felmérte az alsósápi r. kat., a börzsönyi Szent István- és az ócsai ref. templomot.

József nádor 1937/38.

120. l.

ÉVKÖNYV

Csányi Károly

B) **Építészmérnöki Osztály.**

Csányi Károly ny. r. tanár: Előadásokat tartott a Kis-Akadémiában Erdély műemlékeiről. Folytatta Magyarország középkori műemlékeinek felkutatását, ennek kapcsán a Középkori Tanszék kiadásában dr. Lux Géza adjunktus közreműködésével megjelentette a pelsőci református, a gyöngyösi róm. kat. templom, a veszprémi Gizella-kápolna, a bényi róm. kat. templom, valamint a vértesszentkereszti templomrom ismertetését. Hallgatóival felmérte a vértesszentkereszti templomromot, a kisnánai várromot, valamint a Várban található középkori épületmaradványokat.

József nádor 1940/41

78. l.

1941. ÉVI

SOPRONI NYÁRI TANFOLYAMÁRÓL
(A SOPRONI NYÁRI EGYETEM V. ÉVE)

Csányi Károly

l.

Építész

1943. 26 l.

(Kis nyaraló a tihanyi félszigeten, köppel.) —

[illegible]

izottsá-
129.

Csányi Károly

Életének és munkásságának rövid összefoglaló méltatása

Major Máté: A százéves Építőipari Kar tanárai és a magyar építőművészet. - Magy.Ép.műv. 1972.4.sz. 58-61.l.

Csányi Károly
építész

Mikor 1910-ben az Iparmüvészeti Muzeum a kőszegi patika berendezését megvette, a felszállitást, felmérést és ujra felállitást Csányi Károly épitész , muzeumi igazgató intézte, a restaurálást Geraben Ferenc müasztalos végezte.

Nékám Lajosné: A kőszegi volt jezsuita patika. Ip.müv.Muz.Évk.III-IV. 1960. 117-136.l.

126.1.

CSÁNYI Károly

HADIK András: A „Pénteki társaságról" + MARÓTI Géza: Pénteki társaság /részlet visszaemlékezéseiből/. = Pavilon, 5. 1991 53 - 61.p.ill. E.

ződik. Ezek mintájára adtu
Paulinorum három kötetét.
magyar képzőművészet törté
kiadtuk az 1945. év és az
tári iratait, de ez a soro
szettörténeti meggondolásb
ható.

A Kutató Csoport kezd
arra, hogy - a muzeumokkal
tások kezdeményezésével és
ruljon a hazai művészettört
nak a feltárásához és lehet

Csányi Károly

szerepe és munkássága a kassai Szt. Erzsébet templom restaurálásával, illetve építéstörténetének feldolgozásával kapcsolatban.

Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez.
/Művtört.Ért., 1969. 1. sz., p. 1-45./

p.2.

Csányi Károly

és Lux Géza cikkét (Gyöngyöspata róm. kath. plébánia temploma - Technika, XXI. - 1941, p. 78 skk.) idézi jegyzetben

Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori építéstörténetéhez II.
/Művtört.Ért., 1969. 2. sz., p. 89-127./

p. 126.

Csányi Károly

fejléce repr.

Magyar Építőművészet

1907. 11. 4. 1. l.

Csanyi Károly

cvód

Megfagyott Muzsikus. 1933.
(Cs. karikaturáival.) —

5 cwt sorocina	450
5 x 2 kg só	4.00
	74.75

1939. XII. 18

Kiószonettel jelentte

Gajnigyes

MDK

Csányi Károly építész

Megfagyott Muzsikus extra száma a 39. évford.ra
1898-1937, III.1. torzképpel

MDK

Tantó Pál: A mérnök és épitész együttmük. a bp.i dunahidak épitésében. Épitészet, 1942, 2.f.

Csányi Károly-ról

készült karikatúrák az

alábbi sorban

Vállalkozók Lapja

1937. ápr. 29. (K. M.

A „Magyar Mozi-

kus")

Érkezés 1905 okt. 16.

913/1905 sz. (Kassa, 1905 okt. 14. 4716 sz. a.)

A kassai kir. főügyész rudarja, hogy a sajtóügyi kötelespéldányokat a kassai múzeum nak rendesen beszolgáltatta.

MDK

Csányi Károly

"A Maros-Szent-Imrei templom".c.rajza.Repr.

Műv 1. 1914. 133.1.

Czarnyi Karoly

ejnzeit

wód

z

Kat. Lexikon

I k. Bp. 1931. 366 l.

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

Szt. László.

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

Róbert Károly ajándéka.

LZÉS):

bárddal. Az ereklyét Róbert Károly
reklyetartó pedig 1690-ből Znik János

Csanyi Károly

épitész

életrajz

V.: A)

Karczag magyállam élete.

Bp. 1932. 404. h.

Csányi Károly

l.

~~Magy. Mitemlékei~~

III. 235. l. 241. l.
247. l. 258. l. 269. l.
280. l. 290. l. 291. l.

Forster Gy. Magyar
ország műemlé
mei. III. K. B
1913.

jén + ugyanott 1885. december 31-én.

Magy. Képt. 328.

MK 328
TK

asztalnál ül. Keblére tett jobbkezének
vid haja, szemöldöke és bajusza barna,
t. Ingének széles gallérja lehajtott,
öse barnássárga. A zöld teritővel leta-
ıdtollal kalamárist látunk.

n. — Mag. Képt. 328. — Lels. sz. 126. —
~~Wiesben 1821. febr. 1-én + ugyanott 1885. december 31.)~~
374 nov. 30 — av.

adatok.
VIII. 85. - 1878: VIII. 47. - 1880: VIII. 47. -
VIII. 131. - 1894: VIII. 378. -

Kertbeni R. M. aj. 1874

Csányi Károly

l.

~~Magy. Műemlékei~~

IV. k. 246. l. ✓
1915. 257 l. ✓
259. l. ✓

Forster Gy. Magyar-
ornag műem-
lékei. IV. k.
Bp. 1915. ✓

Sz. f. X Ohegy u. 21/A

BUDAPEST
947 AUG

Csányi Károly

l. Gereczerajztár

207. h. 4–193. sz.
194. sz., 202 sz.
207. 210. sz.
208. h. (tobbnél)

FENYVES

II.

A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektorai és dékánjai :

a) Rektorok.

Tanév	Név
1934—1935	Rohringer Sándor
1935—1936	Dr. Czettler Jenő
1936—1937	Dr. Szabó Gusztáv
1937—1938	† Dr. gróf Teleki Pál
1938—1939	Wälder Gyula
1939—1940	Dr. Zimmermann Ágoston
1940—1941	Dr. Vendl Aladár
1941—1942	Dr. Imre Sándor

b) Dékánok.

Tanév	Mérnöki és építészmérnöki kar	Gépész- és vegyészmérnöki kar	Bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar	Mezőgazdasági és állatorvosi kar	Közgazdaságtudományi kar
1934/35	† Zelovich Kornél és Oltay Károly	Dr. Pogány Béla	† Finkey József	Dr. Zimmermann Ágoston	Dr. Heller Farkas
1935/36	Dr. Romsauer Lajos	Dr. Vendl Aladár	Dr. Walek Károly	Dr. Reichenbach Béla	† Dr. Dengl János
1936/37	Dr. Romsauer Lajos	vitéz Verebélÿ László	Széki János	† Dr. Jármai Károly	Dr. Laky Dezső
1937/38	Méhes Zoltán	† Dr. 'Sigmond Elek	Roth Gyula	Dr. Szabó Zoltán	Dr. Imre Sándor
1938/39	Csányi Károly	Dr. Pattantyús Á. Géza	Dr. Vendl Miklós	Dr. Hetzel Henrik	Dr. Egyed István
1939/40	Dr. Stachó Tibor	Dr. Zemplén Géza	Kelle Arthur	Dr. Kövessi Ferenc	Dr. Kuntner Róbert
1940/41	Dr. Stachó Tibor	Vajda Ödön	Dr. Proszt János	Dr. Manninger Rezső	Dr. báró Kaas Albert
1941/42	Csányi Károly	Dr. Náray-Szabó István	Modrovich Ferenc	Dr. Ihrig Károly	Dr. Fülei-Szántó Endre

József nádor 1940/41

III.

Tiszteletbeli doktorok

(Doctores honoris causa)

a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szervezéséig.

1.

A M. Kir. József-Műegyetemen

a) **a műszaki tudományok tiszteletbeli doktorai:**

József főherceg Ő királyi Fensége (1909).

† *Schulek Frigyes*, volt műegyetemi ny. r. tanár (1914).

† *Kherndl Antal*, volt műegyetemi ny. r. tanár (1915).

† *Bláthy Ottó Titusz*, a Ganz-féle elektrotechnikai gyár r.-t. osztályigazgatója és igazgató-tanácsosa, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja (1917).

† *Pusztaszéki Forster Gyula báró*, v. b. t. t., a Műemlékek Országos Bizottságának volt elnöke (1917).

† *Lóczi Lóczy Lajos*, a Földtani Intézet volt igazgatója (1917).

† *Nagyszigethi Szily Kálmán*, volt műegyetemi ny. r. tanár (1917).

† *Dunaszentgyörgyi Tolnay Lajos*, v. b. t. t., a Magyar Államvasutak volt elnök-igazgatója (1917).

† *Zágoni Bodola Lajos*, nyug. műegyetemi ny. r. tanár (1922).

Gállik István, kereskedelemügyi ny. h. államtitkár (1922).

† *Kandó Kálmán*, a Ganz és Társa Danubius gép-, vagon- és hajógyár r.-t. volt vezérigazgatója, a M. Tud. Akadémia volt lev. tagja, az Országos Középítési Tanács volt alelnöke (1922).

† *Velencei Hauszmann Alajos*, volt műegyetemi ny. r. tanár (1922).

† *Nagyilosvai Ilosvay Lajos*, nyug. államtitkár, műegyetemi ny. r. tanár (1922).

b) **a közgazdaságtudományok tiszteletbeli doktora:**

† *Gávai Gaal Jenő*, volt műegyetemi ny. r. tanár (1922).

2.

A M. Kir. Állatorvosi Főiskolán

a) **az állatorvostudományok tiszteletbeli doktorai:**

† *Dr. Schütz Vilmos* titkos kormánytanácsos, a berlini állatorvosi főiskola volt ny. r. tanára (1910).

EX-LIBRIS. CSÁNYI KÁROLYTÓL

Magyar Iparmüvészet
1905. 343. l. kép

Csányi Károly

PÁLYÁZAT BÉLYEGRE ÉS BEKÖTÉSI TÁBLÁRA. I. A gyógyíthatlan betegek számára Budapesten alapított „Irgalomháza“ nevű emberbaráti intézménynek igazgatósága, levelek leragasztására alkalmas bélyegeket akar árusíttatni avégből, hogy egyrészt a befolyó jövedelmet az intézet céljaira fordíthassa, másfelől pedig, hogy az intézet iránt széles körben érdeklődést keltsen. Ennek a bélyegek rajzára a Magyar Iparművészeti Társulat közvetítésével nyilvános pályázatot hirdet a következő feltételek mellett.

1. Terveztessék levelek leragasztására alkalmas *bélyeg*, amelynek rajza vonatkozásban legyen az „Irgalomházának“ rendeltetésével. Kívánatos lenne, hogy a bélyegen felirás is legyen: *Irgalomháza* vagy *Gyógyíthatatlan betegek Irgalomháza Budapest.* (Az Irgalomháza“ látképe — amennyiben a művész azt a bélyegen alkalmazni óhajtja — a Magyar Iparművészeti Társulat titkári hivatalától kapható.)

2. A bélyegnek nagyságát, alakját (álló vagy fekvő négyszög, kör stb.) a tervező művész szabadon választhatja.

jat is, ugyanúgy szem
rajz, egyszínű akvare

4. Kívánatos, hogy befejezett legyen, tová arányú rajz mellett a ságának megfelelő k a pályaműhöz mellék hatásának megitélhet

5. A fentirt köv jogos művészi igé megfelelő pályamű dí pályadíjat tűz ki az Ir bizottsága, azzal, ho valamely pályaműve változtatás nélkül fo döntés után azonnal a pályamű gondosab bizonyos változtatást felét a döntés után, a végleges rajznak elfo

II. A műemlékek „Magyarország Mű legközelebb megjele *könyvtáblájának* rajz művészeti Társulat következő nyilvános

1. Terveztessék „*M lékei*“ a műemlék ors közleményei című r *nak* a rajza, amely

Csányi Károly

Művei szerepelnek Soó Rezső ex libris,
kisgrafika gyüjteményében

Weiner Mihályné:Magyar ex libriscek Soó Rezső
kisgrafika gyüjteményében
Művészettörténeti Értesitő 1974/1 79.old.

CSÁNYI KÁROLY, építész

A győri székesegyház helyreállitását 1901-ben ő vezett
A külső kép a mostani helyreállitásig lényegében változatlan maradt, csupán az ablakokban levő eklektikus üvegezést cserélték ki a II. világháború után, a karzat a
alatt elhelyezté
129.old. k Apor Vilmos vörös márvány tumbáját.

KOZÁK KÁROLY, LÉVÁRDY FERENC, SEDLMAYR JÁNOS: A győri szé
kesegyház szentháromság/Héderváry/kápolnája 99.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY?építész

A Héderváry kápolna restaurálása 1971-ben. Nyilvánvaló volt, hogy a kápolna gotizáló párkányát Csányi készítette/1912/magasságára, eredeti formájára hiteles adata nem lehetett. 141.old.

KOZÁK KÁROLY-LEVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri szé. kesegyház szentháromság-Héderváry/kápolnája. 99.old.

ARRBONA, 14. Xantus János Múzeum, Győri, Múzeum Évkönyve. Győr, 1972.

CSÁNYI KÁROLY, épitész

Lebontsák-e Giovanni Bat[illegible].Rava bővitését?Logikusnak tünt.Csányi is gondolt reá/Héderváry kápolna,1971/. Ellentmond a fal régisége.A Lippert karzatboltozat szétbontása,az Apor tumba elhelyezésének gondja.Kedvezőtlen képet adott volna. 141.old.

KOZAK KÁROLY-LEVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri [illegible] kesegyház szentháromság-/Héderváry/kapolnája. 99.old.

ARRABONA,14.Xantus János Múzeum,Győri,Múzeum Évkönyve.Győr,1972.

CSÁNYI KÁROLY, építész

1901-ben a győri székesegyház helyreállitásakor Csány
a vezető épitész elbontotta a Héderváry kápolnai Rava
által épitett toldalék egy részét a csigatorony kisza
badítása érdekében. 110.old.

KOZAK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri szé
kesegyház szentháromság/Héderváry/kápolnája 99.old.

Arrabona, 14..A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY, építész

1912-14-ben a győri székesegyház restaurálásakor a Héderváry kápolnan feltételezhetően a teljes nyugati hozzáépítés elbontására is törekedett. Ez a Lippet-féle munkákon, a karzat és boltozattoldás bontása miatt hiusulhatott meg. A külső alig különbözik az 50 év előtti purista belső restaurálástól. 139.old.

KOZÁK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri székesegyház szentháromság/héderváry/kápolnája 99.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY, építész

Csányi a század elején a győri székesegyház helyreállítási munkáinak vezetője, a Héderváry kápolnának az 1860-as években Lippert József által módosított kórusrészét változatlanul hagyta. 110.old.

SZAK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri székesegyház szentháromság/héderváry/kápolnája 99.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY, építész

A Héderváry kápolna külső renoválására 1913-14 között került sor, ennek terveit Aigner Sándor készítette, de halála után a végleges megoldás Csányi Károlytól, a munka vezetésével megbizott építésztől származik. 137.old

KOZÁK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri székesegyház szentháromság/Héderváry/kápolnája 99.old

Ar abona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY, épitész

A Héderváry kápolnánál az alapréteget a XIV.sz.utol só negyedében kialakitott Héderváry koncepciót XV.sz végi módositásaival, Rava átépitésének, a Lippert-féle helyreállitásnak és Aigner-Csányi restaurálásának módositásait szét lehet választani. 132.old.

KOZAK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri székesegyház szentháromság/héderváry/kápolnája 99.old

Arrabona, 14. A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY, építész

Mig Lippert József 1861.évi Héderváry kápolna restaurálásának munkáját korszerütlenséggel vádolni nem lehet az 50 évvel későbbi Aigner-Csányi által 1912-14 között elkészült külső restaurálás javára még ez sem nozható fel. -139.old. 72-73.jegyz.

OLÁH KÁROLY-LÁVADY FARKAS-BALOGH JÁNOS:A Győri székesegyhaz szentháromság/héderváry/kápolnaja 89.old

Arrabona,14.A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr,1972

CSÁNYI KÁROLY, épitész, /1873-1955/

Művészettörténész, a bpesti Egyetem épitészettörténeti tanszékének adjunktusa, majd Steindl Imre mellett részt vett több műemlék restaurálásában és felmérésében, átépitésében. 139.old. 73.jegyz.

KOZÁK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri szé-
kesegyház szentháromság/Héderváry/kápolnája 99.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY, épitész

1912-14 között Aigner Sándorral végezte a győri szé-
kesegyház restaurálását.-A Hédreváry kápolnabarokk ko
ri toldásából kb.2 méteres szakaszt elbontott, máltal
a középkori csigalépcső ismét szabaddá vált. 139.old.

CZÁK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS: A győri szé-
székesegyház szentháromság/Hédervary/kápolnája 99.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

CSÁNYI KÁROLY,épitész

1971-ben a győri székesegyház restaurálásakor visszaállitották a hatalmas nyeregtetőt a hosszházra,igy nagy előnyére eltünt az Aigner-Csányi-féle álbazilikás tetőforma.- 139.old.

KOZÁK KÁROLY-LÉVÁRDY FERENC-SEDLMAYR JÁNOS:A győri szé-
székesegyház szentháromság/Héderváry/kápolnája 99.old

Arrabona,14.A Xantus János Múzeum Évkönyve,Győr,1972

Csányi Károly

épitész
kovikasuraja Gedö-
töl

rod
s

Gedö Lipót. Ma-
gyar műgyűjtők
és bibliofilek. Bp.
1931. (Kappel)

BUDAPEST, IX., HOGYES ENDRE-U. 10.

.....szám

.....

Csanyi Károly

ired

1.

Győri kiáll. 1919–1929

8. l. 11. l. 16. l.

Kató Sándor: A Győri képző- és Iparművészeti Társulat 10 éves tört. A Társulat emlékkatalogusa. Győr 1929.

Csanyi Károly

Szabadságoszlop
Győrben 1902.

Reivai lex. IX-k. 218.l.

Csucsivés ref. templom
gyűrött fentitől
1906.

Pest megye II 33.

1904. május 7. 167

A máramarosvármegyei múzeum-egyesület elnökségének: az 1903. évi természetrajzi pályakérdés feldolgozásáról szóló jelentés tudomásul vételéről (189/1904.)

Csányi Károly

Ozaki E.: Az OMIM
ex libris kiállításának
katalogusa. Bp. 1903.
66–68. l. (Képek)

Csányi Károly

Ex ~~libriseti~~ repr.

Művészi Ipar

1906. ~~[illegible]~~

64 l.

70. l.

(Kéjekkel)

z neue Publikation über

'ck, Rom.

wir über diesen Künstler berichten. **In ener Zeit** (1899 II. Jahrgang Heft 8), **in** (1901 IV. Jahrgang Heft 11) **und in dem** 903 VI. Jahrgang Heft 12) behandelt. zn **ca. 200** Illustrationen enthalten und über den ideenreichen Künstler.

Malereien, Karikaturen und Zeichnungen, re und Tapeten, Kissen und Wandteppiche, tarken Phantasie des Künstlers bieten diese

emplare dieser Hefte verfügen und stellen

Bürck = Hefte,

n mit ca. 200 Illustrationen für Mk. 6.—

„Deutschen Kunst und Dekoration".

Arany Károly

Ex libris (Augustini Ambrózy)

Repr.

Művészi Ipar

1906. 116. l. (Kogel)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Csányi Károly

Tervezte a Kossuth serleget.Fénykép repr. 30.o.

Magyar Iparművészet 1904.

MDK

Csányi Károly müépitész

H.O: A Kossuth-serleg. Vas. Ujs. 1903. 13.sz.

205 l. kép 209. l.

Csányi Károly

Ex libris repr.

Művészi Ipar – N. Mův.

1906 33. l. (Képpel)
– 64.70 l. (Képek-
mel.) – 116. l. (Kép)
109. l. (Exlibris tüdő) –

MESE-ILLUSZTRÁCIÓ
VADÁSZ MIKLÓSTÓL.

nyomása.

Csányi Károly

l. Gereczerajztár

240 h. 281. h.

M.D.K.

Csányi Károly /1873-

60. Győri kálvária.

Elveszett. /Győri Városi Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
5. l.
MUMOK. Bp. 1952.

MDK

Csányi Károly

Győri kálvária

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

M.D.K.

Gáyi Károly

60) Győri Kalvária
(Győri városi Múzeum)

Egyéb-kártulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.

Budapest, 1952.

Gy.

Csányi Károly

Magyar Iparművészet

1932. 138. l

• K R Ó N I K A •

CSÁNYI KÁROLY MŰEGYETEMI NYILVÁNOS RENDES TANÁR. Az iparművészet barátainak, a gyüjtőknek és a szaktudomány művelőinek körében osztatlan örömet keltett a kiváló muzeológusnak, lapunk kitünő munkatársának kinevezése. A középkori épités tanszéke, melyre kinevezése szól, nemcsak elsőrendű szakértőt, hanem lelkes, művészi szemű interpretátort fog benne nyerni. Hiszen mindenféle kutatóirányban dolgozva, legszívesebben a hazai műemlékekhez s ezek közt is a középkori és a barok épitészet alkotásaihoz szeretett Csányi Károly vissza-visszatérni. Mint rendkívüli tanárnak már éppolyan széleskörű hallgatósága volt eddig is, mint akármely nagy katedra képviselőjének. A régibb s modern iparművészet amatőrjei pedig remélik, hogy a tudós és élvezetes előadó népszerű ismertetéseit, útibenyomásairól és felvételeiről szóló közvetlen csevegéseit ezután is alkalmuk lesz a felolvasóasztal körül hallani.

Sajnálattal látjuk megbolygatva a páratlan kis múzeumot s az Akadémia kedves dolgot cselekedne, ha a becses gyűjteményt visszaszállitaná régi helyére, mely az intim lakásból úgyis országos közintézetté lett.

S tavaszszal, ha a katalogizálás munkájával elkészül az Iparművészeti Múzeum igazgatója, megnyilik a Ráth-múzeum a közönség előtt, mely megtanulhatja belőle, hogy mikép teheti egy magánember értékessé a passzióját egy nemzet számára. Mert de kevesen értik ezt nálunk azok közül, a kiknek Isten kegyelméből telik passzióra is!

♡♡♡♡ ♡♡♡♡

= EX-LIBRIS. ♡

kozását, könyvtárának rendeltetését is lehetőleg kifejezi.

A könyvjegyek történetével ez alkalommal nem foglalkozunk. Megemlitjük azonban, hogy az Iparművészeti Múzeum által 1903-ban rendezett szép és gazdag Ex-libris-kiállitás óta a könyvjegy használata nálunk is meglehetősen elterjedt. Mindazonáltal ezideig nincsen olyan művészeti lap, mely a könyvjegyek gyűjtőit egymáshoz közelebb hozná, egymással megismertetné. E hiányt akarja

pótolni lapunk, midőn külön rovatot nyit, melyben az Ex-libris-gyűjtők címeit díjtalanul közöljük. ♡

Egyben kérjük a könyvjegyek tulajdonosait, hogy ducaikat lapunknak közlés végett átengedni szíveskedjenek. A bemutatás által ugyanis a könyvjegyek kicserélését tetemesen megkönnyithetjük. ♡

Alábbiakban néhány könyvjegygyűjtő címét közöljük. Kérjük az Ex-libris tulajdonosokat, hogy pontos címüket szerkesztőségünkkel közöljék. ♡

♡ A MAGYAR MŰVÉSZ

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA TÖRTÉNETE. ◘

Második, befejező közlemény.

Az 1885—1886-iki tanévben, bizonyára a kiállítás hatása alatt, a növendékek száma erősen emelkedett az iparművészeti iskolában. A téli félévre nyolcvanegyen, a nyárira hatvannyolcan iratkoznak be. Még a tanév folyamán két új osztály szervezését határozták el: a keramiai és a kisplasztikai osztályét. Az előbbire azonban nem akadt ember s így a tervről le kellett mondani, de a második létrejött. ♡

Ugyanebben az esztendőben, a műfaragó osztálylyal kapcsolatban, Mátrai vezetése alatt díszítő szobrászati osztályt állítottak fel, mely ellentétben a kisplasztikai osztálylyal, nagyobb arányú, az épi-

VJEGYEK

Csányi Károly rajza.

Művészi Ipar ♥ 38
Nemzeti Művészet
1906. 33. l. kép

készetben előforduló díszítmények mintázásával és egyes kisebb, az építészettel kapcsolatosan alkalmazott dísztárgyak tervezésével foglalkozik.

Az 1886–1887-iki tanév végén rendezi az iskola az első önálló intézeti kiállítást, amelyet maga az alapító Trefort miniszter is kitüntetett látogatásával. Ilyen kiállítások, tekintve annak jótékony hatását az intézeti növendékek becsvágyára s tekintve, hogy ez a legalkalmasabb mód, hogy az intézetet a közönséggel és az iparos körökkel megismertesse, a tanári kar határozata szerint minden két évben rendezendők.

Ez időben az intézet nemcsak minőségben, hanem mennyiségileg is jelentékeny munkákat képes felmutatni. Az intézet növendékeinek száma már tekintélyes, 80–100 körül mozog. És hogy a hadseregben is azt a helyet foglalják el, amely végzett tanulmányaikhoz méltó, az igazgatóság és kultuszminisztérium közbenjárásának sikerül számukra az egyéves önkéntességi kedvezményt megszerezni.

Illetékes helyen felismerték azt is, hogy az intézet van hivatva, szervezeténél fogva első sorban, alsófokú ipariskoláknak és szakiskoláknak tanerőkkel való ellátására, feljogositották tehát a végzett növendékeket a rajztanitói vizsgálat letételére.

1890-ben két iparszak számára tervezett esti tanfolyam nyilik meg: egy az ötvösök, egy pedig a lakberendező tanfolyam, a kárpitosok számára.

legmagasabb fejlettségi fokának h: re
ban. Az esztétika már régóta ke di
tart felőle, a gyakorlatból pedig 1 m
inkább kiszorúl. Vesztét a fehérvo h:
fametszetnek az okozza, hogy olyan te
közökkel akar érvényesülni, a m(ta
nem hozzá valók. A tónusok, a ch tu
scuro alkalmazásával és a termész(e:
ségre való törekvéssel oly távoli X
tűzött ki magának, melyet szín stb. H
kül el nem érhet. Már magában a : a:
számban is egy nagy félreértés rejt A
A véső csak a rézmetszet eszköze, m
annál bir festőiességet, mélységet l le
hozni, a fametszetnél alkalmazva, m v(
ezeknek csak úgyszólván árnyékát adja.
Ha tehát egy műtehnika egy eo ipso
elérhetetlen célt tűz ki maga elé és hozzá
még az adott anyagot hamis módon hasz-
nálja föl, természetszerűleg vezet a stíl-
szerűtlen eltévelyedéshez. Szerencsére
a legújabb időben visszatértünk a jó
útra e téren is. Igazi művészek kezdik
gyakorolni a facsimile-fametszést; a fehér-
vonalas fametszet utolsó hívei pedig az
autotipiának esnek áldozatúl.

Megmérhetetlen jelentősége van még a fametszetre a galvanoplasztika fejlettségének, különösen az utolsó 25 évben, a nagyszabású kiadványok idejében. Egy fadúc még talán többet szenved a nyomás alatt, mint egy rézlap. Először részletek válnak le a rajzról, majd az egész dúc is könnyen megrepedhet. Ma már rendesen csak kevés számú luxuspéldány nyomatik az eredeti fadúcról; különben pedig galvanoplasztikai klisé készül az eredetiről, a melyből tetszésszerinti szám áll aztán a nyomtató rendelkezésére. Mihelyest egyik megsérül, azonnal ki lehet cserélni. Ezeknek az újításoknak gazdasági szempontból óriási a hatásuk, soha nem remélt magaslatra segítették a sokszorosítást. Különbség ugyan még mindig van az eredeti fadúc és cinkmásolatának lenyomata közt, — de csak a szakértő finomúlt szeme előtt.

❦

AZ 1900. ÉVI PÁRISI NEMZETKÖZI kiállítás alkalmából a francia köztársaság elnöke több honfitársunkat tüntette ki a becsületrend keresztjével, a kik a kiállítás sikerét előmozdították. A kitüntetettek között a hazai iparművészetnek több lelkes előmozdítója és munkása van, a kik a becsületrend következő fokozatait kapták: Ráth György, főrendiházi tag, a Magyar Iparművészeti Társulat elnöke, a

A NYOMDASZ SZAKOKTATÁS kérdése Magyarországon is mindinkább közelebb jut a megoldáshoz. A nyomdászinasok Budapest iskoláiban már az idei tanévben jó részben külön csoportba fogva részesülnek oktatásban. A kereskedelemügyi miniszter több rendbeli ösztöndíjat tűzött ki nyomdászifjak számára külföldi tanulmányútra. És végül a „Könyvnyomdászok Szakköre“ október havában kurzust nyit azoknak a szedőknek, a kik a modern mesterszedésben és alnyomati lemezek vésésében akarnak némi jártasságra szert tenni. Örömmel veszszük tudomásul ezeket a jelenségeket, mert nálunk a nyomdászati termékek megjelenési formája messze mögötte marad még általában az iparművészet követelményeinek. Pedig legfontosabb tényezők egyike arra nézve, hogy az ipar egyszerű eszköze, az ólombetű a művészet rendületlen és szakadatlan közvetítőjévé fejlődjék — a jó szakoktatás, a melynek keretében a nyomdászat ipara mellett annak művészetéről szerezhetni gyakorlati tanúlságokat. A szedő- és rotációsgép már úgy is fenyegeti a Dürerek és Holbeinek művészeti hagyatékát a tipografiában; a művészet segítő keze vezetheti ez iparágat csak magasabb célok felé.

❦

A DILETTÁNSOK IPARMŰVÉSZkedése épp oly hasznos lehet magára az iparművészetre nézve, mint akár a zenénél. Sajnos, még ma mélységes űr tátong a házi művészkedés és a szakszerű iparművészeti tevékenység között. Ha majd ugyanannyi kiállításlátogató forgatja a vésőt, ecsetet, poncolóvasat stb., mint a mennyi hangversenyhallgató játszik maga is hangszeren, akkor következik el csak valósággal a demokratikus művészetek diadala. A dilettantizmus a tehni-

s en manière criblée (Schrottschnitt)
vatja, a melyet főleg a XV. század
ásodik felében gyakoroltak, nagyban
asonlít a mai fehérvonalas fametszet
hnikájához, a XVIII. században is
lálkozunk egy-egy hasonló példával, de
lajdonképeni fejlődésének magaslatára
az amerikai tónusos fametszet csak a
IX. század utolsó negyedében jutott.
a őszintén kell itéletet mondani felőle,
nem szólhat az elragadtatás hangján.
különbség a régi klasszikus facsimile-
etszések, melyekben a Dürerek szel-
me jelenik meg előttünk, és a mai fehér-
onalas modor közt röviden az, hogy a
régi rendszer mellett a művész a fa
hosszába vágott dúcára maga rajzolta
vonalakban művét s metszőkéssel a fából
a vonalon kívül minden részt kimélyí-

Ex libris (a. m. a könyvekből) szavak bejegyzésével jelezték régenten a könyvek tulajdonosai tulajdonjogukat.

Ex libris.

Tervezte: Csányi Károly.

A középkorban divatozó kézzel irott jelzéseket a XV. század vége felé artisztikusabb fa- vagy rézmetszetű, illetőleg nyomtatott cédulák váltották fel és ezzel kapcsolatba jutott a könyvtárjelző lapocska a művészettel is. A könyv e művészi ékessége újabban kezd ismét divatba jönni. Ezúttal olvasóinknak két magyar ex-librist mutatunk be. Tervezője Csányi Károly.

A grafikus művészetek jelenlegi állása.* III.

A fametszet az imént letűnt évszázadtól kezdve indult új virágzásnak és pedig az úgynevezett fehérvonalas fametszet formájában. A gravutett, vagy szintén maga vagy valami hivatásos metsző, úgy hogy a befestékelt dúc lenyomatán ugyanazok a vonalak tüntek elő, mint a mit a művész maga rajzolt. Míg ellenben a tónusos fehérvonalas fametszetnél a keresztbe vágott fa dúcára fotomehanikai eljárással kopirozzák a mintaképet, a mely többnyire természet vagy kép utáni felvétel, tehát minden vonalat nélkülöz. Ez után a mai fametsző a rézmetsző szerszámaival a rézmetsző tehnikáját utánozva fog hozzá vésőjével vonalakat mélyíteni a dúcra, a mely vonalak a lenyomaton azonban nem feketén látszanak, mint a rézmetszetnél, hanem fehéren, azaz a fény ki van vésve szisztematikus vonalakkal.

Ez a modor jó ideig nagy elismerésnek örvendett, különösen Amerikában,

* L. két előbbi számunkat.

Magyar Iparművészet
1901. ~~VIII~~ 229. l.
képek

N. P.:

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYEI. A múzeumok hivatása az utolsó negyedszázadban átértékelődött. Azelőtt, a merevebb kultúrpolitikai hagyományok idején, a múzeumokat a relikviák gyűjtőhelyeinek és tudományos laboratóriumoknak tekintették. A múzeumok vonzották a laikusokat, idegeneket, utazókat, a múzeumok a műértés, az ízlésnevelés fontos fókuszai voltak, de a gyűjtőszempontok s különösen az elrendezés szempontjai mégis inkább exoterikusak voltak, mintsem demokratizálók. Csak a nagy amerikai trösztkirályok jóvoltából létesült hatalmas gyűjtemények kezdtek friss ötletességgel szakítani e merevséggel és kezdtek nappali és esti népművelő intézménnyé válni. Azután az első angol ruskinista múzeumok, majd a Lichtwark vezetése alá került hamburgi múzeum helyezkedett merőben új álláspontra: a múzeum a közönségért van és a munkás polgárok magasabb élvezetére, hivatásukból folyó ismereteik fokozására való. Kettős irányúvá lett tehát maga a múzeumi gyűjtés anyaga is, elrendezése is. Népnevelő és tudományos kutató célzatot kapott. Az előbbi a szemléltető, a „kirakat"-anyag dolga, az utóbbi a kulisszák mögött lezárt „raktári" anyagé. Az utolsó évtized azután rohamosan tette át a súlypontot a társadalmi hivatásra. Sok tényező játszott ebben közre. A népművelés fokozódó politikai hangsúlyozottsága. A császári és hitbizományi gyűjtemények lassú leromlása s előbb állami, majd társadalmi támogatásra való utaltsága. De talán mindeneknél inkább maga az általános érdeklődés a históriai hagyományok, stílusok és személyiségek iránt, mely minden háborús hangulatnak s fokozódó nemzeti öntudatnak természetes kísérője. Érthető tehát, ha a német intelligens közvéleményt a berlini Múseuminsel építkezései, Hoffmannak, az építésznek és Bodenak az elgondolónak vitái ma jobban izgatják sok politikai tusánál s érthető, ha a müncheni Deutsches Museum az ő új, modern szervezetével a szakemberek és laikusok búcsújáróhelyévé avatta a bajor fővárost.

Minálunk éppen az Iparművészeti Múzeumot, amely pedig jellege szerint legdemokratikusabb múzeumunk, anyagi és építészeti viszonyok csendesebb életre kényszerítették. De a zajtalan, külső effektusok nélkül való élet egy évtizeden át lassú átalakulást takart. Már a háború vége felé elkezdődött az épület egyes folyosóinak és termeinek kisebb interieurökre való tagolása, ami már közönségnevelő célokat szolgált. A kőszegi patika, a sümegi püspöki könyvtárszobának azon egészében örömmel fogadott ajándékul való megszerzése, szinte izgatta az igazgatóságot, hogy kicsiny, de egészen korszerű belsőségeket készítsen e bútorok keretéül. Azután jött az Esterházy-letét, a barokk és empire bútorok átcsoportosítása, jöttek a régi híres Egger-féle ötvösremekek (amikhez Schmidt Miksa készített gavalléros kedvességgel ízléses szobácskát) — s íme: lassan új képet kezdett ölteni a múzeum, mely ma már, ha teljesen nem is, de korhű színpadokon vonultatja fel az elmult századok lakáskincseit. Ezt a munkát csak az tudja igazán értékelni, aki látta a nehézségeivel való dacos küzködést. Ha a világ tudná, mint kell kihalászni, kiudvarolni előbb a bútort, a műtárgyat, azután az ad hoc mecénástól a pénzt, mily öröm és ünnepi ihlet szülője itt egy szép régi boglár, egy elefántcsont-serleg, mennyi gonddal készül egy stucco-ornamens, melyet a püspöki könyvtár szobája mennyezetéről kell átpauzálni, ha a közönség megértené és méltányolná azt a küzdelmet, melyet romantikus eszményekért vívnak... És az Iparművészeti Múzeumnak nincsenek ünnepi ceremóniái.

Az a katalógus is, mely most jelent meg a múzeum kiadásában nyolcvan képes oldallal, vaskos, szép kötet gyanánt: útjelző köve e nagy munkának, mely végeredményben a magyar művészeti kincsek népszerűsítését szolgálja. Egyszerű, szerény, de művészi eszközökkel. Ez a katalógus — melynek eladási értéke 30.000 K — sem végleges még. Nem az a népszerű, zsebrétű, olcsón megvásárolható, de örökértékű könyvecske, amilyennek manapság a múzeumi cicerone-könyveknek lenniök kell. Mert a rég meglevő kliséanyag nagy formát írt elő és bizony számolni kellett azzal, ami van. De azért a múzeum anyagának gazdagsága, szerzeményeinek szerencsés volta és sokoldalúsága így is erőteljesen megmutatkozik. Csányi Károly szerkesztette ezt a katalógust s ő írta azt a kétíves, rövid, de nagyon magvas tanulmányt is eléje, mely az iparművészetek történetét adja dióhéjban. Ez a csevegő, könnyed tanítóforma a rideg katalógusfelsorolás helyett szintén az új múzeumpolitika folyománya. A nagy közönség kevés kivétellel az ő délelőtti múzeumi sétája végeztével nem ér rá szakmunkákat olvasni, de rövid áttekintésben szívesen összefoglalja annak tanulságait, amit látott.

Csányi Károly tanulmánya tehát népszerű kompendium és egyúttal esztétikai útbaigazító. Anyagok szerint halad a keramikától a szőnyegekig és tárlókon, szobákon, tárgyakon magyarázza meg a technikát és a művészetet. Az új anyag új fejezetet is jelent s minden fejezet egy rövid megnyitót amaz anyag megmunkálásának történeti multjáról. Így éppen az anyaghoz lévén kötve, bizonyos aránytalanságok adódnak, ami nem előnyös az iparművészeti jelenségek általános értékelése szempontjából. Például: a keramiának tizenegy oldal jut, a bútornak mindössze öt, holott jelentőségre is, stílusszemléltetésre is ez a fontosabb amannál. Technikai szempontból

245 -46.

Magyar Művészet

1926. / 47

még a beosztást is szeretnők egy jövendő kiadás számára szóvátenni. Sokkal tanulságosabb lenne ugyanis minden képcsoport (például: textiliák) elé egy általános bevezetőt írni, két-három oldalon s az egyes tárgyak adatait, sőt esztétikai értékelését is a kép alatt egy-két sorban elintézni. Így valósággal filmszerűen peregne le a könyv forgatója előtt az iparművészet története.

Becses emlék tehát ez a könyv minden olyan múzeumlátogató számára, aki átlapozza s hasznos tanulságok forrása a tudásra szomjasnak. Híven szolgálja azt a célt is, melynek a múzeum eredeti rendeltetése szerint szolgálatába szegődött: európai, sőt kelet-ázsiai művészeti gazdagság közepette elsősorban a magyar ötvösök, agyagművesek, asztalosok, takácsok, szőnyegszövők, csipkeverők és könyvkötők készítményeinek tradicionális szépségeit megmutatni. Az adatok, a történeti hitelesség, az áttekinthetőség, a metodika mindenütt a múzeumi tervszerűséggel egybevágóan precíz itt. A szeretet és a tárgyakon érzett elragadtatás csak ritkán kap hangokat, de mint finom aventurin csillog az előadás simasága felett. Egészben pedig pompás beszámoló arról a munkáról, mely a Végh Gyula kitűnő vezetése alatt álló múzeumban szívós kitartással folyik.

N. P.

KIÁLLÍTÁSOK

Április hó 16-án nyílt meg Párisban a Galerie Pierre-ben *Czóbel Béla*, ugyanaznap ugyanott a Galerie Devambez-ben a L'Araignée kiállítása, amelyen *Vértes Marcell* nagyobb gyüjteménnyel vett részt.

Április 18-án nyílt meg a Nemzeti Szalonban a *Paál László Társaság* II-ik kiállítása.

Április 20-án a drezdai Neue Kunst Fides helyiségeiben *Moholy-Nagy*;

Április hó 25-én a Kultúrházban (Margitkörút 44.) *Vágh-Weinmann Nándor* és *Mihály* gyüjteményes kiállítása.

Május hó 2-án a Nemzeti Szalonban a magyar aquarell- és pasztell-festők kiállítása; ugyanaznap a Mentor-ban (Andrássy-út 17.) *Müller Dénesé*.

Május 3-án Párisban a Galerie Comoedia-ban *Végh Gusztáv*;

Május 11-én Emil Richter drezdai szalonjában *Egry József* gyüjteményes kiállítása.

Május 15-én nyitotta meg Magyarország Kormányzója az O. M. Képzőművészeti Társulat magyar-angol kiállítását;

Május 22-én nyílt pedig meg a *Szinyei Merse Pál Társaság* juryjével rendezett Tavaszi Szalon első tárlata a Nemzeti Szalonban; ugyanaznap a Photo Club kiállítása saját (Ferenc József-rakpart 17.) helyiségében.

MŰVÉSZETI IRODALOM

HEKLER ANTAL MICHELANGELO-KÖNYVE. Gazdag munkásságú mult után, melyet a klasszikai művészeteknek szentelt, az újabb művészet körébe vágó első terjedelmesebb írása ez a könyv Hekler Antalnak, egyetemünkön Pasteiner Gyula utódjának. Maholnap tíz éve lesz, hogy a művészettörténelem megüresedett katedráját elfoglalta és hogy az ókor művészete felől, amely eddig teljesen lefoglalta érdeklődését, az újabb korok művészete felé fordította tekintetét. Tíz esztendő elmerült kemény munkájának eredménye ez a vaskos könyv. Benne a művészettörténelem egyik legnagyobb alakjának életét és művészetét igyekezik egymással megmagyarázni.

Könyvének gazdag bibliografiájából is kitetszik, hogy az évszázadok során ki mindenkit, mennyi írót, művészt és tudóst igézett meg az a probléma, amelynek Michelangelo neve ád emberi alakot. A magyar művészeti irodalomnak is van róla egy úttörő munkája: Meller Simon fiatalkori Michelangelo-könyve. Általában minden kor és benne csaknem minden nemzedék meg-megkísérli, hogy a maga sajátos szemszögéből keresse a magyarázatot Michelangelóhoz. Nincsen még a művészet irodalmának végleges Michelangelo-könyve és nem is valószínű, hogy valaha legyen. Mert Michelangelo nem olyan egyéniség volt, akinek lényegét határozott vonalak közé lehetne fogni, hanem tehetség-folyamat, amelynek hatóereje nem szűnt meg halálával; amely mint eleven erő származott át az egymást követő korszakokra, hogy mint örök kortárs — kortársainál mérhetetlenül nagyobb kortárs — éljen és lelkesítsen az idők végéig. Sok más nagy művész életéről és munkásságáról kevesebbet tudunk, mint Michelangelóéról, mégis azzal az érzéssel bámuljuk meg alkotásaikat, hogy nincsen bennök számunkra semmi rejtelem, hogy történeti adatok híján is látjuk és értjük minden összefüggésüket. Michelangelo velök szemben nem a mult, hanem a jelen. A róla valaha megfogalmazott vélemények és ítéletek sohasem lettek hagyománnyá, amelyet egyik nemzedék úgy örökölne a másiktól. Róla minden kor és nemzedék külön-külön kénytelen megalkotni a maga véleményét, mint az olyan jelenségekről, melyeket a maguk kora vet föl.

Nem igazságos azért egy-egy újabb kísérletet azzal a kérdéssel intézni el, hogy annyi kiváló Michelangelo-könyv után minek még egy újabb? A kérdés csak az lehet, hogy mi

zását, ami különösen a mai időkben nagy körültekintést, nagy odaadást követel. Mi, a műegyetemi tanárok, a legnagyobb bizalommal ruháztuk Magnificentiádra a Műegyetem kormányzását, mert ismerjük mély kötelességérzetét, megfontolt bölcsességét, törhetetlen munkabírását és műegyetemünk iránt érzett őszinte szeretetét. Biztosan tudjuk, hogy a legnagyobb lelkesedéssel és fényes képességeinek teljes érvényesülésével fogja szolgálni a Műegyetemet. Meg vagyunk győződve arról, hogy a Mindenható segedelmével Magnificentiád rektori működését a legnagyobb siker s műegyetemünk továbbfejlődése fogja koronázni.

Az egész Műegyetem nevében kitűnő egészséget kívánok Magnificentiádnak s rektori működésére az Úristen áldását kérve őszinte barátsággal tolul ajkamra a felkiáltás:

Éljen a rektor!

hazánk a mai nehéz időkben tőlünk megkívánt. Abban a tudatban fejeztük be az elmult tanévet, hogy a Műegyetem becsületes munkát végzett.

Nagyon szép sikerrel működtek fáradhatatlanul tanárelnökeik vezetésével ifjúsági egyesületeink is. Hivatásuknak megfelelően, valamennyien elősegítették a fegyelem, a kötelességtudás, a kartársi megbecsülés és a hazafias szellem ápolásának további izmosodását.

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Mielőtt utolsó rektori feladatomat, a rektori tisztség külső jelvényének ünnepélyes átadását teljesíteném, jelentem, hogy a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem az 1941/42. tanévre rekorává *dr. Imre Sándor* egyetemi ny. r. tanárt, a mérnöki és építészmérnöki kar dékánjává *Csányi Károly* műegyetemi ny. r. tanárt, a gépész- és vegyészmérnöki kar dékánjává *dr. Náray-Szabó István* egyetemi ny. r. tanárt, a bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar dékánjává *Modrovich Ferenc* egyetemi ny. r. tanárt, a mezőgazdasági és állatorvosi kar dékánjává *dr. Ihrig Károly* egyetemi ny. r. tanárt, a közgazdaságtudományi kar dékánjává *dr. Fülei-Szántó Endre* ny. r. tanárt választotta meg s a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a nevezetteket e minőségükben megerősítette. Örülök, hogy egyetemünk ügyeinek irányítását olyan férfiú kezébe adom át, akinek páratlan munkaképessége, nagy tudása, tapasztalatainak gazdag tárháza s nagy szeretete műegyetemünk iránt biztosít mindenkit arról, hogy ez a változás csak alaki, a cél lényegileg ugyanaz marad: a Műegyetem további fejlesztése és felvirágoztatása a rég szellemben.

Magnifice Domine Rector!

A legnagyobb kitüntetés, a legnagyobb elismerés, amit egyetemi tanár kartársaitól elnyerhet, a rektori tisztség, amelynek hagyományos külső jelvénye ez a lánc.

Amikor most a rektori láncot átadom, Maginificentiád hatalmat, kötelességeket és jogokat vesz át. Ez a lánc a rektor bölcsességére bízza a műegyetemi autonóm szervezet kormány-

József nádor 1940/41.

V.

A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem nyilvános rendes, nyilvános rendkívüli címzetes (tiszteletbeli) és helyettes tanárainak bejelentett irodalmi és egyéb szakszerű működése az 1939/40. tanévben.

I. Mérnöki- és Építészmérnöki Kar.

A) Mérnöki Osztály.

Oltay Károly ny. r. tanár: 1. *A folyami vízszínváltozások által előidézett faltestmozgások.* (Geodéziai Közlöny, 1939. évf., 163—181. oldal, 39 ábrával.) 2. *A szél hatása a drótmérés eredményére.* (Geodéziai Közlöny, 1939. évf., 189—194. oldal, 5 ábrával.) 3. *A szögmérő műszerek pontossága.* (Geodéziai Közlöny, 1939. évf. 196—198. oldal, 2 ábrával.) 4. *Egy újabb Zeiss teodolit.* (Geodéziai Közlöny, 1940. évf., 43—47. oldal, 4 ábrával.) 5. *A birtokelhatárolás munkateljesítményének megállapítása.* (Geodéziai Közlöny, 1940. évf., 95—99. oldal, 1 ábrával.) 6. Elkészítette és sajtó alá rendezte a *Geodézia* című munkája III. kötetének javított és bővített kiadását. 7. Kiadta és szerkesztette a *Geodéziai Közlöny* című tudományos folyóiratot, amely 4 számban és legalább 12 ív terjedelemben foglalkozik a geodézia körébe tartozó tudományos és gyakorlati kérdésekkel.

Dr. Mihailich Győző ny. r. tanár, mint a M. M. és É. E. újjáalakított vasbetonbizottságának elnöke, vezette a hidraulikus pótlékokra, valamint vasbetonszerkezetekben acélbetétek alkalmazására vonatkozó előírások és feltételek megállapítását célzó tárgyalásokat.

Dr. Jáky József ny. r. tanár. *Irodalom:* Az Anyagvizsgálók Közlönyének szerkesztője. *Szakműködés:* A talajmechanikai laboratorium felszereléseinek és kísérleti módszereinek továbbfejlesztése.

Németh Endre ny. rk. tanár: A) *Irodalmi működése:* 1. *Az olaszország öntözések műszaki és közgazdasági szemlélete.* (Öntözésügyi Közlemények, 1939. évf. 163—234. oldal.) 2. *A délfranciaországi öntözések vízellátásának vázlatos ismertetése.* (Öntözésügyi Közlemények, 1940. évf., 116—134. oldal.) Szerkesztette az *Öntözésügyi Közlemények* című műszaki és gazdasági folyóiratot, amely legalább évenkint 20 ív terjedelemben foglalkozik az öntözés műszaki, gazdasági, tudományos és gyakorlati kérdéseivel. B) *Előadások:* 1. A m. kir. földmívelésügyi miniszter megbízásából a magyaróvári és debreceni m. kir. gazdasági akadémiákon előadásokat

tartott az öntözéses gazdálkodás műszaki ismereteiről. 2. A Magyar Mérnök és Építész Egylet vízépítési szakosztályában egy-egy előadásban ismertette a tiszafüredi öntözőrendszer műveinek tervezési munkálatait, valamint az öntözéses gazdálkodás elterjesztése érdekében tett intézkedéseket. Irányította az „Alföld öntözése" és a „Rizstermesztés a Hortobágyon" című filmek készítését.

Bauer Mihály c. ny. rk. tanár: 1. *Relatív Galois-féle algebrai számtestek összetételéről.* 2. *Az algebrai számtestek összetételének elméletéhez.* (Matematikai és Fiz. Lapok, 46. évfolyam.) 3. *Über zusammengesetzte relativ Galoissche Zahlkörper.* 4. *Über die Zusammensetzung algebraischer Zahlkörper.* (A M. Kir. Ferenc József Tud. Egyetem Tudományos közleményei. Math. Tud., IX. kötet.)

B) Építészmérnöki Osztály.

Csányi Károly ny. r. tanár: Előadásokat tartott a Kis Akademiában Felső Magyarország művészeti emlékeiről. Folytatta Magyarország középkori műemlékeinek felkutatását. Hallgatóival felmérte a mátraverebélyi r. k. templomot, a kassai Szent Mihály-, a veszprémi Gizella- és a székesfehérvári Szent Annakápolnát, a Vértes-hegység mélyében omladozó vértesszentkereszti románkori bencés apátsági templomot és a kisnánai várromot. A felmérések végrahajtásában dr. Lux Géza adjunktus segédkezett. A Középkori Tanszék kiadványsorozatában megjelent a pelsőci ref., a gyöngyöspatai r. k. templomról és a veszprémi Gizella-kápolnáról szóló tanulmány. Dr. Lux Géza adjunktus építészettörténeti tanulmányt írt a zsámbéki templomromról.

II. Gépész- és Vegyészmérnöki Kar.

A) Gépészmérnöki Osztály.

Dr. Bresztovszky Béla ny. r. tanár: irányította és vezette a tanszéknek, a műszaki mechanikai laboratóriumnak és a vele kapcsolt Kísérleti Állomásonak minden kutató munkáját és minősítő vizsgálatait.

Dr. Misángyi Vilmos ny. r. tanár: *a)* a „Magyar Szabványügyi Intézet" kebelében alakult több szakbizottság elnökségével járó szakszerű működés; *b)* szakbizottsági működés az ipari nyersanyaggazdálkodás tárgyában az iparügyi minisztérium által létrehozott szervekben; *c)* a Felső Oktatásügyi Tanács természettudományi és műszaki szakosztályában előadás tartása „a Felső Oktatásügyi Kongresszus műegyetemi vonatkozásai" címen; *d)* a Felső Oktatásügyi Egyesület főtitkári minőségében kifejtett működés; *e)* cenzori működés a gazdasági szaktanárképző intézetben; *f)* az Országos Közoktatásügyi Tanács ipari szakosztályának elnöki minőségében az ipari középiskolák tantervének és rendtartásának tárgyalásai szakosztályi üléseken; *g)* a Nemzeti Munkaközpont Oktatásügyi Bizottságának elnökeként a szövőipari továbbképző tanfolyamok ellenőrzése; *h)* a M. Kir. Kúriánál kifejtett szabadalmi ülnöki működés; *i)* szakvélemények adása hatóságok és magánosok számára; *k)* a M. Kir. Haditechnikai Tanácsban kifejtett működés.

József nádor 1939/40.

2. A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektorai és dékánjai :

a) Rektorok.

Tanév	Név
1934—1935	Rohringer Sándor
1935—1936	Dr. Czettler Jenő
1936—1937	Dr. Szabó Gusztáv
1937—1938	† Dr. gróf Teleki Pál
1938—1939	Wälder Gyula
1939—1940	Dr. Zimmermann Ágoston
1940—1941	Dr. Vendl Aladár
1941—1942	Dr. Imre Sándor

b) Dékánok.

Tanév	Mérnöki és építészmérnöki kar	Gépész- és vegyészmérnöki kar	Bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar	Mezőgazdasági és állatorvosi kar	Közgazdaságtudományi kar
1934/35	† Zelovich Kornél és Oltay Károly	Dr. Pogány Béla	† Finkey József	Dr. Zimmermann Ágoston	Dr. Heller Farkas
1935/36	Dr. Romsauer Lajos	Dr. Vendl Aladár	Dr. Walek Károly	Dr. Reichenbach Béla	† Dr. Dengl János
1936/37	Dr. Romsauer Lajos	vitéz Verebélyi László	Széki János	† Dr. Jármai Károly	Dr. Laky Dezső
1937/38	† Méhes Zoltán	† Dr. Sigmond Elek	Roth Gyula	Dr. Szabó Zoltán	Dr. Imre Sándor
1938/39	Csányi Károly	Dr. Pattantyús Á. Géza	Dr. Vendl Miklós	Dr. Hetzel Henrik	Dr. Egyed István
1939/40	Dr. Stachó Tibor	Dr. Zemplén Géza	Kelle Arthur	Dr. Kövessi Ferenc	Dr. Kuntner Róbert
1940/41	Dr. Stachó Tibor	Vajda Ödön	Dr. Proszt János	Dr. Manninger Rezső	Dr. báró Kaas Albert
1941/42	Csányi Károly	Dr. Náray-Szabó István	Modrovich Ferenc	Dr. Ihrig Károly	Dr. Fülei-Szántó Endre

IV.

Az 1941/42. tanévben nyugalomban élő tanárok.

A) A volt M. Kir. József-Műegyetemen.

Pfeiffer Ignác, okl. vegyész, a kémiai technológia nyug. ny. r. tanára, a székesfőváros törvényhatósági bizottságának tagja, a Magyar Kémikusok Egyesületének örökös elnöke. Ny. rk. tanári címet kapott 1907. október 7-én, ny. r. tanárrá kineveztetett 1912. október 4-én, nyugalomba vonult 1922. szeptember 1-ével. XI., Budafoki-út 9—11. Meghalt 1941. szeptember 7.

Zipernowszky Károly, okl. gépészmérnök, az elektrotechnika nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem gépészmérnöki osztályának az 1910/11—1911/12. tanévekben volt dékánja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1893. június 11-én, nyugalomba vonult 1924. december végével. II., Trombitás-út 5.

Czakó Adolf, okl. mérnök, a műszaki tudományok tiszteletbeli doktora, az alkalmazott szilárdságtan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1918/19. és 1919/20. tanévekben volt rektora és gépészmérnöki osztályának az 1912/13. és 1913/14. tanévekben, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1916/17. tanévben volt dékánja, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt és a polgári Signum Laudis tulajdonosa, az Országos Középítési Tanács volt elnöke, a Mérnöki Tanács tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének és a Magyar Építőmesterek Egyesületének tiszteleti tagja. Nyilvános rendkívüli tanárrá kineveztetett 1895. augusztus 15-én, nyilvános rendes tanárrá 1900. július 31-én, nyugalomba vonult 1931. november 1-én. XI., Kökörcsin-utca 15. Meghalt 1942. január 28.

Rados Gusztáv, okl. középiskolai tanár, a kolozsvári M. Kir. Ferenc József-Tudományegyetemen a bölcsészettudományok tiszteletbeli doktora, a matematika nyug. ny. r. tanára, a Lipót-rend lovagja, a kormányzói elismerés (Signum Laudis) tulajdonosa, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1911/12—1913/14. tanévekben volt rektora és közgazdasági osztályának az 1917/18—1919/20. tanévekben, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1900/01—1903/04. tanévekben volt dékánja, egyetemi magántanár, egyszersmind tanár a középiskolai tanárképzőn, a Magyar Tudományos

1940 nov. 24

Finom hangszer olcsó ár

tangó harmónika

Sternberg

királyi udvari hangszergyár, Budapest, VII., Rákóczi-út 60. Kérjen árjegyzéket

GRAMOFONOK, LEMEZEK

— **A külügyi bizottságok ülése.** A képviselőház külügyi bizottsága november 27-én, szerdán délelőtt 11 órakor és a felsőház külügyi bizottsága ugyanaznap délután félhat órakor ülést tart. Tárgy: tájékoztató a külpolitikai helyzetről.

— **A római magyar kulturattasé megbeszélései Milánóban.** Milánóból jelentik: Páll Antal dr., a római magyar követség új kultúrattaséja, Milanóba érkezett és Abele Egon báró főkonzullal felkereste Giantarco pártkörzetvezetőt, akivel lefektették a Magyarország és Erdély szélesebbkörü megismertetésére irányuló akció alapjait. Páll Antal milánói tartózkodása során érintkezésbe lépett a vezető olasz napilapok és folyóiratok szerkesztőivel, valamint az északolaszországi művészeti élet ismertebb egyéniségeivel is.

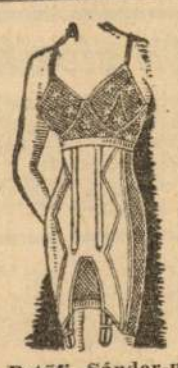

Corrector

anatomiailag helyes

divatfűző

kötelezettség nélküli bemutatás

+Keleti J.+

orvosi műszertár

Petőfi Sándor-u. 17. Telefon: 188—013.

— **Fosztogató tűzoltókat és katonákat ítéltek el Londonban.** Mint a newyorki Associated Press jelenti, a londoni önkéntes tűzoltóság hat tagját öt-ötévi fegyházra ítélték, mert légitámadások után fosztogattak. Négy katonát hasonló bűncselekmények miatt sulyos börtönbüntetésre ítéltek.

Ötletes egyéni öltözködés Ferda Manyinál

— **A városi tisztviselők eskütétele Nagyváradon.** Nagyváradról jelentik: Soós István dr. polgármester november 25-én, hétfőn délelőtt teszi le a hivatalos esküt Hlatky Endre dr. főispán kezébe. Az ünnepélyes eskütétel után a város ujonnan kinevezett tisztviselői teszik le az esküt a polgármester kezébe.

— **Magyar gépkocsizók tanulmányútja Németországban.** Münchenből jelentik: Andrássy Mihály gróf vezetésével a magyar gépkocsizók tanulmányi bizottsága többnapos látogatást tett Németországban, hogy megismerje azokat az oktató és tanuló berendezéseket, amelyeket a nemzeti szocialista gépkocsizótestület létrehozott.

REFRACTIO

ARCHOZ FORMÁLT új fajta SZEMÜVEGEK Ferenciek-tere 1

Minden szemüvegért egyéves írásos jótállás.

— **Bukarestben újabb holttesteket ástak ki a Carlton-palota romjai alól.** Bukarestből jelentik: A nagy földrengés alkalmával rombadőlt Carlton-palota romjai alól szombaton újabb hét halottat sikerült kiásni, köztük egy anyát, aki kisgyermekét szorította magához, mindkettőjüket pedig a családapa tartotta átölelve. A halottak közül négy a felismerhetetlenségig összeégett. A munkálatokkal szombaton végre lejutottak az alagsorba.

Üzletberendezéseket olcsón vállal KOVACS asztalos Telefon: 129-328

— **A hargitaváraljai székely női tábor** Hargitaváralja jelképes székely község keretében újjáalakult. Elnökké dálnoki Veres Julianna dr.-t, ügyvezető-elnökké Cseh Sándornét választották meg. A székely asszonytábor eröteljesen kapcsolódott bele az erdélyi menekültek és az Romániából hazakerült székely cselédlányokat istápoló munkába.

Kassát a Rákóczi-kultusz központjává fejlesztik

Kassa, november 23.

Kassa törvényhatósági bizottsága szombaton délelőtt *Schell* Péter báró főispán elnöklésével közgyűlést tartott. Letárgyalták és elfogadták a város 1941. évi költségvetését, amely *ötmillió pengős keretet* állapít meg. *Pohl* Sándor polgármester hosszabb beszédben beszámolt a költségvetés keretében végrehajtandó *közmunkákról*. Bejelentette, hogy a Hernád-malom csatornát rendezik és az ottlevő erőműtelepet 950.000 pengő költséggel kifejlesztik.

A polgármester beszédéhez hozzászólva, *Pajor* Miklós kívánatosnak mondotta, hogy *Kassát a Rákóczi-kultusz központjává fejlesszék*. Kérte a város vezetőségét, járjon el annak érdekében, hogy Rákóczi rodostói kápolnája, valamint sajátkezüleg faragott karosszéke és gyertyatartói Kassára kerüljenek. Sürgette a Rákóczi-szoborbizottság feltámasztását II. Rákóczi Ferenc szobrának Kassán való felállítása érdekében.

Pohl Sándor polgármester válaszában kijelentette, hogy már megtette a szükséges lépéseket abban az irányban, hogy *a Rákóczi-relikviák Kassára kerüljenek*.

A közgyűlés a költségvetés elfogadásával kapcsolatban *a pótadó kulcsát 75 százalékban állapította* meg. Végül Pajor Miklós indítványára köszönetet mondott Schell Péter báró főispánnak és Pohl Sándor polgármesternek azért, hogy a város pénzügyeit oly gondos előrelátással vezették.

Mai esetek

Érdeklődés

Egy bank helyiségében hosszas köntörfalazás után megkérdi egy atyafi az egyik tisztviselőtől:

— Kedves uram, tegye a szüvire a kezit és mondja meg nékem, jól áll ez a bank?

— Hogyne, — válaszol mosolyogva a tisztviselő, — de miért érdekli ez, bácsika?

Az atyafi kirukkol:

— Azér, instállom, merhogy egy kis kőcsönt szeretnék fővenni...

*

Egy egyiptomi ujságiró megszólit egy Tommyt:

— No, győzünk, győzünk?

— Mi az, hogy! — hangzik az erőtlen válasz.

— Tudnillik a dolog úgy áll, hogy mi nem avatkozunk be a háborúba.

Jó munkát!

Ugyancsak náspángol valaki egy gyereket a háza tornácán.

Beszól egy járókelő:

— Magáé ez a gyerek?

— Dehogy, — válaszol a kérdezett, — az unokaöcsémé, aki ideküldte a gyereket egy hétre, szórakozni...

*

— Hallotta, hogy az olaszok elfogtak Sziciliában egy angol repülőtábornokot?

— Csak nem?

— Debizony: éppen tanulmányozni akarta a déli fronton az angol repülők sikereit.

Kedvezőtlen idő esetén...

A szokatlanul enyhe, napsütéses időben sétára visznek egy pici fiúcskát. A kis gyerek már tudja, hogy rövidesen itt lesz a Mikulás-est, no meg a kirakatokban is látja a bundás, behavazott Mikulásokat.

Két kirakat között aztán igen aggodalmaskodva kérdi meg:

— Anyuka, téjem, van a Mitulász bácinak fejöjtője isz?

Vakmerő postarablás Kőbányán

Szombaton délután 6 óra tájban a Maglódi-út 51 számú házban lévő 104-es postahivatalba belépett egy munkáskülsejű férfi s az egyik ablakhoz ment, ahol *Hermann* Antalné dr.-né postamesternő éppen egy 5000 pengős bankjegyköteget számlált. Az ismeretlen ember rákiáltott a postamesternőre:

— *Halál fia vagy, ha megmoccansz!*

Zsebkést rántott elő, majd a pénz után kapott s közben a késsel meg is sértette Hermann Antalné kezét. A helyiségben tartózkodott még *Vágó* Sarolta postakezelőnő is, aki *segítségért kiáltott, mire a rabló a pénzzel elfutott*. Ekkorra már összefutottak a járókelők is és üldözőbe vették a menekülő férfit, akit a Sörgyár-utcában *sikerült is elfogni*.

A rendőr előállította a X. kerületi kapitányságra, ahol kiderült, hogy *Bán* Károly 32 éves rovottmultú ácssegéd volt a rablótámadó. Bevitték a főkapitányságra itt elmondta, hogy egyik barátjával, *Pap* László 29 éves gyárimunkással beszélte meg a rablótámadást. Pap László szombaton délután 3 óra körül terepszemlét tartott a postahivatalban s ezalatt Bán Károly kint várta az utcán. A támadás időpontját azonban a megbeszéléstől eltérőleg *Bán* Károly megváltoztatta s a tettet egyedül követte el. A rablótámadó vallomása alapján a detektivek *Pap Lászlót is előállitották* az egyik pestszentlőrinci kocsmából. Mindkettőjüket **őrizetben tartják.**

— **Bolgár-román tárgyalások.** Szófiából jelentik: A vegyes bolgár-román bizottságok között szombaton Konstancában megkezdődtek a tárgyalások azokkal a még elintézetlen kérdésekkel kapcsolatban, amelyek a krajovai szerződéssel állanak összefüggésben. Ez alkalommal állítólag a lakosságcsere kérdéséről, valamint bizonyos határrendezési és pénzügyi kérdésekről is tanácskoznak.

— **A francia becsületrend keresztjeit ezüstből és zománcból gyártják.** Vichyből jelentik: A növekvő aranyhiányra való tekintettel a becsületrend nagykancellárja úgy intézkedett, hogy a rend lovagi, tiszti, parancsnoki és főtiszti keresztjeit, amelyeket a rend megalapítása óta aranyból gyártottak, a jövőben ezüstből és zománcból fogják előállítani.

— **Búzavirágvásár a sokgyermekes anyák számára.** A magyar anyák nemzetvédő bizottsága az idén is megrendezi a búzavirágbélyeg- és búzavirágvásárt az érdemes sokgyermekes anyák javára. A budapesti kereskedelmi és iparkamara esztendők óta hathatósan támogatja a bizottságnak ezirányú nagyfontosságú munkásságát. A kamara a kötelékébe tartozó valamennyi kereskedelmi és ipari érdekeltségek bevonásával megkezdte a szervező munkát. A bizottság és a kamara kéri mindazokat a kereskedőket és iparosokat, akik a sokgyermekes családokat támogató munkában résztvenni óhajtanak, forduljanak vagy közvetlenül a kamarához (V. Szemere-utca 6, telefon: 122-680), vagy a bizottsághoz (VI. Nagymező-utca 3, telefon: 225—030).

— **Nem azonos.** Elek György, a Steyermüvek tisztviselője annak közlését kéri, hogy nem azonos a motalkójegy-visszaélésért elitélt Elek Györggyel.

Karácsonyi aukció egy teljes kastélyberendezésből

A zsidó földbirtokok parcellázása következtében a hevesmegyei Hort-kastély mintegy húszszobás bútorzatát és műbecsel bíró ingóságait (festmények, ezüst, porcellán, érmék, üveg, szőnyeg stb.) szerezte meg *gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete* karácsonyi aukciójára. Az aukció kiállítása vasárnap nyilik meg s ami ezen a gazdag és nagy mügonddal összeállított bemutatón elsősorban felötlik, az a kikiáltási árak hihetetlen olcsósága. Példa reá egy XVI. Lajos korabeli remek mahagóni redönyös íróasztal, melynek becsára százötven pengő! Ötszáz darab szebbnél-szebb biedermeyer- és neobarok-pohár olyan karácsonyi ajándékalkalom, mellyel mindenki szívesen kedveskedik barátainak. De az ajándéktárgyak mellett a komoly, nagy művészi látványosságokban sincs hiány. A magyar biedermeyer nagymesterei: *Barabás, Borsos, Markó*, majd *Ligeti* és *Telepy* kiváló festményei, *Munkácsy Mihály* mélyhangú, drámai tájképe, egy 1620-ból való múzeális értékü magyar Madonnaszobor és az erdélyi ezüstművesek néhány ragyogó darabja, a 18. és 19. századi nagy porcellángyüjtemény, valamint *özvegy Tahy Lászlóné* kiválóan érdekes keleti gyüjteménye teszi méltóvá a kalapács alá kerülő anyagot, hogy a művészet és iparművészet összes barátai azt megtekintsék. Az ilyen hatalmas árverési anyag, a százötvenoldalas katalógusban *Csányi Károly* egyetemi tanár 2700 darabot ir le a legnagyobb részletességgel, — előnye éppen abban rejlik, hogy az eladásra kerülő anyag bőséges mennyisége már előre kizárja az egyes tárgyak túlzott felértékelését. A nagy választék és a méltányos becsárak mindenki számára elérhetővé teszik az egyes műtárgyak vagy régi bútorok birtokbavételét, — túlzott áldozat nélkül. Ezen az emlékezetes aukción egy gazdag korszak sok-sok nagyszerü emléke vonul fel, olyan tárgyak, melyekért egykori tulajdonosuk valamikor nagy áldozatokat hozott. A látvány önkénytelenül is új gyüjtemények, vagy finom, régi berendezések alkotására ösztönöz.

— **A Máltát Gibraltárral összekötő kábelt terjedelmes szakaszon megszakitották az olaszok.** Rómából jelentik: Egy olasz hajó a napokban ritka háborus zsákmánnyal tért haza az egyik tengeri támaszpontra. Huszkilométer hosszúságu tengeralatti kábeldarabot hozott magával, amelyet teljesen elleptek a tengeri algák, puhányok és tengeri rózsák. Ez a kábeldarab annak az angol tengeralatti kábelnek volt a része, amely Máltát Gibraltárral kötötte össze. A kábelösszeköttetést az olaszok mindjárt a háború elején megrongálták. Az angolok azóta többizben tettek kisérletet kijavítására. Most, hogy az olasz hajó a kábelt az éj leple alatt ilyen terjedelmes szakaszon megszakitottta, helyrehozatalára többé aligha lehet gondolni.

Szemere Szép BUNDÁK olcsón! Erzsébet-körut 26 második emeleten!

x **A hosszú élet titkát** már a középkor mágusai is kutatták. Pedig egyszerü a megoldás: bőséges alvásra, tökéletes pihenésre van szükség. Tökéletes pihenést a SALTA tartósrugó nyujt. Ha ezzel, a különleges anyagból és különleges fonási móddal készült rugóval kárpitoztatja matracát, ágyát, megszerzi a tökéletes pihenést és hozzájárul élete meghosszabbításához. Csak ezt kérje kárpitosától.

x **„Síiskola dióhéjban** síkezelési és síszerelési utasítással" című árjegyzékkel kombinált füzetecske jelent meg a Cserkészboltszövetkezet (V. Nagy Sándor-utca 6 és VIII. Rákóczi-út 67) kiadásában. A füzet ötletes karácsonyi könyv és játékárlapot is tartalmaz. A Cserkészbolt lapunkra való hivatkozással bárkinek díjmentesen megküldi.

— **A magyar halkereskedők doyenjének jubileuma.** Idősb Zimmer Ferenc kereskedelmi főtanácsos, a magyar halkereskedelmi rt. elnöke a napogban üli meg halászmesterségének 50 éves jubileumát. A magyar halkereskedők doyenjét 1890-ben avatta mesterré a budapesti halászok iparszövetkezete. Idősb Zimmer Ferenc 1866-ban Apatinban született és egész életén keresztül tevékeny részt vett a magyar halászat és halkereskedelem fejlesztésében és ma is, több mint 70 évvel a vállán, fiatalos tetterővel dolgozik főleg a halkivitel előmozdítása terén. Jubileuma alkalmából rendkivül sokan üdvözlik nagyszámu bel- és külföldi barátai sorából.

FÜGGÖNYANYAG-különlegességek nagy választékban WIEG TESTVÉREK Budapest, Deák Ferenc-u 19

— **Egyre nő a drágaság Bukarestben.** Bukarestből jelentik: A román fővárosban újra maximálták a húsárakat. Az eddigi maximális árakat emelni kellett. Az új árak a következők: közönséges marhahús 56 lej, bélszín 80 lej, sovány sertéshús 78 lej, sertés eleje 86 lej, szalonna 90 lej, háj 92 lej. Ezek az árak december 10-ig érvényesek. Valószínünek tartják, hogy akkor újból emelni kell az árakat.

— **Öt nagykőrösi cigánycsalád rendes családi házat épit.** Nrgykőrösről jelentik: Öt cigánycsalád, Mihály József és társai azt kérték a városi képviselőtestülettől, hogy a város adjon nekik részletfizetésre telkeket, mert rendes családi házakat akarnak épiteni. Első részletül 100—100 pengőt ajánlottak fel. A képviselőtestület teljesítette a kérést, öt 200 négyszögöles telket ad Mihály Józseféknek, négyszögölenként két pengőért, részletfizetésre.

Fáj a lába? Dagadt a bokája?

Forduljon bizalommal Belvárosi Orthopediához. Díjtalan felvilágositás és pedogram-felvétel. Budapest, IV., Kecskeméti-u. 3

— **Villamositják a gyergyói medence községeit.** Gyergyószentmiklósról jelentik: A gyergyói medence községeinek vezetői megbeszélést tartottak a községek villamositásáról. A villamositást a Gyilkos-tónál létesitendő turbinák építése útján tervezik. Az előkészitő műszaki munkát rövidesen megkezdik.

— **Huszonöt százalék kukoricaliszt az olasz kenyérben.** Rómából jelentik: A gabonaügyi testület nemrég elhatározta, hogy Olaszországban december 1-től kezdve a kenyeret kukoricaliszttel kevert búzaliszből készitik. Mint illetékes hatóságok közlik, a búzaliszthez 25 százalék kukoricaliszt kell hozzákeverni.

Fővárosi előkelő elektromos gyár
őskeresztény, lehetőleg mérnöki vagy felsőiparis kolai képesítéssel rendelkező
üzletszerző tisztviselőt keres
Csakis oly egyének pályázatát vesszük figyelembe, akiknek az erősáramú villamossági szakmában legalább 10 éves gyakorlatuk van és alapos áruismerettel rendelkeznek. Ajánlatok fizetési igény megjelölésével „Elektromos gyár" jeligére BALOGH HIRDETŐBE, V., Szent István-körút 9, küldendők.

Érik a gyümölcs

Egy ember kéredzkedik fel az országút melletti kiskocsmánál a vörös teherautóra, egy ember, akit most engedtek ki a fogházból. A sofőr begyujtja a motort, a gép felberreg, porfelhő kavarodik és az ember megindul haza, a tanyára, a küzködés és a mindennapi harc földjére. Vele egyivású szegények életrendjébe illeszkedik be ismét, nyomorgókéba, elkérgesedettekébe, akiknek azonban a szerző, John Steinbeck, jóvoltából még sincsen meg a „nyomorregényekből" jól ismert áporodott szaguk keserves munkájuk mellett. Sok-sok életfonál fűződik össze előttünk a könyv folyamán, egyszerű bonyodalmakkal átitatott szálak, — mesterien szőve. Steinbeck alakjai keveset beszélő, nagy mozdulatok nélküli emberek, akiknek éppen ezért minden szótagjuk és mozdulatuk súlyos és sokatjelentő, gesztusaik pedig életsorsokat árulnak el. A regénynek hőse nincs, csak fáradozó és bajokkal teli hús-vér emberei, minden romantikus elképzelés nélkül, de a naturalizmus és a verizmus sem nyom bélyeget az oldalakra, akiknek életéből színesen és pompásan kerekedik elénk az amerikai farmerek élete. A mindennapi kenyér megkaparintása, lám oly nagy és szinte legyőzhetetlen akadály a „boldog" Amerikában is! A táplálékra sóvárgó szájnak temérdek az ellensége: az elemek zavarják a nyugodt munkát és, mint Steinbeck mondja, ellenség maga az ember. Traktoraival és remekül kigondolt célszerű gépezeteivel ezrek homlokára vés eltörölhetetlen redőt és millió szempárból morzsol ki könnyet. Sajátos, érdekes emberek az „Érik a gyümölcs" szereplői és kiválóan megirt a könyv. Nyugodtan mondható: nagy klasszikusokhoz lehet hasonlítani a finom, gondos részletmunkát, de a regény acélvázát is. Jack London és Mark Twain bizonnyal bátran vállalná magának az „Érik a gyümölcsöt", amelyet a Singer és Wolfner adott ki izléses, szép köntösben.

Ezer gyümölcsös házhely Kispesten
43-as és 40-es villamos végállomásánál, 120 négyszögöles telkek, 14—18 pengős árak, ötévi törlesztés. Minden telekhez városi vízvezeték, villanyvilágítás, kiépített utak, járdák. Magyar-Olasz Bank parcellázása. Telefon: 346-929.

— **Országzászló-őrség.** November 24-én, vasárnap a Beszkárt leventeszakasza és a 406-os számú Rákóczi fejedelem cserkészcsapat teljesítenek őrszolgálatot az Ereklyés országzászlónál. Délben 12 órakor a postászenekar kíséri a csapatokat őrségváltásra.

— **A magyar asszonyok nemzeti szövetsége** (Mansz) december 8-án délután 5 órakor tartja rendkívüli tisztújító közgyülését, a Baross-szövetség székházában (Múzeum-utca 17.) A vezetőség kéri a szövetség tagjait, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg a közgyülésen.

— **Feszty Masa előadása.** A Baross női tábor által rendezett karácsonyi ajándékkiállításon november 25-én, hétfőn este Feszty Masa festőművésznő „Asszonyok a falusi gyermekekért" címmel tart előadást. Tubai-Takács Eszter zongoraszámokat ad elő, majd divatbemutató következik.

Üveg, kovácsoltvas, biedermeier
styl és modern csillárok
nagy választékban. Bugyi CSILLÁRSZALON, VI., Teréz-körút 17. — Telefonszám: 121—847.

— **Orvosi hír.** Rojkó Antal dr. orthopaed sebész, kórházi rendelőorvos, az ujságírók szanatóriumegyesületének szakorvosa katonai szolgálatáról visszaérkezett és ismét rendel (V. Klotild-utca 4, délután 4—6-ig, telefon: 113-926.)

— **Patkányt irtat a Beszkárt.** A Beszkárt különböző forgalmi telepein, remizeiben és a lakótelepeken nagyon elszaporodtak a patkányok és az egerek. Az igazgatóság elrendelte a kártékony élősdiek kiirtását és a patkány- és egérirtó hadjárat végrehajtására december 16-iki lejárattal pályázatot irt ki.

— **A természetes „Ferenc József" keserűvíz** régóta kitünően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. **Kérdezze meg orvosát!**

A vasfüggöny

Irta: Dékány András

Sajnálom a régi színpadi szerzőket, a keserűen kedves és mulatságos Molière-t, a nagy zsenit és lángészt, Shakespeare-t és egyenként a többieket is, Scribe-t és Rostandot, hogy nem lehetett részük ebben a csodában. Hogy nem ismerték a hatalmas szerkezet misztériumát és nem dobogott fel a szivük, amikor megindult a gépezet és nem szorult össze a szivük, amikor a hatalmas „függöny" legördült az előadás után... A közönségnek nem jelent sokat a vasfüggöny, szinte talán inkább haragszik rá, mint megbecsüli, szükséges rossznak tartja, mert úgy érzi: amikor leül előadás kezdete előtt a székre, talán a vasfüggöny az oka annak, hogy nem kezdődik meg az előadás. Határsorompónak, válaszfalnak, kínai falnak tartja és csak akkor lélegzik fel, akkor érzi magát igazán a színházban, amikor a vasfüggöny felfelé kezd kúszni és meglibben a piros drapéria! A közönség számára ilyenkor nyilik meg a színpad, ilyenkor érzi meg a függönyön túli levegőt és ilyenkor kapja meg az összeköttetést azzal a másik világgal, amelyik ott van a súgólyukon túl. A festett világgal, amely a szórakozáson kivül rengeteget jelent: felejtést, álmodozást és utazást abba a világba, amely oly sok ember életéből hiányzik.

De az irónak és a színésznek mást jelent a vasfüggöny. Az egyiknek éppen úgy, mint a másiknak: az izgalmak és a drukkok elindítását. Láttam a napnak jóformán minden órájában és mindig úgy éreztem, amikor elnéztem, hogy valami a lelkemre nehezedik. Láttam reggel, amikor még csönd volt a színházban és nem kezdődtek meg a próbák. Sötéten, félelmetesen meredt bele a csöndbe és két részre zárta a színházat. Láttam délelőtt amikor senki sem ült a nézőtéren és mint egy idős, öregember, mérgesen megengedte, hogy eltessékeljék, felvonszolják a nézőtér és a színpad közötti részről. És láttam este, premierek előtt, amikor valósággal kicsinosította magát, fényt kapott a reflektoroktól és sárgásan szikrázó sugárkákat a villanylámpák fényétől. Büszkén és határozottan verte vissza azt a zsongást, amivel a közönség hangja betéritette a nézőteret és ugyanilyen méltósággal, büszkeséggel akadályozta meg, hogy a színpadi munkások kiabálása, a díszletek ütődése, zuhanása, a rendező éles hangja ne ábrándítsa ki azokat, akik azért jöttek el, hogy elfelejtsék a kinti világot és belemerüljenek a festett világ álmodozásába.

A magam bőrén éreztem, hogy mit jelent a vasfüggöny. A próbákon az volt a vágyam hogy minél előbb jöjjön el az a nap, amikor felgördül a „vas" és mögötte, amikor a színpadi levegő összekeveredik a nézőtéri levegővel, lengeni kezd a brokát. És ahogy közeledett ez a nap, úgy szorult mindig jobban és jobban össze a szivem, amikor ránéztem a vasfüggönyre. Valóságos haragot éreztem iránta, élőlénynek láttam és élőlénynek akartam látni! Engemet is, mint annyi társamat, elfogott a félelem, hogy mi lesz majd akkor, ha felmegy a vas?! Hogy mi lesz majd akkor, amikor megszólal a gong és a függönyön túl ott zúg, ott liheg a Nézőtér!... Kérdezzétek csak meg a színészeket és a színpadi embereket, a rendezőt, az ügyelőt, vagy akár a világositót, mivel is mérik le a színpadi sikert? A vasfüggönnyel. Premier előtt, de csak félórával a premier előtt, már nem is arról folyik a szó író és színész, színész és rendező között, hogy melyik jelenetet kell a leghatásosabban kihangsúlyozni, hanem arról, hogy lesz vas, vagy pedig nem lesz?

Az író ilyeneket kérdez: „— Jaj, mondjátok meg, van-e kilátás vasra?"

A színész komoran mondja:

— Ha nem lesz, akkor, öregem, megbuktál!

A rendező, akit már agyongyötört az író és akinek az idegeit szétszaggatták a színészek, ilyen kérdéseknél melankólikusan néz a színpadi zür-zavarra és a vasfüggöny hátsó, megkopott, rozsdás felületére:

— Azt hiszem, vége mindennek, nem lesz!

És amikor az ügyelő kiadja a parancsot, hogy: „vas fel!" — akkor mindnyájan úgy érzik magukat, mintha télen azt a parancsot kapnák, hogy ugorjanak a Ferenc József-híd turulmadaráról fejest a Dunába! Van igazság a földön? Nincsen, mert ugyanakkor a színház másik részén, a nézőtéren fellélegzik a tömeg, sóhajok szállnak a magasba, hogy végre, végre kezdődik az előadás! Ott legfeljebb csak az a baj, hogy valaki késve érkezik és tévedésből villamosjegyet ad át a jegyszedőnek — színházjegy helyett, vagy olyan helyre ül le, ahol már ülne valaki, csak éppen felállt, hogy a szomszéd sorban üdvözölje egyik ismerősét. De túl a sorompón, ahol elhangzott a „vas fel!" kiáltás, ott ilyenkor szokták észrevenni, hogy hiányzik valamelyik kellék, hogy a színésznő nem jól festette ki magát és ilyenkor döbben rá a színész arra, hogy az egész darabból egyetlen egy szót sem tud kimondani! Pedig tudja, de az a betyár vasfüggöny elverte az önbizalmát, akár az íróét, aki ott tévelyeg a kulisszák között és úgy érzi, hogy elkövetkezett a végítélet, az utolsó óra, az özönvíz! Ráadásul ezek a percek tele vannak nyugtalanító tünetekkel is! Az ügyelő például ilyenkor szokott kinézni a brokátfüggöny „kulcslyukán" és hideg arccal megállapítja, hogy nagyon rossz közönség van.

— Az ördög érti, — mondja, — de nem azok jöttek el, akik szoktak, hanem a cinikusok, akik mindent lenéznek és mindent fitymálnak!

Az író beugrik ennek és rohan a főszereplőkhöz, akik megdöbbenve hallják, hogy miféle népség ül a nézőtéren és elháló hangon, kórusban mondják:

— Minden elveszett!

Ezután jön a káosz és a megsemmisülés! A brokátfüggöny szétmegy, a színész játszik, elönti a veriték és a festék alatt az arca gyöngyözik az izzadtságtól. Nem hall és nem lát, a tapsra egy kicsit felfigyel, de megy tovább és nem érzi, hogy van, csak valami távoli zsongásból sejti, hogy beszél, hogy játszik. Ez a lámpaláz.

És végre, végre elkövetkezik az utolsó pillanat, vége a felvonásnak, csapódik össze a függöny... és odalent a kegyetlen, a köszivü, a cinikus és a kérlelhetetlen nézők között — összecsapódnak a tenyerek! A rendező és az ügyelő már nyugodtabban mosolyog, ők tudják, hogy mi következik. Az író tévetegen, saját lábára lépve, elszabadult frakkgallérral az egyik fecskeszárnyon, krétaszinü arccal lép a pokol tornácára: a közönség elé! Nem egyedül, de a szivdobogástól kicsit könnyebb, fellélegzett színészektől kisérve. Meghajlik egyszer, meghajolnak kétszer, ízszer, sőt többször is talán és ekkor — meglátják a csodát! Telnek a percek és még mindig zúg a taps, még mindig ott a közönség és íme: a magasból méltóságteljesen, nyugodtan, mint egy angol lord, jön, küszik lefelé és gördül a vasfüggöny! És ekkor érzi a színész és az író, hogy nem is a vasfüggöny ereszkedik alá, hanem a jóbarát, vagy inkább: az amerikai nagybácsi! Az amerikai nagybácsi, aki elhozza a tengerentúlról a sikert, a boldogságot, az örömet és a megnyugvást. Egyszerre nevetni kezd belül a szív és jön, szinte pillanatok alatt: a fölényes bátorság érzése. Az író gögös lesz, óriásnak érzi magát és egyszerre ráeszmél arra, hogy milyen nagy fiú, hogy milyen nagy szerző! Egyszerre elfelejti, hogy heteken keresztül mit szenvedett, mit kínlódott... és csak azt érzi, hogy kinőtt a rengetegből, szálfa lett, messzire világító fáklya. A vasfüggöny lent van már. És jön az ügyelő:

— No, öregem, győztél!

Jön a színész:

— Ugy-e, megmondtam, lesz vas!

És lesz. Mert szól az ügyelő: „bevilágositani" és ez annyit jelent, hogy a nézőtér, azok a cinikusok követelik az írót és követelik a színészt. Megnyilik a kis vasajtó és egyenként, szépen sorjában meghajolnak, de nem komoly arccal, mint az előbb a színpadon, hanem nevetve, integetve, barátságosan és úgy üdvözlik azokat a százakat, akiktől nem is olyan régen még annyira féltek, mintha ajándékot osztogatnának és koronázási tallérokat szórnának szerteszét!

De egyről, a premier után, mindnyájan elfeledkeznek! Hogy bemenjenek a megüresedett nézőtérre és meghajoljanak, köszönetet rebegve — a vasfüggöny előtt!

— **Téli ellátás és foglalkoztatás a kiskőrösi járásban.** Kiskőrösről jelentik: Gyenes István főszolgbíró a kiskőrösi járás községeinek vezetőit a lakosság téli ellátása és foglalkoztatása ügyében értekezletre hívta össze. Gaál Imre ügyvezető bejelentette, hogy Pest vármegye közjóléti szövetkezete a vadvizek és talajvizek levezetésével és útrendezési munkálatokkal kapcsolatban napszámbérekre 350.000 pengőt fuvarbérekre 50.000 pengő segélyt utalt ki. A rászorulók között mintegy 60.000 pengő értékben fejős teheneket, sertéseket, kecskéket és baromfit osztanak ki. A közjóléti szövetkezet Akasztó és Császártöltés községekben halastavat, Akasztón és Prónayfalván méhésztanfolyamot létesít.

Hírneves német gyógyszervegyészeti gyár fiatal, agilis,
képzett orvoslátogatót
keres Budapest részére. Kérjük a keresztény orvos és gyógyszerész urak ajánlatát fényképpel és fizetési igénnyel „Propaganda IV" jeligére a kiadóba. Németül tudás szóban és irásban megkivántatik.

— **A Kalot közgyülése.** A katolikus agrárifjúsági legényegyletek országos testülete november 28-án, csütörtökön este 7 órakor tartja közgyülését a pesti Vigadó nagytermében. Beszédet mondanak Kovrig Béla egyetemi magántanár, P. Kerkai Jenő országos elnök, Ugrin József főtitkár és Meggyesi Sándor titkár. Utána az érdi népfőiskola növendékei magyar énekeket és táncokat mutatnak be.

x **Villamos-főzőbemutatók.** Eskü-út 5 szám alatt az elektromos művek délelőtti főzőbemutatói hétfőn, csütörtökön és pénteken 10 órakor kezdődnek, délutáni főzőelőadást pedig minden szerdán 5 órai kezdettel tartanak. Részvétel díjtalan.

Amig 'Ön alszik

a Darmol dolgozik. Nem zavarja az álmot és mégis estétől reggelre biztosan hat. Fájdalom nélkül hajt, könnyü és teljes ürülést idéz elő. Kellemes, enyhe és jó hashajtó, a DARMOL

— **A Gellérthegy barlangjában** a régi-régi időkben, amint a néphit őrzi a hajdani legendát, egy Iván nevü szentéletü remete lakott, aki a hozzá zarándokló betegeket a hegy lábánál elterülő tóban fürdette meg s azok csodálatosan meg is gyógyultak. Később ezen a helyen épült fel a Sáros-fürdő, amelynek nagyszerü gyógyitó vizéről hosszú évszázadok alatt mindig nagy elismeréssel szólanak a krónikások. Ennek a kivételes hatású Sárosfürdőnek a forrásai felett épitette fel a székesfőváros Budapest legmodernebb berendezésü, gyönyörü fürdőpalotáját, a mai Szent Gellért-gyógyfürdőt. Ha a régi Sáros-fürdőbe még Erdélyből is eljöttek a betegek, Szent Gellért-fürdőnket Amerikából, sőt Ausztrálliából is látogatják az idegenek. A férfi és női thermálfürdők pompás türkizkék majolika-medencéiben gyüjtik össze az ősi források rádióaktiv vizeit, amelyek reuma, köszvény, ischias, ideges bántalmak ellen páratlan gyógyhatásuak, csakúgy, mint a Rudas-, Szent Imre-fürdők, valamint a Széchenyi-fürdő 1256 méter mélységü artézi kútból fakadó vizei. Féltve őrzött fiatalságunknak, munkabirásunknak és egészségünknek áldott helyei ezek, ahol nemcsak meggyógyul a beteg szervezet, de regenerálódik a bágyadt, fáradt, szellemi és fizikai munkában elcsigázott test.

BRILLIÁNS ARANY EZÜST
vétele és eladása **VARJAS** Károly-körút 22 **udvarban** Tel. 189-286

Házasság

— **Herendi porcellánkülönlegességek** nagy választékban, Schuch, Kigyó-utca 4.

A legszebb nászajándék
egyheti üdülés a gyönyörü Szent Margit-szigeti PALATINUS SZALLÓBAN. A penzióétkezések igénybevehetők az Astoria szállodában is

Hanvai *Hanvay* Ilona és kiscsoltói *Ragályi* Antal dr. november 27-én a keleméri református templomban tartják eskövőjüket.

Prácser Erzsike és *Vajda* László járásbirósági tisztviselő jegyesek. (Sashalmon.)

Külsővathi és töreki *Töreky* Iván dr. nyug. miniszteri tanácsos és felesége, gyulakeszi *Forster* Ilona leánya: *Lelly* és *Kendi* Elemér dr. nyug. kúriai bíró és felesége, nagyborosnyói *Nagy* Ilona fia: *Dezső* törvényszéki titkár novemer 23-án a lazaristák Nagyboldogasszony-úti kápolnájában tartották eskövőjüket.

Schmidt Ferenc dr. egyetemi tanár, c. tt. főtanácsos (Balatonfüred) leánya: *Edith* és vitéz *Novák* Ernő dr. egyetemi tanár (Kolozsvár) házasságot kötöttek.

Lubkovics Anikó és *Arvai* László vezérkari százados november 23-án házasságot kötöttek.

Koralewsky Gertrud és *Lengyári* György dr. házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

*

Legújabb frakk, szmoking, zsakett kölcsönzés Teichner, IV., Királyi Pál-utca 7. Tel. 185-796.

Porcellán, üveg, háztartási
cikkek több mint 50 éve
HANDELSMANN-tól, VII., Rottenbiller-utca 35. sz.

ÁTRENDEZTÉK AZ ESZTERGOMI MÚZEUMOT

Az esztergomi prímási múzeumot a nyár folyamán teljesen átrendezték. A múzeumi tisztviselők kongresszusának tagjai már ebben az átrendezett formában látták a rendkívül gazdag s főleg képanyagában elsőrendű múzeumot. Az átrendezés munkájáról s a meghatározásokról mindnyájan nagy elismeréssel nyilatkoztak. Különös csodálattal nézték Mátyás kálváriáját, amelynek felső részét Csányival együtt ők is francia eredetűnek tartják. Az eddiginél sokkalta áttekinthetőbb múzeumot naponta felkeresik a fővárosi és idegen kirándulók. Itt említjük meg, hogy az átrendezést nyomon fogja követni (egy később megjelenendő ismertető katalogust megelőzve) egy kis népszerű vezető-könyvecske. Ennek is, mint az iparművészeti anyag átrendezésének munkálatait Csányi Károly végzi Lepold Antal dr. közreműködésével.

TÁRLATOK ÉS EMLÉKKIÁLLITÁSOK

A Műcsarnok is elkészült már a most következő művészi szezon programjával. A különféle művészeti egyesületek s kiállítóhelyek közt a Műcsarnok elsősorban a művészet iránt érdeklődő nagyközönség igényeit s a művészek egyetemének gazdasági és művészi érvényesülését igyekszik kielégíteni. Ezért eddigi programjához híven ezidén is megrendezi két nagy tárlatát: a télit (dec. 16-tól febr. 17-ig) és a tavaszit (márc. 10-től április végéig). A téli tárlat alkalmával *Glatter* Gyula-emlékkiállítást is rendeznek a tragikus végű festőművész hagyatékából s ugyancsak e tárlat keretében kerül bemutatásra *Mendlik* Oszkár képeinek külön kollekciója. Az őszi szezonban (okt. 14-től nov. 18-ig) nagyobb csoportkiállítás lesz 10 művész gyüjteményes anyagának bemutatására. A szezon legérdekesebb eseménye a Műcsarnokban jövő év tavaszán megnyíló *olasz reprezentatív* kiállítás lesz, melynek előmunkálatai már serényen folynak. Ez a kiállítás május 3-án nyílik meg és két hónapig fog tartani.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM GYARAPODÁSA

Néhai báró Podmaniczky Géza hagyatékából nagyon becses Mányoky-festmények birtokába jutott a Szépművészeti múzeum. Két portré ez, amelyek Mányoky Ádámnak itthoni tartózkodása idejéből, 1724 tájáról valók. Az eddig a kiskartali kastélyban őrzött Mányoky-képek ezentul a Szépművészeti Múzeum kicsiny, de nagyon becses Mányoky-gyüjteményét fogják gyarapítani.

A BORSODI ÁSATÁSOK

Tudvalevő, hogy az utolsó években igen sok őskori és népvándorláskori lelet került elő Borsodmegyében, főleg a Mátra vidékén és a Bükk barlangjaiban. E leletek egy jelentős része azonban teljesen elkerülte a hatóságok figyelmét. A Borsod-Miskolci múzeum pedig rendesen elesett a rá nézve fontos leletek birtoklásától. Ez indította a borsodi alispánt arra, hogy erélyes leiratban figyelmeztesse a közigazgatási tisztviselőket, tiltsák meg a magánszemélyek ásatásait s figyelmeztessék a falvak lakóit a múzeum kizárólagos ásatási jogára.

A KORONÁZÁSI PALÁST

Az utóbbi időben többször felmerült az a kérdés, hogy melyik koronázási palást az eredeti. Az-e, melyet Budán őriznek a koronázás egyéb jelvényei közt, vagy az-e, amelyet Pannonhalmán őriznek s amely voltaképpen miseruha. A múzeumigazgatók számára feltárt koronázási kincsek kapcsán a pannonhalmi miseköpenyt is felhozatták s bemutatták a kongresszus résztvevőinek. Többen hozzászóltak a vitás kérdéshez s végre is az a nézet alakult ki, hogy az a vélemény helyes, melyet Csányi Károly képvisel (Mihály Ernővel szemben) s amely szerint a budai példány az eredeti, míg a pannonhalmi miseruha csak másolat.

A Műgyüjtő 1928. 10 sz.

EGY MODERN KERAMIKUS SIKEREI

Más alkalommal megemlékeztünk már róla, hogy a *Keramos* nógrádverőcei műhelyében milyen artisztikus porcellánok készülnek a modern keramia kedvelői számára. Most, mint velünk közlik, a gyár keramikusa, *Gorka* Géza önálló üzemre rendezkedett be. Az angol preraffaelita elvek szerint a legdurvább agyagőrlő munkától a modellálásig és égetésig mindent maga végez kisplasztikai munkáin. Ez a mesterség áhitatában fogant szeretet meg is látszik magyaros ízű, dekorativ darabjai mindegyikén. Gorkának nemcsak itthon van jelentős sikere munkáival. A kézműipari tárlat és a szombathelyi kiállítás kitüntetései után most újabb megtiszteltetés érte. Amerikai látogatók keresték fel a fiatal szobrászt és egész gyüjteményre való apróságot vittek magukkal műtermében. Egy magyar származásu clewelandi egyetemi tanár, Reményi József pedig megigérte, hogy külön propagandát indít odakünn iparművészeti tehetségeink ismertetésére. Gorka műveit legközelebb Stockholmban is kiállítják.

A MŰGYÜJTŐ MÚZEUMI SZÁMA

A Műgyüjtő mult kettős száma, melyet a múzeumi kongresszus tiszteletére három nyelven jelentettünk meg, mindenfelé tetszéssel találkozott. A kongresszus résztvevői épp úgy, mint olvasóközönségünk s barátaink, kellően méltányolták szándékainkat. A fővárosi és vidéki gyüjtemények rövid történetével s jellemzésével egy hiányzó kis útmutató-könyvecskét kivántunk az olvasók kezébe adni. Olyan könyvet, mely a múzeumlátogatót mintegy előkészíti a várható művészeti élvezetre s egyúttal rövid, áttekinthető mivoltával könnyedén oktat. Természetes, hogy az ily munka sem tökéletességre, sem befejezettségre nem tart igényt. Különösen vonatkozik ez a magángyüjtemények anyagára. Gyüjtőink oly nagy számmal vannak, hogy a dolog természete szerint ily szükreszabott keretben mindnyájan még névleg felsorolva sem kaphattak helyet. Ám A Műgyüjtő módot fog keresni arra, hogy *sorra ismertesse az eddig még szóvá nem tett magángyüjteményeket*, feltéve, hogy azok közérdekű s magas színvonalú anyagot tartalmaznak. Meg fogjuk ezt tenni szóbeli és képes ismertetőcikkekben, csak éppen az olvasók türelmét és a gyüjtők érdeklődő közreműködését kérjük e munkánkhoz. Itt említjük meg, hogy a szóbanforgó kettős számból különlenyomatok is készültek s ez, a budapesti és vidéki gyüjteményeinket összefoglalóan tárgyaló publikáció 2 pengőért szerezhető meg lapunk kiadóhivatala útján.

MEGALAKULT AZ IDEGENFORGALMI TANÁCS

A székesfőváros törvényhatósága után most a kereskedelmi miniszter által létesített idegenforgalmi tanács is megalakult. Ennek is az a rendeltetése, hogy az idegenforgalmat érdeklő kérdésekben javaslatokat tegyen. Néhány nappal az egyes nemzetek kiküldötteinek budapesti idegenforgalmi kongresszusa után nagyon élesen domborodik ki ennek a tanácsnak lehetetlen összetétele. Feltünő, hogy bár igen kitünő és egyébként érdemes személyiségekből állították össze a szóbanforgó tanácsot, abból éppen a szállodások, a kereskedők s a múzeumok képviselete, tehát az idegenforgalom három eminens faktora hiányzik. A kongresszus tele volt olyan kivánságokkal, melyek a praktikus reklámozásra vonatkoznak. Egy amerikai delegátus elmondta, hogy odakünn való közvetlen propagandájának mit köszönhet Hollandia idegenforgalma. S ugyanakkor minálunk testnevelők, orvosok és egyéb, a kereskedelemtől merőben idegen szellemi autoritásokkal akarják megoldani egyik legsürgősebben megvalósitandó gazdasági kérdésünket, az idegenforgalom problémáját.

MÚZEUMPÁRTOLÓK MISKOLCON

Vidéki múzeumaink jórésze csak igen szűkösen élvezi a közhatóságok támogatását. Ezért, igen helyesen, megszervezik az ő tehetősebb mecénásaikat. A debreceni múzeum után most a Borsod-Miskolci Múzeum cselekszi ezt. Gálffy Ignác vette kezébe a dolgot s immár alapszabálya is van a leendő egyesületnek. Lelkesen folyik a munka, hogy a régészeti, történeti és néprajzi gyüjtés ilymódon szélesebb alapokon indulhasson meg.

PÁSZTOROK MŰVÉSZETÉT GYÜJTI SOMOGY MÚZEUMA

A kaposvári múzeum is megérezte, hogy a kiveszö pásztoremlékek gyüjtésének itt az utolsó órája. S hogy mentse, ami menthető, most háromszáz községben végez kutató munkát. Mindent össze akar szedetni, ami pásztormaradvány: botokat, tükrösöket, borotvatartókat, gyufa- és sótartókat, faragott virágállványokat, képkereteket, törülközőtartókat, sallangos tarisznyákat, faragott ivópoharakat, cifrázott kürtöket, dohányzacskókat. Mert, sajnos, efféle holmik onnan már a világháború előtt elvándoroltak: Sümegre, Veszprémbe Budapestre. Somogy megye közönségétől várják a népművészeti cél helyes felismerését.

KELETI KIÁLLITÁST RENDEZNEK A MŰGYÜJTŐK

A Magyar Gyüjtők és Művészetkedvelők Egyesülete a mostani évben az eddiginél is buzgóbban akar dolgozni. A gyüjtők tanitásának ügyét eddig csak összejövetelek, kirándulások szolgálták. A gyüjtők nevelésének legközvetlenebb módja azonban a kiállítások rendezése. Ez a művészeti gyüjtők legaktivabb foglalkoztatása. A vezetőség most elhatározta, hogy megteszi a lépéseket az első nagy egyesületi kiállítás szervezésére. *A kiállítás a Kelet-re vonatkozó gyüjtés egész anyagát fel fogja ölelni.* Török, perzsa, japán, kínai és indiai tárgyak fognak benne helyet kapni s olyan nagyszabásunak tervezik, hogy a régi, békebeli nagy gyüjteményes kiállitásokhoz méltó legyen. A vezetőség *Csányi Károly igazgatót bizta meg a kiállitás szervezésének előkészitésével;* azt, hogy a kiállítás mikor lesz, még pontosan nem tudták megállapitani, csak annyi bizonyos, hogy még 1929-ben. A hely dolgában már sikerült az Iparművészeti Múzeum földszinti csarnokát biztosítani. A kiállítás rendezősége ezuton is felhivja a gyüjtők figyelmét a nagyarányu bemutatásra, melyben elsősorban az egyesület tagjai, de azonkivül minden magyar gyüjtő részt vehet felajánlott s alkalmasnak itélt tárgyakkal.

ÉVKÖNYVET ADOTT KI A BIBLIOPHIL TÁRSASÁG

Nyolc esztendei működés után csak most jutott abba a helyzetbe a Magyar Bibliophil Társaság, hogy előzetes programjának megfelelve évkönyvet adjon ki. Bár a nyolc év működése nagyon termékeny volt, mert 13 szép kiadvány és 5 kiállitás jelzi az útját, mégis ezzel az évenként kiadandó kötettel indul meg a bibliophil-nevelés igazi munkája. Már ebben a könyvben is értékes közlemények szolgálják ezt a célt. Eisler József Mihály, Végh Gyula és Kner Imre tanulmányai, de különösen a könyv mintaszerűen előkelő tipográfiai megjelenése kezességei annak, hogy az utána következő könyvek is a legmagasabb bibliofil igények számára fognak készülni.

UJ GYAKORNOK AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Mihalik Sándor doktort a kultuszminiszter gyakornokul küldte ki az Iparművészeti múzeumba. Bár még fiatal ember, nagy művészettörténeti készültséggel rendelkezik. Mint ösztöndijas tanult Olaszországban. Bejárta egész Itáliát s főleg a sodronyzománctechnikát, az ötvösségnek ezt a különleges ágát tanulmányozta. Műtörténeti hajlamaiban is nagynevü atyja, néhai Mihalik József nyomdokain halad. Ő volt tudvalevőleg a magyar ötvösség multjának egyik legkitünőbb értője és számos idevágó publikáció irója.

A PARLAMENTI MÚZEUM

Budapest közgyüjteményeinek tényleges gazdagodását jelenti az uj múzeum. Valóban méltó arra, hogy magyar s idegen megnézze. A napilapok kritikái vagy fellengősen agyondicsérték, vagy holmi kuriozitás-gyüjteménynek mutatták be. Mi ugy láttuk, hogy középütt van az igazság. Értékes kezdetről van szó, amely idővel egésszé lesz. Nagyon szépek, ünnepélyesek a helyiségek. Csaknem lezártnak mondhatók gyüjtő szempontból a Kossuth- és Deák-szobák. De másutt még nélkülözzük a céltudat tisztaságát, a gyüjtés körvonalait. A sok metszet önmagában még nem pótolja a tárgyi anyagot. De el kell ismerni a szándék nemességét, a vállalkozás eredetiségét és azt, hogy ezen a nyomon haladva, végül is egy szép múzeuma lesz a magyar alkotmányos élet történelmének.

A Műgyüjtő 1929. 2.-n

A MŰGYÜJTŐ KRÓNIKÁJA

Amanullah neve nemcsak egy politikai tragédiát fed, hanem egy igazi kultúrtragédiát is. Mégpedig legalább is annyira vesztesége az európai tudományosságnak s művészetnek ez a szerencsétlen, elkergetett király, mint saját hazája haladásának. Mikor nemrégiben Európában járt, nemcsak amolyan fölényes érdeklődést tanusított az európai tudomány iránt, hanem — mint arról mi is megemlékeztünk — a párizsi és berlini múzeumoknak gazdag régiségajándékokat is osztogatott. S ahogyan előmozdította népe technikai és egészségügyi művelődését, ugyanúgy lehetővé tette európai régiségtudósok kutató munkáját. Ami különösen azért fontos, mert Baktria, a csodás Afganisztán északnyugati tartománya, az a közvetítő útvonal volt, melyen át a buddhista és hellén művészet egymással érintkezésbe jutottak.

Prof. Foucher a Sorbonne nagyhírű archeológusa kapta meg Amanullah engedélyét, hogy az ősi Baktriában az indus-görög érintkezés bizonyítékait kiássa. Most Foucher professzor, a nagyszabású Turfan-kiállítás alkalmából (l. a Műgyüjtő mult számában Takács dr. cikkét), Berlinben beszámolt pár év előtti utazásai eredményeiről. Ő csakugyan meg is találta — mondja — a két kultúra összekötő útvonalát, de nem ott, ahol Le Coq. Ő, Foucher, a Hindukusch déli részénél Bamyan vidékén talált egy ősi országutat s ez tele volt a hegyoldalakba faragott, 50 méternél is nagyobb Buddhaszobrokkal. A csodálatosan magas kőszobrok feje görögös, redővetése is hellenisztikus, csak épen az isten indus. És lebegő istennőszobrok felvételeit mutatta be, melyeken görög kellem és indus varázslat ölelkezik össze Problémák, amelyek körül még nagy viták fognak folyni.

Zogu Achmed karrierje a háború utáni Európában is némi mosolyt érdemel. A volt őrmesterből ugyanis Albánia királya lett. S nemcsak igazi, vérbeli királyleányról álmodik a felség, hanem igazi történelmi sisakról is. Zogu nem éri be egy vadonatúj nikkel-sisakkal. Régi, történelmi sisakot kér. S azt is a legjobb helyről: a wieni művészettörténeti múzeumból. Szemet vetett egy sisakra, amely Skanderbég családjáé volt valamikor. Zogu ugyanis áprilisban ezzel a sisakkal akarja magát megkoronáztatni, hogy felvegye a III. Skanderbég nevet. Mert volt egy első, török verő Kastriota — Skanderbég (1403—1468), aki független királya lett Albániának. Ezé volt a sisak. Fia már nem tudta tartani sem a királyságot, sem a sisakot. Az elsőből török tartomány lett, az utóbbi, a trónörökös fiúval bujdosásba indult. Igy jutott a sisak, az ő kecskefejes, szarvas, aranyozott, nehéz anyagával Velencébe s onnan később Wienbe. Nem valószínű, hogy még egyszer visszakerüljön Albániába.

Ringelnatz a berlini Szép Ernő. Kedves, lírikus, halk és finom iróniával, elfojtott érzelmességgel. Mindenki örül, ha verseit, ezeket a naiv életszemlélettel átszűrt hárfadalokat olvashatja. De Ringelnatz egyszerre népszerű lett Berlinben mint illusztrátor is. Már nem éri be a magazinokba rajzolt kedves, mókás kis tollvonásokkal. Már kiállítást is rendezett Wilcseknél s valóságos társadalmi esemény lett belőle. Itt kiderült, hogy nem is nagy művész Ringelnatz. Sőt jobbadán csak dilettáns. De fölkapták, beszéltek róla, nézték s »eredetinek« találták. És ez manapság mégis csak többet ér annál, hogy tud-e az illető festeni.

China kiállítás a berlini szezon nagy eseménye. Ehhez hasonló méretű keletázsiai kiállítás még nem volt a porosz fővárosban. A művészeti akadémia valamennyi terme tele van bronz-, jade-, agyag- és kőtárgyakkal, amelyek ezúttal nem az untig ismert, Európa számára készült kínai műiparból rekrutálódnak. Határozott régiségek, igazi Wei-, Tang- és Ming-korabeli műtárgyak, főleg az apró iparművészet gyöngyei sorakoznak fel itt s hogy a színvonal magas lehessen, úgyszólván valamennyi európai ország köz- és magángyüjteményei küldtek látnivalókat Berlinbe. Méretek és kvalitás dolgában tehát a berlini kiállítás minden elődjét felülmúlja. És érdekes látvány volt maguknak a berlini gyüjtőknek nagy hozzáértése az igazi china-gyüjteshez. Abban a városban, melyben tizenöt évvel ezelőtt az első ott vendégszereplő párizsi china-műkereskedő, Edgar Worch, a korai kínai műremekekből sem múzeumoknak, sem gyüjtőknek egyetlen darabot sem volt képes eladni.

MDK

Csányi Károly, festöm.

Nebojsze torony Belgrádban. Cer.r.
A belgrádi vár tökapuja. " "

Nemz. Szal.- A MAPE VI.kiáll. - 1919 febr. Kat. 9.l.

MDK

Csányi Károly, grafikus.

438. Tanulmányok. Rajz.

KMTárs. 1901/2 téli kiáll. Kat. 46.l. KMK.

Csányi Károly

Brassói bástyarészlet, vizf.

Rozsnyói várkapu, vizf.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc. 4 l.

M.D.K.

Csányi Károly, építész

a Mag. Mérn. é Építész-Egylet
előző évi nagpályázatán máso-
dik díjat (ezüst érmet) nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII. évf.

márc. 20 sz. 8. old.

M.D.K.

Csányi Károly, építész

Készítette a győri új ev. ref. templom tervét 600-700 személy befogadására, 65.000 K. költséggel. A terveket a város engedélyezte.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

ápr. 26. sz. 6. old.

M.D.K.

Csányi Károly, építész

a kultuszminiszter kinevezése folytán tagja lett a Műcsebérek Orsz. Birottságának.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

febr. 1. sz. 13. old.

M.D.K.

Vdllalkozók Lapja. Bp. 1914. XXXI. évf.

82. old.

Csányi Károly

archepé Führer

Ilustól

Repr

MAGYAR ÉPITOMUVESZET

1929. 1. sz.

BÖHM PÁL .EG

Csainy Károly

plakettje Remeiny
Józseftől, egyebekkört
kiállítva

Kunsth. Mus. Ung.
Medaillen 1934

Irodalom
legvégére

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Csányi Károly

"A levél" c.
"Cigányfiu" C.
"Szappanbuborék" c. képeit bemutatja a lap
Repr.-ók.
"Budai részlet" c. képét hozza a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 19o9. febr, 14. I. évf. 7.sz.
211, 212, 213, lapokon.
Élet, Bp. 19o9. febr, 28. I. évf. 9. "
289. lap.

Csányi Károly

Besenszky Béla: két tájképe, "Tájkép" cimmel.
ifj Kárpáti Endre: "Zongoránál" c. képe
Némethy János: "Tavaszi napsugár" . "
Csányi Károly: "Tót leány" c. "
Heigel Albert: "Kenderáztatás" és "Kendertörés" c. képeit mutatja be a lap a felsorolt müvészeknek.
Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1911. nov. 12. III. évf.
46. sz. 1397. lap.

Grafika - Rajz - Látkép

Csányi Károly?
A maros-szent-imrei templom
/Rajz/
- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
133.

Csányi Károly, okl. építész, a középkori építészet ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának e. i. dékánja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Ösztöndíjtanács és a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának tagja, a katonai és polgári Signum Laudis tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1932. szeptember 17-én. XI., Ábel Jenő-utca 14. Távbeszélő a lakáson: 269—457, a tanszéken: 259—514.

Pr József műeg 1938/39. II. 9. l.

Csányi Károly

Die erste Basilika aus d
XII. Jahrhunderts erweitert, in hochromanis
te Kathedrale von Kalocsa und die Skt.
turme versehen, welcher im Jahre 1277 be
hunderts erhielten die Schiffe ein gotisc
auch den heutigen Fassadenturm in chara
ren, später lies noch der Gouverneur Joha
arbeiten, während der gotische Turmhelm Mit
schen Bischof Ludwig Haynald aufgesetzt
Beichtiger im Vatikan Johann Lászai lie
sancevorhalle errichten, der Bischof Fra
nyi Kapelle ebenfalls im Renaisancestil
König Karl III./als Kaiser Karl der
durch den italienischen Meister Viscont
metrius an die Südwand des Chores eine
Sakristei anfügte. Später in

Csányi Károly

Dékánok:

Csányi Károly, a mérnöki és építészmérnöki karon.
Pattantyús Á. Géza dr., a gépész- és vegyészmérnöki karon.
Vendl Miklós dr., a bánya-, kohó- és erdőmérnöki karon.
Hetzel Henrik dr., a mezőgazdasági és állatorvosi karon.
Egyed István dr., a közgazdaságtudományi karon.

Pr Józsefvárosi 1938/39. II.

Első rész.

Csányi Károly, okl. építész, a középkori építészet ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1938/39. tanévben volt dékánja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Ösztöndíjtanács és a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának tagja, az Országos M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság kültagja, a katonai és polgári Signum Laudis tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1932. szeptember 17-én. *XI., Ábel Jenő-utca 14.* Távbeszélő a lakáson: 269—457, a tanszéken: 259—514.

József nádor tájék
1940/41. 9. l.

MDK

Csányi Károly és Kiss Béla

grafikus fényképész

közös munkája

a fotomontázs: Az Egyetemi Nyomda 1958 évi könyvtermékeiből. Kép 474 lapon.

Egyetemi Nyomda 1577–1958 Melléklet

Magyar Grafika 1958 II évf 6 sz. Melléklet 474 l.

MDK

Csányi Károly műegyetemi tanár

elkészítette Győr teljes műemléki kataszterét.

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 15. l.

MDK

Csányi Károly műegyetemi tanár

városképi vizsgálatainak eredmé-
nyeit közli Győr belváros mű-
emléki térképe. (repr.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 4.sz.
mell.

Csányi Károly, épitész MDK

Győrött született.
1896-ban végezte el a Müegyetemet.
1898-ban Steindl Imre mellett dolgozott ,az Országház épitése idején.
Első nagyobb tanulmánya a gyulafehérvári székesegyházról (1899)
Az Országház monográfiája (Birchbauer Károly-Lyal 1902)
1904-ben az Iparmüvészeti Muzeumba került.

Genthon István : Csányi Károly 1873-1956.
Müv. Ért. 1956. V. évf. 2-3. 189.

M. D. K.

Csányi Károly

Rajzok a gyulafehérvári székes-egyházról.

Vita Entz Géza: A gyulafehérvári székesegyház c. monografiájáról.

Művért. 1957. VI. é. J. 2-3. sz.

223. l. (207. l.)

MDK

Csányi Károly

1917-21. régi stilusok ismertetése, müv.történele

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói...1880-1936.
Az Iparmüv.Főisk.Evk. Kg. 1934-36. Bp. 1936.
46 l.

MDK

Csányi Károly

Cz: M. temetői fejfák. ——— Magyar iparművészet 1902.

MDK

Csányi Károly,

az iparművészeti rész elrendezésében segédkezett.

Belényessy Zsigmond: A debr. Déri-muzeum épülete.- M.Ip.Művészet. 1931.1-2.sz. 14-15.l.

MDK

Csányi Károly építészmérnök

Építészmérnöki osztály. Pr József müegyetem 1939/4o
II. lo l.

MDK

Csányi Károlyépitész

ny.r.tanár

Pr Józsefmüegyet. 1939/4o. I. 1o l.

MDK

Csányi Károly

Nemz.Muz.

O.Öszt.tanács tagjainak nécsora 1941. Orszöszt 1939/4o.

62 l.

Csányi Károly

építész a Műemléki Tanács tagja volt (mely az O. M. H. mellett működött), és az Országos Iparművészeti Múzeum ~~[illegible]~~ osztályvezetője.

Bereza Géza: Műemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443–465. l.
/Kny. Építés és Közlekedéstudományi Közl./

469 l

MDK

Csányi Károly

Magyar Iparmüvészet. 1905.

169.1.

MDK

Csányi Károly épitész

A középkori épitőművészet formai cimű könyve az épitőmunkavezetők könyvtárának XXVII.kötete. E könyvecske dióhéjban ismerteti a középkori stylusokat. Az ókeresztény, román és gót stylust.

Magyar Vilmos: A középkori épitőművészet formai. Könyvismertetés.

Épitő Ipar 1910. okt.9. 41.sz. 401.1.

MDK

Csányi Károly

Az iparmüvészet irodalma. Magyar Iparmüvészet 1902. 299.l.

MDK

Csányi Károly

A Mügyüjtő 1928, 1o.sz. 287.1.

MDK

Csányi Károly prof.

A kiállitás célja nemcsak beszámolás volt. /Evvel foglalkozik a Szépmüvészet egész januári száma/. - Müemlékeink az egész nemzet tulajdona. Multunk megbecsülésére intenek.

Csányi K.prof.tanszékének gyüjteményéből a jáki Krisztus és apostolok gipszöntvényeit rendelkezésre bocsátotta.

Gerevich Tibor:Müemlékeink védelme. Müeml. kiáll.
Szépmüvészet. 1943. 1.sz. 3-5.l.

MDK

Csányi Károly

Művészet 1913. 143.l.

MDK

Csányi Károly épitész

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.jan.15. 9-11.lap

MDK

Csányi Károly

Csányi K.: A modern érem-és plakettmüvészetről. Magyar Iparmüvészet 1908. 162.l.

MDK

Csányi Károly

Lechner Jenő: Budapest műemlékei.(Csányi Károly: A reneszánsz stiluskorszak.)

Magy.Művészet, 1925.1.sz. 60.l.

MDK

Csányi Károly (építész?)

Iparművészeti igazgató (A Magyarország megszállt területén levő városok műemlékeit ismertető előadássorozat keretében Nyugat-Magyarország és Pozsony műemlékeit ismertette.)

—Cs.: Magyarország megszállt területén levő városok műemlékei 338.
Városi Tanács. Bp. 1938. [redacted] l.

M.D.K.

Csányi Károly

Müépitész tatarozza a győri székesegyházat.

Városok Lapja 1934. XXIX.évf. 10.szám. 291.o
Középitkezés.

Csányi Károly, építész

M.D.K.

a Kongresszus Végrehajtóbizottságának tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 18.old.

le - Ф. К.

CSÁNYI Károly építész

Szül. 1873. szept. 7.

Építészcsaládok

Magyar Építőművészet 1960. 5. sz. 64. l.

M.D.K.

Csányi Károly, épitész-régész

felmérése az egri várbeli csucsives folyósóról, 1922.

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 25.old.

MDK

CSÁNYI KÁROLY

Megállapitások az egri vár középkori templomairól.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.26.

Képzőművészeti Alap kiadása.

Csányi Károly MDK

Dr. Éber László feliratában /Közoktatásügyi Népbiztosságnak / őt is a müemléki tanács tagjául való kinevezésre javasolja. 1919 jun 18.

106.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

CSÁNYI Károly müvtört.

a vasvármegyei képzőművészeti kiállitás történetéről ld.

Vasi Szemle, 1990.3.sz. 390 skk.

Wedgwood-kategóriába tartoznak, nem olyanok, mint a többi kőedénygyárak mészpátos készítményei, hanem a mészpát helyett földpáttal készültek. Ez bizonyos fokig érvényes a pápai kőedények első korszakára, de a 30-as évektől kezdődően itt is a mészpátos kőedények terjednek el, mint az ország más kőedénygyáraiban. Az edények felülete egyre szebb lesz és sem formában, sem színben nem térnek el lényegesen más magyarországi, sőt közép-európai kőedénygyárak készítményeitől.

1838-ban Pápán jelenik meg az első természettudományi tankönyv Tarczy Lajos tollából[4]. Ebben a kőedénygyáruk készítését is részletesen ismerteti az „illusztrált" szerző, a kőedények összetételétől, az edények kiégetésén át a festésig és égetésig. Tarczy – aki később Petőfi osztálytanítója a pápai református kollégiumban –, élesen bírálta Fischert amiért nem érdekli „az edények kelleti jósága", csak arra törekszik, hogy minél több áru készüljön a gyárban[5]. Ettől kezdve Fischer mintha bizonyítani akarta volna, hogy nemcsak elfogadható kőedényt tud készíteni, hanem még porcelánt is, ami addig megfelelő minőségben Magyarországon még nem sikerült senkinek. Lépéseket tesz, hogy Herendet magának megszerezze. Herend közel van Pápához, így érthető, ha Fischer részletesen informált az itteni kőedénygyár viszonyairól, Stingl Vince gyáralapítása körüli küzdelmeiről. Ma már szükségtelen hangsúlyoznunk, hogy a herendi gyár története nem 1839-cel az állítólagos alapítás évével kezdődik. Az 1839-es év ugyan választóvonal a gyár történetében, de nem a „kezdet" ideje.

CSÁNYI Károly

A püspökkari értekezlet 1930 márc. 3-án az Országos Egyházművészeti Tanács tagjává választja mint az O.M. Iparművészeti Múzeum igazgatóját

Ld. A püspöki kar tanácskozásai.
Bp. 1984. 163. p.

rendszerint a 20. századi müve
koncentráló munkatervek maradi
és a Szovjetunió Kulturális Mi
I[N]tézetének némely kollokviuma
E kapcsolatok megujitása azonb
Tudományos Akadémia által kezd
egyelőre nyitott kérdés. Ez eg
a magyar müvészettörténet szem
konkrét kutatási tartalommal
állna, mint a romániai ~~ix~~ rok
felvétele.

, Az egykori NDK-ban minde
19. századi müvészettörténeti
vonatkozásban pedig - különös
hanem a krakkói müvészettörté
Nedec-vári közép-európai tárg
folytatandó - és feltétlenül

Fentieken tul a Kutatócs
mindenekelőtt egyes munkatárs
tudományos kapcsolataihoz - é
felkérések és megbizatások sz
kezdeményezéseké.

Csányi Károly MDK

hajósmolnár

Az 1872. évi ipari törvénnyel megszünt győrszigeti molnárcéh 15 tagja a püspöktől 1871-ben 286 négyszög öl kikötőhelyet vásárolt. A 15 aláir- közül 1882-ben már csak kettőt: Csányi Károlyt és Szabó Jézsefet találta fizetőképesnek a bíróság.

Czigány Béla: Adatok a Győr megyei hajósmolnárok életéhez.
ARRABONA 4. Győr. 1962. 97-116.l.

112.l.

CSÁNYI KÁROLY
építész

Nógrádsáp

Plébániatemplom

TKM 569

4. old.

gyar írók élete és munkái,
33, 23.
yi pénzverde (Madonnás) jegyű
em 1:1922(3-4)39.
ri pénzeink verdejegyeinek
érem 19:1963(25)63.
, Maler, *26.12.1878 Budapest,
lebte er noch ebd.]
3.MagyKépLex, 1915.
1988.

O.HESSKY

ch. Emailmaler, *1812 +1882,

Közlöny 1861:31.
megye és város egyetemes
874, 429.
Maler, *12.3.1837 Nantes, in
uch in Ungarn.]
15.
.
bar 1831 in Ungarn (eine Angabe
rabdenkmal zu Galgagyörk).
15.
+1768, Werke in der Slowakei.]

rországi festészet a XVIII.

Csányi Karoly

1919. febr. MAPE kiáll N. Halon

Ne bojsze torony Belgrádban.
Cenzarajt

A belgrádi vár fölgyuja.
cenzarajt.

Nummi strati V. 255.

Csányi Károly

lásd

Képünvészet

1943. 57. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Csanyi Károly

okl. építész, a Középkori
építészet ny. r. tanár.
Ny. r. tanár 1932 szept. 17-
tól

Programmja, A m. kir.
József nádor műszaki
és gazdaságtudományi
egyetem — az 1937/38.
tanév első félévére. 10. l.

t a t v á n y

51,amely összeget az 1935. évi
Közoktatásügyi miniszteri ren-
Országos Bizottságánál 1936.ju-
ndkivüli munkálataim dijazása
ából felvettem.

.....

B) **Építészmérnöki Osztály.**

Csányi Károly ny . r. tanár: Előadásokat tartott a Kis Akademiában Felső-Magyarország művészeti emlékeiről. Folytatta Magyarország középkori emlékeinek felkutatását, ennek kapcsán a Középkori Tanszék kiadásában, Lux Géza adjunktus közreműködésével, megjelentette a börzsönyi, alsósápi, karcsai, ócsai és ráckevei templomok ismertetését. Hallgatóival felmérte a mátraverebélyi, gyöngyöspatai és bényi középkori templomokat. Lux Géza adjunktus előadást tartott a Régészeti Társulatban Szabolcs vármegye építési emlékéről és a Kis Akadémiában a szentmargitszigeti ásatásokról.

József nádor 1938/39.

120. l.

Csányi Károly

und unverhältnissmäsig langgezogene, nach
Kirchenkörper hervorstöst, so dass der eig
im Aussenbild zum Ausdruck kommende klar
kubische Wirkung der Gebäudemassen, der d
Sparsamkeit im Aussenschmuck zeichnet di
rischen Kirchen Siebenbürgens aus, die kl
und einfache Dorfkirchen, die Steinbauten
Vásárhely, Csikrákos, Ketesd/, worin wir ei
grossungarischen Baukunst gleicherweise
cher der auf Klarcheit und nüchternes Ma
zu entsprechen scheint.

Die ungarische gotische Ba
ist zum überwiegenden Teile das Ergebn
Falle einiger hervorragenden Schöpfunge
schau, der Zápoly-Kapellen von Csütörtök
tel, die Schwarze Kirche von Brassó/Krons
auf fremde Vorbilder zurück, welche

Csányi Károly

terverte a kiszombori rk. plébánia templomot, neoromán stilben.
A belül hatkarélyos kerek nentely árpádkori, a hajó és torony uj.
Épült 1910.
Látta 1913 és 1939.
ápr. 27

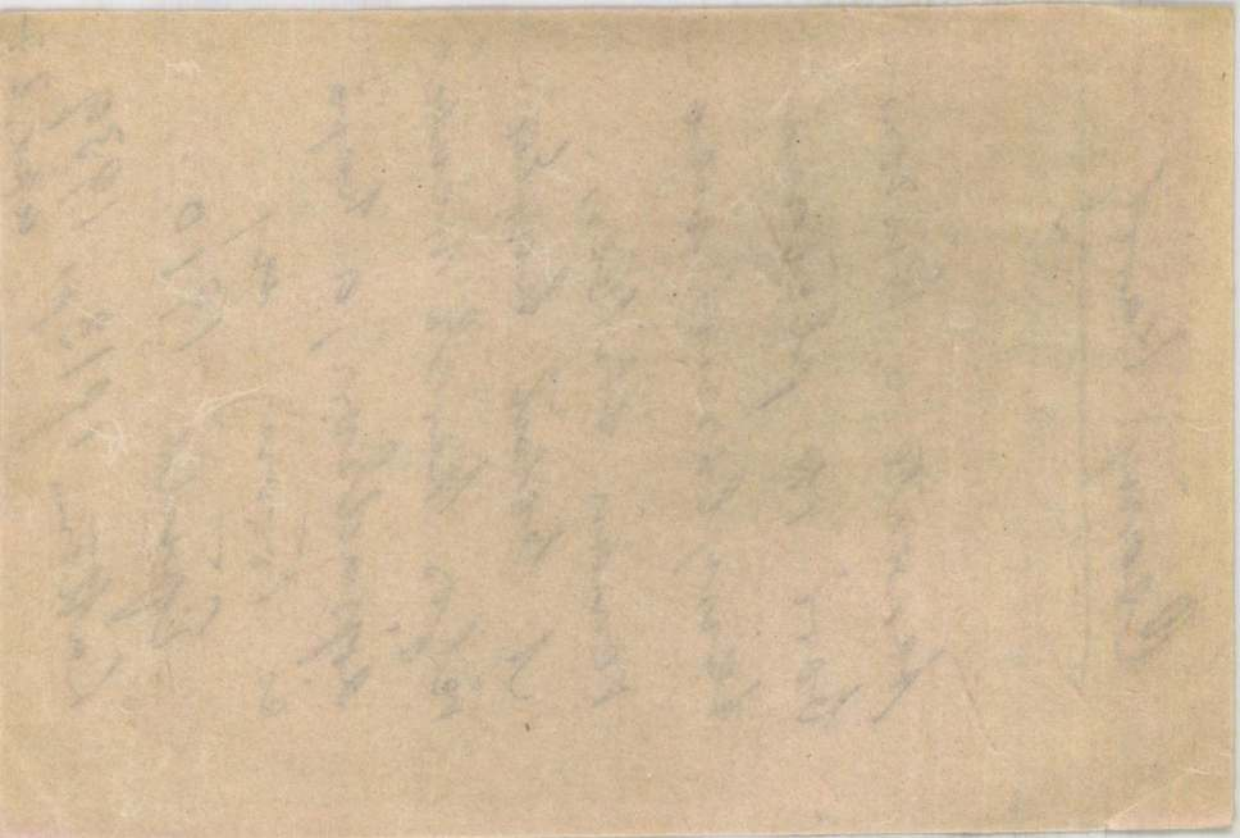

Csányi Károly

A hajdúszoboszlói templomerőd utolsó sarktornya.
Fenti rajza
Repr.

Szépmüvészet

Építészet
1942. 70. l.
(Kép

ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MUZEUM
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI-ÚT 33—37.

Budapest, 911. XII. 12.

Kegyelmes Uram!

Molnár államtitkár úr megbízásából, Majovszky Pál dr, osztálytanácsos úrtól egy segesvári régi hár fényképét vettem kérlek, azzal a megbízással, hogy Kegyelmes Uram beleegyezését kérve, ezt a régi hárat – a Műemlékek Bizottsága részéről, mielőbb vizsgáljam meg oly szempontból, hogy az alkalmas lenne-e az ottani Hahn Sebestyén múzeum céljaira.

A midőn ezt teljes tisztelettel Nagyméltóságod tudomására hozom, egyúttal mély tisztelettel kérem, Kegyeskedjék hozzájárulni, hogy e hárat segesvári mint a Műemlékek Orsz. Bizottsága kiküldöttje a Karácsony és Újévkörüli időben megvizsgálhassam és a mennyiben szükséges lenne, alaprajzát felvehessem.

Maradtam Nagyméltóságodnak

alázatos szolgája

Csányi Károly
építész

Gáspár Károly

Az 1935/36. tanévben az ösztöndíjak adományozására ismét az előző évi elenyészően csekély költségvetési keretek álltak rendelkezésre, amelyek különösen a nyugateurópai államok felé irányuló pályázók közül még a legkiemelkedőbbek számára sem tették lehetővé a kiküldetést.

Hogy e tekintetben jelen beszámoló mégsem kénytelen eredménytelenségről beszámolni, az annak köszönhető, hogy a magyar társadalom legkiemelkedőbb vezéregyéniségei között akadtak olyanok, akik e nagyfontosságú kulturális kapcsolatok jelentőségét megértették és az ösztöndíjakció segítségére siettek. Így elsősorban dr. Imrédy Béla ny. m. kir. pénzügyminiszter úr, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, az Országos Ösztöndíjtanács kérése alapján kieszközölte, hogy a Bank főtanácsa az ösztöndíjakció támogatására háromezer pengőt utaljon ki. Dr. gróf Teleki Pál, az Országos Ösztöndíjtanács elnöke, más úton további háromezer pengőt gyüjtött. Ezeket az összegeket végül kiegészítette a dr. Tomcsányi Tamás székesfővárosi fogalmazó úr által 1931/32-ben Genfben élvezett ösztöndíja egy részének visszatérítése címen felajánlott négyszáz pengőnyi összeg. Ilymódon a költségvetési tételekhez 6400 pengő kiegészítés járult, úgyhogy ezzel a legkiemelkedőbb angolországi ösztöndíjpályázók kiküldése legalább egy félévre biztosítható volt. Fogadják ezúton is az Ösztöndíjtanács köszönetének kifejezését mindazok, akik a nyugateurópai ösztöndíjakra fordítható összeg kiegészítéséhez hozzájárultak.

Ezek mellett az adományok mellett meg kell még emlékezni azokról az alapítványokról is, amelyek a magyar állami költségvetés megterhelése nélkül tesznek lehetővé évről-évre számos fontos kiküldetést. Ezek között kiemelkednek a Rockefeller-alap, az Alexander von Humboldt-Stiftung, a hazai Hariseion- és Smith Jeremiás-alapítványok. Több helyet biztosít magyar tanárjelöltek részére a francia állam is. Nagyjelentőségűek még a csereösztöndíjak, amelyek külföldi valuták igénybevétele nélkül tesznek lehetővé számos kiküldetést, míg ugyanakkor alkalmat adnak arra, hogy a magyar kormány részéről csereképen ösztöndíjban részesített idegen fiatalok a magyar nyelvet és a hazai viszonyokat alaposan megismerhessék. Az 1935/36. tanévben az olasz, osztrák, lengyel, svéd, finn és észt állam, a Deutscher Akademischer Austauschdienst, a paviai Collegio Borromeo és a newyorki Institute of International Education révén egyes amerikai főiskolák biztosítottak ilyen csereösztöndíjas helyeket.

A jelentés felöleli mind a külföldi, mind a belföldi tudományos kutató ösztöndíjasokat. Utóbbiakkal a külföldi ösztöndíjasok után külön rész foglalkozik és az ösztöndíjasok betűrendes névsorában is külön szerepelnek. Jelentésünknek a külföldi ösztöndíjasokra vonatkozó része nagyrészt a kollégiumi igazgatók beszámolója alapján készült, amelyeket a lehetőséghez képest egységes szempontok szerint alakítottunk át. A belföldi ösztöndíjasokról szóló jelentés szaktanári láttamozással ellátott egyéni beszámolójuk alapján állíttatott össze. A külföldi ösztöndíjasokat a kiküldetési ország, a belföldieket a jelölő tudománykar, illetve főiskola szerint csoportosítottuk. Az egyes ösztöndíjasok neve után — esetleges statisztikai feldolgozások megkönnyítése érdekében — zárójelben jeleztük az illető születési évét, helyét és vallását is.

A felsorolt ösztöndíjasok csekély kivétellel valamennyien, tehát nemcsak a magyar állami ösztöndíjasok, *az Országos Ösztöndíjtanács jelölése alapján* nyerték el ösztöndíjukat.

Azokról a változásokról, amelyek az *Ösztöndíjtanács szervezetében* az 1935. év vége előtt történtek, még az előző tanévi (1934/35. évi) jelentésben emlékeztünk meg. Az 1935/36. tanév folyamán történt további változások a következők:

1936 január elsejétől hivatalból tanácstag lett *dr. Koltay-Kastner Jenő*, a Római Magyar Intézet új igazgatója. Azokat a tanácstagokat, akiknek megbizatása 1935. december 31-én lejárt, az erre jogosult intézmények újból kiküldték, illetve az Ösztöndíjtanács intézőbizottságának javaslatára a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr újból meghívta az Ösztöndíjtanácsba. Csak a pécsi jogi kar küldte ki *dr. Krisztics Sándor* helyett *dr. Kérészy Zoltán* ny. r. tanárt és *dr. Petz Gedeon* nyugalmazott egyetemi ny. r. professzor helyett hívta meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az intézőbizottság javaslatára *dr. Huszti József* egyetemi ny. r. tanárt. A *dr. Majovszky Pál* elhúnytával megüresedett helyet a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa *Csányi Károly* műegyetemi ny. r. tanárral töltötte be.

Az 1934. évi VIII. t.-c. 9. §-a alapján kiadott 17.100—1936/IV. sz. alatt 1936. évi január hó 13-án kelt vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelettel kapcsolatos átszervezés alkalmával megszűnt *Balló Ede, dr. Grósz Emil, dr. báró Korányi Sándor* és *dr. Láng Nándor* tanácstagok megbizatása és *dr. Gerevich Tibor* római kollégiumi kurátornak e címen való tanácstagsága is.

Ugyanezen átszervezés alkalmából tanácstagok lettek: 1. Hivatalból: *Ernyei József, dr. Fitz József* és *dr. gróf Zichy István* magyar nemzeti múzeumi főigazgatók, *dr. Divéky Adorján* és *dr. Molnos Lipót* külföldi magyar intézeti igazgatók. — 2. Kiküldetés alapján: *Benkhardt Ágost, dr. Gulyás Antal, dr. Horváth János, dr. Pasteiner Iván, dr. Pataky Arnold, dr. Széki Tibor* és *dr. Varga Zsigmond.* — 3. Meghívás alapján: *dr. Dicenty Dezső, dr. Hajnal István, Helbing Ferenc, dr. Lóczy Lajos, dr. Moravcsik Gyula, dr. Prinz Gyula, dr. Schmidt Henrik* és *Szabados Béla.*

13

Csányi Károly (Győr, 1873.szept.7.--Bp., 1955.dec.30): épitész, müvészettörténész, müegyetemi tanár. A bp.-i müegy.-en szerzett épitészmérnöki okl.-et, utána 1896-tól 1904-ig uo. Steindl Imre tanársegédje, ill. adjunktusa. 1904-től az Iparmüvészeti Muz. őre, később ig.-ja. 1918-ban magántanári képesitést szerzett. 1932-től a müegy.-en középkori müvészet és a képzőmüvészet története tárgykör ny.r. tanára, 1944-ben nyugdijba vonult, de 1949. okt.-ig mint meghivott előadó tovább müködött. Steindl Imre mellett részt vett több müemlék restaurálási és felmérési munkájában. 1910-ben a kiszombori Árpád-kori templomot bővitette. Az épitészet- és iparmüvészettörténet számos ágának kiváló müvelője. Számos, alig ismert középkori müemléket kutatott fel tanitványaival. -- Fm. A középkori épitőmüvészet formái (Bp., 1910); Magyarország középkori müemlékei (Bp.,I.köt., 1938--43. II.köt. 1945); A müemlékrestaurálás (Bp.,1943); A magyar kerámia és porcelán története és jegyei (Bp.,1954).

Csányi Károly épitész

Magyar Életrajzi Lexikon

Csanyi Karoly, müvészettörténész

Az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskila tanarai,tanarsegé dei,/segédtanarok/,-Csanyi Karoly,-1917-1921.-Régi stilusok ismertetése. 53.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskla/1880-1944 5
oktatasi rendszere és ~~xxxxx~~ 37.old
forrasai

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Csányi Károly, építész

CSÁNYI KÁROLY
(1873—1955)
építész, művészettörténész — az építészet- és iparművészettörténet több ágának kiváló művelője — 20 éve halt meg.

4.

— : Évfordulók

Népszava, Bp. 1975. dec. 30.

Csányi Károly

1873. szept. 7-én nületett.

Népszava, 1973. szept. 7. 101. évf. 209. sz. 8 p.

Csányi Károly

l.

Szépmüvészet

1942. 288. l.
(M. művészeti kiállítás.)

Csányi Károly

Tranyitotta az egri
Szent Ferencrendi temp-
lom restaurálását
1922-ben.

Egri Népujság
1922 jul. 9.

Szurecsányi Miklós
A Szent Ferenc-rendiek
temploma.

2 x 5 kg	riss	9.60
50 kg	lint 10 x 5 kg	21.00
20 "	D cukor kimmel	22.40
5	nonilla	4.00
10	es só	2.80
5 "	fogmegò	1.00
		60.80

Csányi Károly

Irod

Sz-Sz. 323.l.

(Korábbi bibliogr.)

1879 — 12 "

1880. (1.—453.) ll., I.–XVII. Réper Tábla

1881. (1.–435.) ll., I.–X. " " ——— u.o. P. Parey

1882 (1.–593.) ll., I.–XVIII. " " ——— "

1886. (1.–812.) ll., II–X. Réper tábla

1887 (1.–779.) ll., I.–IV. " "

1888. 7 füzet

Csanyi Károly

felmérési rajzai
a Simontornyai
vár-ról
repr.

Technika

1942. 249, 250 l.
(Simontornyai
vár, ábrák-
kal.)

3125

19 Pollák V.

(Sz. Beesben 1802-ben. + 1860-ban.)

Erdős táj szarvasok

E kép Lundenburg
tüntet fel, hol a tisz
az erdő mélye felé ne
szarvas kissé b
zelében s balra kis
a mester e jelzését o
tolt felhő.

Fa, méretei
~~Bikkessy Lápl.~~
~~Mag. Képt. 432.~~
~~Uj. na 49.~~
~~Lomtár 68.~~

Csanyi Károly

vród

Tér és Forma

1941. 94. l. – (Építész hallgatók középkori építészeti felvételei.)

Csányi Károly

Wód
z

B. V. dr: Újabb írások az építészetről.

Tér és Forma
1943. 52. l.

IV.

JELENTÉS

A M. KIR. JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI
ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

1939. ÉVI

Nap.

Szentiványi Gyula

úrnak.

Budapest

Lágymányos u. 16.

Csanyi K.

Vod

Vállalkozók Lapja

1910. szept. 21. (R.B.
= A középkori épi-
tőművészet for-
mái.)

Csányi Károly

Elismerés Csányi Károlynak. A Kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy Csányi Károly műegyetemi nyilvános rendes tanárnak, az Országos Magyar Iparművészeti Muzeum volt igazgatójának ez intézetnél sok éven át kifejtett értékes tudományos munkásságáért elismerése tudtul adassék.

Családmegszüntetés.

Vállalkozók Lapja

1933. ápr. 27.

Csányi Károly

Végh Gy.: Erdély régi művészeti emlékei. Magyar Művészet 1931. 336-l.

Csányi Károly épitész VI. 190

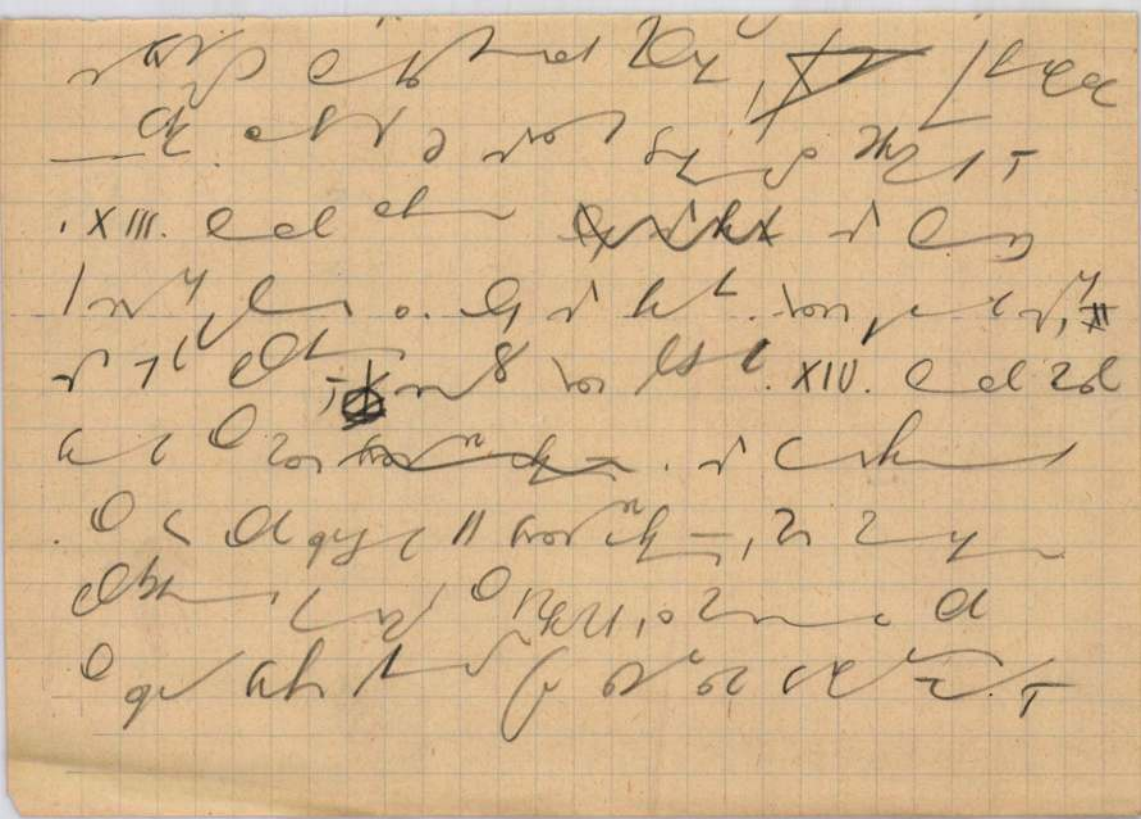

Csányi Károly

Révai XX. 101 l.
XXI. 219. l.

Tisza István tudományegyetem jogi fakultásán folytatta tanulmányait, ahol 1921. évben államtudományi, 1922. évben pedig jogtudományi doktorrá avatták. Elvégezte a debreceni gazdasági akadémiát, ahol 1924-ben nyert oklevelet. Főiskolai tanulmányainak befejezése után az egyik bácsmgyei közalapitványi birtokon szerzett gyakorlati ismereteket, majd 1928. évben Budapesten elnyerte az ügyvédi oklevelet. Szeghalmon dr. Csánky Dezső ügyvéddel együtt volt közös ügyvédi irodája, akinek 1930. évben történt elhunyta után irodáját Szeghalmon önállóan vezeti. A szeghalmi Kárász-uradalomnak, valamint a füzesgyarmati gróf Blanckenstein Pál uradalmainak ügyésze.

Csányi Károly, az Iparmüvészeti Muzeum igazgatója, müegyetemi magántanár. Született Győrön, 1873 szeptember 7-én. A müegyetem elvégzése után Steindl tanár mellett mint adjunktus dolgozott és főleg müemlékek restaurálásával foglalkozott. 1904-ben az Iparmüvészeti Muzeum őrévé nevezték ki, később igazgatóvá lépett elő. Több nagyszabásu iparmüvészeti kiállitást rendezett. Számos épitészeti és müvészeti tanulmányt irt. 1918-ban a müegyetemen „a világi és egyházi épületek berendezésének történeti fejlődése" cimü tárgykörből magántanárrá habilitálták, ezenkivül a müegyetemen a képzőmüvészetek történetének előadója. Munkatársa volt a Müvészeti Lexikonnak.

Csányi László dr., Vác város v. polgármestere. Született Vácott 1889-ben. Középiskoláit Vácott végezte, majd a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen jog- és államtudományi diplomát nyert 1910-ben. Ifjukorában számos tanulmányutat tett Afrikában, Kairóban és a Nilus vidékén. Mint ügyvédjelölt Preszly volt országgyülési képviselő irodáját vezette. Nagy sportbarát volt és mint ilyen Vác sportéletében nagy szerepet vitt. A háboru kitörésekor a 37. honvédtábori tüzérezredhez vonult be. Végigküzdötte az orosz harctereket, részt vett a lutzki áttörésnél. Mint hadapródjelölt elnyerte a nagy- és kisezüst vitézségi érmet, ugyszintén a bronz vitézségi érmet is, mint tiszt kétszer a Signum Laudis-t. Mint tüzérfőhadnagy később Bécsbe került a repülőiskolába, ahonnan az olasz harctérre vezényelték. A háboru után Vác város tanácsnokává nevezték ki,

ahol nagy ügybuzgóságával, széleskörü tudásával és pályáján kifejtett sokoldalu rátermettségével Vác közönsége megbecsülését nyerte el, ugy hogy pár év mulva a következő polgármester-választáson polgármesterré választották. Két évig volt a város polgármestere, de nevét ezen rövid idő alatt is bevéste alkotásaival a város történetébe. Az ő nevéhez füződik a villamositás, kislakásépités és a városszabályozás. Több nagyobb tervét, melyek a város szociális ügyeivel és a lakosság nevelésével voltak kapcsolatban, hirtelen halála miatt, mely 1924-ben következett be, már nem tudta bevégezni.

Csapp Ferenc, ny. Máv. főfelügyelő. Született Nagyváradon, 1870-ben. Középiskoláit a nagyváradi premontrei rendi és az iglói ág. ev. főgimnáziumokban végezte, majd a budapesti tudományegyetem jogi karát látogatta. 1893-ban elvégezte a vasuti tisztképzőtanfolyamot és a Máv. szolgálatába lépett, majd Zám, Sülysáp, Bánréve, Rákos-felsőpályaudvar, Budapest-keleti pályaudvar, Budapest-Dunapart p. u. állomásokon külszolgálatot teljesitett. 1903-ban az igazgatóság visszatéritési osztályában mint előadó müködött és később ugyanezen az osztálynál csoportvezetői minőségben nyert beosztást. A világháboru alatt a 21. volt cs. és kir. szállitásvezetőség brassói kirendeltségénél nyert beosztást. Érdemeinek elismeréséül a koronás arany érdemkereszttel a vitézségi érem szalagján tüntették ki. Élénk tevékenységet fejt ki a Keresztény Gazdasági Párt és a Keresztény Községi Párt VII. ker. belső területén müködő csoportjában, mint az utóbbinak elnöke. Ezidőszerint a VII. ker. választmányának tagja, az Iglói Diákszövetség alelnöke, a VII. kerületi Keresztény Kaszinó igazgatósági tagja.

Csárszky István, prelátus, esztergomi kanonok, iró. Született Egbellen, 1870-ben. Középiskoláinak elvégzése után a bécsi egyetemen teológiai tanulmánokat folytatott. 1893-ban pappá szentelték. Tanulmányait Bécsben és Jeruzsálemben folytatta. 1895-ben a jeruzsálemi osztrák-magyar zarándokház aligazgatója, 1897-ben pedig igazgatója volt. 1899-ben teológiai doktorátust szerzett. Hazatérése után előbb Budapesten segédlelkészkedett, majd esztergomi főszentszéki jegyző, később érseki titkár, 1894-ben pápai titkos kamarás, 1911-ben pedig hercegprimási irodaigazgató, 1915-ben a bécsi Pázmány Intézet kormányzója lett. Kánaán és Izrael cimen egyházi tudományi munkát irt. Az egyházi közlönyben több cikke és ismertetése jelent meg.

Császár Imre *(kolgyári)*, szinmüvész, a Nemzeti Szinház örökös tagja. Született Kaposváron 1864-ben. Tanulmányainak elvégzése után szinészi pályára lépett. 1887—

1908-ig szerepelt a Nemzeti Szinház szinpadán, ahol főleg francia és magyar darabokban értékes sikereket aratott. Nagy átfogó erejü tehetsége Szigligeti „Liliomfi" című énekes bohózatától Madách Lucifer-éig terjedt, amit egészen ujszerü meglátással hivott életre. Többévi betegeskedés után 1912 juliusában idegbaja miatt kénytelen volt nyugalomba vonulni. 1895 óta tanára a Szinmüvészeti Akadémiának. Széleskörü irodalmi működést fejtett ki és több önálló munkát irt. Ezek közül a nevezetesebbek: „A müvészetről", A szinész alkotása", „Élet és müvészet". Számos Heine-költeményt ültetett át magyar nyelvre és nagyon sok francia és idegen darabot forditott. Mióta a tanári foglalkozást abbahagyta, teljesen az irodalomnak szentelte idejét, melynek eredménye néhány társadalmi modern regény-, novella- és verskötet. A Nemzeti Szinház 1899-ben sikerrel adta elő drámáját. Neje, Cs. Alszeghy Irma, ismert szinmüvésznő.

Csataj József, ny. DSA. főfelügyelő. Pjecho községben született. 1890-ben. Középiskoláit Budapesten elvégezve, 1882-ben a Déli vasut szolgálatába lépett és rövid külső forgalmi szolgálat után

az igazgatóság anyag- és leltárkezelési osztályába nyert beosztást, hol fokozatos előléptetések után mint osztályvezető helyettes teljesitett szolgálatot 1921-ig. A vasutvonalaknak a békeszerződés értelmében történő átadásánál már mint nyugdijas vett részt. A Magyar Földrajzi Társaság és számos társadalmi egyesület tagja.

Csathó Kálmán, iró. Született Budapesten, 1881-ben. A Nemzeti Szinház főrendezője, a Kisfaludy és Petőfi társaságok tagja, a Corvin-koszoru tulajdonosa. A magyar kisváros életének és a magyar történelmi osztály problémáinak irója, aki személyes tapasztalatai alapján tárja fel alakjainak hibáit. Rokonszenves figuráiban tipusokat kiván olvasóinak megmutatni. Leányalakjai különösen megkapó szinekkel festődnek meg. Előadásmódja kifejező és magyaros. Eddig 26 önálló kötete jelent meg. Önálló müvei: A varju a toronyórán, Leányok, anyák, nagyanyák, Ibolyka, Mikor az öregek fiatalok voltak, Most kel a nap, Földiekkel játszó égi tünemény, Blanche vagy a szegény rokon stb. Szindarabjai jobbára regényeinek dramatizált átdolgozásai. Szinmüvei közül a „Te csak pipálj Ladányi", „Lilla", „Az uj rokon", „A házasságok az égben köttetnek", „Felhők lovagja" a Nemzeti Szinház előadásában kerültek szinre, a „Matyika szinésznő szeretne lenni" pedig a Vigszinházban. A M. Tud. Akadémia „Földiekkel játszó égi tünemény" című regényét a Péczely-dijjal, „Te csak pipálj Ladányi" cimü szinmüvét a Vojnits-dijjal tüntette ki.

Csató Lajos, okl. gépészmérnök, magánmérnök, biztositási kár- és autószakértő. Született Bogácson, 1885-ben. Középiskoláit az egri állami főreáliskolában végezte, majd a budapesti kir. József müegyetem gépészmérnöki szakosztályán 1907-ben oklevelet nyert. Mérnöki tevékenységét Berlinben kezdte meg és itt autó- és gépgyárakban folytatott magángyakorlatot. 1909-től 1912-ig a Generali Assicurazioni Biztositó Intézetnél nyert elhelyezkedést, 1912-től a Hungária Biztositó Intézet károsztályának főnöke volt, 1920-tól 1925-ig a Frankfurti Biztositó Intézet főigazgatójaként működött. Ez idő szerint mint a Csató és Mikó müszaki szaktanácsadó iroda társtulajdonosa fejt ki tevékenységet. Nyugateurópában nagyobb tanulmányutakat tett az autó ügyek, különösen a speciális gyári berendezések tanulmányozása céljából; szak- és napilapokban müszaki kérdésekről számos ismertetése jelent meg. A Mérnöki Kamara, a Magánmérnökök Országos Szövetségének, a Magyar Mérnök- és Epitész Egyletnek tagja.

Csató Zsigmond dr., v. főispán. Született Szentesen, 1856-ban. Középiskoláit Szentesen és Szarvason végezte, majd jogi tanulmányokat folytatott Debrecenben és jogi doktorátust nyert, Budapesten pedig letette az ügyvédi vizsgát. Tanulmányainak befejezése után Szentesen mint gyakorló ügyvéd 1888-ig működött és ekkor megválasztották vármegyei főjegyzőnek. 1892-ben alispán, 1900-ban pedig a vármegye főispánja lett.

Mint főispán öt évig állott a vármegye élén. 1905-ben nyugalomba vonult. Ezután a Szentesi Központi Takarékpénztár elnökigazgatójává választották meg. Hasznos tevékenységet fejtett ki a szentesi ref. egyház érdekében, melynek hosszu időn át főgondnoka volt. Még főispánsága idején egyházmegyei tanácsbirává választották, később pedig nyugalomba vonulása után, a ref. egyház zsinati tagja lett. Főgondnoki működése alatt épült a szentesi felsőparti ref. templom. Elnöke volt a Szentes—Hódmezővásárhely Helyiérdekü Vasut Rt.-nak. Ugyancsak nevéhez füződik a vármegyei közkórház hatalmas épületének felépitése. Szen-

Gárdonyi Károly

l. MTL.

Lexikontár

94. E. l.

Csányi Károly
építész.

Szül. Győr 1873.
Oklevelet nyert 1896.

Névjegyzmüegyetem 5. l.

Műegyet. névj
5. l.

Csányi Károly

A mar[illegible] templom c. rajza repr.

Münéset 1914. 133. l.

(Kép)

Térkép.

GENERALKARTE VON SIEB
senen Karten, und andern zuve
und graduirt von Herrn A. von
fizier im Baudepartement. Her
EMBL. MDCCLXXXIX. Az ERKLAERUN
a jobb sarokban két hasábos s
alól nyerjük a Geographische
a Wienerklafter-re. Jelzése f
sarkon: N.72 I.

Rm., mér. 70.8

Szn. 74-90
1161-905-2

~~Barta Ernő~~

Csányi Károly.

Művészi Ipar

1906. 109. l.

EX-LIBRIS-KIÁLLÍTÁS. ♡ Az iparművészeti múzeumban a Gyermekvédő Liga javára, báró Edelsheim-Gyulay Lipót védnöksége mellett, könyvjegykiállitást rendeztek Csányi Károly és Barta Ernő. ♡

A kiállitáson úgyszólván minden magyar gyüjtő és ex-libris rajzoló szerepel s akik kimaradtak a névsorból, valószinüleg elkésve kapták a részvételre való meghivást s ez az oka annak, hogy művészi szempontból sajnálatosan nélkülöznünk kell a jelenlétüket. ♡

Amikor még megjegyezzük, hogy a katalógus előszavát Yartin József irta s e kiállitás keretében Glück Frigyes régiséggyüjteménye is helyet foglal, azt hiszszük teljes a beszámolónk. ♡

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Köbalda, csiszolt V. 188.

Csányi Károly

[illegible]

Pesti Napló
1927 máj. 8.
(K. A.: Régi emlékek kiállítása az Iparművészeti Múzeumban.)

Dr. Szentiványi Gyula
főtitkár úrnak.

Budapest IX

Műemlékek Országos Bizottság
Rákos utca 10.

Csapi Károly

rod

Petrik A.: A közép-
kori építőművészet
formái. Építő Ipar
1910. 401, 402. l.

Csányi Károly

l.

~~Radoskastély II.~~

~~31. l.~~

Rados J. Magyar kastélyok. Mország innenlékei IV. Bp. 1939. 31. l. (Ábrával)

(Nádor-utca 21. sz.), *Pick Adolf* (Kristóf-tér 7. sz.),

SILBERSAM

aus herrschaftlichem Be

GRAFEN LADISL

I. Theil

die ALADÁR F

Bildersammlung, sowie Gemälde, Kur
herrschaftlichem und an

Kiállitás: 1929. évi december 1-től 8
Aukció: 1929. évi december 9-tő
Ausstellung: Vom 1—8. Dezember
Versteigerung: Vom 9. Dezember 192

BUDAPEST,
ERNST-MÚZEUM KIADÁSA, VI

Czányi Károly

írod

Rados Jenő = A m. kir. állami felső építőipariskola 1939–40-évi szünidei felvételei. Győri műemlékek [Bp. 1941] 3. l.

BENCZUR G

Csányi Károly

erdő

Magyar Iparművészet

1917. 32. l.

		Pengő	fill.	Pengő	fill.
1	Tagsági díjakból			21.000	—
2	Kamatok			800	—
3	Kiállítások			5.500	—
4	Kiadványok			5.000	—
5	Vegyes bevételek			5.000	—
6	Államsegélyek:				
	a) vallás- és közoktatásügyi minisztérium	4.600	—		
	b) keresked. minisztérium	4.000	—	8.600	—
7	Főváros segélye			1.200	—
8	Adományok			1.000	—
	Költségvetési hiány			21.533	11
				69.633	11

46220. — Athenaeum, Budapest.

Csányi Károly

SZŐNYEGKEDVELŐK EGYESÜLETE alakult meg több lelkes műgyűjtő részvételével és megválasztották elnökül *Csányi Károlyt*, az Iparművészeti Múzeum igazgatóját, ügyvezető elnökül pedig *Ary Pál* államtitkárt. Az új egyesület a május-június hónapokban az Iparművészeti Múzeum nagy csarnokában gyűjtők tulajdonában lévő művészi értékű, régi szőnyegekből rendezendő kiállításával lép először a nyilvánosság elé.

Magyar Iparművészet

1924. 22. l.

CSÁNYI KÁROLY, az Iparművészeti Múzeum igazgatója igen érdekes és teljesen szemléltető előadást tartott a londoni perzsa kiállításról a Steindl-céhben. Az európai viszonylatban is kiváló szakember lebilincselő előadását igen szép számú meghívott közönség hallgatta végig. Az előadót lelkesen ünnepelték.

Csányi Károlynak a perzsa kiállításról szóló ismertetését lapunk következő számában közöljük.

Magyar Iparművészet
1931 71. l.

Csányi Károly

in seinen verschiedensten Zweigen mit reiche
Material und zahlreichen Novitäten vertreten. A
Grund der ausgestellten Gegenstände kann für d
Entwicklung der Hausindustrie und des Kuns
gewerbes festgestellt werden, dass die Fabriksarbe
erfreulicher Weise vieler Orten durch die Han
arbeit verdrängt wird. Das Material bedingt d
Form, die Ornamentik schöpft aus der reiche
Quelle der urgermanischen Dekorationselement
im Gegensatz zum internationalen Expressionismu
Im allgemeinen können die auf der Leipzig
Messe zur Ausstellung gelangten Produkte d
modernen Hausindustrie und des Kunstgewerb
als grosszügig und als Qualität angesprochen werde

ARTHUR LAKATOS: THE LEIPZI
INTERNATIONAL FAIR OF 1935. The Leipz
Fair attracted many visitors who were interest
in the many unique exhibits. The Hungarian Socie
of Applied art was also represented, it attract
many people and had a good financial resu
Amongst the exhibits of the German sectio
it was interesting to note the many novelties of hom
product, which largely took the place of t
manufactured articles and of the mass productio
The ornaments of the exhibits was mainly draw
from the old german decorative style. This is
opposition to the modern international Expressi
nisme. Generally speaking, we consider the exhibi
in all sections were of a very high standard.

Csányi Károly

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1932. 138. l.

• K R Ó N I K A •

CSÁNYI KÁROLY MŰEGYETEMI NYILVÁNOS RENDES TANÁR. Az iparművészet barátainak, a gyüjtőknek és a szaktudomány művelőinek körében osztatlan örömet keltett a kiváló muzeológusnak, lapunk kitünő munkatársának kinevezése. A középkori épités tanszéke, melyre kinevezése szól, nemesak elsőrendű szakértőt, hanem lelkes, művészi szemű interpretátort fog benne nyerni. Hiszen mindenféle kutatóirányban dolgozva, legszívesebben a hazai műemlékekhez s ezek közt is a középkori és a barok épitészet alkotásaihoz szeretett Csányi Károly vissza-visszatérni. Mint rendkívüli tanárnak már éppolyan széleskörű hallgatósága volt eddig is, mint akármely nagy katedra képviselőjének. A régibb s modern iparművészet amatőrjei pedig remélik, hogy a tudós és élvezetes előadó népszerű ismertetéseit, útibenyomásairól és felvételeiről szóló közvetlen csevegéseit ezután is alkalmuk lesz a felolvasóasztal körül hallani.

Képeinek egészséges *életközelségére* célzok itt s az ebből folyó festői magatartásra. Ez az életközelség feloldott benne minden kötöttséget, minden egyoldalúságot. Felszabadította témáinak megválasztásában, — ezidőtájt szélesbedik tárgyköre ; elhessegette tőle a könnyen megmerevedő szerkesztési sémákat, — képalakításának közvetlen természetessége és kitapinthatatlansága azóta élvezete a nyomozó értelemnek ; kivirultatta színeit benső tulajdonságuk szerint és érzéki képességükben, — azóta gyönyörűségei ezek a legmohóbb szemnek is ; mélységes emberiességgel termékenyítette meg érzésvilágát, — ezért rokonszenves képeinek eszmei tartalma, festői megjelenítése pedig az emelkedett, idealizált valóság meggyőző látomása.

Berény mai festészete *átlényegülésről* és nem *megváltozásról* szól. Elemei adottak voltak, sőt olyik tökéletesre fejlődött. Változásra tehát nem lehettek alkalmasak. De igenis fokozásra, a fokozásnak abban az értelmében, hogy a képalkotó tényezők alárendeltségükből egymásmellérendeltségig emelkedtek. Csak ebben az együttesben tudják kifejezni azt a világot, amely Berény lelkében egységes látomásként fogant és képi közlésre érett meg. Ahogy az évek folyamán folyton pallérozódott a kifejezés módja, ugyanúgy mélyült az az érzés, amely kifejezésre várt. E kettős feszültség eredményeképp Berény művészete fokozatosan dramatizálódott s most bemutatott képei mindegyikének eleven dinamizmusa az absztrakt térben is megőrzött valamit a dráma időbeliségéből.

Erőteljes, tágtüdejű lélekzésük van e festményeknek : cselekvően kapcsolódnak az életbe. Nem tárgyukkal, hanem azzal a szellemi magatartásukkal, amely cselekvő és aktuális tud maradni passzív és időtlen keretben is. Nem lehet pontosan leírni, hogy miben rejlik ez a cselekvő erő. Csak

Csányi Károly

épitész

1918. marc. 11. -én a

MMÉ Egyletben

Régi magyar butorok

c. tartott előadást

MMÉE Közl.

1919. 112. l.

Csányi Károly

Magyar Művészet

1927. 547. l.

(Az Iparművészeti Múzeum oltsó katalogusa.)

Czanyi Károly VII. 279

Csanyi Károly

1931 apr. 28. a mér-
nökegyletben Győr
mindszenti emlékeiről
tartott doadást.

MMÉE Közl

1931. 204 l.

GR

Csanyi Karoly

vod

MMÉE Kozl

1934. 234. ~~l.~~ 235 l.

(Előadása Szombathelyen a Balaton-mellék középkoris templomai-ról.)

Michelangelo: Utolsó itélet. Metz nagy-
méretű rézmetszete, 1803.

Római diadalosztopot. 2 rézmet-
szet, XIX. sz.

Csanyi Károly

a Epest MMEE ben
1935. nov. 18-án a
Balaton környék kö-
zéphori templomairól
tartott előadást.

MMÉE köpl

1936.178.l.

BUDAP
937 DEC
LEV

Csányi Károly

~~Műemlékfeltárások Magyarországon címen tartott előadást a Soproni Nyári Egyetemen~~

MMÉ Ekről

1938. 254. l.

5823

40.214. — K. M. E. Ny.

Csámpi Károly

Erőd

MMÉFKözl

1939. 351, 352. l.

(H. J.-t.: Tudósítás az Egylet Steindl-emlékünnepélyéről.)

Csányi Károly

~~Előadása a József nincgyetem Mérnöki Továbbképző Intézetében~~

~~Bizánci elemek Árpádkori építészetünkben. (4 óra)~~

MMÉEKözl
1944. 72. l

HELYSÉG

Hisbégány

VÁRMEGYE

Bereg.

ŐRZÉSI HELYISÉG

ref. t.

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Ötvösség

KOR

1910.

MÉRET

34 cm-m.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKO

Komáro

EGYÉB ADAT

TÁRGY

Ezüst Hanna

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

Csányi Károly

l.

Korrespondenzblatt

1912. 147

148. l.

BUDAPEST

42 III. 25. 15

Csányi Károly

cod

Korrespondenzblatt

1913. 58. l (Aus-
stellung alter Teppiche
aus Siebenbürgen.)

BIZOMÁNYOS

CELLDŐMÖLK

Csányi Károly

Lapok

Korrespondenzblatt

1915. 21, 22. l.

SOMOR LAS

Csanyi Karóly

epitér

[illegible]

Krück I. 170. l.

Sammlung - Göschen II. 169

Csányi Károly

l.

Lux Géza: Újabb
ásatások a Margitszi-
geten. Bp. 1938
6. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
607/ell. nkr

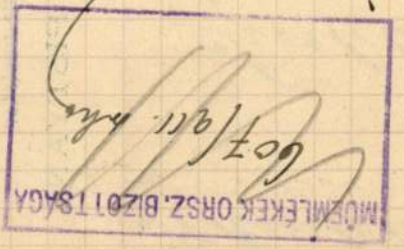

HALZL & KRÁTKÝ

építőmesterek — Baumeister

PÖSTYÉN (Bad PISTYAN).

Wiesner Alfred, Malaczka

Csányi Károly

vód

Luxépmemlhelyr

551. l.

Kiszombori templom

helyr. János

Mimemlékfelvétel.

Lux Kálmán:

Építőművészeti emlékeink helyreállítása. Technikai fejlődésünk tört. 1867-1927.

Bp. 1928. 551. l.

6.

Csányi Károly

építész

~~Gentmüeml~~

~~18, 185, 217~~

Genthon.Ország

műemlékei Bp.

1957.

Csányi Károly

építész-tanár

vind

Gerevich Tibor:
Magyar műemléki kiállítás a Nemzeti Szalonban. Bpest, 1942.
14. l.

iszitéssel. Székely, XIX. sz.

éssel. Székely, XIX. sz.

757j. KÉT KANNA, fajánsz, gerezdes XVIII. sz.

757k. FÖDELES TÁLKA, fajánsz, ová

757l. LEVESESTÁL, fedővel, fajánsz, o tájképpel. Jegye: HF. Holics, XVI

758. VAJTARTÓ, fajánsz, szőllőlevélé Tata, XVIII. sz. m. f.

759. VAJTARTÓ, fajánsz, hasonló a

760. GYÜMÖLCSÖSTÁL, fajánsz, szőll sz. m. f.

761. CUKORTARTÓ FEDŐVEL, fajá XVIII. sz. m. f.

762. TINTATARTÓ, fajánsz, kék pet

763. DISZTÁL, kemény cserép, közep nyáj. Budapest (Fischer J.), XI

764. HUNYADI LÁSZLÓ, szines maj

765. DISZEDÉNY, keménycserép, eozi árnyalt virágdisz. Jelezve: Zsoln M. 43 cm.

Csányi Károly

Győri Hírlap

1913. máj. 25.

(A győri székesegyház restaurálása.)

869. Lovas ütközet.

Az előtérben vértesek és
főlega lobogóért folyik. A balra fordult
ját ellenfele már megragadta és mialatt ez
lyát szegzi neki. A vi[illegible]kardot meg pis
hány dárda hegye. Mögöttük füstgomolyok s
elesett vitéz fekszik a földön. Balra a
tet látunk sisakján piros tollakkal és fe
leégett kastély falai tünnek föl. A sik
mozzanatát szemlélhetjük. Az égbolt felhő

balról.

Vászon, méretei 61: 90.5 cm.
Vétetett 1891: IX. 15-én De

904: v. 3.

Csányi Károly

Csányi *Károly*, az Iparművészeti Múzeum igazgatója, műegyet. tanár, szül. 1873-ban, Győrben. Steindl Imre tanársegédje volt. 1904-ben került az Iparművészeti Múzeumba.

— CSAP **210**

Szakkönyveket, valamint szakcikkeket írt. Leginkább az ötvösség és az építészet ingó és ingatlan emlékeivel foglalkozott. Ő szervezte meg a magyar műgyüjtők körét. CZAKÓ T.

Gutenberg Lex.
VIII. K. 209 l.

Athéné (Afaia) temploma Aiginában

atalmas kiállitási anyagot gyü[illegible]

an harcoló müvészek alkotásaiból. A

rvezésére irányuló munkáját a Szépmü-

ak hathatós támogatásával valósitotta

zésének a gondolatával szinte egy i-

lás is, hogy annak anyagában lehető-

us vagy allegórikus jellegü alkotások.

i azt a kiváló anyagot sem, amely a

kimagasló alakjairól készült. Ezeke-

egy későbbi keretet szándékozunk fel-

n számu kivételtől eltekintve, a ki-

ában ahhoz a szigoru elvhez tartot-

lehetőleg csakis élményszerü hadie-

be. A kiállitás kapuit nyitva tartot-

nyeiket teljes őszinteséggel és el-

dták kifejezni, előadni. Azoknak a

ek részt a harcokban, az a szerep

Csányi Károly

epikus

l.

[redacted]

Gulyás Magyar írók

IV. k. 620, 621,

622. l.

Csányi

CS. 2. *Károly*, építész, műv. író, * Győr 1873. Steindl Imre tanítványa és eleinte mellette a műegyetemen adjunktus volt és műemlékek restaurálásával foglalkozott. 1904. az Iparműv. Múz. őrévé, később igazgatójává nevezték ki. E minőségében több nagyszabású kiállítást rendezett. 1932 óta ny. r. műegyetemi tanár. Számos építészeti és iparművészeti tanulmányt írt. E lexikon munkatársa.

E. gy. I. 2161

Andrássy Gyula gr:

Térdig, állva, csak
vállravetett zsinóron lógó a
ját kivágott mellenyének
dör hajat, bajuszt és szak
van szúrva, órájának lánc
ja s kérelői láthatók. Felir
másakép:

„Gf Andrássy
Zemplén-megy
1848".

Rézkarc, méretei a vonal

Ltfa 852

A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1941/42. tanévi dékánjai

Mernöki és építészmérnöki kar
Csányi Károly

Gépész- és vegyészmérnöki kar
Dr. Náray-Szabó István

A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem 1938/39. tanévi dékánjai

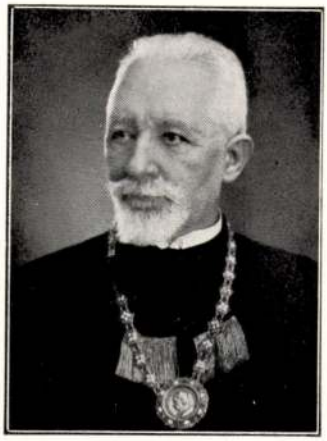

Mérnöki és építészmérnöki kar
Csányi Károly

Gépész- és vegyészmérnöki kar
Dr. Pattantyús Á. Géza

Bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar
Dr. Vendl Miklós

Mezőgazdasági és állatorvosi kar
Dr. Hetzel Henrik

Közgazdaságtudományi kar
Dr. Egyed István

József nádor
1938/39.

Bgi kiegészítés ívek
1938-39
1941-42
archéffel

Csányi Károly

Fk.: Gárdos György
2215 József Attila-nyomda Fv.: Reiner Tibor

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM-
IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM.

Csányi Károly

MEGHIVO

A

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUMBAN

1953. JÚNIUS 13-ÁN 12 ÓRAKOR

MEGNYITÁSRA KERÜLŐ

„EURÓPAI BÚTOROK A XV.-XVIII.SZ.-IG"

C. KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITJA :

CSÁNYI KÁROLY

A TÖRTÉNETTUDOMÁNYOK KANDIDÁTUSA,
NY. MŰEGYETEMI TANÁR

MEGKÖZELÍTHETŐ:

A MÓRICZ ZSIGMOND KÖRTÉRRŐL INDULÓ

NAGYTÉTÉNYI HÉV-VEL VAGY A 3-AS AUTÓBUSSZAL.

Nemzeti Szalon

Csányi Károly.

1919 Aquar és paszt festők VI.kiáll.

Nebojsze Torony Belgrádban,cer.r.

1922 Erdélyi kiáll.

Barsói bástyarészlet,vizf.

Rózsnyói várkapu,vizf.

A belgrádi vár kapuja c.r.

Csányi Károly

Csanyi Károly

epitesz

Mincsarnok

1908. egyházmin. Eiatt

77. 78. l.

…ojásdad keretben. Teje elöl kopasz; rövid
… ösz s arcza leberetvált. Körülcsavart fehér
…ós dolmánya s prémes bekecse fekete. Dere-

…tei 95: 79 cm.

…iállításra engedretett át (39/96) honnan
(416/96).

Csányi Károly

építész Műcsarnok

1932/33. téli kiáll. 370, 371, 384, 385

Gólya tőszer. Gémes-
kút a pusztán
Falu széle, Harká-
nyi templom, vízf

Csanyi Károly

vód

Bedy Vincedr. A
győri nézeszpház tört.
Győr. 1936.

Csányi Károly

Lód

=

Bedy Vince dr

A pápóci prépostság
és rendház története.
Győr, 1939. Függelék:
Képekkel.

A MŰGYÜJTŐ

A MŰVÉSZETI GYÜJTÉS ÉS MŰKERESKEDELEM
HAVI FOLYÓIRATA
A MAGYAR GYÜJTŐK ÉS MŰVÉSZETKEDVELŐK EGYESÜLETÉNEK
HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal
BUDAPEST
IV., Mária Valéria-utca 7.
Telefon: 110—21.

SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

Előfizetési díj:
Egy évre . . . . 10 pengő
Fél évre . . . . 5 pengő
Egyes szám ára 1 pengő

II. évf. Budapest, 1928 február 2. szám

Magyar Gyüjtők és Művészetkedvelők Egyesülete

Röviden: Műgyüjtőklub. Budapest legfrissebb egyesülete. Legalább is ezen a néven még egészen új. Mert amint a Szőnyegkedvelők Egyesülete megszűnt, helyére lépett a tágabbkeretű műgyüjtés szervezete. Ha szabad vele eldicsekednünk: ez első sikere ennek a lapnak. A szervezése, a létrejötte talán nem a mi érdemünk, de az eszme, az óhajtás, itt született a Műgyüjtő hasábjain. Innen röppent fel a jelszó, hogy »otthont a gyüjtőknek!« Otthont, ahol a barátságos érintkezést fenntarthatják, az egymás munkájának eredményeit megbeszélhetik. Ahova a közös tanulás, közös érdeklődés időnként elkalauzolja a gyüjtőket. Valamint az érdekek közössége, ami szintén elég fontos. Ez tehát meglesz. A minap tartott közgyűlés kimondta az Egyesület megalapítását. S kimondta azt is, hogy a taggyüjtést az amatőrök s művészetkedvelők egész táborára kiterjeszti. Nagy körvonalakban már látni lehetett az egyesület fejlődésének irányát. A műpártolást, melynek egykor annyi aktiv résztvevője volt, újra kézbe venni. A régiségek s a gyüjtőterületek gyakorlati tudnivalóit elsajátítani. Havi összejöveteleken megbeszéléseket tartani. Élni a műgyüjtők nesztorának, Glück Frigyesnek szives vendégbarátságával és eljárogatni a Pannonia-szálló e célra fentartott különhelyiségébe. Résztvenni előadásokon, vitákban s gyüjtősétákon. Lapozni a legfrissebb szakfolyóiratokat. Megteremteni egy gyüjtőkönyvtár alapjait. És ezenközben átérezni azt a magasabbrendű étoszt, mely az igazi gyüjtő lelkét öntudatossá teszi. Hogyne, hiszen e materialista korban ő tölti be az egykori mecénások szerepét. S ő hirdeti élete példáján a szépnek kultuszát . . . Mindezt várjuk ettől az új egyesülettől. Hiszen utóvégre ez is hozzátartozik ahhoz, amit a nemzet talpraállításának nevezünk. A tanulás, a művelődés, az egymás támogatása kultúrális kérdésekben a társadalmi reorganizálásnak igen fontos részletkérdése. Ugy érezzük, hogy akiket az új egyesület vezetőkül megnyert: Csányi Károly és Ary Pál doktor, már bebizonyították arravalóságukat. A békebeli gyüjtőkultúrának épségben átmentett értékei ők, méltóak arra, amire kiszemeltettek. Ideális feladatukat a Műgyüjtő, mint új egyesületüknek hivatalos lapja, teljes erővel támogatni óhajtja.

Művészi élvezet és gyüjtés

Irta : *Dr. Steif Maximilián*

I.

A művészet szeretete világnézet kérdése. Minden embertől elsősorban szemlélődő tekintetet kíván s így mintegy feltételezi a jól nevelt, pontos szemet. Lényegében tehát nevelési kérdéssel van dolgunk, mely szegényre, gazdagra egyenlő kötelességeket ró. Ott, ahol a szem önmagát fokozza le s beéri a puszta érzéki észrevétellel, anélkül, hogy ablakul s küszöbül szolgáljon a lelkieknek, ott a kedélyéletre való hatása elsorvad. Orvosok tudják, hogy ama szerveknek, melyeket nem működtetnek eléggé, vissza kell fejlődniök. A lelkiekkel éppen így van : mint valami penész lepi el a közöny az eltompult érdeklődést. Az ilyen kórság nem kérdi: szegény-e az illető vagy gazdag. Akit ellep, annál örökre vége annak, amit a lélek mélységes élményének nevezünk.

Még az igazi természetélvezésnek is legjobb nevelője a művészi gyönyörködnitudás. Aki a természet finom árnyalatait egyszerűen szőröstől-bőröstől elnyeli, derék falusi földmívesekhez hasonlít, mert ezek azok, akik odaláncolva az ekéhez és a boronához, minden egyebet értelmetlenül elmellőznek. Nem festők voltak-e azok, akik művészi szemük fegyelmezettségével megmutatták, hogy az igazi szemléletnek milyennek kell lennie? Ezek bizony nemcsak közvetítők köztünk és a természet közt. Ők tulajdonkép a természetfelfedezők. A németalföldiek ezt összeadással és kivonással teremtették meg, úgy hogy a zavaró természetrészleteket, mint képszerűtleneket elhagyták s ezáltal a természetnek eszményi képét hozták létre. Ezt pedig csak az tudja újra megérteni, akiben a beleérzés képessége megvan. S mennyi mindent köszönhetünk Barbizon nagyjainak ! Hogy dolgozott alpesi magasságaiban Segantini s hogy igyekezett a természet lehelletét képein megéreztetni Millet ! Csakugyan igaz az evangeliumi tanítás : A szem a testnek világossága.

Ha a kvalitativ élvezeteket a szem vagy a fül felmondja, illetve azokat nem képes szállítani, a lelki elszegényedést nem lehet feltartóztatni. Itt sokat lehetne beszélni a szemek nevelésének az életérzést előmozdító hatásáról. Ezek a helyes műélvezés alapján a léleknek hatalmas segítői. De ehelyett inkább a műélvezetnek, mint jelenségnek szociális oldalát akarjuk kifejteni.

Túlságos gyakran halljuk a művészetről azt a megállapítást : elidegenít az élettől. Pedig ép ellenkezőleg : belevezet az életbe. Azok, akik kizárólag a foglalkozásuknak élnek, a »csak mérnökök«, a »csak irodaemberek«, lassan az életet mechanizált létformának érzik. Ha nem raknának folyton gátat a szépségáradatok elé, biztos, hogy többet is élveznének ebből az életből. A művészeknek éppen ez az egyik hivatása. Meg kell akadályozni azt, hogy az élet a maga szűk falai közé zárva peregjen le. Az az élet, amelyiknek sehol sincs egy szűk ösvénye fölfelé, a magasságba, az eszmények világába, hasztalan módon párolog el.

Legyen itt szabad magamnak egy kis kitérést megengedni. A kis német városokban — leginkább az egyetemi városkákban — az emberek életszokásai elárulják, hogy nekik a művészet kérdései életkérdések.

A MŰGYŰJTŐK ELSŐ ÖSSZEJÖVETELE

Nagy várakozás, csaknem izgalom előzte meg gyűjtőink körében március tizenötödikét. Ez volt az a nevezetes dátum, melyen elsőízben lépett az élet színpadára a Magyar Gyűjtők és Művészetkedvelők Egyesülete. Az élet színpada a Pannonia Szálloda egyik igen ízléses külön termében süppedőszőnyegekkel volt jelképezve. Ehhez a a színpadhoz még egy gazdagon terített, finom uzsonnával vidámabbá tett herendi asztalművészeti látványosság tartozott. Szereplői pedig a gyűjtők társaságának legfinomabbb amatőrjei, és szép asszonyai voltak. Élükön a két elnökkel: Ary Pál és Csányi Károly személyével, s akit mint ragyogó házigazdát elsőül kellett volna említeni: Glück Frigyessel, aki az izlést és a házigazda szeretetreméltóságát egyszerre reprezentálta. A szinpad hátterében ott volt két monumentális, igazán megkapó műtárgy is. Az egyik: egy kettős szárnyas oltár, melynek északmagyarországi tizenhatodik századi jellegéről, valamint a korban vele egyidős fafaragásról Csányi Károly igen élvezetes és tanulságos előadásban foglalkozott. De nem kevésbbé érdekes látnivaló volt a másik bemutatásra került műtárgy is. A Vanderbilt-családnak javítás céljából Budapestre küldött hatalmas gobelinjei egyike volt ez. Az «Istenek lakomáját» ábrázoló gobelin, melynek Raffaelre emlékeztető alakjai Orlei kartonjai után készültek, szinben és kompozicióban remeke a szőnyegszövőművészetnek. Erről is Csányi Károly tartott igen magas színvonalú előadást. A komoly témák után fesztelen eszmecsere indult meg a jelenlevők közt. Úgyszólván minden, a gyűjtésre vonatkozó aktuális probléma megvitatásra került. Egymásután jöttek a magyar gyűjtés erősebb és gyengébb nemhez tartozó képviselői szaktanácsokért, utbaigazításért. Porcellánok, miniatűrök, félig és egészen kétséges darabok kerültek színre s a jelenlevő szakértők, elsősorban pedig a rendületlen biztonságú Csányi igazgató úr, komoly és szeretetreméltó módon adtak mindenről felvilágosítást. Egy nagy bécsi gobelinkiadványnak mind a húsz kötetét egyszerre csodálták meg a lelkes amatőrök. A kitünő sikeren felbuzdulva nyomban el is határozta a szereplő társaság, hogy ez élvezetes délutánt a jövő hónap egyik délutánján megismétlik. Persze új műtárgyakkal, de a régi fesztelenséggel.

A BEÖTHY-FÉLE GYŰJTEMÉNY SORSA

A magyar irodalomtörténet és esztétika nagyhírű tudósa, amint az köztudomású, lelkes Egyptom-utazó és gyűjtő is volt. Attól kezdve, hogy a kilencvenes években a magyar tanárok egy csoportját vezette ki a luxori és karnaki királysírokhoz: úgyszólván aligalig telt el esztendő, hogy üdülésre s egyúttal tanulmányok céljából ki ne utazott volna Egyptomba. E gyűjtések gazdag eredményei hosszú évtizedek óta ott voltak a pesti egyetem egyptológiai szemináriumában s hasznos segédeszközei voltak Mahler Ede nagyértékű előadásainak. Beöthy halála után örökösei a félezernyi tárgy értékesítését is tervbe vették. Az ideiglenes letétként szereplő régiségek értékesítését Amerikában kísérelték meg. Hír szerint az egyik amerikai múzeum megbízást is adott már képviselőinek, hogy húszezer dollárért a nagybecsű hagyatékot szobrocskáival, amulettjeivel, isten-képeivel és papirusz-töredékeivel vásárolják meg. Mialatt a tárgyalások a kiszállításra vonatkozólag folytak, a kultuszminisztérium is tudomást szerzett az egyetemi oktatást fenyegető veszedelemről. A napilapok értesülése szerint tehát tudomására hozta az örökösök jogi képviselőjének, hogy a kiszállításra vonatkozó engedelmet meg fogja tagadni. És maga az állam fog a hagyaték megváltásáról gondoskodni.

A Műgyűjtő 1928.

Mi a művészet-értékelés lényege?

Ha a műértőnek el kell döntenie egy műtárgy szerzőjének kilétét, vajjon mivel kell számot vetnie? — veti fel a kérdést a Ciceroneban Friedländer J. műtörténész. A felelet elsősorban a szubjektiv szempontokat igazolja. Kételkedik abban, hogy az egyes művek összehasonlítása és ismertetőjegyeik egybevetése célszerű volna. Minden művészi alkotás külön egyéniség. S még ha egyazon mester kezei közül került is ki két egyező alkotás, akkor is a további sorsuk tényezői: levegő, fény, hőmérséklet s egyéb hatások lényegesen mássá tehetik őket. Ezzel szemben biztosabb iránytű az, amit egy mesterről általában tudunk, az ő személyiségéről való összképünk. Ez nem megfigyelt formatényekre való emlékezésen alapul. Inkább értelmi mozzanatok újra való felvonulása ennek a talaja. A műértő ítélete nagy mértékben szubjektiv, ellenőrizhetetlen, adalékaiban nagyon kérdéses, inkább csak valószínűséget, mint biztonságot nyujt. De azért ez nem ok, hogy e módszert elvessük.

A GYÁR JEGYEI A KÖVETKEZŐK

Festésben:		Bemélyitve:	Kora:
—		»HEREND«, év és »MF«	1839—1848
Kék	MF	»HEREND« és az évszám	1848—1875
Kék	F.S.	»HEREND«	1875—1885
Kék	Herend	»HEREND«	1885—1891
Zöld	HEREND	»HEREND«	1891—1897
Sö'ét-szürke	1839 1897 PER LABOREM AD HONOREM	»HEREND«	1897—1900
Kék		»HEREND«	1900— napjainkig

HERENDI PORCELLÁN-JEGYEK

A Műgyüjtő mostani számában elkezdjük a magyar kerámiai jegyek ismertetését. A herendi gyárat tudvalevőleg 1839-ben Fischer Móric alapította. Kisebb-nagyobb megszakításokkal tehát csaknem egy évszázad óta működik a gyár, melynek főleg külföldi szerepléseivel volt sok dicsősége. Az évszámok, a festett és benyomott jegyek a színnel egyetemben jellegzetesek egy-egy korra, de másféle kombinációban is előfordulnak. Egész határozottan le lehet szögezni azt a tényt, hogy minden ettől eltérő jel feltétlenül hamis. Igy tehát hamisítvány a gyakran előforduló szalag a lóherével is. A magyar címer a kézifestés következtében gyakran kis eltéréssel fordul elő de, ha a három jel egyike hiányzik, az még nem jelenti, hogy a tárgy hamis·

jén bányaépületek ezüstből. Igen látványos és eredeti egy hármas kanna, melynek tetejét Krasznahorka várának miniatür képe díszíti. Igen szép a XVIII. századbeli gyüjtemény is. Itt már sok a gyertyatartó. Két tiszta XIV. Lajos stilü gyertyatartó vonja magára a figyelmet. Igen eredeti egy kétszemélyes utikészlet meissení csészékkel. A rokokógyüjteményben a szelencék és a karos kannák vannak tulsulyban. Külön szekrény jut a Louis XVI. stilusu ötvösműveknek. Páratlan szépségü darab egy nagy talpas leveses tál, fedővel. Gyönyörü egy kecskekörmös, csigalábon nyugvó ecet-olajtartó, amely III. György angol király készletéből való. Gazdag az empire-gyüjtemény is. Ebben egész kivételes szépségü darab két nagy ecet-olajtartó, párisi munka, egy hatalmas leveses tál és két impozáns girandol. Ez az empire-rész nagyobbrészt a bécsi empire stilusában, impozáns asztaldiszeivel talán a leggazdagabb és leglátványosabb csoportja a kiállításnak. Darabjainak szépségével tünik ki, bár nem nagy a biedermayer és neo-barokk-csoport.

Külön hely jut a kiállításon a fegyvereknek, kardoknak, harci és diszbuzogányoknak, dákcsoknak és magyar pallosoknak. Egy szekrényben XVII-ik századbeli török fegyverek vannak. És érdekesen egészíti ki a kiállítást egy látványos kis gyüjtemény régi zsidó szertartási tárgyakból.

Az igazán szép kiállítás anyagának kiválasztását, elrendezését és katalogizálását *Csányi* Károly muzeumi igazgató végezte. Nagy munkájában *Sayer* Károly dr. igazgató őr és *Theisz* Frigyes muzeumi őr segédkezett neki.

Kállay Miklós

Nemzeti Ujság
1927. V. 7.

Régi ezüstök kiállítása az Iparművészeti Múzeumban

Az utóbbi évtizedek alatt örvendetesen megszaporodott nálunk a *régi-ezüst-gyüjtők* száma, aminek természetes következményeként a hazai ötvösanyag nemcsak lappangó magyar, hanem idegen, külföldi darabokkal is gazdagodott. Erről a gyarapodásról számol be az az iparművészeti és kultúrhistóriai szempontból egyaránt érdekes kiállítás, amely szombaton nyílt meg az *Iparművészeti Múzeum* nagycsarnokában.

A kiállított anyag összehordója és rendezője, *Csányi* Károly igazgató ugyan nem törekedett teljességre, — főkép térszüke miatt — éppen azért például az *ékszereket* mellőzte, úgyszintén a *Radvánszky, Nagy* stb. gyüjtemény értékes mütárgyait is. Az adott keretek között az egyes csoportok mégis rendkívül szemléltető képét nyujtják az ezüstötvösség stílusfejlődésének, a *késő gótikától* a *renesszánszon, barokkon, rokokón* és *empire-on* keresztül egész a *biedermeierig*. Mintegy *ötven* gyüjtő szerepel a kiállításon, körülbelül *ezerkétszáz* darabbal.

A dús és változatos anyagból különösen kiválik az ivóedények, kettős-kelyhek, verejtékes-, talpas-, pogánypénzes-poharak, hólyagos- és ananász-serlegek, billikomok és lakodalmas poharak, ivókürtök, szürcsölők és egymásba tolható poharak nagy száma. Ezek között a magyar, augsburgi, francia és angol trébelésnek remek példányai akadnak. A nagyszebeni híres ötvösmesternek, *Hann* Sebestyénnek is itt találjuk nyolc pompás, gótizáló munkáját. Külön tárlókban nyertek elhelyezést a XVI—XVIII. századbeli díszbuzogányok, veretes kardok és pisztolyok. Az asztaldíszek és gyertyatartók, tálak, tányérok, gyömbér- és sótartók, evőeszközök, szelencék és csészék káprázatos kollekcióiból csupán néhány történelmi becsü darabra hívjuk fel a figyelmet. Így elsősorban *Szentpétery* remek ötvösművei, III. György angol király XVI. Lajos stílusú, gyönyörü ebédlő-készletére, két nagy empire ecet-olajtartóra, egy domború, maszkokkal és kagylókkal díszített barokk gyertyatartóra s egy Mária Terézia-korabeli *Surtout*-ra. Egyházi tárgyak, keresztek és kelyhek is helyt kaptak a kiállításon, de mind olyanok, amelyek magántulajdonban vannak. A legtöbb darabbal — 100 mütárgy — gróf *Andrássy* Géza vett részt a gyüjtők közül. Külön vitrinben látható egy sereg zsidó szertartási tárgy, hétágú gyertyatartó, chanuka mécses, imaszelence, tóra-készlet stb.

A szép és tanulságos kiállítást báró *Hatvany* Ferenc régi keleti szőnyegei s nagyértékü gobelinjei vonják stílusos keretbe.

K. A.

Pesti Napló
1927. V. 8.

Kállay Miklós

Nemzeti Újság 1927. máj. 7.

Régi ezüstök kiállitása az Iparművészeti Muzeumban

A régi magyar ötvösművészet remekeiből s a magyar gyüjtők és magánosok birtokában levő külföldi eredetü ezüstkincsből igen gazdag anyagot állitott össze az Iparművészeti Muzeum s a gazdag anyagot időrendben és stilusok szerint csoportositva, tanulságos és élvezetes kiállitásban mutatja be a nyilvánosságnak. A régi magyar ötvösség Európaszerte hires volt s a pompakedvelő magyar uriházak mindig bővelkedtek drágaművü ezüst- és aranykincsekben. A külföldi utazók sokszor emlitik nagy csodálattal a magyar kuriák gazdagságát. A Felvidéken nem egy hires ötvösmester készitette a nehéz arany- és ezüst-bilikomokat, kelyheket, templomi kegyszereket, edényeket, fegyvereket, ékességeket, csecse-becséket. Erdély magyar ötvösművészete pedig világhirnek örvendett.

Ezeknek a régi ötvösmunkáknak nagyrésze elpusztult a hányatott századok alatt. Rablóhadjáratok, martalócok fosztogatásai, kincstári rekvirálások, vagy nem egyszer veszedelem idején a nemzet áldozatkészsége rengeteg értékes arany- és ezüst műtárgyat pusztulásra itélt. Ezért a kiállitás gazdag anyagának összegyüjtése igazán elismerésreméltó fáradságos munkával járhatott. A kiállitásnak az a célja, amint ezt a pompásan összeállitott illusztrált katalógus be is jelenti, hogy együttesen bemutassa azt a régi ezüstöt, amely részint mint kegyeletesen megőrzött örökség, részint mint szakértelemmel folytatott gyüjtés eredménye magántulajdonban rejtőzik. Egyházak és közgyüjtemények ezüst kincse, tehát nem szerepel ezen kiállitáson. Ezért a kiállitott darabok legnagyobb része világi jellegü s egyházi rendeltetésü műtárgyak, kelyhek, monstranciák, keresztek vagy egyéb kegyelettárgyak csak annyiban vannak a kiállitáson, amennyiben magángyüjteményekbe kerültek.

Különösen a régi XV. és XVI-ik századbeli ötvösmunkák közt sok az egyházi tárgy, különösen szép egy aranyozott, kék zománcozásu körmeneti kereszt, gyönyörü olasz renaissance munka. A világi tárgyak közül nagyon eredetiek az erdélyi magyar talpas poharak s a XVII-ik századból való hatszögletü disztányérok rendesen a család cimerével vagy más érdekes domborművel diszitve. Szintén erdélyi ötvösmunka. Nagyon szép egy selmecbányai ötvösmesternek, *Weidner* Johannak födeles nagy boros kupája. Nagyon érdekesek a XVII-ik századbeli gyüjteményben az ugynevezett menyasszony-poharak. Ezek álló női alakot ábrázolnak s a szoknyarész szolgál ivócsészéül. Vannak aztán kettős, menyasszony-vőlegény poharak, ahol a szoknya fölött a női alakot szintén ivócsésze helyettesiti. Ebből a felső csészéből ivott lakodalmak alkalmával a menyasszony, mig a vőlegény a kettős serleg alsó, szoknyakelyhéből ivott. Igen eredetiek a kettős kelyhek, amelyeknél két különálló talpas kehely szájával egymásba illeszthető. Két összeillő félrész igen ritka, mert családi osztozkodásoknál a részeket elválasztották egymástól, a kiállitáson azonban van néhány igen szép példány. Ugyancsak divatosak voltak az egymásba tolható poharak. Rendesen tizenkettes sorozatokban a nagyobb pohárba mindig kisebb pohár illeszkedett bele és lakomák alkalmával a vendégek vagy a családtagok ivótalentuma szerint osztották szét őket. A legnagyobb ilyen ivópohár a kiállitáson Apafi *Apafi* Miklós nagy pohara, brassói ötvösmester munkája. Teljes sorozat ezekből a poharakból is a legnagyobb ritkaság.

Külön szekrény jutott egy hires nagyszebeni ötvös, *Hann* Sebestyén munkáinak. Egyik legjellegzetesebb darabja ennek a gyüjteménynek egy aranyozott födeles kupa, trébelt gyümölcs- és virágdisszel, *Csányi* Károly uj felfedezése. A legfinomabb kisplasztika egy szarvasalaku asztaldisz és egy csavaros diszü gyömbértartó. Ezenkivül természetesen a kelyheknek minden fajtája; hólyagos kehely, ananász-kehely, kis- és nagy bilikom, serleg, födeles kupa a legnagyobb változatosságban szerepel a kiállitott tárgyak között.

A XVIII-ik századbeli magyar ötvösművek között nagyszerü kuriózum egy bányászasztaldisz, hullámos alapon, a bányavidék érceiből alkotott halom tete-

Csányi Károly

Wód
z

Éber László dr.

A karácsonyi kiállítás.
Magyar Iparmúzeszet
1905. 14. l.

látozódott.A mai szóhasználat szer
tehát a grafika lényegének hozzáta
zik a nyomtatás utján való s kszor
tás,mig valamely eredeti müvészi a
tásnak kézzel történő,ujabb példán
való előállitását másolatnak nevez
Aszerint,hogy a nyomólemezt maga a
vész készíti el,vagy más szakember
za létre valamely eredeti mü után,
szélünk eredeti és reproduktiv gra
ról.

A grafika fogalma nálunk,kü
nösen a nagyközönség előtt,meglehe
sen zavaros.Sokan nem tartják igaz
müvészetnek,mert -mint mondják- ne
lehet eredeti,niszen több példányt
s technikai uton keletkezik.Azonba
minden müvészi forma megalkotásáh

Erre törekedtek a XVI. és XVII. század miniatorai is azzal a különbséggel, hogy ők a fénykép arckifejezéseit és az ábrázolt személy egyéniségét is iparkodtak összhangba hozni, a psychét akarják kifejezésre juttatni s élethű jellemeket ábrázolni. Franciaországban a rokokó idejében a kép veszít természetességéből s a művész fantáziájának szüleményeként jelenik meg. A németek közül egyesek a franciák modorában dolgoztak, de a legtöbb önálló irányban haladt. A XIX. század első negyedében élte a miniatur-arcképfestészet másodvirágzását, de a közönség érdeklődése hasonlíthatatlanul kisebb mint Angliában és Franciaországban. A művészek nem foglalkoztak kizárólag, hanem csak mellékesen miniatur-arcképfestészettel s így az ezen korból származó miniaturök kivitele után rendesen meg tudjuk határozni a művész voltaképeni foglalkozását.

A miniatur-arcképfestészet történeti, kiviteli és technikai tárgyalása után a szerző a német tartományokban, illetve városokban működő művészek életrajzát, működését adja tizennyolc fejezetben, műveiknek sikerült reprodukciójával. Ezt követi a képek, az ábrázolt személyek, tulajdonosok, művészek, a táblák és a szövegképek jegyzéke, a végén pedig a miniaturfestészet irodalmával ismertet meg. Sz. L.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE AZ EZERKILENCSZÁZTIZEDIK ESZTENDŐRE. XXV. ÉVFOLYAM. Szerkesztette: Novák László, kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre. Örömmel forgatom ezt a 206 oldalas s minden ízében magyar könyvet, mely úgy kötésében, mint belső tartalmában a magyar grafika előrehaladottságát mutatja. Másfél éve, hogy Czakó Elemér dr. az Iparművészeti Iskolában a Könyvnyomdászok Szakkörével összefogva szervezte a Nyomdászati Tanműhelyt s hogy feladatát — a nyomdászati termékeknek művészi színvonalra emelését — mennyiben sikerült megoldania, azt koszorúba gyüjtve találjuk e könyvben. A magyar nyomdászat még pár év előtt minden téren a külföldi gyámkodás hatása alatt volt s annak kultúrfoszlányaiból éldegélt jobbfajta nyomtatványaiban, nyomtatványainak javarészében pedig a tellesen terra incognita területen szabadon termelte a szörnyszüleményeket, gondolomszerű ötletességgel helyettesítve a tudatos működést. A legegyszerűbb grafikai kérdésben a külföldhöz fordultak s az jó pénzért szolgált tanáccsal, mi művészi jó hirnevünknek nem nagy hasznára vált. Angol-, Francia- és Németországokban művészi színvonalon álló nyomdászati termékeket látunk — hol iskolákban oktatják a művészi helyes megoldási módokat, rég kiemelve a nyomdászatot a mesterségek köréből — akkor, a mikor nálunk a szabad irány uralkodik s a különböző tipusú betük és szedések diszharmónikus összevegyítésében van a virtus.

Sivár talajon kellett elkezdeni a tisztító munkát s az ízléstelenséghez szoktatott közönséget szoktatni kellett a szép fogalmához. Czakó dr., ki évek hosszú során foglalkozott művészi grafikával, mint szakember látta szomorú állapotainkat s ilyen auspiciumok mellett fogott a szervező munkához. Fáradozásait — megértőkre találva — siker koronázta. Az Iparművészeti Iskola igazgatója a modern művészi haladás iránti kiváló fogékonyságának adta tanubizonyságát, mikor belátta, hogy a külfölddel lépést kell tartanunk, s intézete kebelében a Nyomdászati Tanműhelyt megalkotta sablonoktól teljesen eltérőleg. Valamely művészeti ág meghonosításánál a régi gyakorlat az volt, hogy busásan fizetett külföldi szakembereket hozattak, kik drága magyar pénzen terjesztették az idegen kultúrát. Szakított e gyakorlattal az igazgató, mikor Czakó dr. személyében magyar esztétikust állított a Tanműhely élére, ki kiváló segítőtársaiul jól választott Muhits Sándor és Helbing Ferenc személyében a magyar művészembereket, magyar nyomdászokat csoportosítva maga körül, a magyar kulturát fejlesztette a külföldi nivóra a nyomdászat terén és nálunk csak ennek a módszernek van létjogosultsága, ha erős nemzeti kulturát akarunk. S hogy mennyire bevált ez a módszer, láthatjuk e könyvben, hol életre kelnek, a Tanműhely tagjainak dolgozataiban, a tanítás eredményei.

A könyv táblája, címlapjai, fejlécei Kun Mihály munkájában dicséri az ízléses és tehetséges tervezőt. Novák L., R. Tóth József, Fiedler Károly, Novitzky N. László, Kner Imre értékes szakcikkekben járulnak a könyv tartalmasságához.

A könyv kiállítása, az egyes oldalak egysége pompás hatású, kár, hogy az igen szép foltú, Behrens Péter tanár által tervezett betük ritkítatlan sorokban vannak szedve, mert kissé ritkítva el lehetett volna kerülni a vibráló hatást.

A könyv legértékesebb része következik ezután a Tanműhely tagjainak dolgozataiban; Pollák Aurél: Térelosztó arányérzék és kézügyesítő gyakorlatok; A könyvillusztrálás művészete; Gyakorlati feladatok. — Prüner Arnold: A tanműhelyi rajzoktatás. — Bárány Nándor: A betüvetés gyakorlása a Tanműhelyben. — Ifj. Aigner Antal: A könyvcím esztétikája. — Hermann Károly: Levélfejek és számlafélé nyomtatványok. — Spitz Adolf: Új irány a mesterszedésben című cikkeikben számolnak be művészi tevékenységükről. Meglepő és szokatlan, hogy a felszívott eszméket elméletben is maguk a tanulók közöljék a nyilvánossággal, de ötletes gondolat, mert azokról, kik tevékenységük minden fázisát megokolni tudják, méltán remélhetjük, hogy a hozzájuk fűzött reményeknek meg is felelnek. A dolgozatokból tiszta képet nyerünk a tanítás művészi irányáról és a nyomdászatnak — mint a grafika egyik ágának — fejlődésképes, élő iparművészetéről, mely nem a holt gép munkája, a gép csupán segítő társa az öntudatosan működő művészembernek. A Tanműhely hatása mindenütt észlelhető. Szép plakátok, e könyv mellékletei, valamint a Magyar Iparművészet folyóirat — mely a művészi haladásnak mindig teret nyújt — címlapjában és dekoratív szép betükben viszik az életbe, a tanműhelyi emberek munkáiban, a művészi ízlést.

A mellékletek Muhits Sándor tanműhelyi oktató színtani példáiból mutatnak be érdekes tanulmányokat. Ezek javarésze is tanműhelyi emberek munkája.

A nyomások nagyobb része igen jó, miből láthatjuk, hogy eszközökben nincs hiány, csak művészi vezetőkre volna szüksége minden nyomdának, hogy a munkálkodás egészséges és ízléses mederbe terelődjék.

TANTOSSY JÓZSEF DR.

Szakirodalom.

CSÁNYI KÁROLY: LAKÁSAINK BERENDEZÉSE. Szerző egy tizenkét képpel illusztrált füzetben foglalja össze azokat a követelményeket, melyeket egy modern, jó lakással szemben ma támaszthatunk. Munkája bevezető részében megismertet bennünket a bérlakásnak hátrányaival s megállapítva a kényelmes és célszerű otthonnak kellékeit, modern tervezőművészeink munkája kapcsán sorra mutatja be az egyes szobák berendezését. Az angol otthonnal — mint az ezen tárgynál elkerülhetetlen — bővebben foglalkozik; hiszen a modern lakásművészet jórészt ebből indul ki. A csinosan kiállított füzetet, mely a szerző kiadásában jelent meg, haszonnal olvashatja mindenki, aki komolyan foglalkozik azzal a gondolattal, hogy kényelmes és ízléses otthont teremtsen magának. Ára egy korona. Kapható az Eggenberger-féle könyvkereskedésben.

LEMBERGER, ERNST: Die Bildnisminiatur in Deutschland von 1550 bis 1850. München, F. Bruckmann A.-G., 1909.

Az angol, francia és osztrák miniatur-arcképfestészet történetével szemben, mellyel eddig kiváló szakemberek foglalkoztak, a német miniatur-arcképfestészetet eddig nem ismertették. Szerző a német miniatur-arcképfestészetnek három századra kiterjedő korszakával foglalkozik behatóbban. A XVI. században Dél-Németországban, Münchenben virágzott a miniatur-arcképfestészet. Nevezetesebb képviselői Hans Mielich és ifj. Hans Holbein, kiknek művei a legjobb alkotások közé tartoznak s ezen két művésszel éri el fénypontját. A XVII. században, mikor a gyüjtés az amateurök részéről megindult, Észak-Németországban is kiváló mestereit találjuk a miniatur-arcképfestészetnek. Különösen a fejedelmek, János György szász választófejedelem és Frigyes Vilmos udvarában részesültek a miniatorok meleg fogadtatásban. A XVII. században Berlin volt a miniatur-arcképfestők központja. Itt működik a két Huault genfi emailfestő, kik egy egész iskolának vetették meg alapját. Ezek mellett Jean Petitot, a zománcfestészet úttörője érdemel különös figyelmet, ki genfi honfitársainak modorában dolgozott és sok követőre talált. A XVIII. században Drezda viszi azt a szerepet, amit a XVI. században München és a XVII. században Berlin vitt. A drezdai akadémián 1764 óta nemcsak szobrászok, építészek és rézmetszők nyertek oktatást, hanem miniaturfestők is. A német művészakadémiák egymásután karolják fel a művészetnek ezt az ágát s kitünő tanítók s jeles tanítványok szereznek a miniatur-arcképfestészetnek elismerést, megbecsülést. A nürnbergi akadémián a híres Preisler testvérek voltak a miniaturfestészet oktatói, a lipcsei akadémia 1764 óta Oesers vezetése alatt szerzett kiváló érdemeket ezen a téren. A düsszeldorfi akadémián Desmarées nevelt híres miniaturfestőket. Az 1750—1850 közti időszak nemcsak az angol, francia és osztrák, hanem a német miniatur-arcképfestészetben is korszakalkotó. Amott London, Páris és Bécs a miniaturfestészet központjai. Németországban máskép állt a dolog. Itt az egyes tartományok fővárosai s a fejedelmek udvarai mindannyi központjai voltak a miniaturfestészetnek. Németország nem volt szegény miniaturfestőkben. Nevezetesebb szerepet játszottak: Agricola, Aldenrath, Blesendorf, Boy, Chodowiecki, Denner, Dinglinger, Fiorino, Füger, Grahl, Heigel, Holbein, Seybold, Lieder, Macco, Mengs, Mielich, Schmeidler, Seyffert, Tangermann, Zincke stb. A német miniatur-arcképfestészetre a legkisebb befolyást Anglia gyakorolta, ellenben a német miniatur-arcképfestészet nagy hatást tett Angliára. Holbein 1526-ban ment Angliába s mesterműveivel sok utánzóra talált. Az ő modorában több híres miniator: Nicholas Hilliard, Isaac és Peter Olivers dolgozott. Holbeinon kívül hosszú ideig működött Angliában Christian Friedrich Zincke drezdai zománcfestő, Balthasar Denner és Jeremias Mayer. A Németországban működő angol miniatorok tehetsége sokkal gyöngébb. Ausztriában különösen a XVIII. század második és a XIX. század első felében találunk sok tehetséges németországi miniatort; a Németországban működő osztrák miniatorok száma kisebb és jelentéktelenebb. Nagyobb befolyást gyakoroltak a német miniatur arcképfestészetre a svájciak, a dánok és a svédek. A svájci hatás a XVII. században kezdődik, mikor a két Huault genfi emailfestő Berlinben letelepszik. Kívülük Berneaud, P. L. Bouvier, Samuel Hoffmann, David Leclerc, Jakob Rieter, Anton Graff képviselik a svájciakat. A dán befolyást részben geográfiai és közgazdasági viszonyokra vezethetjük vissza. Mikor a német miniaturfestészet javában virágzott, Schlesvig-Holstein Dánia birtokában volt. Altona a dánok tulajdonát képezte, s innét nem volt nehéz átjutni Hamburgba, hol nagyobb és jobb alkalmazást találtak mint hazájukban. A dán miniatorok között, kik Németország különböző városaiban működtek, Joh. Georg Zieseins, Christopher Ruch, Andreas Möller, Cornelius Hoyer, Ismael Mengs, Meno Haas válik ki. Viszont sok német miniator talált alkalmazást Dániában, igy Wilhelm Andreas Müller miniaturfestő 1757-ben Kopenhágában működik mint kabinetfestő és a kopenhágai akadémia könyvtárosa; Stöttrupp hamburgi miniator 1771—74-ig; David Kärsten és Rudolf Christian Schade a dán akadémián nyerte kiképeztetését. Svédországban számos német miniator nyert oktatást az ottani híres mesterektől, mint Charles Boittól és Hallitól. A tanítványok idők folytán másoknak oktatói lettek. A Németországban működő svéd miniatorok közt Sophonias de Derichs, Harper és Eduard de Ron említendő. A németek közül a hamburgi miniaturfestő David Krafft emelendő ki, ki a XVII. század végén Stockholmban telepedett le.

A német miniatur-arcképfestészetre a legnagyobb hatást Franciaország tette. A német művészek tömegesen keresték fel Párist, hogy Massé, Vestier, Augustin, Mirbel, Gérard, Isabey s más neves mestereknél tanuljanak. Sokan végképen ott telepedtek le, mások meg hazamentek s mesterük szellemében folytatták működésüket. Caroline Sattler Augustin tanítványa; Simanowicz Vestier tanítványa; Lieder és Benner Isabeynél tanultak; Buttler bárónőnek Gérard volt az oktatója. A francia miniatorok között nevezetesek: Louis de Silvestre és neje 24 évig működött Drezdában, Philippe Sviron Kasselben, Jean Jacques Augustin Offenburgban, Chateaburgban és Darmstadtban. A többinek működése nem oly jelentékeny, hogy tartósabban tudta volna befolyásolni a németet.

Ami a miniatur-arcképfestészet kiviteli módját illeti, a XV. században a miniatorok lehetőleg arra törekedtek, hogy a fényképpel minél nagyobb hasonlóságot érjenek el. Nem hízelegtek és nem szépítettek.

Magyar Iparművészet
1910. 215. l. 27

vocate dai trams, di cui basta una sola carrozza ferma per ar-

VILÁG

H. J. 1949 JUL 15

Péntek

93

Megmentik a főváros kovácsoltvas műemlékeit

A műemlékek fokozott védelme a demakrácia szívesen vállalt feladatai közé tartozik. De nemcsak a díszes épületekre terjed ki a műemlékvédelem figyelme, hanem a kisebb és jelentéktelenebbnek látszó

iparművészeti és kézműipari munkákat

is számbaveszik és megvédik a pusztulástól.

A műemlékek között is különleges helyet foglalnak el a különféle XIX. századból származó és régebbi

kovácsoltvas-remekek.

A Művészeti Tanács felkérésére Csányi Károly, Rados Jenő, Lehner Jenő foglalja jegyzékbe a művészi értékű kovácsoltvas épület-dekorációkat, de a Fővárosi Tervező Intézet részéről is két kitűnő szakértő, Schoen Arnold és Gerő László foglalkozik ezzel a kérdéssel.

A bizottságok bejárják a várost és már eddig is több mint ezer, a XIX. század különböző évszámaival datált kézműipari műremeket találtak, de előfordul, különösen a Vár területén igen sok vasrács, amely még

a török hódoltság korából

származik. Ezekből a különböző korszakokból származó anyagból válogatják ki a valóban művészi értékűeket. Valóságos munkaközösség alakul ennek a problémának tisztázására. A stílusból valószínűleg mesternevek vagy műhelyek fognak kibontakozni. A Művészeti Tanács az Iparművészeti Főiskolát is bevonta a munkába és Schubert Ernő, a főiskola agilis igazgatója, megbízta növendékeit a különféle kovácsoltvas művek felvázolásával és nyilvántartásával.

Alkalmunk volt néhány értékes régiség megtekintésére. Többek között az Attila-körút 48. számú ház 1848-ból származó lépcsőkorlátját, a Próféta-utca 1. számú épület lantdísszel és M. M. jelzéssel ellátott folyosórácsát és a Hajó-utca 3. számú ház kapu feletti 1821-ből származó úgynevezett »füllung«-ját. Ezek mindegyike a XIX. századi magyar kézműipar fejlettségét dícséri.

A régi Pest-Buda arculatához szorosan hozzátartozott nemes vasmunkákat most

megmentik a pusztulástól

és értesülésünk szerint egyes kimagasló darabjait múzeumokban fogják konzerválni.

H. J.

Un'officina dell'Aeroporto del Littorio.

le superstiti linee tranviarie spariranno dal centro, e le tranvie correranno soltanto nelle zone periferiche.

La lunghezza di esercizio degli autobus, che nel 1930 era di km. 134.051, è salita nel '33 a km. 151.595; il numero dei biglietti venduti che nel 1930 fu di 148.928.099 sulle tranvie e di 66.794.01 sugli autobus (totale 215.722.118), ha raggiunto nel 1933 il numero di 244.167.608 sulle tranvie e di 96.521.431 sugli autobus (totale 340.689.039).

È ovvio rilevare come la soppressione delle tranvie faciliti lo svolgimento del traffico, poiché le vetture autobus non obbligate a seguire la linea dei binarii possono girare intorno agli ostacoli, e non creano perciò le imbarazzanti congestioni pro-

megállja a helyét az 50-en felüli kalapácsvetők társaságában. Joggal bízhatunk Homonnayban, aki nemrégiben 4.14-et ugrott és ezzel a teljesítményével vezető helyet biztosított magának az európai ranglistán. Legalább is értékes helyezésre számíthatunk. Kilcs ellenfeleit nem ismerjük, sikere attól függ, hogy milyen mezőny áll starthoz. De reméljük, hogy a külföldi diszkoszvető-óriások társaságában is erősen versenyben lesz.

*

A román atléták vasárnapi diósgyőri vendégszereplését hölgyatlétáink viszonozzák július 24-én Kolozsvárott: a legjobb román atléta-

ki. Világcsúcsért és össz-szövetségi szovjet csúcsért 44 sportoló kapta meg az arányfokozatot, szovjet bajnokság megnyeréséért pedig 378 versenyzőt jutalmaztak az arányfokozattal. 1947 augusztusában Kutsenko, Novak (súlyemelők), Gordionko (marathoni futó), Bolshakov, Lassi (kerékpározók), Rolinszky (céllövő), Kordev, Sesarbakov (ökölvívók) kaptak elsőarányfokozatot.

A legtöbb arányfokozata eddig a többszörös világrekorder Novaknak van: tizenegy darab. Maltsev (súlyemelő) 9, Ushakov (úszó) 6, Chudina (atlétanő) 6, Pugacsovszkij (a kiváló középtávfutó) ugyancsak 6 arányfokozatot kapott eddig.

MTI SAJTÓFIGY
MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1970 DEC 30

Csányi Károly

1021

Csányi Károly

Tizenöt évvel ezelőtt, 1955 december 30-án halt meg — 82 éves korában — Csányi Károly műegyetemi tanár, ismert építész és művészettörténész.

Győrött született, s a budapesti Műegyetemen szerzett építészmérnöki oklevelet. 1896-tól az egyetemen Steindl Imre tanársegédje, illetve adjunktusa; 1904-től az Iparművészeti Múzeum őre, majd később igazgatója volt.

Csányi 1918-ban magántanári képesítést szerzett. 1932-

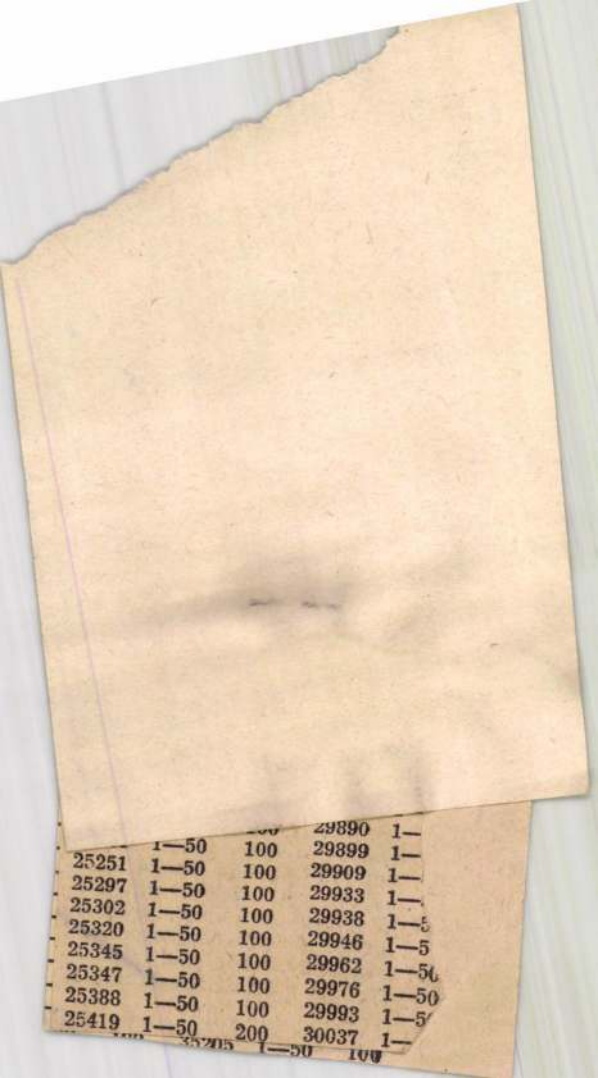

			29890	1—
25251	1—50	100	29899	1—
25297	1—50	100	29909	1—
25302	1—50	100	29933	1—
25320	1—50	100	29938	1—5
25345	1—50	100	29946	1—5
25347	1—50	100	29962	1—50
25388	1—50	100	29976	1—50
25419	1—50	200	29993	1—5
			30037	1—
	35705	1—50	100	

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Csányi Károly

KELETMAGYARORSZÁG

1970 DEC 30

1024

1970. december 30., szerda

DÁVID NAPJA

A Nap kél: 7 óra 32 perckor, nyugszik: 16 óra 41 perckor.

A Hold kél: 9 óra 17 perckor, nyugszik: 16 óra 24 perckor.

Tizenöt évvel ezelőtt, 1955. december 30-án halt meg — 82 éves korában — Csányi Károly műegyetemi tanár, ismert építész és művészettörténész.

Győrött született, s a Budapesti Műegyetemen szerzett építészmérnöki oklevelet. 1886-tól az egyetemen Steindl Imre tanársegédje, illetve adjunktusa; 1904-től az Iparművészeti Múzeum őre, majd később igazgatója volt.

Csányi 1918-ban magántanári képesítést szerzett. 1932-től a Műegyetemen a középkori művészet és a képzőművészet története nyilvános rendes tanára; 1944-ben vonult nyugdíjba, de 1950-ig — mint meghívott előadó — tovább oktatott az egyetemen.

Részt vett jelentős műemléki — restaurálásokban. 1910-ben a kiszombori Árpád-kori templomot bővítette. Az építészet- és iparművészettörténet több ágának kiváló művelője volt. Főbb munkái: A középkori építőmuvészet formái (1910), Magyarország kőműemlékei (1938—45).

Presov: Az ifjúsági [illegible] rong Európa-bajnokság A. csoportjának eredményei: Svédország—NSZK 9:1 (4:0, 2:1, 3:0). Finnország—Norvégia 9:2 (2:2, 3:0, 4:0).

★

Bukarest: Az ifjúsági jégkorong Európa-bajnokság B. csoportjában: Románia—Lengyelország 9:0 (4:0, 1:0, 4:0).

★

szeti múzeum a szó tulajdonképeni értelmében, mert bár a művészet és a művelődés fejlődését becses gyüjteményekben mutatja be, de csak történeti tendenciáknak hódol s az egységes, általános szempontokat figyelmen kivül hagyja.

Az az évek előtt felmerült terv, hogy a Türkenkaserne-t egy nagy központi múzeummá alakítsák át a párisi Louvre mintájára, s ott adjanak helyet a zoológiai, antropológiai gyüjteményen és az etnografiai múzeumon kivül az iparművészetnek is a most elszórtan létező porcellángyüjtemények, szőnyeg-gyüjtemények, Cuvvilliers vázlatkönyvei, Bibiena épitészeti vázlatai vaskos köteteinek, melyeket II. Lajos király használt épitkezéseinél, továbbá a királyi grafikai gyüjtemény egész iparművészeti könyvtárának odahelyezésével, míg a régibb és az új Pinakotheka kizárólag festmények számára engedtessék át, — egyelőre még messze elodázottnak látszik.

Ismételjük: művészi szükségessége az egyes múzeumok gyűjtési köre elhatárolásának nem forog ugyan fenn, mert e szempontból csak a tárgyak jó érvényre emelése a fontos. De ha már múzeumaink nemcsak művészi, hanem tudományos igényeknek is meg kell hogy feleljenek, úgy a könnyebb tudományos használhatóság érdekében a gyüjtési körök határainak szoros megvonása kivánatos. Műgyüjtemények és iparművészeti múzeumok közt a viszony rendezése aránylag egyszerű. Történhetik az vagy a berlini minta szerint, vagy ugy hogy a tárgyak túlnyomó többségét képező technikailag érdekes tárgyak az iparművészeti múzeumba utalandók, s csak az egészen kiváló, kvalitásos munkák a művészeti múzeumba. Vagy még egyszerübb elv szerint: itt a festészet és szobrászat, amott az épitészet és műipar.

Sokkal nehezebben rendezhető a viszony egyfelől a művészeti és iparművészeti múzeumok, másrészt a történeti gyüjtemények közt. Ezekre nézve Lauffer a következő módszerű gyüjtési programmot állitja fel a világtörténelmi kulturcsoportok körén belül: 1. családi régiségek, 2. házi régiségek, 3. állami és községi emlékek, 4. jogéleti, 5. egyházi, 6. profán műrégészeti tárgyak, 7. tudományos régiségek, 8. hadi régiségek.

Ez a módszer kimerítő s Lauffer teljes elismerést érdemel azért, hogy végre egyszer kifejtette, mely szempontok szerint rendezendők régiségtáraink, Eszerint a festmények, szobrok, iparművészeti termékek is megtalálják helyüket a történelmi vonatkozású régiségek kereteiben. Csak az szükséges, hogy a helybeli képcsarnok a hazai festmények megszerzéséről, az iparművészeti múzeum pedig a hazai iparművészetről mondjon le a történelmi múzeum javára.

Csakhogy bármily szépen legyen is mindez kigondolva, a megvalósitás sok nehézségbe ütközik, elsősorban azért, mert a műtárgyakat legelsősorban önmagukért gyüjtik és nem azért, hogy oktató célzatú szemléltető tárgyakúl szolgáljanak a történelem tanításához. Ha egyszer mint a művészet tárgyai kötik le érdeklődésünket, nagyon keveset törődünk azután azzal, hogy vajjon mily gyakorlati célokat szolgáltak egykor? Fontos ugyan a lokális történeti momentum is bennök, de a művészeti még sokkal fontosabb.

Szak-irodalom

NÁDAI PÁL: A GYERMEK. Franklin Társulat 1911. Két kötet. Ára 8 K. Talán csodálkozik egyik-másik olvasónk azon, hogy e folyóirat hasábjain ilyen című könyvnek ösmertetésével is foglalkozunk. Pedig kevés könyvünk van, amely jobb szolgálatot tehet hazánk művészi kulturájának, tehát a magyar iparművészetnek is, mint Nádai Pálnak kitünő műve. Nem száraz pedagógiai és didaktikai fejtegetéseket foglal magában e két takaros kötet, hanem egy nyilt szemű, eszes és nevelési rendszerünk gyökeres megváltoztatásának szükséges voltát meggyőzően bizonyító, jó lelkű gyermekbarát és esztékus mondja el azokban nézeteit gyermeknevelésünkkel összefüggő fontos és időszerű kérdésekről. Mindaz, amit a gyermekszobáról, a gyermekek játékairól, a képeskönyvekről, iskolai falikképekről, a kertekről, virágkultuszról, a munkára való nevelés fontosságáról, a rajz- és kézimunkatanitásról, az amatőrökről, a tánc- és gimnasztikáról, az erkölcsi és szociális nevelésről elmond, színarany igazság. Szerző nagy lelkesedéssel és alapos hozzáértéssel tárgyalja ezeket a fontos kérdéseket s emellett olyan élvezetes módon adja elő mondanivalóját, hogy nem csupán a mindig vonzó és érdekes tárgy, hanem a stilus művészies volta és bámulatos könnyedsége állandóan magával ragadja az olvasót. Világosan és meggyőzően mondja el Nádai, mit és hogyan kell cselekednünk, hogy ifju nemzedékünket minden szép, jó és nemes iránt fogékonnyá tegyük és munkaszerető s a derék munkát megbecsülő, az élet nehéz feladataira edzett, egészséges ifjuságot nevelhessünk.

Ha rajtam mulnék, akkor **kötelességévé tenném minden magyar iskola tanitókarának, hogy behatóan foglalkozzék Nádai könyvével**, szivlelje meg és váltsa valóra a benne foglalt okos és életrevaló eszméket. De **kezébe adnám minden értelmes magyar szülőnek is e jeles művet azzal**, hogy okuljon belőle és tanácsai szerint cselekedjék.

Azt hiszem, hogy mindenki, aki elolvassa ezt az igazán jó könyvet, sajnálja, ha végére jut s szivesen venné, ha még tovább is élvezhetné a nemes érzéstől áthatott okos fejtegetéseket. De lehetetlen, hogy hálával ne adózzék az olvasó a jeles irónak a ritka lelki gyönyörűségért, amiben könyvével részesitette.

Ha meg lenne Nádai művének az a hatása, amit méltán megérdemelne s a nemes intencióból fakadó eszmék beleékelődnének elavult nevelési rendszerünkbe: akkor Magyarország csakhamar a virágzó kulturának, a jó és hasznos emberek hazájává lenne. GY. K.

A KÖZÉPKORI ÉPÍTŐMŰVÉSZET FORMÁI. Írta: Csányi Károly. Az épitőmunkavezetők könyvtárának XVII. kötete. Budapest 1910. 8° 84 oldal. Ára 2 K.

Csányi Károly, az országos magyar iparművészeti múzeum igazgató-őre ebben az összefoglaló

Magyar Iparművészet
1911. 39. k. - 40. l.

kis könyvében az ó-keresztény, a román és a csúcsíves egykori építészet szerkezeti és ékítményes formáit írja le vonzó módon. Tárgyánál, anyagának világos csoportosításánál, könnyen érthető előadási módjánál fogva a mű jóval szélesebb körök érdeklődésére számíthat, mint a kiknek szánta. Érthetőségét nagyban növeli a temérdek kép, a mellyel fejtegetéseit megvilágítja. A kitünően sokszorosított rajzok mind élesek, határozottak és tiszták s magukban véve is középkori építészet formai fejlődésének igen érthető kis conpendumát tárják elénk. Az ízléses kiállítású könyv a Stephaneum-nyomdából került ki.

GRÓF DESSEWFFY MIKLÓS BARBÁR PÉNZEI. Budapest 1910. A régi pénzek és érmek kedvelői sok gyönyörűséggel fognak lapozgatni a fenti című füzetben, a mely gróf Dessewffy Miklósnak, az antik görög pénzek szakavatott gyűjtőjének múzeumából a barbár pénzek rendkívül gazdag és változatos sorozatát mutatja be írásban és képben. A 18 fénynyomatú táblán ábrázolt érmek leíró lajstromát maga a főúri numizmata írta, a római hódítást megelőző idők európai pénzveréséről tájékoztató bevezetést, Gohl Ödön dr., a Numizmatikai Közlöny tudós szerkesztője. A füzetet, amelynek ízléses kiállítása a Hornyánszky-nyomdát dícséri, a gróf áldozatkészségéből a Numizmatikai Társulat tagjai díjtalanul kapják meg.

LÜER, Dr. HERM. UND Dr. MAX CREUTZ. Geschichte der Metallkunst. Zwei Bände. I. Bd. Kunstgeschichte der unedlen Metalle: Schmiedeeisen, Gusseisen, Bronze, Zinn, Blei und Zink. Bearbeitet von Dr. Hermann Lüer. Mit 445 in den Text gedruckten Abbildungen. — II. Bd. Kunstgeschichte der edlen Metalle. Bearbeitet von Dr. Max Creutz. Mit 401 in den Text gedruckten Abbildungen. Stuttgart, Ferdinand Enke, 1904—1909. Ára 56 korona.

Szerzők az ötvösség rövid történetét állítják össze a szakirodalomban az ötvösségről megjelent szakmunkák alapján s azoknak kritikai feldolgozásával. Az anyag bősége miatt a szerzők nem dolgozhatták fel tárgyukat kimerítően s így számos megoldatlan kérdés tárgyalásába nem bocsátkoztak. A fősúlyt az ötvösművek keletkezésére, a készítőkre, a művészi szempontokra fektették. A technikát, mely idők folytán sokféle változásnak volt kitéve, nem érintették. A szerzők, a fontosabb ötvösművek összeállítását kívánták adni művükben, hivatkozással azon fontosabb szakmunkákra, melyek róluk bővebben szólnak. Ennélfogva elállottak azon ötvösművek művészi méltatásától, melyekről kellő felvilágosítást az idézett munkák adják meg. Az ötvösség néhány ágára, melyeknek tárgyalása messzire vezetett volna, a mű nem terjed ki. Ez áll a fegyverekre, a harangokra, az érmek és a plaketekre, az ónedényekre, melyeket már más művekben tárgyaltak behatóbban.

Az ötvösség fejlődésének történetét tárgyalja a két kötet az ókortól a XX. századig. Az ókor ötvösművészetét csak annyiban ismertették, amennyiben a keresztény időszak fejlődésének megértéséhez szükséges. A XIX. század ötvösségének behatóbb tárgyalása, az egyes nevezetesebb mesterek műveinek méltatása a két kötet keretén belül nem nyert megoldást. A történeti áttekintés csak az európai ötvösségre szorítkozik és elsősorban a német művészek alkotásaira fektettek súlyt. Az első kötet három fejezetben tárgyalja a közönséges fémek művészi feldolgozását. Az első fejezet a kovácsolt és öntött vasművekről szól. Az anyag századok és tárgy szerint van csoportosítva. A második fejezet a bronzról, a harmadik az ólom, ón és cinkművekről szól. A két utóbbi fejezetben az anyag századok és országok szerint van felosztva.

A második kötetben a nemes fémek művészi feldolgozásának történetét adja a szerző az óegyptomi korszaktól a legujabb időkig. A nemes fémek, az arany és ezüst minden időben, minden népnél talált művészi feldolgozásra s azért fejlődésének történetét lépésről-lépésre követhetjük mint az emberiség művészi érzékének legbiztosabb fokmérőjét. Az ókor primitív ötvösségéből, a szimmetrikus formákból kiindulva gazdag s tanulságos illusztrációkkal megvilágítja a középkor ötvösművészetét, mikor a nemes fém különösen az egyház szolgálatában nyert bő alkalmazásra. A renaissance s az ezt követő korszakok plasztikai felfogása a nemes fémek művészi feldolgozásának kedvezett elsősorban, amint azt az ezen korból származó bő anyag bizonyítja. Érdekesen kimutatja, mint szorítja háttérbe egyes korszakokban, mint az antik és empire-ben az ezüst az aranyat. Kimutatja az iparművészet ezen fontos ágának a művészet többi ágához való viszonyát s kölcsönhatását. Eddig rendesen a technikát fejtegették elsősorban hasonló műveknél, szerző a művek művészi méltatására fekteti a fősúlyt. Az anyagot századok, stílusok és országok szerint csoportosítja. Függelékül az ékszer történetével ismertet meg, melyet stílusok szerint tárgyal. Mindkét kötet végén hely- és művésznévmutatót találunk. A számos ábra, mely a szöveget kíséri, bő és tanulságos anyagot nyujt mindazoknak, kik az ötvösség történetével foglalkoznak.

Sz. L.

B. F. FLETCHER AND H. TH. FLETCHER. The Englisch Home, London, Methuen & Co. Ára 12 Sh. Argyil herceg előszavával. A 336 magyarázó rajzzal ellátott vaskos kötet az angol családi ház építésére, valamint belső berendezésére vonatkozó praktikus tudnivalókat foglalja magában. A szerzők szabatosan megmagyarázzák az angol ház szerkezetét, a csatorna, vízvezeték, világítási, szellőztetési berendezését, a belső felszerelését és bútorzását, továbbá leírják a kertet, istállókat és kocsiszínt szóval minden részét az angol Home'nek, amelyet tudvalevően a maga észszerűségével, egészséges voltával már régóta megszívlelni való példaként ismernek a kontinens építészei. Aki részletesen meg akarja ismerni az angol házak építés módjának minden csínját-bínját, az nagy haszonnal forgathatja a választékos ízléssel szerkesztett kötetet, melyet azért figyelmébe ajánljuk a családi házak iránt érdeklődőknek.

A sz. föv. iparrajzisk. kiállításából.
TERVEZÉSI SZAKOSZTÁLY.

soknak tanulságul szolgálhatnak. Az európai kiállítókat avval kecsegtetik, hogy árúikkal az osakai kiállítás révén piacot biztosíthatnak maguknak keleten, mert a kiállításra több millió japáni és ázsiai látogatóra lehet biztosan számítani.

A MŰVÉSZI FÉNYKÉPEK TORINÓBAN egy külön pavillonban vannak elhelyezve, az első nemzetközi iparművészeti kiállítás keretén belül. Teljes képet nyújt az a fotografálás mai állásáról, a melynek sok kinövése ellenére is, több jó oldala van. Először is a vele foglalkozókat és benne gyönyörködőket megtanítja látni. A képek és képsorozatok fixirozása az emlékezet segítőjévé szegődik, a mikor a természet és az élet sok érdekes részletét megörökíti. Másodszor iparművészeti szempontból is nagy értékkel bír a fényképezés, de csak akkor, ha a művészet segítő kezével törekszik magasabb célok felé. Azaz például az embert nemcsak „kérek barátságos arcot" jelszóval örökíti meg, hanem otthon és munkája közben lesi el annak tartalmi jelentőségét és jellemének kifejezési módját. Szóval a jellegzetes vonások kikeresésével áll a művészet szolgálatába.

A torinói fényképek házában képviselve van minden kulturnemzet. Általános karaktere a kiállított fotografiáknak, hogy azok művészi színvonalát jobbára amatörök szabják meg. Az összes nemzetek közt itt is, mint a kiállítás többi részén, a németek mutatkoznak be a legnagyobb számban és nem minden eredmény nélkül. Grainer arcképei, Dührkoop képszerű felvételei sikerült alkotások. A svédeknek szintén az arcképezés a legerősebb oldaluk, míg a dánokat — úgy látszik — jobban érdeklik a nagyobb jelenetek és a világítási problémák megoldásai. Spanyolország néhány jó tájképpel szerepel. Olaszország pedig az aprólékos finomságok, valamint a képszerű csoportosítás és a különféle tónusok érvényesítésében fejt ki nagyobb művészetet. A japánok színezett fényképeket állítottak ki. Ezeken kívül még a belgák, hollandusok, franciák, magyarok és főleg az angolok hoztak sok művészi felvételt a torinói kiállításra.

Az iparművészet csoportján kívül Torinóban még az olasz festészet utolsó évekbeli termékei is ki vannak állítva, a melyek csak számra nézve imponálóak. A kevés kiváló képfestő közül talán Grosso, Cavalleri és a két Segantini-tanítvány: Olivero és Falchetti nevét említhetjük meg. Mindezeken kívül van még külön épületekben kerékpár, automobil-, olaj-, szappan- és élelmiszer-kiállítás is, hogy ez azonban mennyiben függ össze a modern iparművészettel — nem egészen világos.

A GYERMEK, MINT MŰVÉSZ. A lipcsei iparművészeti múzeum által rendezett „Művészet a gyermek életében" című kiállításon a mesekönyvek s faliképeken kívül volt egy különösen érdekes csoport is kiállítva olyan rajzokból, a melyet maguk a gyermekek készítettek. Már hároméves kis művészek is szerepeltek itt és a kiállított háromszáz s egynehány kép igen tanulságosan mutatta be azt, hogy a szabadjára hagyott gyermekeknek akár természet, akár emlékezet után rajzoljanak is, minő nagy érzékük van a kifejező vonalak hangsúlyozása, tehát általában a stilizálás iránt. Egy rajzon a korcsolyázónak például a keze el van hagyva, mint a mely testrészre e sportnál nincs szükség; ugyanilyen formán van kifejezve egy óvónéni tétlensége, szintén kezetlen. A befolyásolatlan gyermeki agy ábrázolási kifejezésre irányuló törekvései ezek, a melyek kétségen kívül sok hasonlatosságot mutatnak a primitiv népek művészkedéséhez. A lelkiállapotoknak arcokkal való visszatükröződése csaknem oly naiv őszinteséggel történik, mint a teljesen felruházott alakok belső testi részleteinek megjelölése. Olyik majdnem X-sugarakkal dolgozik, megrajzolja az emberéhez a gyomrát is, vagy a burgonyacserjéhez a föld alatt termő burgonyát is. Színekkel a gyerekek nehezen tudnak bánni, leszámítva a festők gyermekeit, e tekintetben csak a minneapolisi fiúk a kivételek, a kik direkt ecsettel és színekkel dolgozván, meglepő ügyességgel tudják visszaadni a virágok és lampionok színhatását. A megfigyelőképesség s ön-

állóság jellegzetes tulajdonságai a szabadszellemben dolgozó gyermekeknél. Ott azonban, a hol a régi iskolaszerű tanítás beleártja magát és hálózva rajzolnak stb., minden egyéni felfogás porba hull és a naiv, de őszinte kifejezési mód helyett előtérbe lép a merev geometrikus sablonszerűség.

OLBRICH darmstadti iparművész egy szép feladat megoldását vállalta magára. A Marienbad melletti Königswart fürdőt ő fogja felépíteni. A szállodákat, lakásokat s fürdőintézetet is az ő tervei szerint viszik ki. Nyolc munkatárssal serényen dolgozik a tavaly ilyenkorhoz képest oly csöndes darmstadti koloniában.

KLINGER BEETHOVEN-je. Kevés szobornak volt mostanában annyi szenzációja, mint a bécsi Secessio termében kiállított Klinger Miksa lipcsei művész Beethovent, a híres zeneköltőt ábrázoló alkotásának. A mester 15 évig dolgozott e művén és a kész szobor miatt a nagy siker mellett is nem egy éles megjegyzést volt kénytelen hallgatni. Éppen tehnikájában rejlő szépségeit tudták be neki sokan hibául. Mert a Beethoven-mű polychrom-szobor, még pedig a dekorativ elem oly nagy mértékben jelentkezik nála, hogy minden monumentalitása dacára is nagystílű iparművészeti alkotásnak tekinthetjük. A színes márványok használata a plasztikánál, mint tudjuk, nem újság. Csak legutóljára is a barok századában nagy előszeretettel alkalmazták a fehér, fekete és tarka márványt együttesen. Ezeknél azonban az összeállítás nem történt olyanformán, mint Klingernél, hogy t. i. a színek és anyagok karaktere szerint csoportosíttatnak az alkotó részek és az által mintegy szorosabb szolgálatába szegődik a külsőség a belső tartalomnak. A Beethoven testrészei syramárványból valók, melynek kissé aranyos tónusa a testiség látszatát kelti; a térdről leomló onyxmárvány a maga csíkos mivoltában szövetjellegű; az alapzat rózsásbarna pyrenneusi márványának és az ugyancsak onnét származó, a zeneköltő szárnyaló lelkét szimbolizáló, hatalmas fekete sas anyagának is jelentősége van. Klinger színvágyait mindez még nem elégítette ki. A mai modern művészetet jellemző festőiességből kifolyólag, a különféle színű márványoknak az összepárosítása kevésnek látszott és alkalmazásra került a Beethoven trónusán a bronz, az elefántcsont, drágakő és zománc. Klinger tehetségének soha el nem vitatható dicsőség az, hogy mindez egy csodálatos egységbe olvad össze, a különféle hangokon szóló anyagokat egy melódiába birta összefűzni.

A TORINÓI KIÁLLÍTÁS LÁTOGATOTTSÁGA julius és augusztus hónapokban a nagy hőség miatt csökkent. Nagy idegen-forgalmat remél a kiállítás vezetősége szeptember és október hónapokra, a mikor a Rivièra látogatói útba szokták ejteni Torinót. Az eddigi megállapodások szerint a kiállítást november hó 15-én fogják bezárni.

SZAKIRODALOM.

ELŐZETES JELENTÉS. „Az Iparművészet Könyve“ cím alatt háromkötetes nagyszabású, remek kiállítású mű jelenik meg legközelebb az Athenaeum r.-t. kiadásában. A művet, melyhez hasonlót a külföldi irodalomban sem találunk, társulatunk megbízásából *Ráth György* elnök szerkeszti. Az egész mű három vaskos kötetből áll, a melyeknek elseje már f. évi október hó elején kerül a közönség elé. Tartalma a következő: „A művészi stílusok fejlődése“. Irta: *Gróh* István. — „Az iparososztály fejlődése Magyarországon“. Irta: *Marczali* Henrik. — „Az érem“. Irta: *Ráth* György. — „A pecsétek“. Irta: *Aldásy* Antal. — „A mozaik“. Irta: *Lyka* Károly. — „A sokszorosító művészet“. Irták: *Éber* László és *Czakó* Elemér. A mű kötését *Pap* Henrik színes rajza diszíti; az első kötet 91 műmellékkel és 287 szövegképpel jelenik meg. Lapunk legközelebbi számában az egész munka részletes programmját közöljük. Társulatunk tagjai az értékes művet kedvezményes áron fogják kapni.

CSÁNYI KÁROLY és BIRCHBAUER KÁROLY. *Az új országház. 1 alaprajzzal és 64 eredeti fényképpel. Budapest, Pátria, 1902.*

Valamikor a templomok építésénél csoportosultak a különféle művészi erők, ma azoknak egyesült munkásságát jóför-

#197. l.
Magyar Iparművészet
1902.

Az a folytatása a Csányi-Birchbauer cikknek

mán csak néhány középületnél látjuk. Magyarországnak eddig kevés alkalma volt összes művészi erejének egyesítésére, legelső példája annak — úgyszólván — az új országház. Ennél foglalkoztak először együttesen a művészek és műiparosok. Hatásában ez nagy jelentőségű is: új anyagok kerültek felszínre, magyarországi márványbányák nyíltak, eddig ismeretlen műipari ágak honosodtak meg és új emberek nevelődtek a művészetre. A nagy mű befejeztével ezek a szűkebb körű hatások még tágasabb hullámgyűrűkben terjednek tova. Most jönnek a publikációk, melyek hivatva vannak az országház művészi kincsét szélesebb rétegek tulajdonába bocsájtani, az általános érdeklődést felkelteni, s ezáltal tanúsággal és gyönyörködtetéssel szolgálni.

Az első kiadvány az új országház kész alkotásáról az, a melyet Csányi és Birchbauer tettek közzé. Művük tulajdonképen fényképfelvételek gyűjteménye, melyhez kísérő szöveget is írtak részint az új országház gazdag művészi részleteinek szépségéről, részint arról az óriási munkafolyamatról, a mely Steindl Imre vezetésével oly sikeres befejezést nyert. Megmagyarázzák nekünk hogyan és miből keletkezett a nagy mű. 61.000 m³ beton, 550.000 darab faragott kő, 40,000.000 tégla, 28.368 mm. vas stb. stb. anyagtömegből építették fel a palotát 18 ezer négyzetméternyi területen. S szakavatott kalauzaink oldalán látjuk, miként varázslódott át ez a rengeteg massza a magyar művészi tudás és szorgalom által a dekorativ művészetek múzeumává. Míg a szöveg ezekről világosít fel, addig a képek részleteiben mutatják be a befejezett alkotást. Azt látjuk itt, hogy az építészek, festők, szobrászok, bútorművészek, fémmunkások stb. hogyan dolgozták fel azt a hideg számokban is imponáló anyagot. Hogyan vált ez a legnagyobb szabású épületté, a mit valaha Magyarországon építettek.

Beszélhetnek a kritikusok. Az új országházban felhalmozott művészi érték a magyar művészet dicsősége. S ha meg is szidjuk, mint a saját gyerekünket, mégis mindenkor büszkék maradunk rá.

MEISTER DER INNEN-KUNST cím alatt Alexander Koch, az agilis darmstadti kiadó gyűjteményes munkát ad ki, a melynek egyes mappái egy-egy művész munkáit foglalják magába. Eddig három 40×55 cm.-nyi lapokból álló mappa jelent meg, három kiváló művész műveivel, melylyel a nevezett kiadónak egy tavalyi pályázatán egymással versenyre kelt. A pályázat egy gazdag maecenásnak házára s annak belső berendezésére szólt. Az első díjat Baillie Scott (London) nyerte el, ez a markáns egyéniségű, de a mellett minden ízében angol művész. Eszménye az ősi angol paraszthaz; ennek motivumait finomítja, alakítja s ügyesen alkalmazza a modern ember hajlékához. Mappája tiz rendkívül finom színezésű aquarell-reprodukciót foglal magába. (Ára 25 márka.) Az újabban nagy hírnévre kapott glasgowi művésznek, Charles Rennie Mackintoschnak pályaművét látjuk a második tizennégy lapból álló füzetben. (Ára 25 márka.) Sajátságos, merész, a sablontól merőn eltérő eszméket foglal látható alakba az immár mindenfelé nagy érdeklődést keltő tervelő, a kinek munkássága irányt szabott a glasgowi iparművészetnek. A hangulat, a mely szobáin s termein nyilvánul, kissé hűvös ugyan, formáinak egyszerűsége a merevséggel határos és mégis megkap az intériőrök nemes előkelő hatása. A harmadik művész, a bécsi Leopold Bauer főleg ötletes s célszerű alaprajzi beosztásával s a diszítés rendkívül takarékos alkalmazásával tűnik ki. (A 12 lap ára 20 márka.) A tervelésnél követett elveit a művész maga a következőképpen formulázta: „A legnagyobb művészet abba nyilvánul, ha jókor lemondunk a diszítés olcsó eszközeiről, természetesen, anélkül, hogy a művészi összhatást csorbitanók. A tér alakja, az ajtók és ablakok elhelyezése, az utóbbiak révén beszűrődő világosságnak miként való elosztása, a falak és bútorok színezése, — mindezek az elemek egymagukba véve művészietlen dolgok, de összbenyomásukban remekművet mutathatnak, a mely a maga befejezettségével, egyöntetűségével hat, s a melyből jótékony melegség s nyugodtság áradhat a belépőre.“

Az eddig megjelent három műből építészeink s bútortervezőink a gyakorlatban felhasználható sok jó ideát meríthetnek s ezért melegen ajánljuk azokat az érdekeltek figyelmébe. Megjegyezzük még, hogy a túlnyomóan színes lapok mindannyi valóban művészi becsű reprodukciók, melyek műtermek, építészeti irodák stb. falainak diszítésére is igen alkalmasak. A ki a három művet együttesen megrendeli, 10 márka kedvezményben részesül. *gk.*

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

ÚJ KÉPZŐMŰVÉSZETI ARANYÉRMEK. A vallás- és közokt. m. kir. miniszter az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat nemzetközi kiállításainak eredményességét elősegítendő, külföldi művészek kitüntetésére a már létező egy állami nagy aranyérmen túl még egy nagy aranyérmet és három kis aranyérmet alapított.

KIÁLLÍTÓK FIGYELMÉBE. Az iparművészeti állami nagy érem szabályzatának 1. pontját a vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1902. július hó 24-én 41.533. sz. a. kelt rendeletével a következő mondattal megtoldotta: „Ki van zárva a pályázatból a kiállító, a ki munkáját a kiállítás megnyitását követő nyolc napon belül be nem szolgáltatta.“

A TORINÓI KIÁLLÍTÁS HIVATALOS KATALÓGUSA augusztus hó utolsó napjaiban jelent meg. Sajnálattal kell konstatálnunk, hogy a katalógus szerkesztői igen fölületesen dolgoztak, mert a különben ízléssel összeállított füzet szövege hemzseg a vaskos hibáktól. Különösen hibás és hiányos a magyar osztályról szóló rész. Ezért a magyar osztály vezetősége már is gondoskodott, hogy a magyar osztálynak külön katalógusa legyen, mely még augusztus hó folyamán jelenik meg. A katalógust a magyar osztály látogatói ingyen kapják. A hivatalos katalógus sürgős kiigazítása, illetőleg pótlása végett is megtörténtek a szükséges lépések.

A TORINÓI KIÁLLÍTÁS JURYJE szeptember hó 1-én kezdi meg működését. A jury megalakítása nagy nehézségbe ütközött, különösen a németek részéről, a kik nem kevesebb mint hét helyet (t. i. a hány német állam vesz részt a kiállításon) akartak a maguk részére kapni. A végleges megállapodás szerint a jury 14 tagból fog állani és pedig 2—2 tagot küld Olaszország s Németország, 1—1 tagot pedig az amerikai Egyesült-Államok, Anglia, Ausztria, Belgium, Franciaország, Magyarország, Németalföld, Norvégia, Skótország s egyet a nemzetek csoportjain kívül álló független kiállítók. A jurytagokat a kiállítás művészeti bizottságának javaslatára az igazgató bizottság választotta meg. Magyarország részéről megválasztották *Radisics* Jenő miniszteri tanácsost, az Orsz. Iparművészeti Múzeum igazgatóját, a ki augusztus hó végén Turinba utazik. A jury határozatait, a melyek végérvényesek, nyomban ki fogják hirdetni.

A BUDAPESTI BRIT KIÁLLÍTÁS szeptember hó első felében nyílik meg az Iparművészeti Múzeumban s a tárgyak mennyisége és minősége szempontjából egyike lesz a legérdekesebb iparművészeti kiállításoknak. Úgyszólván folytatását fogja képezni a két év előtt rendezett Walter Crane kiállításnak, a mennyiben bemutatják a művészek által megtermékenyített iparosok gazdag produktiv képességét. Wylie és Lochead négyszobás lakásberendezése, a Bath-Cabinet bútorai képezik a budapesti brit kiállítás főbb részeit, azok mellé sorakoznak még a nagyszámú kerámiai, ékszerészeti, diszítőfestészeti, textil s könyvműipari tárgyak, részben a glasgowi, részben a londoni Studio kiállításáról. A megnyitás napjára kimerítő katalógus fog a közönség rendelkezésére állani.

ÚJ ALAPÍTÓ TAG: *Kaczvinszky* Lajos A „Magyar Szemle“ kiadótulajdonosa, Budapest, 200 korona alapítványnyal alapító tagja lett a Magyar Iparművészeti Társulatnak.

ÚJ TAGOK. Folyó évi május hó 15-ike óta e füzet megjelenéseig a következők léptek be a Magyar Iparművészeti Társulat rendes tagjainak sorába: *Bartsch Arthur* Budapest, *Cseh Józsefné* Jász-Apáthi, *Finta Lajos* Szatmár, *Fehér Ignác* Eger, *Gazdagh Jánosné* Budapest, *Grünwald Miksa* Budapest, *Gyulay Károly* Kecskemét, *Hartyáni Imréné* Czegléd, *Horváth Endre* Budapest, *Könyvnyomdászok Szakköre* Budapest, *Kunstgewerbe-Schule* Dresden, *Kecskemét t. h. város közönsége* Kecskemét, *Kákos György* Nagy-Mihály, *Molnár Lajos* Budapest, *Réthy A. József* Budapest, *Stiller Nándor* Budapest, *Simonyi és Társa* Budapest, *Sztanó Ferenc* Budapest, *Skublics Karolin* Zala-Szt.-Mihály, *Szőllősi Sándor* Nagy-Mihály, *Trughy Aladár* Hédervár, *Ullmann Vilmos* Budapest, *Vogyeraczky István* R.-Palota, *Wein Károly és Tsa* Késmárk. Összesen 24 új tag.

Almásy Lászlóval Rommel seregénél Libiában

Iró, sivatagkutató, afrikavadász, repülő és autós, felfedező, régész és a kaland szerelmese — ez *Almásy* László, Libia, Kirenaika, Szudán és Egyiptom rejtelmes oázisainak, sivatagjainak világhírű magyar kutatója.

Almásy László úgy másfél évtizeddel ezelőtt ismerkedett össze Északafrikával, az ismerkedésből rövidesen barátság, majd fanatikus imádat lett. A fiatal magyar tudós *a sivatag-tudomány egyik legkiválóbb művelője* lett, nevét mindenütt ismerik, ahol az egyiptomi vagy a szudáni vagy akár a líbiai sivatagok multjába és jelenébe lapoz bele bárki is. Almásy László segített az egyiptomi kormánynak és különösen a nagykulturájú, alig egykét évvel ezelőtt elhunyt *Kemal Ed Din* hercegnek, amikor arról volt szó, hogy az egyiptomi homokpuszták multjára fény derüljön. Bejárta terepjáró autóival Szudánt, ahol azelőtt legfeljebb csak a vándormadarak szálltak el és *az olasz kormány megbízásából* felkutatta Libia titokzatos, elveszett, de még mindig létező oázisait, a vándorló sivatagi népek rejtelmes táborait és feltárt olyan barlangokat, amelyeknek mélyén hatalmas freskókat fedezett fel és ezekkel felállította maradandó elméletét az északafrikai népek, nomádok és földművesek évezredekkel ezelőtti vándorlásáról...

Az utóbbi években Almásy Lászlóról a közvélemény nem hallott semmit. Eltünt Budapestről, eltünt Magyarországról és mindössze csak egy-két bizalmas barátja tudta, hogy a csendes, szófukar „Teddy" Afrikában van — *Rommel tábornagy seregében szolgál: Hauptmann Almásy a német African Corps tagja!*

Most már tudjuk, hogy a sivatag magyar rajongója értékes és szinte egyedülálló tapasztalataival milyen segítségére volt Rommel tábornagy hadseregének. Ugy eligazodik terepjáró autóival vagy a repülőgép magasságából Északafrika beláthatatlan homoktengerében, hogy *nincs az az arab vezető, aki nála jobban ismerné Kufrától, a rejtelmes Zarzura oázison keresztül az egyiptomi Nilus partjáig a sivatagot!* Almásy Teddy most újból bebizonyította, hogy helyén van a szíve és a háborús sivatag éppen úgy érdekli, mint a béke sivataga! A béke sivataga? A sivatag, az afrikai homoktenger embere sohasem volt békés. Almásy Lászlótól tudjuk, hogy hány és hány esetben tüntek el örökre a világ szeme elől azok, akik megkísérelték behatolni a sivatag mélységébe. Almásy László is (nem egyszer, hanem nagyon sokszor) ott állt a válaszút előtt: *élet vagy halál!* Szívósságával, rendíthetetlen bátorságával, tettrekészségével és zsenialitásával mindig győzedelmeskedett a sivatag felett. Nem egyszer eltévedt terepjáró kocsijaival, nem egyszer kényszerleszállást hajtott végre a repülőgépével, szörnyű homokviharok öleltek körül, de mindig megmenekült. Elszakadhatott a sivatagtól egy ilyen kitünő ember, amikor ott a háború dúl? Nem, Almásy László felvette a trópusi egyenruhát és beállt Rommel tábornagy seregébe. *Nemrég jött vissza az afrikai hadsereg örnagyaként* és megírta valóban lenyügözően érdekes beszámolóját, élményeinek összefoglalását *„Rommel seregénél Libiában"* címmel, amelyet a Stádium könyvkiadóvállalat jelentetett meg igen szép kiállításban. Ez a könyv méltóan sorakozik a legfrissebb háborús irodalom legkiválóbb munkái közé. Ezúttal nem a felfedező Almásy László szól az olvasóhoz, nem a sportember és nem a tudós, hanem *a katona:* egy az afrikai harctér sok katonája közül!

A H. 111 és a kisérőgép

Ahogy olvassuk és fejezetről-fejezetre izgalommal követjük 1941 husvétjától 1942 juniusáig az afrikai eseményeket, úgy adunk mindig inkább igazat a kitünő magyar kutatónak, aki könyvének előszavában többek között ezeket mondja: „Utaimon most nem kísért a fenkölt csend, nem csodálhattam a határtalan mozdulatlanságot és már nem volt körülöttem tiszta érintetlenség. *Mégis többet, szebbet, nagyobbat találtam a sivatagban, mint kutató munkám legeredményesebb éveiben.* Azt, ami tán éppen a halál birodalmában jelent a legtöbbet, ami a perzselő homokvihar zugásában és a dermesztő csillagfényes éjszakában egyaránt felülemelt parányi emberi mivoltunk kishitű csüggedésén, ami hitet, akaraterőt és tántoríthatatlan bizalmat ébreszt bennünk: *a bajtársiasságot!*"... Igen, *ebből az egyetlen szóból (bajtársiasság) tudjuk és ismerjük meg Rommel hadainak titkát.* Megkapóan nagy és ugyancsak megkapóan egyszerű, de nagyságukban és egyszerűségükben is felemelő emberi történetek bontakoznak ki az olvasó előtt, ahogy beletemetkezik a könyvbe, követi Almásy Lászlót a homokon vagy az afrikai levegőben. *Nézzük csak azt a történetet, amelynek a hőse az egyik jó öreg H. 111-es, a gép személyzete és Almásy László százados.* A repülőgép megkapta a parancsot: éjszaka indul, maga mellé veszi a csatlakozó vadászgépet és elvégzi feladatát... A gép repül az éjszakában és az utasítás az, hogy még a pilótafülkét se szabad kivilágítani, sőt a H. 111-es és a vadászgép rádión se válthat egymással „szót", nehogy az angolok esetleg így vegyék észre közeledésüket. Igy rendelkezik Almásy László, a vállalkozás parancsnoka. Szállnak, szállnak, azután a szürkésfekete mélységből jelenti a géppuskalövész:

— *Százados úr, csatlakozott a kisérőgép.*

Múlik az idő, majd a kisérőgép felől különös fényeket vesznek észre. A megbeszélés ellenére is égnek a kisérőgép lámpái, a piros és a zöld úgynevezett „helyzetlámpák". Időnként a kisérőgép pislogtat a lámpáival, mintha morzézna, Almásy ki is fakad: a kisérőgép megérdemelné, hogy belelőjjenek! Igy szállnak, ilyen izgalmak között *Marsa Matruh* felé, majd egyszerre a kisérőgép eltünik és többet nem is látják. Eljutnak Szollumig: *Szollum ég!* Innen az utasítás szerint visszafordulnak állomáshelyük felé és amikor ott leszállnak, a gép személyzete rátámad a kisérőgép embereire: *„Szép kivilágitást rendeztetek a Tommynak valahol Marsa Matruh környékén!"* Általános csodálkozás és viharos tiltakozás. Kitünik, hogy a kisérőgép soha nem is emelkedett Almásyék magasságába, délibb kurzuson tért el és *az a gép, amely közel fél órán keresztül csatlakozva kisérte az öreg H. 111-et, — ellenséges gép volt!* „Valószínüleg Marsa Matruh felé tartott, — irja Almásy László, — azért gyujtotta fel ott leszállás előtt pozíciós lámpáit. Kezdő lehetett, állapitjuk meg nagy derültséggel, mert szép szabályosan állandóan valamivel magasabban, előírásosan csatlakozva repült mögöttünk. *(Néha alig száz méternyire.)* Ha csak néhány pillanatra lejjebb ereszkedik, a csillagos égbolt felé pillantva hátulról okvetlen felismerte volna gépünk körvonalait — úgy-e mondtam magának, — fordulok a géppuskalövészhez, — hogy *lőjje le!*"

Szemben Rommellel

— *Itt Afrikában keveset eszünk, még kevesebbet iszunk, csak rövid ideig alhatunk és ritkán mosakszunk, de a mi főnökünk se nem eszik, se nem iszik és soha nem alszik. Csak azt nem értjük, hogy miért olyan tiszta és borotvált mindig...* Igy jellemezték *Rommel főhadiszállásán* az új jövevény, Almásy László előtt a zseniális német tábornokot. *Almásy László Bengáziban találkozott először Rommellel.* Egy porlepte terepjárókocsi gördült be a főhadiszállás udvarára és az ablakon át azonnal megismerte a kocsiból kiszálló főparancsnok daliás alakját. Az első találkozásról így ir a német Afrika-hadsereg magyar tagja: „Azt hiszem, más is így van vele, hogy különös érzés fogja el, amikor szemben áll az afrikai harctér legnagyobb hadvezérével. Rommel vezértábornagy középmagas, egyenestartású, izmos férfi. Borotvált arca mindig komoly, tekintete majdnem szigorú. Megjelenése, 50 éves korát tekintve, inkább fiatalos, mozdulatai határozottak, hangja acél. Nem látszik rajta a szinte emberfeletti munka fáradalma és az óriási felelősség súlya. Nyugodtan, szenvedélytelenül beszél, de csak ritkán suhan át férfias vonásain derüs mosoly. Katonáival élcelődik, tisztjeivel szemben mindig komoly. Hosszú porköpenyt visel, a nyaka körül színes, könnyű sál. Fején tisztisapka, az ellenző fölé tolt automobil-szemüveggel. Erősen szemembe nézve fogadja jelentkezésemet és röviden kezet szorít. Megkérdezi, mikorra végezhetek előkészületeimmel, azután megköszöni jelentésemet és gyors mozdulattal viszonozza tisztelgésemet. *Néhány perc volt csak az egész, de ismét büvkörében vagyok annak az erőnek, amely Rommel személyéből kisugárzik seregére".*

A sivatagi háboru

Azt mondja Almásy László, hogy: furcsa ez a sivatagi háború. Mindkét hadsereg egyik szárnyával a tengerpartra támaszkodik, onnan nyúlik az arcvonal délnek, a sivatag belsejébe, de *valóságos jobbszárny Rommeléknél éppen úgy nincsen, mint ahogyan a „Tommynak" nem volt balszárnya.* A sivatag végtelen, aki akarja és ért hozzá, elroboghat délnek párszáz kilométer távolságra, aztán előrehaladhat akadálytalanul (így volt ez 1941-ben és 1942-ben), míg ismét északnak fordulva az ellenség hátába kerülhet. Ilyen vállalkozásokra szervezték meg úgy a németek, mint az angolok a *„hosszútávú sivatagi járőröket"*, amelyeknek teljesítőképessége kizárólag járműveiktől függ.

Almásy László zsákmányolt amerikai kocsikból alkotta meg különitményét, a híres „hosszútávú sivatagi járőrt". Ezekkel a zsákmányolt gépekkel végezték azután 1942 márciusától felderítéseiket és rajtaütéseiket. Az egyik éjszaka „távmondat" érkezik Almásy századoshoz: *„Ellenséges, könnyű üteg tegnap éjjel M. repülőteret 20 percig lőtte. Megállapitandó honnan jött, hol jutott át vonalainkon. Járőrével jelentkezzék Divisione Bologna törzsénél."* Almásyék leszámolnak azzal, hogy négynapi autózásra indulnak a sivatagba, hajnalban startolnak és estére ott lesznek az olasz hadosztálynál. Az erödöt maguk mögött hagyják és körülöleli őket a puha futóhomok. A terv az, hogy nappal valahol „elbújnak", azután az éjszaka folyamán visszamennek B. községig, hogy elérjék a Via Balbiát. A sivatagban nem tanácsos éjjel autózni, mert a nyomnélküli érintetlen terepen az ember bármely pillanatban futóhomokra kerül vagy összetöri a kocsi alját valami kiálló szikladarabon. Esetleg más meglepetés is érheti, mint azt mindjárt látni fogjuk Almásyék esetéből.

Elmult egy-két óra, — Almásy a csendes döcögés közben egyik katonájának házasodási problémáját is megoldotta, — amikor messze előttük az éjszakában feltünik egy magányos gépkocsi. A gépkocsi megáll. Almásyék olasz felderítő páncélosnak nézik... Szépen „odasétálnak" az ismeretlen közelébe. Az ismeretlen kinyitja páncélajtaját és egy hosszú köpenybe burkolt alak kiszáll. Almásy is kiszáll és már olaszul akarja üdvözölni az éjszakai kollégát, amikor torkán akad a szó! Az idegen egy pillanattal előbb szólalt meg — *franciául, de hamisitatlan angol kiejtéssel.*

A lélekzet is elakad egy pillanatra, hiszen *angol páncélkocsi* az ismeretlen! Almásy László nem tétovázik, visszafordulni nem lehet, előrántja pisztolyát és amerikai gangszter-kifejezést használva, suttogja:

— *Stick'em up!* (Rakd fel őket! Már mint a kezeket.)

— *Mi az ördögöt akar?* — kérdezi az angol.

Az angol degaulleistáknak nézte Rommel embereit, hiszen a franciák is ezeket a terepjáró Ford-kocsikat használják. Előkerül az egyik német katona is, géppisztollyal a kezében. *A hosszú angol csendesen káromkodik, de eleget tesz Almásy utasításának:*

— *Szóljon be a kocsiba, állitsák le a motort és jöjjenek ki egyenkint felemelt kézzel!*

A sivatagi történet szabályosan lejátszódik és *az angol kapitány legénységével, sőt a terepjáróval együtt fogságba kerül.*

A történet kedves része az, hogy a töprengő angol másnap így szólt Almásyhoz:

— Szeretnék öntől kérdezni valamit. Folyton az jár az eszemben, hogy az éjjel valami hibát követtem el. Igaz, francia kocsinak tartottam az önét, de mégis, *hogyan történhetett, hogy ön oly átkozottul gyors volt a pisztolyával?*

— Szívesen, de meg fog sértődni. Őszintén mondom: *az ön rémes francia kiejtése adta kezembe a pisztolyt!* — válaszolta Almásy.

Az angol valóban megsértődött és hosszú időn keresztül franciául magyarázott Almásynak, hogy bebizonyitsa kifogástalan francia tudását.

*

Megkapóan színes **Almásy László** legújabb munkája: napló Afrikáról, a sivatagról és az afrikai bajtársakról. *Lenyügözően érdekes epizódok sokasága, amelyek nem férnek be a hadijelentésekbe.*

Dékány András

Telkek Dunafüreden részletfizetésre is!

Eskü-tértől harmadik MFTR-állomás, a telep központjában (hajó naponta indul 12.30-kor). Ezenkívül vonatösszeköttetés is. Jelentős közmunkák, épitési kölcsön. Tájékoztatás: **Magyar Tisztviselők Takarékpénztára R.-T.-nál**, IX. Ferenc-krt 14. Telefon: 188-878.

Ipari nagyvállalat keres

berlini irodája részére azonnali belépésre

lehetőleg perfekt magyar-német

több évi gyakorlattal biró

tisztviselőt

Müszaki képzettséggel rendelkezők anyagmegrendelői munkakörben jártassággal birók előnyben részesülnek.

Ajánlatokat „Berlin" jeligére **Balogh hirdetőbe** Szt. István-krt 9.

Selyemruha nélkül

Irta: Izsák Gyarmathy László

A budai piros és viaszsárga virágú gesztenyék közül robog le az autóbusz Pestre át. Uzsonnaidő van. Az ablak melletti ülésen a tudós fiatal tanársegéd arra gondol, hogy Jókai nem ült volna rá erre a meglódult alkotmányra, mert a papíron ichorrepülőkkel csatározó buzavirágszemű vonatra ülni is gyáva volt, s talán azért sem, mert a társaskocsi most ijesztő porfelhőben rohan, a főváros ugyanis, valószínű a háború miatt, alig öntözi az utakat; a lisztszükében legalább por van a levegőben. De mindez csak az ész csipkelődő játéka, amíg a tudós fiatalember meg nem pillant a tulsó ülésen egy leányt, selyemruhában.

A lány nagyon szép. Olyan magasan tartja a fejét, mintha gőgös volna, pedig nem gőg ez az arcán, hanem csupán az érinthetetlen, tiszta fiatalság nyugalma és önérzete. S a selyemruha rajta szinte világít, békebeli franciaselyem biztosan s most, hogy a lány erre a májusra a gesztenyevirágokkal így kinyilott, az anyja óvatosan ráadta. Krémfehér alapon nagyon ritkán egy-egy hatalmas, kerek, színes virág: egy a szoknya ballábszár-részén, egy a csipő felett, egy hátul a derék táján és még egy elől, a jobb váll alatt. A selyem sikosan veszi körül a vékony, tizenhétévesnyi lányalakot... a fiatalember zavarban nézi, mert épp az utóbbi időben tudományos vállalkozása szerint az antropozófusok, teozófusok, gnosztikusok és metafizikusok világszemléletével foglalkozott, akik tudvalévően a testi-emberről azt vallják, hogy csak mennyiségi tagozódásban különbözik a kukactól. Éjszakákon át oly sokat tanult e világszemléletekről, hogy már szemüveget kell hordania; most sebesen megigazítja e szemüveget, úgy nézi a lányt és arra gondol, ha hihet ezeknek a szektariánusoknak, — akik egymást ugyan mélységesen elítélik, saját szemléletük elterjedésétől azonban a világ biztos megváltását várják, — s e leány tekintetéből, fiatalságából áramló vonzást is az anyag mennyiségi tagozódásának tulajdonítandó, vajjon akkor a benne, a férfiben feltámadt lelkes érzelem, mely kizárólag a leány zárkózott ifjú szépségéhez kapcsolódik és emelkedetté teszi számára e pillanatot, vajjon mindez összeegyeztethető-e azzal a bizonyos féregöntudattal?

Igen, valóban nincs minden humor nélkül, amint az antialkoholisták a kánikulában borzadva fordulnak el egyetlen pohár hűvös sörtől, s e cselekedetükben kissé megdicsőültnek érzik magukat: épp oly túlzás, amilyen nevetségessé teszi az egyes vallásbölcseleti szektákon túl például a schopenhaueri filozófiát is a szerelem vizsgálata, vagy éppen dühös tagadása. (Schopenhauer sajnálatosan nem ért célt néhány hölgynél, a feljegyzések szerint mardosó és népszerű nőgyűlöletének ez volt alapja. A filozófusok szavahihetősége különben a művelt agy számára régóta kétséges, vagy talán nem is kétséges már, hiszen: Nietzsche a külvilágtól gondosan elzárt, nyárspolgári magányból hirdette a „veszélyes életet", Rousseau pedig főrangú hölgyek selyem szalónjából és puha budoárjából az őstermészethez visszatérést. Hegel aztán egyenesen tagadta, mintha a filozófiának feltétele lenne, hogy igaza legyen — csupán „szépnek és teljesnek" kell lennie.)

No de, szép és teljes ez a leány is, — gondolja az ablak melletti ülésen a fiatalember. A bölcselők és szektáriánusok nyomán való „görcsben gondolkodás" helyett szívesebben adja át most magát e májusdélutáni eleven látványnak. Olyan egyszerű és boldogító a perc: csak nézni kell, amint a keringőző autóbusz ablakán hol jobbról, hol balról vág be a napsugár a leány magasan tartott arcára, szikrázva végiggyúl a haja szőke lombján, a vállán... Most felemelkedik, le akar szállni. A fiatalember egy megállóval odébb menne, de, gondolja, leszáll ő is, legalább látja a leányt az utcán lépni és elvészni karcsúságával a délutánban, amilyen szépet úgysem láthat mindig. A lépcsőnél a sürüségben éppen mögéje kerül, szinte érzi a naptól átjárt sok hajának nyers illatát, a leány már ugrik le, azonban selyemszoknyájának alsó, bővebb része a hátsó lépcsőn maradt, a tanársegéd talpa alatt. Hangos sercenéssel végigreped, fel egészen a derekáig. A hosszúra szakadt selymet a leány riadtan maga köré kapja, elfehérült szájjal, lángos szemmel hirtelen megfordul és szembe találja magát a bölcselettel foglalkozó fiatalemberrel.

— Mit csinált!?

— Nem tehetek róla... kérem, hátulról taszítottak... véletlenül léptem rá...

Most végre benne van, ő egyedül, ennek a lánynak a szemében. Más semmi nem fontos. Olyan rendkívülinek, csodálatosnak, ünnepélyesnek érzi e pillanatot, hogy többet nem tud semmit szólni, csak leveszi a kalapját és így akar fürödni még a leány riadt, villámló, gyönyörű szemében.

Az utcaszélen néhány hölgy, aki csillagtávolban van attól a szépségtől, amilyen ez a lány a szakadt selymében, gunyorosan felnevet. A lány sírni kezd. „Össze kell varrni" — mondja még. Legközelebb egy tejcsarnok áll, oda mennek. A kiszolgálónőnek jut eszébe, hogy „hát a fiatalúr az esőkabátját terítse a kisasszonyra!"

— De gyönyörű selyem volt! — mondja aztán, fércelés közben. — Ezer pengőért sem lehet most ilyent kapni.

— Először volt rajtam, — feleli a lány és magas nyakán tornáznak az inak, hogy a sírást visszatartsák.

— Kérem, én hajlandó vagyok... — szól a fiatalember s a kiszolgálónő felel neki, fejét csóválva:

— Ilyen anyag nincs már se égen, se földön!

Vége a ruhának, az uzsonnaidőnek, a májusnak. Vissza kell menni, haza. Együtt ülnek fel szótlanul a Budára induló autóbuszra. A leány a fiú esőköpenyében. Ahogy a motor dorombolni kezd és a kocsi lódul, a fiatalemberben elindul valami boldogság, olyan félreérthetetlenül, mint egy hüléses láz. Együtt utaznak! Felemelkedik és bemutatkozik; addig elfelejtette. Félóráig tart az út, de nem szólnak egy szót sem, csak a fiú többször a lányra néz oldalt s a lány nem néz vissza, bár látszik, hogy érzi a másik szemét. Megérkeznek egy kertkapu elé. Körül zöld a világ, a levegőben madárfütty és orgonaszag permetege. A fiatalember úgy hiszi, már régóta álmodik s most álmában beszél:

— Mielőtt bemegyünk... meg akarom mondani, én egyáltalában nem bánom, hogy a ruhája elszakadt! Sőt.

Ami alapjában elég hülyén hangzanék. De a leány érti, mert elpirul.

Bent a házban leül a tanársegéd az előszobában és hallgatnia kell a másik szobából az anyai harag borzasztó csattogását, amint szidja az ártatlan lányt. A zaj közeledik, kivágódik az előszobába nyiló ajtó.

— Hát maga mért jött ide?? ... És mit mosolyog ilyen boldogan!!

A fiatalember feláll, de a tekintete az anyáról az ajtóban megjelenő esőkabátos leányra vándorol, szemük összekapaszkodó sugara most erős és végleges, mint az istenítélet.

Olyan pillanat ez, melyben mindhárman sejtik már a baj mélyebb, jó értelmét. A selyemruha elvesztése az anyaghiányos háborúban súlyos dolog volna, de a selyem és háború felett a szerelem anyagát nem korlátozhatja már semmiféle behozatali és termelési nehézség. S a lány e pillanatban, selyemruha nélkül, az esőkabátban még szebb...

Amint mondtam, a „testi ember" sorsának ezen a beskatulyázhatatlan költészetén elcsúsztak már filozófiai rendszerek: érthetetlen, hogy csupán a tizenhétéves lányok tudják megoldani, főként májusban.

Beszélgetés Csányi professzorral a Balaton mellett föltárt középkori templomokról

Csányi Károly műegyetemi tanár többéves munkával *föltárta a Balaton mellett elpusztult községek műtörténeti szempontból értékes romjait, köztük több középkori templomrészt is.* A Balaton mellett *valamikor sokkal több község volt, mint most,* de a törökök elpusztították, hiszen ezeken a vidékeken végvárak is voltak, ahol a legelkeseredettebb harcok folytak. Csányi professzor már diákkora óta tanulmányozza a balatonmenti falvakat és az elpusztított települések romjait. Érdeklődésünkre Csányi Károly a következőket mondotta a balatonmenti kutatásokról:

— A Balaton partján az emberi település *legősibb példáit is megtaláljuk.* Nyomukban a római kultúra emlékei következtek és a XIX. század szorgalmas és tudományos emberének ásója több helyen napvilágra hozta ezeket az emlékeket. Hogy a honfoglaló magyarok is megszálták partjait, arra néhány honfoglaláskori magyar névből következtethetünk. Szent István rendeletére a Balaton mentén minden tíz község templomot épített. Ezek a templomok eleinte fából készülhettek, legfeljebb a kolostorok és azok templomai épültek kőből. *Hogy a szent királynak a Balaton mellett is volt birtoka, azt Szentkirályszabadja község megnevezése bizonyítja.* A legrégibb fennmaradt emlék a tihanyi bencésapátság altemploma, amely az I. András által 1055-ben alapított kolostor templommaradványa. A tatárjárás aránylag gyorsan vonult végig ezen a vidéken és úgylátszik, nem sok kárt okozott, *de annál nagyobb pusztítást végzett a másfélszázados török uralom.* Egész községek pusztultak el, úgyhogy ma már legjobb esetben a templom romjai jelzik, hol terült el a község. *Szent István uralkodásával kezdődött nálunk a román stílus s a tatárjárással ért véget.* Emlékeink közül ebből a korból eredeti alakjában egy sem maradt meg, mert vagy romokban hevernek, vagy pedig az idők folyamán átépítették. *Ilyen emlékünk huszonhárom van. A gót stílus a tatárjárás után kezdődött és a mohácsi vésszel lezárult.* Tizenhárom ilyen stílusú emlékünk van, de ezek közül is néhány vagy rom, vagy pedig későbbi átépítés következtében eredeti alakja megváltozott. A Balatont közrefogó három megye területén Veszprémben hét, Zalában huszonhárom és Somogy megyében öt emlékünk van. *Ezekből tizenhárom ma is használatban levő templom, huszonkettő rom.* Feltűnő, hogy az emlékek zöme Veszprém és Zala megye területén található. Ennek az a magyarázata, hogy itt majdnem mindenütt jó építő kő áll rendelkezésre.

— Az emlékek közül melyik nagyon érdekes?

— A veszprémmegyei *Berhida* község gótstílusú kis katolikus temploma *egyedülálló az országban,* mert tetőzete nem fából készült, hanem boltívekkel alátámasztott falazatból áll és a tetőcserép ezen a falazaton nyugszik. *Vörösberény* református temploma *a fallal körülvett erődített templomok egyetlen példája a Balaton közelében.* A község felső végén alacsony dombon emelkedik a festői képet nyujtó templom. *Felsőörsön van a Balatonkörnyék legnevezetesebb építészeti emléke, az 1200 táján épült román stílusú prépostsági templom,* amelyet az Örsi-család alapított. A templom eredetileg egyhajós volt, de a XVIII. században Biró Márton prépost, későbbi veszprémi püspök jóvoltából háromhajóssá bővítették. Szerencse, hogy a románkori részeket meghagyták. *Balatonfüred* község határában, *a régi temetőben egykori kolostortemplom romjait találtuk.* Nagyon érdekes a Szent Balázs-romtemplom is, amely *Szentantalfa* község határában a szőlők közt emelkedik. *Csobáncon,* a várhegy oldalán *ma részben présházzá alakítva egy románkori félkörös szentélyű kis templom maradványait találtuk.* Ezt *Rossztemplomnak* nevezik.

— Milyen jelentősége van az *egregyi templomnak?*

— *A román stílus bájos kis alkotása.* Hévízfürdő közelében Römer műtörténész 1861-ben fedezte fel és lelkesen emlékezett meg róla. Szőnyi Ottó megállapította a templomról, hogy *a toronysisak alakja feltűnően egyezik a hunyadmegyei Zeykfalva középkori templomának toronysisakjával.* A templom ősi szokás szerint temetővel van körülvéve. Egykor a község is itt terülhetett el, de valószínűleg a törökvész pusztításai miatt jóval messzebb épült újjá. A közelmultban a műemlékek bizottsága *a lemállott vakolatot a templom külsején helyreállította.* A torony kőből épült teste a tetőnyereg élvonaláig sima, csak nyugaton törte át egykor csúcsíves ajtónyílás, felfelé, a toronyfalában kettős és hármas ikerablak nyílik, az ablakkönyöklő alatt pedig a román építészetre jellemző fűrészfogas friz húzódik. Hallgatóimmal állandóan járjuk a Balaton romjait, *munkásságunk lényege az, hogy egyes esetekben felhívjuk a műemlékek országos bizottságának a figyelmét, hogy óvja meg a felfedezett értékes Árpád-kori romokat a pusztulástól.*

D. M.

ÚJ MAGYARSÁG
telefonszámai: 1-464-20, 1-464-28, 1-464-29

— **Burgonyakúra gyomorsavtúltengés ellen.** *Berlinből jelentik: Magerl dr. heidelbergi egyetemi tanár két évvel ezelőtt rájött arra, hogy a burgonya leve kitünő orvosszer gyomorsavtúltengés és gyomorfekély esetében. Azóta végzett rendszeres kutatásai minden vitát kizáróan igazoltak, hogy a burgonyalé csakugyan kiváló sikerrel alkalmazható ilyen betegeknél. Magerl klinikájának betegei négyhetes kúra során naponta háromszor fogyasztanak frissen sajtolt burgonyalevet. A burgonyalé megakadályozza a túlságos nyomorsavképződést és ezzel gyors gyógyuláshoz juttatja a gyomorfekélyeket. A tanár szerint a kúra arra is alkalmas, hogy a gyomorrák kifejlődését vagy továbbképződését késleltesse vagy egészen elhárítsa. Magerl gyógyeredményei nagy érdeklődést keltettek valamennyi európai ország szakköreiben. Az eljárásnak nagy előnye, hogy a burgonya mindenüt könnyen és olcsón beszerezhető és hogy a kúra nem teszi szükségessé a betegek napi munkájának szüneteltetését.*

Közvéleménykutatás

Mit szól a cirkuszhoz?

Egy csacska lány:

Hát nem tiltották be a ponyvát?

A bűvész:

Szerettem volna eltüntetni egy pár női harisnyát, de már nem volt.

A lóidomító:

Az idomítás titka: megértetni a lóval, hogy produkálnia kell magát. Szcéna, vagy szalma...

A légtornász:

Rágalom az, hogy a légkörben viszonyok vannak.

A medve:

A gázsi-napon dörmögünk csak igazán...

Salgó úr:

Az a legszebb szaltó, aminek a végén az ember a kasszában találja magát.

Aladár:

Az üzlettáhsam könyvelője a legnagyobb zsonglőh.

A vicc:

— Bámulatos dolgot tud ez az állatszelidítönö. A saját szájával kiveszi az oroszlán fogai közé tett kockacukort...

— Ez semmi.

— Miért, maga talán utána tudná csinálni?

— Mi az, hogy! Hoci a számba egy kockacukrot és már jöhet 's a szelidítönö.

A kardnyelő:

A mai előadáson rövid volt a kardom, hát most átmegyek a kiskocsmába és megtoldom egy hosszúlépéssel.

Sztalin:

Sanzsé, passzé, csak a hona alá nyulik a lengyelnek...

Hófehérke:

Szép kis bohóckongresszusba toppantam be, mondhatom.

Az Atlantic Charta:

Approbat, óh! — undi —

TERE-FERE

A francia trikolór három színének nem egyforma a szélessége. Kezdetben a zászlókat természetesen ugyanolyan szélességü szalagokból állitották össze, azonban kiderült, hogy a kék sáv a vörösnél sokkal szélesebbnek látszott és így az érzéki csalódásnak kiküszöbölésére a sávok szélességét úgy választották meg, hogy a kék 30, a fehér 33, a vörös pedig 37 százalékot tegyen ki. Ilyen módon azután elérték azt, hogy a három szín egyforma szélességünek tünik fel.

Müncheni jelentés szerint Európa legmagasabb telefonállomását a Zugspitze havas ormán most adták át a forgalomnak. A felhőkbe nyuló állomás érdekessége, hogy felszerelése és üzembehelyezése rekordhosszuságú ideig: negyvenhárom esztendeig tartott. Már 1900-ban megkisérelték a telefondrótok felvezetését, de a sorozatos viharok és villámcsapások megakasztották a munkát. Egyideig csak elméleti számításokat folytattak, hogyan lehetne az elérhetetlen magasságot huzalokkal megközelíteni s valahányszor hozzákezdtek a munkához, a természet bosszuálló elemei minduntalan megakadályozták a terv megvalósítását. Számos elővigyázatossági intézkedések, külön villámhárító vezetékek alkalmazásával végre lehetővé tették, hogy a Zugspitze állandó és zavartalan összeköttetést kapjon a külvilággal, ami annál fontosabb, mert a hegytetőn meteorológiai figyelőállomás van.

A tengerek vizszintje a Jegestenger olvadása következtében állandóan emelkedőben van. Kiszámították, hogy például Grönland jégmezőinek teljes elolvadása egymagában 6—8 méterrel emelné a világtengerek vizszintjét. Ha tehát valamilyen okból a föld jéghegyei aránylag hirtelen olvadnának el, a vizözönhöz hasonló világkatasztrófa keletkezne.

des Johann Honterus von quellenkritischen und linguistischen Standpunkten, 1912).

Csáky, Albin, Graf, Staatsmann, geb. am 19. Apr. 1841 in Krompach, gest. 1913, war von 1867 bis 1888 Obergespan des Szepeser Komitates, in dem er sich als hervorragende administrative Kraft erwies. Als Mitglied des Oberhauses nahm C. schon 1884 für die Zivilehe Stellung. Wegen seiner freisinnigen Gesinnung bot ihm Ministerpräsident Koloman Tisza 1888 das Portefeuille des Kultus- und Unterrichtsministeriums an, welche Stellung er bis 1894 bekleidete. Die liberale Regelung der sogenannten Wegtaufungsfrage, die Gestaltung des fakultativen, griechischen Sprachenunterrichtes an den Gymnasien, die Regelung der Universitätskollegiengelder, das Gesetz über die Kleinkinderbewahranstalten und allen voran der unentwegte, begeisterte Kampf für die modernen kirchenpolitischen Vorlagen und die Reception des Judentums sicherten C. die Anerkennung aller Fortschrittsfreunde. Nach seinem Rücktritte von der Leitung des Unterrichtsministeriums blieb C. ein unentwegter Kämpe der fortschrittlichen Strömungen im Schosse der liberalen Partei. Im Jahre 1900 wurde C. zum Präsidenten des Oberhauses ernannt, welche Würde er bis 1906 mit seltener Unparteilichkeit bekleidete. Nach der Auflösung der liberalen Partei und während der Regierung des Koalitionsministeriums zog C. sich vom politischen Leben zurück. Seit dem Sturze des Wekerlekabinettes spielte er wieder als einer der Führer der nationalen Arbeitspartei eine grössere Rolle. Im Jahre 1910 wurde er abermals zum Präsidenten des Oberhauses ernannt.

Csáky-Bolza, Anna, Gräfin, Schriftstellerin, Gattin des Vorigen, geb. am 22. Okt. 1847 in Szarvas, ist als Philanthropin und Förderin aller literarischen und künstlerischen Bewegungen bekannt. Sie entfaltete auch selbst eine rege belletristische Tätigkeit und übersetzte unter anderem auch Felix Dahns *„Trost Odins"* ins Ungarische.

Csallner, Robert Karl, Pädagoge, geb. in Wallendorf, (Erdély) am 23. Apr. 1875, war Hörer der Leipziger Universität und setzte dann seine Studien in Berlin und Kolozsvár fort, wo er 1901 das Professorendiplom erwarb. Er ist seit 1900 Professor am Erdélyer pädagog. theolog. Seminar der evang. Landeskirche. Selbständige Werke: *Quellenbuch zur vaterländischen Geschichte* (1905), *Weltgeschichte, nach Julius Sebestyéns Lehrbuch bearbeitet* (1908), gemeinsam mit Hermann Horedt und Otto Phleps: *Die österreichisch-ungarische Monarchie* (1910), *Erdkunde für die Unterstufe* (1911/12), *Kogutowicz's Schulatlas, deutsche Ausgabe* (1910).

Csanády, Gustav, landw. Schriftsteller, geb. am 10. Dez. 1837, war mehrere Jahre Apotheker in Budapest, studierte dann Agrikulturchemie an der Universität zu Halle und wurde 1870 als Hilfsprofessor der Chemie an die Magyaróvárer landw. Akademie, 1871 an die kön. ung. Keszthelyer Akademie zum Professor der Chemie und 1892 zum Direktor dieses Institutes ernannt, bis er 1901 in den Ruhestand trat. 1896 zeichnete ihn der König mit dem Franz Josefs-Orden aus. Seine Werke über Önologie und seine Analysen des

Weines und Mostes sind mustergültige Standardwerke auf diesem Gebiete. Bekannter sind: *A must és bor főbb alkatrészeinek meghatározási módszerei* (Methoden zur Feststellung der Hauptbestandteile des Mostes und Weines, 1870), *A borászat kézikönyve* (Handbuch der Önologie, 1885), *Adatok a must és borelemzés módszeréhez* (Beiträge zur Methode der Most- und Weinanalyse, 1889), *Útmutatás a must és bor okszerű kezelésére kisebb szőlőbirtokosok számára* (Anleitung zur rationellen Behandlung des Mostes und des Weines für kleinere Weingutbesitzer, 1899, infolge Betrauung von dem Ackerbauminister).

Csanaky, Matthäus, Hofarzt des Erdélyer Fürsten Georg Rákóczi I. in der ersten Hälfte des XVII. Jahrhunderts, hinterliess mehrere Schriften, von denen besonders: *Döghalálról való elmélkedés* (Betrachtung über den Pestilenztod, 1634) und *Controversiae partim etiam theologicae* (1625) allgemeiner bekannt waren.

Csánki, Desider, Historiker, geb. am 18. Mai 1857, ist Landes-Oberarchivar. C. ist einer der fleissigsten Mitglieder der modernen Historikergeneration. Von seinen zahlreichen historischen Studien sind besonders bekannt: *I. Mátyás udvara* (Der Hof Matthias I., 1884), *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában* (Historische Geographie Ungarns zur Zeit der Hunyaden, I–V. 1890–1913), *Rajzok Mátyás király korából* (Bilder aus der Zeit König Matthias, 1886), *Árpád és az Árpádok* (Árpád und die Árpáden, ein Prachtwerk, 1908), *Mátyás királyról* (Von König Matthias, 1910).

Csánki, Dionys, Maler, geb. am 29. Apr. 1885 in Budapest, absolvierte seine Kunststudien in Budapest, München, Berlin und in Holland und beschickt die meisten ungarischen Ausstellungen.

Csányi, Daniel, Mathematiker, geb. am 20. Jan. 1820 in Nagybánya, gest. 20. Jan. 1867 in Debrecen, als Professor des ev.-ref. Kollegiums, publizierte zahlreiche politische und wissenschaftliche Artikel und die selbständigen Werke: *A számtan elemei* (Die Elemente der Mathematik, 1859), *Rövid tájékozás a mértan rendszere felett* (Kurze Orientierung über das System der Geometrie, 1865).

Csányi, Gisella, Malerin, geb. am 15. Feb. 1858 in Kassa, studierte in Wien, Weimar und München. Ihre Pastelle haben mit ihrer feinen und zarten Ausführung bei vielen Ausstellungen Aufmerksamkeit erweckt.

Csányi, Karl, Architekt und Kunstschriftsteller, geb. am 7. Sep. 1873 in Győr, ist derzeit Direktorkustos des Ungarischen Kunstgewerbemuseums. C. absolvierte die technische Hochschule, an der er auch 1896 zum Architekten promoviert wurde. Er ist ein reger und geschätzter Mitarbeiter namentlich der Kunstrevuen Ungarns, die seine Studien über Kunst und Kunstgewerbe gerne publizieren.

Csaplár, Benedikt, Literaturhistoriker, geb. am 3. Jan. 1821 in Dunaszerdahely, gest. 19. Aug. 1906 als Piaristenprofessor. Bekanntere Werke: *A magyarorsz. kegyes tanító-rend történetének tervrajza* (Skizze zur Geschichte des ungarischen Piaristenordens, 1871), *A hellén ker. archeológiai tevékenység újabb eredményei* (Neuere Resultate der hellenischen christ. archäologischen Tätigkeit, 1900), *Révai Miklós élete* (Das Leben Nikolaus

29. Villámhárító, villamos jelző, villamos világítás: Süss Hermann és társa.
30. Villámhárító és hűtőberendezéshez kútművesmunka: Leféber Ágoston.
31. Villamos őrellenőrző, tűz- és tolvajjelző berendezés: Süss és társa.
32. Porszívó berendezés: Magyar Vacuum Cleaner vállalat.
33. Üvegtető-védőhálózat: Kollerich Pál és fia.
34. Mellvéd borítások: Bartolffy János.
35. Butorasztalosmunka: Csepreghy János és fia.

A budapesti Szépművészeti Múzeum dór terme.

36. Páncélos vasajtók: Arnheim S. J.
37. Bosstwich-rácsok: Rieger Gyula.
38. Vaskályhák a szolgáknak: Ringeisen testvérek.
39. Világító testek: Ganz és társa vasöntőgyár r.-t., Magyar fém- és Lámpaárugyár, Barta Károly.
40. Képakasztó zsinórok: Felten & Guilleaume.
41. Személy- és teherfelvonók: Wertheim és társa.
42. Aszfaltgyalogutak az utcán: Posnanszky és Strelitz.
43. Kövezés: Benz Ferenc.
44. Kertészmunka: Székesfővárosi kertészet.

Műemlékek védelme. (Vége.)

A tárgy rokon voltánál fogva e helyen ismertetjük az *angol régi építmények fenntartására alakult társaság szabályait* abban a formában, amint az eredetileg pontokba van foglalva.

Ablakok. Ha az ablakok kőtagozatai és diszítései megromlottak, akkor eltávolítandók, de csak azok a darabok, amelyek ártalmasak. Ezek helyébe új köveket helyezzünk, hogy a további romlást megakadályozzuk, mert ily esetekben legtöbbször egy-két kő elegendő a baj orvoslására.

Középkori üvegfestmények restaurálását csak elsőrendü szakemberre bízzuk. Itt is legtöbbször elegendő, ha csak az ólomszalagokat cseréljük ki. E munkát lehetőleg úgy végezzük, hogy az ablak eredeti helyén maradjon. Régi üveget sohasem volna szabad megtisztítani. Hevítés által, melynek célja a rajz élénkítése, már gyakran tönkrement egy-egy üvegfestmény. Különösen az átlátszó üvegeket kell gondosan kezelni. A régi üveg felületén ugyanis opalizáló réteg keletkezik, mely az ablak szépségét lényegesen emeli.

Legtöbbször helytelen régi épület ablakaiba új üvegfestményeket helyezni. Akármily szép is az alkalmazott üveg, harmonikus hatást majdnem lehetetlen elérni. Az üvegfestmények ellen szól az is, hogy védelmükre drótházókat kell alkalmazni, pedig ezek az épület külsején zavarólag hatnak. Színes üveget ott atkalmaztak leginkább, ahol az erős fényt tompítani akarták. Ehelyett célszerűbb könnyű, színes szövetfüggöny használata. Az ilyen szövet legtöbbször fokozza a belső hatását, de a nyers színű ablak hátrányosan hat. Még az ú. n. katedrálüveg alkalmazása sem mindenkor ajánlatos. Számos régi templom veszített művészi hatásából, mert ilyen színes új ablakokkal gazdagították. Az új ablak gyakran nincs összhangban a belsővel, a már úgyis színes belső világítását helytelenül befolyásolja.

A régi ablakrácsokat szintén óvjuk meg, úgyszintén az ablakosztókat merevítő vasszalagokat is. Ha mégis ki kell őket cserélni, akkor az előbbihez csak kovácsolt vasat, az utóbbihoz ágyúfémet használjunk. Ha vasat kell kőbe ereszteni, akkor ezt a végét megtüzesítve, lenolajba mártsuk. Az így keletkezett réteg megóvja a vasat a rozsdától és ezáltal a követ sem repeszti meg. Erre a célra ként is használhatunk.

A külső szárazzá tétele. Ha az épület falai nedvesek, akkor ezen gyakran alagcsövezés által segíthetünk, vagy pedig fal-árok által. Ha a külső talaj magasabb mint a padozat, célszerű a fölös földmennyiséget eltávolítani, természetesen csak abban az esetben, ha az adott körülmények azt megengedik.

Padozatok. Minden régi padozat jobban illik az építményhez, mint akármilyen új. Ezért lehetőleg hagyjuk meg régi helyén az ilyen padozatot. Ha egyenetlen, akkor újabb vakolatrétegbe helyezhetjük, mely alá jól ledöngölt feltöltést alkalmazzunk. Ha valahol a padozat hiányos, akkor a pótlásra a régivel teljesen megegyező anyagot használjunk. Legmegfelelőbb e célra a faragott kő, mely tetszés szerinti alak szerint faragható. Csiszolatlan márvány és külön e célra égetett tégla is előnyös. A csiszolt felületű padozat kerülendő.

A fűtés. Tapasztalás szerint régi templomok és kolostorok fűtésére legalkalmasabb a Gurney-kályha. E kályhákat a legtöbb angol székesegyházban és kolostorban előnyösen használják. Jóval gazdaságosabbak, mint a központi fűtések bármelyike. Központi fűtés régi épületben azért sem alkalmas, mert az e célra szolgáló földalatti helyiség építése legtöbbször a régi épület alapjait megbontja és így fennállását veszélyezteti.

Falburkolatok. Régi épületek falait rendszerint gipszvakolattal vonták be, kivéve azokat az eseteket, ahol faragott köveket használtak, bár néha ezeket is néha finom vakolatréteggel borították. Ilyen réteget láthatunk még a rommá vált Wawerley-apátság falán.

Tudvalevő dolog, hogy az épitészek mindannyiszor hibát követtek el, ha az ilyen épület faláról a régi külső vakolatréteget eltávolították. Legtöbbször abban a biztos hitben cselekedték ezt, hogy az ilyen vakolat nem lehet régi. De ez rendesen rosszra vezetett, mert ilyenkor a belső vakolat nedvessé lett. A régi mesterek ismerve sok kőnek gyenge időállóságát és más anyag nem állván rendelkezésükre, mégis felhasználták, de ez esetben nemcsak a belsejét, hanem a külsejét is bevakolták, miáltal megvédték az idő viszontagságai ellen. Az ilyen külső vakolat eltávolítása által igen gyakran régi freskók is tönkre mentek. (Hazánkban pl. Ócsán található ilyen külső freskóval diszített vakolat.)

Ezért helyesen teszszük, ha az ilyen vakolatot meghagyjuk és kijavítjuk, ez a legjobb védője a falnak. Az új vakolatot természetesen nem szabad elmálló kőre vagy leváló vakolatrétegre alkalmazni, mert a mállás azért tovább folyik és az új vakolat is mielőbb tönkre megy. Az új vakolatot azért nagyon óvatosan rakjuk fel. A hézagokat jól ki kell tisztitani. A külsőhöz célszerű a liashabarcs, a belsőhöz azonban legjobb a tiszta mészhabarcs. Ez nem repedezik oly könnyen. Mindkét esetben azonban szükséges, hogy a használt homok tiszta és durva legyen. A falfelület, melyre az új vakolatot alkal-

Építő Ipar 1907

mazzuk, nedves legyen, különösen a külsőn, mert a lassú száradás biztosítja a jó kötést. Ily esetekben a kérdéses felületet néha nedves szövettel borítják, legtöbbször azonban elegendő, ha néha lefecskendezzük. Kívánatos, hogy ilyen nedves állapotban a vakolat 14 napig maradjon. Tapasztalás szerint a használt habarcs összetétele a legmegfelelőbb, ha 3 rész folyami homokból, 2 rész bányahomokból és 1 rész mészből áll. Szükséges, hogy a használt mész oltott állapotban 14 napig álljon és hogy abban semmiféle csomó ne legyen. A naponkint felhasználandó mennyiséget előtte való napon kell elkészíteni. Ez különösen fontos. A téglákat vagy előtte való napon, vagy pedig aznap reggel megnedvesítik. Nyáron, reggel és este a kész falazatot is nedvesíteni kell. A meszelés sem új keletű; mert már a nyolcadik században alkalmazták. A St. Alban kolostort még a normannok idejében teljesen bemeszelték. A középkori építészek a templom belsejét az épület elkészülte után mindjárt bemeszelték. Bizonysága ennek, hogy a felszenteléskor alkalmazott festett keresztek alatt igen gyakran mészrétegeket találtak. A mész nagyon jó védő réteg és ezért a régi mesterek előszeretettel alkalmazták.

Szükség esetén a meszet acélkefével távolíthatjuk el, esetleg meleg víz segítségével. Ha azonban a mészszel bevont felület hibátlan, akkor ne távolítsuk el e védőréteget, mert az erőszakos eltávolítás által az alatta levő felület szilárdságát veszélyeztetjük.

Ujonnan vakolt felületeket célszerű mészszel bevonni, hogy azonban élénkségét csökkentsük, előnyös kevés okkerrel keverni.

Karzatok. Régi karzatokat, különösen ha azok a templom kényelmes voltát szolgálják, ne távolítsunk el. Valamely középkori épületnek új épületrészszel való bővítése károsabb, mint később beépített karzatok megtartása, még abban az esetben is, ha azok művészi becscsel nem bírnak. A nyugati karzat egyébként legalkalmasabb hely az orgona számára.

Sekrestye. A régi templomokban nem volt sekrestye; ha ilyet kell létesítenünk, legcélszerűbb a templom erre alkalmas részét függönynyel, esetleg tölgyfából készült fallal elkülöníteni. Igen alkalmas ilyen célra a nyugati tornyok alatti tér egyike. Új sekrestye-épület a külső összhangot gyakran zavarja.

Régi épület kibővítése. Előfordul az az eset, hogy a régi épület nem felelvén meg céljának, kibővítendő. Ilyenkor azt tartsuk szem előtt, hogy az új épületrész ne ártson a réginek. Már az alaprajzon is felismerhető legyen az új rész, annál inkább a homlokzaton, mely lehetőleg alárendelt szerepet játszon, ne legyen ugyan utánzata a régi formáknak, de azért művészi összhangban legyen a meglevővel.

Falfestmények. Sohase kíséreljük meg régi freskók hiányzó részeit pótolni, mert ez csökkenti annak értékét. A festménynek valamely védőréteggel való bevonása a legtöbb esetben káros, mert ez anyag következtében a falban keletkező gázok árthatnak a festőanyagnak.

Ha a festőanyag porlódik, ez esetben az új kötőanyagot finom eső alakjában alkalmazhatjuk. Legalkalmasabb erre a célra a híg enyvoldat, melyet alkalmas eszközzel óvatosan fúvunk a festményre és ezt az eljárást annyiszor ismételjük, amíg meg nem akadályozzuk a festék elporlását. Lehetőleg friss enyvet használjunk, oldóanyagul a spiritusz ajánlatos. A festményt legtöbbször porréteg födi; ezt lehetőleg távolítsuk el, amit legjobban fujtatókkal eszközölhetünk. Az esetben, ha a fal teljesen száraz és oldható sóktól mentes, ekkor tolubalzsam, ceresin és kopalfirniszből álló keveréket használhatunk erre a célra, melyet melegen, az előbb említett szerszámmal fúvunk a falra. Ez az egyedül megengedett keverék, szükséges azonban, hogy teljesen tiszta állapotban kerüljön a falra és hogy jártas egyén végezze e munkát.

Ugyanez áll arra az esetre, ha egy festményt a mészréteg alól kell kiszabadítani; erre a munkára is ügyes, gyakorlott egyének alkalmazandók. A felső réteget legcélszerűbb csontból, vagy elefántcsontból készült szerszámmal eltávolítani, néha azonban vékony acélkéseknek is jó hasznát vehetjük. A mészréteg eltávolítását előmozdíthatjuk nedvesítés által is. Óvatos kalapálás is segít néha, ezt azonban csak olyankor alkalmazzuk, ha a többi módszerek nem vezettek eredményre.

Bútorok. A régi bútor mindig megbecsülendő és szükség esetén kijavítandó, de a hiányzó diszítések pótlását kerüljük. Régi tölgyfabútort fedő festékréteget, felügyelet alatt szóda és forró víz segítségével erős kefével távolíthatjuk el. A szúette tölgyfát ajánlatos parafinba itatni. Az új bútorok lehetőleg egyszerű formákkal tervezendők és mindig tölgyfából készüljenek. Ha puhafát kell alkalmaznunk, azokat célszerű befesteni. A tölgyfát legjobb eredeti állapotában meghagyni; az olaj tönkreteszi a fát, a pác fölösleges, a viasz hátráltatja a tölgyfa szép, sötétes színének keletkezését, a lakk korhadást idéz elő, mert légáthatlan réteggel borítja a fát.

Harangok és harangállások. A régi harangállások a becsületes ácsmunka képviselői. Leglényegesebb a magasságuk. Kívánatos ugyanis, hogy olyan szerkezetük és alakjuk legyen, mely lehetőleg csekély mértékben viszi át a lökéseket a torony falazatára. Ne romboljuk le tehát az ilyen régi állásokat, hanem inkább igyekezzünk a romlott farészek kiváltásával ismét használhatóvá tenni. Abban az esetben, ha a harangállás némely része elkorhad, gyakran hézag keletkezik az állás és a toronyfal között; ilyenkor srófokat és vasékeket használjunk a megerősítéshez, mert a harang ingása nem annyira az állásnak, mint inkább a toronynak árt. Sőt ez többet árthat, mint az idő viszontagságai és ajánlatos ilyen megrongált toronyban legelőször is a harangállást megvizsgálni.

Érdemes a régi harangokat is tanulmányozni; koronájuk hajlása jól van mintázva, a feliratok betüi szépek, az alkalmazott diszítés rendesen mintaszerü. Néha egykoru pénzeket is találunk felületükbe mélyítve.

Különösen érdekesek a 16—18. századból származó harangok. Néha a régi tölgyfaállás helyett a harangokat vasállásra helyezik. Szakértők állítják, hogy ez befolyásolja a hangot és pedig nem előnyösen. Régi harangokra olykor kívánatos, hogy eredeti helyzetéből kimozdítsuk, miáltal a harang nyelve új felülethez ütődik; ilyenkor azonban ne engedjünk semmi olyan átalakítást, mely a harangot megváltoztatná.

Diszítés. Nagyobb ünnepségekre a templom belsejét földiszítik. Erre a célra legalkalmasabb a szövet.

Síremlékek és sírkövek. Síremlékek és sírfedőlapok eredeti helyükön hagyandók. Csak az esetben mozdíthatók ki helyükből, ha kijavítás céljából kell eltávolítani; ilyenkor azonban ismét ugyanarra a helyre illesztendők vissza. Ha a sírkő a padozat síkjában fekszik, célszerű ólomlemezzel lefödni, miáltal megóvjuk a további romlástól.

Borostyán. A felfutó borostyánt abban az esetben kell eltávolítani, ha gyökerei nem a földbe, hanem a falazat hézagaiban nyomulnak; ilyenkor nagyon kártékonyan hatnak, egyébként azonban emelik az épület festői szépségét.

Régi vasrészek. A rozsdás, használhatatlan vasrészeket újakkal pótolhatjuk, a használhatókat pedig paraffinviaszszal vonjuk be, miáltal megóvjuk a további rozsdásodástól.

Faépületek. A faépítményeket könnyű kijavítani, mert az egyes hibás alkotórészeket nehézség nélkül eltávolíthatjuk, ha a környező részeket kellőleg alátámasztottuk. De mielőtt egy-egy gerendát eltávolítanánk, alaposan vizsgáljuk meg, mert a megromlott felület igen gyakran rosszabbnak mutatja a fát, mint aminő valóban.

Romok megóvása. Romokra legnehezebb kérdés a borostyán és a fal koronájának megvédése. A borostyán eltávolítása — különösen, ha már erősen gyökeret vert — legtöbbször többet árt, mint használ. A tovább terjedését gyakoribb nyírással megakadályozhatjuk.

A fal koronáját nem szabad eredeti alakjából kivetkőztetni, mert ez esetben elvesztené romjellegét; ezért legcélszerűbb sűrű kátránynyal, vagy más vízálló anyaggal födni, melyet földréteggel boríthatunk, ahol a fű gyökeret verhet, ami nagyban emeli a rom festőiségét.

*

E szabályok, bár az angol viszonyok tekintetbevételével létesültek, ránk nézve is sok tanulságot rejtenek magukban. Ez a szempont vezetett, midőn azokat az „Építő Ipar“ olvasóival megismertetem. *Csányi K.*

VEGYESEK.

Kinevezés. A király *Roth* Alajos udvari építészeti főfelügyelőt budapesti várkapitánynyá nevezte ki.

A Beregszászon építendő törvényszéki épület pályaterveit a bíráló bizottság, melynek az államtitkár, miniszteri tanácsos és a bizottsági jegyzőn kívül *Hauszmann* Alajos, *Hoepfner* Guidó, *Steinhart* Antal és *Töry* Emil voltak a tagjai, — munkáját befejezvén, az I. díjat (2000 k.) *Jablonszky* Ferenc II. tervének, — a II. díjat (1400 k.) *Rainer* Károly, — a III. díjat (800 k.) szótöbbséggel Orth és Somló tervének ítélte; továbbá 500 koronáért megvenni ajánlta Császár K. Ferenc, Jakabffy Zoltán és Haasz és Málnai tervét. Az összes tervek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet nagytermében megtekinthetők.

Az építőszabályrendelet egy hiánya. A budapesti kéményseprő stb. ipartestület panaszt emelt a tanácsnál amiatt, hogy az újabb építkezésekben is gyakran fordulnak elő szűk négyszögletes belsejű kémények, amelyeket sem megmászni, sem a használatos kéménytisztító eszközökkel tisztítani nem lehet, azért azok állandóan tűzveszélyesek. A tanács e panasz folytán 1906. XI/8. kelt 157.935/906—III. sz. határozatával utasította a kerületi elüljáróságokat, hogy az ilyen szabályellenes kémények építését, a milyeneket a tanács sohasem engedélyez, akadályozzák meg, mert ilyenek csakis úgy létesülhetnek, hogy az építtető a tanács által jóváhagyott tervektől eltérőleg építi azokat. Erre a tanácsi utasításra a kerületi elüljárók mult évi december 17-én tartott értekezletükből azt jelentik, hogy a négyszögletes kémények nem szabálytalanok, az építésügyi szabályzatban tiltva nincsenek és azoknak az építését a tanács eddig mindig meg is engedte és így mindaddig, amíg engedélyeztetnek, a kerületi elüljáróságok azok építését meg nem akadályozhatják. Ha tehát a négyszögletes (egyúttal szűk voltuk miatt nem mászható) kéményeket csakugyan nem lehet kellőképpen tisztítani és ha azok tényleg tűzveszélyesek, amint az ipartestület állítja, akkor meg kell változtatni, illetőleg ki kell egészíteni az építésügyi rendszabályok idevonatkozó rendelkezéseit, miért is eziránt előterjesztést tesznek.

Ujfajta homoktéglák. Majláth József és Ujszászi János kiskunfélegyházi lakosok a homoktégla-készítésnek és a cementmükőgyártásnak új módját honosították meg. Hosszú kisérletek árán sikerült e két törekvő iparosnak az anyagot úgy megválasztani, a keverés arányát olyan pontosan megállapítani, hogy a rendkívül finom alföldi homok, melyet modern építkező célokra eddig használni egyátalában nem lehetett, minden szempontból kifogástalan építő anyaggá lett. Figyelemreméltó előnye az eljárásnak, hogy a bárki által könnyen megszerezhető, hordható és bárhol felállítható gyártóeszközök ára olyan csekély, hogy a homoktéglával való építkezés rövidesen átalánossá válhatik és ezzel megszünnek mindazok a bajok, melyek a vályogépítést biztossági és egészségügyi szempontból oly kétes értékűvé teszik.

Régi paraszthazak fenntartása. A hesseni nagyhercegség erbachi járásában az Odenwaldclub kezdeményezésére a régi jellemző paraszthazak fenntartására is lépéseket tettek. Egyébiránt ott karöltve a hesseni történelmi társulattal már régóta foglalkoznak a hesseni néprajzi viszonyok tanulmányozásával. Ennek keretébe tartoznak a régi paraszthazak népies kincseinek és egyéb ősi érdekességeinek a megmentése, illetve a kiválóbb népies építészeti stylusok tanulmányozása, a szobaberendezés és főként a fafaragás és egyéb népies diszítő motivumok felkutatása, összegyüjtése, megőrzése és azoknak egyes arra hivatott házobjektumokban, mint minta-épületekben való restaurálása, egybehordása és az elkallódástól való megóvása, ami legkevésbbé sem fölösleges. Hiszen nem ritkán nálunk is valóságos műremekekre bukkan a kutató, melyek legtöbbször a tudatlanságnak esnek áldozatul, mert azok megmentésére, — a skandináv eredetü bygning — azaz népépítési múzeumokról nem is szólva, érdeklődés alig mutatkozik. Azonban Németországban nem elégesznek meg a néprajzi tanulmányoknak irásban és gyüjteményekben való kevésbbé praktikus megnyilvánulásával, hanem a szokásokban, ruhaviseletekben és házépítésekben visszatükröződő tőzsgyökeres faji jelleget, melyet a rohamosan haladó civilisatio mindent nivellálló behatása megsemmisítéssel fenyeget, új életre kelteni, modern mintáknál alkalmazni, divatba hozni és így az ősi typusokat lehetőleg fenntartani törekesznek. A német építész-egyletek közp. szövetkezete éppen most tesz előkészületeket arra, hogy az ősi népépítési typusokat, illetőleg a jellegzetes házobjektumokat a maguk eredetiségében úgy tarthassa fenn, hogy a népies formák megőrzése mellett a régi házminta a modern közegészségügyi, tűzbiztossági és háztartási illetőleg gazdasági kívánalmaknak megfeleljen s a kosmopolita téglaépületek a nemzeti stylus felkarolásával ellensúlyozhatók legyenek. Ezeket követésre méltó példa gyanánt említjük meg. *Cs.*

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mü- és középitési szakosztályok ülése január 7-én. Elnök *Ney* Béla, jegyző *Fritz* Oszkár, jelen volt 35 tag. Az igazságügyminiszter az Erzsébetvárosban építendő *törvényszéki* épület, a brassói polgármester a *közkórház* pályaterveit megbíráló bizottságba kér egy-egy tagot; ezeket, valamint a nemzetközi *építész kongresszus* állandó bizottságába egy tagot a jövő ülésen választanak; a kongresszus második bizottsági tagját a Magyar Építőművészek Szövetsége fogja küldeni. A legközelebbi kongresszus tudvalevőleg Bécsben lesz, amelyen a magyar építészek csakúgy vesznek részt, mintha egyebütt volna és arra fognak törekedni, hogy annak idején Budapesten is legyen ily kongresszus, de a legközelebbit Ausztria és Magyarország közt megosztani nem tartják lehetségesnek. A budapesti VIII. kerületi járásbirósághak építőipari munka dolgában *Rainer* Károly fog véleményt adni. A földmívelésügyi miniszter a Sajónak tiszai torkolatánál az ottani *Andrássy-átvágás* jelzésére *emléket* óhajt építeni 6000 korona költséggel; az emlék terveit beszerezni az egyesületet kéri föl, pályadíjul 300 koronát ajánlván föl. A szakosztályok szíves készséggel vállalkoznak a pályázat rendezésére és a 3 tagú bíráló bizottságot a jövő ülésen fogják megválasztani, a pályázat programmját pedig a működő bizottság fogja sürgősen kidolgozni, hogy minél előbb ki lehessen hirdetni.

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Paulheim Ferencnek (Budapest), az 1907. évi jan. hó 8-án letett szakvizsgálat alapján, a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Az épitőmesteri szakosztály ülése január hó 10-én. Elnök *Sziklai* Zsigmond, jegyző *Miklós* Ede, jegyzőkönyvvezető *Kovács* Károly. A mai ülés jegyzőkönyvének hite-

lesítésére az elnök felkérte *Lux* Endrét és *Holitscher* Róbertet.

A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatott és hitelesíttetett.

1. Felolvastatott *Bachmann* Károly levele a tanoncok iskolai mulasztásaiból eredő és a mester érdekeit sértő hivatalos eljárás tárgyában. A vita során résztvettek Sziklai Zsigmond elnökön kívül Kunfalvy Nándor, Jakabffy Ferenc, Holitscher Róbert és mások. Bachmann Károlynak ajánlja a szakosztály, hogy forduljon panaszával az ipartestülethez. A választmány pedig felkérendő, hogy a bajok orvoslása végett intézzen előterjesztést a miniszteriumhoz.

2. Az elszámoló szabályzat folytatólagos tárgyalásán beható vita fejlődött ki az egyes szakaszokra. A vitában résztvettek Szuchi János előadón kívül Báthory István, Kunfalvy Nándor, Székely Marcell, Sziklai Zsigmond, Barcsay Lajos, Holitscher Róbert, Amon József, Miklós Ede, Schneider Róbert, Grünwald Mór, Szalka Jakab, Bloch Leó, Pásztor Béla, dr. Kéler Zoltán. Végül a szabályzat folytatólagos tárgyalása a jövő szakosztályi ülésre tűzetett ki.

3. Koch Károly lelkes felhívást intéz a szakosztály tagjaihoz, hogy legközelebb egybehivandó országos építőipari kongresszuson minél nagyobb számban megjelenjenek. A szakosztály élénk helyesléssel fogadta Koch Károly előterjesztését.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége. A Magyar Építőmesterek Szövetsége által kiküldött előkészítő bizottság meghivására a budapesti építőipari testületek és szövetkezetek kiküldöttei a Magyar Építőmesterek Egyesülete helyiségében f. hó 7-én és 8-án folytatólagos értekezletet tartottak, melyen a védőszövetségek alapszabály-tervezetét behatóan megvitatták. Az értekezlet tárgyalását részben *Jakabffy* Ferenc, részben *Kauser* Gyula elnökök vezették. Jelen voltak az Országos Iparegyesület képviseletében *Gelléri* Mór kir. tanácsos, igazgató, a lakatosok részéről *Farkas* Gyula, a bádogosok részéről *Boros* Soma és *Vámos* Imre, a szerelők részéről *Fried* Zsigmond, *Holitscher* Zsigmond és *Deutsch*, az ácsmesterek részéről *Nándor* Pál, *Popper* Zsigmond és *Resofszky* Béla, a kőfaragók részéről *Kauser* István és *Weisinger* György, a cementiparosok részéről *Schön* Adolf és *Schillinger* Zsigmond, az aszfalt- és kátrány-ipar képviseletében dr. *Heidlberg* Tivadar, a kályhás-ipar részéről *Koch* Jenő és *Dangl* Károly, az építőmesterek részéről *Jakabffy* Ferenc, *Kauser* Gyula, *Mann* József, *Koch* Károly, *Holitscher* Róbert, *Hegyi* Ferenc, *Zeuner* Gyula, *Miklós* Ede, *Gunszt* József; továbbá dr. *Kéler* Zoltán jogtanácsos.

A két ülés tárgya a helyi védő-szövetségek alapszabályainak megvitatása volt. *Koch* Károly beható előadása és dr. *Kéler* Zoltán jogtanácsos útmutatásai nyomán a jelenlevő tagok szóltak hozzá az egyes pontokhoz és a tág mederben folyt eszmecsere alapján a helyi védőszövetségek alapszabályai megállapíttattak. Az ily módon elfogadott alapszabály-tervezet a budapesti szövetkezetek elüljáróinak oly célzattal küldetett meg, hogy azt sajátos viszonyaik szerint módosítva, a nagygyűlésen leendő előterjesztés végett tanulmányozzák. A vita során az a nézet győzött, hogy a helyi szövetségeknek a legmesszebbmenő önrendelkezési jog biztosíttassék. Az országos központ pedig a helyi szövetkezetek közt oly kapocs legyen, mely az értelmi és egységes vezetést hivatott irányítani. Ez új alapszabály-tervezet nyomán f. hó 10-én és 11-én folytatólagosan az Országos Védő-Szövetség alapszabály-tervezete fog tárgyaltatni.

A végrehajtó bizottság ezek kapcsán nem mulaszthatja el az összehivandó nagygyűlés alkalmából megnyilatkozó és az ország minden részéből lelkesedéssel megnyilatkozó érdeklődésről egész röviden beszámolni. Az eddig résztvételre bejelentett városok és községek száma a 120-nál nagyobb s az egyes vidéki szervek részéről bejelentett jelentkezők nagy száma igazolja a magyar építőmesterek szövetsége által megindított akció jogosultságát.

Ha a budapesti rokon építőipari szövetségek szintén hozzájárulnak e nagyarányú szervezkedésünk támogatásához, amit az eddigiek után remélhetünk, akkor az a siker, melyet ez országos szövetkezésünkhöz fűzünk, nemcsak el nem maradhat, de a jövő tavaszszal megindítandó és békében folytatandó együttmunkálkodásunk is biztosítottnak látszik.

A munkavezetők tanfolyamán előadattak és befejeztettek a következő tárgyak: *Pásztor* Béla: Helyesírási és Fogalmazási Gyakorlatok; *Báthory* István: a Habarcsanyagok; *Bloch* Leó: Hordképességi Számítások; dr. *Horváth* János: Munkarend, békéltetés és ipartörvény. Jelenleg a mentő-tanfolyam előadásai folynak és pedig a mentő-egyesület házában. A hallgatók onnét visszajövve folytatják az egész tanfolyamon végighúzódó Gyakorlati Számvetést, *Kiss* E. János tanár előadása alatt, és megkezdik a Geometriai Szerkesztéseket *Palóczi* Győző úr vezetésével. Befejezésül *Kúnfalvy* Nándor úr fog az Építésvezetésről három hétre terjedő előadást tartani.

A befejezett tárgyakból megtartott vizsgálatokon igen kedvező eredmény mutatkozott, ami a hallgatók komoly megtartása és érdeklődése után várható volt.

Az Első Segély Baleseteknél és a Hordképességi Számítások könyvei még a tanfolyam befejezte előtt el fognak készülni s a hallgatóknak kiadatni. Kívánatos volna, hogy a munkavezetők nagyobb számmal látogatnák a tanfolyamot, bár a helyiség a fölvételnek határt szab. Mindazonáltal az idén jelentkezett 19 hallgató fölül 30-nak jut hely. A tanfolyam teljes befejezése után részletes ismertetést fogunk annak lefolyásáról és eredményéről közölni, hogy úgy ipartestületünk tagjai, mint a munkavezetők is az intézmény fontosságáról és hézagpótló szükségességéről tájékoztassanak.

Már most tudtul adjuk, hogy a második tanfolyam 1907. évi november közepétől 1908. évi február közepéig fog megtartani.

E második tanfolyam tárgyai újabb szakmákra fognak kiterjeszkedni. Azonban a jelentkezők minősítéséhez képest egyes tárgyak újra is elő fognak adatni.

A Munkavezetők Könyvtára, melynek kötetei legközelebb meg fognak jelenni, a következők: dr. *Aczél* Károly: Első Segély Baleseteknél, — *Bloch* Leo: Hordképességi Számítások, — *Kund* Ede: A vés, réz, cink, ón és ólom, — *Bém* László: Építőipari Kémia, — *Valtinyi* József: Föld- és lejtszínmérés, — *Kabdebó* Gyula: Az építészet története, — *Sándy* Gyula: Ácsmunka és ácsszerkezetek.

A könyvek kiadási költségeit az ipartestület természetesen saját erejéből csak részben födözheti. A szükséges többletösszegek beszerzése végett 10 koronás könyvrészjegyeket bocsátottunk ki, melyek szövege a következő: Tíz koronát ezen jegy birtokosa a budapesti építőmesterek, kőművesek-, kőfaragó- és ácsmesterek ipartestületébe befizetett a Munkavezetők Könyvtárának kiadási költségeire. Ezen jegyet a szám sorrendjében a könyvek eladása után befolyó összegből visszaváltjuk. A visszaváltás úgy történik, hogy a könyvkereskedői bizományba adott könyvek után befolyó teljes vételárat a részjegyek visszaváltására fordítjuk. Ifj. Nagel Ottó könyvkereskedő bizományos céggel az első leszámolás f. évi július 1-én fog megtörténni, a viszaváltást ugyanakkor megkezdjük. A részjegyhez egy szelvény is van csatolva, mely a részjegy tulajdonosát arra jogosítja, hogy kamatképpen a könyvtár egy kötetét ingyen átveheti. Kérjük a t. tagtársakat, hogy pénzbeszedőnktől, ki a tagsági díjakat beszedi, ez alkalommal a könyvrészjegyeket vásárolni szíveskedjenek.

A munkaadó felelős és kártérítéssel tartozik a baleset folytán keletkezett oly sérülés következményeiért, amely a munkást a veszélyes üzemű munkában érte, hacsak nem bizonyítja, hogy a sérülés a munkás vétkességének a következménye. Gyermeki pajkosság és gondatlanság azon-

CSÁNYI KÁROLY

(1873—1955)

1955. december 30-án hunyta le szemét az Iparművészeti Múzeum több évtizeden át lelkes munkatársa, a művészettörténet- és iparművészettörténet-tudomány kiváló művelője, Csányi Károly.

A Műegyetem Építészmérnöki Osztályán a középkori építészet és képzőművészet történetét, a képzőművészetek történetét, majd a bútor-történetét adta elő. Építészmérnök volt, de az iparművészettörténet szinte valamennyi ágának alapos ismerője, ki sok évtizedes tapasztalata, széleskörű tudása kincseit szívesen és bőkezűen adta át, — rajzokkal gazdagon illusztrált jegyzet- és fényképanyagával szívesen segítette a kutatókat és érdeklődőket.

Fő művei: Az új Országház (Birchbauerrel együtt), A vasművesség, Az olasz művészet hatása a magyar művészetre, A családi ház, A Balaton környékének középkori templomai, A régi Győr, Győr műemlékei, A bizánci művészet hatása árpádkori építőművészetünkre, Az erdélyi szőnyeg, A műemlékrestaurálás, A magyar kerámia és porcelán története és jegyei, Anatóliai török szőnyegek. Nagyobb kiállítás-katalógusai és vezetői: Vas vármegyei művészettörténeti kiállítás, Budapesti amatőrgyűjtemények kiállítása, Budapesti gyűjtők és művészek érem- és plakett-kiállítása, Erdélyi török szőnyegek kiállításának leírólajstroma, Régi keleti szőnyegek kiállítása, Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum régi ezüstkiállításának leírólajstroma, Keleti Művészeti Kiállítás katalógusa stb. Halálával, utolsó nagy munkája: Győr város és magyar művészeti emlékeinek topográfiája maradt félbe.

Csányi Károlyt egyaránt szeretettel vették körül a művészettörténet, iparművészettörténet és a műkereskedelem szakemberei, az egyetemi és főiskolai tanári kar és hallgatóság, valamint művei olvasóinak tábora.

Emlékét tisztelettel és hálával őrizzük.

Csányi Károly

(TELEFON 20-46)
APOLLO
CSÜTÖRTÖK FEBRUÁR 19
UTOLJÁRA!
Kiváló művészi hangos film!
AZ ÉLET RAPSZÓDIÁJA
Regényes történet a Ferenc József-i idők fénykorából.
Főszerepben: William Collier és Alice Day
Előadások:
½5, ¾7 és 9 órakor.
PARKMOZI: SZÜNET.

Kolossváry Dénest megláncolva kísérték Mohácsra

A városháza előtt hatalmas tömeg várta a sikkasztó érkezését
Este 7 órakor fejezték be a drámai izgalmasságú kihallgatásokat
Kolossváry még holnap is Mohácson marad

Pécs, febr. 18. — Amitől Kolossváry Dénes a sikkasztó árvaszéki ülnök letartóztatása óta állandóan félt és rettegett a fogházban, ma megtörtént. Mohácsra kísérték, abba a városba, amelynek békéjét, nyugalmát és jó hírnevét dulta fel lelkiismeretlen visszaéléseivel és bűnös üzelmeivel.

Ma reggel 4 órakor felnyílott a pécsi fogház kapuja Kolossváry Dénes előtt és

két szuronyos fegyőr megláncolva kísérte le a pályaudvarra.

A menetnek a pályaudvaron nagy nézőközönsége volt a kora reggeli órák ellenére is, a vonaton pedig egyszerre fülkéről-fülkére szaladt a hír:

— Most viszik a sikkasztót Mohácsra.

Fél nyolckor futott be a vonat Mohácsra, ahol Győngy Lajos dr. rendőrfogalmazó és egy detektív várta Kolossváry Dénest és kíséretét. A sikkasztót egy városi fogatba ültették, majd a városházára hajtottak. A városháza környékén nagy tömeg verődött össze és a kíváncsiak sorfala között vezették végig

Kolossváryt, aki szemlesütve, megtörten lépkedett.

A 23-as szobába vezették a foglyot a fegyőrök, hogy megkezdjék a nagy izgalommal várt kihallgatásokat és a szembesítést. Kilenc órakor érkezett meg Pécsről vitéz Keresztes-Fischer Ferenc dr. főispán, Fischer Béla alispán, Hoffer Kálmán vármegyei főjegyző és vitéz Felszeghy János kir. ügyészségi elnök.

Megkezdődnek a kihallgatások

A pécsi kir. ügyészség elnöke először

Herger Zoltánt, az állásától felfüggesztett mohácsi főszámvevőt hallgatta ki,

azokkal a vádakkal szemben, amelyeket Kolossváry emelt ellene.

A városi főszámvevő hazugságnak minősítette a sikkasztó gyanusítását és így

a szembesítésnek drámai percei is voltak.

Míg a kihallgatás folyt, a közönség benyomult a városháza folyosójára, úgy, hogy a kíváncsiskodókat rendőrséggel kellett eltávolítani. A kihallgatás szünetében Kolossváry tisztviselőtársai mentek be a zárt ajtójú szobába, ahol a sikkasztó egyik tisztviselőtársától megkérdezte:

— Hogy van?

A kérdezett zavartan felelte:

— Jól.

— Persze maga jól van. — mondotta halkan Kolossváry — nagyon jól van. Vigyázzon a kenyerére, állására, becsületére és a szabadságára, lássa, nekem már mindebből semmi sincs...

Délben Kolossváry családja küldött ebédet a városházára a sikkasztónak.

Délután két órakor került a sor Margitay Lajos dr. polgármester kihallgatására és szembesítésére, amely sima lefolyású volt.

Majd a felfüggesztett Verebi József ellenőrt és Bánovics Sándor pénztárost hallgatta ki az ügyészség elnöke.

A pénztáros alig tudott magán uralkodni, amikor Kolossváry szemébe mondta, hogy tudott üzelmeiről.

— Hazugság minden szava — kiabált magánkívül Bánovics Sándor.

Erre Kolossváry is sírva fakadt.

Este 7 óra után fejezte be a kihallgatásokat vitéz Felszeghy János.

Kolossváry ekkor a saját költségére autót hozatott és azzal vitték a járásbíróság fogházába. A közönség hatalmas tömegben vette körül az autót, de zavargás nem történt. A sikkasztó árvaszéki ülnököt

a nyomozás érdekében előreláthatólag még két napig tartják Mohácson

és aztán újból bekisérik Pécsre.

A nyilvánosság számára nincs újabb közölni való

A bünügyi vizsgálat mellett, a főispán, alispán és a vármegye főjegyzője a szomorú ügy fegyelmi részéről informáltatták magukat. Ma értesítették a fegyelmi alá vont tisztviselőket, hogy

a vármegye vezetője fegyelmi biztosul Hoffer Kálmán vármegyei főjegyzőt rendelte ki.

A belügyminisztériumból kiküldött Horváth Kálmán dr. vizsgálóbiztos a mai nap folyamán a panaszokat hallgatta meg és vette jegyzőkönyvbe.

Este 7 órakor a főispán fogadta az ujságirókat, akiknek a következőket mondotta:

— **A vizsgálatot a legnagyobb erélyyel folytatjuk, ezenkívül a nyilvánosság számára nincs újabb közölni való.**

A főispán nyilatkozata egész Mohácson megnyugvást keltett és a ma történtek után arra következtetnek, hogy most már

további felfüggesztések és fegyelmi alá vonások nem várhatók.

A főispán, alispán, Hoffer Kálmán főjegyző és vitéz Felszeghy János a ma esti vonattal indultak el Mohácsról és éjfél előtt érkeztek Pécsre.

Bethlen Budapestre érkezett

Budapest, febr. 18. — Bethlen István gróf tegnap este érkezett Budapestre Inke pusztáról. Ma délelőtt hosszabban tanácskozott Wekerle pénzügyminiszterrel. A tanácskozást az új költségvetés előkészítésével hozzák összefüggésbe. Ezután Ugron Gábor, a takarékossági bizottság elnöke jelent meg a miniszterelnöknél. Ezen a megbeszélésen szóba került a normál státusra vonatkozó rendelet végrehajtása is.

Katasztrófális kenyérhiány Moszkvában

London, febr. 18. — Moszkvában a múlt héten kitört súlyos kenyérhiány nagy pánikot idézett elő. Mindeddig a kenyér volt az egyetlen tápszer, amelyet élelmiszer-jegyre mindig lehetett kapni. A szovjet sajtó szerint a lisztkészletek még nem merültek ki, de a rossz elosztás következtében a sütődék termelése csökkent. Az elosztó tisztviselők most éjjel-nappal dolgoznak, hogy a liszthiányt pótolják. A letartóztatott spekulánsokat és rémhirterjesztőket mint ellenforradalmárokat a szovjet bíróság elé fogja állítani.

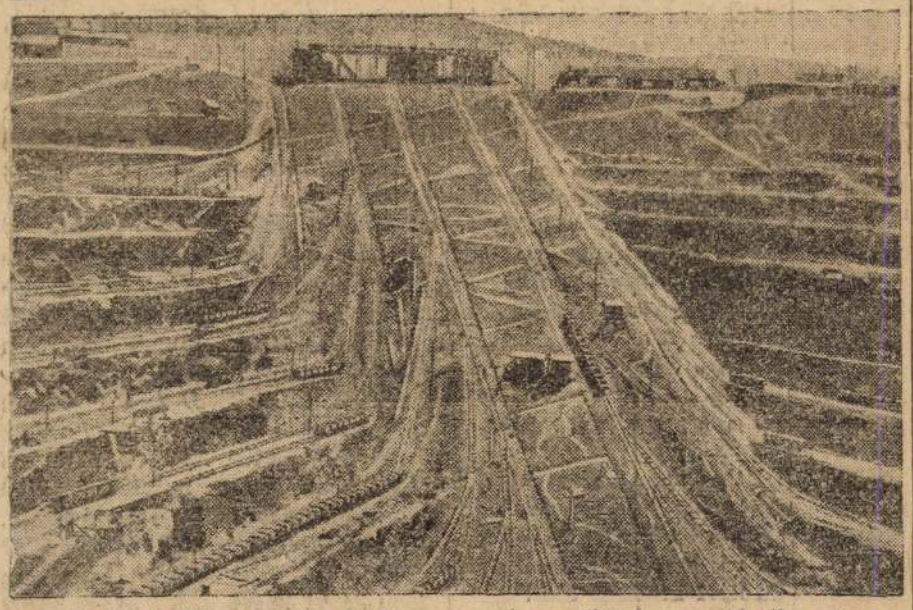

A Fushun-i (Mandzsuria) szénbánya, amely a világ legnagyobb ilyen üzeme, a napokban borzalmas katasztrófa színhelye volt. Az egyik felrobbant tárna 3000 (háromezer) bányászt temetett el. A bányából naponkint 17.000 tonna szenet aknáznak ki.

Megalakult az új spanyol kormány

Aznar tengernagy áll az új kormány élén - A helyzet még mindig nyugtalanító Spanyolországban
Általános sztrájkra készül a munkásság

Páris, febr. 18. — (MTI.) A Paris Nouvelles madridi tudósítójának híradása szerint a munkásszervezetek az éjszaka értekezletet tartottak, amelyen kimondották, hogy abban az esetben,

ha monarchista kormány alakul, nyomban általános sztrájkba lépnek.

Berenguer tábornok széleskörü intézkedéseket tett a rend fenntartására és a város egyes stratégiai pontjaira, valamint a külső negyedekbe katonaságot rendelt ki. A kaszárnyákban csapatok állanak készenlétben.

Madrid, febr. 18. — (MTI.) **A király Aznar tengernagyot, a haditengerészet főparancsnokát bizta meg a kabinetalakítással Aznart ma délelőtt fél 11 órakor fogadta a király a királyi palotában.**

Madrid, febr. 18. — (Havas.) Aznar tengernagy ma délelőtt ¼11 órakor az uralkodó meghívására a királyi palotába ment. A tengernagy neve már a válság elején szóba került. Hír szerint eredetileg őt szemelték ki miniszterelnöknek arra az esetre, ha a monarchisták tömörülnek. Ugy tudják, hogy Romanones gróf ajánlotta a királynak, hogy a monarchista koncentrációs kormány élére olyan embert válasszon, aki nem vett részt politikai vitákban. Aznar tengernagy nemrégen tengerészeti miniszter volt abban a kormányban, amelyet annak idején Primo de Rivera megbuktatott.

Madrid, febr. 18. — (Havas.) Az új kormány végleges összetétele a következő: miniszterelnök: Aznar tengernagy, külügy: Romanones gróf, igazságügy: Alhucemas márki, belügy: Hoyos márki, hadügy: Berenguer tábornok, gazdasági miniszter: Bugallal gróf, munkaügyi: Maura herceg, pénzügy: Ventosa, közmunkaügy: La Cierva, Ventosa miniszter a kabinetben Cambó katalán vezért képviseli. Az új miniszterek délután 1 órakor letették a hivatalos esküt.

SANCHEZ GUERRA,
akinek kormányalakítási kísérlete nem sikerült.

A finn köztársaság új elnöke

Svinhufrud

Helsingforsi jelentés szerint háromszáz finn elektor jelenlétében ott tegnap választották meg izgalmas küzdelem és választási előcsatározás után a finn köztársaság új elnökét Svinhufrud személyében.

Az új elnök 1861-ben született, az orosz uralom alatt a finn nemzeti passzív ellenállás egyik megszervezője volt, 1914-ben Szibériába deportálták, majd 1917-ben, a forradalom kitörésekor diadalmenetben hozták vissza Finnországba és államügyésznek nevezték ki. 1917-ben elnöke volt annak a kormánynak, amely Finnországot teljesen megtisztította az orosz csapatoktól. 1918. januárjában a vörös csapatok elől kénytelen volt angol hajón Vasaba menekülni. Itt mint kormányzó állott a vasai kormány élén. 1930-ban a kommunistaellenes mozgalom során megalapította a jelenlegi polgári koalíciós kormányt. Az új elnök a mérsékelt konzervatív párt tagja.

Horthy Miklósné

a hirlapírók nyugdíjintézetének jubileumi fővédnöke

Budapest, febr. 18. — (MTI.) Horthy Miklósné a hirlapírók nyugdíjintézetének jubileumi fővédnöke. A Magyar Hirlapírók Országos Nyugdíjintézete az idén ülí meg 50 éves fennállásának jubileumát. Ma délben Márkus Miksa udvari tanácsos a Magyar Ujságírók Egyesületének elnöke, Lenkey Gusztáv és Zimmer Ferenc kormányfőtanácsos a hírlapírók nyugdíjintézetének alelnöke megjelentek nagybányai vitéz Horthy Miklósné Magyarország kormányzójának feleségénél és felkérték a jubileum fővédésére. A főméltóságú asszony méltányolta az intézet emberbaráti célját, s a fővédnökséget kegyesen elfogadta.

A külföldi és hazai tüzifa használata

Budapest, febr. 18. — A földmüvelésügyi minisztériumban most készült el az a törvényjavaslat, amely kötelezővé teszi a külföldi tüzifának hazai származású, elsősorban tölgy és cser tüzifával való keverését. A földmüvelésügyi miniszter egyes helyeken ez alól felmentést adhat. A keverési arányszámot a hazai tüzifa készlet és a szükséglet figyelembevételével a földmüvelésügyi miniszter esetről-esetre állapítja meg.

Mátyás király és kora

Csányi Károly múzeumi igazgató előadása a Városháza közgyülési termében

Pécs, febr. 18. — A Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület előadás sorozatában szerdán délután tartotta Csányi Károly az iparmüvészeti múzeum tudós igazgatója előadását Mátyás király mükincseiről. Előadásának rövid kivonata a következő:

Magyarország dicsőséges korszakainak legszebbike Mátyás király kora; mégis alig tudunk e korból valamit és felmutatni. Egykori leirások adnak fogalmat arról a csodás gazdagságról, mely Mátyást Budán körülvette. Bonfini pl. igy ir: A palota főkapujánál egy-egy bronzszobor állott sisakkal a fején, bárddal a kezében, fenyegető magatartásban. Az udvar közepén érckútból márványmedencébe viz ömlött ,a kút tetejét Pallas Athene sisakos alakja koronázta. A palota első emeletén kőből készült szoborművekkel ékesitett tágas folyosók vonultak végig.

A termek padlózatát mindenütt mozaik fedte, a falakat pedig csodás festmények ékesitették. Másutt a falakat Arazzóknak nevezett szőnyegek borították, rajtuk a király címere díszlett.

A mennyezetek részben boltozatosak és igy kiválóan alkalmasak voltak az égbolt ábrázolására, a vizszintes menyezetek pedig aranyozott diszitményekkel voltak pazarul elhalmozva.

A termek berendezésénél Bonfini különösen kiemli a mázas cserépből készült, nagy kályhákat. A könyvtár egymásba nyiló két teremből állott, egyik a latin, másik a görög és keleti nyelveken irott könyvek számára. Az ablakokba festett üvegek voltak elkalmazva. Arannyal átszött bibarbársony függöny óvta a könyveket a portól.

Mátyás király 1476-ban másodszor nősült. A nápolyi származású Beatrix magával hozta az olasz müvészet szeretetét. 1476. december 16-án vonult be Mátyás Beatrix királynéval Budára. A király fehér paripáján mindenkit túlragyogott. A királyné arannyal átszött, kék ruhát viselt.

A pompás vendégsereg leirását a pfalzi követnek köszönhetjük. Különösen kiemeli a nagyszámú arany- és ezüstedényt.

Budán kivül Visegrád volt Mátyás király székhelye. Palotája, függő kertjeivel méltán keltett csodálatot, a külföldi követekben. Sajnos ez szinte nyom nélkül elenyészett.

Mátyás király a legjelesebb olasz müvészeket foglalkoztatta, részben Budán, részben Olaszországban. Lorenzo Medici Firenze fejedelme dombormüveket és mükincseket küldött nagy kortársának, a ferrarai udvar és Milanó hercege szintén mütárgyakkal kedveskedett.

Leghiresebb volt könyvtára; a Corvina. Janus Pannonius már 1465-ben küldött Olaszországból könyveket Budára. Itthon Raguzai Felix vezetése alatt 30 könyvmásoló dolgozott, azonkivül Itália legjelesebb müvészeit foglalkoztatta. A kortársak több ezerre teszik a könyvek számát.

Ezután az előadó 50 szebbnél-szebb vetített kép bemutatásával illusztrálta az előbb elmondottakat. Igy sorra vette a királyi palota szobrait, bronz kandelabereit, Mátyás király páratlanul álló trónkárpitját, aranybrokát, mentéjét, csodás arany kalváriáját, mely a világ legszebb ötvösmüve, hatalmas serlegeit, pompás majolika táljait és velencei serlegeit.

Mátyás müvészet szeretete ékes tanuja annak a hatalmas kulturának, mely a nagy király uralma alatt hazánkban gyökeret vert.

A városháza közgyülési termét megtöltő előkelő közönség zajos tapssal jutalmazta a tudós előadót.

Előadás az anyák iskolájában a magyar nők feladatáról

Pécs, febr. 18. — Érdekes előadást tartott legutóbb Földvári Mihály az Anyák Iskolájában. Bevezetőjében méltatta a Stefánia Szövetség nagy horderejü nemzeterősitő munkáját. Megállapitotta, hogy Pécs az anya- és csecsemővédelem terén hátrányban van, mert a pécsi Stefániának csak 272 tagja van — ami Pécs 61.801 főnyi lakosságának csak négy ezreléke. Ebből a szomorú kis számból érthetjük csak meg, hogy Pécsett még nincs bölcsőde, nincs napközi otthon stb. A társadalomnak mindent el kell követni, hogy az anyák csecsemőikkel és gyermekeikkel hatékony támogatásban részesüljenek — ezt a támogatást csakis a Stefánia szövetség útján kaphatják meg amiből önként következik, hogy a pécsieknek ezer számra kell a Stefánia zászlója köré gyülekezniök. Éppen a mai nehéz gazdasági viszonyok állitják a Stefánia szövetséget a legsúlyosabb feladatok elé — éppen most kell előmozditani, hogy áldásos működésével terjeszkedhessék, fejlődhessék és pedig azért, mert erre feltétlenül szükség van — főleg nemzeti szempontokból.

Előadásában az anyák nemzet fenntartó gyönyörü hivatását fejtegette. A magyar anyák tehetik naggyá Magyarországot ezt hirdeti a Stefánia szövetség is. A családok benépesitésével tehetik erössé a nemzetet. Ma, amikor a kormány nemzetközi szerződéses lekötöttségben a társadalom szervezetlenül áll, — most hárul csak igazán nagy feladat a magyar anyákra. Rámutatott a magyar nők kötelességeire. Vallásosság, erkölcsösség, tiszta családi élet, takarékosság azok a kellékek, amelyek révén erösödik a társadalom és azzal együtt a nemzet.

A magyar állam évről-évre nagyobb összegeket fordit a sok gyermekes anyák jutalmazására. Közel járunk ahoz, hogy minden szülőanyát, aki arra rászorul, elegendő segélyben részesitsenek. A társadalom minden rétegének és minden egyes tagjának elengedhetetlen kötelessége, hogy támogassa a Stefánia szövetség nemzet fenntartó és regeneráló munkáját, mely oly áldásos gyümölcsöket érlel, amelyben a magyar ember nemzeti lelkiismerete szólal meg.

Anyavédelem, csecsemővédelem, szociális védelem a Stefánia szövetségen át legyen a feladat, chez a Stefánia szövetség megerősítése és kifejlesztése oly mértékben, hogy kiépithesse eddig is igen becses kapcsolatait a közigazgatási hatóságokkal. Nagyobb felkészültséggel állhasson harcba a tudatlanság, a babona a népbetegségek ellen, a nemzet sorvasztó egyke s a mind jobban elharapódzó törvénytelen házasságok ellen, működési körébe vonhassa a községi szülésznőket és legrövidebb idő alatt megvalósithassa a terhesség kötelező bejelentését. A magyarság nemzeti életére sorsdöntő kihatási kérdések ezek.

A Stefánia szövetség áldásos munkakörébe vágó ezen nemzetfenntartó céloknak társadalmi úton való elősegitése mint legfőbb hazafias kötelesség lebegjen a szemünk előtt.

APRÓSÁGOK

A PÉCSI FARSANGRÓL

SOK VOLT A BÁL, DE KEVÉS A PÉNZ ÉS A HANGULAT

ELTÜNT A BÉKEVILÁG FÉNYE ÉS VIGASSÁGA

Pécs, febr. 18. — Karnevál herceg és vidám kisérete tegnap búcsút mondott a fényes bálteremnek. Húshagyó kedd éjjelén végetért az idei farsang. A katolikus egyház örök törvényei szerint ezzel elmult a nyilvános vigalmak ideje és a tánctermek forró levegője helyett a munka, a lelki elmélyülés napjai következnek. És jól és bölcsen van ez igy...

Ha a krónikus rövid visszapillantást vet az idei pécsi farsangra; úgy több érdekes jelenség megállapitására nyilik alkalma. Az általános leszegényedés velejárója volt az, hogy a farsang nem érte el pompában, csillogásban és nagyvonalúságban a békeidők káprázatos báljainak fényét és vigasságát.

Pécsett például az volt a helyzet, hogy

úgynevezett, kimondottan nagybált egyik társadalmi egyesület sem rendezett.

Az a 32 bál, amely szinessé és mozgalmassá tette a pécsi farsangot, inkább táncestély és családias összejövetel keretei között mozgott. Az igazi, békebeli siker is fehér hollóként jelentkezett a pécsi farsangban. Az elit-bálok közül csak a diákjóléti teaest, a jótékony nőegylet jelmeztestélye, a Zrinyi akadémia házi táncestélye, az Emericana, a Delhe és a levente bál közelitették meg a régi jó világ hangulatát.

A legtöbb farsangi mulatság

ráfizetéssel végződött,

mert a fiatalságnak még a belépő dijra és a ruhatárra is csak szórványosan telett. A zenét csaknem kizárólag alkalmi dzsesz zenekarok szolgáltatták és a táncok közül

a boszton, tangó és a fox voltak a legnépszerübbek...

Röviden csak ennyit akartunk elmondani a pécsi farsangról.

Hamvazó szerdával elnémultak a zenekarok, elcsendesedtek a tánctermek és a böjt komoly hangulatával a trianoni magyar élet súlyos problémái várják az ifjúságot.

— **Az osztálysorsjáték** mai húzásán a következő nagyobb nyereményeket sorsolták ki: 4000 pengőt nyert: 63186. 3000 pengőt nyertek: 6182 7631 20107. 2000 pengőt nyertek: 3747 6188 28729 65133 75161. 1000 pengőt nyertek: 4277 4929 25795 31252 38194 41931 43194 73268 77169. 800 pengőt nyertek: 15010 20874 42429 60573 62277 80104 80376. 600 pengőt nyertek: 5213 25517 36087 43284 78519. 500 pengőt nyertek: 11680 25891 26148 27377 31369 33209 39318 38599 42601 55541 60647 60679 66231 73330 73708 78728. Ezenkivül kihúztak még 400 pengős, 300 pengős és 150 pengős nyereményeket. A húzás folytatása e hó 19-én lesz.